Hallituksen esitys Eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 1998

YLEISPERUSTELUT

1. Kansantalouden tila ja talouspolitiikka

1.1. Talouden tila vuosina 1997—1998

Talouden näkymät ovat niin kansainvälisessä taloudessa kuin kotimaassa suotuisammat kuin moneen vuoteen. Euroopassa kasvu vielä kangertelee joissakin merkittävissä maissa, mutta myös niissä taloudellisen toimeliaisuuden odotetaan vilkastuvan viimeistään vuonna 1998. Kotimaassa talous kasvaa nopeasti ja tasapainoisesti ja työttömyys supistuu. Ensi vuonna kasvu hidastuu hieman tämänvuotisesta. Julkinen talous lähes tasapainottuu, mutta valtiontalouden alijäämä on suhdannetilanteeseen nähden vielä suuri. Mitään merkittäviä kotimaisia riskitekijöitä, jotka saisivat kehityksen olennaisesti poikkeamaan edellä hahmotellulta uralta ei ole näkyvissä edellyttäen, että palkankorotukset pysyvät maltillisina. Kansainvälisen talouden suotuisa kehitys Euroopassa edellyttää, että talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen valmistelut etenevät suunnitelmien mukaisesti.

Taulukko 1. Kansantalous ja julkinen talous

	1994	1995	1996*	1997**	1998**
Bruttokansantuote käyvin hinnoin, mrd. mk	511,0	549,9	574,8	604,7	641,5
Bruttokansantuote, määrän muutos, %	4,5	5,1	3,3	4,5	3,5
Työttömyysaste, %	18,1	16,9	16,0	15,0	13,5
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	1,1	1,0	0,6	1,2	2,0
Kauppatase, mrd mk	33,3	47,4	44,0	43,1	46,8
Vaihtotase, mrd mk	6,6	22,5	22,0	21,2	24,1
Ulkomainen nettovelka					
— mrd mk	264,3	231,4	245,0	274,6	250,5
— % viennistä	144,8	111,7	112,7	118,6	100,0
Julkiset menot, % BKT:sta	60,9	59,4	58,9	56,9	54,8
Veroaste, % BKT:sta	47,6	46,1	48,2	48,3	47,7
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, % BKT:sta	—6,2	—5,2	—3,2	—1,3	—0,1
— valtio	—11,3	—9,6	—7,4	—4,7	—3,3
— kunnat ja kuntayhtymät	1,3	0,6	0,6	0,2	—0,3
— työeläkerahastot	3,0	3,3	3,5	3,4	3,4
— muut sosiaaliturvarahastot	0,9	0,6	0,0	—0,1	0,1
Julkisyhteisöjen velka[1)]					
— mrd mk	304,3	319,3	333,5	357,4	368,6
— % BKT:sta	59,6	58,1	58,0	59,1	57,5
Valtiontalouden velka[2)]					
— mrd mk	307,5	359,3	395,5	426,8	442,3
— % BKT:sta	60,2	65,3	68,8	70,6	68,9

[1)] EU:n tilinpitosuositusten mukainen julkinen bruttovelka.
[2)] Ilman valtion eläkerahastolta otettuja lainoja budjettitalouteen.

Länsi-Euroopassa meneillään oleva talouksien elpyminen sekä hyvä kilpailukykymme luovat viennille hyvät kasvuedellytykset. Lisäksi metsäteollisuuden markkinatilanne näyttää jälleen kohenevan. Kun kuluttajien luottamus talousnäkymiin on vahva ja ostovoima lisääntyy työllisyyden paranemisen myötä, yksityisen kulutuksen kasvun arvioidaan jatkuvan ripeänä.

Valoisat talousnäkymät ja korkojen mataluus vaikuttavat myös asuntoinvestointeihin, jotka ovat lähteneet monivuotisen supistumisen jälkeen tuntuvaan kasvuun. Kuluttajahintojen nousu jää kuluvana vuonna prosenttiin, eikä ylittäne ensi vuonnakaan 2 %. Työttömyysasteen ennakoidaan laskevan ensi vuonna keskimäärin 13,5 prosenttiin. Suotuisan talouskehityksen ja säästöpäätösten ansiosta valtiontalouden alijäämä supistuu selvästi kumpanakin vuonna.

Kansainvälinen talous

Maailmantalouden kasvunäkymät ovat pysyneet hyvinä; hinnat nousevat hitaasti ja korot ovat matalat. Kokonaistuotannon kasvun arvioidaan nopeutuvan kuluvana vuonna läntisissä teollisuusmaissa keskimäärin liki 3 prosenttiin ja yltävän ensi vuonna lähes samaan vauhtiin. Yhdysvalloissa pitkään jatkunut korkeasuhdanne vaimentunee, osin talouspolitiikan kiristämisen vuoksi, ja kasvu hidastunee tämän vuoden 3 prosentista ensi vuonna pariin prosenttiin. Inflaatio pysynee maltillisena. EU-maissa suhdanteet ovat kääntyneet nousuun; kokonaistuotanto lisääntyy tänä ja ensi vuonna 2 1/2 %, vaikka EMU-kriteerien toteutumiseen tähtäävä finanssipolitiikka vaimentaa kotimaisen kysynnän kasvua. Nopeimmin kasvavat edelleen Aasian taloudet.

Ulkomaankauppa

Viennin määrän ennustetaan lisääntyvän tänä vuonna 6 1/2 %. Etenkin metsäteollisuuden vientimäärien odotetaan kasvavan tuntuvasti viime vuoden heikon kysynnän ja tuotantoseisokkien jälkeen. Myös hintataso on alkanut vahvistua, joskin eräissä tuoteryhmissä tilanne ei vielä ole täysin selkiintynyt. Vuosikeskiarvona metsäteollisuuden vientihinnat jäävät kuitenkin pari prosenttia viimevuotista alemmiksi. Metalliteollisuuden viennin kasvu jää hieman viimevuotista vaimeammaksi, lähinnä laivatoimitusten supistumisen vuoksi. Tuotannon ja kotimaisen kysynnän vahvan kasvun takia myös tuonti lisääntyy selvästi, lähes 7 1/2 %. Kun tuontihinnat nousevat enemmän kuin vientihinnat, ulkomaankaupan vaihtosuhde heikkenee. Kauppataseen ylijäämä säilyy silti liki viimevuotisena, ja yltänee yli 43 mrd markkaan. Vaihtotaseen ylijäämän arvioidaan myös nousevan lähes viimevuotisen suuruiseksi, runsaaseen 21 mrd markkaan. Vuonna 1998 ulkomaisen velan korkomenot supistuvat hieman, mutta muiden tulonsiirtojen alijäämä kasvaa mm. EU:n siirtymäkauden tukien vähenemisen vuoksi. Ulkomaankaupan vaihtosuhteen arvioidaan paranevan prosenttiyksikön, jolloin kauppataseen ylijäämä kohoaa lähes 47 mrd markkaan ja vaihtotaseen 24 mrd markkaan.

Yksityinen kulutus

Yksityisen kulutuksen kasvu on vakaalla pohjalla. Työllisyyden kohentuessa ja inflaation pysyessä hitaana palkansaajien ostovoima lisääntyy tänä vuonna runsas 3 %. Kotitalouksien velkasopeutus on päättymässä, ja korkojen alhaisuus vähentää halukkuutta finanssisäästämiseen. Kotitaloudet ovat kuitenkin edelleen varovaisia velanotossaan. Koko vuonna yksityisen kulutuksen arvioidaan lisääntyvän vajaat 4 %. Vuonna 1998 yksityisen kulutuksen ennustetaan työllisyyden paranemisen myötä kasvavan edelleen verraten nopeasti, vaikkakin kasvu vaimenee hieman tämänvuotisesta.

Investoinnit

Asuinrakennusinvestoinnit lisääntyvät vuonna 1997 tuntuvasti, kun valtion tukeman asuinrakentamisen ohella vapaarahoitteinen tuotanto kasvaa asuntomarkkinoiden nopean elpymisen seurauksena. Rakentamisen kasvu jatkuu myös vuonna 1998, mikä edellyttää lisääntyvän huomion kiinnittämistä hintapaineiden hallintaan. Teollisuuden investoinneissa on nopean kasvun vaihe sivuutettu, sillä metsäteollisuuden suuret investointikohteet ovat pääosin valmistuneet. Sen sijaan teollisuuden muilla toimialoilla investoinnit edelleen kasvavat. Kulutuskysynnän vahva kasvu vilkastuttaa kaupan investointeja. Yksityisten investointien arvioidaan lisääntyvän runsaalla

kymmeneksellä viime vuodesta ja vuonna 1998 niiden ennustetaan kasvavan miltei saman verran.

Kokonaistuotanto

Kokonaistuotannon kasvu jatkuu vahvana koko tämän vuoden. Teollisuustuotanto kasvaa hieman nopeammin kuin viime vuonna, kun metsäteollisuuden markkinatilanne kohenee. Erityisen selvästi lisääntyy rakennustoiminta. Vaikka teollisuuden kohteet jo vähenevät, liikerakentaminen ja etenkin asuinrakentaminen lisääntyvät selvästi. Kotimaisen kysynnän kasvu heijastuu myös mm. kauppaan ja liikenteeseen. Kokonaistuotannon määrän ennakoidaan nousevan 4,5 % suuremmaksi kuin vuonna 1996. Ensi vuonna kasvu hidastuu prosenttiyksikön verran, kun kotimainen kysyntä lievästi vaimenee. Tuotannon kasvu hidastuu useimmilla toimialoilla.

Työllisyys

Työllisen työvoiman määrän arvioidaan tänä vuonna lisääntyvän 40 000 hengellä viime vuodesta. Työvoiman kysyntä lisääntyy nopeasti etenkin yrityksiä palvelevassa toiminnassa ja kaupassa, mutta myös talonrakennustoiminta työllistää tuntuvasti enemmän kuin viime vuonna. Teollisuudessa työpaikkojen määrä kasvaa lähinnä metalliteollisuudessa. Uudistetun työvoimatutkimuksen mukaisen työttömyysasteen ennakoidaan laskevan tänä vuonna keskimäärin 15,0 prosenttiin, mikä on prosenttiyksikön vähemmän kuin viime vuonna. Vuonna 1998 työttömyysasteen ennustetaan mm. palveluelinkeinojen tuotannon ja työllisyyden kasvun myötä alenevan 13,5 prosenttiin.

Inflaatio

Palkoista ei kuluvan vuoden aikana aiheudu uusia kustannuspaineita. Asuntojen hinnat sitävastoin ovat kohonneet merkittävästi viime vuodesta. Korot eivät enää viime vuoden tapaan vaimenna hintakehitystä. Kysynnän vilkkaus suhteessa tarjontaan saattaa lisätä hintapaineita eräillä rakentamisen alueilla. Kuluttajahintaindeksin nousun arvioidaan nopeutuvan kuluvan vuoden aikana vajaaseen 2 prosenttiin; vuonna 1997 keskimäärin indeksin nousu jäänee yhteen prosenttiin. Vuonna 1998 kuluttajahintojen ennustetaan kohoavan 2 %.

1.2. Talouspolitiikan linja

Talouspolitiikan lähtökohdat

Hallitus asetti ohjelmassaan keväällä 1995 talouspolitiikan keskeiseksi tavoitteeksi työttömyyden merkittävän vähentämisen vaalikauden aikana. Tämän todettiin edellyttävän nopeaa ja kestävää talouskasvua koko vaalikauden ajan.

Lisäksi viennin tuli kasvaa voimakkaasti sekä investointien ja kulutuksen lisääntyä ripeästi. Työllisyyden kohentumisen todettiin vaativan tuotantorakenteen monipuolistumista ja kasvun ulottumista myös työvoimavaltaisiin palveluihin.

Ohjelman mukaan kestävä ja työllisyyttä parantava kasvu edellyttää toteutuakseen hyvää kilpailukykyä ja alhaisempaa reaalikorkoa. Sen toteutumiseksi vaihtotaseen tulee pysyä ylijäämäisenä ja talouspolitiikan eri osat eli raha-, finanssi- ja työmarkkinapolitiikka on kyettävä nitomaan onnistuneesti yhteen.

Hallitus noudattaa talouspolitiikkaa, jonka tavoitteena on matala inflaatio ja korkotaso sekä julkisen velan bruttokansantuoteosuuden kääntäminen alenevaan suuntaan. Tällainen talouspolitiikka on kansantalouden tasapainottomuuksien poistamiseksi välttämätön. Näin taataan myös se, että talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen osallistumisen ehdot kyetään täyttämään, ja samalla luodaan edellytyksiä kestävälle talouskasvulle ja työllisyyden paranemiselle.

Talouden kehitys on monessa suhteessa vastannut hallituksen edellä todettuja tavoitteita. Talous on kasvanut ripeästi, jos kohta kasvuvauhti tilapäisesti notkahti vuoden 1995 jälkipuoliskolla. Kehitys on ollut monelta osin tasapainoista, mitä osoittaa se, että inflaatio on ollut EU-maiden matalimpia ja ulkomaankauppa tuntuvasti ylijäämäinen. Samalla hintakilpailukyky on säilynyt hyvänä ja reaalikorko on alentunut.

Työttömyysaste on jatkuvasti alentunut, vaikkakaan ei hallituksen tavoittelemalla nopeudella. Taloudellisen toiminnan ja erityisesti kotimaisen kysynnän vilkastuminen tänä vuonna on alkanut lisätä työvoiman kysyntää kotimarkkinasektorilla. Vaikka työttömyys

aleneekin tänä vuonna selvästi, työttömyyden nujertaminen edellyttää niin työvoimapoliittisten kuin rakenteellisten uudistusten jatkamista.

Valtiontalouden tila ei vielä ole tyydyttävä. Tänä vuonna valtion rahoitusalijäämä on 4,7 % suhteutettuna kokonaistuotantoon ja vastaava velkasuhde 70½ %. Valtiontalouden kehitys on kuitenkin vastannut asetettuja tavoitteita ja valtiontalouden velkasuhde kääntyy vuonna 1998 lievään laskuun.

Talouspolitiikassa työttömyyden alentaminen ja valtiontalouden vahvistaminen säilyvät myös jatkossa keskeisinä tavoitteina. Niiden saavuttamiseksi on tärkeää, että yritysten ja kotitalouksien tulevaisuuden odotukset pysyvät hyvinä. Tämä edellyttää, että saavutettu luottamus ja kasvulle suotuisa ilmapiiri kyetään säilyttämään.

Inflaation pysyminen matalana ja valtiontalouden tasapainon paraneminen ovat tärkeitä tekijöitä, jotta luottamus talouspolitiikan linjan jatkuvuuteen sekä korkotason pysymiseen matalana säilyy. Siksi talouden tasapainottomuuksia vähentävästä linjasta on pidettävä kiinni. Tämä koskee yhtä lailla valtion menoja ja veroja kuin myös tulopolitiikan linjaa.

Suomella on hyvät edellytykset vakaaseen hintakehitykseen myös lähivuosina. Tämä edellyttää, että kotimainen kustannuskehitys pysyy hitaana myös sen jälkeen, kun nykyinen tulopoliittinen sopimus vuoden 1998 tammikuun lopussa päättyy. Hallitus pitää erittäin tärkeänä sellaisten työmarkkinasopimusten syntyä, jotka edistävät inflaation pysymistä matalana ja samalla parantavat työllisyyttä.

Hallituksen eräs tavoite on ollut verotuksen kehittäminen ja erityisesti ansiotulojen verotuksen alentaminen vaalikauden aikana. Verotusta onkin kehitetty hallitusohjelmassa esitetyn mukaisesti, mitä osoittaa se, että ansiotulojen verotus aleni vuosina 1996—1997 yhteensä noin 8 mrd mk. Veroaste pysyy kuitenkin edelleen korkeana, mikä johtuu mm. yhteisöverojen tuoton voimakkaasta kasvusta. Valtiontalouden suuri alijäämä rajoittaa verojen alentamismahdollisuuksia.

Tarkoitus on, että tuloverotusta koskevat ratkaisut tehdään syksyllä 1997 neuvoteltavan tuloratkaisun yhteydessä. Tuloverokevennykset kohdistetaan eri tuloluokkiin painopisteenä pieni- ja keskituloiset palkansaajat. Verokevennyksistä päätettäessä otetaan huomioon työllisyyden edistäminen ja inflaation hillintä. Verotuksen painopistettä muutetaan työn verottamisesta ympäristö- ja energiaverotukseen. Eläkkeensaajien verokevennyksistä ja kevennysten ajoittamisesta päätetään samanaikaisesti. Ratkaisujen tulee myös olla valtiontaloudellisesti kestävät.

Vuoden 1998 talousarvioesitys tukee hyvin hallituksen talouspoliittista tavoitetta, joka tähtää valtiontalouden alijäämän kestävään supistamiseen ja velkasuhteen kääntämiseen laskuun. Tiukka menotalous on tarpeen myös siksi, että noususuhdanteessa ei ole perusteita kasvattaa valtiontalouden menoja.

Tiukka menotalous ja matala inflaatio ovat myötävaikuttaneet keskeisesti korkojen alenemiseen, mikä tukee talouden kasvua ja työllisyyttä. Hallituksen politiikka tähtää myös rakenteellisiin korjauksiin. Panostuksia tutkimus- ja tuotekehittelyyn lisätään, mikä tukee pysyvien työpaikkojen luomista pidemmällä aikavälillä. Verotuksen painopisteen muuttaminen ja ansiotulojen verotuksen alentaminen vähentävät myös inflaatiopaineita ja edistävät työllisyyttä. Vaikka työttömyys alenee tänä ja ensi vuonna, rakenteellisen työttömyyden tuntuva alentaminen edellyttää jatkossa sitä, että työmarkkinoiden toimivuutta edelleen parannetaan.

Talouden kehitysnäkymät lähivuosina

Suomella on lähimmän viiden vuoden aikana hyvät mahdollisuudet suotuisaan taloudelliseen kehitykseen. Taloudessa on edelleen runsaasti käyttämättömiä voimavaroja, joiden hyödyntäminen lisää merkittävästi tuotantoa ja tuloja. Kansantalouden kilpailukyky on hyvä ja hinta- ja kustannuskehitys vakaa. Vaihtotase on tukevasti ylijäämäinen eikä sen odoteta muodostavan rajoitetta kotimaisen kysynnän kasvulle myöskään lähivuosina. Yritysten velat ovat vähentyneet ja kannattavuus parantunut, mikä mahdollistaa huomattavatkin lisäinvestoinnit sen mukaisesti, miten kysyntä kehittyy. Samalla yritysten ja kotitalouksien luottamus talouteen on vahvistunut. Arviot kansainvälisen talouden kehitysnäkymistä lähivuosina ovat niinikään valoisat. Esimerkiksi EU-maiden talouksien keskimääräiseksi vuosikasvuksi vuosina 1997—2001 arvioidaan 2½—3 %.

Näistä lähtökohdista Suomen talous voi kasvaa lähimmän viiden vuoden aikana keskimäärin 3,5 % vuodessa, mikä ylittää EU-maiden keskimääräisen kasvun. Kasvu jakaantuu eri sektoreille tasaisemmin kuin viime vuosina, kun myös kotitalouksien kulutus

lisääntyy ripeästi. Nopea kasvu mahdollistaa sen, että työttömyys voi tuntuvasti alentua lähivuosina.

Hallitus on talouspoliittisilla linjauksillaan ja tekemillään säästö- ja kehyspäätöksillä sekä rakenteellisilla uudistuksilla viitoittanut taloudelliselle kehitykselle uran, joka johtaa lähivuosina tasapainoiseen kasvuun ja valtiontalouden tervehtymiseen. Tällä tavoin hallitus on luonut edellytyksiä sille, että kykenemme vastaamaan myös pidemmän aikavälin haasteisiin, joista eräs keskeisimmistä on väestön ikääntyminen. Suurten ikäluokkien ikääntyminen luo väistämättä kasvupaineita eläkkeisiin ja terveydenhoitomenoihin. Mikäli valtiontaloutta ei onnistuttaisi tasapainottamaan aivan lähivuosina, on olemassa vaara, että ajaudutaan laskusuhdanteessa uudelleen nopeasti kasvavan velkaantumisen uralle. Lisäksi EMU:n kolmas vaihe rakentuu sille, että julkisyhteisöjen talous on keskipitkällä aikavälillä lähellä tasapainoa tai ylijäämäinen, osallistuttiinpa euroalueeseen tai ei. Jos valtiontalouden tasapainottuminen etenee suotuisasti, julkiseen talouteen syntyvä ylijäämä turvaa finanssipolitiikalle riittävän suhdannepoliittisen liikkumavaran myös talous- ja rahaliitossa.

1.3. Valmistautuminen talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen

Suomen tullessa Euroopan unionin jäseneksi talous- ja rahaliiton toteuttamisessa oli meneillään nykyinen toinen vaihe. Hallitus totesi ohjelmassaan keväällä 1995 pyrkivänsä siihen, että Suomi täyttää Euroopan unionin talous- ja rahaliiton lähentymiskriteerit, jotta Suomi voi niin päätettäessä liittyä talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen sen käynnistyessä. Liittymisestä todettiin päätettävän eduskunnassa hallituksen erillisen esityksen perusteella.

Kesäkuussa 1995 julkistetussa talous- ja rahaliittoa koskeneessa EU-ministerivaliokunnan kannanotossa täsmennettiin talous- ja rahaliittoon liittyviä tavoitteita ja valmisteluja koskevia suunnitelmia. Tuolloin ilmoitettuja valmistelevia toimia on toteutettu kotimaassa samalla, kun Suomi on muiden EU:n jäsenvaltioiden rinnalla osallistunut EU:ssa talous- ja rahaliiton jatkovalmisteluihin.

Osana valmistautumista talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen Suomi laati kesällä 1995 ensimmäisen lähentymisohjelmansa. Se annettiin eduskunnalle tiedoksi vuoden 1996 talousarvioesityksen yhteydessä syyskuussa 1995.

Lähentymisohjelmaa tarkistettiin ensimmäisen kerran syyskuussa 1996. Hallitus on tämän talousarvioesityksen yhteydessä jälleen tarkistanut lähentymisohjelmaa osana valmistautumista EU:n talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen. Ohjelman perustana ovat edelleen kevään 1995 hallitusohjelma, vuoden 1995 marraskuussa hyväksytty vuoden 1998 tammikuun loppuun ulottuva tulopoliittinen sopimus, vuosien 1996—1997 talousarviot ja lisätalousarviot sekä vuoden 1997 helmikuussa hyväksytty valtiontalouden vuosille 1998—2001 laadittu menokehys ja tämä talousarvioesitys.

Nyt tarkistettu lähentymisohjelma on laadittu siten, että se noudattaa rakenteeltaan vakaus- ja lähentymisohjelmia, joiden laadinnasta sovittiin lopullisesti valtion tai hallitusten päämiesten huippukokouksessa Amsterdamissa viime kesäkuussa. Ohjelmassa esitetään ensin julkisyhteisöjen rahoitusasemalle asetettu tavoite, jonka mukaan talous on keskipitkällä aikavälillä lähellä tasapainoa tai ylijäämäinen. Lisäksi esitetään sopeutumisura, joka johtaa tavoitteeksi asetettuun julkisyhteisöjen ylijäämään tai alijäämään, sekä velkasuhteen arvioitu kehitys. Toiseksi ohjelmassa esitetään keskeiset oletukset talouden arvioidusta kehityksestä sekä merkittävistä taloudellisista muuttujista, jotka vaikuttavat ohjelman toteutumiseen. Kolmantena vaiheena siinä selostetaan ne budjetti- ja talouspoliittiset toimenpiteet, joita toteutetaan ja/tai joita on ehdotettu toteutettaviksi ohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi, sekä tärkeimpien toimenpiteiden määrällisten budjettivaikutusten arviointi. Neljänneksi ohjelmassa selvitetään, miten muutokset keskeisissä taloutta koskevissa oletuksissa vaikuttaisivat julkisyhteisöjen rahoitus- ja velka-asemaan.

Huhtikuussa 1996 asetettiin ns. EMU-projekti, joka koordinoi kansallista yhteiseen rahaan siirtymistä yhteiskunnan eri osa-alueilla. Projekti on laatinut huhtikuussa 1997 Suomelle kansallisen siirtymäsuunnitelman yhteiseen valuuttaan. Siinä yksilöidään ja aikataulutetaan yhteisen valuutan käyttöönoton edellyttämät keskeiset lainsäädäntö- ja muut muutostarpeet. Suunnitelmaa on tarkoitus päivittää määräajoin.

Markan ECU-kurssi on pysynyt vakaana Suomen Euroopan unioniin liittymisen jälkeen. Valuuttakurssivakautta koskevan lähen-

tymisehdon täyttämistä silmällä pitäen Suomen markka kytkettiin 14.10.1996 ERM-valuuttakurssijärjestelmään.

Hallitus lähtee talous- ja rahaliittoa koskevassa tavoitteen asettelussaan siitä, että EMU:n kolmas vaihe alkaa suunnitellusti 1.1.1999. Suomi pyrkii täyttämään Euroopan unionin talous- ja rahaliiton lähentymiskriteerit voidakseen liittyä talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen ensimmäisten jäsenvaltioiden joukossa. Edellä todettujen taloudellisten ennusteiden, tehtyjen kehyspäätösten sekä kansantalouden lähivuosien kehitysnäkymien perusteella näyttäisi siltä, että Suomella ei ole vaikeuksia kriteerien täyttämisessä vuonna 1997 tai sen jälkeen.

1.4. Julkinen talous

Julkisyhteisöt

Julkisyhteisöjen rahoitusalijäämä (nettoluotonotto) vuonna 1996 oli 3,2 % suhteessa kokonaistuotantoon. Vuonna 1997 alijäämän arvioidaan alenevan 1 1/2 prosenttiin. Julkisyhteisöjen tulojen arvioidaan kasvavan runsas 5 %. Julkisyhteisöjen menojen kasvu hidastuu selvästi sekä säästötoimien että suotuisan talouskehityksen ansiosta.

Vuonna 1998 julkisyhteisöjen tulojen ennustetaan kasvavan hieman hitaammin kuin vuonna 1997. Välittömien verojen tuoton kasvu jää 3 prosenttiin. Välillisten verojen kertymä kasvaa suunnilleen kotimaisen kysynnän kasvua vastaavasti. Veroaste laskee 1/2 prosenttiyksikköä. Julkisyhteisöjen menojen arvioidaan kasvavan vuonna 1998 nimellisesti 2 % eli suunnilleen saman verran kuin vuonna 1997. Julkinen kulutus lisääntyy vuonna 1998 vain vähän ja investointien arvioidaan selvästi supistuvan. Julkisyhteisöjen rahoitusalijäämä näyttäisi käytännössä poistuvan vuonna 1998.

Julkisyhteisöjen EMU-kriteerien mukainen velka oli vuoden 1996 lopussa ennakkotietojen mukaan 58 % suhteessa kansantuotteeseen. Velan kehitykseen vaikuttavat lähinnä valtion lainatarve sekä eläkelaitosten sijoitukset valtion ja kuntien obligaatioihin. EU:n julkista velkaa koskevan määritelmän mukaan työeläkelaitosten sijoitukset vähennetään sisäisenä velkana EMU-velkaa laskettaessa. Vuosien 1997 ja 1998 EMU-velkaa koskevassa arviossa lähdetään siitä, että työeläkelaitosten sijoitusten kasvu jää olennaisesti viime vuosina totuttua pienemmäksi. Valuuttakurssimuutokset lisäsivät valtion valuuttavelan markka-arvoa merkittävästi kuluvan vuoden alkupuoliskolla. EMU-velan arvioidaan kohoavan tänä vuonna lievästi, eli noin 59 prosenttiin kansantuotteesta; vuonna 1998 velkasuhde alenee hieman.

Valtio

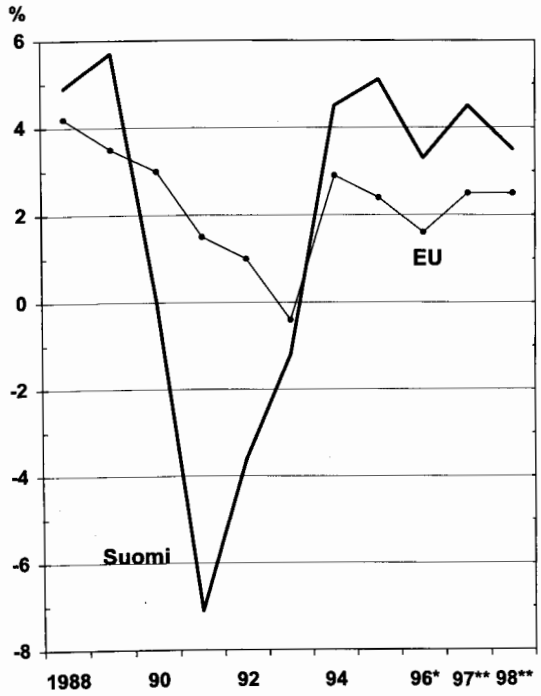
Vuonna 1996 valtion rahoitusalijäämä (kansantalouden tilinpidon mukaan) oli 7,4 % suhteutettuna kansantuotteeseen eli runsas 2 prosenttiyksikköä pienempi kuin edellisenä vuonna. Rahoitusalijäämän vähenemistä nopeuttivat verokertymiä pienentäneiden kertaluonteisten tekijöiden poisjäänti (mm. edellisvuoden kahdet veronpalautukset ja EU:n liittymiskulut) sekä toisaalta menojen noin 10 mrd markan suuruiset säästöt. Valtiontalouden velkaantuminen kuitenkin jatkui, ja velka kohosi 3 1/2 prosenttiyksikköä 69 prosenttiin suhteessa kokonaistuotantoon.

Vuonna 1997 valtion verokertymien kasvu hidastuu verrattuna edellisen vuoden poikkeukselliseen kehitykseen. Valtion verotulot ja tulot yhteensä lisääntyvät 6 1/2 %. Valtion menot pienenevät vuonna 1997 nimellisesti hieman. Säästöohjelman jatkaminen vuoden 1997 budjetissa sekä suotuisa talouskehitys pitävät menokehityksen kurissa. Valtion kulutusmenot ja investoinnit eivät kasva määrällisesti juuri lainkaan. Valtion rahoitusalijäämä vuonna 1997 supistuu arviolta 4 1/2 prosenttiin suhteessa kokonaistuotantoon. Valtiontalouden velkasuhde kohoaa vuoden 1997 loppuun mennessä 70 1/2 prosenttiin; velkaantumisen kasvusta 1 1/2 prosenttiyksikköä aiheutuu markan valuutta-arvon heikkenemisestä erityisesti dollariin, puntaan ja jeniin nähden.

Valtion tulojen vuonna 1998 arvioidaan kasvavan 4 1/2 %. Budjettiesityksen menot vuonna 1998 ovat hieman pienemmät kuin kuluvana vuonna. Valtion rahoitusaseman paraneminen jatkuu vuonna 1998, ja rahoitusalijäämä suhteessa kansantuotteeseen alenee 3 1/2 prosenttiin. Velkaantumisen kasvu pysähtyy ja velka suhteessa kokonaistuotantoon alenee 1 1/2 prosenttiyksikköä.

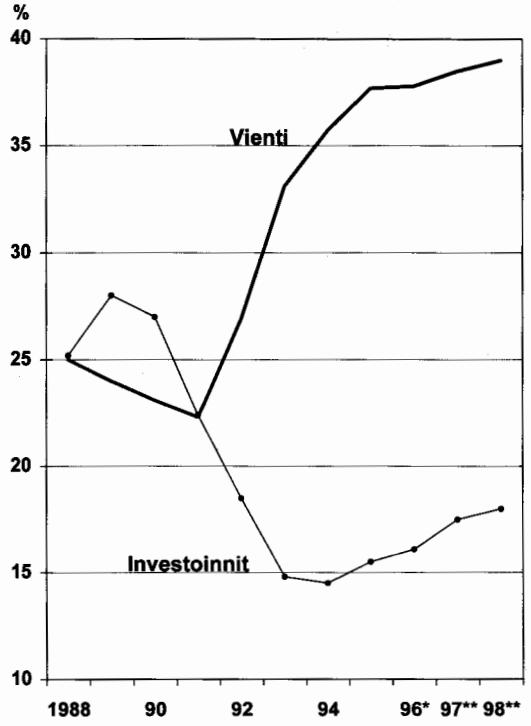
KUVIO 1. KOKONAISTUOTANTO (BKT) SUOMESSA JA EUROOPAN UNIONISSA

Määrän muutos

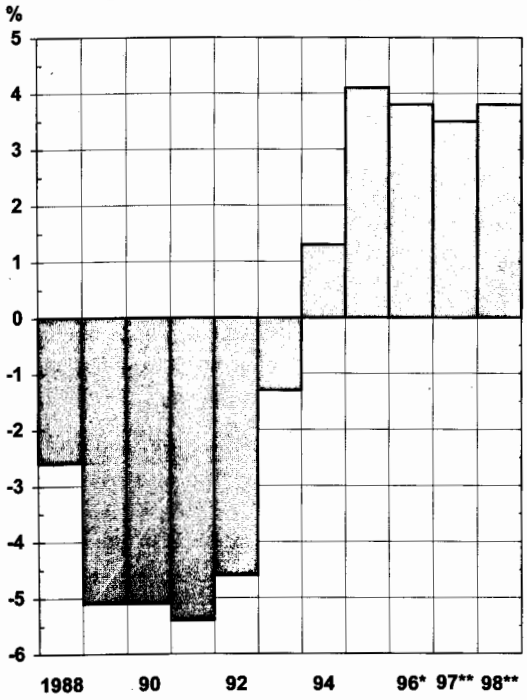
KUVIO 2. INVESTOINNIT JA VIENTI

Suhteessa bruttokansantuotteeseen

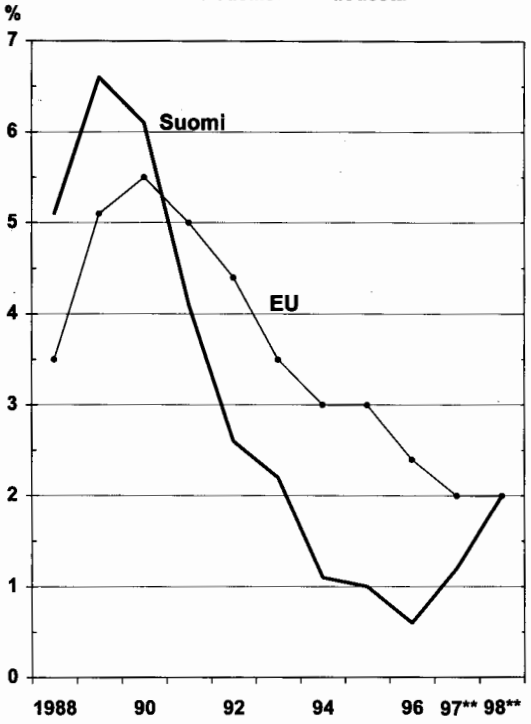
KUVIO 3. VAIHTOTASE

Suhteessa bruttokansantuotteeseen

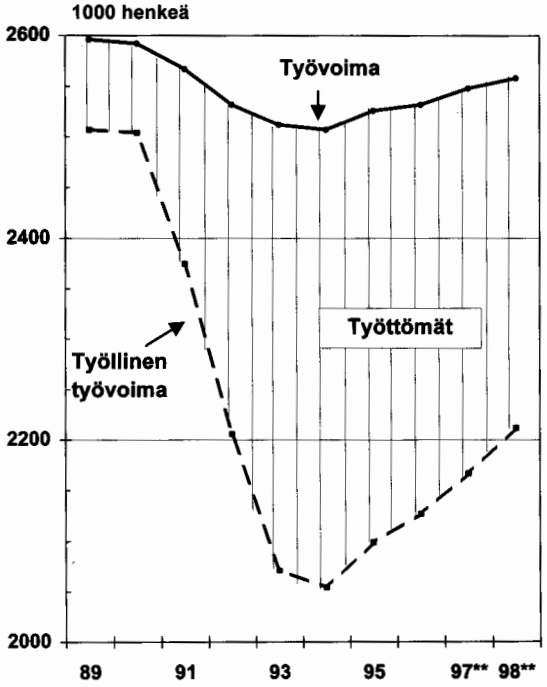

KUVIO 4. KULUTTAJAHINNAT

Muutos edellisestä vuodesta

KUVIO 5. TYÖLLISYYS

KUVIO 6. JULKISET MENOT

Kunnat

Kuntien ja kuntayhtymien rahoitusasema vuonna 1996 oli hyvä. Kuntien verotulot kasvoivat voimakkaasti. Erityisen nopeasti kasvoi yhteisöveron tuotto. Valtionosuuksia leikattiin 3,8 mrd mk, minkä lisäksi valtionosuuksia vähennettiin 4,2 mrd mk sen vuoksi, että kunnilta ei enää peritty vastaavan suuruista kansaneläkkeen lisäosaosuutta.

Vuonna 1997 kuntien talous pysyy vielä ylijäämäisenä. Verotulojen kasvu hidastuu edellisvuodesta, mutta pysyy edelleen nopeana. Ansiotuloverojen kasvua hidastaa mm. keskimääräisen kunnallisveroprosentin alentuminen 17,43 prosenttiin. Yhteisöveron tuottoa lisäävät tuntuvasti mm. perinnän tehostuminen ja siirtymävarausten purkaminen. Siirtyminen arvonlisäveron täysimääräiseen takaisinperintään kasvattaa kuntien menoja tänä vuonna 0,9 mrd mk. Kuntien investointimenojen arvioidaan lisääntyvän runsaalla kymmeneksellä.

Vuonna 1998 kuntien rahoitusasema heikkenee. Verotulojen kasvu hidastuu edelleen. Kuntien osuus yhteisöveron tuotosta alennetaan 40,0 prosenttiin, mikä pienentää kuntien saamaa yhteisöveroa vuonna 1998 0,8 mrd markkaa. Valtionosuuksia leikataan aiempien päätösten mukaisesti 1,3 mrd mk. Lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksia vähennetään 0,3 mrd markkaa sen takia, että asumistuen korotus ja toimeentulotuen lapsikorotusten alennus pienentävät kuntien toimeentulotukimenoja vastaavasti. Valtionosuuksia korotetaan kustannustason arvioidun muutoksen mukaisesti, mikä lisää valtionosuuksia 0,7 mrd mk. Kuntien velvollisuus suorittaa opettajien eläkemaksua toteutetaan asteittain vuoden 1998 alusta lähtien. Kuntien menoja tämä lisää ensi vuonna 0,6 mrd mk. Kuntien nettorahoitusosuus jää vajaaseen puoleen tästä aiheutuvan valtionosuuksien kasvun takia. Kuntien kulutusmenojen arvioidaan reaalisesti lisääntyvän 2 % ja investointimenojen

kääntyvän lievään laskuun. Kuntien talous on ensi vuonna nykynäkymin hieman alijäämäinen.

Työeläkelaitokset

Työeläkelaitosten maksamat etuudet vuonna 1996 lisääntyivät 7 %. Työeläkelaitosten maksutulot kasvoivat 9 %. Työeläkerahastojen rahoitusylijäämä oli 20,3 mrd mk eli 3,5 % suhteessa kokonaistuotantoon. Vuoden 1996 alussa tuli voimaan työeläkejärjestelmän kokonaisuudistus, jonka on arvioitu vähentävän eläkemenoja lähes kymmeneksellä hyvin pitkällä aikavälillä.

Vuonna 1997 työeläkelaitosten maksamat etuudet lisääntyvät runsas 2 1/2 %. Työeläkelaitosten maksutulot kasvavat 6 %. Kaikkiaan maksutuloja kertyy 45 mrd mk, mikä on noin 1/2 mrd mk enemmän kuin eläkerahastojen maksamat eläkkeet. Sijoitustuloja arvioidaan saatavan 14 1/2 mrd mk eli likimain saman verran kuin vuotta aikaisemmin. Työeläkelaitosten uudet sijoitukset valtion velkakirjoihin jäävät selvästi vähäisemmiksi kuin edellisinä vuosina. Eläkeyhtiöiden toimintapääomien vahvistaminen tekee mahdolliseksi mm. osake- ja ulkomaisten sijoitusten lisäämisen. Työeläkelaitosten rahoitusylijäämä on 20 1/2 mrd mk eli 3,4 % suhteessa kokonaistuotantoon.

Vuonna 1998 työeläkelaitosten maksamien etuuksien ennustetaan lisääntyvän 5 1/2 %, kun keskimääräinen indeksikorotus on 1,8 %. Työeläkelaitosten maksutulot kasvavat 7 %; arvio perustuu oletukseen, että sekä työnantajan että työntekijän eläkemaksuprosenttia nostetaan ensi vuonna 0,15 yksikköä. Maksun korotus aiheutuu siitä, että eläkejärjestelmän saamat tulot työttömyysturvajärjestelmältä supistuvat työeläkelisää koskevan uudistuksen takia 0,7 mrd mk. Työeläkelaitosten rahoitusylijäämä nousee lähes 21 1/2 mrd markkaan, joka on 3,4 % suhteessa kokonaistuotantoon. Rahoitusylijäämästä aiempaa pienempi osa sijoitettaneen valtion velkakirjoihin.

Muut sosiaaliturvarahastot

Kansaneläkelaitos ja työttömyysturvarahastot maksoivat vuonna 1996 kotitalouksille etuuksina ja avustuksina yhteensä 68 mrd mk, mikä oli 2 1/2 mrd mk vähemmän kuin vuotta aiemmin. Etuudet ja avustukset vähenivät säästötoimien ja työllisyyden paranemisen vuoksi. Kansaneläkemenoja pienensi kansaneläkkeen pohjaosan tekeminen eläkevähenteiseksi. Maksukertymää pienensivät työttömyysvakuutusmaksun alentaminen, kansaneläkevakuutusmaksun poistuminen kokonaan vakuutetuilta sekä sairausvakuutusmaksun porrastuksen lieventäminen.

Vuonna 1997 Kansaneläkelaitoksen ja työttömyysturvarahastojen maksamat etuudet ja avustukset kotitalouksille vähenevät lähes 1 1/2 %. Työttömyysturvan menoja pienentää vuoden alusta voimaan tullut työttömyysturvan kokonaisuudistus ja työttömyyden alentuminen. Myös työmarkkinatuen saamisen ehtoja on tiukennettu. Sosiaalivakuutusmaksutulot supistuvat 3 % edellisvuodesta. Vakuutusmaksutulojen kertymää pienentävät vakuutetun sairausvakuutusmaksun porrastuksen lievennys ja kuntien sosiaaliturvamaksuperusteiden alentaminen. Näiden ns. jakoperiaatteella toimivien sosiaaliturvarahastojen talous on tänä vuonna likimain tasapainossa.

Vuonna 1998 kotitalouksille maksettavat etuudet ja avustukset vähenevät vajaan prosentin. Kansaneläke- ja työttömyysturvamenot jatkavat supistumistaan. Kansaneläkkeiden indeksikorotukseksi on arvioitu 1,3 %. Asumistukea korotetaan ja toimeentulotuen perusteita tiukennetaan. Sairausvakuutuskorvauksia kasvattaa se, että niiden määräytymisen perusteena olevat palkat nousevat. Työttömyysturvan peruspäivärahaa tarkistetaan elinkustannusten muutosta vastaavasti. Työnantajien ja palkansaajien työttömyysvakuutusmaksuprosentteja alennetaan 0,1 prosenttiyksiköllä. Muut maksuperusteet on pidetty ennallaan. Kansaneläkelaitokselle ja työttömyysturvarahastoille kertyy sosiaalivakuutusmaksutuloja runsas 3 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Sosiaaliturvarahastojen tulonsiirrot valtiolta supistuvat hieman verrattuna edellisvuoteen työttömyysturvamenojen pienentymisen takia.

Hallituksen säästö- ja muiden toimenpiteiden seurauksena julkisen talouden tervehtyminen jatkuu lähivuosina. Kuntien talous säilyy lähes tasapainossa ja sosiaaliturvarahastot selkeästi ylijäämäisinä. Valtiontalous pysyy vielä ensi vuonna alijäämäisenä, mutta alijäämä pienenee kuitenkin selvästi. Valtiontalouden menojen ja tulojen mitoituksessa tavoitteeksi on asetettava se, että valtiontaloudessa ei ole enää lainkaan alijäämää ensi vuosikymmenen alussa. Toteuttamalla johdonmukaisesti päätetyt toimet ja tekemällä tar-

vittaessa uusia päätöksiä tämä tavoite on saavutettavissa.

1.5. Työllisyysvaikutukset

Talousarvioesitys vahvistaa edellytyksiä työllisyyden paranemiselle. Myönteinen vaikutus työllisyyteen syntyy siitä, että esitys tukee vakaiden korkojen kehitystä lisäämällä luottamusta valtiontalouden rahoitusaseman vahvistumiseen ja parantamalla talouden toimivuutta rakenteellisilla uudistuksilla. Työvoimapoliittisen järjestelmän uudistus, jonka painopisteenä on työmarkkinoiden toimivuuden vahvistaminen, on yksi keskeinen osa näistä rakennepoliittisista uudistuksista.

Talousarvioesityksellä pyritään ennen muuta turvaamaan kansantaloudelle suotuisat yleiset kasvuedellytykset ja siten tukemaan työllisyyttä. Kokonaistuotanto kasvaa nopeasti jo neljättä vuotta peräkkäin ja talouskasvun arvioidaan jatkuvan ripeänä myös vuonna 1998. Finanssipoliittinen linja, jonka seurauksena valtion velkaantuminen kääntyy laskuun aiemmin suunniteltua nopeammin, on sopusoinnussa suhdannekehityksen kanssa. Nykyisen vahvan talouskasvun oloissa on mahdollista, että voimakas kysynnän kasvu sekä valuuttakurssien vaihtelut alkavat vähitellen aiheuttaa hintojen nousupaineita siitä huolimatta, että taloudessa on edelleen käyttämättömiä resursseja, varsinkin työvoimaa. Nopeuttamalla valtiontalouden tasapainottumista hallitus hillitsee osaltaan korkojen nousupaineita. Tämä on työllisyyden kannalta keskeinen tekijä.

Veroperustemuutosten kokonaisvaikutus työllisyyteen on lähellä neutraalia tai jonkin verran positiivinen. Veroasteikkoihin tehdään 2 prosentin inflaatiotarkistus, joka keventää ansiotulojen verotusta noin 750 milj. markalla. Työllisyyden edistämisen ja inflaation hillinnän kannalta keskeiset tuloveroratkaisut päätetään vasta syksyllä 1997 neuvoteltavan tuloratkaisun yhteydessä.

Talousarvioesityksessä jatketaan kehitysalueilla sijaitsevien pienten ja keskisuurten yritysten verohuojennuksia, millä on positiivinen vaikutus syrjäseutujen työllisyyteen. Energiaverotuksen muutos, joka edistää puun ja puupohjaisten polttoaineiden käyttöä sähkön tuotannossa, lisää sekin työpaikkoja puun korjuussa ja kuljetuksissa. Arvonlisäverotuksen muutokset ovat työllisyysvaikutuksiltaan lähellä neutraalia.

Rakentamisen elpyminen lisää alan työllisyyttä voimakkaasti myös ensi vuonna. Tältä kannalta on perusteltua ajoittaa julkista rakentamista tuonnemmaksi suhdannekehityksen heikentymisen yhteyteen. Talousarvioesityksen menojen rakenne on aiempaa enemmän painottunut tutkimukseen ja koulutukseen, millä on pidemmällä aikavälillä kestävä työllisyyttä parantava vaikutus.

Työvoimapoliittiset toimenpiteet on mitoitettu siten, että niiden piirissä on keskimäärin 118 500 lähinnä työtöntä henkilöä. Tämä pienentää avointa työttömyyttä noin 4 1/2 prosenttiyksikön verran.

Valtion vuoden 1998 talousarviomenojen laskennallinen työllisyysvaikutus on runsaat puoli miljoonaa henkilötyövuotta. Se kattaa valtion oman henkilöstön, valtion investointien työllisyysvaikutuksen, elinkeinotuista ja kuntien valtionosuuksista valtion rahoituspanosta vastaavan osuuden hankkeiden työllisyysvaikutuksista sekä tulonsiirtojen ja muiden menojen välittömän työllisyysvaikutuksen.

Pyrittäessä tehostamaan talousarvion työllisyysvaikutuksia samaan aikaan, kun valtion velan alenevaa kehitystä pyritään vahvistamaan, avainasemassa on valtion menorakenteen sekä verotuksen rakenteen kehittäminen niin, että työllisyysvaikutus kasvaa. Erityisenä painopisteenä on tällöin pitkäaikaistyöttömyydestä aiheutuvien rakenteellisten ongelmien hoitaminen. Kannustavuuden ja omatoimisuuden lisääminen työllistymisen esteiden purkamiseksi, työvoimapoliittisen järjestelmän uudistus sekä mahdolliseen tulosopimukseen myöhemmin liitettävä veroratkaisu ovat askeleita tähän suuntaan, sillä niissä painottuvat välittömien työllisyysvaikutusten rinnalla kansantalouden kasvu- ja rakennevaikutukset.

1.6. Toimenpiteet valtiontalouden tasapainottamiseksi

Toimenpiteet valtiontalouden tasapainottamiseksi on määritelty hallitusohjelmassa ja sen lisäpöytäkirjassa sekä niitä täsmentäneissä myöhemmissä hallituksen säästöpäätöksissä. Valtion menojen leikkaukset päätettiin ajoittaa etupainoisesti. Hallituskauden aikana toteutettavaksi päätetyistä yhteensä noin 23 mrd markan menojen supistuksista toteutui vuosien 1996 ja 1997 talousarvioissa noin 18 mrd markan leikkaukset. Nyt annettavaan vuoden 1998 talousarvioesitykseen sisältyvät jo aiem-

min päätetyt valtion menojen leikkaukset yhdessä aiempien säästötoimenpiteiden heijastusvaikutusten kanssa supistavat valtion menoja lisää noin 3 mrd mk, mistä merkittävin on kuntien valtionosuuksien 1,3 mrd markan leikkaus.

Valtiontalouden tasapainottumisen varmistamiseksi on tähän talousarvioesitykseen lisäksi sisällytetty noin 2 mrd markan menosupistukset tai -lykkäykset. Nämä kohdistuvat mm. valtion rakennushankkeisiin, valtionapurakentamiseen, valtionosuuksien loppueriin sekä eräisiin siirto- ja harkinnanvaraisiin määrärahoihin. Lisäksi yhteisöveron jakoosuuksiin esitetään muutosta, joka siirtää yhteisöverotuloja kunnilta ja seurakunnilta valtion hyväksi runsaat 0,8 mrd mk.

Valtion omaisuuden myyntituloista on talousarvioesitykseen kirjattu tuloiksi 2 mrd mk, mistä 1 mrd mk on kohdistettu tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen lisäämiseen sekä 1 mrd mk on budjetoitu tuloiksi ilman vastaavaa menojen lisäystä.

Taulukko 2. Budjettitalouden menot, tulot ja tasapaino vuosina 1996—1998

	1996 tilinpäätös milj. mk	1997 talousarvio milj. mk	1998 esitys milj. mk	Muutos 1998/97 %
Kulutusmenot	56 570	56 552	56 906	+1
Siirtomenot	108 415	103 305	101 053	—2
Sijoitusmenot	6 348	4 258	3 757	—12
Muut menot	28 093	26 199	25 167	—4
Yhteensä	199 426	190 314	186 883	—2
— menot valtionvelasta (PL 36)	29 033	26 777	25 591	—4
— muut menot	170 393	163 537	161 292	—1
Tulo- ja varallisuusvero	45 778	46 495	52 130	+12
Arvonlisävero	42 103	46 300	46 700	+1
Muut verot	36 126	38 854	40 604	+5
Muut tulot (ilman nettolainanottoa)	39 883	30 382	32 011	+5
Yhteensä	163 890	162 031	171 445	+6
Nettolainanotto	34 502	28 290	15 440	—45
Yli/alijäämä	—1 034	7	2	

2. Talousarvioesityksen rakenne

Taulukko 3. Menot pääluokittain vuosina 1996-1998

Numero-tunnus	Pääluokka	v. 1996 tilinpäätös milj. mk	v. 1997 talousarvio milj. mk	v. 1998 esitys milj. mk	Muutos 1997-1998 milj. mk	Muutos 1997-1998 %
21.	Tasavallan Presidentti	24	30	47	+ 17	+56
22.	Eduskunta	249	283	300	+ 17	+ 6
23.	Valtioneuvosto	197	192	196	+ 4	+ 2
24.	Ulkoasiainministeriön hallinnonala	2 989	3 082	3 304	+ 222	+ 7
25.	Oikeusministeriön hallinnonala	2 435	2 691	2 828	+ 137	+ 5
26.	Sisäasiainministeriön hallinnonala	6 502	6 163	6 310	+ 147	+ 2
27.	Puolustusministeriön hallinnonala	9 287	9 653	10 101	+ 448	+ 5
28.	Valtiovarainministeriön hallinnonala	29 503	27 878	28 054	+ 175	+ 1
29.	Opetusministeriön hallinnonala	26 635	25 355	25 966	+ 611	+ 2
30.	Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	12 727	12 600	12 374	— 227	— 2
31.	Liikenneministeriön hallinnonala	8 130	7 924	7 224	— 700	— 9

32.	Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala	5 350	4 930	4 438	— 493	—10
33.	Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	47 983	45 214	43 458	—1 756	— 4
34.	Työministeriön hallinnonala	14 400	13 871	13 223	— 647	— 5
35.	Ympäristöministeriön hallinnonala	3 980	3 671	3 470	— 201	— 5
36.	Valtionvelka	29 033	26 777	25 591	—1 186	— 4
	Menot yhteensä	**199 426**	**190 314**	**186 883**	**—3 431**	**— 2**

Taulukossa menot on esitetty pääluokittain jäljempänä olevan talousarvioesityksen taulukko-osan mukaisesti. Taulukossa jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

Taulukko 4. Menot taloudellisen laadun mukaan vuosina 1996-1998

Numero-tunnus	Menolaji	v. 1996 tilinpäätös milj. mk	v. 1997 talousarvio milj. mk	v. 1998 esitys milj. mk	Muutos 1997-1998 milj. mk	%
01-03	Palkkaukset[1]	1 249	1 147	675	— 472	—41
04-07	Eläkkeet	12 530	12 986	13 432	+ 446	+ 3
16-18	Puolustusvoimien kaluston hankkiminen	3 654	4 189	4 720	+ 531	+13
21-23	Toimintamenot	31 175	30 710	30 721	+ 11	+ 0
08-15, 19-29	Muut kulutusmenot	7 962	7 520	7 358	— 162	— 2
01-29	**Kulutusmenot**	**56 570**	**56 552**	**56 906**	**+ 354**	**+ 1**
30-39	Valtionavut kunnille ja kuntayhtymille ym.	34 079	30 440	29 285	—1 155	— 4
40-49	Valtionavut elinkeinoelämälle	14 222	14 028	13 536	— 491	— 4
50-59	Valtionavut kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille	39 747	38 255	37 013	—1 242	— 3
60	Siirrot budjetin ulkopuolisille valtion rahastoille ja KELA:lle	5 900	7 103	6 765	— 339	— 5
61-65	Muut siirrot kotimaahan	7 209	5 291	6 266	+ 975	+18
66-69	Siirrot ulkomaille	7 258	8 188	8 189	+ 0	+ 0
30-69	**Siirtomenot**	**108 415**	**103 305**	**101 053**	**—2 251**	**— 2**
70-73	Kaluston hankinta	198	378	390	+ 12	+ 3
74-76	Talonrakennukset	1 107	1 183	976	— 207	—17
77-79	Maa- ja vesirakennukset	1 963	1 755	1 632	— 123	— 7
70-79	Reaalisijoitukset	3 268	3 315	2 998	— 317	—10
80-86	Valtion varoista myönnettävät lainat	297	256	309	+ 53	+21
87	Maa-alueet, rakennukset ja kiinteistöt	808	683	450	— 232	—34
88-89	Muut finanssisijoitukset	1 974	5	—	— 5	—94
80-89	Lainat ja muut finanssisijoitukset	3 079	943	759	— 184	—20
70-89	**Sijoitusmenot**	**6 348**	**4 258**	**3 757**	**— 501**	**—12**
90-92	Valtionvelan korot ja indeksikorotukset	28 082	26 193	25 161	—1 031	— 4
93-99	Muut ja erittelemättömät menot	11	6	5	— 1	—17
90-99	**Muut menot**	**28 093**	**26 199**	**25 167**	**—1 032**	**— 4**
	Menot yhteensä	**199 426**	**190 314**	**186 883**	**—3 431**	**— 2**

Kukin momentti on talousarvioesityksessä varustettu menon laatua osoittavalla numerotunnuksella. Näiden numerotunnusten perusteella menot on koottu laadun mukaisiin ryhmiin. Taulukossa jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

[1] Sisältää vain näillä momenttinumerotunnuksilla olevat palkkausmäärärahat, muut sisältyvät toimintamenoihin.

Taulukko 5. Menot valtion tehtävien mukaan vuosina 1996-1998

Numero-tunnus	Tehtäväryhmä	v. 1996 tilinpäätös milj. mk	v. 1997 talousarvio milj. mk	v. 1998 esitys milj. mk	Muutos 1997-1998 milj. mk	Muutos 1997-1998 %
	Yleinen hallinto					
010	Ylin päätöksenteko	410	401	433	+ 32	+ 8
020	Valtiovarainhallinto	2 362	2 430	2 295	— 135	— 6
030	Ulkoasiainhoito	1 724	1 616	1 645	+ 30	+ 2
040	Kansainvälinen kehitysyhteistyö	1 551	1 643	1 828	+ 185	+ 11
050	Muu yleinen hallinto	1 505	1 555	1 337	— 217	— 14
060	Euroopan unioni	5 244	6 070	5 879	— 190	— 3
	Yhteensä	**12 797**	**13 714**	**13 419**	**— 295**	**— 2**
	Yleinen järjestys ja turvallisuus					
070	Hallinto	167	165	164	— 1	— 1
080	Poliisitoimi	2 862	2 571	2 815	+ 243	+ 9
090	Oikeudenkäyttö	1 428	1 706	1 855	+ 149	+ 9
100	Vankeinhoito	805	825	814	— 12	— 1
110	Palo- ja pelastustoimi sekä väestönsuojelu	106	121	105	— 17	— 14
120	Rajojen vartiointi	918	938	917	— 21	— 2
	Yhteensä	**6 286**	**6 327**	**6 669**	**+ 342**	**+ 5**
	Maanpuolustus					
150	Hallinto	303	316	247	— 70	— 22
160	Sotilaallinen maanpuolustus	8 818	9 263	9 785	+ 522	+ 6
	Yhteensä	**9 121**	**9 579**	**10 031**	**+ 452**	**+ 5**
	Opetus, tiede ja kulttuuri					
210	Hallinto ja muut yhteiset tehtävät	309	312	293	— 19	— 6
220	Yleissivistävä ja ammatillinen koulutus	12 806	9 723	9 341	— 382	— 4
240	Korkea-asteen opetus	5 461	6 424	7 242	+ 818	+ 13
250	Aikuiskoulutus	1 733	2 345	2 180	— 165	— 7
260	Opintotuki	3 459	3 629	3 758	+ 129	+ 4
270	Yleinen tutkimus	656	716	891	+ 175	+ 24
280	Kirjastot, arkistot ja museot	554	544	352	— 192	— 35
290	Taide	1 002	1 023	1 236	+ 213	+ 21
300	Urheilu- ja nuorisotoiminta	554	554	587	+ 33	+ 6
310	Kirkollishallinto	27	11	11	+ 0	+ 2
	Yhteensä	**26 561**	**25 280**	**25 892**	**+ 612**	**+ 2**
	Sosiaaliturva ja terveydenhuolto					
	Yhteensä	**48 317**	**45 498**	**43 753**	**—1 745**	**— 4**
	Asuminen ja ympäristö					
510	Hallinto	172	184	206	+ 22	+ 12
520	Ympäristön ja luonnonsuojelu	136	90	81	— 9	— 10
530	Alueiden käytön suunnittelu ja rakentamisen valvonta	196	237	246	+ 10	+ 4
540	Asumisen edistäminen	2 956	2 630	2 372	— 259	— 10
550	Maanmittaus	247	260	269	+ 9	+ 4
560	Vesitalous	681	671	712	+ 42	+ 6
	Yhteensä	**4 387**	**4 071**	**3 886**	**— 185**	**— 5**

	Työvoima					
610	Hallinto	358	403	377	— 26	— 6
620	Työvoiman ohjaus	13 701	13 176	12 543	— 633	— 5
	Yhteensä	**14 058**	**13 578**	**12 920**	**— 658**	**— 5**
	Maa- ja metsätalous					
650	Hallinto	120	108	114	+ 6	+ 6
660	Maa- ja metsätalouden tutkimus- ja tarkastustoiminta	461	425	426	+ 1	+ 0
670	Maatalous	10 992	10 960	10 643	— 317	— 3
680	Metsätalous	553	515	562	+ 47	+ 9
690	Kalastus, metsästys ja porotalous	194	193	214	+ 21	+ 11
	Yhteensä	**12 320**	**12 200**	**11 958**	**— 242**	**— 2**
	Liikenne					
710	Hallinto	134	169	167	— 2	— 1
720	Tieliikenne	4 301	4 267	4 089	— 178	— 4
730	Vesiliikenne	929	1 062	546	— 516	— 49
740	Ilmaliikenne	43	11	35	+ 24	+220
750	Rautatieliikenne	2 467	2 164	2 133	— 31	— 1
760	Tietoliikenne	95	80	80	—	—
	Yhteensä	**7 968**	**7 752**	**7 049**	**— 703**	**— 9**
	Teollisuus ja muut elinkeinot					
810	Hallinto	380	373	373	+ 0	+ 0
820	Teollisuuden ja muiden elinkeinojen valvonta ja tarkastus	157	166	133	— 34	— 20
830	Teollisuutta ja muita elinkeinoja edistävä tutkimustoiminta	2 120	2 354	2 428	+ 74	+ 3
840	Teollisuutta ja muita elinkeinoja palvelevat luottolaitokset	4 403	1 154	1 435	+ 281	+ 24
850	Teollisuuden edistäminen	1 741	1 218	759	— 459	— 38
860	Energiahuolto	148	184	120	— 64	— 35
870	Muiden elinkeinojen edistäminen	79	79	95	+ 16	+ 21
880	Ulkomaankaupan edistäminen	458	392	350	— 42	— 11
	Yhteensä	**9 486**	**5 920**	**5 692**	**— 228**	**— 4**
	Muut menot					
910	Valtionvelka	29 033	26 777	25 591	—1 186	— 4
950	Valtion maksamat eläkkeet ja korvaukset	12 696	13 186	13 607	+ 421	+ 3
960	Yleisavustukset kunnille yms.	2 867	2 703	2 731	+ 29	+ 1
990	Muut erittelemättömät menot	3 529	3 727	3 684	— 43	— 1
	Yhteensä	**48 126**	**46 394**	**45 613**	**— 780**	**— 2**
	Menot yhteensä	**199 426**	**190 314**	**186 883**	**—3 431**	**— 2**

Budjettitalouden menot on taulukossa ryhmitelty valtion tehtävien mukaan. Talousarvioesityksen jäljempänä olevan taulukko-osan menopuolen kunkin luvun oikealle puolelle on merkitty sulkeisiin kolminumeroinen tunnus, joka osoittaa sen tehtäväryhmän, johon kyseisen luvun menot pääasiallisesti liittyvät. Vastaavat tunnukset on esitetty yllä olevassa taulukossa. Taulukossa jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

Taulukko 6. Valtuuksien käytöstä valtiolle aiheutuvat menot, milj. mk[1)]

		1999 milj. mk	2000 milj. mk	2001 milj. mk	2002- milj. mk
1.	**Vuonna 1998 myönnettävistä (= uusista) valtuuksista aiheutuvat menot:**				
1.	Tilausvaltuudet	44	821	1300	5 625
2.	Talonrakennusvaltuudet	450	215		
3.	Muut rakentamisvaltuudet	1 240	360		
4.	Kuntien valtionapuihin liittyvät valtuudet	159	64	52	230
5.	Avustusten myöntämisvaltuudet	968	759	105	
6.	Lainojen myöntämisvaltuudet	2 868	225	101	5
7.	Kehitys- ja lähialueyhteistyövaltuudet	455	623	348	336
8.	Korkotukilainavaltuudet	139,7	121,9	113,6	726
9.	Muut valtuudet	1 058,5	295,5	166	170
	Yhteensä	7 382,2	3 484,4	2 185,6	7 092
2.	**Aiemmin myönnetyistä (= vanhoista) valtuuksista aiheutuvat menot:**				
1.	Tilausvaltuudet	3 271	1 914	1 044	90
2.	Talonrakennusvaltuudet	225	50	15	35
3.	Muut rakentamisvaltuudet	372	81	98	1 049
4.	Kuntien valtionapuihin liittyvät valtuudet	415,4	368,1	305	476
5.	Avustusten myöntämisvaltuudet	804	323	15	
6.	Lainojen myöntämisvaltuudet	242	100	175	
7.	Kehitys- ja lähialueyhteistyövaltuudet	849	622	1 389	175
8.	Korkotukilainavaltuudet	1 151,7	870,6	777,5	4 122,4
9.	Muut valtuudet	1 916	374	181,5	392
	Yhteensä	9 246,1	4 702,7	4 000	6 339,4
	Kohdat 1 ja 2 yhteensä	16 628,3	8 187,1	6 185,6	13 431,4

[1)] ml. rahastojen valtuudet

Taulukossa on esitetty talousarvioesityksessä sekä aikaisemmissa budjeteissa olevien valtuuksien käytöstä vuoden 1998 jälkeen aiheutuviksi arvioidut menot, jotka joudutaan maksamaan talousarvion ulkopuolisista rahastoista tai joiden määrärahat joudutaan ottamaan ao. vuosien talousarvioihin.

3. Menoarvioesityksen päälinjat

3.1. Yhteenveto talousarvioesityksen sisällöstä

Hallituksen esityksellä vuoden 1998 talousarvioksi pyritään valtion velkaantumisen pysäyttämiseen, työllisyyden hoidon edellytysten parantamiseen sekä talouden yleisen vakauden ylläpitämiseen.

Lisäksi nyt annettavalla talousarvioesityksellä jatketaan edellytysten luomista sille, että Suomi voi ensimmäisten maiden joukossa siirtyä EU:n talous- ja rahaliiton EMU:n kolmanteen vaiheeseen sen käynnistyessä.

Talousarvioesityksen loppusumma noin 187 mrd mk merkitsee budjettitalouden menojen 2 1/2 prosentin reaalista supistumista vuoden 1997 arvioituihin kassamenoihin verrattuna. Laskelmaa tehdessä on otettu huomioon noin 400 milj. markan Merenkulkulaitoksen tulojen ja toimintamenojen nettouttaminen ja 283 milj. markan asuntotoimen avustusten siirtäminen maksettaviksi valtion asuntorahaston varallisuudesta. Menolajeittain tarkasteltuna arvioidaan siirtomenojen vähenevän reaalisesti 3 1/2 %, kulutusmenojen 2 1/2 % ja sijoitusmenojen viidenneksen. Valtionvelan korkomenot kasvavat nimellisesti lähes 9 %.

3.1.1. Tasavallan Presidentti, Eduskunta ja valtioneuvosto

Tasavallan Presidentille, Eduskunnalle ja valtioneuvostolle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 543 milj. mk. Puoluetoiminnan tukemiseen ehdotetaan vuoden 1997 talousarvion mukaisesti 64,2 milj. mk.

3.1.2. Ulkoasiainministeriön hallinnonala

Hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 3 304 milj. mk.

Ulkoasiainhallintoon ehdotetaan määrärahoja yhteensä 871 milj. mk.

Kehitysyhteistyöhön ehdotetaan talousarvioesityksessä määrärahoja yhteensä 2 223 milj. mk, mikä on noin 0,36 % vuoden 1998 arvioidusta bruttokansantulosta. Hallitus laatii vuonna 1997 laajemman kehitysmaapoliittisen strategian, jossa eri kehitysmaasuhteille asetetaan yhteiset päämäärät. Kahdenvälisissä kehitysmaasuhteissaan hallitus lisää poliittista vuoropuhelua suhteidemme kokonaisuudesta ja kehitysyhteistyön strategisista päämääristä. Hallituksen tavoitteena on kehitysyhteistyömäärärahojen lisääminen niin, että 0,4 prosentin BKTL-taso saavutetaan vuonna 2000. Tässä talousarvioesityksessä määrärahoja lisätään 180 milj. markalla.

Yhteistyöhön Keski- ja Itä-Euroopan, Venäjän ja muiden IVY-maiden kanssa ehdotetaan määrärahoja eri hallinnonaloilla yhteensä noin 226,6 milj. mk. Lähialuepolitiikallaan hallitus haluaa erityisesti tukea parlamentaarisen demokratian ja markkinatalouden vakiinnuttamista sekä parantaa ympäristön tilaa.

Hallinnonalan muihin menoihin ehdotetaan 615 milj. mk, mistä suomalaisten valvontajoukkojen ylläpitomenoihin ja kriisinhallintaan 197 milj. mk ja kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin ja rahoitusosuuksiin 313 milj. mk.

3.1.3. Oikeusministeriön hallinnonala

Hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 2 828 milj. mk.

Vuonna 1998 annetaan hallituksen esitys uudeksi perustuslaiksi tarkoituksena saattaa uudistus voimaan vuonna 2000. Perusoikeusuudistusta jatketaan toteuttamalla julkisuus- ja salassapitolainsäädännön, henkilörekisterilainsäädännön sekä kokoontumis- ja sananvapauslainsäädännön uudistukset.

Käräjäoikeuksien sekä hovioikeuksien oikeudenkäyntimenettelyn uudistaminen saatetaan loppuun uudistamalla hovioikeusmenettely. Yleinen oikeusaputoiminta siirretään kunnilta valtiolle 1.6.1998, missä yhteydessä järjestetään julkiset oikeusapupalvelut uudelleen. Samoin siirretään lautamieskustannukset kunnilta valtion maksettavaksi vuoden 1998 alusta lukien.

Vankeinhoidossa jatketaan laitoskannan kehittämistä ottaen huomioon tarve perustaa erityisosastoja niille vankiryhmille, jotka ovat erityisen valvonnan tarpeessa.

3.1.4. Sisäasiainministeriön hallinnonala

Hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 6 310 milj. mk.

Lääninhallitusten menoihin ehdotetaan 271 milj. mk. Uuden lääninjaon mukaisten lääninhallitusten toimintoja kootaan ja tehostetaan. Uudistuksen 65 milj. markan kokonaissäästöstä arvioidaan vuoden 1998 loppuun mennessä toteutuvan lähes puolet.

Poliisin menoihin ehdotetaan 2 606 milj. mk. Poliisi kiinnittää erityistä huomiota turvallisuuspalvelujen saatavuuteen ja laatuun. Keskeisimmät toimintalinjat ovat lähipoliisitoiminta, huumerikollisuuden, talousrikollisuuden ja muun vakavan rikollisuuden torjunta. Viranomaisverkon rakentaminen aloitetaan.

Pelastustoimen menoihin ehdotetaan 105 milj. mk. Pelastustoiminnan kehittämisessä korostetaan palokuntien toiminnan laatua ja tehokkuutta.

Rajavartiolaitoksen menoihin ehdotetaan 917 milj. mk. Rajavartiolaitos huolehtii rajavalvonnasta sekä henkilöiden sujuvista rajatarkastuksista edelleen vilkastuvassa rajanylitysliikenteessä.

Kuntien valtionosuuksiin, jotka myönnetään sisäasiainministeriön kautta, ehdotetaan 1 250 milj. mk. Valtionosuuksia ehdotetaan korotettavaksi 2,8 %, mikä vastaa arvioitua kustannustason nousua. Kuntajakolainsäädäntöä uudistetaan siten, että lainsäädännöllä on kuntarakenteen kehittymistä edistävä luonne. Lakiin sisällytetään myös yhdistymisavustusta koskevat säännökset.

Alueiden kehittämiseen ehdotetaan sisäasiainministeriön hallinnonalan osalta 708 milj. mk.

3.1.5. Puolustusministeriön hallinnonala

Hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 10 101 milj. mk.

Toiminnallinen painopiste on koulutuksen määrällisen tason ja laadullisen vähimmäistason säilyttämisessä. Puolustusmateriaalihankintojen painopiste on ilmavoimien torjuntahävittäjien uusinnassa.

Puolustusmateriaalihankintoihin esitetään 4 720 milj. mk, mistä 3 457 milj. mk on tarkoitettu aikaisemmin myönnettyjen tilausvaltuuksien maksuihin ja 1 110 milj. mk indeksien ja valuuttakurssien muutoksista aiheutuviin menoihin. Maavoimien suorituskyvyn lisäämiseksi aloitetaan valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon mukainen yhteensä 7 766 milj. markan tilausvaltuus valmiusyhtymien varustamiseksi. Tilausvaltuudella on tarkoitus käynnistää myös selonteon mukaisen helikopterijärjestelmän pääosien hankinta. Rahoitustarpeen keventämiseksi ehdotetaan aiemmin myönnettyjen materiaalihankintatilausvaltuuksien maksatuksien 232 milj. markan siirtoa vuodelle 1999. Voimavarojen supistusten vaikutukset varusmieskoulutukseen pyritään pitämään mahdollisimman pieninä. Kertausharjoitusten määrää supistetaan noin puoleen vuoden 1997 tasosta.

3.1.6. Valtiovarainministeriön hallinnonala

Hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 28 054 milj. mk, mistä eläkemenoihin 13 432 milj. mk, verohallinnon menoihin 1 390 milj. mk ja Ahvenanmaan maakunnalle 774 milj. mk, korvauksena valtion vakuusrahastolle 1 045 milj. mk, arvonlisäveromenoihin 3 500 milj. mk ja maksuihin Euroopan unionille 5 879 milj. mk. Hallinnonalalle budjetoidaan keskitetysti ministeriöille EU-puheenjohtajuudesta aiheutuviin menoihin 30 milj. mk.

3.1.7. Opetusministeriön hallinnonala

Hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 25 966 milj. mk.

Yliopisto-opetuksen ja tutkimuksen menoihin ehdotetaan 5 960 milj. mk. Valtioneuvoston hyväksymän tutkimusrahoituksen lisäysohjelman mukaisesti yliopistojen tutkimusrahoitusta lisätään 210 milj. markalla. Yliopistojen perusvoimavaroista 15 % osoitetaan laskennallisella perusteella. Yliopistojen rakenteellista kehittämistä jatketaan toiminnan laadun, taloudellisuuden ja tehokkuuden parantamiseksi. Yliopistoissa suoritetaan vuosina 1998—2000 vuosittain keskimäärin runsaat 10 800 maisteritason tutkintoa ja noin 930 tohtorintutkintoa.

Ammattikorkeakouluopetuksen menoihin ehdotetaan 1 568 milj. mk. Vakinaisten ammattikorkeakoulujen määrä kasvaa neljällä ja on 20 vuonna 1998. Opiskelijamäärä on noin 49 000. Tavoitteena on, että ammattikorkeakoulujärjestelmä on vuonna 1999 lähes lopullisessa muodossaan ja käsittää hieman alle 30 ammattikorkeakoulua.

Opintotukimenoihin ehdotetaan 3 758 milj. mk. Opiskelijan omiin tuloihin perustuva tarveharkinta uudistetaan siten, että tulot otetaan huomioon koko kalenterivuodelta. Muualla kuin vanhempiensa luona asuvien 18-vuotiaiden opiskelijoiden opintoraha nostetaan samalle tasolle 19-vuotiaiden kanssa. Asumislisäjärjestelmää tarkistetaan siten, ettei asumislisää myönnetä opiskelijalle, joka asuu vanhemmiltaan vuokraamassaan asunnossa.

Yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen menoihin ehdotetaan 9 056 milj. mk. Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuden perusteena olevia yksikköhintoja korotetaan 2,8 prosentilla kustannustason nousua vastaavasti. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslainsäädäntöä muutetaan siten, että valtionosuuksien yksikköhintojen indeksikorotuksia vastaavat korotukset tehdään myös kunnan omarahoitusosuuteen sisältyviin valtionosuuden leikkauksiin. Vanhan valtionosuusjärjestelmän mukaisten loppuerien vuoden 1998 maksatukset, 360 milj. mk lykätään vuoteen 2001. Ammatillisen koulutuksen oppilaspaikkoja on lisätty hallituksen työllisyysohjelman mukaisesti, ja paikkojen täyttöasteen arvioidaan hieman kasvavan. Oppisopimuskoulutuksen osuutta kasvatetaan edelleen.

Aikuiskoulutuksen menoihin ehdotetaan 2 180 milj. mk. Yliopistojen ja vakinaisten ammattikorkeakoulujen lyhytkestoinen täydennyskoulutus siirtyy lisäkoulutuksen hankintatoiminnan piiriin. Opetushallinnon koulutuskeskusten toiminta yhdistetään.

Tieteen tukemisen menoihin ehdotetaan 891 milj. mk, mistä 43 % myönnetään veikkausvoittovaroista. Valtioneuvoston hyväksymän tutkimusrahoituksen lisäysohjelman mukaisesti Suomen Akatemian rahoittamien tutkimushankkeiden myöntämisvaltuus nostetaan 590 milj. markaksi.

Kulttuurimenoihin ehdotetaan 1 571 milj. mk, mistä 69 % myönnetään veikkausvoittovaroista. Kulttuurimenoja lisäävät lähinnä Nykytaiteen museon avaaminen, Suomen kansallismuseon peruskorjaus sekä Kulttuurikaupunki 2000 -hankkeen tukemisen aloittaminen.

Liikunnan ja nuorisotyön menoihin ehdotetaan 587 milj. mk, mistä 93 % myönnetään veikkausvoittovaroista. Painopisteinä ovat

kansalaistoiminnan tukeminen ja nuorten työpajatoiminnan kehittäminen.

3.1.8. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala

Hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 12 374 milj. mk. Vastaavasti tuloutuu EU:n osuuksia 3 354 milj. mk.

Kansallinen maatalouspoliittinen järjestelmä on korvattu 1.1.1995 lukien EU:n yhteisen maatalouspolitiikan mukaisella hinta-, tuki- ja markkinajärjestelmällä.

Maa- ja puutarhatalousyrittäjien kansalliseen tulotukeen ehdotetaan 300 milj. mk nykyistä vähemmän eli 3 625 milj. mk, missä on otettu huomioon myös EU-liittymissopimuksen artiklan 141 mukainen ns. vakavien vaikeuksien johdosta maksettavan tuen tulotukena maksettava osuus. Viljelijöille maksettavaa, EU:n kokonaan rahoittamaa maatalouspolitiikan uudistamistukea (CAP-reformitukea) on yhteensä 1 598 milj. mk. Ympäristötukeen, josta EU:n osuus on puolet, arvioidaan tarvittavan vuonna 1998 varoja yhteensä noin 1 690 milj. mk. Luonnonhaittakorvaustukeen (LFA-tukeen) ehdotetaan varattavaksi yhteensä 1 650,4 milj. mk, mistä valtion osuus on 1 199,5 milj. mk ja EU:n osuus 450,9 milj. mk.

Maa- ja puutarhatalouden rakenteen kehittämiseen suunnatuilla toimenpiteillä pyritään nopeuttamaan luontaista rakennekehitystä. EU-osarahoitteista 5a-tavoitteen mukaista rakennetukea käytetään nuorten viljelijöiden tukeen, investointeihin ja markkinointijärjestelmien kehittämiseen. Merkittävä osa rakennetukitoimenpiteistä rahoitetaan yksinomaan kansallisesti maatilatalouden kehittämisrahaston varoin. Etelä-Suomen maatalouden investointeja edistetään artiklan 141 mukaiseen tukeen liitetyllä korotetulla investointituella. Maataloustuotannosta luopumista edistetään EU:n osarahoittamalla luopumistuella ja artiklaan 141 liittyvällä maataloustuotannon lopettamistuella, joka rahoitetaan kokonaan kansallisesti.

Maaseudun kehittämistä tuetaan useiden hallinnonalojen toimenpitein sekä kansallisin varoin että EU-varoin osana EU:n rakenne- ja aluepolitiikkaa. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala osallistuu Euroopan yhteisön tavoitteiden 5b (maaseutualueet), 6 (erittäin harvaan asutut alueet) ja 2 (teollisuuden rakennemuutoksesta kärsivät alueet) mukaisten aluekehitysohjelmien kehittämishankkeiden sekä LEADER- ja INTERREG-yhteisöaloitteiden toteutukseen. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan talousarviossa on varattu näiden hankkeiden EU-osuuden maksamiseen 155,5 milj. mk ja eri rakennerahastojen valtionosuuksien maksamiseen 237,4 milj. mk. Maaseutuohjelman toimenpiteiden rahoittamiseen on ehdotettu talousarvioesityksessä kokonaan kansallisesti rahoitettaviin toimenpiteisiin maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle 56 milj. mk, minkä lisäksi tarkoituksena on kohdentaa Maatilatalouden kehittämisrahaston varoja 50 milj. mk maaseudun pienyritystoiminnan tukemiseen.

Maatilatalouden kehittämisrahastosta ehdotetaan siirrettäväksi 100 milj. mk valtiovarastoon.

Puuntuotannon kestävyyden turvaamiseksi rahoitettaviin kansallisiin töihin ja metsäviestintään ehdotetaan 264 milj. mk. Lisäksi arvioidaan, että EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosaston osarahoittamiin puuntuotannon kestävyyden turvaamistöihin maksettaisiin valtion ja EU:n rahoitusosuutta yhteensä 32 milj. mk. Puuntuotannon kestävyyden turvaamistöiden painopiste on nuoren metsän hoidossa ja metsänuudistamisessa sekä alueellisesti myös kunnostusojituksessa. Metsäkeskuksille ja metsätalouden kehittämiskeskukselle ehdotetaan metsätalouden edistämis- ja valvontatehtäviin 179 milj. mk.

Suomen tultua EU:n jäseneksi kalataloutta on hoidettava EU:n yhteisen kalastuspolitiikan mukaisesti. Elinkeinokalatalouden rakenteellisiin edistämistoimenpiteisiin on varattu 36,8 milj. mk EU-osuuden maksamiseen ja 26 milj. mk kansallisen osuuden maksamiseen. Lisäksi tiettyjä toimenpiteitä rahoitetaan kokonaan kansallisesti. Riistanhoitomaksu säilyy edelleen 120 markan suuruisena. Kalastuksenhoitomaksun suuruudeksi ehdotetaan koko maassa 80 mk kalenterivuodelta. Viehekalastusmaksut ehdotetaan säilytettäväksi ennallaan.

Vesivarojen käytön ja hoidon menoihin ehdotetaan 147 milj. mk. Yhdyskuntien vesiensuojelutoimenpiteiden tukemisesta vastaa ympäristöministeriö.

3.1.9. Liikenneministeriön hallinnonala

Hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 7 224 milj. mk.

Hallinnonalan tavoitteena on, että kansa-

laisten ja elinkeinoelämän käytössä on laadukkaat, turvalliset ja edulliset liikenne- ja viestintäyhteydet.

Tienpitoon ehdotetaan yhteensä 4 089 milj. mk. Tienpito painottuu erityisesti päätieverkon kunnon ja hoitotason säilyttämiseen koko maassa liikenteen tarpeiden mukaisesti. Uusina kehittämishankkeina aloitetaan kolme kohdetta: Kyrönsalmen sillan uusinta Savonlinnassa, vt. 5:n parantaminen välillä Seppälänjoki-Vihantasalmi sekä Helsinki-Vantaan lentoaseman tiejärjestelyt.

Vesitienpitoon ehdotetaan varoja runsaat 546 milj. mk, mikä on lähinnä väylämaksujen nettobudjetoinnin johdosta noin 400 milj. mk vähemmän kuin kuluvana vuonna. Kahden jo käytössä olevan ja yhden rakenteilla olevan jäänmurtajan rahoittamiseen käytetään 253 milj. mk. Luotsaustoimintaan esitetään lukuisia muutoksia ja uudistuksia tähän esitykseen liittyvän lakiesityksen mukaisesti. Luotsaustoiminnan muutosten johdosta sekä kustannusvastaavuuden parantamiseksi luotsausmaksuja korotetaan noin 33 %. Merenkulkuelinkeinon tukemiseen käytetään runsaat 173 milj. mk.

Radanpitoon ehdotetaan tämän vuoden tasoa vastaavasti nettomenoja 1 647 milj. mk. Myös radanpidossa pääkohteena on liikenteellisesti tärkeimmän rataverkon kunnossapidon turvaaminen. Keskeneräisiin kehittämishankkeisiin käytetään yhteensä 278 milj. mk, eniten rataosan Helsinki-Tampere tasonnostoon sekä rataosien Toijala-Turku ja Tampere-Pori/Rauma sähköistykseen.

Joukkoliikenteen palvelujen ostoon ja tukemiseen käytetään yhteensä 457 milj. mk.

Hallinnonalan liikelaitoksista Ilmailulaitoksen liikevaihdon arvioidaan kasvavan noin 3 % eli se tulee nousemaan noin 890 milj. markkaan, voiton ennakoidaan säilyvän nykyisellään, runsaana 40 milj. markkana. Liikelaitoksen investoinnit lisääntyvät ja ovat lähes 490 milj. mk. Lisäys aiheutuu pääosin Helsinki-Vantaan III kiitotien rakentamisesta.

Raskaiden koneiden korjauksiin erikoistuneen Raskoneen liikevaihto säilyy ennallaan. Sen suuruudeksi arvioidaan 85 milj. mk.

Hallinnonalan yhtiöiden Finnair Oy:n, Suomen PT Oy:n, VR-Yhtymä Oy:n ja Suomen Autokatsastus Oy:n kehitysnäkymät vuodelle 1998 ovat pääosin suotuiset. Yhtiöt tulouttivat vuoden 1996 voitoistaan valtiolle osinkoja yhteensä noin 640 milj. mk, mihin sisältyy VR-Yhtymä Oy:n ensimmäisen 18 kuukauden tilikauden osinkotulo 270 milj. mk.

3.1.10. Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala

Hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 4 438 milj. mk.

Elinkeinopolitiikan painopistealueita ovat yritysten kansainvälistymisen edistäminen, kilpailun edistäminen, teknologia- ja koulutuspanostusten kasvattaminen, rahoitusmarkkinoiden kehittäminen sekä energian saannin turvaaminen kansainvälisesti kilpailukykyiseen hintaan. Syksyllä 1996 eduskunnalle annettu elinkeinopoliittinen selonteko ohjaa keskeisesti ministeriön toimintaa. Selonteossa palveluelinkeinojen kehittäminen nostetaan teollisuuden ja alkutuotannon kehittämisen kanssa tasaveroiseen asemaan.

Tutkimus- ja kehittämistoiminnan (t&k) rahoitusta lisätään siten, että maan kokonaispanostus voi kasvaa vuoteen 1999 mennessä 2,9 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Lisärahoitus kanavoidaan elinkeinoelämää hyödyttävän tutkimus- ja kehitystyön tukemiseen. Tulosten hyödyntämisedellytyksiä lisätään parantamalla t&k-toimien tehokkuutta, yhteensopivuutta ja vaikuttavuutta mm. teknologisten muutossuuntien ja tarpeiden ennakoinnilla, kansainvälisillä arvioinneilla ja laitosten tulosohjauksella. Tekesin myöntämisvaltuuksien määräksi ehdotetaan 2 115 milj. mk. Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen toimintamenoihin ehdotetaan nettomäärärahaa 329 milj. mk.

Yritystukien karsinnan tavoitteena on, että hallitusohjelman mukainen vuosien 1996—1999 yritystukisäästöjen tavoite 1,9 mrd mk. toteutuu. Yritystukien vastikkeellisuutta ja läpinäkyvyyttä lisätään. Samalla tukien mahdollisesti kilpailua vääristävät vaikutukset vähenevät. Tavoitteena on, että tukiohjelmat perustuisivat tutkittuun tietoon niiden vaikuttavuudesta. Rahoitustoimet suunnataan tukien sijasta rahoitusmarkkinoiden toiminnan, erityisesti riskirahoituksen edellytysten parantamiseen. Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukemiseen ehdotetaan 325 milj. mk.

Valtion erityisrahoituksen organisaatiota uudistetaan nykyistä keskitetympään suuntaan. Toiminnassa tullaan kiinnittämään huomiota itsekannattavuustavoitteen toteutumiseen ja kilpailuvaikutuksiin suhteessa yksityisiin ra-

hoitusmarkkinoihin. Valtion erityisrahoituksen tavoitteena tulee olla markkinoiden toimintapuutteiden korjaaminen. Tämän periaatteen mukaisesti valtion tulee tuottaa vain sellaisia rahoituspalveluja, joita tarvitaan elinkeinopoliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi ja joita yksityiset toimijat eivät tarjoa riittävästi tai kohtuullisin ehdoin.

Kera Oy:n korkotukilainojen sekä kehittämis-, perustamis-, ympäristö- ja naisyrittäjälainojen myöntämisvaltuudeksi ehdotetaan yhteensä 1 600 milj. mk.

Valtionyhtiöiden omistuspohjaa tullaan laajentamaan yhtiökohtaisesti ja markkinaehtoisesti.

Energiapoliittiset tavoitteet on määritelty Suomen energiastrategiassa, joka annettiin valtioneuvoston energiapoliittisena selontekona eduskunnalle kesäkuussa 1997. Energiapolitiikan päämääränä on taloudellisia ohjauskeinoja ja markkinatalouden mekanismeja käyttäen luoda talous- ja työllisyyspolitiikan tueksi olosuhteet, joissa energian saatavuus on turvattu, sen hinta kilpailukykyistä ja syntyvät ympäristöpäästöt Suomen kansainväliset sitoumukset täyttäviä. Energia-avustusten myöntämisvaltuudeksi ehdotetaan 130 milj. mk.

Yritysten kansainvälistymiseen tarkoitettujen avustusten myöntämisvaltuudeksi ehdotetaan 180 milj. mk ja avustuksiin ulkomaankauppaa edistäville järjestöille ja Suomen Ulkomaankauppaliitto ry:lle 168 milj. mk. Matkailun edistämiskeskuksen toimintamenoihin esitetään 95 milj. mk.

3.1.11. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala

Hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 43 458 milj. mk.

Valtiontalouden tasapainottamisen edellyttämiä säästöjä jatketaan edelleen toimeentuloturvassa sekä sosiaali- ja terveyspalveluissa. Samoin jatketaan hallitusohjelman sisältämiä rakenteellisia uudistuksia.

Valtion ohella sosiaalimenojen rahoitukseen osallistuvat kunnat, työnantajat sekä vakuutetut. Kaikista vuoden 1998 yhteiskunnan sosiaalimenoista sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan momenteilla on runsas viidennes.

Lapsilisää saavia perheitä arvioidaan vuonna 1998 olevan noin 606 000. Lapsilisämenot ovat yhteensä 8 305 milj. mk.

Hallitusohjelman mukaisesti luovutaan vuonna 1998 eräiden etuuksien automaattisista indeksitarkistuksista lukuunottamatta perus-eläkkeitä, joihin lakisääteiset tarkistukset tehdään. Työttömyysturvalakia muutetaan siten, että nykyisen palkkatason olennaiseen muutokseen perustuvan tarkistuksen sijasta markkamääriä tarkistetaan elinkustannusten muutosta vastaavasti ja työn tai koulutuksen vastaanottamisesta kieltäytymiseen liittyviä korvauksettomia määräaikoja pidennetään. Vuonna 1998 peruspäivärahan määrää korotetaan kahdella markalla, jolloin se on 120 mk päivältä.

Valtion kokonaan rahoittaman työttömyysturvalain mukaisen perusturvan menot ovat esityksen mukaan 947 milj. mk. Määrärahatarpeeseen vaikuttaa vähentävästi työmarkkinatuki. Ansioon suhteutetun päivärahan rahoitusosuuksia muutetaan siten, että valtion osuus on 52,5 %, työnantajien 42,0 % ja vakuutettujen 5,5 %. Lomautettujen henkilöiden työttömyyspäivärahojen rahoittamisessa työnantajien osuus on 67,5 %, vakuutettujen 5,5 % ja valtion 27,0 %. Palkansaajilta peritään vuonna 1998 työttömyysvakuutusmaksua 1,4 % palkasta, jolla osittain katetaan valtion rahoitusosuutta. Työnantajien työttömyysvakuutusmaksu on 0,9 % palkkasumman ensimmäisen viiden miljoonan markan osalta. Muilta osin maksu on 3,9 %. Valtion osuuteen työttömyyskassoille ehdotetaan 3 962 milj. mk.

Osana pitkään työelämässä olleiden koulutusajan toimeentuloturvan kehittämistä on työttömän omaehtoisen koulutuksen tukijärjestelmään varattu 300 milj. mk.

Sairausvakuutuslakia ehdotetaan muutettavaksi edellisvuosien tapaan siten, että valtion osuudesta sairaus- ja vanhempainpäivärahaan luovutaan myös vuoden 1998 osalta. Toimenpide vähentää valtion suoria osuuksia noin 750 milj. mk.

Ikääntyneiden pitkäaikaistyöttömien kuntoutumismahdollisuuksien selvittämistä jatketaan mm. suorittamalla seulonnan perusteella valituille työttömille kuntoutustarveselvitys ja edelleen tarkempi kuntoutustutkimus. Tarkoitukseen varataan lisäystä 30 milj. mk.

Valtion osuus kansaneläkelaista johtuvista menoista on esityksen mukaan 6 378 milj. mk. Valtio rahoittaa kansaneläkemenoista 29 %. Valtio rahoittaa lapsen hoitotuen ja vammaistuen lisäksi eläkkeensaajien asumistuen kokonaisuudessaan.

Ns. täyskustannusvastuu liikenne- ja tapaturmavakuutuksessa toteutuu myös vuoden 1998 osalta perimällä näiltä järjestelmiltä

maksu, joka keskimäärin vastaa vahingoittuneiden hoidosta julkiselle terveydenhuollolle aiheutuneita kustannuksia. Maksun tuotto on yhteensä 307 milj. mk, mikä vähentää vastaavasti valtion menoja.

Vuonna 1998 yksityisen sektorin työnantajan, kunnan ja kuntayhtymän sekä kunnallisten liikelaitosten työnantajien sairausvakuutusmaksu on 1,60 %, valtion ja sen laitosten 2,85 % ja muiden julkisen sektorin työnantajien 6,85 % palkoista. Vakuutetun sairausvakuutusmaksu on 1,90 penniä äyriltä ja 2,35 penniä äyriltä 80 000 äyriä ylittävältä tulon osalta. Eläketuloa saavalta peritään ylimääräistä sairausvakuutusmaksua 3,00 penniä äyriltä. Yksityisen työnantajan kansaneläkemaksu on 2,40, 4,00 tai 4,90 % palkoista riippuen poistojen määrästä ja suhteesta maksettaviin palkkoihin. Kunnan ja kuntayhtymän sekä kunnallisten liikelaitosten työnantajien kansaneläkemaksu on 3,15 % palkoista ja muun julkisen sektorin työnantajien kansaneläkemaksu on 3,95 %. Työnantajan lapsilisämaksua ei peritä. Arvonlisäveron tuotosta ohjataan yhteensä 2 400 milj. mk Kansaneläkelaitokselle.

Sairausvakuutuslakia ja kansaneläkelakia muutetaan siten, että rahastojen vähimmäismäärän ylittävältä osalta sallitaan tarvittaessa Kansaneläkelaitoksen sairausvakuutusrahaston ja kansaneläkerahaston varojen siirtäminen rahastosta toiseen vuonna 1998. Vastaava säännös on voimassa vuonna 1997.

Maatalousyrittäjien ja yrittäjien eläkemaksun suuruus on 21,0 %. Keskimäärin maatalousyrittäjien maksun suuruudeksi muodostuu noin 10 %.

Valtion osuus yrittäjien eläkelaista johtuvista menoista on 440 milj. mk ja maatalousyrittäjien eläkkeiden aiheuttamista kustannuksista 2 041 milj. mk. Selvitettävänä on parhaillaan, miten maatalousyrittäjien sosiaaliturvajärjestelmien toimintaa voidaan kehittää siten, että kyseisillä toimilla saavutetaan hallitusohjelman lisäpöytäkirjassa tarkoitettuja säästöjä järjestelmien tehokkuus ja jatkuvuus samanaikaisesti säilyttäen. Valmistelussa otetaan huomioon hallitusohjelman hyväksymisen jälkeen tehdyt eläkepoliittiset ratkaisut.

Valtion osuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista on 72 milj. mk.

Veteraanietuuksiin ehdotetaan lisäystä kuntoutusmäärärahoihin, joiden tavoitteena on tukea veteraanien itsenäistä selviytymistä. Rintamaveteraanikuntoutuksen määrärahaksi ehdotetaan yhteensä 190 milj. mk, mistä 185 milj. mk osoitetaan Raha-automaattiyhdistyksen tuotosta. Veteraanien hammashuoltoa laajennetaan 10 milj. markalla niin, että sairausvakuutuksen piiriin tulevat myös proteesien teknisen työn kustannukset. Lisäksi eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden henkilöiden kuntoutuksesta aiheutuviin menoihin osoitetaan 5 milj. mk. Ulkomaalaisten vapaaehtoisten rintamasotilaiden rintamaavustusta jatketaan vuonna 1998.

Sotilasvammakorvauksien menot vähenevät vuosittain. Vuonna 1998 ne ovat yhteensä 1 720 milj. mk.

Kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannuksiin ehdotetaan 12 864,7 milj. mk. Valtionosuuksia ehdotetaan korotettavaksi 2,8 %, mikä vastaa arvioitua kustannustason nousua.

Sosiaalihuoltolakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että omaishoitajana toimivalle henkilölle turvataan vähintään vuorokausi vapaata kuukautta kohti. Uudistus lisää sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksia 19,7 milj. mk.

Toimeentulotuesta ehdotetaan säädettäväksi laki, joka tulisi voimaan 1.3.1998 lukien. Toimeentulotukea ehdotetaan uudistettavaksi siten, että tuen perusosaan sisällytetään 7 prosentin omavastuuosuus ja lasten perusosia alennetaan. Uudistukset vähentävät valtionosuusmenoja 64 milj. mk. Lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että asumistuen ja toimeentulotuen yhteensovittamisesta sekä toimeentulotuen tarkistuksista kuntien toimeentulotukimenojen vähennys otetaan huomioon korottamalla kunnan omarahoitusosuutta 46 markalla asukasta kohti. Tämä vähentää sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuuksia 236 milj. mk.

Kalliiden ja käyttötarkoitukseltaan vielä vakiintumattomien lääkkeiden korvaamista jatketaan vuoden 1998 ajan kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuusjärjestelmän kautta.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uusien perustamishankkeiden valtuuksiin ehdotetaan 710 milj. mk. Perustamishankkeiden valtionosuuksiin ehdotetaan 385 milj. mk. Valtionosuus on enintään 50 % ja vähintään 25 % hankkeen valtionosuuteen oikeuttavista kustannuksista.

Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin vuonna 1998 on 676 milj. mk. Lomituspalvelujen järjestämis-

vastuu siirretään asteittain kunnilta Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle. Ehdotetaan, että pienyrittäjien vuosilomarahasta annettua lakia ei sovelleta vuonna 1998.

3.1.12. Työministeriön hallinnonala

Hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 13 223 milj. mk.

Työvoimahallinnon tavoitteena on talouskasvua tukevalla ja työmarkkinoiden toimivuutta edistävällä työpolitiikalla varmistaa työvoiman saatavuus ja edistää työllistymistä yleisille työmarkkinoille. Työpolitiikan vaikuttavuutta vahvistetaan aluetasolla ja parannetaan heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistymisedellytyksiä ja osallistumismahdollisuuksia työelämään ja yhteiskuntaan. Toiminnan kehittämistyö suunnataan ensisijaisesti vaikuttavuuden ja laadun parantamiseen.

Työvoimapolitiikan toimeenpanossa toteutetaan laaja järjestelmän uudistus. Sen taustana on työmarkkinoiden muutos alenevan työvoiman kysynnän tilanteesta työvoiman kysynnän kasvuun, joka kuitenkin vaihtelee huomattavasti alueittain ja ammattialoittain. Työmarkkinoiden rakenneongelmat, erityisesti pitkäaikaistyöttömyys on toinen työvoimapoliittisen järjestelmän uudistuksen tärkeä taustatekijä.

Työvoimapoliittisen järjestelmän uudistuksen keskeinen osa on omatoimisen työnhaun vahvistaminen uudistamalla palveluprosessia ja tukemalla sitä työnhakukoulutuksen avulla. Työnhaussa otetaan käyttöön mm. säännönmukaiset määräaikaishaastattelut sekä osaamiskartoitukset. Työvoimatoimistojen asiakaspalveluresursseja lisätään tuntuvasti. Myös ikääntyneiden ja pitkään työttömänä olleiden neuvontaan ja ohjaukseen kohdennetaan lisää voimavaroja.

Aktiivisten työvoimapoliittisten toimenpiteiden piirissä arvioidaan olevan 118 500 lähinnä työtöntä henkilöä. Toimenpiteiden työttömyysastetta alentava vaikutus on noin 4½ prosenttiyksikköä. Toimenpiteiden piirissä olevien jakauma toimenpiteittäin on seuraava:

Toimenpide	Henkilöitä keskimäärin
Palkkaperusteinen työllistäminen	45 000
Yhdistelmätuki	10 000
Työvoimapoliittinen aikuiskoulutus	30 500
Työmarkkinatuella työharjoittelussa	12 500
Tavoitteen 3 mukaiset ESR-hankkeet	9 700
Tavoitteen 3 mukaiset ESR-hankkeet (v. 1995—1996 siirtyvät)	3 600
Vuorotteluvapaakokeilu	4 500
Työllisyysperusteiset investoinnit (kansalliset ja EAKR)	2 700
Kaikki yhteensä	118 500

Palkkaperusteisiin työllisyysmäärärahoihin ehdotetaan 2 731 milj. mk. Perinteisen palkkaperusteisen työllistämistuen piirissä olevien määrä vähenee edelliseen vuoteen verrattuna kahdesta syystä. Yhtäältä siitä syystä, että valtionhallinnossa vakinaistetaan 1 500 pysyvää tehtävää, joita tukityöllistetty henkilöstö on hoitanut. Vakinaistamisen toteuttamiseksi siirretään 174 milj. mk valtion tukityöllistämisen määrärahoista eri hallinnonalojen toimintamenomomenteille. Työvoimahallinnon alalla vakinaistaminen koskee 240 tilapäisellä työvoimalla hoidettua tehtävää.

Toisaalta työvoimapoliittisen järjestelmän uudistuksen yhteydessä otetaan käyttöön uusi työvoimapoliittinen toimenpide, yhdistelmätuki, joka on suunnattu pitkään työttömänä olleille. Yhdistelmätuki tarkoittaa sitä, että pitkäaikaistyöttömän palkkaavalle työnantajalle voidaan maksaa tukea, joka on työttömän työmarkkinatuen suuruinen. Lisäksi tähän tukeen voidaan yhdistää myös työvoimatoimiston myöntämä työllistämistuki. Yhdistelmätuen piiriin arvioidaan tulevan keskimäärin 10 000 henkilöä vuoden aikana. Tämä tuki korvaa perinteistä palkkaperusteista työllistämistukea.

Työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen menoihin ehdotetaan yhteensä 1 933 milj. mk. Määrärahalla arvioidaan hankittavan työvoimapoliittista aikuiskoulutusta 7,06 milj. opiskelijatyöpäivää, josta 0,25 milj. opiskelijatyöpäivää arvioidaan käytettävän aikuispakolaisten maahanmuuttajakoulutukseen.

Euroopan sosiaalirahaston kanssa yhteistyössä toteutettaviin hankkeisiin arvioidaan käytettävän yhteensä 2 363 milj. mk, josta Euroopan sosiaalirahaston osuus on 882 milj. mk ja kansallinen osuus kokonaisuudessaan 1 481 milj. mk. Kansallisesta osuudesta valtion osuus on 905 milj. mk, josta työministeriön osuus on 666 milj. mk ja muiden ministeriöiden 239 milj. mk.

Euroopan sosiaalirahaston tavoite 3 -ohjelmalla parannetaan työllistymisedellytyksiä ja ehkäistään pitkäaikais- ja nuorisotyöttömyyttä järjestämällä työttömille työelämään valmentavia tukikokonaisuuksia. Pk-yritysten henkilöstön kouluttamiseen keskittyvä tavoite 4 -oh-

jelma torjuu työttömyyttä ennakolta parantamalla työttömyysuhan alla olevien mahdollisuuksia sopeutua talouden rakenteellisiin ja tuotantoteknologiasta johtuviin muutoksiin. Tavoite 6, 2 ja 5b -alueilla toteutettavissa ohjelmissa sosiaalirahasto rahoittaa edellisten lisäksi alueiden kehittämistä tukevia toimenpiteitä, jotka parantavat työvoiman osaamista.

Kotitalouksien työllistämistukikokeilun menoihin ehdotetaan 200 milj. mk. Kotitalouksissa tehtävää työtä edistetään valtion varoista kotitaloustyön suorittaneelle yritykselle tai kotitalous-, hoiva- tai hoitoalalla toimivalle yhteisölle maksettavalla tuella. Kokeilu toteutetaan yhdeksän työvoima- ja elinkeinokeskuksen alueella Itä- ja Länsi-Suomen lääneissä. Kotitalouksien väliaikaista verotukijärjestelmää kokeillaan Etelä-Suomen, Oulun ja Lapin läänin alueella.

3.1.13. Ympäristöministeriön hallinnonala

Hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 3 470 milj. mk. Lisäksi käytetään talousarvion ulkopuolisen valtion asuntorahaston varoja noin 6 440 milj. mk asuntolainojen sekä asuntotoimen korkotukien ja avustusten maksamiseen. Asuntotoimen avustukset maksetaan 1.1.1998 alkaen valtion asuntorahaston varoista. Rahaston taloutta on käsitelty tarkemmin luvussa 5.2.

Yleiseen asumistukeen ehdotetaan määrärahoja 2 300 milj. mk. Asumistuen määräytymisperusteita tarkistetaan osana tuloloukkujen purkamista siten, että asumistuen ja toimeentulotuen yhteensovitus paranee ja työhönmenon kannustavuus lisääntyy.

Aravalainojen myöntämiseen ja korkotukilainojen hyväksymiseen osoitetaan valtuutta yhteensä 7 500 milj. mk, josta 1 500 milj. markan käyttämisestä tai käyttämättä jättämisestä hallitus päättää elokuussa 1998 ottaen huomioon toteutuvan suhdanne- ja hintakehityksen. Asuntojen korjausavustuksiin osoitetaan 250 milj. mk, mistä 17 milj. mk varataan veteraanien asuntoihin. Muilta osin avustuksia painotetaan terveyshaittojen poistamiseen ja palvelurakenteen muutoksen edistämiseen.

Ympäristötehtäviin ehdotettavista noin 1 098 milj. markan määrärahoista kohdistuu noin puolet ympäristöhallinnon toimintamenoihin ja noin neljännes luonnonsuojelun korvauksiin sekä luonnonsuojelualueiden hankintoihin ja hoitoon. Pääosa muusta rahoituksesta painottuu erilaisten ympäristönsuojelua edistävien investointien tukemiseen ja ympäristötöihin.

Ympäristönsuojelussa, erityisesti päästöjen vähentämiseen tähtäävissä toimissa, korostuvat EU- ja lähialueyhteistyö. Natura 2000 -verkostoon ehdotettuja alueita toteutetaan vuonna 1996 hyväksytyn rahoitusohjelman mukaisesti ja hyödyntäen tehokkaasti EU:n rahoitusta. Pohjois-Suomen vanhojen metsien suojelun haittojen kompensoimiseksi toteutetaan valtioneuvoston vuosiksi 1997—2006 päättämää rahoitusohjelmaa, jonka mukaan rahoitukseen varataan näinä vuosina kaikkiaan 386,4 milj. mk. Vuonna 1998 kompensaatiotoimenpiteisiin kohdennetaan yhteensä 49,3 milj. mk, josta maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla 12 milj. mk, kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalla 11 milj. mk, työministeriön hallinnonalalla 12,7 milj. mk, liikenneministeriön hallinnonalalla 9 milj. mk, ympäristöministeriön hallinnonalalla 4,3 milj. mk sekä opetusministeriön hallinnonalalla 0,3 milj. mk. Ympäristönsuojelulainsäädäntö on tarkoitus koota sekä laatia ehdotus rakennuslain kokonaisuudistukseksi.

Voimavarojen käytön tehostamiseksi ja vaikuttavuuden parantamiseksi arvioidaan Suomen ympäristökeskuksen toiminta sekä kehitetään alueellisten ympäristökeskusten laboratoriotoimintoja tilaaja-tuottajajärjestelmän ja yhtiöittämisen avulla.

3.2. Alue- ja rakennepolitiikka

3.2.1. Kansallinen aluepolitiikka

Valtioneuvoston päätös alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/1993) 4 §:n mukaisista tavoiteohjelmista ja niiden yhteensovittamisesta sekä 6 §:n mukaisista eri hallinnonalojen aluekehitysrahojen suuntaamisen yleisistä perusteista ja valtioneuvoston 8.4.1997 eduskunnalle antama selonteko alueiden kehittämisestä annetun lain tavoitteiden toteutumisesta ovat perusta alueelliselle kehittämiselle ja sitä koskevalle valmistelutyölle. Alueellista kehittämistyötä suunnataan sekä kansallisilla että yhdessä EU:n kanssa toteutettavilla alueellisilla ohjelmilla. Kansallinen ohjelmatyö on maakunnan liittojen ja valtion viranomaisten näkemyksistä rakentuva kokonaisuus, johon EU:n alueelliset ohjelmat sovitetaan. Hallitus tukee alueiden omaa, itsenäistä kehittämistyötä ja edistää maan eri

osien tasapainoista kehitystä, joka pohjautuu erityisesti alueiden osaamisvahvuuksiin.

Alueellisessa kehittämistyössä korostetaan uusien työpaikkojen luomista, työllisyyden parantamista ja alueellisten työttömyyserojen pienentämistä. Kansallisen aluepolitiikan rahoituksen kohdentamisen lähtökohtana on tuotantorakenteen uudistaminen, palvelujen saatavuuden turvaaminen, infrastruktuurin kehittäminen ja yritysten osaamisen edellytysten parantaminen koko maassa.

Hallitus tukee vahvojen, kansainvälisillä markkinoilla kilpailukykyisten kasvukeskusten luomista. Hallitus tukee osaamisvahvuuksia ja kehittää osaamiskeskuspolitiikkaa. Kaupunkiseutujen kehittämistarpeet otetaan huomioon.

Hallitus edistää kaupunki- ja maaseutupolitiikan yhteensovittamista. Tavoitteena on nykyaikaisten kaupunkiyhdyskuntien ja elinvoimaisen maaseudun kehittäminen sekä maaseudun ja kaupunkien vuorovaikutuksen ja yhteistyön lisääminen.

Hallitus tukee kehitykseltään heikoimpien alueiden, kuten Itä- ja Pohjois-Suomen kehittämistä sekä maakuntien kehittämisen, rajaalueohjelmien, lähialueyhteistyön, Interreg -ohjelmien sekä Phare ja Tacis CBC -ohjelmien yhteensovittamista.

Aluepoliittisten aluejakojen perustana käytetään seutukuntajakoa, joka perustuu lähinnä työssäkäyntialueisiin ja kuntien väliseen yhteistyöhön. Sisäasiainministeriö teki 18.4.1997 päätöksen 20.12.1993 vahvistetun seutukuntajaon muuttamisesta. Hallituksen talouspoliittinen ministerivaliokunta päätti 24.6.1997 Suomen ehdotuksesta kansallisiksi aluepoliittisiksi tukialueiksi ja rakennemuutosalueiksi. Ehdotuksen pohjalta käydään neuvottelut EU-komission kanssa ja lopullisesti alueista päättää valtioneuvosto. Uudet aluepoliittiset tukialueet ja rakennemuutosalueet päätetään vuosiksi 1998—1999.

3.2.2. Euroopan unionin rakennerahastojen toiminta Suomessa

Suomea koskevia rakennerahastoja ovat Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR), Euroopan sosiaalirahasto (ESR), Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosasto (EMOTR-O) ja näihin rinnastettava kalatalouden ohjauksen rahoitusväline (KOR). Rahastojen varat sisältyvät EU:n talousarvioon. Rahastoista myönnettävä tuki on pääasiassa avustusmuotoista. Rahastot suuntaavat varansa Suomessa alueellisten (6, 2, 5b) ja horisontaalisten (3, 4, 5a) tavoitteiden mukaisesti sekä rahoittavat ns. yhteisöaloitteita. Rahoituksen saaminen rakennerahastoista edellyttää kansallista osarahoitusta.

EU:n rahoituslaitokset suuntaavat osin rahoitusta myös EU:n määrittelemien tavoitteiden mukaisesti. Tärkein näistä on Euroopan investointipankki. Euroopan investointirahasto aloitti toimintansa kesällä 1994. Yhtenä näiden rahoituslaitosten välittäjäorganisaationa Suomessa on Kera Oy.

Euroopan unionin rakenne- ja aluepolitiikkaan liittyvä alueellinen ohjelmatyö

Euroopan unionin jäsenyyteen liittyen Suomessa määriteltiin unionin tavoitteiden 6, 2 ja 5b kohdealueet. Tavoite 5b- ja 6 -alueet määriteltiin vuosiksi 1995-1999, tavoite 2 -alueet ensin vuosiksi 1995—1996, sitten uuden ohjelman mukaisesti vuosiksi 1997—1999. Ohjelmia toteutettaessa otetaan huomioon, että rakennerahastojen tuki ja kansallinen rahoitus muodostavat kokonaisuuden, jossa heijastuu porrastustarve eri alueiden välillä. Ohjelmien kokonaistuki-intensiteetti on tavoite 6 -alueella vähintään 1,4-kertainen tavoite 2 ja 5b -alueiden kokonaistuki-intensiteettiin verrattuna ohjelmakaudella 1995—1999.

Yhdeksän prosenttia Suomeen tulevasta rakennerahastojen rahoituksesta on varattu yhteisöaloitteisiin. Suomessa sovellettavia yhteisöaloitteita ovat INTERREG II A, INTERREG II C, LEADER, PESCA, URBAN, EMPLOYMENT, ADAPT ja SME.

EU:n rakennerahastoista saatavat tulot, Suomen ja Ruotsin välisiä INTERREG II A -ohjelmia, INTERREG II C -ohjelmaa ja URBAN -ohjelmaa lukuunottamatta, budjetoidaan Suomen valtion talousarvioon sisäasiainministeriön, maa- ja metsätalousministeriön ja työministeriön hallinnonaloille tuloiksi ja menoiksi. Rakennerahastojen rahoittamiin ohjelmiin tarvittava kansallinen valtion rahoitusosuus budjetoidaan ao. hallinnonalan menoksi.

Rakennerahastojen rahoituskehys

Vuonna 1998 rakennerahastovaroja odotetaan tuloutuvan yhteensä noin 2,3 mrd mk seuraavien periaatteiden mukaan:

— EMOTR-O (tavoitteet 5a, 5b ja 6) ja EAKR (tavoite 2): 20 % vuoden 1996 maksusitoumuksista, 30 % vuoden 1997 maksusitoumuksista ja 50 % vuoden 1998 maksusitoumuksista.

— EAKR (tavoitteet 5b ja 6): 20 % vuoden 1996 maksusitoumuksista, 30 % vuoden 1997 maksusitoumuksista ja 80 % vuoden 1998 maksusitoumuksista.

— ESR (tavoitteet 3, 4, 2, 5b ja 6): 20 % vuoden 1997 maksusitoumuksista ja 80 % vuoden 1998 maksusitoumuksista.

— Yhteisöaloitteiden arvioidut tuloutusosuudet vaihtelevat ohjelmittain.

Rakennerahastoista saatavat tulot ja niiden käyttö eivät ajallisesti kulje täysin samaa tahtia. Niinpä rakennerahastojen menomomenteille on budjetoitu tavoitteille 2, 3 ja 4, 5a, 5b ja 6 -ohjelmien mukaiset luvut vuodelle 1998 100-prosenttisesti.

Seuraavassa on esitetty yhteenveto taulukkoina siitä, miten rakennerahastoista saatava EU-rahoitus ja kansallinen valtion osarahoitus jakaantuu tavoitteittain, rahastoittain ja ministeriöittäin vuonna 1998.

Taulukko 7. EU:n rakennerahastojen rahoituksen (menot) jakauma tavoitteittain ja rahastoittain vuonna 1998

EU	EAKR	ESR	EMOTR-O	KOR	Yht.
Tav. 6	225,0	119,0	241,4	4,8	590,2
Tav. 2	182,8	48,5	0,0	0,0	231,3
Tav. 3&4	0,0	379,2	0,0	0,0	379,2
Tav. 5a	0,0	0,0	429,5	27,4	456,9
Tav. 5b	124,0	43,6	94,5	0,0	262,1
Yhteisöal.+pilotit	32,0	174,3	51,5	2,7	260,5
Indeksointivarat	29,8	114,8	0,0	0,0	144,6
Yht.	593,6	879,4	816,9	34,9	2 324,8

Taulukko 8. Valtion kansallinen osarahoitus rahastoittain ja ministeriöittäin vuonna 1998

KANS.	EAKR	ESR	EMOTR-O	KOR	YHT.
SM	88,4	11,6	0,0	0,0	100,0
OPM	50,8	150,4	0,0	0,0	201,2
MMM	34,8	13,8	1 512,5	25,0	1 586,1
LM	28,3	0,0	0,0	0,0	28,3
KTM	316,6	45,8	36,8	0,0	399,2
STM	3,1	17,4	0,0	0,0	20,5
TM	51,0	665,9	0,0	0,0	716,9
YM	25,5	0,0	0,0	0,0	25,5
YHT.	598,5	904,9	1 549,3	25,0	3 077,7

Taulukko 9. Rakennerahastohankkeiden kansallinen ja EU-rahoitus (menot) tavoitteittain ja ministeriöittäin vuonna 1998

KANS.& EU	SM	OPM	MMM	LM	KTM	STM	TM	YM	YHT.	EU
Tav. 6	25,6	39,1	321,6	0,0	127,2	4,8	78,2	9,0	605,5	593,6
Tav. 2	22,8	31,6	7,9	14,8	122,5	0,3	58,8	3,0	261,7	231,3
Tav.3&4	2,9	95,0	0,0	0,0	23,6	10,5	417,0	0,0	549,0	378,7
Tav. 5a	0,0	0,0	1 081,8	0,0	33,4	0,0	0,0	0,0	1 115,2	456,9
Tav. 5b	30,3	13,8	139,3	8,5	56,5	0,3	47,9	10,0	306,6	262,1
Yhteisöal.+ pilotit	18,4	21,7	35,5	5,0	36,0	4,6	115,0	3,5	239,7	260,5
Indeksointivarat	—	—	—	—	—	—	—	—	—	144,6
Yht.	100,0	201,2	1 586,1	28,3	399,2	20,5	716,9	25,5	3 077,7	2 327,7

3.2.3. *Aluekehitysrahat*

Alueiden kehittämisestä annetun lain 6 §:n mukaan valtion talousarviossa eri hallinnonaloilla nimetään ne määrärahat (aluekehitysrahat), joilla voidaan edistää alueellisten kehittämistavoitteiden ja niiden toteuttamiseksi laadittavien aluekehittämisohjelmien toteuttamista. Aluekehitysrahoja osoitetaan aluekehittämisohjelmiin (kansallisiin tai EU-ohjelmiin) liittyviin elinkeinotoiminnan kehittämishankkeisiin, julkisiin investointeihin ja väestölle tärkeiden palvelujen turvaamiseen. Ohjelmien toteuttamiseen voidaan käyttää aluekehitysrahojen lisäksi myös muuta valtion rahoitusta. EU:n ohjelmien toteuttamiseen suunnattavia määrärahoja sisältävät momentit on talousarvioesityksessä varustettu EU-merkinnällä ja aluekehitysrahat aluekehitysraha -maininnalla. Määrärahojen käytöstä päättävät ne viranomaiset, joille määrärahat talousarviossa osoitetaan. Rahoituksen suuntaamisen yleisistä perusteista on määrätty valtioneuvoston päätöksellä 25.4.1996. Rahoituksen suuntaamista koskevat yksityiskohtaiset periaatteet on sisällytetty talousarvioesityksen yksityiskohtaisiin perusteluihin.

Alueiden kehittämisestä annetun lain 6 §:n mukaisesti ehdotetaan talousarvioesityksessä nimettäväksi aluekehitysrahoiksi kokonaan tai osittain seuraavat määrärahat:

Maakunnan kehittämisraha	26.98.43
Maaseudun kehittäminen (osa)	30.33.43
Valtion osuus EU:n osaksi rahoittamasta maaseudun kehittämisestä	30.33.44
Elinkeinokalatalouden markkinoinnin ja rakennepolitiikan edistäminen (osa)	30.36.46
Eräät metsätalouden yhteiskunnalliset palvelut ja yleinen uittoväylätuki (osa)	30.86.24
Tuki puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen (osa)	30.86.44
Lainat puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen (osa)	30.86.83
Yleisten teiden perustienpito (osa)	31.24.21
Saaristoliikenteen avustaminen	31.32.44
Joukkoliikenteen palvelujen osto ja kehittäminen (osa)	31.57.61
Valtionapu eräiden lentopaikkojen rakentamiseen ja ylläpitoon	31.93.41
Työvoima- ja elinkeinokeskukset, toimintamenot (osa)	32.03.21
Tuotekehitysavustukset (osa)	32.44.40
Korkotuki Kera Oy:lle (osa)	32.49.42
Luottotappioiden korvaaminen (osa)	32.49.43
Alueellinen kuljetustuki	32.51.48
Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen (osa)	32.51.49
Valtionavustus pk-yritysten kehittämispalvelutoimintaan ja alan yhteisöille (osa)	32.52.40
Sosiaali- ja terveysministeriön, toimintamenot (osa)	33.01.21
EU:n osallistuminen työvoima- ja sosiaalipolitiikkaan	34.05.61
Euroopan sosiaalirahaston tavoitteiden kansallinen osarahoitus työministeriön osalta	34.05.62
Valtionapu työttömyyden lieventämiseen (osa)	34.06.62
Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin	34.06.63
Sijoitusmenot työllisyyden turvaamiseksi	34.06.77
Eräät avustukset (osa)	35.01.61
Ympäristönsuojelun edistäminen (osa)	35.11.62
Euroopan aluekehitysrahaston tavoitteiden kansallinen osarahoitus	35.26.61
Ympäristötyöt	35.26.77
Avustukset kuntien kaavoitukseen ja maankäytön ohjaukseen (osa)	35.30.37

3.3. *Tiede- ja teknologiapolitiikka*

Hallitus on päättänyt lisätä tutkimusrahoitusta niin, että tutkimuksen bkt-osuus nousee 2,9 prosenttiin vuoteen 1999 mennessä. Valtion tiede- ja teknologianeuvosto on valmistellut tämän mukaisesti uuden valtion tutkimusmenojen kasvu- ja rahoitusohjelman. Valtion panostus tutkimus- ja kehittämistoimintaan kasvaa asteittain vuosina 1997—1999 siten, että se on vuonna 1999 noin 1,5 mrd mk suurempi kuin vuoden 1997 talousarviossa. Näin varmistetaan, että Suomi nousee vuoteen 2000 mennessä bkt-osuudella mitattuna Euroopan merkittävimpien tutkimustoimintaan panostavien valtioiden rinnalle.

Rahoituksen kasvu parantaa merkittävästi kotimaisen tutkimustoiminnan edellytyksiä ja luo uusia kansainvälisen yhteistyön mahdollisuuksia sekä Euroopan unionin piirissä että sen ulkopuolelle. Erityisesti lisäyksellä tehostetaan innovaatiojärjestelmän toimintaa talouden, yritystoiminnan ja työllisyyden hyväksi. Lisäyksen pääosa suunnataan Teknologian kehittämiskeskukselle, Suomen Akatemialle ja yliopistoille. Rahoituksen suunnittelussa hyödynnetään myöntämisvaltuusmenettelyä. Tästä syystä noin kolmannes tutkimustoiminnan päätetystä kasvusta aiheutuvista menoista toteutuu maksatusmäärärahoin valtion talousarviossa vasta vuoden 1999 jälkeen.

Taulukko 10. Keskeisten tutkimus- ja kehitystyön määrärahojen kehitys vuosina 1997-1998

	1997 TA milj. mk	1998 TAE milj. mk	Nimellismuutos 1997-1998 milj. mk	%
Tutkimusorganisaatioiden tutkimusmäärärahat				
Yliopistolaitos	1 574,4	1 705,7	131,3*	8,3
Valtion tutkimuslaitokset	1 165,4	1 164,5	—0,9	—0,1
— josta valtion teknillinen tutkimuskeskus	286,5	291,8	5,3	1,8
Yhteensä	**2 739,8**	**2 870,2**	**130,4**	**4,8**
Rahoitusorganisaatiot**				
Suomen Akatemia	578,0	775,8	197,8	34,2
Teknologian kehittämiskeskus	1 638,5	2 204,0	565,5	34,5
Yhteensä	**2 216,5**	**2 979,8**	**763,3**	**34,4**

* Laskennallinen tutkimusmäärärahojen lisäys. Luku on pienempi kuin talousarviossa toteutuva, rahoitussuunnitelman mukainen yliopistolaitoksen määrärahojen kokonaislisäys.
** Toimintamenot, uudet myöntämisvaltuudet ja muut kuin valtuuksien käytön edellyttämät tutkimusmäärärahat.

3.4. Resurssihallinnon kehittäminen

3.4.1. Hallinnon kehittäminen ja organisaatiomuutokset

Hallinnon uudistusten lähtökohtana on kansanvaltaisen ohjauksen turvaaminen sekä kansalaisläheisyyden painottaminen julkisessa palvelutuotannossa. Tässä tarkoituksessa jatketaan valtioyhteisöhankkeena käynnistettyä uudistuspolitiikkaa kiinnittämällä erityisesti huomiota tehtävien, toimivallan ja vastuujaon järjestämiseen valtioneuvoston, valtion keskushallinnon virastojen, valtion liikelaitosten ja osakeyhtiöiden sekä kuntien kesken.

Valtioneuvoston työtä uudistetaan kehittämällä sen tehtäviä, johtamista ja roolia valtion eri tehtäväalueiden ohjaajana. Euroopan unionia koskevien asioiden koordinointia tehostetaan sekä kehitetään päätöksentekojärjestelmää.

Valtion keskushallinnon tehtävien ja rakenteen uudistamista jatketaan selkeyttämällä ministeriöiden toimialajakoja ja vahvistamalla niiden roolia hallituksen esikuntana sekä selkeyttämällä ministeriöiden alaisten keskushallintoyksiköiden roolia valtakunnallisten toimeenpano- ja asiantuntijatehtävien hoidossa. Valtioyhteisön sisäistä sekä sen organisaatioiden ja muun yhteiskunnan välistä ja kansainvälistä yhteistoimintaa lisätään.

Hallinnon ohjauksen uudistamista jatketaan kehittämällä edelleen ministeriöiden roolia tulosohjauksessa sekä toiminnan tuloksellisuutta koskevaa seurantaa ja raportointia ja selkeyttämällä tulosohjauksen edellyttämiä johto-organisaatioita. Arviointitoimintaa kehitetään eri hallinnonaloilla vastaamaan paremmin ympäristössä tapahtuvia muutoksia. Hallituksen eduskunnalle annettavien kertomusten rakennetta ja sisältöä uudistetaan. Organisaatioiden johtamista ja toiminnan tuloksellisuutta parannetaan kehittämällä edelleen valtion työnantaja- ja henkilöstöpolitiikkaa.

Valtionyhtiöiden, osakkuusyhtiöiden, valtion liikelaitosten ja talousarvion ulkopuolisten rahastojen omistajaohjausta kehitetään tavoitteena nykyisen hajautuneen ja eritasoisen omistajaohjauksen yhdenmukaistaminen.

Valtioyhteisön uudistuspolitiikan suuntalinjat tuleville vuosille esitetään valtioneuvoston vuonna 1998 kevätistuntokaudella eduskunnalle annettavassa hallintopolitiikan selonteossa. Se sisältää myös selvityksen hallinnon uudistuksista eduskunnalle 1990 annetun Palvelevampaan hallintoon -selonteon jälkeen.

Valtion kirjanpidon ja laskentatoimen uudistus toteutetaan ottamalla koko valtionhallinnossa käyttöön uusi kirjanpito- ja tilinpäätösmalli vuoden 1998 alusta. Valtiontalouden tarkastuksen toimintaedellytyksiä selvitetään. Valtiontalouden sisäistä valvontaa ja tarkastusta lujitetaan uudistettujen säännösten edellyttämällä tavalla. Varainhoidon valvontaa koskevaa yhteistyötä Euroopan unionin kanssa tehostetaan lujittamalla yhteistyön puitteita. Maksullisuuden käyttöä eri hallinnonaloilla tehostetaan.

Lainvalmistelun laatutason parantamista jatketaan valtioneuvoston vuonna 1996 hyväk-

symän lainvalmistelun kehittämisohjelman mukaisesti. Lainvalmistelun avoimuutta edistetään muun muassa säännöllisesti laadittavilla ja päivitettävillä hankeluetteloilla sekä käyttämällä perusvalmistelussa komiteoita ja ulkopuolisia asiantuntijoita.

Vuoden 1997 syyskuun alusta perustettuja lääninhallituksia kehitetään asiantuntijaorganisaatioina. Toimivaltaa ja tehtäviä hajautetaan siten, että hallinnollisesti yksiköt toimivat läänissä kokonaisuutena, mutta tehtäviä voi hoitaa alueellisiin palveluyksiköihin sijoitettu henkilöstö. Toisaalta henkilöstön erikoistumista lisätään kokoamalla asiantuntemusta tarvittavilta osin. Lääninhallitusten johto-organisaatioita kevennetään, päällekkäisyyksiä puretaan sekä tukitoimintoja keskitetään.

Toimintansa vuoden 1997 syyskuun alusta aloittaneiden työvoima- ja elinkeinokeskusten toimivuuden arvioimiseksi kehitetään keskusten välisen vertailun mahdollistavat arviointimenetelmät toiminnan taloudellisuuden, tuottavuuden sekä henkilöstöpolitiikan osalta.

Tietoyhteiskunnan kehittämistä edistetään sekä panostetaan tietoverkkojen antamien mahdollisuuksien hyväksikäyttöön. Julkisen hallinnon tietojärjestelmien yhteentoimivuutta kehitetään tietojen yhteiskäytön parantamiseksi. Hallinnon palvelujen tuottamista sähköisen asioinnin keinoin kehitetään ja pyritään lisäämään. Hallinnon tietojärjestelmiä kehitetään eri hallinnonaloilla. Valtion tilastotoimen kokoamista jatketaan.

Valtionhallinnon sektoritutkimuksen rakenteellista ja muuta kehittämistä jatketaan valtion tiede- ja teknologianeuvoston koordinoimana. Tavoitteena on sektoritutkimuksen parempi ohjautuvuus tutkimustulosten käyttäjien tarpeista sekä tutkimusorganisaatioiden yhteistyön lisääminen ja työnjaon tehostaminen.

Valtion ja kuntien sekä ministeriöiden hallinnonalojen välistä yhteistyötä lisätään valvonta- ja testaustoimen kehittämisessä. Valvonta- ja testaustoimen eriyttämistä toisistaan jatketaan sekä sen koordinointia tehostetaan. Tuoteturvallisuusvalvonnan, markkinavalvonnan sekä niihin liittyvän valistustoiminnan organisointia kehitetään.

Seuraavassa on yhteenveto keskeisimmistä hallinnonaloilla vuonna 1998 toteutettavista organisaatiouudistuksista ja muista kehittämistoimenpiteistä.

Valtioneuvosto: Valtioneuvoston tietoliikenneverkon tekniikka uudistetaan ja samassa yhteydessä myös selvitetään tarve muuttaa nykyistä käyttöoikeuspolitiikkaa tietoturvallisuuden vaarantumatta. Valtioneuvoston johtamisen ja asiantuntijatyön tietotukijärjestelmä otetaan käyttöön talousarviovuoden alusta.

Ulkoasiainministeriön hallinnonala: Ministeriön organisaatiota uudistetaan muuttuneita olosuhteita vastaavasti tavoitteena se, että päällekkäisistä tehtävistä voidaan välttyä ja näin vapauttaa resursseja uusia ja lisääntyviä tehtäviä varten. Ulkoasiainhallinnon tietojärjestelmien kehittämistä jatketaan yhdistämällä ministeriö ja edustustot integroiduksi verkoksi ja rakentamalla elektroniset tietoyhteydet sidosryhmiin sekä kotimaassa että ulkomailla. Yleinen toimistojärjestelmä sekä Euroopan unionin yhtenäisviisumin edellyttämä viisumijärjestelmä on tarkoitus saada tuotantokäyttöön vuoden 1998 loppuun mennessä. Edustustojen ja samalla paikkakunnalla toimivien muiden suomalaisten julkisen hallinnon yksiköiden voimavarojen yhteiskäyttöä ja muita yhteistyömahdollisuuksia pyritään tehostamaan edelleen. Kehitysyhteistyön evaluoinnilla parannetaan kehitysyhteistyön laatua ja kehitetään toimintamenetelmiä. Lähialueyhteistyötä kehitetään jatkamalla strategista suunnittelua sekä parantamalla toiminnan yleistä ohjausta.

Oikeusministeriön hallinnonala: Vuoden 1997 joulukuun alussa toimintansa aloittavan valtakunnansyyttäjänviraston keskeisenä tavoitteena talousarviovuonna on kihlakuntauudistuksessa luodun paikallissyyttäjäorganisaation yhtenäisyyden lisääminen. Hallinnonalan vuoden 1997 keväällä käynnistyneessä ohjaus- ja hallinnollisia rakenteita koskevassa selvitystyössä kartoitetaan ministeriön ja hallinnonalan ohjaukseen sekä tukitehtävien hoitamiseen liittyvät ongelmat ja kehittämistarpeet. Selvityksen perusteella päätetään varsinaisista kehittämistarpeista ja jatkovalmistelusta.

Sisäasiainministeriön hallinnonala: Ministeriön organisaation, johtamisen ja toimintatapojen kehittämistä jatketaan. Päätöksentekoa ulkomaalaisasioissa nopeutetaan yksinkertaistamalla ja keventämällä päätöksentekomenettelyjä ilman, että oikeusturva heikkenee. Väestötietojärjestelmän tietojen ilmoitustapoja ja keruumenetelmiä kehitetään. Valtion aluehallintoviranomaisten välisiä tietoliikenneyhteyksiä parannetaan, tiedonkeruuvaltuuksia täsmennetään sekä vähennetään kuntiin kohdistuvaa tiedonkeruuta. Kihlakunnanvirastojen ja muiden valtion paikallisvirastojen sekä kuntien yhteispalveluja lisätään. Kuntien ja val-

tion välistä yhteistyötä uudistetaan ministeriryhmän ehdotusten mukaisesti.

Puolustusministeriön hallinnonala: Hallintoa kehitetään erityisesti tulosohjauksen ja -johtamisen toimintatapojen vakiinnuttamiseksi läpi koko hallinnonalan. Puolustusvoimien johtamis- ja hallintojärjestelmä uudistetaan ja Oulun ja Vaasan joukko-osastot lakkautetaan talousarviovuoden aikana. Rakennuslaitoksen tuottavuutta ja tehokkuutta lisätään rationalisoimalla toimintoja. Tukipalvelujen ostomahdollisuuksia selvitetään. Puolustuskyvyn kannalta tärkeän kotimaisen puolustustarviketeollisuuden turvaamiseksi tavoitteena on edistää muun ohella keskeisen kotimaisen puolustusvälineteollisuuden toimialarationalisointia.

Valtiovarainministeriön hallinnonala: Valtiovarainministeriön organisaatiota tiivistetään ja työnjakoa valtiokonttorin kanssa kehitetään. Suuryritysten verotusta varten perustetaan valtakunnallinen verovirasto, konserniverokeskus. Veroehdotusmenettelyä laajennetaan. Tullitoimen henkilöstökoulutus uudistetaan ja tullivalvonnassa otetaan käyttöön EU:n atk-pohjainen passitusjärjestelmä. Valtion omistajuudesta luovutaan Engel Yhtymä Oy:ssä täydellisesti tai osittain.

Opetusministeriön hallinnonala: Strategista ohjausta sekä operatiivisia tehtäviä ja tuloksellisuuden arviointia selkeytetään. Yliopistojen rakenteellista kehittämistä jatketaan toiminnan laadun, taloudellisuuden ja tehokkuuden parantamiseksi. Vuonna 1996 käynnistyneen ammattikorkeakoulu-uudistuksen toimeenpanoa jatketaan. Tavoitteena on, että ammattikorkeakoulujärjestelmä on vuonna 1999 lähes lopullisessa muodossaan. Ammattikasvatushallinnon koulutuskeskuksen ja Heinolan kurssikeskuksen toiminta yhdistetään 1.8.1998 lukien muodostamalla Opetusalan koulutuskeskus, joka keskittyy erityisesti opettajien ja muun henkilöstön koulutukseen.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala: Hallinnonalan virastojen ja laitosten kansainvälistä ja muuta ulkopuolista arviointia jatketaan. Talousarviovuonna toteutetaan Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen, Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen sekä Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen evaluointi. Arvioinnissa otetaan kantaa mm. tehtävien organisointiin laitoksissa ja yleisesti Suomessa. Viranomaisten yhteistoimintaa maatalous- ja elintarviketuotannon valvonnassa tehostetaan. Talousarviovuonna otetaan käyttöön kiinteistörekisterin ja kiinteistötoimitusten uusi tuotanto- ja tietojärjestelmä.

Liikenneministeriön hallinnonala: Merenkulkulaitoksen organisaatioselvityksen pohjalta laitosta uudistetaan ja sen toimintaa selkiytetään ja tehostetaan. Tähän esitykseen sisältyy laitoksen muodostaminen kokonaisuudessaan nettobudjetoiduksi laitokseksi. Lisäksi alusturvallisuuteen liittyvät viranomaistehtävät organisoidaan laitoksen sisällä itsenäiseksi yksiköksi ja muulta osin laitoksen organisaatiota kehitetään tuottaja-tilaajamallin mukaisesti.

Tielaitoksen organisaation kehittäminen jatkuu. Keskeinen tavoite on eriyttää hallinto ja tuotanto toisistaan sekä keskus- että piiritasolla. Hallinto hoitaa viranomaistehtävät ja toimii tilaajaorganisaationa, mikä selkiyttää tilaaja-tuottajasuhdetta ja parantaa taloudellisuutta ja tuottavuutta. Liikelaitos Raskoneen yhtiöittämisen valmistelua jatketaan.

Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala: Ministeriön organisaatio muutetaan vuoteen 1999 mennessä palvelemaan paremmin ministeriön toiminnalle asetettuja tavoitteita. Kuluttajahallinnon organisoinnin uudistusta valmistellaan siten, että uudistus voidaan toteuttaa 1.1.1999. Teknillinen tarkastuskeskus yhtiöitetään 1.1.1998 alkaen. Viranomaisten yhteistoimintaa elintarvikevalvonnassa tehostetaan. Jatketaan valmisteluja liike- ja yhteisötunnuksen ottamiseksi käyttöön kaupparekisterissä.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen tiedonkeruuta rationalisoidaan. Työsuojelupiirien erikoistumista ja erityisasiantuntemusta sekä piirien välistä yhteistyötä ja työsuojeluvalvontaan liittyvien tietojärjestelmien kehittämistä jatketaan. Hallinnonalan yhteistyötä tiivistetään kehittämällä ministeriön strategista ohjausta mm. parantamalla tulosohjausmenettelyä.

Työministeriön hallinnonala: Ministeriön organisaatiota tehostetaan ja uudistetaan käynnistetyllä laajalla organisaation ja henkilöstön kehittämishankkeella. Työhallinnossa toteutetaan työvoimapoliittisen järjestelmän uudistus, jonka toimeenpano alkaa talousarviovuoden alusta. Palveluprosessi uudistuu jäsentyneemmäksi, työnhakua tukevammaksi ja osaamista painottavammaksi kokonaisuudeksi. Samalla työllistämistukia ja työvoimakoulutusta uudistetaan. Työvoimatoimistojen ja yritysten välistä yhteistyötä lisätään ja toimeksiantojen osuvuutta parannetaan ottamalla käyttöön toimeksiantokohtainen laatupalaute työnvälityksessä. Talousarviovuonna saatetaan loppuun

työnvälitys-, työvoimakoulutus- ja työllistämistoimien tietojärjestelmien uudistamistyö.

Ympäristöministeriön hallinnonala: Ympäristölupalainsäädäntö on tarkoitus koota sekä uudistaa ja yhtenäistää ympäristölupia koskeva päätöksentekojärjestelmä. Rakennuslain kokonaisuudistusta koskevan ehdotuksen valmistelussa tavoitteena on luoda kestävää yhteiskuntakehitystä tukeva maankäytön ohjausjärjestelmä. Tarkoituksena on luoda menettelyt alueiden käytön ja aluerakentamisen valtakunnallisten tavoitteiden hyväksymiseksi ja huomioonottamiseksi kuntien kaavoituksessa sekä luopua pääsääntöisesti kunnan kaavojen alistamisesta valtion viranomaisen vahvistettavaksi. Alueellisten ympäristökeskusten toimintaa ja palvelukykyä kehitetään tavoitteena ympäristöasioiden hoidon tason parantaminen, toiminnan tuottavuuden ja taloudellisuuden lisääminen sekä tiedonvälityksen, neuvonnan ja yhteistyön lisääminen. Ympäristötietojärjestelmien käytettävyyttä ja tietosisällön ajantasaisuutta parannetaan. Suomen ympäristökeskuksen tuloksellisuuden ja toimivuuden kehittämiseksi tehdään laitoksen kansainvälinen arviointi.

3.4.2. Julkisten palvelujen menot

Talousarvioesitykseen sisältyvistä menoista noin 61 mrd mk on valtion omaan palvelutuotantoon liittyviä kulutus- ja investointimenoja. Kuntien valtionavut, joiden määrä esityksessä on noin 29 mrd mk, käytetään pääosin kunnallisen palvelutoiminnan rahoitukseen. Valtion menoista ohjautuu siten julkisen palvelutuotannon rahoittamiseen yhteensä 90 mrd mk eli noin 48 %.

Julkiset kulutusmenot muodostivat runsaan viidenneksen bruttokansantuotteesta vuonna 1995 ja niistä valtion osuus oli 30 %, kuntien ja kuntayhtymien kaksi kolmasosaa ja sosiaaliturvarahastojen runsaat kaksi prosenttia.

Runsas viidennes julkisista kulutusmenoista käytettiin kaikille kansalaisille kohdistuvien eli kollektiivisten palvelujen tuottamiseen. Kollektiivisia palveluja ts. julkishyödykkeitä ovat mm. yleisen hallinnon palvelut, järjestys- ja turvallisuuspalvelut sekä maanpuolustus. Kollektiivisiin palveluihin voidaan rinnastaa kansantaloutta yleisesti tukevat palvelut, kuten liikenneverkoston kehittäminen ja ylläpito.

Valtaosa julkisten palvelujen kulutusmenoista kohdistuu yksilöllisiin palveluihin, ts. ne hyödyttävät yksityisiä henkilöitä, kotitalouksia tai yrityksiä. Yksilöllisiä palveluja ovat mm. erilaiset hyvinvointipalvelut, kuten koulutus-, terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelut. Vuonna 1995 terveydenhuollon, koulutuksen sekä sosiaaliturvan ja -palvelujen menot muodostivat 65 % julkisista kulutusmenoista ja 34 % julkisista pääomamenoista.

Valtion perinteiset kollektiivipalvelut rahoitetaan kokonaan verovaroin. Huomattava osa valtion virastojen ja laitosten tuottamista yksilöllisistä palveluista on maksullisia, jolloin niistä yleensä peritään valtion maksuperustelain mukainen hinta. Eräistä lupamenettelyihin liittyvistä palveluista peritään leimaveroa. Hyvinvointipalvelut rahoitetaan pääosin kansalaisilta kerätyillä veroilla. Hyvinvointipalvelut ovat niiden käyttäjille joko täysin ilmaisia tai niistä perittävät maksut ovat niiden tuotantokustannuksia alhaisemmat.

Julkisten palvelujen, erityisesti hyvinvointipalvelujen, saatavuuden ja kattavuuden turvaaminen edellyttää niiden tehokasta ja taloudellista tuotantoa. Palvelujen suoritekohtaisten kustannusten seuraaminen on eräs, joskin karkea tapa seurata palvelutuotannon taloudellisuutta. Palvelujen tehokkuutta ja taloudellisuutta määriteltäessä ongelmana on mm. palvelua kuvaavien ja mittaavien suoritteiden valinta sekä suoritteiden tuottamisesta aiheutuvien kaikkien kustannusten kohdistaminen ao. suoritteille.

Seuraavassa taulukossa palvelujen nimellishintaiset yksikkökustannukset on laskettu käyttömenojen ja suoritemäärien välisenä suhteena. Käyttömenoihin ei sisälly eläkevastuusta aiheutuvia menoja kokonaisuudessaan.

Taulukko 11. Eräiden julkisten palvelujen käyttömenot vuonna 1995 ja suoritekohtaiset käyttömenot vuonna 1993, 1994 ja 1995

Palvelu	Käyttömenot vuonna 1995 milj. mk	Käyttömenot/suorite, mk 1993	1994	1995	Suorite
Opetus- ja sivistystoimi					
— peruskoulut	11 771	105	105	110	oppilaspäivä
— lukiot	2 050	93	92	95	oppilaspäivä
— ammatilliset oppilaitokset	7 166				
— valtion ammatilliset oppilaitokset	951	179	197	258	oppilaspäivä
— kuntien ja kuntayhtymien ammatilliset oppilaitokset	5 723	169	172	194	oppilaspäivä
— yksityiset ammatilliset oppilaitokset	491	159	160	163	oppilaspäivä
— ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset	1 066	220	214	216	opiskelijatyöpäivä
— yleiset kirjastot	999	10.4	9.8	11.1	lainaus
— korkeakoulut	5 469	29 000	27 000	27 000	opiskelija
Terveyspalvelut					
— erikoissairaanhoito	16 133				
— vuodeosastohoito		1 454	..	..	hoitopäivä
— avohoito		655	..	..	käynti
— terveyskeskukset	11 471				
— vuodeosastohoito		507	..	..	hoitopäivä
— avohoito		178	..	..	käynti
Sosiaalipalvelut					
— lasten päivähoito	7 067	36 300	36 300	37 000	hoitopaikka/v
— vanhusten laitoshuolto	3 700	143 800	149 500	163 300	hoitopaikka/v

Taulukon tiedot perustuvat ao. sektoriviranomaisten tilastoihin. Käyttömenoja ei useinkaan ole eritelty samalla tarkkuudella kuin suoritteita ja siksi suoritteen yksikkökustannus saattaa olla erilaisten palvelujen laskennallinen keskiarvo.

Peruskoululaitoksen (pl. sairaala- ja vammaisopetus) käyttömenot oppilasta kohden vuonna 1995 olivat keskimäärin 20 900 mk ja lukiolaitoksen käyttömenot keskimäärin 18 300 mk. Oppilasvuoden keskimääräisten käyttömenojen reaalinen kasvu edellisestä vuodesta oli peruskouluissa runsaat kaksi prosenttia ja lukioissa vajaa prosentti. Samanaikaisesti peruskoululaisten määrä laski 0,3 % ja lukiolaisten määrä lisääntyi 1,3 prosentilla. Yksityisten peruskoulujen käyttömenot oppilasta kohden olivat vuonna 1995 keskimäärin 22 300 mk ja yksityisten lukioiden keskimäärin 16 300 mk. Peruskoulu- ja/tai lukioasteen käsittävien valtion oppilaitosten käyttömenot oppilasta kohden olivat keskimäärin 32 700 mk vuonna 1995.

Ammatillisissa oppilaitoksissa käyttömenot oppilasta kohden olivat vuonna 1995 keskimäärin 37 600 mk. Käyttömenojen reaalikasvu oli runsaat seitsemän prosenttia ja oppilasmäärän kasvu 2,5 %. Keskimääräiset käyttömenot oppilasvuotta kohden olivat valtion ammatillisissa oppilaitoksissa 49 000 mk, kuntien oppilaitoksissa 34 100 mk, kuntayhtymien ylläpitämissä oppilaitoksissa 39 000 mk ja yksityisissä ammatillisissa oppilaitoksissa 31 000 mk. Käyttömenot oppilasta kohden vaihtelivat oppilaitosmuodosta riippuen 24 700 markasta 86 100 markkaan. Omistaja- ja oppilaitosmuotokohtaiseen kustannuskehitykseen ovat vaikuttaneet monialaisten oppilaitosten syntyminen ja oppilaitosten omistajavaihdokset. Ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten käyttömenot opiskelijatyöpäivää kohden laskivat edellisestä vuodesta reaalisesti vajaat kaksi prosenttia ja olivat keskimäärin 216 mk opiskelijatyöpäivää kohden. Työvoimapoliittisen koulutuksen osuus käyttömenoista oli edelleen noin 72 prosenttia. Vuonna 1995 korkeakouluissa keskimääräiset käyttömenot opiskelijaa kohti olivat 27 300 mk, lasku reaalisesti edellisestä vuodesta noin 1,7 % ja tutkintoa kohti 271 000 mk, noin prosentin vähemmän kuin vuonna 1994.

Erikoissairaanhoidon käyttömenot laskivat keskimäärin kolme prosenttia vuodesta 1994. Samanaikaisesti sairaaloiden hoitopäivien määrä nousi keskimäärin kolme prosenttia. Henkilöstömenojen keskimääräinen osuus sai-

raaloiden käyttömenoista oli 69 %. Erikoissairaanhoidon käyttömenot asukasta kohden olivat keskimäärin 3 170 mk. Sairaanhoitopiireittäin erikoissairaanhoidon käyttömenot asukasta kohden vaihtelivat vajaasta 2 000 markasta lähes 4 200 markkaan vuonna 1995.

Terveyskeskusten reaaliset käyttömenot pysyivät edellisen vuoden tasolla vuonna 1995. Asukasta kohden käyttömenot olivat keskimäärin 4 570 mk, reaalisesti noin 20 mk suuremmat kuin vuonna 1994. Vaikka asukaskohtaisten käyttömenojen terveyskeskusten välinen vaihtelu pieneni vuonna 1995, olivat terveyskeskusten väliset erot huomattavat: käyttömenot asukasta kohti olivat suurimmillaan lähes 7 000 mk ja pienimmillään vajaat 2 900 mk. Vuonna 1995 terveyskeskuksissa tehtiin noin 3 miljoonaa avohoitokäyntiä, joista kolmasosa oli lääkärinvastaanottokäyntiä. Vuodeosaston hoitopäiviä kertyi 7,6 miljoonaa. Avohoitokäyntien ja hoitopäivien määrät pysyivät vuoden 1994 tasolla.

Vuoden 1995 lopussa päiväkoti- ja perhepäivähoidossa oli yhteensä lähes 191 000 lasta ja niissä hoidettiin kolmannes 0—6-vuotiaista lapsista. Lähes 80 prosenttia kunnallisessa päivähoidossa olevista lapsista oli kokopäivähoidossa ja heistä kaksi kolmasosaa päiväkotihoidossa. Vanhainkodeissa hoitopaikkaa kohti lasketut käyttömenot vuonna 1995 kohosivat keskimäärin yhdeksän prosenttia edellisestä vuodesta; käyttömenot kasvoivat keskimäärin seitsemän prosenttia ja asiakkaiden määrä väheni kahdella prosentilla. Kotipalvelutoiminnan käyttömenot olivat 2 170 milj. mk vuonna 1995, menojen reaalikasvu edellisestä vuodesta oli keskimäärin viisi prosenttia. Kodinhoitoapua saaneita kotitalouksia oli 135 000, joista vanhuskotitalouksia oli kaksi kolmasosaa ja lapsiperheitä viidennes.

Julkisten hyvinvointipalvelujen käyttömenoista keskimäärin kymmenen prosenttia rahoitettiin käyttäjiltä perityin maksuin, joskin käyttäjämaksujen osuus rahoituksesta vaihteli palveluittain. Sosiaalipalveluista päivähoito-, vanhainkotihoito- ja kodinhoitoapupalveluissa käyttäjämaksujen osuus nousi vuoden 1991 keskimäärin kymmenestä prosentista keskimäärin 17 prosenttiin vuonna 1995.

3.4.3. Valtion henkilöstöpolitiikka ja -hallinto

Valtion budjettitalouden henkilöstön määrä ja kustannukset sopeutuivat hyvin 1990-luvun alkupuoliskon taloudellisen laman aikana. Työvoimakustannukset alenivat vuoden 1991 25,8 mrd markasta vuoden 1995 22,9 mrd markkaan (—12,0 %). Lähinnä vuosien 1995 ja 1996 sopimuskorotusten johdosta työvoimakustannukset kääntyivät vuonna 1996 nousuun siten, että niiden arvioidaan vuonna 1997 olevan 23,6 mrd markkaa (+3,1 %). Osana tätä kehitystä ovat välilliset työvoimakustannukset alentuneet. Vuonna 1992 välillisten työvoimakustannusten osuus oli 70 % eli muihin sektoreihin verrattuna toiseksi korkein, mutta vuonna 1997 tämän osuuden arvioidaan olevan 61,8 % eli toiseksi alhaisin.

Syksyllä 1995 tehty tulopoliittinen sopimus on voimassa 31.1.1998 saakka. Sopimuksen toteutuneista määräyksistä ei aiheudu palkkaperintöä vuodelle 1998. Sopimuksen tavoitteiden mukaista on mahdollisimman tasainen ansiokehitys. Työmarkkinoiden keskusjärjestöt kokoontuvat marraskuussa 1997 tarkastelemaan tavoitteiden toteutumista. Tällöin selvitetään, miten kaikkien palkansaajien ja eri sektoreiden tai sopimusalojen ansiot ovat sopimuskauden aikana kehittyneet. Työmarkkinakeskusjärjestöt sopivat tarvittavista toimenpiteistä. Mahdollisista tällaisista toimenpiteistä taikka seuraavan sopimuskauden sopimuksesta johtuvia vaikutuksia ei talousarvioesityksessä ole ennakoitu.

Valtion henkilöstön ansiotasoindeksin keskimääräisen nousun vuodesta 1996 vuoteen 1997 arvioidaan olevan 2,2 %. Tästä 64 % johtuu sopimuskorotuksista ja 36 % sopimusten soveltamisesta ja rakennemuutoksesta.

Vuosina 1996 ja 1997 valtion budjettitalouden henkilöstömäärän arvioidaan olevan 122 000 henkilöä eli yli 90 000 vähemmän (—43 %) kuin vuonna 1988, jolloin henkilöstömäärä oli suurimmillaan eli 215 000. Vuodesta 1991 valtion budjettitalouden henkilöstömäärä on vähentynyt 24 000:lla eli 16,1 prosentilla. Vähennys on johtunut toimintojen liikelaitostamisesta, yhtiöittämisestä ja kunnallistamisesta sekä valtioneuvoston säästöpäätöksistä. Viimeksimainituista johtunut virastojen sisäinen henkilöstövähennys on ollut runsaat 13 000. Vuoden 1995 marraskuusta vuoden 1996 marraskuuhun henkilöstövähennys oli 2 300 eli 1,9 %.

Seuraavassa on hallinnonaloittainen yhteenvetotaulukko vuosien 1997 ja 1998 arvioiduista henkilöstömääristä. Pääluokkien selvitysosissa ovat hallinnonalakohtaiset henkilöstömääräarviot vuodelle 1998. Näihin määriin

ei ole sisällytetty työllistämisvaroin palkattua eikä nettobudjetoitujen tai valtion liikelaitoksista annetun lain mukaisten liikelaitosten henkilöstöä.

Taulukko 12. Budjettitalouden piiriin kuuluvien virastojen ja laitosten henkilöstömäärä henkilötyövuosina pääluokittain vuosina 1997 ja 1998 (ilman pääluokkien 21 ja 22 sekä työllisyysvaroin palkattua ja nettobudjetoitujen tai valtion liikelaitoksista annetun lain mukaisten liikelaitosten henkilöstöä)

PL	1997	1998	Muutos htv	Muutos %
23.	230	230	—	—
24.	1 580*	1 590*	+10	+0,6
25.	8 490	8 720	+230	+2,7
26.	16 190	16 600	+410	+2,5
27.	18 720	18 830	+110	+0,6
28.	10 690	10 840	+150	+1,4
29.	25 680	26 760	+1 080	+4,2
30.	5 540	5 590	+50	+0,9
31.	10 460	10 100	—360	—3,4
32.	5 200	5 250	+50	+1,0
33.	2 880	3 080	+200	+6,9
34.	3 530	3 850	+320	+9,1
35.	2 360	2 360	—	—
Yhteensä	111 550	113 800	+2 250	+2,0

* Ulkoasiainministeriön hallinnonalalla arvioidaan olevan lisäksi asemamaasta palkattua henkilöstöä vuosina 1997 ja 1998 720 htv sekä kriisinhallinta- ja rauhanturvaoperaatioihin palkattua henkilöstöä vuonna 1997 1 280 htv ja vuonna 1998 790 htv.

Henkilöstömäärän arvioidaan kääntyvän kasvuun vuonna 1998. Huomattavimpien taulukossa esiintyvien muutosten syyt ovat seuraavat. Tukityöllistettyjen hoitamia tehtäviä on tarkoitus vakinaistaa vuosina 1998 ja 1999. Vuoden 1998 osalta vakinaistettava määrä kaikissa pääluokissa yhteensä on noin 1 500 henkilötyövuotta. Opetusministeriön pääluokassa on noin 800 henkilötyövuotta vastaava tutkimusrahoituksen lisäyksestä aiheutuva kasvu. Työhallinnon resursseja lisätään. Oikeusaputoiminnan siirtäminen valtiolle lisää oikeusministeriön pääluokan henkilöstöä vuonna 1998 noin 200 henkilötyövuodella.

Lisäksi Euroopan unionin puheenjohtajuuteen vuonna 1999 valmistautumisen johdosta ministeriöiden henkilöstöä ja henkilöstömäärärahoja lisätään väliaikaisesti vuosina 1998—2000. Vuonna 1998 henkilöstöä esitetään lisättäväksi noin 80 henkilötyövuodella ja määrärahoja 30 milj. markalla, jotka on budjetoitu erillisellä momentilla valtiovarainministeriön hallinnonalalle. Euroopan unionin jäsenyyteen liittyvien muiden tehtävien johdosta lähinnä ministeriöiden henkilöstöä ja henkilöstömäärärahoja on lisätty ja esitetään lisättäväksi vuosien 1995—1998 talousarvioissa yhteensä noin 270 henkilötyövuotta ja 67 milj. mk.

Valtion eläkemenojen arvioidaan lisääntyvän vuodesta 1996 vuoteen 1997 noin 3,7 % ja vuodesta 1997 vuoteen 1998 noin 3,6 %. Syynä kasvun hidastumiseen ovat mm. valtion liikelaitosten yhtiöittämiset, yksilöllisen varhaiseläkkeen ikärajan nosto sekä vuosien 1993—1995 toteutetut valtion lisäeläke-etujen leikkaukset, jotka kaikki vaikuttavat hitaasti.

Virastojen palkkausjärjestelmät uudistetaan sovittujen, oikeudenmukaisuuteen ja tasa-arvoon perustuvien sekä tuloksellisuutta edistävien palkkapoliittisten perusteiden mukaisesti. Palkkausjärjestelmän uudistuksesta on jo tehty sopimukset kuudessa virastossa 6 000 henkilön osalta. Valtiovarainministeriö ja valtion henkilöstöä edustavat pääsopijajärjestöt tekivät keväällä 1997 periaatesopimuksen uusien palkkausjärjestelmien edistämiseksi. Vuonna 1998 arvioidaan yli puolet virastoista olevan sopimuksentekovaiheessa.

Johtamisen kehittämisen painopisteitä ovat johdon arviointimenetelmien ja henkilöstöjohtamisen kehittäminen sekä valtionhallinnon oman johtajapotentiaalin kehittämismenetelmien luominen. Erityisen ajankohtainen joh-

don ja muunkin henkilöstön valmennuksessa on valmentautuminen Suomelle vuonna 1999 tulevaan EU-puheenjohtajuuteen.

Hallinnon rationalisoinnin vaatiman henkilöstön uudelleenkohdentamisen ja -sijoittumisen edellytyksiä parannetaan tukemalla koulutusta uusiin tehtäviin. Henkilöstön työmarkkinakelpoisuuden ja liikkuvuuden lisäämiseksi tuetaan virastojen välistä suunnitelmallista henkilökiertoa hyödyntäen toimistohenkilöstön kierto-ohjelmasta saatavia kokemuksia.

Virkamiesten arvomaailmaa ja eettisen käyttäytymisen perusteita selvitetään yhteistyössä virastojen ja henkilöstöjärjestöjen kanssa.

Valtion työnantaja- ja henkilöstöpolitiikasta annetaan selostus eduskunnalle keväällä 1998 annettavan hallinnon kehittämisen selonteon yhteydessä. Työnantaja- ja henkilöstöpolitiikan vaikuttavuudesta tehdään kokonaisarvio ja kehitetään menetelmiä sen jatkuvaa seuraamista varten.

4. Vero- ja maksupolitiikan päälinjat

EU-jäsenyyden myötä verokilpailu monilla verotuksen alaan kuuluvilla sektoreilla on selvästi lisääntynyt. Suomelle tämä lähtökohtaisesti merkitsee sitä, että korkean verotuksen maana Suomen tulee pyrkiä verokantojensa alentamiseen.

Hallitusohjelman mukainen verotuksen peruslinjaus on kirjattu ohjelmaan siten, että valtiontalouden tasapainotusta ei hoideta veroastetta nostamalla. Toisaalta hallitusohjelmassa todetaan, että jos kevennys on mahdollista, sen tulisi tapahtua työntekoa tukevaan suuntaan.

Veroasteen arvioidaan olevan vuonna 1997 noin 48,3 %. Vuonna 1998 veroasteen arvioidaan alenevan 47,7 prosenttiin.

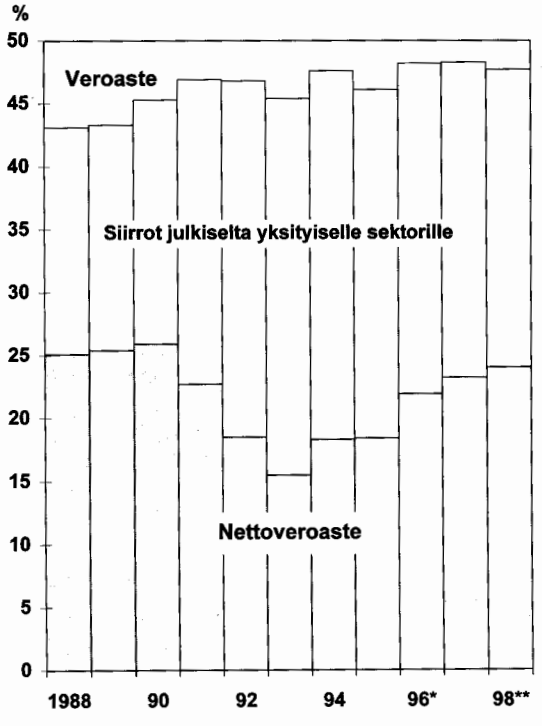
Tuloverotuksessa ansiotuloja koskevan progressiivisen veroasteikon tulorajoja ehdotetaan korotettavaksi kahdella prosentilla. Ottaen huomioon toteutunut inflaatiokehitys toimenpidettä voidaan pitää osaltaan tuloverotuksen kevennyksenä. Tarkistuksen arvioidaan keventävän verovelvollisten verotusta noin 750 milj. markalla. Valtion ja muiden veronsaajien osuuksia yhteisöveron tuotosta ehdotetaan muutettavaksi siten, että valtion verotulokertymä tästä syystä lisääntyy 830 milj. mk. Matkakuluvähennyksen omavastuuosuutta korotetaan 500 markalla ja toisaalta vähennyksen enimmäismäärää 4 000 markalla. Tämän on arvioitu lisäävän veron tuottoa 50 milj. mk. Kehitysalueiden veronhuojennuslakia ehdotetaan jatkettavaksi lain soveltamisalaa kuitenkin kaventaen, minkä on arvioitu vähentävän veron tuottoa 25 milj. mk. Eduskunta on hyväksynyt lain kotitaloustyön väliaikaisesta verotuesta, jonka on arvioitu vähentävän tuloveron tuottoa vuonna 1998 noin 100 milj. mk.

Arvonlisäverotuksessa ehdotetaan siirryttäväksi EU:n mukaiseen käytäntöön siten, että Suomella on muiden EU-maiden mukaisesti pääverokannan lisäksi vain kaksi pääverokannasta alempaa verokantaa. Arvonlisäverotus ehdotetaan muutettavaksi siten, että veron määrä on pääsääntöisesti 22 %, peruselintarvikkeista 17 % ja muista verotuksen piiriin kuuluvista tuotteista ja palveluista 8 %. Muutoksen arvioidaan vähentävän veron tuottoa noin 100 milj. mk.

Viinien ja välituotteiden alkoholijuomaverotusta ehdotetaan alennettavaksi keskimäärin 17 prosentilla, minkä on arvioitu vähentävän veron tuottoa 80 milj. mk.

Liikennepolttonesteiden verotusta ehdotetaan korotettavaksi. Moottoribensiinin veroa korotetaan 20 penniä ja dieselöljyn 15 penniä litralta. Polttoaineveron tuotto lisääntyy 670 milj. mk. Korotuksesta aiheutuva arvonlisäveron lisäys noin 100 milj. mk on otettu huomioon arvonlisäveron tuottoarviossa.

KUVIO 7. VEROASTEET

Eräiden energialähteiden valmisteverotusta ehdotetaan muutettavaksi siten, että maakaasun 50 prosentin suuruinen veroalennus jatkuu pysyvänä ja puulla ja puupohjaisilla polttoaineilla tuotetulle sähkölle ehdotetaan myönnettäväksi sähköveron hyvitys. Edellä mainituista toimenpiteistä aiheutuva veron tuoton menetys ehdotetaan kompensoitavaksi energiaverotuksen tasoa korottamalla.

Taulukko 13. Tulot osastoittain vuosina 1996-1998

Numero-tunnus	Osasto	v. 1996 tilinpäätös milj. mk	v. 1997 talousarvio milj. mk	v. 1998 esitys milj. mk	Muutos 1997-1998 milj. mk	Muutos 1997-1998 %
11.	Verot ja veronluonteiset tulot	124 007	131 649	139 434	+ 7 786	+ 6
12.	Sekalaiset tulot	33 097	26 639	28 366	+ 1 727	+ 6
13.	Korkotulot ja voiton tuloutukset	5 661	3 036	3 071	+ 35	+ 1
15.	Lainat	35 628	28 997	16 014	—12 984	—45
	Yhteensä	**198 392**	**190 321**	**186 885**	**— 3 436**	**— 2**

5. Valtion liiketoiminta ja rahastot

5.1. Liiketoiminta

Taulukko 14. Valtion liikelaitostoiminta v. 1998

	Liikevaihto mmk	muutos-% ed. v.	Käyttökate liikevaihdosta (%)	Ylijäämätavoite liikevaihdosta mmk	(%)	Investointimenot liikevaihdosta (%)	Investointimenot mmk	Rahoituskate (+) /lisärahoitustarve (—) mmk	Henkilöstön lukumäärä
Valtion liikelaitokset:									
Hallinnon kehittämiskeskus.	37	3	4,1	0,5	1,4	3	2	—	58
Metsähallitus	1 164	—1	40	382	33	19	233	—	2 104
Ilmailulaitos	889	3	31	44	5	55	488	—	1 629
Raskone.....	85	—	6	0	0	5	4	—	240
Yhteensä	2 175			426,5		33	727		4 031
Liiketoimintaa harjoittavat virastot ja laitokset:									
Siemenperunakeskus.....	18	5	2,1	0,0	0,1	2,2	0,4	+0,1	33
Kasvinjalostuslaitos	10	3	—94	—11	—106	—	—	—9,0	62
Yhteensä	28					1,4	0,4	—8,9	95
Kaikki yhteensä	2 203					33	727,4		4 126

5.2. Rahastot

Rahastotalous on viime vuosien merkittävän laajentumisen jälkeen vakiintunut osana valtiontaloutta. Rahastojen menot ovat vuonna 1998 yli 11 % koko valtiontalouden menoista.

Budjetin ulkopuolisten valtion rahastojen tuloiksi vuonna 1998 arvioidaan 23,4 mrd mk ja menoiksi 22,6 mrd mk. Rahastojen tuloylijäämäksi arvioidaan 0,5 mrd mk ja nettorahoitustarpeeksi 0,8 mrd mk.

Taulukkoon on koottu tiedot seuraavista rahastoista: Valtion asuntorahasto, Huoltovarmuusrahasto, Maatilatalouden kehittämisrahasto, Maatalouden interventiorahasto, Ydinjätehuoltorahasto, Valtiontakuurahasto, Valtion vakuusrahasto, Valtion eläkerahasto ja Öljysuojarahasto.

Taulukko 15. Budjetin ulkopuoliset valtion rahastot, milj. mk

	1994	1995	1996	1997	1998
Verotulot	248	238	239	290	290
Sekalaiset tulot	1 617	2 433	2 950	1 680	1 360
Eläkemaksut	5 957	5 670	5 772	6 125	6 885
Korkotulot	3 979	3 781	3 747	3 770	3 852
Siirrot budjetista	724	1 618	2 119	900	1 118
Tulot pl. rahoitustaloustoimet	12 525	13 739	14 827	12 765	13 505
Lainojen takaisinmaksut[1)]	5 763	7 097	8 769	7 050	9 850
Tulot yhteensä	18 288	20 836	23 596	19 815	23 355
Kulutusmenot	771	640	820	310	311
Siirtomenot	1 773	1 772	3 846	2 720	2 798
Reaalisijoitukset	16	1	2	0	0
Korkomenot	2 909	2 769	2 779	2 870	2 910
Siirrot budjettiin	6 091	6 212	6 103	6 000	6 600
Muut menot	288	541	—43	470	364
Menot pl. rahoitustaloustoimet	11 848	11 935	13 507	12 370	12 983
Finanssisijoitukset yhteensä	7 787	6 897	7 171	9 275	9 580
Menot yhteensä	19 635	18 832	20 678	21 645	22 563
Tuloylijäämä	677	1 805	1 320	395	522
Nettorahoitustarve	—1 347	2 005	2 918	—1 830	792

[1)] Sisältää valtion asuntorahaston arvopaperistamistuloja 1 548 mmk v. 1995, 1 507 mmk v. 1996, 0 mmk v. 1997 ja 3 400 mmk v. 1998.

Seuraavassa on lyhyt kuvaus eräiden keskeisten rahastojen toiminnasta.

Valtion asuntorahaston asuntolainasaamisten pääoman ennakoidaan olevan vuoden 1998 alussa noin 56 mrd mk ja rahaston velkojen kokonaismäärän noin 13,8 mrd mk. Rahastosta suoritettavan korkotuen piirissä olevan lainakannan arvioidaan olevan vuoden 1998 alussa noin 28 mrd mk.

Valtion talousarviossa hyväksytyn valtuuden nojalla sosiaaliseen asuntotuotantoon myönnettävät aravalainat maksetaan asuntorahaston varoista. Myös asuntolainojen korkotuet, asuntolainojen valtiontakauksista aiheutuvat menot sekä asuntotoimen avustusmenot maksetaan rahaston varoista. Lisäksi rahastotalouden varoilla hoidetaan rahaston velat ja niihin liittyvät hallinnolliset kulut.

Rahasto saa varansa aravalainojen koroista, lyhennyksistä ja vuosimaksuista ja omistusasuntolainojen valtiontakauksiin liittyvistä takausmaksuista sekä rahaston lainasaatavia arvopaperistamalla. Velkaa rahasto voi ottaa vain lyhytaikaisesti, maksuvalmiudessa vuoden aikana esiintyvien vaihtelujen tasaamiseen. Lisäksi rahaston valtion keskuskirjanpidossa olevan yhdystilin varoille maksetaan korkoa, jonka rahasto saa siirtona budjettitaloudesta.

Vuonna 1998 rahaston tuloiksi valtion asuntolainoista arvioidaan noin 4 600 milj. mk, takausmaksuista noin 25 milj. mk ja yhdystilin korkotuotosta noin 55 milj. mk. Rahastolle ehdotetaan valtuutta myöntää uusia lainoja 4 000 milj. mk ja hyväksyä korkotuen piiriin lainoja 3 500 milj. mk sekä arvopaperistaa lainasaataviaan 3 400 milj. mk. Lisäksi ehdotetaan, että omistusasuntolainojen valtiontakausten yhteismäärä vapaarahoitteisissa ja asp-lainoissa saisi vuoden 1998 lopussa olla enintään 3 500 milj. mk. Tämä luku ei sisällä vuokra- ja asumisoikeusasuntojen korkotukilainoja, joihin liittyy lakiperusteinen täytetakausluonteinen valtionvastuu.

Maatilatalouden kehittämisrahaston käytettävissä olevat varat ovat noin 2 120 milj. mk, josta EU:lta tuloutuvaa rahoitusosuutta on arviolta 81 milj. mk. Varoista arvioidaan käytettävän kulutusmenoihin noin 536 milj. mk ja sijoitusmenoihin noin 750 milj. mk. Rahaston varoja tuloutetaan valtiovarastoon 100 milj. mk. Varoja siirtyy seuraavalle vuodelle noin 734 milj. mk. Kohtuullinen rahoitustilanne ja varojen siirtyminen on seu-

rausta EU-jäsenyyteen liittyvästä noin 1,5 vuotta kestäneestä tauosta rahoitustoiminnassa. Kulutusmenoihin luetaan ne menot, jotka kokonaan tai osaksi jäävät rahaston lopullisiksi menoiksi. Näitä ovat mm. avustukset, hoitopalkkiot, velkajärjestely- ja vakuustoiminnan menot ja tutkimustoiminnan tukeminen. Osaan maatalouden avustuksista ja lainoista liittyy EU-osarahoitus.

EU:n jäsenmaana Suomi toteuttaa yhteisen maatalouspolitiikan mukaisia toimenpiteitä EU:n ja kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Interventiotoiminnan ensisijaisena tehtävänä on ylläpitää sisämarkkinoilla haluttua maataloustuotteiden hintatasoa. EU-jäsenyys edellyttää tarvittaessa interventiovarastointia mm. viljan, naudanlihan, voin ja rasvattoman maitojauheen osalta. Vuonna 1995 perustetun **Maatalouden interventiorahaston** varoja käytetään EU:n maatalouspolitiikan mukaisen vientituen, interventiovarastoinnin ja yksityisen varastoinnin kustannusten sekä eräiden yhteisön alueella käytettävien maataloustuotteiden hintojen alentamiseen maailmanmarkkinahintatasolle.

Varsinaisesta interventiotoiminnasta aiheutuvat menot rahoitetaan EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston varoista. Interventiotoimintaan arvioidaan tarvittavan 700 milj. mk. Suomen valtion vastattavaksi jäävien korko- ja hallintomenojen kattamiseksi talousarvioesityksessä on 12,5 milj. markan siirto interventiorahastoon.

Valtion eläkerahaston avulla valtio varautuu tulevien eläkkeiden rahoitukseen ja pyrkii tasaamaan eri vuosien eläkemenoja. Rahastoon kerätään työnantajan eläkemaksuja valtion virastoilta ja laitoksilta, liikelaitoksilta, kunnilta, yksityisiltä valtionapulaitoksilta ja ns. VALTAVA-laitoksilta arviolta 4 790 milj. mk vuonna 1998. Työnantajan eläkemaksun soveltaminen kuntien peruskoulun ja lukion opettajiin 1.1.1998 lukien lisää maksun tuottoa vuonna 1998 noin 600 milj. mk. Työntekijäin eläkemaksuja ja työttömyysvakuutusmaksuja kerätään rahastoon noin 1 540 milj. mk. Rahaston tuloja ovat myös yhdystilisaatavista ja valtiolle annetuista lainoista saatavat korot arviolta 750 milj. mk sekä työntekijäin eläkemaksun rahastoitavan osuuden sijoitusten korkotuotto 175 milj. mk vuonna 1998. Lisäksi rahaston tuloja ovat TEL-eläkelaitosten suorittamat siirtymämaksut, joiden suuruudeksi arvioidaan 556 milj. mk vuonna 1998. Nämä siirtymämaksut suoritetaan vuodesta 1993 lähtien yhtiöitettyjen ja TEL-järjestelmään siirtyneiden valtion laitosten TEL-tasausmaksun perusteella.

Valtion eläkerahastosta siirretään vuonna 1998 valtion talousarvioon 6 500 milj. mk. Tavoitteena on kehittää valtion eläkerahastoa yksityisen alan työeläkerahastojen suuntaan. Valtion eläkerahastolla on johtokunta, joka päättää rahaston sijoitustoiminnan periaatteista.

Valtion vakuusrahasto siirrettiin 1.5.1996 voimaan tulleella lakimuutoksella eduskunnan alaisuudesta valtioneuvoston alaisuuteen. Vakuusrahaston omat tukivaltuudet käytettiin loppuun keväällä 1993. Sen jälkeen pankkien tukeminen siirtyi tapahtuvaksi valtion talousarvioon varatuista määrärahoista. Siitä lähtien vakuusrahaston toiminta on ollut osallistumista pankkitukeen varattujen määrärahojen ja valtuuksien käyttöä koskevien päätösten valmisteluun sekä myönnetyn tuen hallinnointiin ja tukiehtojen noudattamisen valvontaan.

Myönnettyä pankkitukea oli vuoden 1997 kesäkuun loppuun mennessä maksettu nettomääräisesti 50 115 milj. mk. Lukuun sisältyy Suomen Pankin, valtion vakuusrahaston ja valtioneuvoston valtion talousarvion kautta myöntämä tuki. Lisäksi valtioneuvoston myöntämistä takauspäätöksistä on voimassa 18 045 milj. mk. Uusia tukitarpeita ei ole tiedossa.

6. Valtiontalouden tasapaino ja valtionvelka

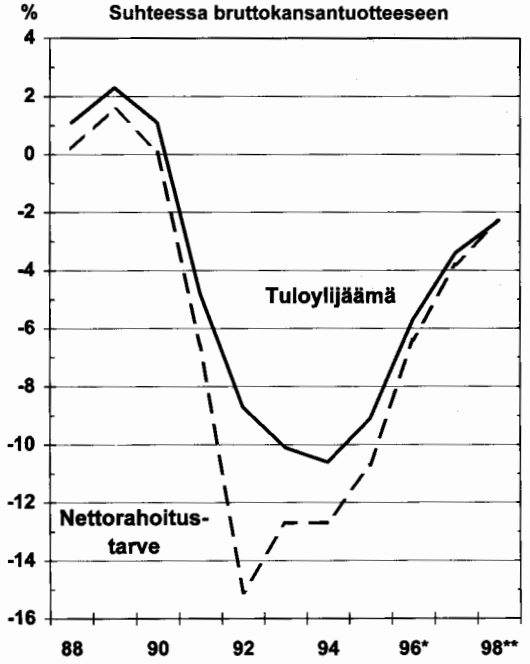
Talousarvion tasapainottamiseksi tarvittavan nettolainanoton määrä on 15,4 mrd mk. Valtion budjettitalouden velan määrän arvioidaan ehdotetulla lainanotolla nousevan vuoden 1998 loppuun mennessä 424 mrd markkaan, joka vastaa 66 % bruttokansantuotteesta. Koko valtiontalouden velan määrän arvioidaan olevan 442 mrd mk, joka vastaa 69 % bruttokansantuotteesta. Velan BKT-osuuden kasvu taittuu ensimmäistä kertaa 1990-luvulla. Aleneminen on 1 1/2 prosenttiyksikköä.

Taulukko 16. Budjettitalouden ja valtiontalouden tasapaino vuosina 1996—1998, milj. mk

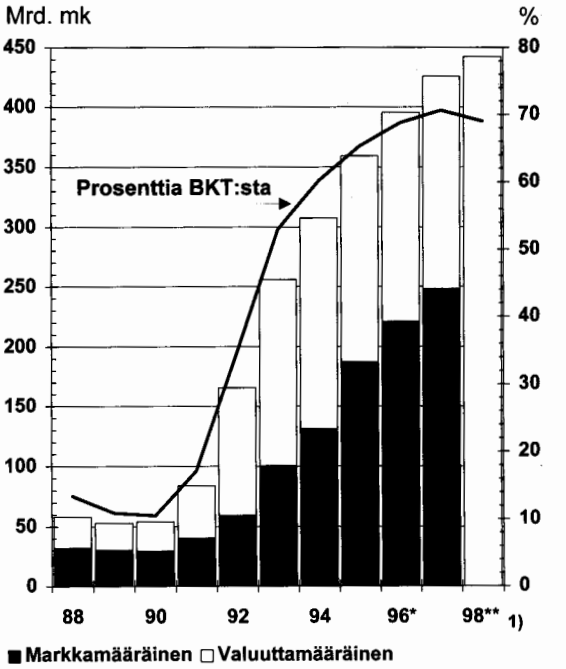
	1996	1997[1)]	1998 TAE
Budjettitalous			
Tulot ilman rahoitustaloustoimia	161 975	165 650	170 871
Menot ilman rahoitustaloustoimia	196 261	186 360	186 124
Tuloylijäämä (+)	—34 286	—20 710	—15 253
Finanssisijoitukset, netto	—5 460	—405	—185
Nettorahoitustarve (—)	—39 747	—21 115	—15 438
Rahastotalous			
Tulot ilman rahoitustaloustoimia	14 827	12 765	13 505
Menot ilman rahoitustaloustoimia	13 507	12 370	12 983
Tuloylijäämä (+)	1 320	395	522
Finanssisijoitukset, netto	1 598	—2 225	270
Nettorahoitustarve (—)	2 918	—1 830	792
Valtiontalous[2)]			
Tulot ilman rahoitustaloustoimia	164 024	166 960	172 005
Menot ilman rahoitustaloustoimia	196 990	187 275	186 736
Tuloylijäämä (+)	—32 966	—20 315	—14 731
Finanssisijoitukset, netto	—3 862	—2 630	85
Nettorahoitustarve (—)	—36 829	—22 945	—14 646

[1)] Arvio
[2)] Budjettitalouden ja rahastojen tuloja ja menoja ei voi sellaisinaan laskea yhteen keskinäisten siirtojen vuoksi.

KUVIO 8. VALTIONTALOUDEN NETTORAHOITUSTARVE (-) JA TULOYLIJÄÄMÄ

KUVIO 9. VALTIONTALOUDEN VELKA

1) Vuoden 1998 velkaa ei ole jaettu valuutta- ja markkamääräiseen.

Tässä talousarvioesityksessä ehdotettua menojen ja tulojen tasapainoa osoittaa seuraava asetelma:

	mk
Menojen kokonaismäärä	186 882 884 000
Tulot ilman nettolainanottoa	171 444 617 000
Alijäämä	15 438 267 000
Ehdotettu nettolainanotto	15 440 000 000
Erotus	1 733 000

Sen perusteella, mitä edellä on esitetty ja viitaten tämän esityksen yksityiskohtaisiin perusteluihin ehdotetaan,

että Eduskunta päättäisi hyväksyä oheen liitetyn ehdotuksen valtion talousarvioksi vuodelle 1998.

Helsingissä 2 päivänä syyskuuta 1997

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Valtiovarainministeri *Sauli Niinistö*

Valtion talousarvio vuodelle 1998

TULOT

Osasto 11	mk
11. VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT	**139 434 000 000**
01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot	**54 730 000 000**
01. Tulo- ja varallisuusvero	52 130 000 000
02. Korkotulojen lähdevero	1 200 000 000
03. Perintö- ja lahjavero	1 400 000 000
04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut	**48 920 000 000**
01. Arvonlisävero	46 700 000 000
02. Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero	1 780 000 000
03. Apteekkimaksut	440 000 000
08. Valmisteverot	**25 860 000 000**
01. Tupakkavero	3 250 000 000
02. Makeisvero	160 000 000
04. Alkoholijuomavero	7 100 000 000
05. Virvoitusjuomavero	180 000 000
07. Polttoainevero	15 170 000 000
10. Muut verot	**9 890 000 000**
01. Leimavero	1 120 000 000

03.	Autovero	4 500 000 000
04.	Moottoriajoneuvovero	900 000 000
05.	Varainsiirtovero	1 650 000 000
06.	Arpajaisvero	380 000 000
07.	Ajoneuvovero	1 140 000 000
08.	Jätevero	200 000 000
19.	**Muut veronluonteiset tulot**	**34 000 000**
02.	Lästimaksut	4 000 000
08.	Öljyjätemaksu	20 000 000
09.	Muut verotulot	10 000 000

Osasto 12

12.	**SEKALAISET TULOT**	**28 365 837 000**
24.	**Ulkoasiainministeriön hallinnonala**	**9 500 000**
99.	Ulkoasiainministeriön hallinnonalan tulot	9 500 000
25.	**Oikeusministeriön hallinnonala**	**500 500 000**
01.	Tuomioistuintulot	185 000 000
47.	Ulosottomaksut	235 000 000
50.	Vankeinhoitolaitoksen tulot	80 000 000
99.	Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot	500 000
26.	**Sisäasiainministeriön hallinnonala**	**951 881 000**
05.	Lääninhallitusten julkisoikeudellisista suoritteista kertyvät tulot	33 000 000
75.	Tulot poliisin lupapalveluista	185 000 000
90.	Rajavartiolaitoksen tulot	13 000 000
98.	Euroopan aluekehitysrahastosta saatavat tulot (EU)	718 881 000
99.	Sisäasiainministeriön hallinnonalan muut tulot	2 000 000
27.	**Puolustusministeriön hallinnonala**	**54 900 000**
20.	Tulot puolustusvoimien irtaimen omaisuuden myynnistä ja vuokrauksesta sekä royalty-maksuista	100 000
21.	Puolustusministeriön hallinnonalan metsätalouden tulot	6 500 000
99.	Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot	48 300 000
28.	**Valtiovarainministeriön hallinnonala**	**13 845 300 000**
07.	Siirto valtion eläkerahastosta	6 500 000 000
23.	Valtiokonttorin tulot	24 300 000
25.	Vakuutusmaksut vahingon- ym. korvauksista	82 000 000
28.	Kuntien osuudet verotuskustannuksista	459 000 000
29.	Kansaneläkelaitoksen osuus verotuskustannuksista	125 000 000
30.	Evankelisluterilaisten seurakuntien osuudet verotuskustannuksista	70 000 000

49.	Tullilaitoksen tulot	48 000 000
51.	Metallirahatulot	16 000 000
64.	Valtion kiinteistölaitoksen tulot	1 160 000 000
87.	Tulot rahoitusmarkkinoiden vakauttamisesta	450 000 000
90.	Euroopan unionin traditionaalisten varojen kantopalkkiot (EU)	80 000 000
97.	Siirtymäkorvaus Euroopan unionista (EU)	191 000 000
98.	Takaisinperittävät arvonlisäveropalautukset	4 545 000 000
99.	Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut tulot	95 000 000
29.	**Opetusministeriön hallinnonala**	**2 171 217 000**
01.	Opetusministeriön tulot	6 600 000
39.	Opintotukitoiminnan tulot	158 000 000
43.	Ylioppilastutkintolautakunnan tulot	50 000
91.	Valtion osuus veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista	2 006 000 000
96.	Valtion elokuvatarkastamon tulot	567 000
30.	**Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala**	**3 720 958 000**
01.	EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosastosta saatavat tulot (EU)	2 634 200 000
02.	EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosastosta saatavat tulot (EU)	677 300 000
03.	EU:n kalatalouden ohjaamisen rahoitusvälineeltä saatavat tulot (EU)	35 880 000
04.	EU:lta saatavat muut tulot (EU)	6 950 000
30.	Valtion osuus vedonlyönnistä hevoskilpailuissa saadusta tulosta	27 000 000
32.	Kasvinjalostusmaksut	4 500 000
35.	Hirvieläinten metsästysmaksut	14 000 000
36.	Viehekalastusmaksut	16 750 000
37.	Kalastuksenhoitomaksut	34 600 000
39.	Riistanhoitomaksut	35 400 000
40.	Vesioikeudelliset kalatalousmaksut	7 000 000
41.	Tenojoen kalastuslupamaksut	1 700 000
65.	Geodeettisen laitoksen tulot	400 000
70.	Maatalouden tutkimuskeskuksen tulot	1 648 000
76.	Metsäntutkimuslaitoksen tulot	16 300 000
83.	Kasvintuotannon tarkastuskeskuksen tulot	37 462 000
84.	Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen tulot	51 300 000
98.	Siemenperunakeskuksen tulot	68 000
99.	Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut tulot	118 500 000
31.	**Liikenneministeriön hallinnonala**	**86 533 000**
24.	Tielaitoksen sekalaiset tulot	4 000 000
25.	Ulkopuolisilta perittävät osuudet tietöiden kustannuksista	67 000 000
30.	Merenkulkulaitoksen tulot	10 000 000
31.	Merentutkimuslaitoksen tulot	2 300 000
41.	Ajoneuvohallintokeskuksen tulot	500 000
52.	Telehallintokeskuksen tulot	733 000
58.	Radanpidon tulot	1 000 000
99.	Liikenneministeriön hallinnonalan muut tulot	1 000 000

32.	**Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala**	**123 750 000**
03.	Tulot työvoima- ja elinkeinokeskusten yritysosastojen maksullisesta palvelutoiminnasta	9 200 000
41.	Turvatekniikan keskuksen tulot	7 000 000
99.	Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan muut tulot	107 550 000
33.	**Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala**	**1 861 218 000**
06.	Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen tulot	2 250 000
08.	Kansanterveyslaitoksen tulot	3 200 000
09.	Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen tulot	12 263 000
10.	Säteilyturvakeskuksen tulot	37 205 000
92.	Raha-automaattiyhdistyksen tuotto	1 735 000 000
98.	Valtionapujen palautukset	70 000 000
99.	Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut tulot	1 300 000
34.	**Työministeriön hallinnonala**	**1 163 430 000**
40.	Euroopan sosiaalirahastosta saatavat tulot (EU)	937 430 000
70.	Palkkaturvamaksujen palautukset	186 000 000
99.	Työministeriön hallinnonalan muut tulot	40 000 000
35.	**Ympäristöministeriön hallinnonala**	**36 550 000**
26.	Alueellisten ympäristökeskusten tulot	3 100 000
27.	Suomen ympäristökeskuksen tulot	750 000
40.	Asuntotoimen tulot	300 000
60.	Korvaukset ympäristövahinkojen torjuntatoimista	7 000 000
99.	Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot	25 400 000
39.	**Muut sekalaiset tulot**	**3 840 100 000**
01.	Sakkorahat	300 000 000
02.	Valtiolle tilitettävät veronlisäykset ja viivekorot	450 000 000
03.	Oikaisurahat	100 000
04.	Menorästien ja siirrettyjen määrärahojen peruutukset	900 000 000
05.	Valtion maaomaisuuden ja tuloa tuottavien oikeuksien myynti	100 000 000
07.	Valtiolle valtion eläkerahaston ulkopuolella tuloutettavat korvaukset	65 000 000
09.	Valtiolle maksettavat päivä- ja äitiysrahat sekä sosiaaliturvamaksut	10 000 000
10.	Muut sekalaiset tulot	15 000 000
50.	Tulot osakemyynnistä	2 000 000 000

Osasto 13

13.	**KORKOTULOT JA VOITON TULOUTUKSET**	**3 071 099 000**
01.	**Korkotulot**	**1 381 099 000**
04.	Korot valtion lainoista liikelaitoksille	6 799 000
05.	Korot muista lainoista	74 300 000
07.	Korot talletuksista	1 300 000 000

03. Osinkotulot	**1 500 000 000**
01. Osinkotulot	1 500 000 000
05. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	**190 000 000**
01. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	190 000 000

Osasto 15

15. LAINAT	**16 013 681 000**
01. Valtiolle takaisin maksettavat lainat	**573 681 000**
02. Takaisinmaksut valtion lainoista liikelaitoksille	28 081 000
04. Muiden lainojen lyhennykset	545 600 000
02. Valtion nettolainanotto	**15 440 000 000**
01. Nettolainanotto	15 440 000 000

Tulojen kokonaismäärä:

186 884 617 000

MENOT

Pääluokka 21

	mk
21. TASAVALLAN PRESIDENTTI	**46 963 000**
01. Tasavallan Presidentti (010)	**1 633 000**
01. Presidentin palkkio ja edustusrahat	1 458 000
21. Presidentin käyttövarat	175 000
02. Tasavallan Presidentin kanslia (010)	**45 330 000**
21. Toimintamenot (arviomääräraha)	25 400 000
27. Eläkkeellä olevan presidentin menot (arviomääräraha)	580 000
75. Perusparannukset (siirtomääräraha 3 v)	19 350 000

Pääluokka 22

22. EDUSKUNTA	**300 095 000**
01. Kansanedustajat (010)	**99 920 000**
21. Toimintamenot (arviomääräraha)	99 920 000
02. Eduskunnan kanslia (010)	**145 760 000**
21. Toimintamenot (arviomääräraha)	142 760 000
74. Eduskunnan lisätilat (siirtomääräraha 3 v)	3 000 000

09. Valtiontilintarkastajat (010)	**8 103 000**
21. Toimintamenot (arviomääräraha)	8 103 000
14. Eduskunnan oikeusasiamies (010)	**11 990 000**
21. Toimintamenot (arviomääräraha)	11 990 000
30. Eduskunnan kirjasto (280)	**16 634 000**
21. Toimintamenot (arviomääräraha)	16 634 000
99. Eduskunnan muut menot (010)	**17 688 000**
21. Käyttövarat eduskuntaryhmille ryhmäkanslioita varten	17 688 000

Pääluokka 23

23. VALTIONEUVOSTO	**195 908 000**
01. Valtioneuvosto (010)	**21 240 000**
01. Palkkaukset (arviomääräraha)	18 840 000
20. Matkat (arviomääräraha)	2 400 000
02. Valtioneuvoston kanslia (050)	**89 500 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	89 500 000
03. Oikeuskanslerinvirasto (010)	**11 318 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	11 318 000
25. Valtioneuvoston edustus- ja virkahuoneistot (050)	**3 000 000**
26. Kalastajatorpan vierastalo (siirtomääräraha 2 v)	2 000 000
74. Valtioneuvoston väestönsuoja (siirtomääräraha 3 v)	1 000 000
27. Poliittisen toiminnan avustaminen (010)	**66 200 000**
50. Puoluetoiminnan tukeminen	64 200 000
52. Euroopan unioniin liittyvän kansalaiskeskustelun kannustaminen	2 000 000
99. Valtioneuvoston muut menot (050)	**4 650 000**
24. Kunniamerkit (arviomääräraha)	2 800 000
25. J. V. Snellmanin kootut teokset (siirtomääräraha 3 v)	1 400 000
27. Presidentti Urho Kaleva Kekkosen muistomerkki (siirtomääräraha 3 v)	450 000

Pääluokka 24

24. ULKOASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA	**3 304 167 000**
01. Ulkoasiainhallinto (030)	**870 950 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	799 950 000
74. Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	57 000 000
87. Kiinteistöjen ja huoneistojen hankkiminen (siirtomääräraha 3 v)	14 000 000
30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö (040)	**1 619 400 000**
66. Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	1 619 400 000
40. Kaupallis-teollinen yhteistyö (040)	**18 000 000**
50. Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle (arviomääräraha)	8 000 000
66. Taloudellinen, teollinen ja teknologinen yhteistyö kehitysmaiden kanssa (arviomääräraha)	10 000 000
50. Yhteistyö Keski- ja Itä-Euroopan, Venäjän ja muiden IVY-maiden kanssa (040)	**181 000 000**
66. Yhteistyö Keski- ja Itä-Euroopan, Venäjän ja muiden IVY-maiden kanssa (siirtomääräraha 3 v)	181 000 000
99. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muut menot (030)	**614 817 000**
01. Euroopan parlamentin jäsenten palkkaukset (EU) (arviomääräraha)	5 000 000
02. Palkkaukset (arviomääräraha)	29 780 000
21. Tilapäinen edustus kansainvälisissä neuvotteluissa (arviomääräraha)	37 000 000
22. Suomalaisten rauhanturvajoukkojen ylläpitomenot (arviomääräraha)	166 000 000
24. EU-puheenjohtajuus (arviomääräraha)	15 000 000
25. Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (arviomääräraha)	31 100 000
26. Tutkimus- ja kehittämistoiminta (siirtomääräraha 2 v)	12 690 000
50. Eräät valtionavut	4 755 000
51. Hädänalaisten Suomen kansalaisten avustaminen (arviomääräraha)	230 000
66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)	313 162 000
93. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)	100 000

Pääluokka 25

25. OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	**2 828 154 000**
01. Oikeusministeriö (070)	**128 500 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	128 500 000
10. Tuomioistuinlaitos (090)	**996 754 000**
21. Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	33 100 000

22. Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v).	36 800 000
23. Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	926 854 000
30. Oikeusapu (090)	**239 500 000**
21. Oikeusaputoimistojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	93 500 000
50. Maksuton oikeudenkäynti ja eräät muut oikeudenhoitomenot (arviomääräraha)	146 000 000
40. Syyttäjä- ja ulosottolaitos (090)	**541 800 000**
21. Syyttäjä- ja ulosottolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)..	541 800 000
45. Eräät oikeudenhoitomenot ja avustukset (090)	**68 800 000**
22. Erityismenot (arviomääräraha)	28 100 000
51. Eräät valtion maksamat korvaukset ja avustukset (arviomääräraha).	40 700 000
50. Vankeinhoitolaitos (100)	**813 800 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	666 000 000
50. Kriminaalihuollon korvaukset ja avustukset (arviomääräraha).....	61 300 000
74. Uudisrakennukset ja peruskorjaukset (siirtomääräraha 3 v).....	48 800 000
75. Työsiirtoloille järjestettävät työt (siirtomääräraha 3 v).....	37 700 000
60. Eräät virastot (070)	**35 000 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	32 000 000
22. Onnettomuustutkinnan erityismenot (arviomääräraha).....	3 000 000
70. Vaalit (010).....	**4 000 000**
21. Vaalimenot (arviomääräraha).....	4 000 000

Pääluokka 26

26. SISÄASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA	**6 310 018 000**
01. Sisäasiainministeriö (050)	**107 175 000**
21. Toimintamenot (osa EU) (siirtomääräraha 2 v)	107 175 000
02. Ulkomaalaisvirasto (050).....	**27 282 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	27 282 000
05. Lääninhallitukset (050).....	**270 548 000**
21. Toimintamenot (osa EU) (siirtomääräraha 2 v)	270 548 000
06. Rekisterihallinto (050).....	**110 940 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	110 940 000

07. Kihlakunnat (080)	**208 511 000**
21. Kihlakunnanvirastojen yhteiset toimintamenot (siirtomääräraha 2 v).	208 511 000
75. Poliisitoimi (080)	**2 606 189 000**
21. Toimintamenot (osa EU) (siirtomääräraha 2 v)	2 519 189 000
70. Viranomaisradioverkon rakentaminen (siirtomääräraha 3 v)	87 000 000
80. Pelastushallinto (110)	**104 734 000**
21. Pelastushallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	69 434 000
22. Erityismenot (arviomääräraha)	7 200 000
31. Valtionosuudet (siirtomääräraha 2 v)	28 100 000
90. Rajavartiolaitos (120)	**917 199 000**
21. Toimintamenot (osa EU) (siirtomääräraha 2 v)	886 759 000
70. Ilma- ja vartioalusten hankinta (siirtomääräraha 3 v)	22 000 000
74. Rakentaminen (siirtomääräraha 3 v)	8 440 000
97. Avustukset kunnille (960)	**1 249 840 000**
31. Kuntien yleinen valtionosuus, verotuloihin perustuvat tasaukset ja siirtymätasaukset (arviomääräraha)	1 064 540 000
32. Kuntien yhdistymisavustukset ja kuntajako (arviomääräraha)	22 500 000
34. Kuntien harkinnanvarainen rahoitusavustus	150 000 000
80. Korkotuet ja velkojen vakautuslainat kunnille (arviomääräraha)	12 800 000
98. Alueiden kehittäminen (960)	**707 600 000**
43. Maakunnan kehittämisraha (osa EU) (siirtomääräraha 3 v)	114 000 000
61. EU:n osallistuminen rakenne- ja aluekehitysohjelmiin sekä yhteisöaloitteisiin (EU) (siirtomääräraha 3 v)	593 600 000

Pääluokka 27

27. PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	**10 100 530 000**
01. Puolustusministeriö (150)	**240 700 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	49 500 000
22. Kiinteistövarallisuuden omistajuudesta ja hallinnoinnista aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)	16 200 000
74. Uudisrakennukset ja peruskorjaukset (siirtomääräraha 3 v)	163 500 000
87. Kiinteistöjen osto ja pakkolunastus (siirtomääräraha 2 v)	11 500 000
10. Puolustusvoimat (160)	**9 784 500 000**
16. Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 3 v)	4 720 000 000
21. Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 064 500 000

30. Kansainvälinen rauhanturvaamistoiminta (030)	**69 400 000**
21. YK:n ja ETYJ:n rauhanturvaamistoiminnan toimintamenot (arviomääräraha)	60 400 000
24. Kansainvälisen puolustuspoliittisen yhteistyön menot (arviomääräraha)	9 000 000
99. Puolustusministeriön hallinnonalan muut menot (150)	**5 930 000**
40. Lapuan patruunatehtaan onnettomuuden tapaturmakorvaukset (arviomääräraha)	330 000
50. Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukeminen	5 500 000
93. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)	100 000

Pääluokka 28

28. VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA	**28 053 731 000**
01. Valtiovarainministeriö (020)	**125 000 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	125 000 000
03. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (050)	**17 251 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	17 251 000
05. Valtiokonttori (020)	**181 000 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	181 000 000
07. Valtion maksamat eläkkeet ja korvaukset (950)	**13 607 120 000**
05. Vakinaiset eläkkeet, perhe-eläkkeet sekä kuntoutustuet (arviomääräraha)	13 138 000 000
06. Ylimääräiset eläkkeet (arviomääräraha)	120 570 000
07. Muut eläkemenot (arviomääräraha)	172 950 000
50. Tapaturmakorvaukset ja muut vahingonkorvaukset (arviomääräraha).	175 600 000
10. Valtiontalouden tarkastusvirasto (020)	**40 300 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	40 300 000
18. Verohallinto (020)	**1 389 872 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 389 872 000
39. Eräät siirrot Ahvenanmaan maakunnalle (960)	**774 000 000**
30. Ahvenanmaan tasoitusmaksu (arviomääräraha)	771 000 000
40. Arpajaisveron tuoton palauttaminen Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)	3 000 000

40. Tullilaitos (020)	**492 358 000**
21. Toimintamenot (osa EU) (siirtomääräraha 2 v)	474 358 000
70. Kaluston hankinta (siirtomääräraha 3 v)	18 000 000
52. Tilastokeskus (050)	**188 985 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	188 985 000
64. Valtion kiinteistölaitos (050)	**518 000 000**
74. Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	108 000 000
75. Perusparannukset (siirtomääräraha 3 v)	310 000 000
87. Kiinteistöjen ja huoneisto-osakkeiden hankkiminen (siirtomääräraha 3 v)	100 000 000
80. Hallinnon uudistaminen ja eräät henkilöstöhallinnon tukitoimenpiteet (990)	**120 815 000**
20. Kehittämis- ja koulutustoiminta (siirtomääräraha 3 v)	13 000 000
21. Henkilöstön sopeuttamisen tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	1 000 000
22. Integraatiovalmennus (siirtomääräraha 3 v)	25 000 000
23. Työsuojelun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	4 775 000
24. VEL-perusteinen ja varhaiskuntoutustoiminta (siirtomääräraha 2 v)	15 500 000
25. Valtion henkilöstöjärjestelyt (siirtomääräraha 2 v)	28 240 000
26. EU-puheenjohtajuus (siirtomääräraha 2 v)	30 000 000
60. Valtionosuus koulutus- ja erorahastosta johtuvista menoista (arviomääräraha)	3 300 000
81. Eräät hallinnonaloittain jakamattomat menot (990)	**3 563 100 000**
01. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkaukset (arviomääräraha)	7 000 000
02. Eräät muut palkat ja virkasuhteen ehtoja koskevat päätökset (arviomääräraha)	1 000 000
22. Nettobudjetoitujen virastojen toiminnan kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	4 000 000
23. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	3 500 000 000
24. Kehitysyhteistyöstä ja lähialueyhteistyöstä aiheutuvat arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	50 000 000
95. Lakiin tai asetukseen perustuvat menot, joita varten talousarvioon ei ole erikseen merkitty määrärahaa (arviomääräraha)	100 000
96. Edeltä arvaamattomat tarpeet	1 000 000
82. Korvaukset rahastoille ja rahoituslaitoksille (840)	**1 080 000 000**
41. Takauskorvaukset eläkekassa Tuelle (arviomääräraha)	21 000 000
43. Luottotappiokorvaus Postipankki Oy:lle (arviomääräraha)	4 000 000
60. Suomen itsenäisyyden juhlarahaston toiminnan rahoittaminen	10 000 000
61. Korvaus valtion vakuusrahastolle lainojen ja takausten hoitomenoihin (siirtomääräraha 3 v)	1 045 000 000

84. Kansainväliset rahoitusosuudet (040)	**10 000 000**
66. Kansainvälisille rahoituslaitoksille annettujen sitoumusten lunastaminen (arviomääräraha)	3 500 000
68. Suomen maksuosuus Pohjoismaiden Ympäristörahoitusyhtiön pääomasta (arviomääräraha)	6 500 000
90. Suomen maksuosuudet Euroopan unionille (EU) (060)	**5 879 230 000**
66. Maksut Euroopan unionille (EU) (arviomääräraha)	5 870 000 000
68. Suomen maksuosuus Euroopan investointipankin pääomasta (EU) (arviomääräraha)	9 230 000
99. Muut valtiovarainministeriön hallinnonalan menot (020)	**66 700 000**
21. Valtion eläkelautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 000 000
61. Korko valtion eläkerahastolle (arviomääräraha)	40 000 000
62. Verosta vapautuksen johdosta takaisin maksetut verot (arviomääräraha)	22 000 000
95. Valtion saatavien turvaaminen (arviomääräraha)	300 000
96. Hallinnon kehittämiskeskuksen kiinteistömenojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)	3 400 000

Pääluokka 29

29. OPETUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	**25 965 786 000**
01. Opetusministeriö (210)	**217 668 000**
10. Eräiden valtion kiinteistöjen käyttö ja kunnossapito (siirtomääräraha 3 v)	19 500 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	94 000 000
22. Kehittämistoiminta (osa EU) (siirtomääräraha 3 v)	79 600 000
26. Eräät kopiointi- ja nauhoituskorvaukset	21 600 000
50. Eräät avustukset	2 968 000
05. Kirkollisasiat (310)	**11 332 000**
21. Ortodoksisen kirkollishallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v).	9 232 000
50. Eräät avustukset	2 100 000
07. Opetushallitus (210)	**75 615 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	75 615 000
08. Kansainvälinen yhteistyö (030)	**90 153 000**
22. Venäjän ja Itä-Euroopan instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 873 000
25. Kansainvälinen kulttuuriyhteistyö (siirtomääräraha 2 v)	43 065 000
50. Eräät avustukset	28 500 000
66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	14 715 000

10.	**Yliopistot (240)**	**5 674 630 000**
01.	Eräät palkkausmenot (arviomääräraha)	6 090 000
21.	Yliopistojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 246 311 000
22.	Yliopistolaitoksen yhteiset menot (osa EU) (siirtomääräraha 3 v)	253 719 000
23.	Kansainvälisen henkilövaihdon keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	34 925 000
74.	Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	119 085 000
87.	Kiinteistöjen hankinta (siirtomääräraha 3 v)	14 500 000
11.	**Valtion harjoittelukoulut (220)**	**285 115 000**
21.	Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	252 665 000
22.	Oppilashuolto (arviomääräraha)	14 850 000
74.	Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	17 600 000
20.	**Ammattikorkeakouluopetus (240)**	**1 567 705 000**
25.	Ammattikorkeakoulujen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	20 399 000
30.	Valtionosuus ja -avustus kunnallisten ja yksityisten ammattikorkeakoulujen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	1 547 306 000
39.	**Opintotuki (260)**	**3 758 025 000**
22.	Opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 625 000
52.	Opintolainojen valtiontakaus ja korkotuki (arviomääräraha)	177 000 000
55.	Opintoraha (arviomääräraha)	3 235 000 000
56.	Aikuisopintoraha (arviomääräraha)	120 000 000
57.	Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki (arviomääräraha)	78 000 000
58.	Avustus tilakustannusten korvaamiseen	6 400 000
59.	Lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden koulumatkatuki (arviomääräraha)	140 000 000
40.	**Yleissivistävä ja ammatillinen koulutus (220)**	**9 055 507 000**
21.	Valtion oppilaitosten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	237 717 000
24.	Harjoittelutoiminta (siirtomääräraha 2 v)	35 000 000
25.	Yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	21 374 000
30.	Valtionosuus ja -avustus yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	7 617 746 000
31.	Valtionosuus oppisopimuskoulutukseen (osa EU) (arviomääräraha)	447 350 000
34.	Valtionosuus yleissivistävien ja ammatillisten oppilaitosten sekä ammattikorkeakoulujen perustamiskustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	551 000 000
37.	Valtionavustus kiinteistöjen hankintaan (siirtomääräraha 3 v)	4 000 000
51.	Valtionapu yksityiseen yleissivistävään opetukseen (arviomääräraha)	83 260 000
74.	Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	21 360 000
87.	Kiinteistöjen hankinta (siirtomääräraha 3 v)	36 700 000

69.	**Aikuiskoulutus (250)**	**2 180 205 000**
21.	Opetushallinnon koulutuskeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 000 000
22.	Opetustoimen henkilöstökoulutus (siirtomääräraha 2 v)	45 550 000
25.	Aikuiskoulutuksen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	21 000 000
30.	Valtionosuus kansalaisopistojen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	357 120 000
32.	Valtionavustus ja -korvaus ammatillisille aikuiskoulutuskeskuksille ja valtakunnallisille erikoisoppilaitoksille (arviomääräraha)	212 150 000
33.	Ammatillinen aikuiskoulutus (siirtomääräraha 2 v)	939 600 000
50.	Valtionosuus kansanopistojen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	384 550 000
51.	Valtionosuus ammatillisten erikoisoppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	67 580 000
52.	Valtionosuus ja -avustus aikuiskoulutuksen perustamiskustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	39 000 000
53.	Valtionavustus järjestöille	40 625 000
55.	Valtionosuus opintokeskusten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	62 030 000
56.	Kesäyliopistojen valtionavustukset	9 000 000
88.	**Tieteen tukeminen (270)**	**891 294 000**
21.	Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	133 815 000
22.	Arkistolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	60 440 000
23.	Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	12 428 000
24.	Varastokirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 821 000
25.	Eräiden teosten laatiminen ja hankkiminen (siirtomääräraha 2 v)	1 490 000
50.	Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (siirtomääräraha 3 v)	232 500 000
53.	Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat tieteen tukemiseen (arviomääräraha)	381 900 000
54.	Eräät avustukset	4 900 000
66.	Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	52 000 000
70.	Kaluston hankinta (siirtomääräraha 3 v)	500 000
74.	Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	4 500 000
90.	**Taiteen tukeminen (290)**	**1 217 358 000**
21.	Taiteen keskustoimikunnan ja taidetoimikuntien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 630 000
22.	Valtion taidemuseon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	47 000 000
23.	Suomen elokuva-arkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 538 000
31.	Valtionosuus ja -avustus teattereiden ja orkestereiden käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	43 490 000
51.	Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (arviomääräraha)	10 300 000
52.	Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat taiteen tukemiseen (arviomääräraha)	1 080 600 000
53.	Avustus Kulttuurikaupunki 2000 -hankkeelle (siirtomääräraha 3 v)	5 000 000
70.	Kaluston hankinta (siirtomääräraha 3 v)	4 000 000
72.	Valtion taidemuseon kokoelmien kartuttaminen (siirtomääräraha 3 v)	3 500 000
74.	Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	4 300 000

93.	**Museovirasto ja kulttuuriperinne (280)**	**158 302 000**
21.	Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	14 392 000
22.	Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	68 730 000
30.	Valtionosuudet ja -avustukset museoille (arviomääräraha)	21 330 000
40.	Avustus Suomenlinnan Liikenne Oy:lle (arviomääräraha)	900 000
50.	Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)	7 350 000
70.	Kaluston hankinta (siirtomääräraha 3 v)	1 500 000
75.	Perusparannukset ja talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	44 000 000
95.	Kulttuuriympäristön suojelusta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	100 000
94.	**Kirjastotoimi (280)**	**176 807 000**
21.	Näkövammaisten kirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	24 297 000
30.	Valtionosuus ja -avustus yleisten kirjastojen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	110 510 000
31.	Valtionosuus yleisten kirjastojen perustamiskustannuksiin (arviomääräraha)	42 000 000
96.	**Kulttuurin muut menot (290)**	**18 830 000**
21.	Valtion elokuvatarkastamon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 700 000
30.	Valtionosuus ja -avustus kuntien kulttuuritoimintaan (arviomääräraha)	2 130 000
50.	Eräät avustukset	11 000 000
51.	Eräät kulttuurihankkeet (EU) (siirtomääräraha 2 v)	1 000 000
52.	Alvar Aallon ja arkkitehtuurin juhlarahan tuoton käyttö	2 000 000
98.	**Liikunnan ja nuorisonkasvatustyön tukeminen (300)**	**587 240 000**
50.	Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat liikunnan ja nuorisonkasvatustyön tukemiseen (arviomääräraha)	543 500 000
51.	Nuorten työpajatoiminnan kehittäminen (osa EU) (siirtomääräraha 2 v)	21 000 000
52.	Valtionosuus liikunnan koulutuskeskuksille	22 740 000

Pääluokka 30

30.	**MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA**	**12 373 935 000**
01.	**Maa- ja metsätalousministeriö, työvoima- ja elinkeinokeskusten maaseutuosastot ja EU:n rakennetuki (670)**	**980 580 000**
21.	Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	144 800 000
22.	Tieto- ja tilastojärjestelmien kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	9 000 000
23.	Työvoima- ja elinkeinokeskusten maaseutuosastojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	107 780 000
25.	Eläinlääkintähuolto (arviomääräraha)	6 000 000
61.	EU:n osallistuminen elintarviketalouden ja maaseudun rakennetoimenpiteisiin (EU) (siirtomääräraha 3 v)	713 000 000

02. Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus (650)	**35 000 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	35 000 000
03. Maaseutuelinkeinojen valituslautakunta (650)	**3 000 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 000 000
31. Maa- ja puutarhatalouden tulotuki (osa EU) (670)	**8 132 500 000**
41. Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (EU) (siirtomääräraha 2 v).	3 625 000 000
43. EU-tulotuki (EU) (arviomääräraha)	1 598 000 000
44. Satovahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)	20 000 000
45. Maatalouden ympäristötuki (osa EU) (siirtomääräraha 2 v)	1 690 000 000
46. Luonnonhaittakorvaus (EU) (arviomääräraha)	1 199 500 000
32. Maataloustuotteiden markkinointi ja tuotannon tasapainottaminen (osa EU) (670)	**760 900 000**
41. Maataloustuotannon tasapainottamismenot (siirtomääräraha 3 v)	10 000 000
42. Luopumiskorvaukset (arviomääräraha)	470 000 000
47. Maataloustuotannon lopettamistuet ja pellonmetsitystuki (osa EU) (siirtomääräraha 2 v)	252 000 000
48. Puutarhatalouden erityistoimenpiteet (EU) (arviomääräraha)	16 400 000
60. Siirto interventiorahastoon (EU)	12 500 000
33. Maatilatalouden rakenteen ja maaseudun kehittäminen (osa EU) (670)	**490 400 000**
43. Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	56 000 000
44. Valtion osuus EU:n osaksi rahoittamasta maaseudun kehittämisestä (EU) (siirtomääräraha 3 v)	237 400 000
47. Maatalouden kohdennettujen vakauttamislainojen korkoavustus (siirtomääräraha 3 v)	13 000 000
48. Puutarhayritysten korkoavustus (siirtomääräraha 2 v)	9 000 000
49. Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki (arviomääräraha)	175 000 000
34. Muut maatalouden menot (670)	**123 760 000**
40. Valtionapu maaseudun elinkeinojen kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)	67 400 000
41. Erät korvaukset (arviomääräraha)	3 360 000
44. Hevostalouden edistäminen vedonlyönnistä hevoskilpailuissa kertyvillä varoilla (arviomääräraha)	23 000 000
45. Valtionapu 4H-toimintaan	25 500 000
47. Kasvinjalostustoiminnan edistäminen (arviomääräraha)	4 500 000
36. Kala-, riista- ja porotalous (osa EU) (690)	**214 037 000**
25. Kalakannan hoitovelvoitteet (arviomääräraha)	7 000 000
40. Metsästyksen ja riistanhoidon edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	35 170 000
41. Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (arviomääräraha)	14 000 000
42. Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen	9 000 000
43. Porotalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	9 500 000

44. Tenojoen kalastuslupamaksut ja viehekalastusmaksut (arviomääräraha)	18 150 000
45. Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	41 717 000
46. Elinkeinokalatalouden markkinoinnin ja rakennepolitiikan edistäminen (osa EU) (siirtomääräraha 3 v)	75 000 000
77. Kalataloudelliset rakentamis- ja kunnostushankkeet (siirtomääräraha 3 v)	4 500 000
38. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos (660)	**85 410 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	76 110 000
24. Arvokalojen sopimuskasvatustoiminta (siirtomääräraha 3 v)	7 200 000
74. Kalanviljelylaitosten rakennustyöt (siirtomääräraha 3 v)	2 100 000
65. Geodeettinen laitos (550)	**15 000 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	15 000 000
70. Maatalouden tutkimuskeskus (660)	**144 850 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	141 900 000
22. Torjunta-ainetarkastukset (arviomääräraha)	2 050 000
74. Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	600 000
77. Maa- ja vesirakennustyöt (siirtomääräraha 3 v)	100 000
88. Muut finanssisijoitukset	200 000
72. Maatalouden taloudellinen tutkimuslaitos (660)	**13 700 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 700 000
76. Metsäntutkimuslaitos (660)	**172 450 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	169 300 000
74. Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	2 500 000
77. Metsien perusparannukset (siirtomääräraha 3 v)	650 000
83. Kasvintuotannon tarkastuskeskus (670)	**48 734 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	48 734 000
84. Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos (670)	**106 254 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	67 300 000
22. Lihantarkastustoiminnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	19 954 000
28. Rokotteet ja seerumit (arviomääräraha)	19 000 000
85. Vesivarojen käyttö ja hoito (560)	**146 500 000**
22. Vesivarojen käytön ja hoidon menot (siirtomääräraha 2 v)	28 000 000
30. Vesihuoltolaitteiden rakentamisen korkotuki (arviomääräraha)	21 000 000
31. Avustukset yhdyskuntien vesihuoltotoimenpiteisiin (siirtomääräraha 3 v)	15 000 000
43. Erät valtion maksettavaksi määrätyt korvaukset (arviomääräraha)	2 500 000
77. Vesistö- ja vesihuoltotyöt (siirtomääräraha 3 v)	80 000 000

86. Metsätalous (osa EU) (680)	**561 500 000**
24. Eräät metsätalouden yhteiskunnalliset palvelut ja yleinen uittoväylätuki (siirtomääräraha 3 v)	35 000 000
25. Metsäpuiden jalostus ja siemenhuolto	20 000 000
42. Valtionapu metsätalouden edistämis- ja valvontaorganisaatioille	179 000 000
43. Eräät korvaukset (arviomääräraha)	1 900 000
44. Tuki puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen (osa EU) (siirtomääräraha 3 v)	281 000 000
45. Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	15 000 000
50. Eräät metsätalouden valtionavut	14 600 000
83. Lainat puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen (siirtomääräraha 3 v)	15 000 000
87. Maanmittauslaitos (550)	**254 210 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	239 210 000
80. Kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	15 000 000
97. Kasvinjalostuslaitos (660)	**9 000 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 000 000
98. Siemenperunakeskus (660)	**350 000**
22. Tutkimus- ja vienninedistämismenot (siirtomääräraha 2 v)	350 000
99. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut menot (650)	**75 800 000**
25. Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)	17 000 000
27. Yhteistutkimukset (osa EU) (siirtomääräraha 3 v)	36 200 000
41. Siemenhuollon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	4 500 000
48. Poikkeuksellisten tulvien aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)	5 000 000
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut (arviomääräraha)	13 100 000

Pääluokka 31

31. LIIKENNEMINISTERIÖN HALLINNONALA	**7 223 768 000**
01. Liikenneministeriö (710)	**61 926 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	61 926 000
24. Tielaitos (720)	**4 088 900 000**
21. Yleisten teiden perustienpito (osa EU) (siirtomääräraha 2 v)	3 056 900 000
77. Tieverkon kehittäminen (osa EU) (siirtomääräraha 2 v)	807 000 000
78. Ulkopuolisille tehtävät tietyöt (arviomääräraha)	67 000 000
79. Järvenpää-Lahti moottoritien rakentaminen ja kunnossapito (siirtomääräraha 2 v)	8 000 000

87. Tielain mukaiset maa-alueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)	150 000 000
30. Merenkulkulaitos (730)	**372 375 000**
21. Toimintamenot (osa EU) (siirtomääräraha 2 v)	67 775 000
22. Saimaan kanavan hoitokunta (arviomääräraha)	1 200 000
70. Kaluston hankinta (siirtomääräraha 3 v)	253 000 000
77. Väylätyöt (siirtomääräraha 3 v)	50 000 000
87. Maa- ja vesialueiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)	400 000
31. Merentutkimuslaitos (830)	**40 387 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	33 387 000
22. Etelämanner-toiminta (siirtomääräraha 3 v)	5 000 000
28. Maksullinen palvelutoiminta (arviomääräraha)	2 000 000
32. Merenkulun ja muun vesiliikenteen edistäminen (730)	**173 220 000**
31. Kauppa- ja teollisuussatamien rakentamisen korkotuki (arviomääräraha)	400 000
40. Lastialusten hankintojen tukeminen (arviomääräraha)	38 000 000
41. Ulkomaanliikenteen kauppa-alusluetteloon merkittyjen alusten kilpailuedellytysten turvaaminen (arviomääräraha)	130 000 000
44. Saaristoliikenteen avustaminen	820 000
50. Lästimaksuista suoritettavat avustukset (arviomääräraha)	4 000 000
50. Ilmatieteen laitos (830)	**134 110 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	134 110 000
55. Viestinnän korvaukset ja avustukset (760)	**80 000 000**
41. Sanomalehdistön tuki	75 000 000
61. Poikkeusolojen viestintäjärjestelyistä aiheutuvat menot (siirtomääräraha 3 v)	5 000 000
57. Henkilöliikennepalvelujen osto ja julkisen liikenteen kehittäminen (750)	**486 000 000**
34. Valtionapu pääkaupunkiseudun metrojärjestelmän suunnitteluun ja rakentamiseen (siirtomääräraha 3 v)	29 000 000
61. Joukkoliikenteen palvelujen osto ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	457 000 000
58. Radanpito (750)	**1 647 000 000**
21. Perusradanpito (osa EU) (siirtomääräraha 2 v)	1 363 000 000
77. Rataverkon kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	278 000 000
87. Rataverkon maa-alueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha).	6 000 000
93. Ilmaliikenteen korvaukset ja valtionavut (740)	**35 200 000**
41. Valtionapu eräiden lentopaikkojen rakentamiseen ja ylläpitoon	8 000 000
43. Korvaus Ilmailulaitokselle valmiustehtävistä	27 200 000

99. Liikenneministeriön hallinnonalan muut menot (710)	**104 650 000**
22. Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	43 000 000
40. Eräät valtionavut	4 650 000
42. Korvaus koulutuksesta	23 000 000
45. Itä- ja Keski-Euroopan liikennealan avustaminen (siirtomääräraha 3 v)	4 000 000
50. Valtionapu yksityisten teiden kunnossapitoon ja parantamiseen (siirtomääräraha 3 v)	30 000 000

Pääluokka 32

32. KAUPPA- JA TEOLLISUUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	**4 437 709 000**
01. Kauppa- ja teollisuusministeriö (810)	**238 215 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	112 225 000
22. Elinkeinopolitiikkaan liittyvä tutkimus- ja selvitystoiminta (siirtomääräraha 3 v)	14 500 000
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)	47 090 000
92. Korvaus valtion ydinjätehuoltorahastolle (arviomääräraha)	64 400 000
03. Työvoima- ja elinkeinokeskukset (810)	**134 700 000**
21. Toimintamenot (osa EU) (siirtomääräraha 2 v)	134 700 000
27. Kuluttajavirasto (820)	**29 400 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	25 400 000
50. Valtionavustus kuluttajajärjestöille	4 000 000
28. Kuluttajavalituslautakunta (820)	**5 956 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 956 000
29. Kilpailuvirasto (820)	**17 200 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	17 200 000
30. Elintarvikevirasto (820)	**10 500 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	10 500 000
31. Kuluttaja-asiamiehen toimisto (820)	**7 000 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 000 000
32. Patentti- ja rekisterihallitus (820)	**6 314 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	794 000
22. Yhdistysrekisterin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 520 000

33. Kuluttajatutkimuskeskus (820)	**9 400 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 400 000
38. Mittatekniikan keskus (820)	**10 217 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 617 000
23. Kansallisen mittanormaalijärjestelmän kehittäminen ja EU:n standardit, mittaukset ja testausohjelma (siirtomääräraha 3 v)	5 600 000
40. Geologian tutkimuskeskus (830)	**202 544 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	202 544 000
41. Turvatekniikan keskus (820)	**36 483 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	36 483 000
42. Valtion teknillinen tutkimuskeskus (830)	**329 000 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	329 000 000
44. Teknologian kehittämiskeskus (830)	**1 722 000 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	89 000 000
23. Soveltava tekninen tutkimus (osa EU) (arviomääräraha)	670 000 000
40. Tuotekehitysavustukset (osa EU) (arviomääräraha)	697 000 000
83. Tuotekehityslainat (arviomääräraha)	216 000 000
85. Pääomaehtoinen tuotekehityslaina (arviomääräraha)	50 000 000
49. Kera Oy (840)	**355 000 000**
42. Korkotuki Kera Oy:lle (arviomääräraha)	230 000 000
43. Luottotappioiden korvaaminen (arviomääräraha)	125 000 000
50. Teollisuuden edistäminen (850)	**372 430 000**
24. Teollisuuden edistämistä palveleva tutkimus- ja kehitystyö (siirtomääräraha 3 v)	31 350 000
41. Avustukset teollisuuden edistämiseen ja alan yhteisöille (siirtomääräraha 3 v)	28 000 000
42. Tuki elintarviketeollisuuden investointeihin ja tuotantorakenteen sopeuttamiseen (EU) (siirtomääräraha 3 v)	47 000 000
46. Avustus telakkateollisuuden kilpailuedellytysten turvaamiseksi (siirtomääräraha 3 v)	265 000 000
60. Siirrot valtiontakuurahastoon ja vientitakuukorvaukset (arviomääräraha)	1 000 000
95. Maanomistajien osuus puolustusmaksuista (arviomääräraha)	80 000
51. Yritystoiminnan investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen (850)	**376 300 000**
48. Alueellinen kuljetustuki (arviomääräraha)	16 300 000
49. Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen (osa EU) (arviomääräraha)	325 000 000
50. Korkotuki pk-yritysten investointeihin (arviomääräraha)	35 000 000

52. Pienen ja keskisuuren yritystoiminnan kehittäminen (850)	**10 000 000**
40. Valtionavustus pk-yritysten kehittämispalvelutoimintaan ja alan yhteisöille (osa EU) (siirtomääräraha 3 v)	10 000 000
55. Energiatalous (860)	**119 700 000**
21. Eräät energiatalouden tutkimus-, suunnittelu- ja valvontatoiminnan menot (siirtomääräraha 3 v)	23 000 000
27. Energiansäästön ja uusiutuvan energian käytön edistäminen ja energiatiedotus (siirtomääräraha 2 v)	15 000 000
40. Energiatuki (osa EU) (arviomääräraha)	78 000 000
45. Energiainvestointien korkotuki (arviomääräraha)	3 500 000
50. Eräät energiataloudelliset avustukset (siirtomääräraha 3 v)	200 000
56. Sähkömarkkinakeskus (820)	**300 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	300 000
61. Kotimaankaupan edistäminen (870)	**50 000**
40. Korkotuki haja-asutusalueiden vähittäiskaupan investointeihin (arviomääräraha)	50 000
80. Matkailun edistämiskeskus (870)	**95 000 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	95 000 000
85. Ulkomaankaupan edistäminen (880)	**350 000 000**
40. Yritysten kansainvälistyminen (osa EU) (arviomääräraha)	149 000 000
41. Avustus ulkomaankauppaa edistäville järjestöille ja Suomen Ulkomaankauppaliitto ry:lle	168 000 000
47. Korkotuki Suomen Vientiluotto Oy:lle (arviomääräraha)	20 000 000
48. Korkotuki julkisesti tuetuille vientiluotoille (arviomääräraha)	10 000 000
49. Toiminta-avustus korontasausyhtiölle	3 000 000

Pääluokka 33

33. SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA	**43 458 017 000**
01. Sosiaali- ja terveysministeriö (400)	**194 500 000**
21. Toimintamenot (osa EU) (siirtomääräraha 2 v)	194 500 000
02. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus (400)	**103 000 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	103 000 000
03. Työttömyysturvalautakunta (400)	**8 700 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 700 000

04. Tarkastuslautakunta (090)	**8 270 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 270 000
06. Terveydenhuollon oikeusturvakeskus (400)	**10 100 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	10 100 000
07. Työterveyslaitos (450)	**177 500 000**
50. Valtionapu Työterveyslaitoksen menoihin (siirtomääräraha 2 v)	177 500 000
08. Kansanterveyslaitos (450)	**168 928 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	141 850 000
26. Rokotteiden hankinta (arviomääräraha)	27 078 000
09. Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus (450)	**18 741 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	18 741 000
10. Säteilyturvakeskus (450)	**81 739 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	81 739 000
11. Lääkelaitos (450)	**7 721 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 721 000
12. Valtion koulukodit (420)	**3 573 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 573 000
13. Työsuojelun piirihallinto (400)	**105 500 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	105 500 000
14. Valtion mielisairaalat (480)	**7 020 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 020 000
15. Perhekustannusten tasaus (410)	**8 361 000 000**
51. Äitiysavustus (arviomääräraha)	56 000 000
52. Lapsilisät (arviomääräraha)	8 305 000 000
16. Yleinen perhe-eläke (410)	**247 000 000**
50. Yleinen perhe-eläke (arviomääräraha)	247 000 000
17. Työttömyysturva (410)	**5 209 000 000**
50. Valtionosuus työttömyyskassoille (arviomääräraha)	3 962 000 000
51. Työttömyysturvalain mukainen perusturva (arviomääräraha)	947 000 000
53. Valtionosuus työttömän omaehtoisen koulutuksen toimeentuloturvasta (arviomääräraha)	300 000 000

18. Sairausvakuutus (410)	**300 000 000**
60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	300 000 000
19. Eläkevakuutus (410)	**9 004 500 000**
50. Valtion osuus merimieseläkekassan menoista (arviomääräraha)	145 500 000
51. Valtion osuus maatalousyrittäjien eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	2 041 000 000
52. Valtion osuus yrittäjien eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	440 000 000
60. Valtion osuus kansaneläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	6 378 000 000
20. Tapaturmavakuutus (410)	**72 000 000**
53. Valtion osuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista (arviomääräraha)	72 000 000
21. Rintamaveteraanieläkkeet (410)	**840 100 000**
52. Rintamasotilaseläkkeet ja asumistuki (arviomääräraha)	840 000 000
53. Rintamaveteraanien varhaiseläke (arviomääräraha)	100 000
22. Sotilasvammakorvaukset ja eräät kuntoutustoiminnan menot (410)	**1 839 700 000**
50. Sotilasvammakorvaukset (arviomääräraha)	1 720 000 000
55. Valtion korvaus sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	100 000 000
56. Valtionapu sotainvalidien puolisoiden kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	13 100 000
57. Rintama-avustus eräille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille (siirtomääräraha 2 v)	1 600 000
59. Valtionapu rintamaveteraanien kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	5 000 000
23. Muu sodista kärsineiden turva (410)	**22 000 000**
30. Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon (arviomääräraha)	22 000 000
28. Muu toimeentuloturva (410)	**60 000 000**
50. Sotilasavustus (arviomääräraha)	60 000 000
32. Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto (420)	**14 043 000 000**
30. Valtionosuus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	12 864 700 000
31. Valtionosuus kunnille sosiaali- ja terveyspalvelujen perustamiskustannuksiin (arviomääräraha)	385 000 000
32. Valtion korvaus erikoissairaanhoitolain mukaiseen tutkimustoimintaan (arviomääräraha)	360 000 000
33. Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille lääkäreiden koulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (arviomääräraha)	390 000 000

34. Valtion korvaus kunnille mielentilatutkimuspotilaista sekä potilassiirroista aiheutuviin kustannuksiin (arviomääräraha)	16 600 000
36. Valtionavustus eräiden sosiaali- ja terveyspalveluhankkeiden kustannuksiin (arviomääräraha)	11 700 000
38. Valtionosuuden loppuerät kunnille sosiaali- ja terveyspalvelujen eräisiin käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	9 000 000
39. Valtionosuuden loppuerät kunnille sosiaali- ja terveyspalvelujen eräisiin perustamiskustannuksiin (arviomääräraha)	6 000 000
53. Terveyskasvatus ja -valvonta (470)	**40 825 000**
23. Terveysvalvonta (siirtomääräraha 2 v)	5 000 000
24. Tartuntatautien valvonta (arviomääräraha)	5 000 000
50. Terveyskasvatus sekä päihteiden käytön ja tupakoinnin vähentäminen (siirtomääräraha 2 v)	30 825 000
57. Lomatoiminta (420)	**766 100 000**
40. Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin (arviomääräraha)	676 000 000
42. Valtion korvaus pienyrittäjien vuosilomajärjestelmän kustannuksiin (arviomääräraha)	100 000
50. Valtion korvaus Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle ja kunnille maatalousyrittäjien lomituspalvelujen hallintomenoihin (arviomääräraha)	90 000 000
92. Raha-automaattiyhdistyksen tuoton käyttö (420)	**1 735 000 000**
50. Avustukset yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (arviomääräraha)	1 545 000 000
58. Eräät kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	5 000 000
59. Rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	185 000 000
99. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut menot (400)	**22 500 000**
67. Kansainväliset jäsenmaksut ja maksuosuudet (arviomääräraha)	22 500 000

Pääluokka 34

34. TYÖMINISTERIÖN HALLINNONALA	**13 223 289 000**
01. Työhallinto (610)	**166 220 000**
21. Työministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	122 200 000
22. Työvoimaopiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 680 000
23. Kansallisen työelämän kehittämisohjelma ja tuottavuuden kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	30 000 000
67. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksuosuudet (arviomääräraha)	10 340 000

05. Euroopan sosiaalirahaston ohjelmien toteutus (620)	**1 548 200 000**
61. EU:n osallistuminen työvoima- ja sosiaalipolitiikkaan (EU) (siirtomääräraha 3 v)	882 300 000
62. Euroopan sosiaalirahaston tavoitteiden kansallinen osarahoitus työministeriön osalta (EU) (siirtomääräraha 3 v)	665 900 000
06. Työvoimapolitiikan toimeenpano (620)	**10 994 816 000**
02. Palkkaperusteinen työllistämistuki valtionhallinnolle (arviomääräraha)	605 850 000
21. Työvoima-asiain alue- ja paikallishallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	680 000 000
25. Työvoimapalvelujen erityismenot (arviomääräraha)	68 806 000
29. Työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen ostopalvelut (arviomääräraha)	958 210 000
30. Palkkaperusteinen työllistämistuki kunnille ja kuntayhtymille (arviomääräraha)	1 150 000 000
50. Työvoimapoliittiseen aikuiskoulutukseen osallistuvien opintososiaaliset edut (arviomääräraha)	974 450 000
52. Työmarkkinatuki (arviomääräraha)	4 859 000 000
62. Valtionapu työttömyyden lieventämiseen (osa EU) (arviomääräraha).	975 000 000
63. Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin (osa EU) (siirtomääräraha 3 v)	245 000 000
64. Muuttoturva (arviomääräraha)	7 500 000
65. Kotitaloustyön väliaikainen tuki (arviomääräraha)	200 000 000
77. Sijoitusmenot työllisyyden turvaamiseksi (osa EU) (siirtomääräraha 3 v)	271 000 000
07. Pakolais- ja siirtolaisuusasiat (410)	**303 300 000**
30. Valtion korvaus kunnille eräiden Suomeen muuttavien henkilöiden toimeentulotuen sekä heille annetun sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannuksiin (arviomääräraha)	65 300 000
61. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (arviomääräraha) .	238 000 000
99. Työministeriön hallinnonalan muut menot (610)	**210 753 000**
23. Siviilipalvelus (arviomääräraha)	16 200 000
50. Palkkaturva (arviomääräraha)	190 000 000
51. Eräät merimiespalvelut (arviomääräraha)	4 553 000

Pääluokka 35

35. YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA	**3 469 814 000**
01. Ympäristöministeriö (510)	**205 525 000**
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	95 845 000
22. Kehittäminen ja suunnittelu (siirtomääräraha 2 v)	52 000 000
24. Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)	26 380 000

61.	Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)	7 300 000
62.	EU:n ympäristörahaston osallistuminen ympäristö- ja luonnonsuojeluhankkeisiin (EU) (siirtomääräraha 3 v)	24 000 000
11.	**Ympäristön suojelu (520)**	**80 750 000**
60.	Siirto öljysuojarahastoon (siirtomääräraha 3 v)	5 000 000
62.	Ympäristönsuojelun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	32 750 000
63.	Ilmansuojelun ja jätehuollon investointien korkotuki (arviomääräraha)	12 000 000
64.	Öljyjätemaksulla rahoitettava öljyjätehuolto (siirtomääräraha 3 v)	15 000 000
67.	Ympäristöyhteistyön edistäminen Suomen lähialueen maissa (siirtomääräraha 3 v)	16 000 000
26.	**Alueelliset ympäristökeskukset (560)**	**382 082 000**
21.	Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	290 482 000
61.	Euroopan aluekehitysrahaston tavoitteiden kansallinen osarahoitus (EU) (siirtomääräraha 3 v)	25 500 000
77.	Ympäristötyöt (siirtomääräraha 3 v)	66 000 000
88.	Osakkeiden hankkiminen (siirtomääräraha 3 v)	100 000
27.	**Suomen ympäristökeskus (560)**	**183 527 000**
21.	Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	119 827 000
27.	Ympäristövahinkojen torjunta (arviomääräraha)	10 000 000
44.	Koskiensuojelulain mukaiset korvaukset (arviomääräraha)	45 000 000
63.	Vesiensuojeluinvestointien korkotuki (arviomääräraha)	8 700 000
30.	**Yhdyskunnat, alueidenkäyttö ja luonnonsuojelu (530)**	**246 000 000**
22.	Luonnonsuojelualueiden hoito ja kunnossapito (siirtomääräraha 3 v)	67 000 000
37.	Avustukset kuntien kaavoitukseen ja maankäytön ohjaukseen (siirtomääräraha 3 v)	7 500 000
61.	Eräät luonnonsuojeluun liittyvät korvaukset (siirtomääräraha 3 v)	46 500 000
62.	Avustukset rakennusperinnön hoitoon (siirtomääräraha 3 v)	5 000 000
74.	Luonnonsuojelualueiden talonrakennustyöt (siirtomääräraha 3 v)	3 000 000
87.	Luonnonsuojelualueiden hankkiminen (siirtomääräraha 3 v)	117 000 000
41.	**Valtion asuntorahasto (540)**	**16 930 000**
21.	Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	16 930 000
45.	**Asunto- ja rakennustoimi (540)**	**2 355 000 000**
54.	Asumistuki (arviomääräraha)	2 300 000 000
60.	Siirto valtion asuntorahastoon (arviomääräraha)	55 000 000

Pääluokka 36

36. VALTIONVELKA	**25 591 000 000**
01. Markkamääräisen velan korko (910)	**13 837 000 000**
90. Markkamääräisen velan korko (arviomääräraha)	13 837 000 000
03. Valuuttamääräisen velan korko (910)	**11 260 000 000**
90. Valuuttamääräisen velan korko (arviomääräraha)	11 260 000 000
09. Muut menot valtionvelasta (910)	**494 000 000**
21. Palkkiot ja muut menot valtionvelasta (arviomääräraha)	494 000 000

Menojen kokonaismäärä:

186 882 884 000

Yksityiskohtaiset perustelut

YLEISTÄ

Brutto- ja nettobudjetointi

Valtion talousarviossa noudatetaan pääsääntönä bruttobudjetointia. Nettobudjetointi on talousarviosta annetussa laissa tarkoin rajoitettu poikkeus pääsäännöstä.

Talousarviossa voidaan nettobudjetoida

1) uudet valtionlainat ja valtionvelan kuoletukset;

2) valtionlainoista saatavat korkotulot, emissiovoitot ja pääomavoitot sekä valtionlainoista aiheutuvat korkomenot, emissioalennukset ja pääomatappiot; sekä

3) viraston ja laitoksen toiminnasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat menot.

Viraston toiminnasta kertyvien tulojen ja siitä aiheutuvien menojen nettobudjetoinnissa on erotettu seuraavat tapaukset:

1) toimintamenomomentin vakiosisällön kuvauksessa mainitut virastolle työnantajana maksettavat tulot ja irtaimen omaisuuden myyntitulot sekä viraston toimitilojen satunnaisesta luovuttamisesta ulkopuolisille yksittäisiä tilaisuuksia varten saadut tulot, jotka voidaan vähentää toimintamenoista, vaikka tästä ei olisi mainintaa momentin perusteluissa,

2) liiketoimintaa harjoittavan viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat menot,

3) maksullista toimintaa harjoittavan viraston toiminnasta tai toiminnan osasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat menot, sekä

4) viraston vastuulla toteutettavasta tutkimus- tms. yhteishankkeesta tuloina saatavat muiden hankeosapuolten maksuosuudet ja hankkeesta aiheutuvat menot.

Tapauksissa 2)—4) on ao. toimintamenomäärärahan perustelujen päätösosassa nettobudjetointia koskeva maininta.

Nettoutettavia tuloja eivät ole verot, veronluonteiset maksut tai sakkomaksut. Nettoutuksen kohteena eivät myöskään ole siirtomenot tai niiden palautukset eivätkä sijoitusmenot tai omaisuuden myyntitulot lukuunottamatta viraston tai laitoksen toimintaan tarkoitetun irtaimen omaisuuden hankintaa tai irtaimen omaisuuden myyntiä.

Nettobudjetoidun momentin menojen vakiosisältöön kuuluvat jäljempänä ilmenevät toimintamenomomenttien vakiosisällön mukaiset menot.

Nettoutetusta toiminnasta kertyviä tuloja saa käyttää tästä toiminnasta aiheutuviin menoihin ilman, että siitä on mainintaa luku- tai momenttiperusteluissa, jollei valtiontalouden rahoitussuunnittelusta muuta johdu.

Toimintamenomäärärahan kanssa saa nettouttaa myyntituotot sellaisesta irtaimesta käyttöomaisuudesta, jonka hankinta rahoitetaan toimintamenomäärärahasta. Kiinteän omaisuuden, finanssisijoitusten (esim. osakkeet ym. arvopaperit) ja erillismomenteilta rahoitettavan irtaimen käyttöomaisuuden myyntituottoja ei saa nettouttaa.

Menomomenttien luokittelu ja asiasisältö

Menomomentteja koskevat yleiset määräykset

Menot on jaettu talousarviossa momenteiksi tehtävän tai menojen laadun mukaan. Pääjaotteluna on seuraava menojen laadun mukainen pääryhmitys (suluissa vastaavat momenttien numerotunnukset):

1) kulutusmenot (01—29): menot, joiden välittömänä vastikkeena valtio saa varainhoitovuonna käytettäviä tuotannontekijöitä, kuten työpanosta, tavaroita ja palveluksia,

2) siirtomenot (30—69): menot, joista valtio ei saa välitöntä vastiketta,

3) sijoitusmenot (70—89): menot, joiden välittömänä vastikkeena valtio saa pitkävaikutteisia tuotannontekijöitä tai rahoitusvaateita, joista valtio saa tuloa tai muuta hyötyä useana varainhoitovuonna, ja

4) muut menot (90—99): edellä mainittuihin pääryhmiin kuulumattomat menot, kuten valtionvelan hoitomenot.

Momentin määrärahaa saa käyttää ainoastaan momentin numerotunnuksen osoittaman menoryhmän menoihin, ellei momentin perusteluissa ole erityisestä syystä määrätty toisin. Siten kulutusmenoihin tarkoitettua määrärahaa ei saa käyttää siirtomenoihin eikä siirtomenoihin tarkoitettua määrärahaa kulutusmenoihin.

Momentilla yksilöityyn käyttötarkoitukseen ei saa käyttää muuta käyttötarkoitukseltaan yleisempää määrärahaa (esim. toimintamenomomentin määrärahaa), vaikka kyseisen yleisemmän määrärahan perusteluissa mainittua yksilöityä käyttötarkoitusta ei olisi suljettu pois. Tästä pääsäännöstä voidaan poiketa, jos momentin perusteluissa on asiaa koskeva maininta.

Milloin määrärahasta saa maksaa palkkoja tai palkkioita, siitä maksetaan myös näihin liittyvät sosiaaliturva- ja eläkemaksut ja muut henkilösivumenot.

Mikäli määrärahaa saa käyttää momentin perustelujen mukaan EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden rahoittamiseen, sisältää se myös ao. tutkimustarjouksiin osallistumisen edellyttämän rahoituksen.

Tehtävän mukainen budjetointi

Tehtävän mukaisesti budjetoituja ovat tulosbudjetoitujen virastojen toimintamenomomentit sekä eräät kulutusmenoihin luettavat projektiluonteisten tehtävien menot. Tehtävän mukaan budjetoitua määrärahaa saa käyttää kaikkiin kyseisestä tehtävästä säännönmukaisesti aiheutuviin menoihin, ellei talousarviosta muuta johdu.

Tulosbudjetoidun viraston toiminnasta aiheutuvat menot on budjetoitu pääsääntöisesti yhtenä määrärahana menomomenteille 21—23. Erillisinä menojen laadun mukaisina määrärahoina on budjetoitu siirtomenot, talonrakennus- ja maa- ja vesirakennusinvestointimenot ja finanssisijoitusmenot sekä eräät poikkeuksellisen suuret kalustoinvestoinnit.

Toimintamenomomentin vakiosisältöön kuuluvat ne käyttötarkoitukset, jotka on määritelty menomomenttien 01, 29 ja 70 kohdalla menomomenttien asiasisällön kuvauksessa.

Toimintamenomomentille on budjetoitu vähennyksenä virastolle työnantajana maksettavat sairausvakuutuksen mukaiset sairaus- ja äitiyspäivärahat silloin, kun virasto maksaa työntekijän palkan sairaus- tai äitiysloman ajalta sekä saadut korvaukset työterveydenhuollon kustannuksiin. Lisäksi toimintamenomomentille on budjetoitu vähennyksenä viraston irtaimen omaisuuden myyntitulot sekä viraston toimitilojen satunnaisesta luovuttamisesta ulkopuolisille yksittäisiä tilaisuuksia varten saadut tulot.

Lisäksi toimintamenomomentin määrärahaa saa käyttää maksullisen toiminnan menoihin, mikäli viraston tai laitoksen maksullista toimintaa ei ole budjetoitu omaksi momentikseen.

Poikkeuksellisesti momenteille 10—27 on budjetoitu tehtävän mukaan sellaisia tarvikkeiden ja palvelusten ostoon tarkoitettuja, selvästi toiminnallisesti rajattavan kokonaisuuden muodostavia määrärahoja, jotka erityisen syyn perusteella on tarkoituksenmukaista merkitä omalle momentilleen. Tällaisia mahdollisesti omille momenteilleen merkittyjä menokokonaisuuksia ovat mm. ao. hallintoyksiköille tyypilliset ja erityisen suuret toiminnan erityismenot sekä selvästi määräaikaiset erillisprojektit.

Vakiosisältöiset menomomentit

Momenteille 01, 28, 29, 70 ja 74—79 on määritelty sellaisia vakiosisältöisiä käyttötarkoituksia, joihin ao. momenteille ja toimintamenomomenteille budjetoituja määrärahoja saa käyttää ilman, että siitä on maininta ao. momentin perusteluissa.

Vakiomenomomentit 01, 29 ja 70 on yleensä yhdistetty virastojen toimintamenomomenteiksi, joiden vakiosisältö vastaa em. kolmen vakiomenomomentin yhdistettyä vakiosisältöä.

Määrärahoja käytettäessä momenttien perustelut ovat vakiosisältömäärityksen nähden ensisijaisessa asemassa. Siten momentin perusteluissa voidaan poiketa vakiosisällöstä joko sulkemalla osa vakiokäyttötarkoituksista pois tai täydentämällä niitä muilla käyttötarkoituksilla. Jälkimmäisessä tilanteessa käyttötarkoitusten täydentäminen ilmaistaan em.

momenteilla ''myös'' -sanalla esim. seuraavasti: ''Momentin määrärahaa saa käyttää myös kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien matka- ja edustusmenojen maksamiseen.''

Menojen laadun mukaiset määräykset

Kulutusmenot (01—29)

Kulutusmenoja ovat menot, joiden välittömänä vastikkeena valtio saa varainhoitovuonna käytettäviä tuotannontekijöitä. Kulutusmenoihin luetaan valtion palveluksessa olevan henkilöstön palkkaukset, muut palkkiot, sosiaaliturvamaksut, eläkemaksut, tavaroiden ja palvelusten ostomenot, puolustusmateriaalin sekä sellaisten koneiden, laitteiden ja kaluston, jotka ovat arvoltaan vähäisiä tai joiden taloudellinen pitoaika on lyhyt, hankintamenot sekä muut sellaiset valtion toiminnasta johtuvat tai toimintaan liittyvät menot, mikäli niitä ei ole luettava siirto- tai sijoitusmenoihin. Kulutusmenoihin luetaan myös EU-ohjelmien vaatima tekninen apu.

Valtion henkilöstön palkkauksia saadaan maksaa kulutusmenomomentilta seuraavasti:

a) toimintameno- ja palkkausmomenteilta sekä

b) muilta kulutusmenomomenteilta työsopimussuhteisen henkilöstön ja valtion virkamieslain (750/94) 9 §:n 1 momentissa tarkoitettujen määräaikaiseen virkasuhteeseen nimitettyjen virkamiesten palkkauksia, mikäli ao. momentin päätösosassa on niin määrätty.

Virkaan nimitettyjen virkamiesten palkkauksia ei saa maksaa muilta kuin toimintameno- ja palkkausmomenteilta. Valtion henkilöstön palkkauksia voidaan maksaa muulta kuin kulutusmenomomentilta vain, mikäli momentin vakiokäyttötarkoituksessa tai päätösosassa on niin määrätty.

01—02. Palkkaukset

Palkkausmomentilta saadaan henkilöstön enimmäismäärien puitteissa maksaa viraston oman virka- ja työsopimussuhteisen henkilöstön palkkaukset, jotka perustuvat virka- ja työehtosopimuksiin ja muihin laillisiin maksuperusteisiin.

Palkkausmomentilta saa maksaa myös

a) ulkomaanedustuksen ja sotilasasiamiesten paikalliskorotukset sekä eräät muut vastaavat palkkausmenot;

b) luento-, tunti- ja dosenttiopetuspalkkiot sekä näihin verrattavissa olevat palkkiot;

c) eräät pysyväisluonteisesta asiantuntijatoiminnasta aiheutuvat palkkiot, joista on maksettava sosiaaliturva- ja eläkemaksut;

d) virkamiehen irtisanomisajan palkkaus viran lakkaamisen jälkeiseltäkin ajalta;

e) valtion virkamieslain mukaan valtioneuvoston käytettäväksi asetetun virkamiehen palkkaus kyseessä olevan hallinnonalan ministeriön palkkausmomentilta; sekä

f) vahvistettujen perusteiden mukaista uudelleensijoitusrahaa kuntoutuksen kokeilutoiminnan piiriin kuuluvissa virastoissa ja laitoksissa.

05—07. Eläkkeet

Momenteille on merkitty lakiin, asetukseen tai valtiota sitovaan sopimukseen perustuvat tai perusteluissa erikseen määritellyt vakinaiset eläkkeet, perhe-eläkkeet, ylimääräiset eläkkeet sekä eräät lähinnä eläkkeen luonteiset avustukset.

16—18. Puolustusvoimien kaluston hankkiminen

Momenteille on merkitty puolustusmateriaalin sekä muun puolustusvoimien kaluston ja välineiden hankkimisesta aiheutuvat menot.

28. Maksullisen palvelutoiminnan kulutusmenot

Momentille on merkitty ja momentin määrärahaa saa käyttää sellaisten muutoin toimintamenomomentilta tai momentilta 29 maksettavien menojen maksamiseen, jotka selvästi ovat kohdistettavissa maksullisen palvelutoiminnan kulutusmenoiksi. Maksullisen palvelutoiminnan menojen perustelut liittyvät kiinteästi ao. tulomomenttiin, jonka perusteluissa on otettu huomioon myös muut kuin erillismomentille merkittävät maksullisen palvelutoiminnan kustannukset.

Maksullisen palvelutoiminnan momentin määrärahaa saa käyttää palkkauksiin vain, jos

tätä koskeva valtuus mahdollisine henkilömäärärajoituksineen on esitetty momentin perusteluissa.

29. Muut kulutusmenot

Momentin määrärahaa saa käyttää viraston tai laitoksen tai nimetyn hallinnonalan laissa tai asetuksessa säädettyjen tehtävien hoidon edellyttämien tavaroiden ja palvelusten ostomenojen maksamiseen, lukuunottamatta palkkaus- ja palkkauksenluonteisia menoja sekä muita kuin jäljempänä mainittuja sijoitusmenoja (vrt. momenttien 70—89 asiasisällön määrittelyt).

Määrärahaa saa käyttää myös sellaisen viraston tai laitoksen toiminnan edellyttämien koneiden, laitteiden ja kaluston, joiden arvo on enintään 50 000 mk tai joiden taloudellinen pitoaika on enintään kolme vuotta, hankintamenojen maksamiseen.

Momentin määrärahaa saa käyttää edellä mainittujen menojen lisäksi myös seuraavien menojen maksamiseen:

— viraston tai laitoksen toimialaan liittyvien kotimaisten ja ulkomaisten yhteisöjen jäsenmaksut (avustusluonteiset menot on merkitty momenteille 66—69)

— aineettoman käyttöomaisuuden hankintamenot (patentit, tietokoneohjelmistojen käyttöoikeudet ja muut sellaiset käyttö- ja omistusoikeudet), elleivät ne sisälly momenteilta 70—79 suoritettaviin hankintoihin

— puhelinosuustodistusten tai vastaavien puhelimen käyttöön oikeuttavien todistusten hankintamenot, elleivät ne liity momenteille 70—89 budjetoituun kokonaisuuteen

— viraston tai laitoksen toiminnasta tai sen hallinnassa olevasta käyttöomaisuudesta aiheutuvat verot ja maksut (ml. rangaistusluonteiset lisät ja korotukset)

— valtion varoista maksettavat, viraston tai laitoksen toiminnasta aiheutuvat vahingonkorvaukset ja muut vastaavat korvaukset, liikennevahinkomaksut sekä tileistäpoistot, ellei niihin ole osoitettavissa muuta määrärahaa

— viraston tai laitoksen määräytymisperusteiltaan säännöksissä tarkoin määrättyjen tulojen tai muiden erien liikaa perityn osan palautukset, ellei palautusta voida suorittaa ao. tulomomentilta.

Siirtomenot (30—69)

Siirtomenoihin luetaan kunnille, muille julkisille yhteisöille, elinkeinoelämälle, kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille maksettavat valtionavut ja valtion välityksellä tapahtuvat varainsiirrot sekä vastikkeetta tapahtuvat varainsiirrot talousarvion ulkopuolella oleviin valtion rahastoihin, kansaneläkelaitokselle ja ulkomaille. Valtio ei saa siirtomenoista välitöntä tai suoranaista aineellista vastiketta, kuten rahaa, tavaraa tai palvelusta siirron saajalta. Välillisesti siirtomenot edistävät valtion tehtävien toteuttamista.

Siirtomenot on luokiteltu saajan mukaan. Valtionavut rakennustoimintaan sekä koneiden ja kaluston hankintaan on pyritty merkitsemään eri momenteille kuin kulutukseen tai muihin käyttötarkoituksiin menevät valtionavut. Mikäli määräraha koskee useaa siirron saajaryhmää, on esitetty jaottelu saajaryhmittäin tarvittaessa edelleen jaoteltuna käyttötalouteen ja pääomatalouteen tarkoitettuihin siirtoihin.

Momenteille 30—69 on budjetoitu korvaukset liiketoimintaa harjoittaville yksiköille niiden yleisen edun vuoksi suorittamista tehtävistä, milloin etu koituu muille kuin valtiolle.

Lakisääteisesti määräytyvät ja harkinnanvaraiset siirtomenot on pyritty merkitsemään eri momenteille.

30—39. Valtionavut kunnille ja kuntayhtymille ym.

Momenteille on merkitty kunnille ja kuntayhtymille suoritettavat valtionavut.

40—49. Valtionavut elinkeinoelämälle

Momenteille on merkitty elinkeinoelämän edistämiseksi tarkoitetut valtionavut yksityisille yrityksille, elinkeinonharjoittajille sekä yrittäjien ja elinkeinonharjoittajien yms. etuja edistäville keskusjärjestöille, yhdistyksille ym.

50—59. Valtionavut kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille

Momenteille on merkitty siirrot yksityisille kuluttajille sekä valtionavut yleishyödyllisille järjestöille, laitoksille, yhdistyksille, seuroille jne. Tällaisia ovat esimerkiksi urheilujärjestöt, yksityiset oppilaitokset, yksityiset sairaalat ja sellaiset yksityiset tutkimuslaitokset, jotka

eivät välittömästi palvele liike- tai elinkeinoelämää.

60. Siirrot budjetin ulkopuolisille valtion rahastoille ja kansaneläkelaitokselle

Momentille on merkitty siirrot talousarvion ulkopuolisiin rahastoihin sekä siirrot kansaneläkelaitokselle.

61—65. Muut siirrot kotimaahan

Momenteille on merkitty sellaiset erittelemättömät siirrot, joiden jakamista kuntien, elinkeinoelämän ja kotitaloussektorin kesken ei ole voitu edeltäkäsin suorittaa.

Momenteille on budjetoitu myös varainsiirrot Euroopan unionin komission kanssa hyväksyttävien EU:n rakennerahastojen toimenpide- ja yhteisöaloitteita koskevien toimenpideohjelmien ja rahoituspäätösten mukaisten valtion omien ja muiden hankkeiden EU:n rahoituksen suorittamiseen. EU:lta tuleva rahoitus on merkitty vastaavasti ryhmiteltynä ao. tulomomenteille.

66—69. Siirrot ulkomaille

Momenteille on merkitty sellaiset ulkomaille siirrettävät varat, joista ei saada välitöntä vastiketta tai joiden vastike on vähäinen suhteessa menon suuruuteen. Tällaisia ovat esim. kehitysyhteistyötoiminnan puitteissa myönnettävät avustukset sekä kansainvälisten rahoitusyhteisöjen jäsenmaksut sekä muut sellaiset avustusluonteiset jäsenmaksut, jotka ao. yhteisöt käyttävät toimintansa rahoitukseen tai välittävät edelleen avustuksina kolmansille tahoille.

Momenteille on budjetoitu myös varainsiirrot Euroopan unionille suoritettaviin arvonlisäveropohjaan ja bruttokansantuloon perustuviin Suomen maksuosuuksiin samoin kuin Suomen maksuosuuksiin Euroopan investointipankin ja Euroopan ydinenergiayhteisön hankintakeskuksen pääomista sekä Euroopan hiili- ja teräsyhteisön rahastoon.

Sijoitusmenot (70—89)

Sijoitusmenoihin luetaan muut kuin puolustusmateriaalin ja sellaisten koneiden, laitteiden ja kaluston, jotka ovat arvoltaan vähäisiä tai joiden taloudellinen pitoaika on lyhyt, hankintamenot, talonrakennusten sekä maa- ja vesirakenteiden rakentamismenot, arvopapereiden, maa-alueiden ja rakennusten hankintamenot sekä lainananto.

Reaalisijoitukset (70—79)

Reaalisijoituksiin luetaan sellaiset valtion aineellisen käyttöomaisuuden hankinnat, jotka täyttävät jäljempänä eri vakiomomenttiryhmien kohdalla esitetyt tunnusmerkit. Koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenot on merkitty momenteille 70—73. Talonrakennukset on merkitty momenteille 74—76 ja muut rakennustyöt momenteille 77—79.

70—73. Kaluston hankinta

Momenteille on puolustusmateriaalin hankintamenoja lukuunottamatta merkitty arvoltaan yli 50 000 markan ja samalla taloudelliselta pitoajaltaan yli kolmivuotisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenot. Mikäli viraston tai laitoksen toimintamenot on budjetoitu toimintamenomomentille (21—23), on tälle yleensä sisällytetty myös määrärahat kaluston hankintaan. Momentin 70 (Kaluston hankinta) määrärahaa saa käyttää mainitunlaisten, viraston tai laitoksen tai nimetyn hallinnonalan toiminnan edellyttämien koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenojen maksamiseen.

74—76. Talonrakennukset

Momenteille on merkitty ja niiden määrärahoja saa käyttää niiden perusteluiden mukaisista valtion uudisrakennustöistä ja rakennusten perusparannustöistä aiheutuvien tarpeellisten rakentamismenojen, mukaanlukien palkkausmenot, maksamiseen. Perusparannuksiksi katsotaan sellaiset muutos- tai korjaustyöt, joiden johdosta rakennuksen arvo lisääntyy oleellisesti. Määrärahoja saa käyttää myös rakennusten turva- ja muista teknisistä järjestelmistä aiheutuvien menojen maksamiseen. Momenttien määrärahoja saa käyttää myös uudisrakennustöiden ja perusparannustöiden suunnittelusta ja sen edellyttämien konsulttipalvelusten ostoista aiheutuvien menojen maksamiseen, lukuunottamatta sitä suunnittelutyö-

tä, jota vastaavat palkkausmenot on merkitty toimintamenomomentille.

Momenteilla yksilöityjen hankkeiden kustannusarviot vastaavat rakennuskustannusindeksin (1995 = 100) pistelukua 100. Jos hankkeesta on tehty urakkasopimus, kustannusarvio perustuu sopimukseen. Kustannusarviot eivät sisällä arvonlisäveroa.

77—79. Maa- ja vesirakennukset

Momenteille on merkitty ja niiden määrärahoja saa käyttää niiden perusteluiden mukaisten muista valtion rakennustöistä kuin talonrakennuksista aiheutuvien menojen, mukaanlukien palkkausmenot, maksamiseen. Tällaisia töitä voivat olla esim. yleisten teiden, rautateiden, satamien, kanavien ja siltojen rakentamis- ja peruskorjaustyöt, maankuivatustyöt, vesi- ja viemärijohtotyöt, koskien ja vesiväylien perkaamis-, uittoväylien rakentamis- sekä pengerrys- ja patoamistyöt. Momenttien määrärahoja saa käyttää myös mainitunlaisten rakennustöiden suunnittelusta ja sen edellyttämien konsulttipalvelusten ostoista aiheutuvien menojen maksamiseen, lukuunottamatta sitä suunnittelutyötä, jota vastaavat palkkausmenot on merkitty toimintamenomomentille.

Lainat ja muut finanssisijoitukset (80—89)

80—86. Valtion varoista myönnettävät lainat

Momenteille on merkitty valtion varoista myönnettävät lainat.

87. Maa-alueet, rakennukset ja kiinteistöt

Momentille on merkitty maa-alueiden, rakennusten ja kiinteistöjen ostomenot.

88—89. Muut finanssisijoitukset

Momenteille on merkitty osakkeiden ja arvopapereiden ostomenot, sijoitukset valtionenemmistöisiin osakeyhtiöihin ym. finanssisijoitukset.

Muut menot (90—99)

Muihin menoihin luetaan valtionvelan korot, indeksikorotukset sekä muut edellä mainittuihin kulutus-, siirto- ja sijoitusmenoihin kuulumattomat menot.

90—92. Valtionvelan korot ja indeksikorotukset

Momenteille on merkitty kotimaisen ja ulkomaisen velan korot ja indeksikorotukset.

93—99. Muut ja erittelemättömät menot

Momenteille on merkitty edellä luokittelemattomat menot, kuten eräät muut laskennalliset erät sekä eräät korvausmenot.

T U L O T

Osasto 11

VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT

01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot

01. *Tulo- ja varallisuusvero*

Momentille arvioidaan kertyvän 52 130 000 000 mk.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen vuoden 1998 veroasteikkolaiksi, jonka mukaan tuloverotuksessa ansiotuloja koskevan progressiivisen veroasteikon tulorajoja ehdotetaan korotettavaksi kahdella prosentilla. Tarkistuksen arvioidaan vähentävän veron tuottoa yhteensä 750 milj. mk verrattuna vuonna 1997 voimassa oleviin veroperusteisiin.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen tuloverolain muuttamisesta. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yhteisön tuloveroprosentin jakautumista eri veronsaajien osuuksiin. Veronkantolakia ehdotetaan muutettavaksi vastaavasti siten, että kuntien osuutta alennetaan 4,80 prosenttiyksiköllä eli 40,00 prosenttiin ja seurakuntien 0,36 prosenttiyksiköllä eli 3,00 prosenttiin. Valtion osuutta ehdotetaan vastaavasti korotettavaksi 51,84 prosentista 57,00 prosenttiin. Muutoksen arvioidaan lisäävän valtion yhteisöverokertymää 830 milj. mk. Matkakuluvähennyksen omavastuuosuutta ehdotetaan korotettavaksi 2 500 markasta 3 000 markkaan ja vähennyksen enimmäismäärää 16 000 markasta 20 000 markkaan. Toimenpiteen arvioidaan lisäävän veron tuottoa 50 milj. mk.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen kehitysalueiden verohuojennuksista annetun lain muuttamisesta. Esityksen mukaan lain voimassaoloaikaa ehdotetaan jatkettavaksi kuitenkin siten, että lain soveltamisalaa esitetään kavennettavaksi koskemaan vain pk-sektoria. Lain voimassaoloajan jatkamisen arvioidaan alentavan veron tuottoa 25 milj. mk.

Veron tuottoarviossa on vähentävänä tekijänä otettu huomioon kotitalouden väliaikaisesta verotuesta annetun lain vaikutukset, joiden on arvioitu vähentävän veron tuottoa vuonna 1998 noin 100 milj. mk.

1998 tuloarvio	52 130 000 000
1997 tuloarvio	46 495 000 000
1996 tilinpäätös	45 778 268 113

02. *Korkotulojen lähdevero*

Momentille arvioidaan kertyvän 1 200 000 000 mk.

Selvitysosa: Vero perustuu korkotulojen lähdeverosta annettuun lakiin (1550/1992, muut. 1390/1995). Vero on 28 % korkotulojen määrästä.

1998 tuloarvio	1 200 000 000
1997 tuloarvio	1 650 000 000
1996 tilinpäätös	1 279 517 526

03. *Perintö- ja lahjavero*

Momentille arvioidaan kertyvän 1 400 000 000 mk.

Selvitysosa: Vero perustuu perintö- ja lahjaverolakiin (378/1940, muut. 1392/1995) ja siinä olevaan perintöveroasteikkoon.

1998 tuloarvio..... 1 400 000 000
1997 tuloarvio 1 350 000 000
1996 tilinpäätös..... 1 300 947 689

04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut

01. *Arvonlisävero*

Momentille arvioidaan kertyvän 46 700 000 000 mk.

Selvitysosa: Vero perustuu arvonlisäverolakiin (1501/1993). Veron määrä on pääsääntöisesti 22 % veron perusteesta. Elintarvikkeiden vero on 17 % ja lääkkeiden, kirjojen, elokuvien sekä liikuntapalvelujen vero 12 % veron perusteesta. Majoituspalvelujen, yleisradion lupamaksutulojen, henkilökuljetusten sekä kulttuuri- ja viihdetilaisuuksien pääsymaksujen vero on 6 %.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi arvonlisäverolain muuttamisesta siten, että verokantojen määrää vähennetään vastaamaan EU:n arvonlisäverodirektiivin mukaista enimmäismäärää. Yleinen verokanta säilyy 22 prosentissa. Elintarviketuotteiden nykyinen 17 prosentin verokanta ehdotetaan säilytettäväksi ennallaan. Kahden alimman verokannan alaisten tuotteiden ja palvelusten verokannat ehdotetaan yhdistettäväksi yhdeksi 8 prosentin suuruiseksi verokannaksi. Toimenpiteen arvioidaan vähentävän veron tuottoa 100 milj. mk.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi kansaneläkelaitoksen rahoituksen väliaikaisesta muuttamisesta vuonna 1998, jonka mukaan kansaneläkelaitokselle tuloutetaan vuonna 1998 arvonlisäveron tuotosta 2 400 000 000 mk.

Kunnille arvonlisäverolain 130 §:n nojalla palautettavan arvonlisäveron määräksi on arvioitu 4 770 000 000 mk.

1998 tuloarvio.....46 700 000 000
1997 tuloarvio.....46 300 000 000
1996 tilinpäätös 42 103 044 890

02. *Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero*

Momentille arvioidaan kertyvän 1 780 000 000 mk.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin eräistä vakuutusmaksuista suoritettavasta verosta (664/1966). Veron määrä on 22 % vakuutussopimuksen mukaisesta vakuutusmaksusta, johon vero ei sisälly.

Verosta on vapautettu henkilö-, luotto- ja jälleenvakuutussopimukseen tai potilasvahinkolain mukaiseen vakuutussopimukseen perustuvat vakuutusmaksut sekä ulkomaanliikenteen tavaran kuljetusten ja kuljetusvälineiden vakuutussopimuksiin perustuvat vakuutusmaksut.

1998 tuloarvio..... 1 780 000 000
1997 tuloarvio..... 1 830 000 000
1996 tilinpäätös..... 1 581 244 211

03. *Apteekkimaksut*

Momentille arvioidaan kertyvän 440 000 000 mk.

Selvitysosa: Tulot ovat apteekkimaksusta annetun lain (148/1946, muut. 59/1983) mukaisia maksuja.

Apteekkimaksutaulukkoa on tarkoitus tarkistaa vuonna 1998 siten, että tarkistus perustuu toteutuneeseen kokonaisliikevaihdon muutokseen vuodesta 1994 vuoteen 1995 ja että tarkistettua apteekkimaksutaulukkoa sovelletaan ensimmäisen kerran apteekkimaksuun, joka määrätään vuoden 1997 liikevaihdon perusteella. Apteekkimaksutaulukon tarkistaminen edellyttää apteekkimaksusta annetun lain 2 §:n 1 momentissa mainittujen liikevaihtoryhmien ja liikevaihdon alarajojen kohdilla olevien apteekkimaksun markkamäärien tarkistamisesta annetun valtioneuvoston päätöksen (100/1997) muuttamista.

1998 tuloarvio 440 000 000
1997 tuloarvio 395 000 000
1996 tilinpäätös..... 390 841 722

(06.) Tuonnin perusteella kannettavat verot ja maksut

Selvitysosa: Luku on poistettu talousarviosta.

(01.) *Tuontitulli*
Selvitysosa: Momentti on poistettu talousarviosta.

1997 tuloarvio 10 000 000
1996 tilinpäätös 67 411 012

08. Valmisteverot

01. *Tupakkavero*
Momentille arvioidaan kertyvän 3 250 000 000 mk.
Selvitysosa: Vero perustuu tupakkaverolakiin (1470/1994, muut. 1203/1995). Tupakkatuotteiden kulutuksen arvioidaan edelleen alenevan noin kahdella prosentilla vuonna 1998.

1998 tuloarvio..... 3 250 000 000
1997 tuloarvio..... 3 160 000 000
1996 tilinpäätös..... 3 166 041 286

02. *Makeisvero*
Momentille arvioidaan kertyvän 160 000 000 mk.
Selvitysosa: Vero perustuu makeis- ja virvoitusjuomaverolakiin (1474/1994). Veron määrä on 3,50 mk/kg.

1998 tuloarvio 160 000 000
1997 tuloarvio 150 000 000
1996 tilinpäätös..... 154 841 052

04. *Alkoholijuomavero*
Momentille arvioidaan kertyvän 7 100 000 000 mk.
Selvitysosa: Vero perustuu alkoholi- ja alkoholijuomaverolakiin (1471/1994, muut. 1540/1995 ja 1541/1995). Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen alkoholijuomaverosta annetun lain muuttamiseksi. Viinien ja välituotteiden nykyistä verotasoa ehdotetaan alennettavaksi keskimäärin 17 prosentilla. Toimenpiteen arvioidaan vähentävän veron tuottoa 80 milj. mk.

1998 tuloarvio..... 7 100 000 000
1997 tuloarvio..... 7 100 000 000
1996 tilinpäätös..... 7 007 741 592

05. *Virvoitusjuomavero*
Momentille arvioidaan kertyvän 180 000 000 mk.
Selvitysosa: Vero perustuu makeis- ja virvoitusjuomaverolakiin (1474/1994). Perusveron määrä on 27 penniä litralta. Lisäksi tuotteen pakkauksesta riippuen virvoitusjuomista voidaan kantaa lisäveroa 1 tai 4 markkaa litralta.

1998 tuloarvio 180 000 000
1997 tuloarvio 175 000 000
1996 tilinpäätös..... 167 469 288

07. *Polttoainevero*
Momentille arvioidaan kertyvän 15 170 000 000 mk.
Selvitysosa: Vero perustuu nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta annettuun lakiin (1472/1994, muut. 901/1995 ja 1342/1995, muut. 1259/1996) ja asetukseen (1547/1994) sekä lakiin sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta (1260/1996). Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta annetun lain muuttamisesta. Moottoribensiinin polttoaineveroa ehdotetaan korotettavaksi 20 pennillä ja dieselöljyn polttoaineveroa 15 pennillä litralta. Toimenpiteen arvioidaan lisäävän veron tuottoa 670 milj. mk.

Hallitus antaa lisäksi eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen eräiden energialähteiden valmisteverosta annetun lain muuttamisesta. Maakaasun väliaikainen 50 %:n suuruinen veroalennus ehdotetaan saatettavaksi pysyväksi. Lisäksi puulla ja puupohjaisilla polttoaineilla tuotetulle sähkölle ehdotetaan myönnettäväksi sähköveron hyvitys. Edellä mainittujen muutosten arvioidaan vähentävän veron tuottoa 330 milj. mk. Hallitus esittää, että veron tuottoa alentava

vaikutus kompensoidaan korottamalla energiaverotuksen tasoa siten, että muutosten yhteisvaikutus veron tuotossa pysyy muuttumattomana.

1998 tuloarvio..... 15 170 000 000
1997 tuloarvio..... 14 100 000 000
1996 tilinpäätös..... 12 714 320 805

10. Muut verot

01. *Leimavero*
Momentille arvioidaan kertyvän 1 120 000 000 mk.
Selvitysosa: Vero perustuu leimaverolakiin (662/1943, muut. 932/1996).

1998 tuloarvio..... 1 120 000 000
1997 tuloarvio..... 1 000 000 000
1996 tilinpäätös..... 2 046 786 782

03. *Autovero*
Momentille arvioidaan kertyvän 4 500 000 000 mk.
Selvitysosa: Vero perustuu autoverosta annettuun lakiin (1482/1994). Veron määrä on henkilöauton verotusarvo vähennettynä 4 600 markalla. Vähäpäästöisten henkilöautojen veroa on lievennetty myöntämällä niille edellä sanotun lisäksi 4 500 markan suuruinen vähennys. Pakettiautojen vero on 35 % niiden verotusarvosta. Tuottoarviossa on otettu huomioon taksi- ja invalidiautoille suoritettava veronpalautus, jonka määräksi on arvioitu 140 000 000 mk.

1998 tuloarvio..... 4 500 000 000
1997 tuloarvio..... 3 800 000 000
1996 tilinpäätös..... 3 611 015 992

04. *Moottoriajoneuvovero*
Momentille arvioidaan kertyvän 900 000 000 mk.
Selvitysosa: Vero perustuu moottoriajoneuvoverolakiin (722/1966, muut. 1546/1992).

1998 tuloarvio..... 900 000 000
1997 tuloarvio..... 870 000 000
1996 tilinpäätös..... 929 080 637

05. *Varainsiirtovero*
Momentille arvioidaan kertyvän 1 650 000 000 mk.
Selvitysosa: Vero perustuu varainsiirtoverolakiin (931/1996). Vero on 4 % kiinteistöjen ja 1,6 % arvopapereiden luovutushinnasta.

1998 tuloarvio..... 1 650 000 000
1997 tuloarvio..... 1 500 000 000

06. *Arpajaisvero*
Momentille arvioidaan kertyvän 380 000 000 mk.
Selvitysosa: Vero perustuu arpajaisverolakiin (552/1992). Veron määrä on yksinoikeudella toimeenpantavista arpajaisista 5 % arpajaisten tuotosta. Peliautomaattien, pelien ja pelilaitteiden pitämisestä muualla kuin arpajaislainsäädännössä tarkoitetussa pelikasinossa veron määrä on 3 % tuotosta. Tavaraarpajaisissa vero on 1,5 % tuotosta ja 30 % muissa arpajaisissa jaettujen voittojen yhteismäärästä.

1998 tuloarvio..... 380 000 000
1997 tuloarvio..... 360 000 000
1996 tilinpäätös..... 364 495 382

07. *Ajoneuvovero*
Momentille arvioidaan kertyvän 1 140 000 000 mk.
Selvitysosa: Vero perustuu eräistä ajoneuvoista suoritettavasta ajoneuvoverosta annettuun lakiin (135/1994, muut. 1480/1994). Veron määrä on 500 markkaa autosta, joka on ensi kertaa merkitty rekisteriin viimeistään 31 päivänä joulukuuta 1993 ja 700 markkaa ajoneuvosta, joka on merkitty rekisteriin edellä mainitun päivän jälkeen.

1998 tuloarvio..... 1 140 000 000
1997 tuloarvio..... 1 070 000 000
1996 tilinpäätös..... 1 110 237 938

08. *Jätevero*
Momentille arvioidaan kertyvän 200 000 000 mk.
Selvitysosa: Vero perustuu jäteverolakiin (495/1996). Veron määrä on 90 markkaa yleiselle kaatopaikalle toimitetulta jätetonnilta. Verosta on vapautettu maa- ja kiviainekset, voimalaitosten rikinpoistojäte ja lentotuhka, siistausjäte, kaatopaikalla enintään vuoden

ajan välivarastoitavat jätteet sekä kaatopaikalla kompostoitava biojäte ja puhdistamoliete.

1998 tuloarvio 200 000 000
1997 tuloarvio 300 000 000
1996 tilinpäätös..... 41 372 423

19. Muut veronluonteiset tulot

02. *Lästimaksut*

Momentille arvioidaan kertyvän 4 000 000 mk.

Selvitysosa: Lästimaksu perustuu lakiin (189/1936) ja asetukseen (468/1954) lästimaksusta. Vastaavat menot on merkitty momentille 31.32.50.

1998 tuloarvio 4 000 000
1997 tuloarvio 3 500 000
1996 tilinpäätös..... 5 010 620

08. *Öljyjätemaksu*

Momentille arvioidaan kertyvän 20 000 000 mk.

Selvitysosa: Öljyjätemaksu perustuu öljyjätemaksusta annettuun lakiin (846/1996). Maksu on 25 penniä kilolta. Öljyjätemaksulla rahoitettavat vastaavat menot on merkitty momentille 35.11.60 ja 64.

1998 tuloarvio..... 20 000 000
1997 tuloarvio..... 20 000 000
1996 tilinpäätös 20 492 324

09. *Muut verotulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 10 000 000 mk.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan kaikki sellaiset verot ja veronluonteiset tulot, joiden osalta ei ole katsottu kertymän vähäisyyden vuoksi tarpeelliseksi pitää omaa tulomomenttia. Momentille kertyy lähinnä ennen vuotta 1998 voimassa olleiden veroperusteiden mukaisia veroja ja maksuja.

1998 tuloarvio 10 000 000
1997 tuloarvio 10 000 000
1996 tilinpäätös..... 166 716 920

Osaston 11 tulot luvuittain vuosina 1996—1998

		v. 1996 tilinpäätös 1000 mk	v. 1997 talousarvio 1000 mk	v. 1998 esitys 1000 mk	Muutos 1997—1998 ± 1000 mk	± %
01.	Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot.....	48 358 733	49 495 000	54 730 000	+5 235 000	+ 11
04.	Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut.....	44 075 131	48 525 000	48 920 000	+ 395 000	+ 1
(06.)	Tuonnin perusteella kannettavat verot ja maksut.....	67 411	10 000	—	— 10 000	—100
08.	Valmisteverot.....	23 210 414	24 685 000	25 860 000	+1 175 000	+ 5
10.	Muut verot.....	8 102 989	8 900 000	9 890 000	+ 990 000	+ 11
19.	Muut veronluonteiset tulot.....	192 220	33 500	34 000	+ 500	+ 1
	Yhteensä	124 006 898	131 648 500	139 434 000	+7 785 500	+ 6

Osasto 12
SEKALAISET TULOT

24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala

99. *Ulkoasiainministeriön hallinnonalan tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 9 500 000 mk.

Selvitysosa: Tuloista 2 500 000 mk arvioidaan kertyvän kansainvälisten järjestöjen rahoitusosuuksina kriisinhallinta- ja rauhanturvaoperaatioiden menoista, joita vastaavat menot on budjetoitu momentille 24.99.25.

1998	tuloarvio	9 500 000
1997	tuloarvio	9 500 000
1996	tilinpäätös	16 704 764

25. Oikeusministeriön hallinnonala

01. *Tuomioistuintulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 185 000 000 mk.

Selvitysosa: Tulot perustuvat tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annettuun lakiin (701/1993) ja vastaavaan asetukseen (774/1993) sekä kaupanvahvistaja-asetukseen (958/1996).

1998	tuloarvio	185 000 000
1997	tuloarvio	150 000 000
1996	tilinpäätös	180 981 826

47. *Ulosottomaksut*

Momentille arvioidaan kertyvän 235 000 000 mk.

Selvitysosa: Tulot perustuvat lakiin ulosottomaksuista (34/1995) ja vastaavaan asetukseen (35/1995).

1998	tuloarvio	235 000 000
1997	tuloarvio	225 000 000
1996	tilinpäätös	106 667 547

50. *Vankeinhoitolaitoksen tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 80 000 000 mk.

Selvitysosa: Tuloista 58 000 000 mk arvioidaan kertyvän työtoiminnasta ja 22 000 000 mk muista tuloista. Työtoiminnan tulot perustuvat oikeusministeriön päätökseen (1369/1993, muut. 122/1996).

Ennakoitu työtoiminnan tulojen ja kustannusten laskelma vuodelle 1998 on seuraava:

	1996 mk	1997 mk	1998 mk
TULOT			
Työtoiminnan tulot	61 636 000	58 000 000	58 000 000
MENOT			
Henkilökunnan palkat	35 266 000	35 000 000	35 000 000
Vankien työrahat ja avolaitospalkat	13 799 000	15 000 000	14 000 000
Aine- ja tarvike- ym. työkustannukset	41 871 000	42 000 000	42 000 000
Muuttuvat kustannukset yhteensä	90 936 000	92 000 000	91 000 000
Katejäämä	—29 300 000	—34 000 000	—33 000 000
Työtoiminnan kone-, laite- ja kalustohankinnat	3 523 000	3 800 000	3 500 000
Alijäämä (—)	—32 823 000	—37 800 000	—36 500 000

1998 tuloarvio 80 000 000
1997 tuloarvio 80 000 000
1996 tilinpäätös 83 446 972

99. *Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 500 000 mk.

Selvitysosa: Tulot perustuvat oikeusministeriön päätökseen oikeusministeriön ja eräiden hallinnonalalla toimivien virastojen suoritteista perittävistä maksuista. Tuloarvion mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon Finlexiin ja kiinteistötietojärjestelmään liittyvän tietopalvelun tulot, jotka on nettobudjetoitu momentille 25.10.23.

1998 tuloarvio 500 000
1997 tuloarvio 7 500 000
1996 tilinpäätös 7 330 571

26. Sisäasiainministeriön hallinnonala

05. *Lääninhallitusten julkisoikeudellisista suoritteista kertyvät tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 33 000 000 mk.

Selvitysosa: Tulot kertyvät lääninhallitusten julkisoikeudellisten suoritteiden myynnistä. Kuitenkin Ahvenanmaalla lääninhallitus hoitaa rekisterihallinnon tehtävät, joista kertyvät tulot merkitään toimintamenomomentille, kuten maistraattien tulot. Tuloja arvioidaan kertyvän seuraavasti:

	mk
Elinkeinoluvat	16 000 000
Muut luvat	5 000 000
Lainanhoitomaksut	7 000 000
Todistukset	3 000 000
Muut suoritteet	2 000 000
Yhteensä	33 000 000

1998 tuloarvio 33 000 000
1997 tuloarvio 33 000 000
1996 tilinpäätös 33 113 656

75. *Tulot poliisin lupapalveluista*

Momentille arvioidaan kertyvän 185 000 000 mk.

Selvitysosa: Tulojen määrä perustuu arvioituun keskeisten lupien määrään. Poliisin muun maksullisen toiminnan tulot on nettobudjetoitu momentille 26.75.21.

Maksullisen palvelutoiminnan ennakoidut kustannusvastaavuuslaskelmat vuosille 1997 ja 1998 sekä vertailulaskelma vuodelta 1996. Vuotta 1996 koskevat tiedot eivät ole vertailukelpoisia ns. pikku E-ajokorttimuutoksen vuoksi.

	1996 mk	1997 mk	1998 mk
TULOT			
Julkisoikeudelliset suoritteet	378 717 185	185 000 000	185 000 000
KUSTANNUKSET			
Erilliskustannukset	217 127 000	145 000 000	146 000 000
Osuus yhteiskustannuksista	59 587 000	39 000 000	39 000 000
Kustannukset yhteensä	276 714 000	184 000 000	185 000 000
Ylijäämä(+)/alijäämä(—)	102 003 185	1 000 000	-

1998 tuloarvio 185 000 000
1997 tuloarvio 185 000 000
1996 tilinpäätös..... 378 717 185

(80.) *Pelastushallinnon tulot*

Selvitysosa: Momentti on poistettu talousarviosta.

1997 tuloarvio 4 362 000
1996 tilinpäätös..... 3 640 368

90. *Rajavartiolaitoksen tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 13 000 000 mk.

Selvitysosa: Tulojen arvioidaan kertyvän seuraavasti:

	mk
Vuokrat	11 000 000
Muonitus	500 000
Muut tulot	1 500 000
Yhteensä	13 000 000

1998 tuloarvio..... 13 000 000
1997 tuloarvio..... 16 000 000
1996 tilinpäätös 16 366 530

98. *Euroopan aluekehitysrahastosta saatavat tulot (EU)*

Momentille arvioidaan kertyvän 718 881 000 mk.

Selvitysosa: Tulojen arvioidaan kertyvän seuraavasti:

	mk
Tavoite 6-ohjelma	289 878 000
Tavoite 5b-ohjelma	158 891 000
Tavoite 2-ohjelma	206 389 000
Yhteisöaloitteet	63 723 000
Yhteensä	718 881 000

Tuloarvion toteutuminen edellyttää, että kotimaassa maksatukset hankkeen toteuttajille nopeutuvat tähänastisista.

1998 tuloarvio 718 881 000
1997 tuloarvio 461 411 000
1996 tilinpäätös..... 211 897 019

99. *Sisäasiainministeriön hallinnonalan muut tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 2 000 000 mk.

1998 tuloarvio 2 000 000
1997 tuloarvio 3 500 000
1996 tilinpäätös..... 2 341 593

27. Puolustusministeriön hallinnonala

20. *Tulot puolustusvoimien irtaimen omaisuuden myynnistä ja vuokrauksesta sekä royalty-maksuista*

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 100 000 mk.

Selvitysosa: Momentin tuloarviossa on huomioitu nettobudjetoitavina tuloina vaatetusalan myynneistä 430 000 mk, mikä on aiemmin tuloutettu momentille 12.27.99.

Tulojen ja menojen erittely:

	mk
Tulot irtaimiston myynnistä, vuokraksesta ja royalty-maksuista	8 100 000
Irtaimiston ja kaluston hankintamenot	8 000 000
Nettotulot	100 000

1998 tuloarvio 100 000
1997 tuloarvio 100 000
1996 tilinpäätös..... 100 000

21. *Puolustusministeriön hallinnonalan metsätalouden tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 6 500 000 mk.

Selvitysosa: Metsätalouden tavoitteet ja erittely ovat luvussa 27.91.

Menojen ja tulojen erittely:

	mk
Toiminnan menot	18 500 000
Puutavaran myyntitulot	24 700 000
Muut metsätalouden tulot	300 000
Nettotulot	6 500 000

1998 tuloarvio 6 500 000
1997 tuloarvio 6 000 000
1996 tilinpäätös..... 8 615 560

22. *Puolustushallinnon rakennuslaitoksen tulot*

Momentille ei arvioida kertyvän nettotuloa.

Selvitysosa: Rakennuslaitoksen tulot kertyvät maksuperustelain (150/1992) ja puolustusministeriön hallinnonalan maksullisista suoritteista annetun puolustusministeriön päätöksen mukaan hinnoiteltavista suoritteista, joita puolustusvoimille tuotetaan omakustannushintaan ja ulkopuolisille liiketaloudellisin perustein.

Puolustushallinnon rakennuslaitoksen tulostavoitteet on esitetty luvussa 27.92.

Menojen ja tulojen erittely:

	mk
Bruttomenot	867 166 000
Tulot rakentamispalveluista	262 190 000
Tulot kiinteistöjen ylläpitopalveluista	568 255 000
Muut tulot palvelusten myynnistä	36 721 000
Nettotulot	—

1998 tuloarvio ..... —
1997 tuloarvio ..... —
1996 tilinpäätös..... 8 187

99. *Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 48 300 000 mk.

Selvitysosa: Tuloista 47 200 000 mk kertyy YK:n suorittamista korvauksista suomalaisista valvontajoukoista aiheutuvista kustannuksista, jotka laskutetaan Suomen osallistumisesta YK:n rauhanturvaamistoimintaan annetun lain (514/1984) 4 §:n perusteella.

Tulot lääkärintodistuksista ja -lausunnoista perittävistä palkkioista, sairaala- ja poliklinikkamaksuista sekä elintarvikkeiden myynnistä linnakkeilla yhteensä 1 230 000 mk on budjetoitu nettobudjetoitavina tuloina momentille 27.10.21 ja tulot vaatetusalan myynneistä 430 000 mk momentille 12.27.20.

1998 tuloarvio 48 300 000
1997 tuloarvio 57 650 000
1996 tilinpäätös..... 104 133 975

28. Valtiovarainministeriön hallinnonala

07. *Siirto valtion eläkerahastosta*

Momentille siirretään 6 500 000 000 mk.

Selvitysosa: Siirto perustuu valtion eläkerahastosta annettuun lakiin (1372/1989, muut. 942/1993). Valtion eläkejärjestelmässä seurataan TEL-järjestelmän rahastointitavoitetta. Tämän mukaisesti osa rahaston tuloista sijoitetaan valtiontalouden ulkopuolelle.

Kunnat aloittavat työnantajan eläkemaksun maksamisen peruskoulun ja lukion opettajien osalta 1.1.1998. Tämän johdosta siirtoa eläkemaksuista voidaan kasvattaa 500 000 000 mk.

1998 tuloarvio..... 6 500 000 000
1997 tuloarvio..... 6 000 000 000
1996 tilinpäätös..... 6 000 000 000

23. *Valtiokonttorin tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 24 300 000 mk.

Selvitysosa: Tulot perustuvat lakiin valtiokonttorista (305/1991, muut. 15/1993 ja 1268/1995) ja valtiovarainministeriön päätökseen (1250/1993, muut. 954/1994 ja 1283/1995) valtiokonttorin maksullisista suoritteista.

1998 tuloarvio 24 300 000
1997 tuloarvio 24 754 000
1996 tilinpäätös 27 250 735

(24.) *Tapaturmavakuutustoimintaa harjoittavien yhtiöiden vakuutusmaksuosuus*
Selvitysosa: Momentti on poistettu talousarviosta. Tapaturmavakuutuslain muutoksen (1086/1996) nojalla ko. asioiden käsittely on 1.4.1997 lukien siirtynyt Tapaturmavakuutuslaitosten liitolle.

1997 tuloarvio 10 000 000
1996 tilinpäätös 9 952 977

25. *Vakuutusmaksut vahingon- ym. korvauksista*
Momentille arvioidaan kertyvän 82 000 000 mk.
Selvitysosa: Tulot kertyvät valtion virastoilta ja laitoksilta sekä valtion liikelaitoksilta perittävistä Valtiokonttorin suorittamia tapaturmakorvauksia, taloudellisen tuen, liikennevahinko- sekä muita korvauksia vastaavista maksuista.

1998 tuloarvio 82 000 000
1997 tuloarvio 105 000 000
1996 tilinpäätös 112 451 356

28. *Kuntien osuudet verotuskustannuksista*
Momentille arvioidaan kertyvän 459 000 000 mk.

1998 tuloarvio 459 000 000
1997 tuloarvio 491 000 000
1996 tilinpäätös 484 700 452

29. *Kansaneläkelaitoksen osuus verotuskustannuksista*
Momentille arvioidaan kertyvän 125 000 000 mk.

1998 tuloarvio 125 000 000
1997 tuloarvio 133 000 000
1996 tilinpäätös 132 205 460

30. *Evankelisluterilaisten seurakuntien osuudet verotuskustannuksista*
Momentille arvioidaan kertyvän 70 000 000 mk.

1998 tuloarvio 70 000 000
1997 tuloarvio 75 000 000
1996 tilinpäätös 73 966 704

49. *Tullilaitoksen tulot*
Momentille arvioidaan kertyvän 48 000 000 mk.
Selvitysosa: Tulot perustuvat tullilakiin (1466/1994) ja valtiovarainministeriön päätökseen tullilaitoksen suoritteiden maksullisuudesta ja maksuperusteista sekä suoritteista perittävistä maksuista (1001/1993, muut. 727/1994, 1528/1994 ja 245/1995).
Tulojen arvioidaan kertyvän seuraavasti:

	mk
Julkisoikeudelliset suoritteet	34 100 000
Liiketaloudelliset suoritteet	6 300 000
Muu maksullinen palvelutoiminta	1 600 000
Muut tulot	6 000 000
Yhteensä	48 000 000

1998 tuloarvio 48 000 000
1997 tuloarvio 39 000 000
1996 tilinpäätös 42 097 865

51. *Metallirahatulot*
Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 16 000 000 mk.
Selvitysosa: Momentille merkitään metallirahojen ja niiden lyöntioikeuksien luovuttamisesta samoin kuin käytöstä poistettujen metallirahojen myynnistä saatavien tulojen sekä metallirahojen hankkimisesta ja varastoinnista sekä palautettavien metallirahojen takaisinlunastamisesta aiheutuvien menojen erotus. Momentille merkitään myös juhlarahoista saatavien tulojen ja niistä aiheutuvien menojen erotus. Tuloarvioon sisältyvän Alvar Aallon ja arkkitehtuurin kunniaksi lyötettävän juhlarahan nettotuotto on tarkoitus kokonaisuudessaan käyttää Alvar Aalto -juhlavuoden hankkeisiin, mikä on otettu huomioon momentin 29.96.52 määrärahassa.

Menojen ja tulojen erittely:

	mk
Toiminnan erillismenot	48 930 000
Toiminnan tulot	66 930 000
Varastointimenot	2 000 000
Nettotulot	16 000 000

Maastrichtin sopimuksen artiklat 104, 104a ja 104b kieltävät jäsenmaissa julkisen sektorin rahoituksen keskuspankkien toimesta. Ministerineuvoston asetuksen (EC) (nro 3603/1993)

kuudennen artiklan mukaan keskuspankin hallussa voi olla enintään 10 prosenttia liikkeessä olevasta metallirahasta. Tästä syystä metallirahojen kriisivarasto on hoidettava valtion varastona.

1998 tuloarvio..... 16 000 000
1997 tuloarvio..... 13 420 000

(52.) *Tilastokeskuksen tulot*

Selvitysosa: Momentti on poistettu talousarviosta. Tulot on nettobudjetoitu momentille 28.52.21.

1997 tuloarvio..... 1 875 000
1996 tilinpäätös..... 2 221 018

64. *Valtion kiinteistölaitoksen tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 1 160 000 000 mk.

Selvitysosa: Kiinteistölaitos on tulosohjattu, toimintamenojen osalta nettobudjetoitu, liiketaloudellisin periaattein toimiva valtion virasto. Investointeja lukuun ottamatta kiinteistölaitos rahoittaa toimintansa keräämillään vuokratuloilla. Toimitilojen vuokratulot perustuvat käypiin vuokriin. Kiinteistölaitoksen alustavat tulostavoitteet ja investointimäärärahat on esitetty luvussa 28.64.

Tuloarvion mitoituksessa on tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi otettu vähennyksenä huomioon 119 000 mk yhden henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02.

Menojen ja tulojen erittely:	mk	mk
Vuokratulot.....		1 851 000 000
— toimitiloista (sisäiset)	1 679 000 000	
— toimitiloista (ulkoiset)	64 000 000	
— asunnoista.....	32 000 000	
— maanvuokratulot.....	22 000 000	
— käyttökorvaukset ja muut tulot	54 000 000	
Menot.....		691 000 000
— organisaation toimintameno	76 000 000	
— energiamenot.....	160 000 000	
— yhtiövastikkeet	50 000 000	
— kiinteistövero.....	94 000 000	
— hoitopalvelut	120 000 000	
— muut omistajamaksut	28 000 000	
— kunnossapito	163 000 000	
Nettotulot		1 160 000 000

1998 tuloarvio..... 1 160 000 000
1997 tuloarvio..... 1 072 000 000
1996 tilinpäätös..... 1 240 360 212

87. *Tulot rahoitusmarkkinoiden vakauttamisesta*

Momentille arvioidaan kertyvän 450 000 000 mk.

Selvitysosa: Tulot kertyvät valtion talousarviosta talletuspankkeihin tehdyille pääomasijoituksille maksettavista koroista ja mahdollisista sijoitusten pääoman maksuista sekä Osuuskunta EKA-yhtymän ja Osuusliike Elannon yrityksen saneerauksesta annetun lain (47/1993) mukaisten saneerausohjelmien mukaisesti valtiolle tulevista, tallettajien saamisten turvaamisesta säästökassatoimintaa harjoittavassa osuuskunnassa annettuun lakiin (1361/1993) perustuvista suorituksista.

1998 tuloarvio 450 000 000
1997 tuloarvio 400 215 000
1996 tilinpäätös..... 89 312 223

90. *Euroopan unionin traditionaalisten varojen kantopalkkiot (EU)*

Momentille arvioidaan kertyvän 80 000 000 mk.

Selvitysosa: Euroopan unionin neuvoston tekemän päätöksen (88/376/EEC, EURATOM) mukaan jäsenvaltiot saavat vähentää tilittäessään unionin puolesta kerättävät tullitulot ja maatalousmaksut EU:lle kertyneistä tuloista 10 % jäsenvaltioille aiheutuvien keruukustannusten kattamiseen.

1998 tuloarvio 80 000 000
1997 tuloarvio 100 000 000
1996 tilinpäätös..... 98 526 493

97. *Siirtymäkorvaus Euroopan unionista (EU)*

Momentille arvioidaan kertyvän 191 000 000 mk.

Selvitysosa: Suomen EU-liittymissopimuksen 109 artiklan mukaan EU maksaa Suomelle siirtymäkorvausta 457 milj. ecua neljän vuoden aikana, josta vuonna 1998 maksettava osuus on 33 milj. ecua. Varat on tarkoitettu korvaamaan niitä kustannuksia, jotka aiheutuvat Suomen maatalouden välittömästä hintasopeutuksesta.

1998 tuloarvio 191 000 000
1997 tuloarvio 377 000 000
1996 tilinpäätös..... 858 860 583

98. *Takaisinperittävät arvonlisäveropalautukset*
Momentille arvioidaan kertyvän 4 545 000 000 mk.
Selvitysosa: Lain kuntien arvonlisäveropalautusten takaisinperinnästä (79/1994) mukaan kunnilta peritään takaisin täysimääräisesti edellisenä vuonna palautetut arvonlisäverot.

1998 tuloarvio..... 4 545 000 000
1997 tuloarvio..... 3 700 000 000
1996 tilinpäätös..... 2 746 923 769

99. *Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut tulot*
Momentille arvioidaan kertyvän 95 000 000 mk.
Selvitysosa:
Tulojen arvioidaan kertyvän seuraavasti:

	mk
Tulot valuutanvaihtosopimuksista	68 000 000
Liikelaitosten puolesta maksettujen lakkautuspalkkojen takaisinmaksut	3 000 000
Vakuutuskorvausten regressit (takaisinmaksut)	10 000 000
Valtionperinnöt	8 000 000
Muut tulot	6 000 000
Yhteensä	95 000 000

1998 tuloarvio..... 95 000 000
1997 tuloarvio..... 1 820 000 000
1996 tilinpäätös..... 5 388 546 652

29. Opetusministeriön hallinnonala

01. *Opetusministeriön tulot*
Momentille arvioidaan kertyvän 6 600 000 mk.
Selvitysosa: Tulot kertyvät opetusministeriön ja sen maksupisteiden vuokratuloina, valtionapujen palautuksina, valtionavulla rahoitetun kaluston myyntituloina ja muina tuloina.

1998 tuloarvio 6 600 000
1997 tuloarvio 6 600 000
1996 tilinpäätös..... 384 027 217

39. *Opintotukitoiminnan tulot*
Momentille arvioidaan kertyvän 158 000 000 mk.
Selvitysosa: Tulojen arvioidaan kertyvän seuraavasti:

	mk
Vuonna 1998 maksettujen takausvastuiden lyhennykset.....	2 000 000
Takausvastuusaatavien lisäys.....	111 000 000
Korkotulot.....	15 000 000
Opintorahojen palautukset	30 000 000
Yhteensä	158 000 000

1998 tuloarvio 158 000 000
1997 tuloarvio 151 000 000
1996 tilinpäätös..... 155 082 779

43. *Ylioppilastutkintolautakunnan tulot*
Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 50 000 mk.
Selvitysosa: Nettobudjetoitavina tuloina on otettu huomioon ylioppilastutkintolautakunnan suoritteista perittävät maksut (opetusministeriön päätös 1248/1995).

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Toiminnan menot.....	25 200 000
Toiminnan tulot	25 250 000
Nettotulot	50 000

1998 tuloarvio 50 000
1997 tuloarvio 30 000
1996 tilinpäätös..... 217 334

91. *Valtion osuus veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista*
Momentille arvioidaan kertyvän 2 006 000 000 mk.
Selvitysosa: Tuloista 26 000 000 mk arvioidaan kertyvän voittovaroista rakentamiseen myönnettyjen lainojen kuoletuksista ja koroista.

1998 tuloarvio..... 2 006 000 000
1997 tuloarvio..... 1 771 000 000
1996 tilinpäätös..... 1 767 938 688

96. *Valtion elokuvatarkastamon tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 567 000 mk.

Selvitysosa: Tuloista 550 000 mk perustuu elokuvien tarkastuksen toimittamisesta annetun lain (300/1965, muut. 267/1987) 10 §:ään, video- ja muiden kuvaohjelmien tarkastamisesta annetun lain (697/1987) 15 §:ään ja asetukseen elokuvien sekä video- ja muiden kuvaohjelmien tarkastusmaksujen tarkistamisesta (249/1997). Muut tulot perustuvat opetusministeriön päätökseen (8/1997) valtion elokuvatarkastamon maksullisista suoritteista.

1998 tuloarvio 567 000
1997 tuloarvio 517 000
1996 tilinpäätös..... 581 767

30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala

01. *EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosastosta saatavat tulot (EU)*

Momentille arvioidaan kertyvän 2 634 200 000 mk.

Selvitysosa: EU:n yhteisen maatalouspolitiikan ja kalastuspolitiikan toteuttamiseksi Suomen osuudeksi EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosastosta arvioidaan 3 334 200 000 mk. Kun siirroksi Maatalouden interventiorahastoon arvioidaan 700 000 000 mk, momentille arvioidaan kertyvän 2 634 200 000 mk. Tulokertymässä on otettu huomioon tuloutuvien tulojen lisäksi ne tulot, joista EU:n toimielin tekee maksupäätöksen vuonna 1998.

Maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosastosta arvioidaan tuloutuvan EU:n osuutena seuraavista menoista säädösten mukaiset tulot:

		Yhteensä vuonna 1998 mmk (milj. ecua)	Vastaavia menoja momenteilla
EU-tulotuki	1 598,0	(276)	30.31.43
Puutarhatalouden erityistoimenpiteet	16,4	(3)	30.32.48
Ympäristötuki	841,0	(145)	30.31.45
Luopumistuki	98,0	(17)	30.32.47
Pellonmetsitys	52,0	(9)	30.32.47
Metsänparannustoiminta	16,0	(3)	30.86.44
Kalatalouden interventiotoiminta	1,0	(0,2)	30.36.46
Tukijärjestelmien valvonta	2,5	(0,4)	30.01.21 30.01.23
Yhdennetty hallinto- ja valvontajärjestelmä ETY 3508/92	7,5	(1,3)	30.01.21 30.01.22
Maatalouden kaukokartoitusvalvonta ETY 165/94	1,8	(0,3)	30.01.21
Yhteensä	2 634,200	(454)	
			Maatalouden interventiorahasto
Interventiotoiminta	700,0	(121)	
Yhteensä	3 334,200	(575)	

Valvonnan rahoittamista koskevat EU:n säädökset uusitaan. Vuonna 1998 arvioidaan tuloutuvan vuoden 1997 loppueriä ja vuoden 1998 ennakoita. EU:n arvioidaan rahoittavan puolet valvontamenoista.

Yhdennetyn hallinto- ja valvontajärjestelmän (ETY 3508/92) menoihin arvioidaan tuloutuvan EU:lta vuoden 1997 loppueriä 1 900 000 mk ja vuoden 1998 ennakoita 5 600 000 mk eli yhteensä noin 1 300 000 ecua vastaavasti.

EU:lta saatavien tulojen mitoituksessa on otettu huomioon myös Ahvenanmaan osuus.

1998 tuloarvio..... 2 634 200 000
1997 tuloarvio..... 2 572 625 000
1996 tilinpäätös..... 2 555 013 518

02. *EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosastosta saatavat tulot (EU)*

Momentille arvioidaan kertyvän 677 300 000 mk.

Selvitysosa: EU:n alue- ja rakennepolitiikan toteuttamiseksi Suomeen vuonna 1998 tuloutuvaksi osuudeksi EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosastosta arvioidaan 758 200 000 mk (131 milj. ecua). Kun maatilatalouden rakennepoliittisiin toimenpiteisiin arvioidaan tuloutettavan noin 80 900 000 mk Maatilatalouden kehittämisrahastoon, momentille arvioidaan kertyvän 677 300 000 mk. Tuloja vastaavia menoja on momentilla 30.01.61.

EU:lta saatavien tulojen mitoituksessa ja vastaavan EU-osuuden mitoituksessa menoina on otettu huomioon myös Ahvenanmaan osuus. Sen sijaan vastaava kansallinen tuki otetaan huomioon Ahvenanmaan maakunnan talousarviossa luonnonhaittakorvausta lukuunottamatta.

Maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosaston osuuden 758 200 000 mk arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	EU-tulot					EU:n osuutta vast. menot	Valtion osuus	
	Tuloutuu v. 1996 osuutta (20 %) milj. mk	Tuloutuu v. 1997 osuutta (30 %) milj. mk	Tuloutuu v. 1998 osuutta (50 %) milj. mk	Tuloutuu yht. milj. mk (milj. ecua)		milj. mk	Valtion menot milj. mk	Momentti/ rahasto
Tavoite 6:	38,5	65,6	120,7	224,8	(38,8)	241,4	312,3	
— maaseutupaketti	7,2	13,5	29,4	50,1	(8,6)	58,7	51,2	30.33.44 32.03.21
— 5a-toimenpiteet	31,3	52,1	91,3	174,7	(30,1)	182,7	261,1	
— luonnonhaittakorvaukset	27,8	41,8	69,6	139,2	(24,0)	139,2	219,2	30.31.46
— tuloutus Maatilatalouden kehittämisrahastoon	2,3	8,4	19,2	29,9	(5,1)	38,5	38,5	MAKERA
— elintarviketeollisuuden rakennetuki	1,2	1,9	2,5	5,6	(1,0)	5,0	3,3	32.50.42
Tavoite 5b, Manner-Suomi	12,3	24,4	47,2	84,0	(14,5)	94,5	127,3	30.33.44
Tavoite 5a	77,3	125,8	214,7	417,8	(72,0)	429,5	1 099,3	
— luonnonhaittakorvaukset	60,9	92,3	155,8	309,0	(53,3)	311,7	980,3	30.31.46
— tuloutus Maatilatalouden kehittämisrahastoon	4,1	14,2	32,7	51,0	(8,8)	65,4	85,7	MAKERA
— elintarviketeollisuuden rakennetuki	12,0	19,0	25,0	56,0	(9,7)	50,1	33,4	32.50.42
— Ahvenanmaa	0,3	0,3	1,1	1,7	(0,3)	2,3		
Yhteisöaloitteet	5,8	0	25,8	31,6	(5,4)	51,5	10,3	30.33.44
Yhteensä talousarviossa	127,6	193,3	356,5	677,3	(116,8)	713,0	1 425,0	
Yhteensä MAKERA	6,4	22,6	51,9	80,9	(13,9)	103,9	124,2	
YHTEENSÄ	134,0	215,8	408,5	758,2	(130,7)	816,9	1 549,2	

Tulokertymässä on otettu huomioon vuonna 1998 tuloutuvat tulot.

1998 tuloarvio 677 300 000
1997 tuloarvio 637 000 000
1996 tilinpäätös..... 353 489 759

03. *EU:n kalatalouden ohjaamisen rahoitusvälineeltä saatavat tulot (EU)*

Momentille arvioidaan kertyvän 35 880 000 mk.

Selvitysosa: Suomen tuloiksi EU:n kalatalouden ohjaamisen rahoitusvälineeltä (KOR) arvioidaan EU:n yhteisen kalastuspolitiikan mukaisen rakennepolitiikan toteuttamiseksi 34 880 000 mk ja kalatalouden tuottajajärjestöjen perustamisavustuksiin 1 000 000 mk. Tuloja vastaavia menoja on momentilla 30.36.46.

EU:lta saatavien tulojen mitoituksessa on otettu huomioon myös Ahvenanmaan osuus.

1998 tuloarvio 35 880 000
1997 tuloarvio 33 750 000
1996 tilinpäätös 30 647 610

04. *EU:lta saatavat muut tulot (EU)*

Momentille arvioidaan kertyvän 6 950 000 mk.

Selvitysosa: Momentin tuloina on otettu huomioon EU:lta maa- ja metsätalousministeriön tehtäväalueelle saatavat muut kuin momenteille 12.30.01, 12.30.02 ja 12.30.03 sekä tutkimuslaitosten tutkimushankkeisiin EU:sta tuloutuvat tulot. Tulot kertyvät EU-säädösten mukaisesti.

Tulot ja vastaavat menot ovat seuraavat:

	Tulot mk (ecua)		Menot mk	
Kirjanpitotiedot ETY 1915/83	800 000	(138 000)	1 250 000	30.72.21
Rakennetilastot ETY 571/88 14 art.	2 030 000	(350 000)	—	
Kalastuksen valvonta ETY 527/95	600 000	(103 000)	1 950 000	30.01.21
Kalastuksen satelliittivalvontaprojekti ETY 527/95	1 900 000	(325 000)	1 950 000	30.01.21
Eläinlääkintä ETY 424/90	1 620 000	(280 000)	3 200 000	30.01.25 30.84.21
Yhteensä	6 950 000	(1 196 000)	8 350 000	

EU:n osuus kirjanpitotietojen toimittamisesta kattaa osan siitä aiheutuvista kustannuksista (120 ecua tilaa kohti). Vuonna 1998 tuloutuu vuoden 1997 loppueriä ja vuoden 1998 ennakoita.

EU:n osuutta vuonna 1997 ETY 571/88 perusteella suoritetusta rakennetutkimuksesta arvioidaan kertyvän 2 030 000 mk.

EU:n osuus eläinlääkintätoimenpiteiden menoista on 50 %. EU:n osuus on kalastuksen valvonnasta noin 35 % ja satelliittivalvonnasta noin 80 %. Vuonna 1998 tuloutuu vuoden 1997 menoihin kohdistuva EU:n osuus.

1998 tuloarvio 6 950 000
1997 tuloarvio 5 781 000
1996 tilinpäätös 2 985 291

30. *Valtion osuus vedonlyönnistä hevoskilpailuissa saadusta tulosta*

Momentille arvioidaan kertyvän 27 000 000 mk.

Selvitysosa: Tulot perustuvat arpajaislakiin (491/1965) ja totopeliasetukseen (236/1995). Tuloja vastaavasti myönnetään määrärahoja yhteensä 23 000 000 mk momentilla 30.34.44 hevostalouden edistämiseen sekä 1 000 000 mk luvussa 30.70 Maatalouden tutkimuskeskukselle hevostalouden tutkimukseen. Tulokertymästä 3 000 000 mk vastaavasti ei myönnetä määrärahaa, koska se kattaa osittain vuoden 1994 kolmannessa lisätalousarviossa hevostaloudelle myönnettyä 17 000 000 markan lisätukea, minkä jälkeen lisätuesta on kattamatta 8 000 000 mk.

1998 tuloarvio 27 000 000
1997 tuloarvio 26 000 000
1996 tilinpäätös 22 192 103

32. *Kasvinjalostusmaksut*

Momentille arvioidaan kertyvän 4 500 000 mk.

Selvitysosa: Tulot kertyvät kasvinjalostustoiminnan edistämisestä annetun lain (896/1977, muut. 1030/1986 ja 1305/1988) mukaisina maksuina. Kertymästä 2 000 000 mk on Kasvinjalostuslaitokselle kertyviä maksuja. Kasvinjalostuslaitos on liiketoimintaa harjoittava nettobudjetoitu valtion laitos, joten näitä veroluonteisia tuloja ei oteta huomioon sen tuloina. Muiden jalostamien lajikkeiden siementavarasta suoritettavia maksuja arvioidaan kertyvän 2 470 000 mk, mitä vastaavasti menoja on momentilla 30.34.47. Lisäksi momentille arvioidaan kertyvän 30 000 mk puutarhakasvien jalostusmaksutuloja, jota vastaavat menot on merkitty momentille 30.70.21.

1998 tuloarvio 4 500 000
1997 tuloarvio 5 050 000
1996 tilinpäätös 5 527 518

35. *Hirvieläinten metsästysmaksut*

Momentille arvioidaan kertyvän 14 000 000 mk.

Selvitysosa: Tulot kertyvät valtion lukuun myytävistä hirvieläimistä sekä riistanhoitomaksuista ja pyyntilupamaksuista annetun lain (616/1993) 4 §:n mukaisista pyyntilupamaksuista saatavina tuloina. Vastaava meno on momentilla 30.36.41.

1998 tuloarvio..... 14 000 000
1997 tuloarvio..... 14 000 000
1996 tilinpäätös 10 112 748

36. *Viehekalastusmaksut*

Momentille arvioidaan kertyvän 16 750 000 mk.

Selvitysosa: Tulot perustuvat kalastuslain (286/1982, muut. 1045/1996) 88 §:ään. Läänikohtainen viehekalastusmaksu on kalenterivuodelta 150 mk ja seitsemän vuorokauden kalastusjaksolta 35 mk. Kun kalenterivuotta koskevia viehekalastusmaksuja arvioidaan kertyvän vähintään 100 000 ja seitsemän vuorokauden kalastusjaksokohtaisia vähintään 50 000 suoritusta, kokonaiskertymäksi tulee yhteensä 16 750 000 mk. Vuoden 1997 arvioitua tulokertymää vastaavat menot vähennettyinä valtiolle maksun kannosta vuonna 1997 koituvaksi arvioiduilla menoilla jaetaan vuonna 1998 kalavesien omistajille. Tämä meno on merkitty momentille 30.36.44.

1998 tuloarvio..... 16 750 000
1997 tuloarvio..... 16 750 000

37. *Kalastuksenhoitomaksut*

Momentille arvioidaan kertyvän 34 600 000 mk.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen kolmea pohjoisinta kuntaa koskevan kalastuslain (503/1951) kumoamiseksi ja kalastuslain (286/1982) ulottamiseksi koskemaan myös mainittua aluetta. Tulot perustuvat kalastuslain (286/1982, muut. 1355/1993 ja 1045/1996) 88 §:ään.

Kalastuksenhoitomaksuja lunastettiin vuosina 1994—1996 pohjoisiin kuntiin keskimäärin 23 341 kpl vuodessa ja muualle Suomeen 498 126 kpl vuodessa. Ottaen huomioon vuoden 1997 alusta voimaantulleen kalastuslain muutoksen vuodeksi 1998 lunastettavien kalastuksenhoitomaksujen lukumäärän arvioidaan olevan noin 420 000 kalenterivuodelta ja noin 50 000 seitsemän vuorokauden jaksolta. Kun kalastuksenhoitomaksu on 80 mk kalenterivuodelta ja 20 mk seitsemän vuorokauden jaksolta, momentille arvioidaan kertyvän 34 600 000 mk. Kalatalouden edistämiseen käytettävä meno on merkitty momentille 30.36.45.

1998 tuloarvio..... 34 600 000
1997 tuloarvio..... 43 180 000
1996 tilinpäätös 39 926 409

39. *Riistanhoitomaksut*

Momentille arvioidaan kertyvän 35 400 000 mk.

Selvitysosa: Riistanhoitomaksun suorittavien henkilöiden määräksi arvioidaan 295 000. Riistanhoitomaksuista ja pyyntilupamaksuista annetun lain (616/1993) 1 §:ssä tarkoitettu riistanhoitomaksu on tarkoitus säilyttää edelleen 120 markan suuruisena. Metsästyksen ja riistanhoidon edistämiseen varattu määräraha on merkitty momentille 30.36.40.

1998 tuloarvio..... 35 400 000
1997 tuloarvio..... 35 400 000
1996 tilinpäätös 35 154 135

40. *Vesioikeudelliset kalatalousmaksut*

Momentille arvioidaan kertyvän 7 000 000 mk.

Selvitysosa: Tulot kertyvät vesilain (264/1961, muut. 427/1970, 467/1987 ja 553/1994) mukaisesti määrätyistä kalatalousmaksuista sekä muista vastaavista maksuista. Vastaavat menot on merkitty momentille 30.36.25.

1998 tuloarvio 7 000 000
1997 tuloarvio 6 000 000
1996 tilinpäätös..... 5 954 771

41. *Tenojoen kalastuslupamaksut*

Momentille arvioidaan kertyvän 1 700 000 mk.

Selvitysosa: Tulot kertyvät Tenojoen kalastuspiirin yhteisestä kalastussäännöstä tehdyn sopimuksen (Sops 94/1989) 5 artiklan ja kalastussäännön 2 §:n mukaisista kalastuslupamaksuista. Vuoden 1997 tulokertymää vastaavista menoista valtiolle kuuluva osuus on merkitty momentille 30.01.21 sekä kalastuskunnille ja muille vesialueen omistajille kuuluva osuus momentille 30.36.44.

1998 tuloarvio 1 700 000
1997 tuloarvio 1 700 000
1996 tilinpäätös..... 1 020 791

65. *Geodeettisen laitoksen tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 400 000 mk.

Selvitysosa: Vastaavia menoja on momentilla 30.65.21.

1998 tuloarvio 400 000
1997 tuloarvio 600 000
1996 tilinpäätös 381 224

70. *Maatalouden tutkimuskeskuksen tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 1 648 000 mk.

Maksullisen toiminnan tuloja saa käyttää myös sijoitusmenoiksi luettavien koneiden ja laitteiden hankinnasta aiheutuvien menojen maksamiseen sekä maksujen palauttamiseen. Maksullisen toiminnan tuloja saa käyttää keskimäärin enintään 80 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen. Tuloista saa käyttää maksullisen toiminnan hintojen alentamiseen hevossairaalan osalta enintään 30 000 mk, valiotaimituotannon osalta enintään 60 000 mk ja maatalouden sääpalvelun osalta enintään 480 000 mk.

Selvitysosa: Nettobudjetoitavina maksullisen toiminnan tuloina on otettu huomioon julkisoikeudellisten suoritteiden ja liiketaloudellisten suoritteiden tulot yhteensä 14 417 000 mk. Tulojen mitoituksessa on otettu vähentävinä tekijöinä huomioon maatilataloustuotteiden myynnistä kertyvien tulojen siirto 3 900 000 mk nettobudjetoidulle toimintamenomomentille 30.70.21, metsien siirrosta Metsähallitukselle aiheutuva puunmyyntitulojen vähennys 700 000 mk sekä muiden maksullisten suoritteiden myyntitulojen vähennys yhteensä 1 300 000 mk. Hevossairaala täydentää yksityistä palveluvalikoimaa tarjoamalla erityisosaamiseen ja tutkimukseen perustuvia sairaalapalveluita. Valiotaimituotannolla tehostetaan taimituotantoa, estetään vaarallisten kasvintuhoojien leviämistä ja turvataan ilmasto-olosuhteisiimme sopeutetun emotaimiston saatavuus viherrakentamisen tarpeisiin. Maatalouden sääpalvelu tuottaa ajantasaista säätietoa ja toimenpidesuosituksia tuottajille. Toiminnan avulla voidaan ennustaa kasvitautien ja tuhoeläinten leviämistä sekä parantaa näin satotasoa ja laatua. Ajantasaisen tiedon ansiosta lannoituksen aiheuttama ympäristön kuormitus alenee. Ilmatieteen laitoksen nettobudjetoidulle momentille 31.50.21 kertyvistä sääpalvelumaksujen tuotoista tuloutetaan maatalouden palvelujen osuus tälle momentille.

Menojen ja tulojen erittely:

	mk
Maksullisen toiminnan erillismenot	12 769 000
Maksullisen toiminnan tulot	14 417 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	250 000
— muut suoritteet	14 167 000
Nettotulot	1 648 000

1998 tuloarvio 1 648 000
1997 tuloarvio 4 220 000
1996 tilinpäätös 21 784 031

(72.) *Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen tulot*

Selvitysosa: Momentti on poistettu talousarviosta ja sen tulot on otettu huomioon momentin 30.72.21 nettomäärärahassa.

1997 tuloarvio 40 000
1996 tilinpäätös 35 120

76. *Metsäntutkimuslaitoksen tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 16 300 000 mk.

Selvitysosa: Bruttobudjetoidun tutkimusmetsien tulosalueen maksullisesta toiminnasta kertyy puunmyyntituloja 9 500 000 mk, taimija siemenmyyntituloja 1 800 000 mk, maanvuokratuloja 3 200 000 mk, rakennusten vuokratuloja 1 300 000 mk ja muita tuloja 500 000 mk. Nettobudjetoidun asiakasrahoitteisen toiminnan tulosalueelta kertyvät tulot 6 500 000 mk, tutkimushankkeisiin arvioitu EU:n rahoitusosuus 2 800 000 mk ja muut sekalaiset tulot 700 000 mk on otettu huomioon menoja vähentävänä tekijänä momentin 30.76.21 nettomäärärahassa.

1998 tuloarvio 16 300 000
1997 tuloarvio 16 300 000
1996 tilinpäätös 17 002 972

83. *Kasvintuotannon tarkastuskeskuksen tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 37 462 000 mk.

Selvitysosa: Kertymästä 29 862 000 mk on maksullisen toiminnan tuloja ja 7 600 000 mk torjunta-aineiden rekisteröintituloja. Maksullisen palvelutoiminnan tulot perustuvat valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla annettuun maa- ja metsätalousministeriön päätökseen (1284/1995) sekä rehulain (234/1993) 22 §:ään ja lannoitelain (232/1993) 18 §:ään sekä torjunta-ainelain (1031/1987) 7 §:ään. Vastaavia menoja on momenteilla 30.01.23, 30.70.22, 30.83.21 ja 33.09.21. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi torjunta-ainelain muuttamisesta.

1998 tuloarvio 37 462 000
1997 tuloarvio 32 430 000
1996 tilinpäätös 26 784 334

84. *Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 51 300 000 mk.

Selvitysosa: Kertymästä 50 658 000 mk on maksullisen palvelutoiminnan tuloja, 542 000 mk EU-tutkimussopimuksien tuloja ja 100 000 mk muita tuloja. Tulot perustuvat valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla annettuun maa- ja metsätalousministeriön päätökseen Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen suoritteista perittävistä maksuista (626/1993, muut. 1331/1993 ja 907/1994) ja Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen päätökseen maksuista (102/29/1994, muut. 264/29/1994, 529/29/1994, 73/29/1996 ja 461/29/1996).

Tuloja arvioidaan kertyvän seuraavasti:

	mk
Maksullinen palvelutoiminta	
Julkisoikeudelliset suoritteet:	
Eläimistä saatavien elintarvikkeiden tarkastus- ja valvontamaksu	24 000 000
Liiketaloudellisin perustein hinnoiteltavat suoritteet:	
Tutkimuspalvelut	4 458 000
Ulkomaisten rokotteiden ja seerumeiden välitys	22 000 000
Muut tulot	200 000
Yhteensä	50 658 000
Tulot EU-tutkimussopimuksista	542 000
Muut tulot	100 000
Yhteensä	51 300 000

Maksullisesta palvelutoiminnasta aiheutuvat menot on merkitty momentille 30.84.21, lukuunottamatta lihantarkastuksesta aiheutuvia menoja, jotka ovat momentilla 30.84.22 ja rokotteiden ja seerumeiden välityksestä aiheutuvia menoja, jotka ovat momentilla 30.84.28.

1998 tuloarvio 51 300 000
1997 tuloarvio 53 300 000
1996 tilinpäätös 55 945 616

98. *Siemenperunakeskuksen tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 68 000 mk.

Selvitysosa: Siemenperunakeskuksen toiminnan ja talouden kehittymisen tavoitteet on esitetty luvussa 30.98.

1998 tuloarvio 68 000

99. *Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 118 500 000 mk.

Selvitysosa: Tuloista arvioidaan kertyvän 100 000 000 mk siirtona maatilatalouden kehittämisrahastosta valtiovarastoon ja muina tuloina 18 500 000 mk.

1998 tuloarvio 118 500 000
1997 tuloarvio 18 500 000
1996 tilinpäätös 58 066 279

31. Liikenneministeriön hallinnonala

24. *Tielaitoksen sekalaiset tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 4 000 000 mk.

Selvitysosa: Tulot ovat takaisin perittäviä maanlunastuskorvauksia ja muita sekalaisia tuloja.

1998 tuloarvio 4 000 000
1997 tuloarvio 4 000 000
1996 tilinpäätös 7 532 743

25. *Ulkopuolisilta perittävät osuudet tietöiden kustannuksista*

Momentille arvioidaan kertyvän 67 000 000 mk.

Selvitysosa: Tulot kertyvät Tielaitoksen ja ulkopuolisten välisiin sopimuksiin perustuvista osuuksista ulkopuolisten osallistuessa tiehankkeiden kustannuksiin. Ulkopuolisten sitoumusosuuksia vastaavat menot sisältyvät momentille 31.24.78.

1998 tuloarvio 67 000 000
1997 tuloarvio 67 000 000
1996 tilinpäätös 77 902 097

30. *Merenkulkulaitoksen tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 10 000 000 mk.

Selvitysosa: Tulokertymä on muulla kuin toimintamenomomentin määrärahalla hankitun irtaimen omaisuuden myyntituottoa. Väy-

lämaksutulot on siirretty momentille 31.30.21 nettobudjetoiduiksi tuloiksi.

1998 tuloarvio	10 000 000
1997 tuloarvio	402 627 000
1996 tilinpäätös	323 387 289

31. *Merentutkimuslaitoksen tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 2 300 000 mk.

Selvitysosa: Tulot perustuvat liikenneministeriön päätökseen Merentutkimuslaitoksen maksullisista suoritteista (1445/1993). Vastaavat menot on merkitty momentille 31.31.28.

1998 tuloarvio	2 300 000
1997 tuloarvio	3 300 000
1996 tilinpäätös	1 221 035

41. *Ajoneuvohallintokeskuksen tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 500 000 mk.

Momentille kertyviä tuloja saa käyttää myös liikennevalvonnan menoihin.

Selvitysosa: Tulot perustuvat valtion maksuperustelain nojalla annettuun liikenneministeriön päätökseen (1605/1995) Ajoneuvohallintokeskuksen maksuista. Tuloihin sisältyy lisäksi arvio verohallituksen verotustehtävien hoidosta maksamasta 34,1 milj. markan korvauksesta.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	167 726 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	161 147 000
Muut toimintamenot	6 579 000
Bruttotulot	168 226 000
Maksullisen toiminnan tulot	168 026 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	121 387 000
— muut suoritteet	46 639 000
Muut tulot	200 000
Nettotulot	500 000

1998 tuloarvio	500 000

52. *Telehallintokeskuksen tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 733 000 mk.

Momentille kertyviä tuloja saa käyttää myös kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Tulot perustuvat valtion maksuperustelain nojalla annettuun liikenneministeriön päätökseen Telehallintokeskuksen maksuista (1440/1994, muut. 1625/1995, 34/1996, 600/1996 ja 1185/1996) sekä asetukseen valtion radiorahastosta (1000/1980, muut. 801/1988). Telehallintokeskuksen tulostavoitteet on esitetty luvussa 31.52.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Maksullisen toiminnan erillismenot	109 542 000
Bruttotulot	110 275 000
Maksullisen toiminnan tulot	110 132 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	67 378 000
— muut suoritteet	42 754 000
Muut tulot	143 000
Nettotulot	733 000

1998 tuloarvio	733 000
1997 tuloarvio	1 665 000
1996 tilinpäätös	10 454 286

58. *Radanpidon tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 1 000 000 mk.

Selvitysosa: Tulot ovat radanpidon kiinteistöjen myyntituloja.

1998 tuloarvio	1 000 000
1997 tuloarvio	1 000 000
1996 tilinpäätös	6 128 536

99. *Liikenneministeriön hallinnonalan muut tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 1 000 000 mk.

1998 tuloarvio	1 000 000
1997 tuloarvio	300 000
1996 tilinpäätös	2 436 495

32. Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala

03. *Tulot työvoima- ja elinkeinokeskusten yritysosastojen maksullisesta palvelutoiminnasta*

Momentille arvioidaan kertyvän 9 200 000 mk.

Selvitysosa: Momentin nimike ja numerotunnus on muutettu.Tulot pk-yrityksille järjestettävistä kehittämispalveluista perustuvat kauppa- ja teollisuusministeriön päätökseen kauppa- ja teollisuusministeriön sekä kauppa- ja teollisuusministeriön yrityspalvelun piiritoimistojen maksullisista suoritteista (214/1996). Tulot kertyvät työvoima- ja elinkeinokeskusten yritysosastojen yrittäjäkoulutustilaisuuksista, alueellisista elinkeinojen kehittämishankkeista, tuotteistetuista neuvontapalveluista sekä muista momentilta 32.03.21 rahoitettavista kehittämispalveluista.

1998 tuloarvio	9 200 000
1997 tuloarvio	9 200 000
1996 tilinpäätös	14 703 073

(32.) *Patentti- ja rekisterihallituksen maksullisen palvelutoiminnan tulot*

Selvitysosa: Momentti on poistettu talousarviosta. Tulot on nettobudjetoitu momentille 32.32.21.

1997 tuloarvio	4 156 000

41. *Turvatekniikan keskuksen tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 7 000 000 mk.

Selvitysosa: Tulot ovat valtion maksuperustelain nojalla (150/1992) annetun kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksen (1032/1996) mukaisia lupa- ja tarkastusmaksuja.

1998 tuloarvio	7 000 000
1997 tuloarvio	7 000 000
1996 tilinpäätös	6 302 641

99. *Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan muut tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 107 550 000 mk.

Selvitysosa: Tulojen arvioidaan kertyvän seuraavasti:

	mk
Elintarvikeviraston tulot	300 000
Kuluttajaviraston tulot	2 000 000
Kuluttajatutkimuskeskuksen tulot	1 600 000
Matkailun edistämiskeskuksen tulot	100 000
Teknologian kehittämiskeskuksen tulot	4 000 000
Kilpailuviraston tulot	50 000
Valtausmaksut	3 500 000
Alusrahoituslainojen korkoerohyvitykset	60 000 000
Muut tulot	36 000 000
Yhteensä	107 550 000

Elintarvikeviraston tulot perustuvat valtion maksuperustelakiin (150/1992) ja sen nojalla annettuun kauppa- ja teollisuusministeriön päätökseen (1233/1993) Elintarvikeviraston maksullisista suoritteista.

Kuluttajaviraston tulot perustuvat ministeriön kuluttajaviraston maksullisista suoritteista annettuun päätökseen (1347/93, muut. 781/1996) ja valmismatkaliikkeistä annettuun lakiin (1080/1994).

Kuluttajatutkimuskeskuksen tulot perustuvat kauppa- ja teollisuusministeriön päätökseen (1348/1993) Kuluttajatutkimuskeskuksen maksullisista suoritteista.

Kauppa- ja teollisuusministeriön tulot perustuvat kauppa- ja teollisuusministeriön päätökseen (214/1996) ministeriön ja piiritoimistojen maksullisista suoritteista sekä kauppa- ja teollisuusministeriön päätökseen (1494/1993) ydinenergiankäytön valvontaan kuuluvista ministeriön maksullisista suoritteista.

Matkailun edistämiskeskuksen tulot kertyvät hotelli- ja vuokratuloista.

Teknologian kehittämiskeskuksen tulot perustuvat kauppa- ja teollisuusministeriön päätökseen (7/1997) viraston maksuista.

Kilpailuviraston tulot perustuvat kauppa- ja teollisuusministeriön päätökseen (1639/1993) kilpailuviraston maksullisista suoritteista.

Valtausmaksuista saatavat tulot perustuvat kaivoslakiin (503/1965).

Alusrahoituslainojen korkoerohyvitykset perustuvat alustoimitusten rahoitukseen myönnettävistä korkotukilainoista annettuun lakiin (1093/1985, muut. 1258/1987, 1069/1989 ja 1363/1989) ja alustoimitusten rahoitukseen myönnettävästä korkotuesta annettuun lakiin (1173/1990, muut. 1102/1993). Muu antolainauksen korkoerohyvitys perustuu Suomen Vientiluotto Oy:n korkotuesta, valuuttakurssitappioiden korvaamisesta ja antolainauksen valtion takauksista annettuun lakiin (1364/1989, muut. 242/1992, 1408/1995 ja 1371/1996).

1998 tuloarvio 107 550 000
1997 tuloarvio 130 315 000
1996 tilinpäätös..... 190 272 380

33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala

06. *Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 2 250 000 mk.

Selvitysosa: Tulot ovat terveydenhuollon oikeusturvakeskuksesta annetun lain (1074/1994) ja asetuksen (1121/1992) mukaisia maksuja. Valtiolle suoritettava korvaus määräytyy valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla annetun sosiaali- ja terveysministeriön päätöksen mukaisesti.

1998 tuloarvio..... 2 250 000
1997 tuloarvio..... 1 750 000
1996 tilinpäätös..... 3 191 003

08. *Kansanterveyslaitoksen tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 3 200 000 mk.

Selvitysosa: Tulot ovat Kansanterveyslaitoksesta annetun lain (828/1981) 5 §:n mukaisia maksuja.

Tulot kertyvät rokotteiden myynnistä ja välitystoiminnasta sekä sekalaisista tuloista. Vastaavat menot on merkitty momenteille 33.08.21 ja 33.08.26.

1998 tuloarvio..... 3 200 000
1997 tuloarvio..... 1 920 000
1996 tilinpäätös 15 722 153

09. *Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 12 263 000 mk.

Selvitysosa: Tulot ovat valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla annetun sosiaali- ja terveysministeriön päätöksen mukaisia kemikaalilain (744/1989) ja alkoholilain (1143/1994) tarkoittamia lupa- ja valvontamaksuja.

1998 tuloarvio..... 12 263 000
1997 tuloarvio..... 12 263 000
1996 tilinpäätös 15 377 588

10. *Säteilyturvakeskuksen tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 37 205 000 mk.

Selvitysosa: Tulot määräytyvät valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla annettujen sosiaali- ja terveysministeriön sekä kauppa- ja teollisuusministeriön päätösten mukaisesti.

Tuloista 37 200 000 mk kertyy julkisoikeudellisista suoritteista, loput 5 000 mk ovat perintätuloja. Tulojen kertymässä on otettu huomioon 3 000 000 mk, mikä aiheutuu maksullisen ydinturvallisuusvalvonnan volyymin kasvusta.

1998 tuloarvio..... 37 205 000
1997 tuloarvio..... 33 708 000
1996 tilinpäätös 36 796 907

92. *Raha-automaattiyhdistyksen tuotto*

Momentille arvioidaan kertyvän 1 735 000 000 mk.

Selvitysosa: Tulot ovat arpajaislain (491/1965) 3 §:n 4 momentin ja raha-automaattiasetuksen (676/1967) 29 §:n mukaisia tuottoja.

1998 tuloarvio..... 1 735 000 000
1997 tuloarvio..... 1 630 000 000
1996 tilinpäätös 1 573 581 000

98. *Valtionapujen palautukset*

Momentille arvioidaan kertyvän 70 000 000 mk.

Selvitysosa: Tulot ovat sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/1992), sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (677/1982), kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta annetun lain (64/1986) sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ja sosiaalivakuutuksen erityislakien nojalla maksettujen valtionapujen ja valtion osuuksien palautuksia.

1998 tuloarvio 70 000 000
1997 tuloarvio 70 000 000
1996 tilinpäätös..... 202 693 327

99. *Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut tulot*
Momentille arvioidaan kertyvän 1 300 000 mk.

Selvitysosa: Tuloista 300 000 mk on geenitekniikkalain (377/1995) mukaisia tuloja.

1998 tuloarvio 1 300 000
1997 tuloarvio 1 300 000
1996 tilinpäätös..... 6 091 506

34. Työministeriön hallinnonala

40. *Euroopan sosiaalirahastosta saatavat tulot (EU)*
Momentille arvioidaan kertyvän 937 430 000 mk.
Selvitysosa: Tulot kertyvät niistä tavoitteita 6, 2, 3, 4 ja 5b koskevia ohjelmia sekä yhteisöaloitteita ja pilottiprojekteja toteuttaviin hankkeisiin myönnetyn EU-tuen maksatuksista vuoden 1998 osuutena, jotka on hyväksytty EU:n komission kanssa vuosille 1995—1999 Euroopan sosiaalirahaston työvoima- ja sosiaalipolitiikan toteuttamiseksi. Sosiaalirahasto-ohjelmien menot ESR-osuuden osalta on budjetoitu momentille 34.05.61.

Vuoteen 1997 kohdistuvat:	mk
— Tavoite 3	145 990 000
— Tavoite 4	40 670 000
— Tavoite 6	57 270 000
— Tavoite 2	41 610 000
— Tavoite 5b	14 520 000
Yhteensä	300 060 000

Vuoteen 1998 kohdistuvat:	mk
— Tavoite 3	212 090 000
— Tavoite 4	90 900 000
— Tavoite 6	97 900 000
— Tavoite 2	38 800 000
— Tavoite 5b	53 280 000
— Yhteisöaloitteet	144 400 000
Yhteensä	637 370 000

1998 tuloarvio 937 430 000
1997 tuloarvio 670 700 000
1996 tilinpäätös..... 284 697 751

70. *Palkkaturvamaksujen palautukset*
Momentille arvioidaan kertyvän 186 000 000 mk.
Selvitysosa: Tulot ovat palkkaturvalain (649/1973) 16 §:n ja merimiesten palkkaturvalain (927/1979) 16 §:n mukaisia palautuksia sekä työnantajilta ja konkurssipesiltä kyseisen vuoden aikana takaisin perittyjä saatavia. Palkkaturvalain ja merimiesten palkkaturvalain mukaiset menot 190 000 000 mk on budjetoitu momentille 34.99.50.

1998 tuloarvio 186 000 000
1997 tuloarvio 226 000 000
1996 tilinpäätös..... 164 233 945

99. *Työministeriön hallinnonalan muut tulot*
Momentille arvioidaan kertyvän 40 000 000 mk.
Selvitysosa: Tuloja arvioidaan kertyvän seuraavasti:

	mk
Palkkaturvapalautusten korot	18 000 000
Muut tulot	22 000 000
Yhteensä	40 000 000

1998 tuloarvio..... 40 000 000
1997 tuloarvio..... 17 000 000
1996 tilinpäätös 35 824 112

35. Ympäristöministeriön hallinnonala

26. *Alueellisten ympäristökeskusten tulot*
Momentille arvioidaan kertyvän 3 100 000 mk.
Selvitysosa: Tuloja arvioidaan kertyvän vesiensuojelumaksuina 3 100 000 mk. Vesiensuojelumaksut peritään vesilain (246/1961) 10 luvun 27 §:n perusteella.

1998	tuloarvio	3 100 000
1997	tuloarvio	2 500 000
1996	tilinpäätös	6 123 212

27. *Suomen ympäristökeskuksen tulot*
Momentille arvioidaan kertyvän 750 000 mk.
Selvitysosa: Tulot kertyvät lähinnä koskiensuojelukorvausten palautuksina ja muina valtiolle tuloutettavina tuloerinä.

1998	tuloarvio	750 000
1997	tuloarvio	1 500 000
1996	tilinpäätös	592 952

40. *Asuntotoimen tulot*
Momentille arvioidaan kertyvän 300 000 mk.
Selvitysosa: Momentille kertyvät tulot ovat valtion asuntorahaston sekalaisia tuloja.

1998	tuloarvio	300 000
1997	tuloarvio	100 000
1996	tilinpäätös	383 434

60. *Korvaukset ympäristövahinkojen torjuntatoimista*
Momentille arvioidaan kertyvän 7 000 000 mk.
Selvitysosa: Öljysuojarahastosta annetun lain (379/1974) 5 ja 10 §:n mukaisina korvauksina arvioidaan saatavan lähinnä öljyvahinkojen torjuntakaluston hankinnasta aiheutuneista menoista 5 500 000 mk.
Ympäristövahinkojen torjuntakustannuksista arvioidaan vahingonkorvausvelvollisilta saatavan korvauksina 1 500 000 mk.

1998	tuloarvio	7 000 000
1997	tuloarvio	7 000 000
1996	tilinpäätös	10 761 587

99. *Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot*
Momentille arvioidaan kertyvän 25 400 000 mk.
Selvitysosa: Momentille arvioidaan kertyvän 24 000 000 mk EU:n ympäristörahastosta (LIFE), jota vastaavat menot on budjetoitu momentille 35.01.62. Muut tulot perustuvat ympäristöministeriön suoritteista annettuun maksupäätökseen (1803/1995) sekä sekalaisiin tuloihin.

1998	tuloarvio	25 400 000
1997	tuloarvio	19 400 000
1996	tilinpäätös	10 145 717

39. Muut sekalaiset tulot

01. *Sakkorahat*
Momentille arvioidaan kertyvän 300 000 000 mk.
Selvitysosa: Momentille tuloutetaan sakkorangaistuksista sekä pysäköintivirhemaksulain (248/1970) perusteella kertyvät varat.

1998	tuloarvio	300 000 000
1997	tuloarvio	330 000 000
1996	tilinpäätös	248 290 406

02. *Valtiolle tilitettävät veronlisäykset ja viivekorot*
Momentille arvioidaan kertyvän 450 000 000 mk.
Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu. Momentille tuloutetaan veronlisäyksestä ja viivekorosta annetun lain (1556/1995) perusteella perityistä viivekoroista valtiolle veronsaajana tuleva osuus sekä eri verolakien perusteella maksuunpannut veronlisäykset. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen veronlisäyksestä ja viivekorosta annetun lain muuttamisesta. Veronlisäyksen ja viivekoron korkotasoa ehdotetaan alennettavaksi. Toimenpiteen on arvioitu vähentävän veronlisäyksinä ja viivekorkoina kertyvää tuloa yhteensä noin 100 milj. mk, josta valtion osuus on noin 50 milj. mk.

1998	tuloarvio	450 000 000
1997	tuloarvio	500 000 000
1996	tilinpäätös	406 401 546

03. *Oikaisurahat*
Momentille arvioidaan kertyvän 100 000 mk.

1998 tuloarvio 100 000
1997 tuloarvio 100 000
1996 tilinpäätös ..... -

04. *Menorästien ja siirrettyjen määrärahojen peruutukset*
Momentille arvioidaan kertyvän 900 000 000 mk.
Selvitysosa: Momentille tuloutetaan käyttämättä jääneet menorästit sekä siirretyt siirtomäärärahat, joita tilinpäätöksessä ei enää voida siirtää.
Tuloarviosta 500 000 000 mk aiheutuu siitä, että 31.12.1997 jälkeen maksettavat avustukset korjaustoimintaan ja vuokrataloille maksetaan valtion asuntorahaston varoista, jolloin 1.1.1998 käyttämättä olevat siirtomäärärahaerät voidaan peruuttaa.

1998 tuloarvio 900 000 000
1997 tuloarvio 300 000 000
1996 tilinpäätös 913 101 777

05. *Valtion maaomaisuuden ja tuloa tuottavien oikeuksien myynti*
Momentille arvioidaan kertyvän 100 000 000 mk.
Selvitysosa: Momentille tuloutetaan oikeudesta luovuttaa valtion maaomaisuutta ja tuloa tuottavia oikeuksia säädettyyn lakiin (687/1978) ja sen nojalla annettuun asetukseen (693/1978) perustuvien kauppojen myyntihinnat.

1998 tuloarvio 100 000 000
1997 tuloarvio 40 000 000
1996 tilinpäätös 131 222 399

07. *Valtiolle valtion eläkerahaston ulkopuolella tuloutettavat korvaukset*
Momentille arvioidaan kertyvän 65 000 000 mk.
Selvitysosa: Vuoden 1994 alusta lukien kaikkien valtion eläkejärjestelmän piiriin kuuluvien työnantajien eläkemaksut maksetaan valtion eläkerahastoon. Momentin tulot kertyvät Kuntien eläkevakuutuksen valtiolle maksamista kaupunkien oikeuslaitosten eläkemenojen korvauksista.

1998 tuloarvio 65 000 000
1997 tuloarvio 65 000 000
1996 tilinpäätös 74 857 577

09. *Valtiolle maksettavat päivä- ja äitiysrahat sekä sosiaaliturvamaksut*
Momentille arvioidaan kertyvän 10 000 000 mk.
Selvitysosa: Momentille tuloutetaan valtiolle sairausvakuutuslain (346/1963) mukaan maksetut päivärahat sekä äitiys-, isyys- ja vanhempainrahat sekä työnantajien sosiaaliturvamaksusta annetun lain (366/1963) 13 §:n tarkoittamat sosiaaliturvamaksut.

1998 tuloarvio 10 000 000
1997 tuloarvio 10 000 000
1996 tilinpäätös 3 801 131

10. *Muut sekalaiset tulot*
Momentille arvioidaan kertyvän 15 000 000 mk.
Selvitysosa: Momentille tuloutetaan sellaiset sekalaiset tulot, joita ei voida tulouttaa muille momenteille.

1998 tuloarvio 15 000 000
1997 tuloarvio 15 000 000
1996 tilinpäätös 87 393 341

50. *Tulot osakemyynnistä*
Momentille arvioidaan kertyvän 2 000 000 000 mk.

1998 tuloarvio 2 000 000 000
1997 tuloarvio 1 000 000 000
1996 tilinpäätös 3 856 671 586

Osaston 12 tulot luvuittain vuosina 1996—1998

		v. 1996 tilinpäätös 1000 mk	v. 1997 talousarvio 1000 mk	v. 1998 esitys 1000 mk	Muutos 1997—1998 ± 1000 mk	± %
24.	Ulkoasiainministeriön hallinnonala	16 705	9 500	9 500	—	—
25.	Oikeusministeriön hallinnonala	378 427	462 500	500 500	+ 38 000	+ 8
26.	Sisäasiainministeriön hallinnonala	801 154	703 273	951 881	+ 248 608	+35
27.	Puolustusministeriön hallinnonala	112 858	63 750	54 900	— 8 850	—14
28.	Valtiovarainministeriön hallinnonala	17 307 376	14 362 264	13 845 300	— 516 964	— 4
29.	Opetusministeriön hallinnonala	2 382 487	1 929 147	2 171 217	+ 242 070	+13
30.	Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	3 242 024	3 522 626	3 720 958	+ 198 332	+ 6
31.	Liikenneministeriön hallinnonala	429 062	479 892	86 533	— 393 359	—82
32.	Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala	339 160	150 671	123 750	— 26 921	—18
33.	Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	1 853 453	1 750 941	1 861 218	+ 110 277	+ 6
34.	Työministeriön hallinnonala	484 756	913 700	1 163 430	+ 249 730	+27
35.	Ympäristöministeriön hallinnonala	28 007	30 500	36 550	+ 6 050	+20
39.	Muut sekalaiset tulot	5 721 740	2 260 100	3 840 100	+1 580 000	+70
	Yhteensä	33 097 210	26 638 864	28 365 837	+1 726 973	+ 6

Osasto 13
KORKOTULOT JA VOITON TULOUTUKSET

01. Korkotulot

04. *Korot valtion lainoista liikelaitoksille*
Momentille arvioidaan kertyvän 6 799 000 mk.
Selvitysosa: Tulot kertyvät valtion liikelaitoksista annetun lain (627/1987) mukaisten liikelaitosten aloittavassa taseessa valtiolta liikelaitoksille myönnetyiksi merkittyjen lainojen koroista.

1998 tuloarvio 6 799 000
1997 tuloarvio 11 112 000
1996 tilinpäätös 10 022 605

05. *Korot muista lainoista*
Momentille arvioidaan kertyvän 74 300 000 mk.
Selvitysosa: Tuloarviossa on otettu huomioon liikelaitoksista valtion yhtiöiksi muutetuille yhtiöille myönnetyistä lainoista kertyvät korkotulot. Tuloarviossa on myös otettu huomioon valtion liikelaitosten eläkemaksulainoista kertyvät korkotulot. Tuloihin sisältyy arvio kehitysapuluottojen koroista.

1998 tuloarvio 74 300 000
1997 tuloarvio 125 061 000
1996 tilinpäätös 293 661 089

07. *Korot talletuksista*
Momentille arvioidaan kertyvän 1 300 000 000 mk.
Selvitysosa: Momentin tuloiksi merkitään yli päivittäisen tarpeen olevien valtion kassareservien sijoitustoiminnasta kertyvät korkotulot.

1998 tuloarvio 1 300 000 000
1997 tuloarvio 1 520 000 000
1996 tilinpäätös 1 983 122 616

03. Osinkotulot

01. *Osinkotulot*
Momentille arvioidaan kertyvän 1 500 000 000 mk.
Selvitysosa: Tulot kertyvät osinkotuloina valtion osakeomistuksen perusteella.

1998 tuloarvio 1 500 000 000
1997 tuloarvio 1 200 000 000
1996 tilinpäätös 1 526 727 987

05. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset

01. *Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset*
Momentille arvioidaan kertyvän 190 000 000 mk.
Selvitysosa: Tulot kertyvät valtion liikelaitoksista annetun lain (627/1987) mukaisten liikelaitosten voiton tuloutuksista vuodelta 1997.

1998 tuloarvio 190 000 000
1997 tuloarvio 180 000 000
1996 tilinpäätös..... 256 000 000

Osaston 13 tulot luvuittain vuosina 1996—1998

		v. 1996 tilinpäätös 1000 mk	v. 1997 talousarvio 1000 mk	v. 1998 esitys 1000 mk	Muutos 1997—1998 ± 1000 mk	± %
01.	Korkotulot.....	3 877 889	1 656 173	1 381 099	—275 074	—17
03.	Osinkotulot.....	1 526 728	1 200 000	1 500 000	+300 000	+25
05.	Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset.....	256 000	180 000	190 000	+ 10 000	+ 6
	Yhteensä	5 660 617	3 036 173	3 071 099	+ 34 926	+ 1

Osasto 15

LAINAT

01. Valtiolle takaisin maksettavat lainat

02. *Takaisinmaksut valtion lainoista liikelaitoksille*

Momentille arvioidaan kertyvän 28 081 000 mk.

Selvitysosa: Tulot kertyvät pääosin valtion liikelaitoksista annetun lain (627/1987) mukaisten liikelaitosten aloittavassa taseessa valtiolta liikelaitoksille myönnetyiksi merkittyjen lainojen takaisinmaksusta.

1998 tuloarvio	28 081 000
1997 tuloarvio	28 168 000
1996 tilinpäätös	28 673 940

04. *Muiden lainojen lyhennykset*

Momentille arvioidaan kertyvän 545 600 000 mk.

Selvitysosa: Tuloihin sisältyy liikelaitoksista valtion yhtiöiksi muutetuille yhtiöille myönnettyjen lainojen lyhennyksiä. Tuloarviossa on myös otettu huomioon valtion liikelaitosten eläkemaksulainojen takaisinmaksut. Tuloihin sisältyy arvio kehitysluottojen takaisinmaksuista.

1998 tuloarvio	545 600 000
1997 tuloarvio	679 051 000
1996 tilinpäätös	1 096 423 418

02. Valtion nettolainanotto

01. *Nettolainanotto*

Momentille merkitään 15 440 000 000 mk.

Selvitysosa: Talousarvioesityksen tasapainottamiseksi nettolainanoton tarve vuonna 1998 on 15 440 000 000 mk. Nettolainanotto on tarkoitus kattaa kokonaisuudessaan pitkäaikaisella lainanotolla ja vielä siten, että lyhytaikaisen velkasitoumuslainanoton määrää voitaisiin samanaikaisesti jonkin verran vähentää.

Valtion markkamääräisen yli 12 kuukauden pituisen velan kuoletusten on arvioitu vuonna 1998 olevan 13 370 000 000 mk ja valuuttamääräisen yli 12 kuukauden pituisen velan kuoletusten 18 485 000 000 mk eli yhteensä 31 855 000 000 mk. Uusia pitkäaikaisia lainoja on tarkoitus ottaa ottaen huomioon pyrkimys korvata lyhytaikaista velkasitoumusrahoitusta pitempiaikaisella rahoituksella 59 915 000 000 mk.

1998 tuloarvio	15 440 000 000
1997 tuloarvio	28 290 000 000
1996 tilinpäätös	34 502 471 169

Osaston 15 tulot luvuittain vuosina 1996—1998

		v. 1996 tilinpäätös 1000 mk	v. 1997 talousarvio 1000 mk	v. 1998 esitys 1000 mk	Muutos 1997—1998 ± 1000 mk	± %
01.	Valtiolle takaisin maksettavat lainat	1 125 097	707 219	573 681	— 133 538	—19
02.	Valtion nettolainanotto	34 502 471	28 290 000	15 440 000	—12 850 000	—45
	Yhteensä	35 627 569	28 997 219	16 013 681	—12 983 538	—45

MENOT

Pääluokka 21
TASAVALLAN PRESIDENTTI

Selvitysosa: Tasavallan Presidentin kanslian kokonaishenkilöstömäärän arvioidaan vuonna 1998 olevan 83 henkilötyövuotta.

01. Tasavallan Presidentti

01. *Presidentin palkkio ja edustusrahat*
Momentille myönnetään 1 458 000 mk.
Määrärahaa saa käyttää tasavallan presidentin palkkiosta annetun lain (39/1994) mukaisten menojen maksamiseen.

1998 määräraha	1 458 000
1997 määräraha	1 458 000
1996 tilinpäätös	1 422 911

21. *Presidentin käyttövarat*
Momentille myönnetään 175 000 mk.
Määrärahaa saa käyttää tasavallan presidentin käyttömenojen maksamiseen.

1998 määräraha	175 000
1997 määräraha	125 000
1996 tilinpäätös	83 031

02. Tasavallan Presidentin kanslia

Selvitysosa: Tasavallan presidentin kanslian tehtävänä on avustaa tasavallan presidenttiä, hoitaa hallintoasiat, järjestää tasavallan presidentin ja hänen perheensä henkilökohtaiset palvelut sekä huolehtia tasavallan presidentin henkilökohtaisesta ja hänen käytössään olevien tilojen turvallisuudesta.

21. *Toimintamenot* (arviomääräraha)
Momentille myönnetään 25 400 000 mk.

1998 määräraha	25 400 000
1997 määräraha	24 680 000
1996 tilinpäätös	22 689 837

27. *Eläkkeellä olevan presidentin menot* (arviomääräraha)
Momentille myönnetään 580 000 mk.
Määrärahaa saa käyttää tasavallan eläkkeellä olevan presidentin Mauno Koiviston käy-

tettäväksi osoitetusta henkilökunnasta, työhuoneesta sekä toimisto- ym. palveluista aiheutuviin menoihin.

1998 määräraha 580 000
1997 määräraha 580 000
1996 tilinpäätös 223 802

75. *Perusparannukset* (siirtomääräraha 3 v)
Momentille myönnetään 19 350 000 mk.
Määrärahaa saa käyttää Mariankatu 1:ssä sijaitsevan presidentin linnan talousrakennuksen peruskorjaukseen sekä siihen liittyvän pääosin presidentin linnaa palvelevan, puolustusvoimien hallinnassa olevan päävartion ulkopuolisiin korjauksiin. Peruskorjauksen kustannusarvio on 28 600 000 mk. Lisäksi määrärahaa saa käyttää eräiden hissien rakennus- ja korjaustöihin.

Selvitysosa: Edellä mainitusta peruskorjaushankkeesta arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja vuonna 1998 noin 18 000 000 mk ja vuonna 1999 noin 10 600 000 mk.

1998 määräraha 19 350 000
1997 määräraha 3 300 000

Pääluokan 21 menot luvuittain vuosina 1996—1998

		v. 1996 tilinpäätös 1000 mk	v. 1997 talousarvio 1000 mk	v. 1998 esitys 1000 mk	Muutos 1997—1998 ± 1000 mk	± %
01.	Tasavallan Presidentti (010)	1 506	1 583	1 633	+ 50	+ 3
02.	Tasavallan Presidentin kanslia (010).....	22 914	28 560	45 330	+16 770	+59
	Yhteensä	24 420	30 143	46 963	+16 820	+56

Pääluokka 22
EDUSKUNTA

01. Kansanedustajat

21. *Toimintamenot* (arviomääräraha)
Momentille myönnetään 99 920 000 mk.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä siirto momentilta 22.02.21 kansanedustajien avustajien menoina. Määrärahan mitoitus perustuu siihen, että 1.1.1998 lukien kansanedustajaa kohden avustajan bruttopalkka on enintään 5 000 mk kuukaudessa. Sen lisäksi määrärahaan sisältyy normaalit kuukausipalkkaisen henkilösivukulut. Yksi avustaja voi avustaa myös useampaa kansanedustajaa, jolloin palkkaus määräytyy avustettavien kansanedustajien lukumäärän perusteella. Kansanedustajaa kohti varattu määräraha tai sen osa voidaan hänen suostumuksellaan maksaa myös eduskuntaryhmälle. Sitä voidaan käyttää myös laskujen maksamiseen ennakkoperintärekisteriin merkitylle yritykselle tai yhteisölle, jolta eduskunnan kanslia ostaa kansanedustajalle sihteeripalveluja. Säästyvää määrärahaa tai sen osaa voidaan käyttää enintään kolmen kuukauden osalta taannehtivasti. Tarkoitus on, että edellä olevaa avustajan palkkauksen tasoa jatketaan vuoden 1999 syyskuun alkuun asti, josta lukien enimmäisbruttopalkka voi olla 10 000 mk kuukaudessa.

Momentin määräraha on tarkoitus jakaa seuraavasti:

	mk
Kansanedustajien palkkiot	47 500 000
Kansanedustajien kulukorvaukset	19 700 000
Kansanedustajien avustajat	15 720 000
Kansanedustajien kotimaan matkat	17 000 000
Yhteensä	99 920 000

1998 määräraha 99 920 000
1997 määräraha 83 600 000
1996 tilinpäätös 78 522 265

02. Eduskunnan kanslia

21. (22.02.21 ja 99.22) *Toimintamenot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 142 760 000 mk.

Eduskunnan kansliaan voidaan perustaa kansainvälisten asiain yksikköön apulaisjohtajan virka (A 31) ja kansainvälisten asiain neuvoksen virka (A 28).

Selvitysosa: Edellyttäen, että apulaisjohtajan ja kansainvälisten asiain neuvoksen virat perustetaan, voidaan kansliasta lakkauttaa (PN:n) pääsihteerin (A 31) ja apulaispääsihteerin (A 28) virat. Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon siirto momentille 22.01.21 kansanedustajien henkilökohtaisten avustajien palkkausmenoina.

1998 määräraha 142 760 000
1997 määräraha 145 830 000
1996 tilinpäätös 119 673 917

74. *Eduskunnan lisätilat* (siirtomääräraha 3 v)
Momentille myönnetään 3 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää eduskunnan tarvitsemien lisätilojen selvittely- ja suunnittelukustannuksiin.

1998 määräraha 3 000 000

09. Valtiontilintarkastajat

21. *Toimintamenot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 8 103 000 mk.

1998 määräraha 8 103 000
1997 määräraha 7 728 000
1996 tilinpäätös 7 509 291

14. Eduskunnan oikeusasiamies

21. *Toimintamenot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 11 990 000 mk.

Oikeusasiamiehen kansliaan voidaan perustaa toinen apulaisoikeusasiamiehen virka (A 34) 1.9.1998 lukien.

Selvitysosa: Toisen apulaisoikeusasiamiehen viran perustaminen edellyttää Hallitusmuodon 49 §:n muuttamista. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon yhden nuoremman oikeusasiamiehensihteerin (A 26) ja yhden osastosihteerin (A 19) palkkaaminen.

1998 määräraha 11 990 000
1997 määräraha 11 550 000
1996 tilinpäätös 10 099 423

30. Eduskunnan kirjasto

21. *Toimintamenot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 16 634 000 mk.

1998 määräraha 16 634 000
1997 määräraha 16 714 000
1996 tilinpäätös 15 841 582

99. Eduskunnan muut menot

21. *Käyttövarat eduskuntaryhmille ryhmäkanslioita varten*

Momentille myönnetään 17 688 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää ryhmien toiminnalle välttämättömien sihteerien ja muun toimistohenkilökunnan palkkaamiseen sekä ryhmien toiminnasta aiheutuvien muiden menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha jaetaan ryhmien kesken siten, että kutakin edustajaa kohden suoritetaan 6 700 mk kuukaudessa, minkä lisäksi kullekin vuoden 1995 kansanedustajainvaalien tuloksen perusteella muodostetulle eduskuntaryhmälle suoritetaan perussummana kahden edustajan kuukausisummaa vastaava määrä kuukaudessa.

1998 määräraha 17 688 000
1997 määräraha 17 424 000
1996 tilinpäätös 17 336 000

(22.) *Parlamenttienvälisen liiton Suomen ryhmän käytettäväksi*

Selvitysosa: Momentti on poistettu talousarviosta ja sen määräraha on otettu huomioon momentin 22.02.21 laskelmissa.

Pääluokan 22 menot luvuittain vuosina 1996—1998

		v. 1996 tilinpäätös 1000 mk	v. 1997 talousarvio 1000 mk	v. 1998 esitys 1000 mk	Muutos 1997—1998 ± 1000 mk	± %
01.	Kansanedustajat (010)	78 522	83 600	99 920	+16 320	+20
02.	Eduskunnan kanslia (010)	119 674	145 830	145 760	— 70	— 0
09.	Valtiontilintarkastajat (010)	7 509	7 728	8 103	+ 375	+ 5
14.	Eduskunnan oikeusasiamies (010)	10 099	11 550	11 990	+ 440	+ 4
30.	Eduskunnan kirjasto (280)	15 842	16 714	16 634	— 80	— 0
99.	Eduskunnan muut menot (010)	17 336	17 424	17 688	+ 264	+ 2
	Yhteensä	248 982	282 846	300 095	+17 249	+ 6

Pääluokka 23
VALTIONEUVOSTO

Selvitysosa: Hallinnonalan kokonaishenkilöstömäärän arvioidaan vuonna 1998 olevan 230 henkilötyövuotta lukuun ottamatta valtioneuvoston jäseniä.

Valtioneuvoston kanslian toiminta-ajatuksena on varmistaa tasavallan presidentin ja valtioneuvoston päätöksenteon sujuvuus sekä pääministerin toimintaedellytykset antamalla poliittisia, toiminnallisia ja hallinnollisia palveluja.

Päämääränä on kanslialle kuuluvilta osin hallituksen toimintapolitiikan toteuttaminen hallitusohjelman ja sitä täydentävien linjamääräysten ja tavoitteiden mukaisesti. Valtioneuvoston kanslian tehtävänä on hallituksen hallitusohjelman toimeenpanon seuranta.

Suomen Euroopan unionin puheenjohtajuuskauden kansainvälisen ja kansallisen valmistelun ja täytäntöönpanon yleinen yhteensovittaminen lisää väliaikaisesti valtioneuvoston kanslian tehtäviä.

Hallituksen kertomusmenettelyä tarkistetaan vuoden 1998 aikana.

Valtioneuvoston tietoliikenneverkon tekniikka uudistetaan vuonna 1998. Samassa yhteydessä selvitetään, onko tarvetta ja mahdollisuuksia muuttaa nykyistä käyttöoikeuspolitiikkaa tietoturvallisuuden vaarantumatta.

Valtioneuvoston johtamisen ja asiantuntijatyön tietotukijärjestelmä VN-Fakta otetaan käyttöön vuoden 1998 alussa ja sen kehittämistä jatketaan yhteistyössä ministeriöiden kanssa.

Tietoturvallisuusselvityksen valmistuttua jatketaan toimenpiteitä ohjeistuksen ja teknisten järjestelyjen saattamiseksi riittävälle tasolle.

Oikeuskanslerinviraston tavoitteena on osaltaan ylläpitää laillisuutta yhteiskunnassa suorittamalla valtioneuvoston sekä muun viranomais- ja julkistoiminnan laillisuusvalvontaa ja valvomalla asianajajalaitosta.

01. Valtioneuvosto

01. *Palkkaukset* (arviomääräraha)
Momentille myönnetään 18 840 000 mk.
Henkilöstön määrä on enintään 45, joista 18 valtioneuvoston jäsentä ja 27 erityisavustajaa.

1998 määräraha	18 840 000
1997 määräraha	18 840 000
1996 tilinpäätös	18 359 846

20. *Matkat* (arviomääräraha)
Momentille myönnetään 2 400 000 mk.
Määrärahaa saa käyttää pääministerin ja häntä välittömästi avustavien henkilöiden matkustusmenojen korvaamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää muiden ministerien ja heidän erityisavustajiensa muiden kuin EU:n toimintaan osallistumisesta aiheutuvien matkustusmenojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös ministerien turvamiesten matkustusmenojen korvaamiseen vastaavalla tavalla.

1998 määräraha	2 400 000
1997 määräraha	2 800 000
1996 tilinpäätös	2 115 486

02. Valtioneuvoston kanslia

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään 89 500 000 mk.
Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 7 500 000 mk valtioneuvoston tietoliikenneverkon uusimisesta aiheutuvina menoina sekä palkkaus- ja muina menoina 1 578 000 mk, mikä aiheutuu kolmen erityisasiantuntijan palkkaamisesta Suomen Euroopan unionin puheenjohtajuuskauden kansainvälisen ja kansallisen valmistelun ja täytäntöönpanon koordinoimista varten. Erityisasiantuntijoiden tehtävät on tarkoitus lakkauttaa vuonna 2000. Lisäksi määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi 100 000 mk yhden henkilön palkkauksena siirtona momentilta 34.06.02. Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon edelliseltä vuodelta käyttämättä jäänyt 3 000 000 markan siirtyvä määräraha.

1998 määräraha 89 500 000
1997 määräraha 81 848 000
1996 tilinpäätös 78 570 000

03. Oikeuskanslerinvirasto

Selvitysosa: Valtioneuvoston toiminnan laillisuusvalvonta suoritetaan ensisijaisesti tarkastamalla yleisistuntojen ja tasavallan presidentin istuntojen esittelylistat ennakolta siten, että havaitut virheet voidaan korjata. Vuonna 1996 tarkastettiin n. 3 600 lista-asiaa.
Vuonna 1996 oikeuskanslerinvirastossa ratkaistiin 1 122 yksityisiltä tullutta kanteluasiaa. Käsittelyajan mediaani oli noin 2 kuukautta ja keskiarvo noin 5 kuukautta. Viime vuosina ns. toimenpideratkaisujen osuus on ollut noin 15 % tutkituista kanteluasioista. Tavoitteena on antaa oikeita, asianmukaisesti perusteltuja ratkaisuja ja pitää ratkaisuajat saavutetulla tasolla. Omasta aloitteesta tutkittaviksi otettuja asioita vuonna 1996 oli 111.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään 11 318 000 mk.
Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 2 600 000 mk kahdeksan henkilön palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentille 25.40.21.

1998 määräraha 11 318 000
1997 määräraha 13 615 000
1996 tilinpäätös 13 411 000

25. Valtioneuvoston edustus- ja virkahuoneistot

26. *Kalastajatorpan vierastalo* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 000 000 mk.
Määrärahaa saa käyttää valtion ja Arctia Oy:n kesken tehdyn hoitosopimuksen mukaan vierastalon lainoista, hoidosta ja ylläpidosta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös kaluston ja muun irtaimiston hankkimisesta ja kunnostamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen sekä turvallisuusjärjestelmien uusimiseen.
Selvitysosa: Momentin määräraha on muutettu kaksivuotiseksi siirtomäärärahaksi.

1998 määräraha 2 000 000
1997 määräraha 1 971 000
1996 tilinpäätös 1 394 410

74. *Valtioneuvoston väestönsuoja* (siirtomääräraha 3 v)
Momentille myönnetään 1 000 000 mk.
Määrärahaa saa käyttää valtioneuvoston väestönsuojaan liittyvän teknisen tunnelin jatkamisen suunnitteluun.

1998 määräraha 1 000 000
1997 määräraha 1 000 000
1996 tilinpäätös 2 175 000

27. Poliittisen toiminnan avustaminen

50. *Puoluetoiminnan tukeminen*

Momentille myönnetään 64 200 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää puoluelain (10/1969) 9 §:n sekä puolueiden toiminnan tukemiseen myönnettävistä avustuksista annetun asetuksen (27/1973) 1 §:n mukaisesti avustuksiin eduskunnassa edustettuina oleville puolueille niiden säännöissä ja yleisohjelmissa määritellyn julkisen toiminnan tukemiseen. Määrärahasta on tarkoitettu käytettäväksi puolueiden kansainvälistä toimintaa varten 3 800 000 mk ja puolueiden muuhun toimintaan 60 098 000 mk, mistä kahdeksan prosenttia on tarkoitettu puolueille naisten poliittiseen toimintaan sekä samoin kahdeksan prosenttia puolueille niiden piirijärjestöjen toimintaan samojen perusteiden mukaisesti kuin edellä mainitut avustukset. Lisäksi määrärahasta saa käyttää 302 000 mk avustuksen suorittamiseen Ahvenanmaan maakuntahallitukselle poliittisen toiminnan tukemiseen Ahvenanmaan maakunnassa.

1998 määräraha 64 200 000
1997 määräraha 64 200 000
1996 tilinpäätös 64 200 000

52. *Euroopan unioniin liittyvän kansalaiskeskustelun kannustaminen*

Momentille myönnetään 2 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan unioniin liittyvään, yhdistysrekisterissä rekisteröityjen kansansivistysjärjestöjen ja Euroopan unionin jäsenyyden johdosta perustettujen rekisteröityjen yhdistysten toiminnan tukemiseen ja niiden Suomen vuoden 1999 Euroopan unionin puheenjohtajuuteen liittyvän kansalaiskeskustelun kannustamiseen.

1998 määräraha 2 000 000
1997 määräraha 2 000 000
1996 tilinpäätös 10 000 000

99. Valtioneuvoston muut menot

24. *Kunniamerkit* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 800 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää valtion virkamiehille ja muille lunastuksetta annettavien kunniamerkkien kustannusten korvaamiseen.

1998 määräraha 2 800 000
1997 määräraha 2 200 000
1996 tilinpäätös 2 880 052

25. *J. V. Snellmanin kootut teokset* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 400 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää J. V. Snellmanin koottujen teosten julkaisuhankkeen jatkamisesta aiheutuvien menojen ja teosten toimituskunnan menojen maksamiseen sekä pienehköihin laitehankintoihin. Määrärahaa saa käyttää enintään kahdeksaa henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

1998 määräraha 1 400 000
1997 määräraha 1 400 000
1996 tilinpäätös 1 900 000

27. *Presidentti Urho Kaleva Kekkosen muistomerkki* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 450 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää muistomerkin valmistamisesta ja pystyttämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen. Muistomerkin hankkimisesta tehdystä sopimuksesta saa aiheutua valtiolle menoja enintään 2 250 000 mk vuoden 2000 loppuun mennessä.

Selvitysosa: Valtuuden käytöstä saa aiheutua menoja vuoden 1997 loppuun mennessä enintään 750 000 mk, vuoden 1998 loppuun mennessä enintään 1 200 000 mk, vuoden 1999 loppuun mennessä enintään 1 700 000 mk ja vuoden 2000 loppuun mennessä enintään 2 250 000 mk.

1998 määräraha 450 000
1997 määräraha 750 000

(28.) *Suomen itsenäisyyden 80-vuotisjuhlavuosi* (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha on poistettu talousarviosta.

1997 määräraha 1 500 000
1996 tilinpäätös 500 000

Pääluokan 23 menot luvuittain vuosina 1996—1998

		v. 1996 tilinpäätös 1000 mk	v. 1997 talousarvio 1000 mk	v. 1998 esitys 1000 mk	Muutos 1997—1998 ± 1000 mk	± %
01.	Valtioneuvosto (010)	20 475	21 640	21 240	— 400	—2
02.	Valtioneuvoston kanslia (050)	78 570	81 848	89 500	+7 652	+9
03.	Oikeuskanslerinvirasto (010)	13 411	13 615	11 318	—2 297	—17
25.	Valtioneuvoston edustus- ja virkahuoneistot (050)	3 569	2 971	3 000	+ 29	+1
27.	Poliittisen toiminnan avustaminen (010)	74 200	66 200	66 200	—	—
99.	Valtioneuvoston muut menot (050)	6 410	5 850	4 650	—1 200	—21
	Yhteensä	196 636	192 124	195 908	+3 784	+2

Pääluokka 24
ULKOASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Hallinnonalan henkilöstömäärän arvioidaan vuonna 1998 olevan 1 590 henkilötyövuotta, johon sisältyy EU-komissioon palkattu henkilöstö. Hallinnonalalla arvioidaan olevan lisäksi kriisinhallinta- ja rauhanturvaoperaatioihin palkattua henkilöstöä 790 henkilötyövuotta ja asemamaasta palkattua henkilöstöä 720 henkilötyövuotta.

01. Ulkoasiainhallinto

Selvitysosa: Ulkoasiainhallinto valmistelee ja toteuttaa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa sekä asioita, jotka koskevat muita Suomen suhteita ulkovaltoihin, avustaa eri ministeriöissä käsiteltävien asioiden yhteensovittamisessa, avustaa toimivaltaisia ministeriöitä Suomen kannanottojen yhteensovittamisessa Euroopan unionissa päätettävissä asioissa, edistää Suomen kansallisia etuja ulkomailla, valvoo Suomen kansalaisten oikeuksia ja etuja ulkomailla sekä auttaa ulkomailla hädänalaiseen asemaan joutuneita, edistää kansainvälisen yhteistyön keinoin kansanvaltaa ja ihmisoikeuksien kunnioitusta sekä tukee ympäristön, luonnonvarojen ja taloudellisuuden kannalta kestävää kehitystä.

Kansainvälisessä toimintaympäristössä jatkuu edelleen muutosprosessi. Euroopan unionin jäsenyys on laajentanut Suomen ulkopolitiikan toimintakenttää ja tuonut siihen uusia painotuksia. EU:n tavoitteet ovat maailmanlaajuisia. EU-jäsenyys on tuonut uuden ulottuvuuden myös Suomen suhteisiin muiden Pohjoismaiden, Keski- ja Itä-Euroopan assosioituneiden maiden, Välimeren maiden sekä Yhdysvaltojen ja Japanin kanssa. Vuonna 1996 käynnistynyt EU-maiden hallitusten välinen konferenssi tulee tekemään päätöksiä unionin toiminnan kehittämisestä. Euroopan unionin jäsenyys vaatii ulkoasiainhallinnolta entistäkin suurempaa valmiutta Suomen etujen ajamiseksi aktiivisella panoksella kansainvälisessä politiikassa ja yhteistyössä.

Euroopan turvallisuusjärjestelmien edelleen kehittäminen on yksi lähivuosien tärkeimmistä tehtävistä. Epävakauden, turvallisuusuhkien ja aseellisten konfliktien ehkäiseminen toteutuu toisiaan täydentävien järjestelmien kautta, joista tärkeimmät ovat Euroopan unioni (EU), Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö (ETYJ), Pohjois-Atlantin puolustusjärjestö (NATO), Länsi-Euroopan unioni (WEU) ja Euroopan neuvosto (EN). Euroopan murroskausi on ilmennyt Suomen lähialueilla Venäjän tilanteen selkiintymättömyytenä. Suhteita Venäjään on pyritty kehittämään vilkkaan vierailuvaihdon avulla. Suhteita muihin IVY-maihin on tiivistetty. Suomi edistää Baltian maiden demokratian ja markkinatalouden vahvistamista ja näiden maiden integroitumista läntisiin järjestelmiin. Kansainväliseen kriisinhallintaan osallistuminen ETYJ:n ja YK:n puitteissa sekä Euroopan unionin jäsenmaana edellyttää Suomelta jatkossa lisääntyvää mukanaoloa.

Ulkoasiainhallinnon tehtävissä korostuvat vuonna 1998 Euroopan integraatiokehitys, tämän kehityksen tukeminen virtaviivaistetun, EU- ja lähialueulottuvuuksin varustetun pohjoismaisen yhteistyön kautta, itäisen Keski-Euroopan ja IVY-maiden poliittinen ja taloudellinen kehitys sekä suhteet kyseisiin maihin, turvallisuuspoliittiset kysymykset mukaanlukien yhteistyö ETYJ:n puitteissa, YK-politiikka, ihmisoikeuskysymykset, Maailman kauppajärjestön (WTO) kasvava merkitys ja sen laajentuminen, kansainväliset ympäristökysymykset sekä Euroopan unionin jäsenyyden myötä kehitysyhteistyön painottuminen laaja-alaisesti osaksi kehitysmaasuhteiden hoitoa.

EU-puheenjohtajuus vuonna 1999 sekä jäsenyys puheenjohtajatroikassa korostavat EU-ulottuvuuden tärkeyttä. Tehtävään valmistautuminen jatkuu vuonna 1998.

Ulkoasiainhallinnon toiminnallisena tavoitteena on se, että ulkoasiainhallinto tuottaa sille annetut tehtävät vähäisemmin henkilöstövoimavaroin ja kustannuksin kuin Suomen kaltaisissa teollisuusmaissa keskimäärin. Hallinnonalan toiminta tukee niiden hallituksen asettamien ulko- ja turvallisuuspoliittisten sekä Euroopan unionia koskevien tavoitteiden toteuttamista, jotka on esitetty hallitusohjelmassa ja talousarvioesityksen yleisperusteluissa. Ministeriön organisaatiota uudistetaan muuttuneita olosuhteita vastaavasti. Kehittämisen tavoitteena on se, että päällekkäisistä tehtävistä voidaan välttyä ja näin vapauttaa resursseja uusia ja lisääntyviä tehtäviä varten.

Ulkoasiainhallinnon tietojärjestelmien kehittämistä jatketaan tietohallintostrategian mukaisesti yhdistämällä ministeriö ja edustustot integroiduksi verkoksi ja rakentamalla elektroniset tietoyhteydet sidosryhmiin sekä kotimaassa että ulkomailla. Uudella toimistojärjestelmällä vastataan niihin haasteisiin, joita käsiteltävien tietojen määrän kasvu, jakelupiirin laajentuminen ja kiristyneet nopeusvaatimukset ovat asettaneet. Yleinen toimistojärjestelmä sekä Euroopan unionin yhtenäisviisumin edellyttämä viisumijärjestelmä on tarkoitus saada tuotantokäyttöön vuoden 1998 loppuun mennessä.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 799 950 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös kunniakonsulien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi lisäyksenä 1 000 000 mk 13 henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02 sekä vähennyksenä 195 000 markan siirto momentille 32.01.21 yhden henkilötyövuoden menoina ja 5 540 000 markan siirto momentille 24.99.21 Suomeen suuntautuvien valtio- ja ministerivierailujen menoina. Määrärahassa on otettu huomioon nettobudjetoitavina tuloina myös kuriirilähetystulot sekä ulkoasiainministeriön maksupäätöksen (1708/1995) mukaiset tulot.

Menojen ja tulojen erittely:

	mk
Bruttomenot	857 405 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	55 485 000
Muut toimintamenot	801 920 000
Bruttotulot	57 455 000
Maksullisen toiminnan tulot	55 805 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	48 300 000
— muut suoritteet	7 505 000
Muut tulot	1 650 000
Nettomenot	799 950 000

1998 määräraha	799 950 000
1997 määräraha	761 200 000
1996 tilinpäätös	750 374 000

74. *Talonrakennukset* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 57 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös valtiolle vuokrattujen tilojen peruskorjausluonteisten korjaus- ja muutostöiden maksamiseen.

Vuonna 1998 saa tehdä käynnissä oleviin peruskorjaushankkeisiin liittyviä sitoumuksia siten, että niistä aiheutuu valtiolle menoja vuonna 1999 enintään 25 000 000 mk.

Käyttösuunnitelma:

	Hanke	Hyöty-ala m^2	Kustannusarvio 1000 mk	mk/m^2	Myönnetty mk	Myönnetään mk
1.	Uudisrakennushankkeet					
	Berliini		68 700		22 800 000	33 000 000
	— Suomen kansliarakennus	1 200	38 900	32 417		
	— yhteiset tilat ja rakenteet, Suomen osuus		29 800			
	Tukholma					
	— kanslia ja asuinrakennus	2 900	38 600	13 310	33 000 000	5 600 000
	— pysäköintilaitos, Suomen osuus	3 500	5 550	1 586	5 550 000	
2.	Peruskorjaushankkeet					14 000 000
3.	Nimetyille hankkeille jakamaton					4 400 000
					Yhteensä	57 000 000

Selvitysosa: Berliiniin rakennetaan yhteispohjoismaisesti suurlähetystökiinteistö, johon kullekin maalle tulee oma kansliarakennus sekä yhteisrakennus sisältäen mm. yhteiset konsuli-, vastaanotto- ja tekniset tilat sekä autotallin. Berliinin suurlähetystön kustannustiedot on muutettu tarkistuneiden suunnitelmien ja kustannusarvioiden mukaisesti.

Tukholman kanslia- ja asuinrakennuksen kustannustiedot on muutettu tarkistuneiden suunnitelmien ja kustannusarvioiden mukaisesti.

1998 määräraha	57 000 000
1997 määräraha	50 000 000
1996 tilinpäätös	53 500 000

87. *Kiinteistöjen ja huoneistojen hankkiminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 14 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää rakennusten, huoneistojen ja tonttien ostohinnan sekä kiinteistölainojen korkojen ja kuoletusten maksamiseen.

Vuonna 1998 saa tehdä kiinteistöjen ja huoneistojen hankkimista koskevia sopimuksia enintään 15 000 000 markan arvosta siten, että niistä saa aiheutua valtiolle menoja aikaisintaan vuonna 1999.

1998 määräraha	14 000 000
1997 määräraha	35 000 000
1996 tilinpäätös	39 000 000

30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö

Selvitysosa: Kehitysyhteistyö ja kehitysmaasuhteet ovat olennainen osa Suomen ulkopolitiikkaa. Suomi, yhdessä teollisuusmaiden kanssa, tekee voitavansa ulko- ja talouspolitiikan keinoin teollisuusmaiden ja kehitysmaiden välisten vaurauden ja hyvinvoinnin erojen kaventamiseksi ja poistamiseksi. Suomi tukee kansainvälistä yhteistyötä kehitysmaiden ongelmien ratkaisemiseksi ja sitä kautta yleismaailmallisen turvallisuuden ja hyvinvoinnin lisäämiseksi. Koordinoimalla kehitysyhteistyötä poliittisten ja taloudellisten tavoitteiden kanssa voidaan vaikuttaa maailmanlaajuisten kehitysongelmien sekä konfliktien ja hätätilanteiden perussyihin.

Suomen kehitysyhteistyön lähtökohtana ja tuen edellytyksenä on, että kehitysmaa vastaa itse kehityksestään. Kestävän ja elinkelpoisen kehityksen edellytyksenä on kehitysmaan, sen kansalaisten ja siellä toimivien yhteisöjen, järjestöjen ja instituutioiden oma kehitystahto. Avunantajan osuus on aina vain kehitysmaan omia pyrkimyksiä tukevaa.

Valtioneuvosto teki syyskuussa 1996 periaatepäätöksen kehitysyhteistyöstä. Hallituksen kehitysyhteistyöpolitiikan päämäärät ovat:

— kehitysmaissa vallitsevan laajamittaisen köyhyyden vähentäminen

— yleismaailmallisten ympäristöuhkien torjuminen auttamalla kehitysmaita ratkaisemaan ympäristöongelmia ja

— yhteiskunnallisen tasa-arvon, kansanvallan ja ihmisoikeuksien edistäminen kehitysmaissa.

Kansainvälisesti kehitysyhteistyön tavoitteenasettelua ovat ennen muuta ohjanneet 1990-luvun suuret YK:n kansainväliset konferenssit, joissa on vuoden 1992 Rion ympäristö- ja kehityskonferenssista alkaen käsitelty ihmisoikeuksia, väestökysymyksiä, sosiaalista kehitystä, naisten asemaa ja asuinyhdyskuntakysymyksiä. Suomi on sitoutunut kaikkien näiden kokousten päätösasiakirjoihin, ja siten ne ohjaavat myös Suomen kehitysyhteistyötä. Samalla Suomi pyrkii vaikuttamaan näiden päätösten kansainväliseen toimeenpanoon, tukemaan kehitysmaita sitoumustensa täyttämisessä.

Suomen kehitysmaasuhteiden kokonaisuus muodostuu poliittisesta ja taloudellisesta kanssakäymisestä sekä kehitysyhteistyöstä. Hallitus laatii vuonna 1997 laajemman kehitysmaapoliittisen strategian, jossa eri kehitysmaasuhteille asetetaan yhteiset päämäärät. Kahdenvälisissä kehitysmaasuhteissaan hallitus lisää poliittista vuoropuhelua suhteidemme kokonaisuudesta ja kehitysyhteistyön strategisista päämääristä.

Hallitus asettaa tavoitteeksi kehitysyhteistyömäärärahojen lisäämisen niin, että 0,4 prosentin BKTL-taso saavutetaan vuonna 2000. Suomi pitää tavoitteena YK:n suosituksen mukaisen 0,7 prosentin BKTL-tason saavuttamista pitkällä aikavälillä.

Hallitus täsmensi periaatepäätöksessä niitä periaatteita ja keinoja, joilla kehitysyhteistyön tavoitteet voidaan saavuttaa. Köyhyyden vähentämiseksi hallitus tulee

— edelleen tukemaan taloudellisia uudistusohjelmia kehitysmaissa
— suuntaamaan apua erityisesti kehitysmaiden inhimillisten voimavarojen ja omaehtoisen toimintakyvyn kehittämiseen
— painottamaan opetuksen ja terveydenhuollon peruspalveluita sekä tukemaan perhesuunnittelun ja lisääntymisterveyden parantamiseen tähtääviä toimia
— kohdistamaan huomiota kehitysmaiden elintarviketurvallisuuteen
— vahvistamaan naisten osallistumista yhteiskunnalliseen ja taloudelliseen toimintaan
— kiinnittämään erityistä huomiota vammaisten asemaan kehitysmaissa.

Kestävällä kehityksellä tarkoitetaan sitä, että taloudellisen kasvun, ympäristön kantokyvyn, sosiaalisen kehityksen ja tulonjakovaatimusten kesken löydetään sellainen tasapaino, joka ei heikennä tulevien sukupolvien elinmahdollisuuksia. Kestävien tulosten aikaansaamiseksi hallitus tulee
— painottamaan ympäristönäkökohtien huomioon ottamista kaikessa toiminnassa
— tukemaan kehitysmaiden ympäristöohjelmia ja niiden ympäristöhallinnon kehittämistä
— ottamaan kestävän kehityksen lähtökohdat huomioon kehitysmaiden maa- ja metsätalousohjelmia tuettaessa
— tukemaan kehitysmaiden mahdollisuuksia kansainvälisten ympäristövelvoitteidensa täyttämiseksi
— harjoittamaan toimintatapoja, jotka korostavat yhteistyökumppanien omaa päätäntävaltaa ja osallistumista
— vaikuttamaan sellaisiin rakenteellisiin muutoksiin, jotka takaavat yksittäisten hankkeiden tulokset myös pidemmällä aikavälillä.

Ihmisoikeuksien, yhteiskunnallisen tasa-arvon, kansanvallan ja hyvän hallinnon edistämiseksi hallitus tulee
— käsittelemään näitä asioita avoimesti yhteistyömaiden kanssa käytävässä vuoropuhelussa ja edistämään niiden esilläoloa kansainvälisissä yhteyksissä
— edistämään tukemissaan hankkeissa sellaisia osallistumisjärjestelmiä, jotka auttavat näiden tavoitteiden toteutumista sekä tukemaan erikseen näitä tavoitteita toteuttavia hankkeita
— säännöllisesti arvioimaan näiden tavoitteiden toteutumista ja harkitsemaan uudestaan hankkeiden ja yhteistyösuhteiden jatkamista niissä tapauksissa, joissa tavoitteet eivät toteudu
— kaikissa yhteyksissä edistämään Pekingin IV naisten maailmankonferenssin toimintaohjelman toimeenpanoa naisten ja tyttöjen aseman parantamiseksi sekä edistämään naisten tasavertaista osallistumista yhteiskunnalliseen ja tuotannolliseen toimintaan.

Kehitysyhteistyön tehokkuuden ja laadun parantamiseksi hallitus tulee
— edistämään avun kansainvälistä koordinaatiota pyrkimyksenään yhteistyömaan vastuu kaikesta toiminnasta siten, että kullakin maalla olisi vain yksi, sen itsensä laatima kehitysohjelma tai maastrategia, jota tukemaan eri lähteistä tuleva ulkomaanapu suunnataan
— sovittamaan monenkeskisen ja kahdenvälisen toiminnan yhdenmukaiseksi kokonaisuudeksi myös maatasolla
— ylläpitämään ja kehittämään evaluaatiotoimintaa ja parantamaan sen tulosten toimeenpanoa
— lisäämään tutkimuksen käyttöä kehitysyhteistyön suunnittelussa ja toimeenpanossa.

Kehitysyhteistyön tulostavoitteet vuodelle 1997 on asetettu siten, että johtoajatuksena on hallituksen periaatepäätöksen edellämainittujen tavoitteiden toteuttaminen. Tässä talousarvioesityksessä vuodelle 1998 lähtökohtana on ollut periaatepäätöksen tavoitteiden toiminnallistaminen yksityiskohtaisemmiksi suunnitelmiksi ja niiden toimeenpano.

Kehitysyhteistyön arvioidaan olevan tässä talousarvioesityksessä noin 0,36 % BKTL:sta. Talousarvion puitteissa valtioneuvosto tekee erillisen päätöksen kunakin vuonna seuraavien vuosien toimintaa ohjaavien sitoumusvaltuuksien kohdentamisesta.

Julkisen kehitysavun määrärahat 1990—1997 ja maksatukset 1990—1996 (milj. mk) sekä maksatusten %-osuus BKT:sta

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Määrärahat yhteensä	3 659,2	3 103,0	3 011,9	2 123,4	1 860,3	2 004,9	1 982,5	2 043,1
Maksatukset	3 234,5	3 760,5	2 887,7	2 031,5	1 515,1	1 692,0	1 872,1	
%-osuus BKT:sta	0,65	0,80	0,64	0,45	0,31	0,32	0,34	

Kehitysyhteistyömenot v. 1998 pääluokittain	milj. mk
Luvussa 24.30	1 619,4
Luvussa 24.40	18,0
Pääluokan 24 muissa luvuissa	140,7
Pääluokassa 26	1,5
Pääluokassa 28	284,4
Pääluokassa 29	20,0
Pääluokassa 30	5,5
Pääluokassa 31	2,5
Pääluokassa 32	7,6
Pääluokassa 33	8,7
Pääluokassa 34	96,8
Pääluokassa 35	18,0
Yhteensä	2 223,1

66. *Varsinainen kehitysyhteistyö* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 619 400 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää käyttösuunnitelmassa yksilöidyistä käyttötarkoituksista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää aikaisemmin myönnettyjen valtuuksien nojalla tapahtuviin maksatuksiin ja vuoden 1998 kuluessa solmittavien maksujärjestelyjen aiheuttamiin menoihin.

Määrärahaa saa käyttää myös kehitysyhteistyöhallinnon menojen maksamiseen, kun ne aiheutuvat henkilökunnan koulutuksesta sekä kohdemaihin ja kohdemaissa tehtävistä kehitysyhteistyöhallinnon virkamatkoista sekä toimistoautomatiikan hankinnasta.

Humanitaariseen apuun tarkoitettuja määrärahoja saa käyttää myös muiden kuin kehitysmaiden avustamiseen.

Käyttösuunnitelma:	mk
1. Monenkeskinen kehitysyhteistyö	502 500 000
2. Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö	515 000 000
3. Bosnian jälleenrakentaminen	15 000 000
4. Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö	92 900 000
5. Humanitaarinen apu	170 000 000
6. Kehitysyhteistyön suunnittelu ja tukitoiminnot sekä kehitysyhteistyöosaston tiedotus	30 000 000
7. Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus	4 000 000
8. Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle, Kehitysyhteistyön Palvelukeskukselle (KePa) ja kehitysyhteistyötiedotukselle	165 000 000
9. Korkotuki	125 000 000
Yhteensä	1 619 400 000

Vuoden 1998 aikana saa tehdä uusia kehitysyhteistyösopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 1998 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 1 602 000 000 markan arvosta.

Näitä myöntö- ja sopimusvaltuuksia saa käyttää seuraavasti:

Valtuus	Milj. mk
1. Monenkeskinen kehitysyhteistyö	350
2. Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö.	800
3. Bosnian jälleenrakentaminen	—
4. Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö	90
5. Humanitaarinen apu	—
6. Kehitysyhteistyön suunnittelu ja tukitoiminnot sekä kehitysyhteistyöosaston tiedotus	40
7. Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus	2
8. Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle, Kehitysyhteistyön Palvelukeskukselle (KePa) ja kehitysyhteistyötiedotukselle	180
9. Korkotuki	140
Yhteensä	1 602

Näistä valtuuksista yhdessä aiempien myöntöpäätösten, sopimusten ja sitoumusten aiheuttamien menojen kanssa saa aiheutua valtiolle menoja vuonna 1999 enintään 1 168 800 000 mk, vuonna 2000 enintään 1 118 700 000 mk, vuonna 2001 enintään 1 587 200 000 mk ja sen jälkeen yhteensä enintään 511 300 000 mk.

Selvitysosa: Valtuuksien perusteella tehdyistä ja tehtävistä myöntöpäätöksistä arvioidaan aiheutuvan menoja seuraavasti:

	1999 milj. mk	2000 milj. mk	2001 milj.mk	2001 jälk. milj. mk
Ennen vuotta 1997 myönnetyt valtuudet	461	339	1 172	175
Vuonna 1997 myönnetyt valtuudet	308	213	117	
Vuonna 1998 myönnetyt valtuudet	400	567	298	336
Yhteensä	1 169	1 119	1 587	511

1. Monenkeskinen kehitysyhteistyö

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 502 500 000 mk sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 1998 jälkeisille vuosille yhteensä 350 000 000 mk.

Kehitysyhteistyön periaatepäätöksen mukaan Suomi painottaa YK-järjestelmän roolia kansainvälisessä kehitysyhteistyössä ja turvaa sen aseman kehitysyhteistyön tasavertaisena kanavana kansainvälisten kehitysrahoituslaitosten rinnalla. Vuoden 1998 talousarvioesityksessä YK-järjestelmä painottuu johtuen kansainvälisten rahoituslaitosten kanssa aiemmin sovituista Suomen avustusten maksatusaikatauluista.

Suomen tukemia YK:n operatiivisia kehitysjärjestöjä ovat YK:n kehitysohjelma (UNDP), YK:n lastenrahasto (UNICEF), YK:n väestörahasto (UNFPA) ja Maailman elintarvikeohjelma (WFP) sekä UNDP:n alaiset YK:n naisten kehitysrahasto (UNIFEM) ja YK:n kuivuus- ja aavikoitumistoimiston ohjelma (UNSO). Järjestöjen toiminta perustuu jäsenmaiden vapaaehtoisiin avustuksiin. Suomi toimii aktiivisesti YK:n talous- ja sosiaalisektorin reformien aikaansaamiseksi mm. edistämällä monenkeskisen kehitysyhteistyöhallinnon sekä järjestön välisen yhteistoiminnan tehostamista myös maatasolla.

Kunkin järjestön avustustasoa määriteltäessä huomioidaan mm. se, missä määrin järjestö toteuttaa Suomen kehitysyhteistyön tavoitteiden mukaista toimintaa sekä kuinka toimintakykyinen ja tehokas järjestö on. Lisäksi otetaan huomioon Suomen vaikutusmahdollisuuksien lisääminen. Järjestöjen johtokuntaelimissä Suomi toimii aktiivisesti sekä jäsenenä että tarkkailijana.

Operatiivisten järjestöjen tukemiseen varataan yhteensä 297 500 000 mk. Operatiivisille kehitysjärjestöille varatut rahat ohjataan pääsääntöisesti järjestöjen toiminnan perusrahoitukseen (core funding). Yleisavustusten lisäksi määrärahoja voidaan kohdentaa myös temaattisesti järjestöjen tiettyihin toimintoihin sekä suomalaisten asiantuntijoiden käyttämiseen.

Lisäksi tuetaan kansainvälisiä tutkimuslaitoksia ja ohjelmia, jotka vastaavat Suomen kehitysyhteistyön painotuksia ja joiden tutkimustuloksia sovelletaan laajasti kansainvälisessä kehitysyhteistyössä. Tukea saavat mm. kansainvälisten maataloustutkimuslaitosten konsultatiiviryhmään (CGIAR) kuuluvat eräät tutkimuslaitokset, Maailman terveysjärjestön (WHO) tutkimusohjelmat, YK-järjestöjen AIDS-ohjelma (UNAIDS) sekä YK:n sosiaalisen kehityksen tutkimusohjelma (UNRISD). Tutkimusohjelmia varten varataan yhteensä 18 000 000 mk. Suomalaisten tutkijoiden mahdollisuuksia osallistua kansainvälisten tutkimuslaitosten työhön ja ohjelmiin edistetään.

Suomen hallituksen ja YK-yliopiston 4.2.1984 allekirjoittaman WIDER-instituutin isäntämaasopimuksen mukaan Suomen pysyviin velvoitteisiin kuuluu antaa instituutin käyttöön toimitilat ja johtajan asunto. Näistä aiheutuviin menoihin varataan 2 000 000 mk.

Suomen tukemia kansainvälisiä rahoituslaitoksia ovat Maailmanpankkiryhmä (IDA), alueelliset kehitysrahoituslaitokset (Aasian, Afrikan ja Latinalaisen Amerikan kehityspankit rahastoineen) sekä YK:n alainen Kansainvälinen maatalouden kehittämisrahasto IFAD. Tuettaviin rahoituslaitoksiin luetaan myös Pohjoismainen kehitysrahasto NDF ja NORSAD-rahasto, jolla tuetaan yksityisten pohjoismaisten ja SADC-maiden yhteisyritysten investointeja. Euroopan Unioniin liittymisen myötä Suomi osallistuu Lomén sopimuksen rahoittamiseen maksamalla vuotuisen osuutensa Euroopan Kehitysrahastolle. Maksatusten aikataulua ei ole vielä sovittu eikä vuonna 1998 ennakoida maksatuksia.

Kehitysrahoituslaitosten maksusitoumukset ovat säännönmukaisesti useampivuotisia ja eri maiden maksuosuudet perustuvat kunkin jäsenmaan taloudelliseen vahvuuteen ja kehitysyhteistyömyönteisyyteen. Suomi on neuvotellut keskeisimmissä rahastoissa aikaisemman velkakirjasitoumuspohjaisen maksujärjestelyn sijasta käteispohjaiset maksatusjärjestelmät, joilla maksatusaikataulua on voitu venyttää 4—8 vuoteen. Pääoma- ja rahastomaksujen lisäksi Suomi tukee kansainvälisten kehitysrahoituslaitosten erityisohjelmia, joissa erityisesti ympäristö-, velka- ja köyhyyskysymykset ovat keskeisiä. Kehitysrahoituslaitosten pääoma- ja rahastomaksuihin sekä erityisohjelmiin varataan 185 000 000 mk.

2. Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 515 000 000 mk sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 1998 jälkeisille vuosille yhteensä 800 000 000 mk.

Maa- ja aluekohtaisessa kehitysyhteistyössä Suomen tuki ohjataan sellaisiin maihin, joissa voidaan toteuttaa kehitysyhteistyön yleistavoitteita. Tuen kohteina voivat olla myös näitä tavoitteita edistävät alueelliset yhteistyöjärjestelyt ja alueellisesti tuettavat projektit. Suomen ja kohdemaan tavoitteet ja yhteistyölle

asettamat ehdot sovitetaan yhteen neuvotteluin. Näin pyritään edistämään yhteistyömaan taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristön kannalta kestävää kehitystä sekä demokratian, hyvän hallinnon, ihmisoikeuksien ja tasa-arvon toteutumista. Tavoitteiden toteutumista seurataan yhteistyössä vastaanottajamaan ja muiden avunantajien kanssa; tarpeen vaatiessa apua suunnataan uudelleen.

Näitä määrärahoja voidaan käyttää myös aiemmin myönnettyjen kehitysluottojen maksatuksiin. Vuoden 1997 aikana selvitetään luottorahoitusmuotojen käyttömahdollisuuksia varsinkin köyhissä, ei-takuukelpoisissa maissa. Määrärahoja ja valtuuksia voidaan käyttää tällaisiin uusiin luottoihin. Avun kohteiden ja yhteistyökumppaneiden valintaan samoin kuin yhteistyön muotoihin, syvyyteen ja kestoon vaikuttavat kunkin vastaanottajan poliittinen ja yhteiskunnallinen tilanne sekä ympäristön tila. Suhteissa erityyppisiin maihin käytetään entistä suunnitelmallisemmin sopivia yhdistelmiä kehitysyhteistyön ja muun ulkopolitiikan välineistä. Kriisialueille suunnataan lähinnä humanitaarista apua. Sodasta toipuvissa maissa apu kohdistuu rauhantilan ja turvallisuuden vakiinnuttamiseen (ml. miinanraivaus) ja uusien kriisien ennaltaehkäisyyn sekä jälleenrakentamiseen. Poliittisen ja taloudellisen siirtymävaiheen maissa apu kohdennetaan ensi sijassa lyhytaikaisiin, keskeisten ongelmien ratkaisuun tähtääviin ohjelmiin, kuten demokratian vakiinnuttamiseen ja talouden toimintaedellytysten vahvistamiseen.

Pääosa avusta suunnataan edelleen pitkäjänteiseen kehitysyhteistyöhön köyhimpien kehitysmaiden kanssa, erityisesti Saharan eteläpuolisessa Afrikassa. Muiden maiden kanssa käydään entistä enemmän poliittista vuoropuhelua Suomen strategian keskeisistä päämääristä, ja seurataan tiiviisti maiden nopeasti muuttuvia poliittisia ja taloudellisia tilanteita. Avustuksilla ja vuoropuhelulla pyritään tukemaan maiden omia kehitysprosesseja. Laajemman valtioiden välisen avun ehdoksi asetetaan kohtuullinen edistys demokratian kehittymisessä ja ihmisoikeuksien kunnioituksen lisäämisessä. Näissä kysymyksissä Suomen käyttäytymiseen vaikuttavat keskeisesti EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan linjanvedot. Maapolitiikkaa tullaan toteuttamaan aikaisempaa joustavammin, mikä laajentaa nykyistä yhteistyömaiden joukkoa.

Yhteistyössä sitoudutaan yhteistyökumppanien omiin uudistusohjelmiin ja painotetaan niiden oman toimintakyvyn vahvistamista. Siten kahdenvälisessä kehitysyhteistyössä kilpailukykyinen suomalainen osaaminen ja tietotaito suunnataan tukemaan vastaanottajamaan omia voimavaroja. Yksittäisistä hankkeista siirrytään vähitellen kohti laajempia sektoriohjelmia. Yhteisillä sektoriohjelmilla voidaan lähestyä periaatepäätöksen tavoitetta eri lähteistä tulevan avun suuntaamiseksi tukemaan maan itsensä laatimaa yhtä maastrategiaa. Yhteistyötä lisätään muiden avunantajien kanssa sekä strategia- että toimintatasolla.

Suomen kehitysyhteistyön tärkeimmällä painopistealueella eli Saharan eteläpuolisessa Afrikassa pitkäjänteistä kehitysyhteistyötä harjoitetaan edelleen Etiopian, Kenian, Mosambikin, Namibian, Sambian ja Tansanian kanssa. Suomen keskeisimpänä tavoitteena tällä alueella on edesauttaa vakaiden olojen syntymistä ja näin luoda edellytyksiä rauhanomaiselle kestävälle kehitykselle, köyhyyden vähenemiselle ja hyvinvoinnille. Namibiassa, Sambiassa ja Tansaniassa tuen motiivina on pitkän aikavälin taloudellisen ja yhteiskunnallisen kehityksen perusedellytysten luominen. Tämä edellyttää tukea inhimillisten voimavarojen ja omaehtoisen toimintakyvyn kehittämiseen. Etiopiassa ja Mosambikissa edistetään lisäksi sodanjälkeisen demokraattisesti toimivan ja järjestäytyneen yhteiskunnan syntymistä. Keniassa tuetaan demokratian vahvistumista ja osallistuvaa kehitystä. Etelä-Afrikan kanssa on sovittu rajallisesta siirtymäkauden tuesta.

Alueellista yhteistyötä ja taloudellista integraatiota tuetaan ennen muuta poliittisen vakauttamisen näkökulmasta. Kehitystä Afrikassa haittaa epävakaa poliittinen tilanne ja lukuisat konfliktit. Tästä syystä apua kanavoidaan jatkossa entistä enemmän kriisien ennaltaehkäisyyn ja hallintaan ja tarpeen mukaan niiden jälkihoitoon. Alueen maiden nopeasti muuttuvat tilanteet voivat edellyttää Suomen osallistumista tai yhteistyön keskeyttämistä myös EU:n ja kansainvälisen yhteisön jäsenenä.

Välimeren alueella Lähi-idän rauhanprosessin tukeminen on keskeinen tavoite osana EU:n Välimeri-politiikkaa. Rauhanprosessin edistäminen edellyttää myös taloudellisen kehityksen tukemista palestiinalaisalueilla. Suomi kohdentaa apunsa erityisesti demokratiatukeen, sosiaalisektorille ja infrastruktuurin kehittämiseen. Egyptissä keskeisimmäksi yhteistyösektoriksi on muodostumassa ympäristöala, jolla on tarkoituksena tukea myös alueel-

lista yhteistyötä Välimeren ja Niilin alueilla. Samalla yhteistyötä pyritään monipuolistamaan kaupallisen ja teollisen yhteistyön suuntaan.

Aasian alueella pitkäjänteinen kehitysyhteistyö kohdennetaan pääasiassa kahdelle hyvin erilaisessa kehitysvaiheessa olevalle maalle. Vietnamin taloudellinen tilanne luo jo nyt edellytyksiä lisääntyvälle taloudelliselle yhteistyölle. Lahja-apu kohdennetaan ennen muuta maan köyhille alueille ja köyhille väestönosille sekä ympäristön tilan parantamiseen. Nepal on maailman köyhimpiä maita, jonka kanssa yhteistyö painottuu laajamittaisen köyhyyden vähentämiseen. Samalla tavoitteella jatketaan hankekohtaista yhteistyötä myös Laosin ja Kambodzhan kanssa. Alueellisen yhteistyön tukeminen Mekongin alueella nähdään tärkeänä keinona edistää alueen vakaata ja tasapainoista kehitystä.

Keski-Aasiassa Suomi etsii sellaista osallistumista, jolla voidaan tukea maiden rauhanomaista siirtymistä demokratiaan ja markkinatalouteen. Kirgistanissa maan sisäinen tilanne ja oman sitoutumisen aste on jo luonut hyvät edellytykset hankekohtaiselle yhteistyölle.

Latinalaisessa Amerikassa pitkäjänteistä kehitysyhteistyötä harjoitetaan Nicaraguan kanssa, jossa avun painopiste on demokratian, hyvän hallinnon ja osallistuvan kehityksen edistämisessä, sosiaalisen kehityksen ja maaseudun tukemisessa sekä ympäristösektorilla. Keski-Amerikan rauhanprosessi edellyttää tukea demokratian vakiinnuttamiselle ja ihmisoikeuksien esillä pitämiseksi. Osallistuminen Guatemalan maaseutukehityksen hankkeeseen toteuttaa edellisiä pyrkimyksiä. Perun kanssa on käynnistetty yhteistyö ympäristösektorilla. Keski- ja Etelä-Amerikan kanssa alueella lisätään myös ympäristöalan yhteistyötä.

3. Bosnian jälleenrakentaminen

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 15 000 000 mk.

Bosnia-Herzegovinan talouden ja yhteiskunnan jälleenrakennus on keskeinen edellytys rauhan ja vakauden ylläpitämiseksi Bosniassa ja välillisesti koko Balkanin alueella. Bosnian sodan kokonaistuhot ovat arvoltaan useita satoja miljardeja markkoja. Suomi osallistuu tähän ohjelmaan paitsi EU-osuutensa kautta myös antamalla kahdenvälistä lahja-apua. Suomen jälleenrakennusapu on ohjattu alkuvaiheessa paluumuuton ja normaalin elämän mahdollistavan infrastruktuurin korjaushankkeisiin. Niistä laajin on Sarajevon kaukolämpöhanke ja pian käynnistettävä vesi- ja sanitaatiohuollon rehabilitointi. Tämän lisäksi on tuettu kansalaisjärjestöjen ja Suomen rakennuspataljoonan toteuttamia hankkeita. Suunnitteilla on integroitu sosiaalisektori ja työllisyyshanke tavoitteena tukea pakolaisten paluumuuttoa ja toisaalta parantaa heikoimpien väestöryhmien, kuten vanhusten, vammaisten ja lasten elämänolosuhteita.

4. Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 92 900 000 mk sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 1998 jälkeisille vuosille yhteensä 90 000 000 mk.

Määrärahaa käytetään pääosin vuonna 1998 ja aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien käytöstä aiheutuviin maksatuksiin. Tuen kohteina ovat koulutusohjelmat ja kurssit, asiantuntijat ja muu henkilöapu, rahastot, ympäristöhankkeet ja toimialaprojektit. Tukea annetaan myös ohjelmille ja järjestöille, jotka antavat teknistä apua kehitysmaille niiden kaupan integroimiseksi kansainväliseen talouteen. Määrärahaa käytetään myös tilanteissa, jossa Suomi haluaa tukea ulkopolitiikkansa mukaisten päämäärien toteutumista kehitysmaissa.

5. Humanitaarinen apu

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 170 000 000 mk.

Humanitaarisen avun osuus varsinaisesta kehitysyhteistyöstä nousee yli kymmenen prosentin, niin kuin periaatepäätöksessä on edellytetty.

Humanitaarisen avun lähtökohtana ja tarkoituksena on avustaa ihmisiä, jotka luonnonkatastrofien, kriisien ja aseellisten konfliktien johdosta ovat hädänalaisessa asemassa ja avun tarpeessa. Humanitaariseen apuun varatulla määrärahalla pyritään myös ehkäisemään hätätilanteiden syntyä ja tukemaan kriisialueiden väestöä ja hallintoa kriisien jälkeisissä kunnostustöissä sekä katastrofi-valmiuksien parantamisessa. Apua annetaan puolueettomuuden, tasapuolisuuden ja humaanisuuden periaatteita noudattaen apua vastaanottavien viranomaisten suostumuksella maan ja alueen kulttuuriperinteitä ja tapoja kunnioittaen.

Suomi antaa humanitaarista apua kansainvälisten sekä kotimaisten humanitaaristen avustusjärjestöjen kautta. Suurin osa avusta annetaan ns. kohdennettuina avustuksina tietyille kriisialueille ja kohderyhmille. Lisäksi humanitaarisen avun määrärahoista maksetaan kohdentamattomat yleisavustukset YK:n pa-

kolaisjärjestölle (UNHCR ja UNRWA) sekä Punaisen Ristin Kansainväliselle Komitealle (ICRC).

Katastrofi- ja pakolaisapu sisältää välittömän hätäavun konfliktien ja katastrofien uhreille. Lisäksi rahoitetaan hätätilan jälkeisessä tilanteessa välittömiä kunnostustoimia kuten miinanraivausta sekä pakolaisten ja evakoiden vapaaehtoisuuteen perustuvaa paluumuuttoa. Avulla pyritään tukemaan pysyvien ratkaisujen saavuttamista ja siirtymistä hätätilanteesta kestävään kehitykseen.

Suomen antama humanitaarinen apu käsittää myös ns. ennaltaehkäisevän tuen, joka kohdennetaan globaalien ja alueellisten kansalaisjärjestöjen välityksellä ihmisoikeuksien ja demokratian tukemiseen, pakolaishallinnon kehittämiseen, konfliktien estoon sekä rauhanprosessien edistämiseen eri kriisialueilla. Periaatepäätöksen mukaisesti ennaltaehkäisevän tuen osuutta on tarkoitus kasvattaa edelleen vuonna 1998.

Suomi osallistuu myös YK:n koordinaatiojärjestelmän kehittämiseen järjestön katastrofivalmiuksien ja humanitaarisen avun koordinaation tehostamiseksi. Tähän kuuluu YK:n humanitaarisen osaston (DHA) tehtävien selkeyttäminen.

Euroopan Unionin jäsenenä Suomi pyrkii tehostamaan unionin humanitaarisen avun koordinaatiota jäsenmaiden kesken yhteistyössä komission humanitaarisen avun toimiston ECHO:n kanssa. Unionin humanitaarisesta avusta vuonna 1996 hyväksytyn asetuksen perusteella toimivan hallintokomitean kokouksissa Suomi osallistuu muiden jäsenmaiden kanssa päätöksentekoon koskien komission hallinnoimaa yhteisöbudjetin varojen kohdentamista humanitaariseen katastrofi- ja pakolaisapuun.

6. Kehitysyhteistyön suunnittelu ja tukitoiminnot sekä kehitysyhteistyöosaston tiedotus

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 30 000 000 mk sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 1998 jälkeisille vuosille yhteensä 40 000 000 mk.

Määrärahalla teetetään tutkimuksia kehitysyhteistyön yleissuunnittelun tueksi sekä rahoitetaan kehitysmaatutkimusta yhteistyössä Suomen Akatemian sekä kansainvälisten tutkimuslaitosten kanssa. Muita rahoitettavia toimintoja ovat kehitysyhteistyön valmennus ja henkilökuntakoulutus, kehitysyhteistyötä tukeva tietohallinto sekä toimialakohtainen kehittämistyö. Lisäksi jatketaan kehitysyhteistyön uudentyyppisten toimintamuotojen käynnistämistä, ml. mikroluottorahastoja.

Määrärahaa käytetään myös kehitysyhteistyöosaston tiedotukseen. Tavoitteena on tuottaa ja välittää monipuolista tietoa Suomen kehitysyhteistyön tavoitteista ja tuloksista.

7. Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus

Käyttökohteeseen ehdotetaan 4 000 000 mk sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 1998 jälkeisille vuosille yhteensä 2 000 000 mk.

Evaluoinnin tarkoituksena on kehitysyhteistyön laadun parantaminen ja toimintamenetelmien kehittäminen. Evaluaation tuottama tieto palvelee päätöksentekijöitä strategisten ja operatiivisten parannusten aikaansaamiseksi. Evaluointi kohdistuu sekä kahdenväliseen että monenkeskiseen kehitysyhteistyöhön. Monenkeskisessä kehitysyhteistyössä evaluointi tapahtuu yhteistyössä kansainvälisten kehitysjärjestöjen sekä niitä rahoittavien avunantajien kanssa.

Kaikissa tapauksissa evaluoinnin tulee tapahtua läheisessä yhteistyössä vastaanottajien kanssa. Keskeisenä pyrkimyksenä on kehitysmaiden oman evaluaatiokapasiteetin kehittäminen.

Evaluaation perustehtäviä ovat toiminnan perusteltavuuden, vaikuttavuuden, tuloksellisuuden, kestävyyden sekä taloudellisen tehokkuuden arviointi. Lisäksi evaluaatioissa on kehitysyhteistyön yleisstrategian mukaisesti arvioitava harjoitettavaa toimintaa sen ympäristöystävällisyyden, sukupuolten välisen tasaarvon sekä köyhyyden vähentämisen kannalta.

Sisäinen tarkastus liittyy läheisesti kehitysavun varojenkäytön valvontaan, hallinnon kehittämiseen ja toiminnan tehokkuuden lisäämiseen. Varojenkäytön oikeellisuuden ja tarkoituksenmukaisuuden valvonta on tärkeä osa avun laadun kehittämistä.

8. Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle, Kehitysyhteistyön Palvelukeskukselle (KePa) ja kehitysyhteistyötiedotukselle

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 165 000 000 mk sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 1998 jälkeisille vuosille yhteensä 180 000 000 mk.

Kansalaisjärjestöjen osuus varsinaisesta kehitysyhteistyöstä nousee kymmeneen prosenttiin, niin kuin periaatepäätöksessä on edellytetty.

Määrärahalla tuetaan pääasiassa suomalaisten kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyöhankkeita, joiden avulla pyritään edistämään yh-

teisöjen omaehtoisuuteen ja oma-aloitteisuuteen perustuvaa kansalaistoimintaa kestävien kehitysvaikutusten aikaansaamiseksi sekä luomaan ja vahvistamaan kansanvallan perusrakenteita. Samalla tarjotaan Suomessa mahdollisimman laajoille kansalaispiireille mahdollisuus omakohtaisen, kehitysmaita ja kehitysyhteistyötä koskevan tiedon ja kokemuksen saamiseen. Kansalaiskeskustelua kehitysyhteistyöstä pyritään rohkaisemaan.

Määrärahaa käytetään vielä alkuvuoteen 1998 saakka myös Kehitysyhteistyön Palvelukeskus Ry:n (KePa) harjoittamaan kehitysjoukko-toimintaan, jonka vähitellen lakatessa KePa tulee tiedotustoimintansa ohella keskittymään suomalaisten ja kehitysmaiden omien kansalaisjärjestöjen yhteistyön kehittämiseen sekä yleensä kansalaisjärjestöjen neuvonta- ja palvelutoimintaan.

Määrärahaa voidaan käyttää myös Suomen kehitysmaasuurlähetystöjen hallinnoimiin ja tavallisesti kehitysmaajärjestöjen toteuttamiin pienimuotoisiin hankkeisiin. Näistä ns. pienprojektimäärärahoista 25 % tulee käyttää vammaishankkeisiin. Lisäksi määrärahaa voidaan käyttää uusiin rahoitusmuotoihin, joita on periaatepäätöksen mukaisesti selvitetty yhdessä kansalaisjärjestöjen kanssa.

Avustuksia myönnetään vuosittain myös kansalaisjärjestöjen kotimaassa harjoittamaan tiedotustoimintaan sekä hanke- ja toimintatukena kansainvälisille ja kehitysmaiden kansalaisjärjestöille.

Suomalaiset kansalaisjärjestöt ovat oikeutettuja hakemaan tukea yhteisrahoitushankkeille myös EU-komissiolta. Tällöin EU-tuen määrä voi olla korkeintaan 50 %, Suomen ulkoasiainministeriön osuus korkeintaan 35 % ja järjestöjen omarahoitusosuus vähintään 15 % hankkeiden kokonaiskustannuksista. Tiedotustuen osalta mahdollista ulkoasiainministeriön tukea harkitaan tapauskohtaisesti.

9. Korkotuki

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 125 000 000 mk. Lisäksi ehdotetaan, että uusia korkotukiluottoja saa vuonna 1998 myöntää niin, että korkotuki on enintään 140 000 000 mk.

Kehitysyhteistyön yleisten tavoitteiden mukaisesti korkotukiluotoilla tuetaan kehitysmaiden pyrkimyksiä taloudelliseen kasvuun. Edellytys korkotukiluottojen myöntämiselle on hankkeiden myönteiset kehitysvaikutukset. Hallituksen periaatepäätöksen mukaan Suomen päämääränä on 1) korkotuen lopettaminen OECD:n piirissä tehtävällä sopimuksella, jota edistetään OECD-maiden välisin neuvotteluin, 2) pyrkiä alentamaan korkotuen osuutta kehitysyhteistyön määrärahoista ja 3) pyrkiä rajaamaan hankkeet pääosin ympäristöteknologian siirtoon ja sosiaalisektorille. Korkotuen osuus kehitysyhteistyön valtuuksista palautetaan aiemmin sovitulle 4—6 % tasolle. Myös korkotukimäärärahojen osuus olemassa olevat sitoumukset huomioon ottaen pyritään saattamaan vastaavalle tasolle.

Hallituksen periaatepäätöksen lisäksi korkotukihankkeiden valinnassa ja hallinnossa otetaan huomioon OECD:n vientiluottoja ja korkotukiluottoja koskeva sopimus, jonka tavoitteena on rajoittaa rahoitusehdoilla tapahtuvaa epätervettä kaupallista kilpailua ja kehitysyhteistyövarojen käyttöä tähän tarkoitukseen.

Korkotukeen tarkoitettua määrärahaa saa käyttää Suomen Vientiluotto Oy:n rahoittamiin kehitysyhteistyöhankkeisiin otettaviin luottoihin siten kuin laissa kehitysmaiden taloudellista kehitystä varten myönnettävien luottojen korkotuesta (1058/1986) säädetään. Korkotukea myönnettäessä noudatetaan valtioneuvoston tämän lain täytäntöönpanosta antamia tarkempia määräyksiä. Määrärahaa käytetään myös jo myönnettyjen luottojen käytön seurantaan ja valvontaan sekä uusien hanke-ehdotusten suunnitteluun, valmisteluun ja arviointiin.

1998 määräraha	1 619 400 000
1997 määräraha	1 456 300 000
1996 tilinpäätös	1 434 548 000

40. Kaupallis-teollinen yhteistyö

Selvitysosa: Kaupallis-teollisen yhteistyön tavoitteena on parantaa kohdemaiden oman osaamisen tasoa ja raaka-ainepohjan hyödyntämistä sekä edistää taloudellisesti edullisten ja ekologisesti kestävien tuotantomenetelmien ja teknologioiden hallintaa sekä yrittäjyyttä, taloudellista tuottavuutta ja työpaikkojen luomista. Kestävien kehitysvaikutusten aikaan-

saaminen on keskeinen tavoite tämänkin yhteistyömuodon kohdalla. Sen tulee tapahtua monipuolisesti ja aktiivisessa vuorovaikutuksessa yhteistyömaiden kanssa. Kaupallis-teollista yhteistyötä sitovat luvun 24.30 selvitysosassa määritellyt kehitysyhteistyön yleiset tavoitteet.

50. *Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 8 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle (FINNFUND) korkotuen maksamiseen rahaston ottamille luotoille.

Korkotukea saa maksaa yhtiön vuosina 1991—1997 ottamien, vuotuiselta määrältään enintään 150 000 000 markan suuruisten lainojen osalta. Korkotuen määrä saa vastata enintään näistä lainoista perittävien korkokustannusten ja kahden prosentin koron erotusta.

Valtioneuvosto voi Teollisen yhteistyön rahasto Oy:stä annetun lain (291/1979) 3 §:n 4 momentin nojalla antaa määräämillään ehdoilla yhtiölle sitoumuksia siitä, että valtio korvaa yhtiölle sen luotonanto- ja takaustoiminnassa mahdollisesti syntyneitä tappioita sekä osake- ja osuussijoitusten menetyksiä ja arvonalennuksia ja että valtio maksaa yhtiön ottamasta ulkomaisesta luotosta mahdollisesti aiheutuvan kurssitappion. Sitoumuksia saa antaa siten, että niiden piiriin kuuluvien maksettujen luottojen, osake- ja osuussijoitusten ja takausten yhteinen pääomamäärä saa olla vasta-arvoltaan enintään 1 000 000 000 mk ja nostettujen ulkomaisten luottojen yhteinen pääoma enintään 500 000 000 mk.

Selvitysosa: FINNFUNDin toiminta-ajatuksena on rahoittaa kannattavia liikeyrityksiä kehittyvissä maissa. Sen toiminnan alueelliset painopisteet ovat entistä selkeämmin Keski- ja Itä-Eurooppa sekä toisaalta Kaakkois-Aasia ja Kiina. Eräitä yksittäisiä hankkeita on valmistelussa myös Etelä-Amerikassa. FINNFUND on panostanut erityisesti yhteyksiensä voimakkaaseen kehittämiseen ja läsnäoloon markkinoilla, joilla rakennemuutos ja yksityistämisprosessi ovat lisänneet kysyntää FINNFUNDin rahoitus- ja neuvontapalveluille. Itä-Aasian alueelle suuntautuu yli 60% kaikista kehitysmaasijoituksista, niistä yli puolet Kiinaan. Itäisen Keski-Euroopan alueella Puola, Unkari ja Tsekin tasavalta ovat olleet pääkohteita, joissa yksityistäminen ja ulkomaisten yritysten toimintaympäristö ovat edistyneet muita alueen maita nopeammin. Keski-Euroopassa, Pohjois-Afrikassa ja Lähi-Idässä sekä Latinalaisessa Amerikassa FINNFUNDilla on kussakin 5—8 rahoituspäätöstä. Saharan eteläpuolisessa Afrikassa rahoitustoiminta on suhteellisen vähäistä, joskin Etelä-Afrikkaa ja CFA-frangivyöhykkeen maita pidetään potentiaalisina kasvualueina. FINNFUNDin hankkeiden toimialajakaumassa keskeisiä aloja ovat telekommunikaatio, rakennusaineteollisuus ja puu- ja paperiteollisuus.

1998 määräraha 8 000 000
1997 määräraha 11 500 000
1996 tilinpäätös 11 149 716

66. *Taloudellinen, teollinen ja teknologinen yhteistyö kehitysmaiden kanssa* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen soveltuvuustutkimuksia, koulutusta ja asiantuntijapalveluiden hankkimista varten. Vuonna 1998 saa tehdä TTT-yhteistyötä koskevia sopimuksia enintään 12 000 000 markan arvosta.

Selvitysosa: Toiminnan tavoitteena on valtion avustuksin edistää suomalaisten yritysten ja laitosten sekä muiden yhteisöjen kiinnostusta osallistua ja valmiuksia panostaa TTT-yhteistyöhön kehitysmaiden kanssa. Toiminnan tarkoituksena on luoda mahdollisuuksia pitempiaikaiselle, kaupalliselta rahoituspohjalta tapahtuvalle toiminnalle. Vuoden 1998 myöntämisvaltuuden käytön johdosta arvioidaan aiheutuvan menoja vuonna 1998 1 000 000 mk, vuonna 1999 5 000 000 mk, vuonna 2000 6 000 000 mk.

1998 määräraha 10 000 000
1997 määräraha 8 000 000
1996 tilinpäätös 7 000 000

50. Yhteistyö Keski- ja Itä-Euroopan, Venäjän ja muiden IVY-maiden kanssa

Selvitysosa: Luvun nimike on muutettu. Hallitusohjelmassa korostetaan kahdenvälisten suhteiden kehittämistä Venäjän ja Baltian maiden kanssa. Lähialuepolitiikallaan hallitus haluaa erityisesti tukea parlamentaarisen demokratian ja markkinatalouden vakiinnuttamista sekä parantaa ympäristön tilaa.

Hallituksen ulko- ja turvallisuuspoliittinen valiokunta hyväksyi 10.5.1996 Suomen lähialuestrategian suunnittelukaudelle 1997—2000. Lähialuestrategia määrittelee toiminnan keskipitkän aikavälin tavoitteet ja painopisteet. Yleisstrategia ohjaa lähialueen vuosittaista toimeenpanoa ja suunnittelua. Sitä täydennetään eri toimintamuotoja koskevin suunnitelmin. Hallituksen lähialueministerivaliokunta ohjaa strategian toteutumista. Suomen lähialueyhteistyön uudet haasteet ja EU-jäsenyyden mukanaan tuomat vaikutukset huomioidaan tarkistamalla strategian tavoitteet ja toiminnan painopisteet vastaamaan muuttuneita tarpeita.

Strategian mukaan lähialueyhteistyö keskittyy Venäjän luoteisille alueille (Murmanskin alue, Karjalan tasavalta, Leningradin alue ja Pietarin kaupunki) sekä Baltian maihin. Latvian ja Liettuan suhteellista osuutta kokonaisrahoituksesta lisätään. Suomi pyrkii lisäämään hankeyhteistyötä Pietarin kaupungin ja Leningradin alueen kanssa. Suomen tavoitteena on lähialueiden vakauden lisääminen sekä EU:n pohjoisen ulottuvuuden kehittäminen.

Lähialueyhteistyö jakaantuu kahdenväliseen ja monenkeskiseen toimintaan. Suomen kahdenvälisen yhteistyön painopisteet Baltian maissa ovat EU-jäsenyyden edistäminen, ympäristö, suvereenisuus- ja demokratiahankkeet. Venäjän lähialueilla painopisteet ovat ympäristö, ydinturva ja ydinjätteiden valvonta, infrastruktuurin parantaminen sekä rajanylityksen ja kauttakulkuliikenteen kehittäminen sekä demokratian kehittäminen. Osana kahdenvälistä yhteistyötä tuetaan kansalaisjärjestöjen omaehtoista toimintaa Suomen lähialueilla.

Monenkeskisessä yhteistyössä pääpaino on osallistuminen yhteisrahoitushankkeisiin kansainvälisten rahoituslaitosten toteuttamissa infrastruktuurihankkeissa erityisesti ympäristö-, energia- ja liikennesektoreilla. Yhteisrahoitushankkeiden lisäksi lähialueyhteistyön rahoitusta suunnataan teknisen avun rahastoihin ja asiantuntijatoimintaan kansainvälisissä rahoituslaitoksissa. Lähtökohtana rahoituksen myöntämiselle on sellainen tarve, jota EU-ohjelmat tai muu lähialueille suuntautuva rahoitus ei kata ja jonka rahoittaminen vastaa Suomen perustavoitteita. Suomen etujen mukaista on edistää ja rohkaista suomalaisia toteuttajia osallistumaan Phare- ja Tacis-hankkeisiin kaikissa näiden ohjelmien kohdemaissa. Kaupallisesti tai poliittisesti tärkeitä hankkeita lähialueiden ulkopuolella, erityisesti yhteisrahoitushankkeita kansainvälisten rahoituslaitosten kanssa rahoitetaan osana lähialueyhteistyötä.

EU-jäsenyyden myötä lähialueyhteistyön ohella kehitetään Suomen Tacis- ja Phare-toimintapolitiikkaa ja valmistaudutaan Suomen puheenjohtajakaudella tuleviin päätöksiin koskien ohjelmien jatkamista vuoden 2000 jälkeen. Suomi osallistuu EU-jäsenmaksuosuudestaan EU:n sääntömääräisestä budjetista rahoitettavien Phare- ja Tacis-ohjelmien rahoitukseen. Ohjelmat ovat tuoneet uuden monenkeskisen kanavan Suomen lähialueyhteistyöhön.

Suomi on läheisessä yhteistyössä kansainvälisten rahoituslaitosten kanssa ja pyrkii edistämään niiden toiminnan suuntautumista erityisesti Suomen maantieteellisille painopistealueille ja yhteistyön keskeisille sektoreille.

Lähialueyhteistyön laadun kehittämiseksi strategista suunnittelua tullaan jatkamaan ja toiminnan yleistä ohjausta pyritään parantamaan. Evaluoinnissa pyritään temaattisiin kokonaisuuksiin ja toimialaselvityksiin lähtökohtana arvio tähänastisen toiminnan merkityksestä ja Suomen avun kestävyydestä.

Suomi on vuoden 1996 loppuun mennessä sitoutunut toimintaohjelmansa puitteissa Keski- ja Itä-Euroopan, Venäjän ja muiden IVY-maiden taloudellisen ja poliittisen muutosprosessin edistämiseen yhteensä noin 4,2 miljardilla markalla, josta budjetin kautta kanavoidun lahja-avun osuus on noin 2,0 miljardia markkaa.

Keski- ja Itä-Euroopan, Venäjän ja muiden IVY-maiden avustamiseen tarkoitetut budjetoidut lahja-avun määrärahat, annetut luottolupaukset ja valtion takuut ovat vuoden 1990 jälkeen kehittyneet seuraavasti:

	1990 milj. mk	1991 milj. mk	1992 milj. mk	1993 milj. mk	1994 milj. mk	1995 milj. mk	1996 milj. mk	1997 milj. mk	Yht. milj. mk
Lahja-apu									
Pääluokat yhteensä	118	192	211	217	263	218	207	210	1 636
Suomen osuus EBRD:n osakepääomasta		37	42	50	47	42			218
Baltian investointiohjelma			19	23	21		9	10	82
FINNFUNDin osakepääoman korottaminen				10		10	10		30
Puolan velan anteeksianto					405				405
Lahja-apu yhteensä	118	229	272	300	736	270	226	220	2 371
Luotot									
Rakennesopeutusluotot	336	202	100			50			688
G—24 maksutaseluotot		101	90	47	33				271
FINNFUND-luotot			14	48	53	11	17		143
Luotot yhteensä	336	303	204	95	86	61	17		1 102
Takuut									
Takuut humanitaarisen avun toimituksiin		246							246
EBRD:n takuupääoma	569								569
Baltian investointiohjelman takuuosuus			30				37		67
Takuut Baltian energiasektorille				100					100
Takuut yhteensä	569	246	30	100			37		982
Yhteensä	1 022	778	506	495	822	331	280	220	4 454

Pääluokittain lahja-apu jakautuu seuraavasti:

	1992 milj. mk	1993 milj. mk	1994 milj. mk	1995 milj. mk	1996 milj. mk	1997 milj. mk	1998 milj. mk
Pääluokka 24	107,6	136,5	176,6	118,3	80,1	159,0	181,0
Pääluokka 25	0,4	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4	0
Pääluokka 26		0,2	0,4	3,5	2,0	2,0	0
Pääluokka 28	12,2	14,9	15,4	8,3	17,0	7,0	6,5
Pääluokka 29	7,4	9,0	9,0	9,5	9,5	6,5	3,5
Pääluokka 30	44,1	33,4	30,0	20,0	20,0	10,0	3,0
Pääluokka 31	5,3	9,6	8,5	13,5	15,0	10,0	9,0
Pääluokka 32	7,1	22,0	20,5	18,0	9,7	0	0
Pääluokka 33	1,3	5,3	9,4	7,9	8,4	0	0
Pääluokka 34	0,6	3,0	3,5	3,8	4,1	4,0	2,6
Pääluokka 35	85,6	55,5	57,5	60,5	60,1	23,6	21,0
Yhteensä	271,6	289,7	331,1	263,6	226,3	222,5	226,6

Vuonna 1998 ehdotetaan momentille 24.50.66 Yhteistyö Keski- ja Itä-Euroopan, Venäjän ja muiden IVY-maiden kanssa 150 milj. markan sopimuksentekovaltuuksia. Niiden käyttöä varten ministeriöt valmistelevat ehdotuksensa omaa sektoriaan koskeviksi yhteistyöohjelmiksi ja -hankkeiksi. Lähialueministerivaliokunta käsittelee ja hyväksyy valtuuksien kohdentamisen alustavan käyttösuunnitelman. Sen pohjalta ulkoasiainministeriö valmistelee ehdotuksen päätökseksi, jolla budjetin sopimuksentekovaltuudet jaetaan vastaanottavien maiden ja alueiden sekä sektoreiden kesken. Suunnitelluista hankkeista, niiden rahoituksesta ja toteutuksesta neuvotellaan vastaanottajamaiden ja -alueiden kanssa. Valtioneuvosto tekee päätöksen myöntämisvaltuuksien jaosta, minkä jälkeen ministeriöt vastaavat jakopäätöksen mukaisesti hankkeiden suunnittelusta ja toteutuksesta.

Vuodesta 1997 lähialueyhteistyömäärärahat on pääosin keskitetty ulkoasiainministeriön pääluokkaan. Sektoriministeriöiden vastattaviksi jäävät normaalit kansainväliseen yhteistyöhön käytettävät hallintomenot, virkamiesvaihto, korkeakoulujen välinen yhteistyö sekä pienimuotoiset seminaari- ja koulutushankkeet.

66. *Yhteistyö Keski- ja Itä-Euroopan, Venäjän ja muiden IVY-maiden kanssa* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 181 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kotimaisten ja kansainvälisten rahoituslaitosten ja järjestöjen yhteydessä toimivien Keski- ja Itä-Euroopan maiden kehitystä tukevien investointi-, teknisen avun ja muiden rahastojen tukemiseen ja näiden rahastojen toteuttamien hankkeiden rahoittamiseen sekä kahdenvälisten hankkeiden suunnittelun ja toteutuksen rahoitukseen Venäjän federaatiossa ja Baltian maissa. Määrärahaa saa käyttää Suomelle ulko- ja kauppapoliittisesti tärkeisiin monenkeskisiin ja kahdenvälisiin hankkeisiin myös niissä KIE- ja IVY-maissa, jotka eivät kuulu Suomen kahdenvälisen avun varsinaisiin painopistealueisiin. Venäjän federaatiossa yhteistyö keskittyy Suomen lähialueille (Murmanskin alue, Karjalan tasavalta, Leningradin alue ja Pietarin kaupunki). Määrärahaa saa käyttää myös kansainvälisissä järjestöissä ja rahoituslaitoksissa sekä kohdemaissa toimivien asiantuntijoiden rahoittamiseen sekä Helsingissä toimivien Baltian maiden edustustojen avustamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös edellä mainittuun toimintaan liittyvien valtion kulutusmenojen maksamiseen.

Vuoden 1998 aikana saa tehdä Keski- ja Itä-Euroopan, Venäjän ja IVY-maiden avustamista koskevia sopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 1998 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 150 000 000 markan arvosta.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu. Valtuuksien perusteella tehdyistä ja tehtävistä myöntöpäätöksistä arvioidaan aiheutuvan menoja seuraavasti:

	1998 milj. mk	1999 milj. mk	2000 milj. mk	2001- milj. mk
Vuonna 1996 myönnetyt valtuudet	50	30	20	100
Vuonna 1997 myönnetyt valtuudet	50	50	50	
Vuonna 1998 myönnetyt valtuudet		50	50	50
Yhteensä	100	130	120	150

Keski- ja Itä-Euroopan maiden taloudellisen kehityksen jatkuessa on siirrytty sen syventämisen vaiheeseen, jota Suomi tukee monenkeskisen yhteistyön kautta Euroopan unionin jäsenenä ja toimimalla yhteistyössä kansainvälisten rahoituslaitosten ja järjestöjen kanssa. Suomen rajoitettujen resurssien takia on tarkoituksenmukaista pyrkiä yhteisrahoitushankkeisiin kansainvälisten rahoituslaitosten ja järjestöjen kanssa, jotka suunnittelevat maissa useampivuotisia luotto- ja kehityshankkeita. Tämä voi toteutua teknisen avun ja investointien yhteisrahoituksena (cofinancing) ja rinnakkaisrahoituksena (parallel financing). Pääosa määrärahasta arvioidaan käytettävän osallistumiseen kansainvälisten rahoituslaitosten hankkeisiin ja muuhun monenkeskiseen yhteistyöhön. Sopimuksentekovaltuudesta on tarkoitus käyttää pääosa suomalaisen teknologian käytön edistämiseen Itämeren alueen maiden ja Luoteis-Venäjän ympäristöinvestoinneissa sekä infrastruktuurihankkeissa.

Baltia

EU:n ohjelmat assosiaatiomaissa tulevat suunnittelukaudella 1998—2000 keskittymään voimakkaasti Euroopan integraation edellytysten vahvistamiseen. Pääpaino on taloudellisten rakenteiden kehittämisessä ja twinning-järjestelyllä toteutettava jäsenmaiden ja assosiaatiomaiden hallintojen välinen yhteistyö.

Suomen kahdenvälinen apu tukee EU:n tavoitteita välttäen päällekkäisyyttä. Baltian maissa tullaan jatkamaan ympäristöinvestointien tukemista yhteistyössä kansainvälisten rahoituslaitosten hankkeiden kanssa ja etsimään myös uusia yhteistyökohteita kaupallisesti kiinnostavilla sektoreilla. Sisäisen turvallisuuden parantamiseen tähtääviä hankkeita, eri sektoreiden integraatiotukea ja demokratian vahvistamiseen tähtääviä hankkeita jatketaan edelleen.

Venäjä

Venäjälle suuntautuvassa apumuotoisessa yhteistyössä pääpaino on yhteistyössä kan-

sainvälisten rahoituslaitosten kanssa kaupallisesti kiinnostavilla sektoreilla. Kahdenvälisessä toiminnassa prioriteettisektoreina tulee edelleen olemaan ympäristö, ydinturva ja ydinjätteiden valvonta. Luoteis-Venäjällä pyritään erityisesti kehittämään kestävän metsänkäytön suunnittelua ja energiayhteistyötä. Kaupan esteiden poistamiseen tähtäävät toimet (rajaliikenne, tulli jne.) ovat myös tärkeä osa kahdenvälistä toimintaa.

1998 määräraha 181 000 000
1997 määräraha 155 000 000
1996 tilinpäätös 59 000 000

99. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muut menot

01. *Euroopan parlamentin jäsenten palkkaukset (EU)* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan parlamenttiin valittujen Suomen edustajien palkkausmenojen maksamiseen.

1998 määräraha 5 000 000
1997 määräraha 5 000 000
1996 tilinpäätös 4 061 193

02. *Palkkaukset* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 29 780 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää ulkomaille lähetettyjen määräaikaisten työsopimus- ja virkasuhteisten eri ministeriöiden toimialoille kuuluvia asioita hoitavien erityisasiantuntijoiden ja heidän käyttöönsä asetettujen apulaisten sekä EU-komissioon lähetettyjen asiantuntijoiden palkkausmenojen ja eläkemaksun maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään 45 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen. Lukumäärään ei sisälly EU-komissioon palkattava henkilöstö.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon yhden henkilötyövuoden ja 550 000 markan siirto momentilta 28.01.21.

1998 määräraha 29 780 000
1997 määräraha 27 650 000
1996 tilinpäätös 20 646 070

21. *Tilapäinen edustus kansainvälisissä neuvotteluissa* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 37 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää valtio- ja ministerivierailuista sekä osallistumisesta kansainvälisiin ja kansainvälisten järjestöjen Suomessa pitämiin kokouksiin ja seminaareihin aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös tilapäisen työvoiman palkkioiden ja työnantajamaksujen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 5 540 000 markan siirto momentilta 24.01.21. Momentin määrärahasta on tarkoitus maksaa vastedes myös Suomeen suuntautuvien virallisten valtio- ja ministerivierailujen menot.

1998 määräraha 37 000 000
1997 määräraha 32 040 000
1996 tilinpäätös 25 983 425

22. *Suomalaisten rauhanturvajoukkojen ylläpitomenot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 166 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja Yhteistyöjärjestön rauhanturvaamistoimintaan annetussa laissa (1465/1995) tarkoitetun rauhanturvaamishenkilöstön palkkaus-, päiväraha-, erityispäiväraha-, muonanparannusraha- ja koulutusmenojen ja valtion eläkemaksun sekä tilapäistyövoiman palkkausten maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää SFOR:ssa palvelevan rauhanturvaamishenkilöstön palvelusajalleen ottamansa henkilövakuutuksen kustannusten korvaamiseen.

Mikäli Suomen hallitukselle esitetään pyyntö uuden rauhanturvajoukon lähettämisestä YK:n tai ETYJ:n rauhanturvaamistehtäviin ja Suomen hallitus päättää rauhanturvajoukon asettamisesta, uuden rauhanturvajoukon aiheuttamiin menoihin saa käyttää tälle momentille myönnettyjä määrärahoja.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu. Suomen hallitus jatkaa toimenpiteitä rauhanturvaamistoiminnasta Suomelle aiheutuvien kulujen perimiseksi siinä laajuudessa kuin YK on korvausten yleisperusteluissa päättänyt. Korvaukset tuloutetaan momentille 12.27.99.

1998 määräraha 166 000 000
1997 määräraha 181 639 000
1996 tilinpäätös 273 272 843

24. *EU-puheenjohtajuus* (arviomääräraha)
Momentille myönnetään 15 000 000 mk.
Määrärahaa saa käyttää EU-puheenjohtajuuskauden tapahtumien valmistelun ja suunnittelun aiheuttamien menojen, mukaan lukien määräaikaisen henkilöstön palkkausten, maksamiseen.
Selvitysosa: Vuoden 1998 aikana tehdään valtaosa puheenjohtajakauteen liittyvästä suunnittelutyöstä. Ulkoasiainministeriöön perustetun EU-puheenjohtajuussihteeristön (EUP) tehtävänä on vastata niiden kokousten, vierailujen ja muiden tapahtumien järjestelyistä, jotka aiheutuvat EU-puheenjohtajuudesta. Näitä ovat Eurooppa-neuvoston kokoukset, noin kymmenen epävirallista ministerineuvostoa sekä noin 120 muuta kokousta, vierailua ja tapahtumaa, jotka järjestetään Suomessa. Vuonna 1998 käynnistyvät myös puheenjohtajuuskauden julkaisuihin liittyvät maksatukset (kirjoituspalkkiot, suunnittelupalkkiot, mahdollisesti painatukset) ja puheenjohtajuuskauden tunnuksesta järjestettävä kilpailu saatetaan päätökseen.

1998 määräraha 15 000 000

25. *Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan* (arviomääräraha)
Momentille myönnetään 31 100 000 mk.
Määrärahaa saa käyttää kriisinhallintatoimintaan ulkomailla osallistuvasta suomalaisesta siviilihenkilöstöstä aiheutuvien erityismenojen maksamiseen sekä Suomen johdolla toimivien rauhanturva- ja kriisinhallintaoperaatioiden menojen maksamiseen, joihin rahoitus saadaan kansainvälisiltä järjestöiltä tai yhteenliittymiltä. Mikäli Suomen hallitukselle esitetään pyyntö lähettää siviilihenkilöstöä uusiin operaatioihin ja Suomen hallitus päättää osallistua operaatioon, siitä aiheutuvat menot maksetaan tästä määrärahasta.
Selvitysosa: Määräraha on mitoitettu Suomen vuonna 1997 kriisinhallintaoperaatioihin osallistumisen perusteella. Järjestöiltä saatavat tulot on budjetoitu momentille 12.24.99.

1998 määräraha 31 100 000
1997 määräraha 36 400 000
1996 tilinpäätös 26 388 370

26. *Tutkimus- ja kehittämistoiminta* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään 12 690 000 mk.
Määrärahaa saa käyttää Kemiallisen aseen kieltosopimuksen valvontalaitokselta ostettavien palvelujen maksamiseen, valvontaseismologian projektin kulutusmenojen ja sellaisen tutkimustoiminnan menojen, mukaan lukien tutkimusapurahojen, maksamiseen, joka päämääriltään palvelee Suomen harjoittamaa aseidenriisuntapolitiikkaa ja ihmisoikeuskysymyksiä ja suoritetaan ulkoasiainministeriön välittömässä valvonnassa, sekä osallistumisesta ydinkoekiellon todentamisjärjestelmien kehittämiseen (SHAMAN).

1998 määräraha 12 690 000
1997 määräraha 12 125 000
1996 tilinpäätös 19 755 000

50. *Eräät valtionavut*
Momentille myönnetään 4 755 000 mk.
Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten maksamiseen käyttösuunnitelmassa mainituille yhteisöille.

Käyttösuunnitelma:	mk
Kouluasuntolasäätiö rs	1 400 000
Suomen YK-liitto ry	1 000 000
Suomen Pakolaisapu ry	900 000
Suomen toimikunta Euroopan turvallisuuden edistämiseksi	650 000
Suomen YK:n lastenapu UNICEF ry	250 000
YK:n Naisten Kehitysrahasto, Suomen Yhdistys ry	160 000
Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin toimintaa tukevat järjestöt	150 000
SPR:n kansainvälisen humanitaarisen oikeuden ja Geneven sopimusten tunnetuksi tekeminen Suomessa	245 000
Yhteensä	4 755 000

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 1 600 000 markan siirto momentille 29.08.25.

1998 määräraha 4 755 000
1997 määräraha 6 355 000
1996 tilinpäätös 4 124 680

51. *Hädänalaisten Suomen kansalaisten avustaminen* (arviomääräraha)
Momentille myönnetään 230 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Suomen kansalaisten kotiinlähettämisestä ja avustamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen, tileistä poistoihin sekä avustuksien maksamiseen ulkomailla asuville Suomen kansalaisille.

1998 määräraha 230 000
1997 määräraha 250 000
1996 tilinpäätös 147 018

66. *Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 313 162 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää ulkoasiainministeriön toimialaan liittyvien järjestöjen jäsenmaksujen ja vapaaehtoisten rahoitusavustusten maksamiseen.

Maailmanlaajuisen ympäristörahaston (GEF) rahoitukseen Suomi saa osallistua vuosina 1998—2001 enintään 105 000 000 markan osuudella, josta vuoden 1998 maksatusarvio on 20 milj. markkaa.

Montrealin pöytäkirjan alaiseen monenväliseen Otsonirahastoon Suomi saa osallistua vuonna 1998 enintään 5 900 000 markan osuudella ja vuonna 1999 5 900 000 markan osuudella.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Maksuosuus Pohjoismaiden ministerineuvoston talousarvioon	107 830 000
Maksuosuus YK:n talousarvioon	46 630 000
Maksuosuus YK:n ympäristörahastolle (UNEP)	17 000 000
Maksuosuus maailmanlaajuiselle ympäristörahastolle (GEF)	20 000 000
Maksuosuus otsonirahastolle	4 900 000
Maksuosuus YK:n rauhanturvajoukoille	56 800 000
Maksuosuus YK:n asuinyhdyskuntarahastolle (UNCHS)	2 700 000
Kemiallisen aseen kieltosopimuksen jäsenmaksu (OPCW)	4 660 000
Maksuosuudet muille YK:n alaisille järjestöille ja rahastoille	2 348 000
Euroopan Neuvoston jäsenmaksut	11 273 000
OECD:n jäsenmaksu	4 973 000
WTO:n jäsenmaksu	3 102 000
Maksuosuudet ETYJ:n talousarvioihin	23 600 000
Maksuosuudet EU:n rauhanturvaoperaatioille	1 946 000
Ydinkoekieltosopimus; Suomen maksuosuus valmistelukomitean kustannuksista	3 300 000
Muut jäsenmaksut	2 100 000
Yhteensä	313 162 000

1998 määräraha.....313 162 000
1997 määräraha.....303 317 000
1996 tilinpäätös.....250 069 612

93. *Kurssivaihtelut* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 100 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää ulkoasiainministeriön vahvistamien tilikurssien ja pankkien virallisten päivänkurssien välisten laskennallisten kurssierojen kattamiseen.

1998 määräraha 100 000
1997 määräraha 100 000
1996 tilinpäätös ..... —

Pääluokan 24 menot luvuittain vuosina 1996—1998

		v. 1996 tilinpäätös 1000 mk	v. 1997 talousarvio 1000 mk	v. 1998 esitys 1000 mk	Muutos 1997—1998 ± 1000 mk	± %
01.	Ulkoasiainhallinto (030)	842 874	846 200	870 950	+ 24 750	+ 3
30.	Kansainvälinen kehitysyhteistyö (040)	1 434 548	1 456 300	1 619 400	+163 100	+11
40.	Kaupallis-teollinen yhteistyö (040)	28 150	19 500	18 000	— 1 500	— 8
50.	Yhteistyö Keski- ja Itä-Euroopan, Venäjän ja muiden IVY-maiden kanssa (040)	59 000	155 000	181 000	+ 26 000	+17
99.	Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muut menot (030)	624 448	604 876	614 817	+ 9 941	+ 2
	Yhteensä	2 989 020	3 081 876	3 304 167	+222 291	+ 7

Pääluokka 25
OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Hallinnonalan kokonaishenkilöstömäärän arvioidaan vuonna 1998 olevan 8 720 henkilötyövuotta.

01. Oikeusministeriö

Selvitysosa: Oikeusministeriö huolehtii hallinnonalansa oikeusviranomaisten toiminta-edellytyksistä ja toiminnan kehittämisestä, valtiollisen järjestelmän perusteita koskevasta lainsäädännöstä ja yleisten vaalien toimeenpanosta, valmistelee toimialaansa kuuluvan lainsäädännön ja kehittää valtioneuvoston lainvalmistelua sekä huolehtii rangaistusten täytäntöönpanojärjestelmästä.

Oikeusministeriön keskeiset tulostavoitteet vuonna 1998 ovat:

— Perustuslakiuudistuksen valmistelu siten, että eduskunnalle voitaisiin antaa esitys uudeksi perustuslaiksi vuoden 1998 alussa ja että uudistus voitaisiin saattaa voimaan vuonna 2000.

— Perusoikeusuudistuksen jatkaminen toteuttamalla julkisuus- ja salassapitolainsäädännön, henkilörekisterilainsäädännön sekä kokoontumis- ja sananvapauslainsäädännön uudistaminen.

— Rikoslain kokonaisuudistuksen jatkaminen valmistelemalla vielä uudistamatta olevia osia koskevat hallituksen esitykset.

— Käräjäoikeuksien sekä hovioikeuksien oikeudenkäyntimenettelyn uudistamisen loppuunsaattaminen, missä tuomareiden ja muun henkilöstön koulutus, tietotekniikan soveltaminen ja uudistusten onnistuneisuuden arviointi ovat keskeisellä sijalla.

— Kuntien vastattavana olevien yleisten oikeusaputehtävien siirtäminen valtiolle ja laadukkaiden julkisten oikeusapupalveluiden turvaaminen tasapuolisesti koko maassa.

— Ulosottolain kokonaisuudistuksen jatkaminen valmistelemalla ulosmittauksen yleisiä menettelysäännöksiä sekä ulosmittausta koskevat ehdotukset.

— Hallituksen tarvitsemasta oikeudellisesta asiantuntemuksesta huolehtiminen Suomen linjauksiin Euroopan unionissa ja Suomen EU-puheenjohtajakauteen vuonna 1999 valmistautumiseen liittyvissä kysymyksissä.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään 128 500 000 mk.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi otettu huomioon lisäyksenä 900 000 mk seitsemän henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02.

1998 määräraha	128 500 000
1997 määräraha	127 020 000
1996 tilinpäätös	127 286 000

10. Tuomioistuinlaitos

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen käräjäoikeuslain (581/1993) muuttamiseksi siten, että lautamieskustannukset tulevat valtion maksettaviksi vuoden 1998 alusta lukien sekä esityksen työtuomioistuimesta annetun lain muuttamiseksi siten, että työtuomioistuin voi toimia yksijaostoisena.

Tuomioistuinten työtilanne on vuodesta 1994 lähtien oleellisesti helpottunut ja ruuhkat saatiin puretuksi vuonna 1996. Kehittämisen painopisteenä lähivuosina on oikeudenkäyntimenettelyn uudistaminen: hallintolainkäyttölaki tuli voimaan vuonna 1996, rikosasioiden oikeudenkäyntimenettely uudistetaan vuonna 1997 ja hovioikeusmenettely vuonna 1998. Menettelyuudistuksilla oikeusturvaa pyritään parantamaan ennen muuta lisäämällä käsittelyn suullisuutta.

21. *Korkeimman oikeuden toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 33 100 000 mk.

Selvitysosa: Korkeimman oikeuden päätehtävä on antaa oikeusturvaa ja kehittää oikeusjärjestystä tuottamalla vakuuttavasti ja täydellisesti perusteltuja, oikeudenmukaiseen lopputulokseen päätyviä ennakkoratkaisuja. Korkeimman oikeuden tavoitteena on julkaistujen ratkaisujen määrän säilyttäminen nykyisellä tasolla sekä valitusten laadukas käsitteleminen ja ratkaiseminen.

Korkeimpaan oikeuteen saapuvien ja siellä ratkaistujen asioiden määrä on 1990-luvulla jatkuvasti kasvanut. Vuonna 1996 saapui 5 241 ja ratkaistiin 5 086 asiaa, myönnettiin 317 valituslupaa ja julkaistiin 156 ratkaisua. Keskimääräinen käsittelyaika valituslupa-asioissa oli 3,8 kuukautta ja asiaratkaisuissa 15 kuukautta. Vuosina 1997 ja 1998 saapuvien ja ratkaistavien määräksi arvioidaan 4 900 asiaa ja käsittelyaikoja pyritään lyhentämään.

Korkeimman oikeuden päätöksistä lain (701/1993) mukaisesti perittävinä maksuina arvioidaan kertyvän 1 300 000 mk momentille 12.25.01.

1998 määräraha	33 100 000
1997 määräraha	32 100 000
1996 tilinpäätös	30 760 000

22. *Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 36 800 000 mk.

Selvitysosa: Korkein hallinto-oikeus käyttää riippumattomana tuomioistuimena ylintä tuomiovaltaa hallintolainkäyttöasioissa. KHO valvoo myös alemmanasteista lainkäyttöä. KHO:ssa ei ole yleistä valituslupajärjestelmää ja valtaosassa oikeusriidoista annetaan asiaratkaisu.

KHO:een saapui vuonna 1996 4 377 asiaa ja ratkaistiin 4 519 asiaa. Asioiden keskimääräinen käsittelyaika oli 8,2 kuukautta. Vuonna 1998 KHO kiinnittää erityistä huomiota päätösten perusteleмiseen ja uuden hallintolainkäyttölain soveltamiseen mm. lisäämällä suullisia käsittelyjä ja katselmuksia. Vuosina 1997 ja 1998 saapuvien asioiden määräksi arvioidaan 4 200—4 300 asiaa. Asiat pyritään käsittelemään keskimäärin 7—8 kuukauden kuluessa.

Korkeimman hallinto-oikeuden suoritteista lain (701/1993) mukaisesti perittävinä maksuina arvioidaan kertyvän 2 000 000 mk momentille 12.25.01.

1998 määräraha	36 800 000
1997 määräraha	37 100 000
1996 tilinpäätös	37 880 000

23. *Muiden tuomioistuinten toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 926 854 000 mk.

Selvitysosa:

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	954 554 000
Maksullisen tietopalvelun erillismenot	15 000 000
Muut toimintamenot	939 554 000
Bruttotulot	27 700 000
Maksullisen tietopalvelun tulot	23 500 000
Muut tulot	4 200 000
Nettomenot	926 854 000

Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 30 000 000 mk lautamieskustannuksina niiden siirtyessä valtion maksettaviksi vuoden 1998 alusta lukien siirtona momentilta 26.97.31, 2 700 000 mk turvapaikkalautakunnan lakkauttamisen johdosta ja asioiden käsittelyn siirtämiseksi lääninoikeuteen siirtona momentilta 25.60.21, 710 000 mk kolmen viran palkkausmenojen siirtona momentilta 26.05.21, 1 434 000 mk 10 viran palkkausmenojen siirtona momentilta 31.24.21 ja tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien va-

kinaistamiseksi 5 000 000 mk 39 henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02.

Hovioikeuksien jutturuuhkat saatiin vuonna 1996 puretuksi. Saapuneiden asioiden määrä oli vuonna 1996 noin 15 000, ratkaistujen noin 18 000 ja vuodelle 1997 siirtyi noin 6 000 asiaa. Saapuvien asioiden määrän arvioidaan vuosina 1997 ja 1998 edelleen hieman laskevan ja asioiden keskimääräisen käsittelyajan lyhenevän vuoden 1996 7,3 kuukaudesta alle kuuteen kuukauteen. Hovioikeuksien toimintaan vaikuttaa vuonna 1998 keskeisenä uusi oikeudenkäyntimenettely, mikä merkitsee mm. suullisten käsittelyjen järjestämistä entistä useammin.

Lääninoikeuksiin saapuneiden asioiden määrä on verotuksen oikaisu- ja muutoksenhakujärjestelmän kehittämisen johdosta vähentynyt vuodesta 1994 lähtien. Vuonna 1996 lääninoikeuksiin saapui runsaat 19 000, ratkaistiin noin 21 500 ja vuoden lopussa oli vireillä noin 10 000 asiaa. Vuosina 1997 ja 1998 asiamäärien arvioidaan mm. hallintolainkäyttölain johdosta hieman lisääntyvän. Tavoitteena on saada asioiden keskimääräinen käsittelyaika lyhennetyksi 6—7 kuukauteen.

Käräjäoikeuksiin saapui ja niissä ratkaistiin vuonna 1996 kaikkiaan noin 750 000 asiaa. Käräjäoikeuksien istunnossa ratkaisemista asioista suurin ryhmä ovat rikosasiat, joiden määrä oli 51 000. Niitä ratkaistiin suunnilleen saman verran kuin saapui ja keskimääräinen käsittelyaika oli noin kaksi kuukautta. Laajoja riita-asioita saapui 11 500 ja niitä ratkaistiin 1 000 enemmän kuin saapui. Käsittelyaika oli noin seitsemän kuukautta. Näiden asiaryhmien arvioidaan pysyvän tällä tasolla vuosina 1997—1998. Rikosasioiden oikeudenkäyntimenettelyn uudistus tulee voimaan 1.10.1997. Tällöin siirtyy rikosasioiden tiedoksiantaminen niihinkin käräjäoikeuksiin, joissa sitä ei tähän saakka ole ollut.

Vuonna 1996 saapui summaarisia riita-asioita 140 500 ja niitä ratkaistiin 146 500. Näiden asioiden määrä on vähentynyt ja niiden ennakoidaan edelleen jonkin verran vähenevän.

Vuonna 1996 saapuneiden velkajärjestelyasioiden määrä oli 17 400 ja niitä ratkaistiin 20 000, joten niissä ruuhkaa purettiin ja keskimääräinen käsittelyaika aleni alle seitsemän kuukauden. Velkajärjestelyasioiden ennakoidaan vähenevän vuonna 1997 noin 10 000 asiaan. Muissa hakemusasioissa ei ole merkittäviä muutoksia.

Kiinteistöasioita saapui vuonna 1996 noin 433 700, mikä on 130 000 asiaa enemmän kuin edellisenä vuonna. Asioiden lisääntyminen johtui vuoden 1997 alusta voimaan tulleesta maakaaren uudistamisesta. Asiamäärät näyttävät kasvavan vuonna 1997 vielä edellisestäkin vuodesta. Eräiltä osin uuden maakaaren soveltaminen on osoittautunut ennakoitua työläämmäksi ja kiinteistötietojärjestelmän täydentäminen uuden lainsäädännön edellyttämillä tiedoilla on kesken useissa käräjäoikeuksissa. Näin ollen erityisesti vuosina 1997—1999 työmäärä kiinteistöasioissa on normaalia suurempi.

Maaoikeuksissa ratkaistiin vuonna 1996 noin 700 asiaa. Vuosina 1997 ja 1998 asiamäärien arvioidaan vähenevän.

Vesiylioikeuteen arvioidaan vuonna 1998 saapuvan ja siellä ratkaistavan noin 200 asiaa.

Vesioikeuksiin arvioidaan saapuvan ja niissä ratkaistavan noin 900 asiaa vuonna 1998. Vesioikeuksissa käsiteltävien asioiden laajuutta kuvaa se, että vuonna 1996 ratkaistuissa asioissa oli yhteensä noin 36 000 asianosaista. Katselmustoimitus suoritettiin 2 % ratkaistuista asioista ja näiden asioiden keskimääräinen käsittelyaika, ympäristöhallinnon suorittama katselmustoimitus mukaan lukien oli noin 7 vuotta, kun taas muut asiat käsiteltiin keskimäärin 7 kuukaudessa. Tavoitteena on saada katselmustoimituksessa olevien asioiden käsittelyaikaa lyhennetyksi.

Vakuutusoikeuteen saapuneiden asiamäärien voimakas, lainsäädännön muutoksista johtunut kasvu pysähtyi vuonna 1996. Vuosina 1997 ja 1998 asiamäärien arvioidaan pysyvän samalla tasolla kuin vuonna 1996, jolloin vakuutusoikeuteen saapui runsaat 12 000 asiaa. Jutturuuhkien syntymiseltä ja käsittelyaikojen pidentymiseltä on kuitenkin voitu välttyä vakuutusoikeuden henkilökuntaa lisäämällä ja toimintaa tehostamalla. Asioiden keskimääräinen käsittelyaika oli vuonna 1996 vajaat 10 kuukautta.

Työtuomioistuimessa käsiteltävät asiat ovat 1990-luvulla vähentyneet ja vuosina 1997—1998 työtuomioistuimeen arvioidaan saapuvan vain noin 100 asiaa. Työtuomioistuimesta annettua lakia on tarkoitus muuttaa siten, että tuomioistuin voisi toimia yksijaostoisena vuoden 1998 alusta lukien. Tähän liittyen työtuomioistuinneuvoksen virka jätettäisiin täyttämättä.

Markkinatuomioistuimessa ratkaistaan vuosittain noin 40 asiaa.

Talousarvion valmistelun yhteydessä oikeusministeriö on alustavasti asettanut tuomioistuimille vuodeksi 1998 seuraavat tulostavoitteet.

Tunnusluvut:	1996 toteutuma	1997 tavoite	1998 tavoite
Keskimääräinen käsittelyaika, kk			
Hovioikeudet	7	6	6
Lääninoikeudet			
— veroasiat	11	8	7
— muut asiat	6	6	5
Käräjäoikeudet			
— rikosasiat	2	2	2
— laajat riita-asiat	7	6	5
— velkajärjestelyasiat	7	6	5
— summaariset (velkomus)asiat	2	2	2
Vesiylioikeus	5	6	6
Vesioikeudet			
— katselmustoimituksessa olleet asiat	81	49	60
— muut asiat	7	6	6
Maaoikeudet	7	7	6
Vakuutusoikeus	10	10	9
Työtuomioistuin	5	5	5
Markkinatuomioistuin	7	7	6
Taloudellisuus (mk/ratkaistut asiat)			
Hovioikeudet	8 995	10 470	11 000
Lääninoikeudet	4 571	4 702	5 400
Käräjäoikeudet (mk/painotettu suorite)	2 992	2 933	3 200
Vesiylioikeus	59 234	66 667	67 000
Vesioikeudet	27 937	28 451	28 500
Maaoikeudet	11 941	13 155	13 500
Vakuutusoikeus	1 547	1 625	1 800
Työtuomioistuin	38 539	41 364	41 000
Markkinatuomioistuin	35 027	42 857	42 000

Tuomioistuinten suoritteista lain (701/1993) mukaisesti perittävinä maksuina arvioidaan kertyvän noin 180 milj. mk momentille 12.25.01.

1998 määräraha	926 854 000
1997 määräraha	890 464 000
1996 tilinpäätös	895 770 000

30. Oikeusapu

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioon liittyvän esityksen oikeusapulaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi. Esityksen mukaan 1.6.1998 nykyisten 160 kunnallisen oikeusaputoimiston tilalle perustettaisiin noin 70 valtion ylläpitämää oikeusaputoimistoa. Asiakkailta ryhdyttäisiin perimään 200 markan suuruista oikeusapumaksua.

21. *Oikeusaputoimistojen toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 93 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös kunnan tai järjestön ylläpitämän velkaneuvonnan järjestämiseen.

Selvitysosa:

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	106 500 000
Bruttotulot	13 000 000
Maksullisen toiminnan tulot	12 500 000
— Asiakaslaskutus	7 500 000
— Oikeusapumaksutulot	5 000 000
Muut tulot	500 000
Nettomenot	93 500 000

Oikeusaputoiminnan valtiollistamiseen liittyen valtion maksettaviksi tulevia oikeusaputoimistojen toimintamenoja vastaavasti kuntien yleisistä valtionosuuksista momentilta 26.97.31 vähennetään 66 550 000 mk. Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 20 000 000 mk yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain mukaan kunnille velkaneuvonnan järjestämisestä maksettujen korvausten siirtona momentilta 25.30.50.

1998 määräraha 93 500 000

50. (25.45.50) *Maksuton oikeudenkäynti ja eräät muut oikeudenhoitomenot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 146 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää oikeusavusta annettavan lain ja yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain (57/1993, muut. 63/1997) sekä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) soveltamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Käyttösuunnitelma:	mk
Maksuton oikeudenkäynti	116 000 000
Asianomistajan avustaminen	1 000 000
Yksityishenkilön velkajärjestely	29 000 000
Yhteensä	146 000 000

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 20 000 000 mk yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain mukaan kunnille ja järjestöille velkaneuvonnan ylläpitämisestä maksettavien korvausten siirtona momentille 25.30.21.

1998 määräraha 146 000 000
1997 määräraha 160 000 000
1996 tilinpäätös 182 204 862

40. Syyttäjä- ja ulosottolaitos

Selvitysosa: Paikallistason syyttäjä- ja ulosottotoimi yhtenäistettiin ja siirrettiin oikeusministeriön hallinnonalalle joulukuussa 1996 toteutetussa kihlakuntauudistuksessa. Talousrikollisuuden ja harmaan talouden torjumiseksi syyttäjä- ja ulosottolaitokseen suunnataan vuosina 1997—98 lisäresursseja talousrikostutkintaan ja rikoshyödyn jäljittämiseen. Vuoden 1997 joulukuussa aloittaa toimintansa valtakunnansyyttäjänvirasto.

21. (25.40.21 ja 25.40.22) *Syyttäjä- ja ulosottolaitoksen toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 541 800 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää valtakunnansyyttäjänviraston, kihlakuntien syyttäjän- ja ulosottovirastojen, Ahvenanmaan maakunnansyyttäjän- ja maakunnanvoudinviraston toimintamenojen, kihlakunnanvirastojen syyttäjä- ja ulosotto-osastojen palkkaus-, matka- ja koulutusmenojen sekä ulosoton posti-, pankkipalveluja lomakemenojen maksamiseen. Syyttäjä- ja ulosottolaitoksen keskitettyjen atk-järjestelmien käytöstä, ylläpidosta ja kehittämisestä aiheutuvat menot maksetaan samoin momentin määrärahasta.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 1.12.1997 perustetun valtakunnansyyttäjänviraston menot 11 kuukaudelta, 2 600 000 mk kahdeksan viran palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentilta 23.03.21, 2 818 000 mk 14 viran palkkausmenojen siirtona momentilta 26.05.21 ja 978 000 mk seitsemän viran palkkausmenojen siirtona momentilta 31.24.21 sekä tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi 2 600 000 mk 20 henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02.

Valtakunnansyyttäjänvirasto aloittaa toimintansa 1.12.1997, jolloin ylimmän syyttäjän tehtävät siirtyvät valtioneuvoston oikeuskanslerilta valtakunnansyyttäjälle ja jolloin myös lääninsyyttäjäjärjestelmä lakkaa. Uuden keskushallintoviranomaisen keskeisenä tavoitteena vuonna 1998 on kihlakuntauudistuksessa luodun paikallissyyttäjäorganisaation johtaminen siten, että syyttäjäkunta muodostuu yhtenäiseksi, tehokkaasti toimivaksi kokonaisuudeksi. Syyttäjälaitoksen toimintaa kehitetään uuden rikosprosessilainsäädännön ja hovioikeusmenettelyn vaatimukset huomioon ottaen. Painopisteinä ovat myös talousrikosten torjunta sekä syyttäjän ja poliisin yhteistoiminnan kehittäminen esitutkinnan aikana.

Paikallissyyttäjälle saapui vuonna 1996 koko maassa noin 66 000 asiaa ja asioita ratkaistiin yhteensä noin 68 000. Vuosina 1997 ja 1998 asiamäärien arvioidaan hieman kasvavan. Oikeusministeriö on asettanut talousarvion valmistelun yhteydessä syyttäjälaitokselle vuodelle 1998 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Tunnuslukutaulukko

	1996 toteutuma (kaup.visk.)	1997 tavoite	1998 tavoite
Keskimääräinen kokonaiskäsittelyaika (vireilletulosta syyttäjällä päättymiseen käräjäoikeudessa)	4,3 kk	3,4 kk	3,4 kk
Keskimääräinen syyteharkinta-aika	1,2 kk	1,4 kk	1,2 kk
Taloudellisuus (toimintamenot/käsitellyt asiat)	1 249 mk	1 590 mk	1 590 mk

Ulosottoon saapui perittäväksi vuonna 1996 noin 2,5 milj. asiaa ja 20,2 mrd markkaa. Asioiden määrä väheni edellisestä vuodesta 12 % ja markkamäärä 23 %. Asiamäärien arvioidaan hieman vähenevän vuosina 1997 ja 1998. Oikeusministeriö on asettanut talousarvion valmistelun yhteydessä ulosottolaitokselle vuodelle 1998 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Tunnuslukutaulukko

	1996 toteutuma (kaup.voud.)	1997 tavoite	1998 tavoite
Täytäntöönpanon onnistuminen			
— osuus käsitellyistä asioista	44 %	44 %	45 %
— osuus käsitellyistä markkamääristä	20 %	20 %	22 %
Keskimääräinen käsittelyaika	6,5 kk	6,9 kk	6 kk
Taloudellisuus (toimintamenot/käsitellyt asiat)			
— Ulosottovirastot	139 mk	156 mk	163 mk
— Ulosotto-osastot		133 mk	139 mk

Ulosottomaksuina arvioidaan momentille 12.25.47 kertyvän 235 milj. mk. Tuloilla voidaan kattaa noin 58 % ulosottolaitoksen menoista.

1998 määräraha 541 800 000
1997 määräraha 510 600 000
1996 tilinpäätös 206 980 000

45. Eräät oikeudenhoitomenot ja avustukset

22. *Erityismenot* (arviomääräraha)
Momentille myönnetään 28 100 000 mk.
Määrärahaa saa käyttää viranomaistoiminnasta lakien ja asetusten nojalla aiheutuvien oikeudenkäyntikulujen, taloushallinnon järjestelmistä aiheutuvien menojen, pakkohuutokauppakulujen ennakoiden, palautettavien sakkojen korkojen, rikosvahinkokorvauksia sekä syyttömästi tuomituille ja vangituille maksettavia korvauksia koskevien hakemusten käsittelystä aiheutuvien menojen ja valtion maksettavaksi vahingonkorvauslain nojalla määrättyjen korvausten maksamiseen sekä oikeusministeriön päättämässä laajuudessa erityisen painavasta syystä Suomen kansalaisen tai ulkomaalaisen oikeusturvan toteuttamisesta vieraassa valtiossa aiheutuviin välttämättömiin kustannuksiin.
Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 500 000 mk vankeinhoitolaitoksen taloushallinnon järjestelmistä aiheutuvien menojen siirtona momentille 25.50.21.

1998 määräraha	28 100 000
1997 määräraha	28 600 000
1996 tilinpäätös	28 563 127

(50.) *Maksuton oikeudenkäynti ja eräät muut oikeudenhoitomenot* (arviomääräraha)
Selvitysosa: Momentti on siirretty momentiksi 25.30.50.

51. *Eräät valtion maksamat korvaukset ja avustukset* (arviomääräraha)
Momentille myönnetään 40 700 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää rikosvahinkojen korvaamisesta valtion varoista annetun lain (935/1973) nojalla maksettaviin rikosvahinkokorvauksiin sekä syyttömästi vangitulle tai tuomitulle valtion varoista vapauden menetyksen johdosta maksettavista korvauksista annetun lain (422/1974) nojalla maksettaviin korvauksiin, avustuksiin rikollisuutta ehkäisevää työtä tekeville ja rikosten uhreista huolehtiville yhteisöille, avustuksiin saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon ylläpitämiseen, avustuksiin Julkisen Sanan Neuvostolle ja säädösaineistoa julkaiseville yhteisöille, avustuksiin maakuntien liitoille, jotka alueellaan huolehtivat lainopillisen asiantuntija-avun hankkimisesta kalatalousyhteisöille eräisiin laajoihin vesiasioihin liittyvissä kysymyksissä, sekä avustuksiin Suomen oikeusjärjestyksen tunnetuksi tekemiseen.

Käyttösuunnitelma:	mk
Rikosvahinkokorvaukset sekä syyttömästi vangituille ja tuomi- tuille maksettavat korvaukset	34 000 000
Avustukset saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon ylläpitämiseen	4 900 000
Muut avustukset	1 800 000
Yhteensä	40 700 000

1998 määräraha	40 700 000
1997 määräraha	39 185 000
1996 tilinpäätös	37 334 914

50. Vankeinhoitolaitos

Selvitysosa: Vuosittainen keskivankiluku on kuluvan vuosikymmenen alkupuolella ollut jonkin verran alle 3 500 vankia. Vankiluku on laskenut mm. yhdyskuntapalvelun käyttöönotosta johtuen siten, että keskivankiluvun voidaan arvioida olevan talousarviovuonna noin 3 000 vankia.

Laitoskantaa kehitettäessä on tavoitteena, että vankeusvangeista kolmasosa voidaan sijoittaa avolaitoksiin. Vuonna 1996 avolaitoksiin oli sijoitettu 31 % vangeista.

Oikeusministeriö on talousarvioesityksen valmisteluun liittyen asettanut alustavasti vankeinhoitolaitokselle vuodeksi 1998 seuraavat toiminta- ja taloudellisuustavoitteet.

Työtoiminnassa, koulutuksessa ja muissa vastaavissa aktiivitoiminnoissa olevien osuus vankien kokonaismäärästä on keskimäärin 70 %. (Vuonna 1997 70 % ja vuonna 1996 69 %).

Vankeinhoitolaitoksen toimintamenot yhtä vankia kohti vuodessa ovat keskimäärin 222 000 mk. (Vuonna 1997 208 400 mk ja vuonna 1996 207 300 mk).

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 666 000 000 mk.

Määrärahasta saa käyttää vankeinhoitolaitoksen työtoiminnan liiketaloudellisten suoritteiden hintojen alentamiseen enintään 36 500 000 mk. Määrärahaa saa käyttää myös palvelussuhdeasuntojen liiketaloudellisin perustein määräytyvien vuokrien alentamiseen sekä rangaistusten täytäntöönpanon tietojärjestelmän kehittämisestä kriminaalihuollossa aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 500 000 mk siirtona momentilta 25.45.22 ja tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi 3 000 000 mk 24 henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02.

1998 määräraha	666 000 000
1997 määräraha	666 800 000
1996 tilinpäätös	668 700 000

50. *Kriminaalihuollon korvaukset ja avustukset* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 61 300 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kriminaalihuollon järjestämisestä ja rahoituksesta annetun lain nojalla korvausten ja avustusten maksamiseen Kriminaalihuoltoyhdistykselle ja eräille muille yhteisöille.

Käyttösuunnitelma:	mk
Korvaus yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanosta	57 500 000
Avustus kriminaalihuoltoon	2 800 000
Avustus kriminaalihuollon perustamishankkeisiin	1 000 000
Yhteensä	61 300 000

Selvitysosa: Yhdyskuntapalvelutuomioita arvioidaan tulevan toimeenpantaviksi vuoden aikana 3 500 (vuonna 1997 3 500). Vuoden aikana arvioidaan pantavan toimeen 260 000 yhdyskuntapalvelutuntia (260 000). Yhden tunnin hinnan arvioidaan olevan 127 mk (124 mk). Arvioitu korvauksen suuruus vuodelta 1998 on 32 900 000 mk.

Ehdonalaisesti vapautuneita arvioidaan olevan kerrallaan valvonnassa keskimäärin 1 260 (1 260). Valvontapäiviä on 460 000 (460 000) ja yhden päivän hinta on 22 mk (20 mk). Arvioitu korvauksen suuruus vuodelta 1998 on 10 000 000 mk.

Ehdollisesti rangaistuja nuoria arvioidaan olevan kerrallaan valvonnassa keskimäärin 1 950 (2 100). Valvontapäiviä on 730 000 (760 000) ja yhden päivän hinta on 17 mk (16 mk). Arvioitu korvauksen suuruus vuodelta 1998 on 12 100 000 mk.

Vuonna 1998 uusia nuorisorangaistustuomioita arvioidaan olevan 150 (150). Arvioitu korvauksen suuruus vuodelta 1998 on 2 500 000 mk.

Kriminaalihuoltoon myönnettävästä avustuksesta on tarkoitus käyttää enintään 207 000 mk Kriminaalihuoltoyhdistyksen lainojen lyhennyksiin ja muihin luotoista aiheutuviin menoihin.

Henkilöstön määrän yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanotehtävissä arvioidaan olevan 257 henkilötyövuotta.

1998 määräraha	61 300 000
1997 määräraha	59 500 000
1996 tilinpäätös	56 333 000

74. *Uudisrakennukset ja peruskorjaukset* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 48 800 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös maarakennushankkeisiin, rakennustuotannon tehostamiseen tarvittaviin selvityksiin ja suunnitelmiin sekä hankemäärärahalla palkatun henkilökunnan koulutukseen.

Käyttösuunnitelma:

	Hanke	Hyöty-ala m²	Kustannusarvio 1000 mk	mk/m²	Myönnetty mk	Myönnetään mk
1.	Talonrakennusten suunnittelu					3 000 000
2.	Pienehköt hankkeet					13 520 000
3.	Helsingin keskusvankilan perusparannus	11 260	55 000	4 885	13 100 000	4 000 000
4.	Oulun lääninvankilan lisärakennus	1 205	11 830	9 817	8 050 000	3 780 000
5.	Vantaan lääninvankila	8 409	110 000	13 081	11 000 000	10 000 000

6.	Vaasan lääninvankilan peruskorjaus ja lisärakentaminen	3 452	26 000	7 532	8 000 000	7 500 000
7.	Mikkelin lääninvankilan peruskorjaus ja lisärakentaminen	4 495	45 173	10 049	5 000 000	4 000 000
8.	Sukevan keskusvankilan peruskorjaus	1 622	16 236	10 001	6 000 000	3 000 000
	Yhteensä					48 800 000

Selvitysosa: Edellä mainituista hankkeista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja vuonna 1999 noin 74 milj. mk, vuonna 2000 noin 47 milj. mk ja vuonna 2001 noin 17 milj. mk.

1998 määräraha 48 800 000
1997 määräraha 54 800 000
1996 tilinpäätös 28 200 000

75. *Työsiirtoloille järjestettävät työt* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 37 700 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää työtilaisuuksien järjestämiseen puolustusministeriön, opetusministeriön ja liikenneministeriön hallinnonalojen työkohteissa.

Käyttösuunnitelma:

	Rakennustyö	Myönnetään mk
1.	Suomenlinnan entistämis- ja muut rakennustyöt	10 000 000
2.	Parolan ja Hämeenlinnan varuskuntien rakennustyöt	3 000 000
3.	Haminan linnoituksen kunnostustyöt ja varuskunnan rakennusten korjaustyöt	3 000 000
4.	Tuusulan ja Riihimäen varuskuntien rakennustyöt	2 000 000
5.	Kirkkonummen varuskunnan rakennustyöt	3 500 000
6.	Vankilamuseon peruskorjaus	2 600 000
7.	Helsinki-Vantaan lentokenttätyöt	12 000 000
8.	Muut työsiirtolatyöt	1 600 000
	Yhteensä	37 700 000

1998 määräraha 37 700 000
1997 määräraha 44 200 000
1996 tilinpäätös 51 500 000

60. Eräät virastot

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen ulkomaalaislain muuttamiseksi mm. siten, että turvapaikkalautakunta lakkautetaan ja sen hoitamat asiat siirretään lääninoikeuteen vuoden 1998 alusta lukien.

Lukuun sisältyvät oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, Yhdistyneiden Kansakuntien yhteydessä toimiva Euroopan kriminaalipolitiikan instituutti, tietosuojavaltuutetun toimisto ja tietosuojalautakunta, konkurssiasiamiehen toimisto, oikeusrekisterikeskus ja onnettomuustutkintakeskus.

Talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä oikeusministeriö on alustavasti asettanut virastoille seuraavat tulostavoitteet:

Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos harjoittaa puolueetonta oikeuspoliittista tutkimustoimintaa ottaen huomioon oikeusministeriön lainvalmistelutyön vaatimukset sekä muut tutkimustiedon tarpeet.

Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos pyrkii muodostamaan entistä tarkemman ja oikeasuhtaisemman kokonaiskuvan rikollisuustilanteesta ja kriminaalipoliittisen järjestelmän toiminnasta mm. rikollisuuden osoittimia kehittämällä, kriminaalipoliittisia uudistuksia seuraamalla ja tutkimalla kontrolliviranomaisten toimintaa. Lainsäädännön vaikutusten arvioinnissa päähuomio kiinnitetään kansalaisten oikeusasemaa koskeviin keskeisiin kysymyksiin. Näihin kuuluvat vuonna 1998 erityisesti velkajärjes-

telylainsäädäntö ja alioikeusuudistus. Laitoksen toimintaa kehitetään vuonna 1997 valmistuneen tieteellisen kokonaisarvioinnin perusteella.

Kriminaalipolitiikan instituutti tuottaa kansainvälisiä asiantuntijapalveluja kriminaalipolitiikan alueella. Laitoksen toimintaa ohjaa keskeisesti YK:n kriminaalipoliittinen ohjelma ja siihen vuosittain liittyvät linjapäätökset.

Tietosuojavaltuutetun toimisto ohjaa ja valvoo henkilörekisterilainsäädännön täytäntöönpanoa. Tavoitteena on edelleen lyhentää asioiden vireilläoloaikoja sekä ratkaista selviä tietosuojaloukkauksia koskevat asiat välittömästi, minkä lisäksi kiinnitetään aiempaa enemmän huomiota tietosuojaan liittyvien ongelmien ennaltaehkäisemiseen tehostamalla ohjaus-, tarkastus- ja tiedotustoimintaa. Valmistellaan uudistettavan henkilörekisterilainsäädännön edellyttämät toiminnan ja menettelytapojen muutokset.

Tietosuojalautakunta käyttää henkilörekisterilainsäädännön mukaisissa lupa- ja muissa asioissa päätösvaltaa ja käsittelee lainsäädännön soveltamiseen liittyviä periaatteellisia kysymyksiä.

Konkurssiasiamiehen tehtävänä on seurata konkurssipesien toimintaa sekä edistää ja valvoa hyvän pesänhoitotavan noudattamista. Konkurssiasiamiehen apuna toimii konkurssiasiain neuvottelukunta.

Konkurssiasiamies kiinnittää tarkastustoiminnassa erityistä huomiota raukeaviin konkurssipesiin ja raukeamisten estämiseen myös talousrikosten selvittämistä silmälläpitäen. Erityistilintarkastuksia ja yhteistoimintaa konkurssiasianajajien kanssa tehostetaan.

Onnettomuustutkintakeskus huolehtii onnettomuuksien tutkinnan yleisestä järjestämisestä, suunnittelusta ja koulutuksesta.

Onnettomuustutkintakeskus pyrkii luomaan edellytyksiä nopealle ja tehokkaalle onnettomuustutkinnalle sekä kehittämään eri viranomaisten välistä yhteistoimintaa.

Oikeusrekisterikeskuksen tehtävänä on oikeusrekisterien pitäminen. Näitä ovat rikosrekisteri, velkajärjestelyrekisteri, avioehtoasiainrekisteri sekä eräät muut oikeudelliset rekisterit. Lisäksi virasto vastaa sakko- ja muuntorangaistusten täytäntöönpanosta sekä valtiolle tuomittujen korvausten ja ylikuormamaksujen perinnästä sekä valtion varoista maksettujen rikosvahinkokorvausten takaisinperinnästä.

Tavoitteena on, että perintä- ja rekisteröintitehtävät ja tietojen luovutus hoidetaan nopeasti ja oikeusturvanäkökohdat huomioon ottaen.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 32 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös konkurssien raukeamisen estämiseksi tai muuten konkurssivalvonnan toteuttamiseksi tarpeellisista toimenpiteistä aiheutuviin menoihin sekä apurahojen maksamiseen.

Turvapaikkalautakunnan puheenjohtajan virka (A 30) voidaan lakkauttaa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 304 000 mk kahden viran palkkausmenojen siirtona momentilta 26.05.21 ja 280 000 mk yhden viran palkkausmenojen siirtona momentilta 31.24.21 sekä vähennyksenä 2 700 000 mk turvapaikkalautakunnan menojen siirtona momentille 25.10.23.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	42 640 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	1 983 000
Muut toimintamenot	40 657 000
Bruttotulot	3 090 000
Maksullisen toiminnan tulot	3 020 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	400 000
— muut suoritteet	2 620 000
Muut tulot	70 000
— Edelliseltä vuodelta siirtyvä määräraha	— 7 550 000
Nettomenot	32 000 000

1998 määräraha	32 000 000
1997 määräraha	36 500 000
1996 tilinpäätös	35 330 000

22. *Onnettomuustutkinnan erityismenot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää onnettomuuksien tutkinnasta annetun lain (373/1985) mukaan onnettomuustutkintaa varten asetetuista tutkintalautakunnista sekä valtioneuvoston päättämässä laajuudessa kansainvälisenä yhteistyönä toimitettavasta tutkinnasta aiheutuvien palkkioiden ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

1998 määräraha	3 000 000
1997 määräraha	1 000 000
1996 tilinpäätös	4 000 000

70. Vaalit

21. *Vaalimenot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää tasavallan presidentin vaalista (1076/1991), kansanedustajain vaaleista (391/1969), kunnallisvaaleista (361/1972), Euroopan parlamentin edustajien vaaleista (272/1995) ja menettelystä neuvoa-antavissa kansanäänestyksissä (571/1987) sekä saamelaiskäräjistä (974/1995) annettujen lakien mukaisesti vaaleista ja vaalien tulosten kokoamisesta sekä tietojenkäsittelystä aiheutuvien menojen maksamiseen.

1998 määräraha 4 000 000
1997 määräraha 3 000 000
1996 tilinpäätös 44 386 234

Pääluokan 25 menot luvuittain vuosina 1996—1998

		v. 1996 tilinpäätös 1000 mk	v. 1997 talousarvio 1000 mk	v. 1998 esitys 1000 mk	Muutos 1997—1998 ± 1000 mk	± %
01.	Oikeusministeriö (070)	127 286	127 020	128 500	+ 1 480	+ 1
10.	Tuomioistuinlaitos (090)	964 410	959 664	996 754	+ 37 090	+ 4
30.	Oikeusapu (090)	182 205	160 000	239 500	+ 79 500	+50
40.	Syyttäjä- ja ulosottolaitos (090)	206 980	510 600	541 800	+ 31 200	+ 6
45.	Eräät oikeudenhoitomenot ja avustukset (090)	65 898	67 785	68 800	+ 1 015	+ 1
50.	Vankeinhoitolaitos (100)	804 733	825 300	813 800	— 11 500	— 1
60.	Eräät virastot (070)	39 330	37 500	35 000	— 2 500	— 7
70.	Vaalit (010)	44 386	3 000	4 000	+ 1 000	+33
	Yhteensä	2 435 228	2 690 869	2 828 154	+137 285	+ 5

Pääluokka 26
SISÄASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Hallinnonalan kokonaishenkilöstömäärän arvioidaan vuonna 1998 olevan 16 600 henkilötyövuotta.

Hallinnonalan keskeiset toimintalinjat ovat:

Ministeriöiden välistä yhteistyötä lisätään. Erityistä huomiota kiinnitetään Euroopan unionin edellyttämiin uusiin toimintoihin aluekehitystä sekä sisä- ja oikeusasioita koskevassa yhteistyössä. Ministeriö valmistautuu huolellisesti Suomen EU-puheenjohtajuuteen.

Hallinnonalan henkilöstön valmiuksia ja toimintatapoja parannetaan lisääntyvän kansainvälisen yhteistyön edellyttämällä tavalla. Ministeriön säädösvalmistelun tasoa nostetaan.

Tulosseurantaa ja -arviointia vahvistetaan hallinnonalan ohjauksen ja ministeriön toiminnan kehittämiseksi. Toiminnan vaikuttavuutta lisätään kehittämällä edelleen ministeriön organisaatiota, johtamista, toimintatapoja, yksiköiden välistä ja poikkihallinnollista yhteistyötä sekä henkilöstön yhteiskäyttöä.

Kihlakunnanvirastot ottavat yhdessä muiden valtion paikallisviranomaisten sekä kuntien kanssa laajasti käyttöön nykyistä taloudellisemman palvelujen järjestämistavan, yhteispalvelun.

Valtion aluehallintoviranomaisten välisiä tietoliikenneyhteyksiä parannetaan, tiedonkeruun valtuuksia täsmennetään sekä kuntiin kohdistuvaa tiedonkeruuta vähennetään.

Kuntalain seurannassa ja kuntia koskevassa lainsäädännössä tavoitellaan tilannetta, jossa kunnat voivat valita mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti toimintatapansa, organisaationsa ja yhteistyökumppaninsa.

Kunnilla tulee olla edellytykset järjestää kansalaisten peruspalvelut koko maassa kohtuullisella verorasituksella. Tällöin valtion ja kuntien välistä yhteistyötä ja neuvottelumenettelyä kehittämällä on huolehdittava siitä, että kuntien tehtäviin ja rahoitusmahdollisuuksiin kiinnitetään päätöksenteossa erityistä huomiota.

Varmennetaan, että valtionosuusjärjestelmä ja sen valtionosuuksien jaon perusteet tukevat kuntien selviytymistä tehtävistään. Koko kuntatalouden ja yksittäisten kuntien talouden ja palveluiden saatavuuden seurantaan kiinnitetään erityistä huomiota.

Varmistetaan kansallisten ja EU:n rakennerahastojen tavoite 6, 2 ja 5b-ohjelmien sekä yhteisöaloitteiden (INTERREG) tehokas toteuttaminen ja tuloksellisuus.

Varmistetaan, että ministeriöllä ja sen sidosryhmillä on käytettävissään ajantasaiset tiedot alueellisesta kehityksestä, kansallisten ja EU-ohjelmien toteutumisesta sekä niiden tuloksellisuudesta.

Aluekehitysrahastojen suuntaamisen painopisteitä ovat mm. osaamisvahvuuksien tukeminen, uusien yritysten luominen ja verkostoyhteistyön vahvistaminen sekä tasapainoisen kaupunki- ja maaseutukehityksen turvaaminen.

Liitytään Euroopan yhteisöjen turvapaikkahakemuksen käsittelyä koskevaan yleissopimukseen (Dublinin sopimus) ja toteutetaan sen edellyttämät toimet.

Kansalaisuuslainsäädäntö uudistetaan ja sen edellyttämät uudistukset toteutetaan. Kansalaisuusasioiden käsittelyä tehostetaan ja päätöksentekoa nopeutetaan.

Poliisin turvallisuuspalvelujen saatavuuteen ja laatuun kiinnitetään erityistä huomiota.

Rikollisuuden torjuntaohjelmien avulla vähennetään talousrikollisuuden, harmaan talouden ja Euroopan unionin rahoituksen väärinkäytön aiheuttamia vahinkoja.

Poliisi varautuu uudenlaisten ristiriitatilanteiden hallintaan kehittämällä uudenlaisia torjuntamalleja ja lisäämällä erilaisten kulttuurien tuntemusta.

Tehostetaan pelastusalan valistustoimintaa

siten, että viranomaisilla, yrityksillä, yhteisöillä ja yksityisillä henkilöillä on nykyistä enemmän tietoa onnettomuuksien ehkäisystä sekä paremmat valmiudet toimia onnettomuustilanteissa.

Pelastustoimen palvelutaso ja sen kehittämistarpeet on kaikissa kunnissa määritelty riskianalyysien perusteella ja pelastusorganisaatioiden hälytysohjeet tarkistettu näiden määrittelyjen pohjalta.

Valtion kokeiluhätäkeskusten kansalaisille tarjoamat turvallisuuspalvelut paranevat vuoden 1996 tasosta. Yhteistoiminta eri toimialojen kesken hätäkeskuksissa on kitkatonta.

Väestönsuojelun järjestelyjä tarkistetaan valtioneuvoston 17.3.1997 antaman turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa käsittelevän selonteon perusteella.

Rajavartiolaitos vastaa Suomessa kansallisen rajavalvonnan, Euroopan unionin ulkorajavalvonnan sekä henkilöiden rajatarkastusten tehokkaasta toteuttamisesta. Rajavartiolaitos kehittää toimintojaan vastaamaan Schengenin sopimusten asettamia vaatimuksia.

Rajavartiolaitos kehittää kansainvälistä yhteistyötä rajavalvontaa suorittavien viranomaisten kanssa.

Rajavartiolaitos ottaa vastaan passintarkastuksen Helsinki-Vantaan lentokentällä.

01. Sisäasiainministeriö

21. *Toimintamenot (osa EU)* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 107 175 000 mk.

Ministeriön neuvottelevan virkamiehen virka (A 30) lakkautetaan. Momentin määrärahaa saa käyttää myös hankkeisiin, joihin saadaan EU-rahoitusta.

Selvitysosa:

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	107 625 000
Maksullisen palvelutoiminnan erillismenot	300 000
Muut toimintamenot	107 325 000
Bruttotulot	450 000
Maksullisen toiminnan tulot	300 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	100 000
— muut suoritteet	200 000
Muut tulot	150 000
Nettomenot	107 175 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä kahden viran siirtona 340 000 mk momentilta 26.05.21, kuuden viran siirtona 1 520 000 mk momentilta 26.75.21 sekä 350 000 mk siirtona momentilta 26.01.(51). Lisäksi lisäyksenä on otettu huomioon tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi 250 000 mk kahden henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02 sekä lähinnä toimitiloista aiheutuvia lisämenoja.

1998 määräraha	107 175 000
1997 määräraha	103 415 000
1996 tilinpäätös	94 628 000

(51.) *Eräät valtionavustukset*

Selvitysosa: Momentti on poistettu talousarviosta ja sen määrärahasta 350 000 mk on siirretty momentille 26.01.21 ja 350 000 mk momentille 26.90.21.

1997 määräraha	700 000
1996 tilinpäätös	700 000

02. Ulkomaalaisvirasto

Selvitysosa: Sisäasiainministeriö on asettanut ulkomaalaisvirastolle seuraavat tulostavoitteet:

Päätöksenteko on oikeusvarmaa. Päätöksentekoa nopeutetaan ilman oikeusturvan heikkenemistä käyttämällä resursseja joustavasti sekä yksinkertaistamalla ja keventämällä päätöksentekoprosesseja.

Päätöksenteon pohjana oleva tieto on luotettavaa ja nopeasti saatavissa. Ulkomaalaisia koskeva rekisterilainsäädännön uudistus on toteutettu ja yhteistyön ja turvallisuuden vaatimat järjestelyt eri viranomaisten välillä ovat toimivia.

Seuraavassa asetelmassa on eräitä ulkomaalaishallinnon palvelujen ja toimenpiteiden tarvetta ja määrää kuvaavia tunnuslukuja:

	1995	1996	1997 arvio	1998 arvio
Suomessa asuvat ulkomaalaiset	68 418	73 598	80 000	86 000
Oleskelu- ja työluvat (kaikki viranomaiset)	42 015	37 331	40 000	40 000
Turvapaikanhakijoiden määrä	854	711	800	800
Turvapaikkapäätösten määrä	674	744	1 000	1 000
Perheenyhdistämisasiat (pakolaiset ja vastaavat)	1 130	739	1 200	1 500
Muukalaispassit ja pakolaisen matkustusasiakirjat	2 316	2 801	3 000	3 000
Käännytyspäätökset (kaikki viranomaiset)	1 903	1 751	2 000	2 000
Päätökset karkotusasioissa	165	203	300	300
Päätökset kansalaisuusasioissa	2 312	2 418	3 000	3 500

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 27 282 000 mk.

Selvitysosa:

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	29 682 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	8 469 000
Muut toimintamenot	21 213 000
Bruttotulot	2 400 000
Maksullisen toiminnan tulot — julkisoikeudelliset suoritteet	2 200 000
Muut tulot	200 000
Nettomenot	27 282 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon yhden viran siirto 227 000 mk momentilta 26.05.21. Lisäksi on tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi otettu huomioon lisäyksenä 250 000 mk kahden henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02.

1998 määräraha	27 282 000
1997 määräraha	27 105 000
1996 tilinpäätös	24 646 000

05. Lääninhallitukset

Selvitysosa: Lääninhallitus on monitoimialainen alueellinen valtion viranomainen. Lääninhallitus toimii läänissä yleisenä hallintoviranomaisena. Sen lisäksi lääninhallitus hoitaa erikseen säädettyjä oikeushallintoon, pelastushallintoon, poliisihallintoon, opetus- ja kulttuurihallintoon sekä liikunta- ja nuorisotoimeen, maa- ja metsätaloushallintoon, liikennehallintoon, kuluttaja-, kilpailu- ja elintarvikehallintoon sekä sosiaali- ja terveyshallintoon liittyviä tehtäviä.

Vuosi 1998 on 1.9.1997 perustettujen lääninhallitusten ensimmäinen kokonainen toimintavuosi. Lääninhallituksia kehitetään asiantuntijaorganisaatioina. Toimivaltaa ja tehtäviä delegoidaan siten, että hallinnollisesti yksiköt toimivat läänissä kokonaisuutena, mutta tehtäviä voi hoitaa alueellisiin palveluyksiköihin sijoitettu henkilöstö. Toisaalta tarvittavilta osin asiantuntemusta kootaan nykyistä enemmän ja tehdään mahdolliseksi henkilöstön erikoistuminen.

Lääninhallitusten kehittämiseen liittyy johto-organisaatioiden keventäminen ja päällekkäisyyksien purkaminen. Tukitoimintoja keskitetään ja tukipalvelut tuotetaan entistä taloudellisemmin. Säästötavoitteiden toteuttamiseksi laaditaan vuoteen 2001 ulottuva toimin-

tasuunnitelma, jonka avulla varmistetaan, että lääninhallitusten voimavarat jakautuvat oikein ja myös lääniuudistuksen henkilöstöpoliittiset tavoitteet toteutuvat.

Lääninhallituksia ohjaavat ministeriöt ja keskushallinnon virastot ovat asettaneet lääninhallituksille seuraavat yhteiset tulostavoitteet vuodelle 1998:

Elinkeinot

Kilpailurajoituksia on selvitetty sellaisilla toimialoilla, joilla alalle tulon esteet ovat merkittävät ja jotka ovat olennaisesti riippuvaisia kotimaisesta kysynnästä ja/tai kotimaisten tuotantopanosten käytöstä. Kilpailusääntöjen ja alan oikeuskäytännön tuntemuksia on lisätty läänin elinkeinoharjoittajien keskuudessa.

Kulutustavaroiden ja kuluttajapalveluiden markkinavalvonta on tehostunut. Lääninhallitukset ovat lisänneet informaatiotaan niin, että kunnalliset viranomaiset, elinkeinoharjoittajat ja kuluttajat tuntevat tuoteturvallisuuteen liittyvät asiat entistä paremmin.

Kuluttajien hintatietoisuuden parantamiseksi on tehty yhdessä kuluttajaviraston kanssa valtakunnallisia hintavertailuja, minkä lisäksi hintoja on vertailtu läänikohtaisesti. Vertailujen tulokset on saatettu mahdollisimman hyvin läänin asukkaiden tietoon.

Hintainformaatiota on parannettu valvonnalla, aktivoimalla kuluttajia sekä jakamalla tietoa elinkeinonharjoittajille.

Lääninhallitusten toimintaa on kehitetty siten, että ne voivat toimia alueellisena liikennejärjestelmätason ja logistiikka-asioiden asiantuntijoina yhteistyössä muiden asianomaisten viranomaisten kanssa.

Lääninhallitukset ovat turvanneet joukkoliikenteen aseman säilymisen ja peruspalvelujen alueellisen kattavuuden. Erityistä huomiota on kiinnitetty liityntäyhteyksien toimivuuteen. Lääninhallitukset ovat joukkoliikenteen kehittämiseksi, täysimääräiseksi hyödyntämiseksi ja erilliskuljetusten vähentämiseksi tehostaneet yhteistyötä kuntien kanssa ja edistäneet logistista osaamista liikenteenhoidon tehostamiseksi.

Opetus ja kulttuuri

Oppilaitosverkostoa ja muita koulutusjärjestelyjä uudistettaessa on seurattu ja arvioitu koulutuksen alueellista saavutettavuutta, tasaarvoa, tuloksellisuutta ja koulutuksen laadun parantamista ja kiinnitetty erityistä huomiota ammattitaitoisen työvoiman tuottamiseen siten, että koulutus suuntautuu työllistämisen kannalta vetovoimaisille aloille.

Ammatillisen lisäkoulutuksen hankintoja on suunnattu koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman painopisteiden mukaisesti ottaen huomioon lisäkoulutuksen alueelliset ja valtakunnalliset erityistarpeet.

Kuntien kirjasto- ja tietopalvelujen saatavuutta, laatua ja taloudellisuutta on seurattu ja arvioitu sekä edistetty kansalaisten pääsyä tietoverkkojen välityksellä kansallisen ja kansainvälisen tiedon käyttäjiksi. Kirjastojen kehittymistä kulttuurisina kohtauspaikkoina sekä lasten ja nuorten lukutaidon edistäjinä on tuettu.

Taide-, liikunta- ja nuorisotoimen toimialueiden valtakunnallisten tavoitteiden alueellista toteuttamista, alueellisten yhteistyö- ja asiantuntijaverkostojen työn tukemista ja alueellista tietohuoltoa on seurattu ja arvioitu sekä kiinnitetty erityistä huomiota alueellisen kansainvälisen toiminnan kehittämiseen osana alueellisten ja kansainvälisten sivistys- ja kulttuuripalvelujen verkkoa.

Sosiaali- ja terveystoimi

Lääninhallitukset ovat tukeneet alueellista ja paikallista terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä parantamalla eri toimijoiden yhteistyötä ja verkostoitumista kuntien hyvinvointipoliittisten ohjelmien pohjalta. Keskeisiä kehittämisalueita ovat lasten ja nuorten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, työikäisten ja ikääntyvien työ- ja toimintakyvyn ylläpitäminen ja edistäminen sekä väestöryhmien välisten terveyserojen ja sosiaalisen eriarvoisuuden vähentäminen.

Alkoholijuomien vähittäismyynnin ja anniskelun valvontaa on tehostettu ja lupahallintoa kehitetty osana läänin yleistä sosiaali- ja terveyspolitiikkaa sekä toteutettu kansallinen alkoholiohjelma läänin alueella.

Seurannan ja arvioinnin avulla on toimeentuloturva ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuus, laatu ja alueellisesti tasapainoinen kehitys turvattu. Valvontaa tehostamalla on vaikutettu palvelujen lainmukaisuuteen ja jonotusaikojen kohtuullisuuteen.

Kuntien ja kuntayhtymien toimenpiteitä avopalvelujen ja asumispalvelujen vahvistamiseksi on tuettu. Lisäksi on kiinnitetty erityistä huomiota mielenterveystyöhön ja sosiaalityöhön.

Ympäristöterveydenhuollossa on kehitetty edelleen yhteistyötä alueellisten ympäristökeskusten kanssa erityisesti asumisterveyteen ja lupamenettelyyn liittyvissä asioissa. Erityisesti on kiinnitetty huomiota siihen, että kunnat suorittavat vastuullaan olevaa valvontaa riit-

tävästi ja tasapuolisesti. Kuntia on tuettu ehkäisemään ja vähentämään ympäristöstä ja elintarvikkeista aiheutuvia terveyshaittoja erityisesti paikallisten ympäristöohjelmien avulla.

Kunnallisen elintarvikevalvonnan voimavarat suhteutettuna valvontatarpeeseen on selvitetty. Elintarvikekuljetuksiin ja kemiallisiin saastutuslähteisiin liittyviä riskejä on selvitetty. Kuluttajien tietoja elintarvikkeiden riskeistä on lisätty.

On huolehdittu siitä, että eläinten omistajat tuntevat tavoitteet antibioottien käytön vähentämisestä. Valmiuksia eksoottisten eläintautien ennalta ehkäisemiseksi ja leviämisen estämiseksi on tehostettu. Eläimistä saatavien rehujen valmistuksen hygieeninen valvonta toimii läänialueella.

Uuden eläinsuojelulain edellyttämät tehtävät ovat vakiintuneet läänin alueella.

Turvallisuus ja oikeusturva

Lähipoliisitoimintaa on laajennettu osaksi poliisin perustoimintaa. Lähipoliisitoiminnan osana poliisi yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa on osallistunut myös maahanmuuttajien yhteiskuntaan integroitumista edistävään toimintaan.

Läänin alueella liikenneonnettomuuksissa kuolleiden ja loukkaantuneiden määrä on vähentynyt valtioneuvoston asettamien tavoitteiden (periaatepäätös 23.6.1993) mukaan. Lääneissä on toteutettu vuosille 1997—2000 laadittua valtakunnallista liikenneturvallisuussuunnitelmaa sekä läänien omia liikenneturvallisuussuunnitelmia. Läänin alueen kuntien liikenneturvallisuustyötä on tuettu ja aktivoitu laadittujen suunnitelmien mukaisesti.

Läänien liikenneturvallisuussuunnitelmien sidosryhmäyhteistyötä, tiedotusta ja valvontaa koskevat tavoitteet ja toimenpideohjelmat on huomioitu poliisin liikenneturvallisuustyön suunnittelussa.

Lääninhallitusten poliisiosastojen organisaatiota ja henkilöstövoimavaroja on kehitetty hallinnon uudistusten poliisitoimelle kohdistamien tulosvaatimusten mukaisesti.

Pelastustoimen laatujärjestelmä on otettu käyttöön erikseen sovittavissa kunnissa. Lääninhallitukset ovat selvittäneet alueellaan olevien ns. Seveso 2 direktiivin piiriin kuuluvien tuotantolaitosten sijainnin ja lukumäärän sekä sen, että ko. tuotantolaitokset ja kunnat ovat tehneet direktiivin edellyttämät sisäiset ja ulkoiset pelastussuunnitelmat.

Poikkeusolojen johtamisen tietojärjestelmän toteutus on aloitettu.

Pelastushallinnon aluejako on uusittu ja hälytysaluejaon täytäntöönpanoa on jatkettu.

Lääninhallitus tukee kihlakunnan ulosottovirastoja ja kihlakunnanviraston ulosotto-osastoja toteuttamalla oikeusministeriön kanssa sovitut tarkastus-, koulutus- ja tulosohjaustehtävät.

Hallinto

Lääninhallitukset ovat edistäneet paikallishallinnon monitoimialaisten palveluyksiköiden toiminnan laajentamista alueellaan sekä edelleen uusien palvelupisteiden perustamista niin, että julkisten palvelujen riittävä saatavuus on voitu turvata.

Lääninhallitukset ovat osaltaan huolehtineet siitä, että kihlakunnanvirastojen tietoliikenne- ja lähiverkkoratkaisut on tehty ja virastoille on järjestetty tekninen tuki.

Lääninhallitusten johto-organisaatioita on kevennetty ja päällekkäisyyksiä on poistettu. Hallintopalvelut tuotetaan entistä taloudellisemmin ja kilpailukykyisesti.

Lääninhallitusten vertailukelpoiset toimintamenot ovat supistuneet edelliseen vuoteen verraten 7 % ja työn tuottavuus kasvanut 2 %.

21. *Toimintamenot (osa EU)* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 270 548 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös hankkeisiin, joihin saadaan EU-rahoitusta.

Selvitysosa:

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	276 348 000
Maksullisen palvelutoiminnan erillismenot	4 900 000
Muut toimintamenot	271 448 000
Bruttotulot	5 800 000
Maksullisen toiminnan tulot	5 000 000
— rekisterihallinnon tulot	150 000
— muut suoritteet	4 850 000
Muut tulot	800 000
Nettomenot	270 548 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 710 000 mk kolmen viran siirtona momentille 25.10.23, 2 818 000 mk 14 viran siirtona momentille 25.40.21, 304 000 mk kahden viran siirtona momentille 25.60.21, 340 000 mk kahden viran siirtona momentille 26.01.21, 227 000 mk yhden viran siirtona momentille 26.02.21, 145 000 mk yhden viran siirtona momentille 26.06.21, 755 000 mk viiden viran siirtona poliisin paikallistasolle

momentille 26.75.21, 21 617 000 mk poliisitoimen rahoituksen kokoamisen johdosta poliisin lääninjohdon 90 viran ja lääninjohdon muiden toimintamenojen siirtona momentille 26.75.21, 226 000 mk yhden viran siirtona momentille 28.52.21, 260 000 mk yhden viran siirtona momentille 29.01.21, 130 000 mk yhden viran siirtona momentille 29.88.22, 396 000 mk kahden viran siirtona momentille 30.01.23, 419 000 mk kahden viran siirtona momentille 34.01.21, 1 127 000 mk kuuden viran siirtona momentille 34.06.21 ja 127 000 mk yhden viran siirtona momentille 35.26.21.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lääninuudistuksen vuodelle 1998 kohdistuvat säästöt. Uudistuksen 65 milj. markan kokonaissäästöstä on toteutettu yhteensä 31 milj. mk.

Määrärahan mitoituksessa on varauduttu myös Barentsin alueneuvoston aluesihteeristön tehtävien hoitamiseen Lapin lääninhallituksen yhteydessä.

1998 määräraha	270 548 000
1997 määräraha	321 682 000
1996 tilinpäätös	323 171 000

06. Rekisterihallinto

Selvitysosa: Rekisterihallinnon paikallisviranomaisina toimii 37 maistraattia, joiden toimialueena on yksi tai useampia kihlakuntia. Maistraateista 24 toimii kihlakunnanviraston osastona ja 13 erillisenä virastona. Ahvenanmaalla rekisterihallinnon paikallisviranomaisen tehtävät hoitaa lääninhallitus. Maistraatit hoitavat väestökirjanpidon, kaupparekisterin ja yhdistysrekisterin paikallisviranomaisen tehtäviä sekä eräitä yleishallintotehtäviä. Väestökirjanpidon keskusviranomaisena toimii väestörekisterikeskus.

Sisäasiainministeriö on asettanut rekisterihallinnolle seuraavan yhteisen tulostavoitteen vuodelle 1998:

— Osoitetietoja tarkistetaan järjestelmällisesti. Osoitteista 96 % vastaa tosiasiallisen kotikunnan ja asuinpaikan osoitetta (vuonna 1996 tehdyn otospohjaisen selvityksen mukaan noin 95 %).

Sisäasiainministeriö on asettanut väestörekisterikeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1998:

— Tietojen konekielistä ilmoittamista väestötietojärjestelmään lisätään. Tällä tavoin saadaan syntymätiedoista 5 % sairaaloista. Väestötietojärjestelmän kiinteistönmuodostuksista ylläpidetään 95 % konekielisesti kiinteistötietojärjestelmästä (vuoden 1996 toteuma 59 % ja vuoden 1997 tavoite 70 %).

— Väestötietojärjestelmän tietojen ilmoitustapoja ja keruumenetelmiä kehitetään. Muuttoilmoituksista yli 45 % saadaan puhelimitse (vuoden 1996 toteuma keskimäärin 32 % ja vuoden 1997 tavoite 40 %).

— Hallinnossa ja tuomioistuimissa tarvittavat väestötiedot hankitaan väestötietojärjestelmästä pääsääntöisesti viran puolesta teknisen käyttöyhteyden avulla tai muulla viranomaiskäyttöön joustavasti soveltuvalla tavalla. Väestötietojärjestelmän kyselypalveluja (puhelinpalvelut, suorakäyttöinen kysely, sovelluskysely, sanomavälitteinen kysely) käyttäen luovutetaan tietoyksikköjä seuraavasti: valtiolle 9,6 miljoonaa (vuoden 1996 toteuma 8,3 ja vuoden 1997 tavoite 9,1), kunnille 0,53 miljoonaa (vuoden 1996 toteuma 0,47 ja 1997 tavoite 0,52), sekä yksityissektorille 2,26 miljoonaa (vuoden 1996 toteuma 2,02 ja vuoden 1997 tavoite 2,21).

Maistraatteja ohjaavat ministeriöt ovat asettaneet maistraateille seuraavat tulostavoitteet:

— Väestötietojärjestelmää päivitetään jokaisena arkipäivänä. Rekisteröitävien muutostietojen kokonaismäärä on n. 2 miljoonaa. Tiedot ovat asiakkaiden saatavilla keskimäärin 1—3 viikon kuluttua rekisteröitävän tapahtuman syntymisestä. Syntymäilmoituksen, lapsen rekisteröinti-ilmoituksen ja kuolinilmoituksen rekisteröintiaika on keskimäärin enintään 7 päivää (vuoden 1997 tavoite 7 päivää).

— Väestökirjanpitoon liittyvät, tietokoneella laadittavat todistukset ja tavanomaiset julkisen notaarin todistukset annetaan asiakkaalle odottaessa tai ne lähetetään postitse päivän kuluessa. Rekisterihallinnon kaikkia palveluita on saatavilla maistraateissa ja niiden palveluyksiköissä. Jokaisessa kihlakunnassa on saatavilla rekisterihallinnon peruspalveluja.

— Kuntien ja yrityksien paikalliset tietopalvelut käynnistetään uusilla menetelmillä. Maistraatit luovuttavat massaluovutuksina 450 000 tietoyksikköä (vuoden 1996 toteutuma 132 000).

— Asunto-osakeyhtiöitä koskevien kaupparekisteri-ilmoituksien käsittelyaika on keskimäärin alle 1 kuukausi.

Sisäasiainministeriö on asettanut rekisterihallinnolle lisäksi seuraavat tuottavuus- ja taloudellisuustavoitteet vuodelle 1998:

— Työn tuottavuus nousee 2 % vuoden 1997 tasosta.

— Yksikkökustannukset pienenevät 3 % vuoden 1997 tasosta.

Maksullisen toiminnan kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko

	1996 toteutuma	1997 ennakoitu	1998 TAE
Maksullisen toiminnan tulot tmk	77 349	74 884	74 900
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset tmk	58 091	55 750	55 800
Käyttöjäämä tmk	19 258	19 134	19 100
— % tuloista	24,9	25,5	25,5
Osuus yhteiskustannuksista tmk	4 200	4 200	4 200
Ylijäämä tmk	15 058	14 934	14 900
— % tuloista	19,47	19,94	19,89
Hintojen muutos %	—8	—5,3	—1
Volyymin muutos %	18	2	1
Tuottavuuden muutos %	5,5	2	2

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 110 940 000 mk.

Selvitysosa:

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	186 640 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	55 800 000
Muut toimintamenot	130 840 000
Bruttotulot	75 700 000
Maksullisen toiminnan tulot	74 900 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	41 500 000
— muut suoritteet	33 400 000
Muut tulot	800 000
Nettomenot	110 940 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 145 000 mk yhden viran siirtona momentilta 26.05.21 sekä tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi lisäyksenä 2 500 000 mk 20 henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02.

1998 määräraha	110 940 000
1997 määräraha	108 295 000
1996 tilinpäätös	115 619 000

07. Kihlakunnat

Selvitysosa: Valtion paikallishallinto järjestettiin 1.12.1996 lukien poliisi-, syyttäjän-, ulosotto- ja rekisteritoimen sekä paikallistason yleishallintotehtävien osalta kihlakunnittain. Yhtenäisjärjestelmän mukaiset kihlakunnanvirastot toimivat 77 kihlakunnassa ja erilliset virastot 13 kihlakunnassa. Kihlakunnanvirasto toimii valtion paikallisena yleis- ja erityisviranomaisena kihlakunnan alueella. Tehtäviä hoitaessaan kihlakunnanvirasto toteuttaa valtakunnallisia, alueellisia ja paikallisia tavoitteita.

Sisäasiainministeriö on asettanut kihlakunnanvirastoille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1998:

— Palvelujen riittävä ja tasapuolinen saatavuus on turvattu sekä luotu nykyistä taloudellisempi palvelujen järjestämistapa yhteispalvelun avulla yhdessä muiden valtion paikallishallintoviranomaisten ja kuntien kanssa.

— Uusi yhteistyöhakuinen hallintokulttuuri on omaksuttu kihlakunnanvirastossa ja johtoryhmätyöskentely viraston yhteisten asioiden hoidossa on vakiinnutettu.

— Kihlakunnanvirastojen toimitilojen mitoitukset perustuvat todelliseen tarpeeseen ja suunnitelmat toimitilojen supistamis- tai lisäystarpeista on tehty ja toteuttaminen aloitettu.

— Kihlakunnanvirastossa on yhteinen tai yhteensopivista järjestelmistä muodostuva sähköposti- ja työryhmäsovellutus ja järjestetty atk-tukitehtävät.

Sisäasiainministeriö on asettanut kihlakunnanvirastoille lisäksi seuraavat tuottavuus- ja taloudellisuustavoitteet vuodelle 1998:

— Kihlakunnanviraston yhteisiä toimintoja kehittämällä vaikutetaan osaltaan siihen, että viraston eri toimintayksiköt saavuttavat vuodelle 1998 asettamansa tuottavuus- ja taloudellisuustavoitteensa.

Määrärahaa saa käyttää kihlakunnanvirastojen yhteisen henkilöstön palkkauksiin sekä yhteisiin toimitila-, tietoliikenne- ja kehittämis- sekä erinäisiin muihin menoihin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 3 554 900 mk 25 viran siirtona momentilta 31.24.21 ja 2 445 000 mk 36 toimen siirtona momentilta 26.75.21 sekä tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi lisäyksenä 4 375 000 mk 35 henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02. Lisäksi määrärahan tason oikaisuna on lisätty 25 000 000 mk lähinnä toimitila- ja atk-menoina.

21. *Kihlakunnanvirastojen yhteiset toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään 208 511 000 mk.

1998 määräraha 208 511 000
1997 määräraha 173 136 000

75. Poliisitoimi

Selvitysosa: Poliisi kiinnittää erityistä huomiota turvallisuuspalvelujen saatavuuteen ja laatuun. Toiminnan painopistealueina ovat lähipoliisitoiminnan laajentaminen ja vakavan rikollisuuden torjunta. Poliisi ottaa enenevästi käyttöön toimintamuotoja, joilla poliisi ja muut yhteiskunnan toimijat voivat mahdollisimman paljon ennalta estää rikoksia ja häiriöitä vaikuttamalla niiden taustalla oleviin syihin.

Toimintakeinoina ovat erityisesti laatutoiminnan laajentaminen ja syventäminen, poliisin sisäisen organisaation sekä teknologian ja tietojärjestelmien kehittäminen.

Sisäasiainministeriö on asettanut poliisille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1998:

Tunnusluvut	1996 Toteutunut	1997 Arvio	1998 Tavoite
Toimintavalmiusaika kiireellisissä hälytystehtävissä, keskimäärin min.	9,5	10	10
Poliisin tietoon tulleet rikoslakirikokset (1993=100)	97	99	97—99
Rikoslakirikosten selvitysaste, %	46,9	45	45
Törkeiden yksilöön kohdistuvien rikoslakirikosten selvitysaste, %	77,9	80	80
Takaisin saatu rikoshyöty talousrikoksissa, % ilmoitetuista vahingoista		11	10
Vakavat loukkaantumiseen ja kuolemaan johtaneet tieliikenneonnettomuudet	7 265	7 200	7 000—6 000
Rattijuoppojen määrä 10 000 kuljettajaa kohti	18	20	17

21. *Toimintamenot (osa EU)* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 519 189 000 mk.
Määrärahaa saa käyttää myös hankkeisiin, joihin saadaan EU-rahoitusta.

Selvitysosa:

Menojen ja tulojen erittely: mk
Bruttomenot 2 553 189 000

Maksullisen toiminnan erillismenot	8 000 000
Muut toimintamenot	2 545 189 000
Bruttotulot	34 000 000
Maksullisen toiminnan tulot ulkopuolisilta (muut kuin lupapalvelujen suoritteet)	8 000 000
Muut tulot	26 000 000
Nettomenot	2 519 189 000

Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 21 617 000 mk siirtona momentilta 26.05.21 poliisin lääninjohtojen 90 viran palkkauksina ja muina menoina, 755 000 mk viiden viran siirtona momentilta 26.05.21, 11 592 000 mk siirtona aiemmin momentilta 31.24.21 palkatun 82 henkilön menoina, tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi 13 250 000 mk 106 henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02, rahanpesun selvittelykeskuksen perustamisen aiheuttamina henkilöstö- ja muina menoina 4 000 000 mk sekä määrärahan tason oikaisuna 60 000 000 mk.

Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 1 520 000 mk kuuden viran siirtona momentille 26.01.21, 2 445 000 mk 36 siivoushenkilön siirtona momentille 26.07.21.

1998 määräraha	2 519 189 000
1997 määräraha	2 398 200 000
1996 tilinpäätös	2 652 868 600

70. *Viranomaisradioverkon rakentaminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 87 000 000 mk.

Sisäasiainministeriö oikeutetaan tekemään viranomaisradioverkon toteuttamiseen liittyviä sopimuksia vuonna 1998 siten, että valtuuden käytöstä aiheutuvat menot saavat olla vuonna 1999 enintään 194 milj. mk.

Määrärahaa saa käyttää viranomaisradioverkon rakentamiseen aikaisemmin myönnetystä tilausvaltuudesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään viiden henkilötyövuoden palkkaamiseen projektitehtäviä varten.

Selvitysosa: Viranomaisradioverkko on turvallisuus-, sosiaali- ja terveys- sekä muiden viranomaisten sisäiseen käyttöön tarkoitettu radioverkko, jota voidaan joustavasti käyttää myös viranomaisten keskinäisenä yhteistoimintaverkkona. Verkko korvaa viranomaisten erillisverkot, jotka jouduttaisiin kiireellisesti uusimaan niiden teknisen ja toiminnallisen ikääntymisen takia.

Kiinteän koko maata kattavan perusverkon kustannusarvio on 800 milj. mk. Hanke on ajoitettu toteutettavaksi vuosina 1996—2002.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon ensimmäisen osaverkon arvioidut kustannukset. Ensimmäinen osaverkko valmistuisi 1998 ja käsittäisi osan Etelä-Suomen läänistä (entinen Kymen läänin alue) sekä Suomenlahden ja Saaristomeren alueet.

Uudesta tilausvaltuudesta aiheutuvat menot ajoittuvat vuodelle 1999.

1998 määräraha 87 000 000

80. Pelastushallinto

Selvitysosa: Sisäasiainministeriö on asettanut pelastushallinnolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1998:

Palotarkastukset tehdään säädetyin määrävälein. Tarkastusten yhteydessä kohteen omistajalle tai haltijalle annetaan turvallisuustietoutta.

Palokunnan toimintavalmiusaika on keskimäärin enintään 11 minuuttia.

Palovaroittimien ja alkusammutuskaluston määrä asuinrakennuksissa lisääntyy.

Saatetaan Suomen kansainvälinen pelastusmuodostelma toimintavalmiuteen.

Säteilyvalvontajärjestelmää ylläpidetään siten, että ilmoitusrajan ylittävästä säteilyn annosnopeuden kohoamisesta saadaan välittömästi tieto automaattisen valvontaverkon välityksellä ja että Säteilyturvakeskuksella on valmius antaa sisäasiainministeriölle ja muille viranomaisille valmiustoiminnassa tarvittavaa asiantuntija-apua.

Selvitetään yhteistyössä muiden asianomaisten tahojen kanssa ilma-alusten tarvetta ja käyttömahdollisuuksia pelastustoiminnassa tavoitteena tehokas ja taloudellinen kokonaisjärjestelmä.

Pelastusopistossa suoritetaan 211 ammattitutkintoa ja koulutettavapäiviä kertyy 70 240, joista 52 440 kertyy ammatillisesta peruskoulutuksesta ja 17 800 lyhytkursseista.

Pelastusalan päällystökoulutusta kehitetään ammattikorkeakoulutasoiseksi. Koulutuksen uudistamisen edellyttämät järjestelyt on käynnistetty.

Koulutusjärjestelmällä turvataan toiminta-edellytykset vapaaehtoisen ja sivutoimisen henkilöstön kouluttamiseen.

21. *Pelastushallinnon toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 69 434 000 mk.

Määrärahasta saa käyttää maksullisen koulutustoiminnan liiketaloudellisten suoritteiden hintojen alentamiseen enintään 2 020 000 mk.

Selvitysosa:

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	92 184 000
Pelastusopiston hintatuetun koulutuksen menot	4 060 000
Muut toimintamenot	88 124 000
— Pelastusopiston muut koulutuksen menot	46 160 000
— Hätäkeskusten toimintamenot	29 224 000
— Muut pelastushallinnon toimintamenot	12 740 000
Bruttotulot	2 750 000
Hintatuetun koulutustoiminnan tulot	2 040 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	510 000
— muut suoritteet	1 530 000
Pelastusopiston koulutuksen tulot	710 000
Nettomenot	89 434 000
Edelliseltä vuodelta siirtyvä määräraha	—20 000 000
Määrärahatarve	69 434 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamisesta lisäyksenä 250 000 mk kahden henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02.

Valtion kokeiluhätäkeskukset toimivat neljällä kokeilualueella. Momentilta maksetaan kaikkien keskusten palkkaus- ja muut kulutusmenot.

1998 määräraha	69 434 000
1997 määräraha	89 184 000
1996 tilinpäätös	72 067 000

22. *Erityismenot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 200 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää palo- ja pelastustoimesta annetun lain (559/1975) nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen, sekä kulutusmenoihin, jotka aiheutuvat ilma-alusten käytöstä pelastuspalveluun ja siihen liittyvän hälytys- ja johtamisjärjestelmän välittömien kustannusten korvaamisesta, metsäpalojen tähystystoiminnasta sekä kansainvälisen hätäavun antamisesta ja vastaanottamisesta sekä siihen varautumisesta.

Määrärahaa saa käyttää myös kansainvälisen hätäavun antamiseksi ulkomaille komennettujen henkilöiden palkkaamiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa kansainvälisen avun antamiseen käytetään YK:n alaisena toimivan katastrofien arviointi- ja koordinointiryhmän (UNDAC), YK:n ympäristöohjelman (UNEP) asiantuntijoiden, Suomen pelastuspalvelun kansainvälisen komennuskunnan (FRF) komennuksista johtuviin palkkaus- ja toimintakustannuksiin sekä kuntien pelastustehtävistä lähialueilla aiheutuviin toimintakustannuksiin.

1998 määräraha	7 200 000
1997 määräraha	7 200 000
1996 tilinpäätös	8 237 513

31. *Valtionosuudet* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 28 100 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kunnille palo- ja pelastustoimen kustannuksiin suoritettavista valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain (560/1975) mukaisten valtionosuuksien maksamiseen sekä väestönsuojelulain (438/1958) 22 ja 25 §:n mukaisten korvausten ja avustusten maksamiseen kunnille, muille yhteisöille ja yksityisille.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Valtionosuus aluehälytyskeskusten perustamiskustannuksiin	5 000 000
Valtionosuus palo- ja pelastustoimen kalustohankintoihin	21 000 000
Väestönsuojelulain 22 ja 25 §:n mukaiset korvaukset ja avustukset	2 100 000
Yhteensä	28 100 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon kunnille viranomaisradioverkon vaatimien päätelaitteiden hankintaan myönnettävä valtionosuus 3 000 000 mk.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen kunnille palo- ja pelastustoimen kustannuksiin suoritettavista valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain (560/1975, muut. 1462/1995) muuttamisesta siten, että kuntien viranomaisradioverkkoon liittymistä varten tekemiin laitehankintoihin voidaan myöntää valtionosuutta.

1998 määräraha 28 100 000
1997 määräraha 25 100 000
1996 tilinpäätös 26 000 000

90. Rajavartiolaitos

Selvitysosa: Rajavartiolaitoksen vuoden 1998 keskeisimpänä tavoitteena on huolehtia Suomessa tehokkaasta kansallisesta rajavalvonnasta ja Euroopan unionin ulkorajavalvonnasta sekä henkilöiden sujuvista rajatarkastuksista edelleen vilkastuvassa rajanylitysliikenteessä. Rajavalvonnan ja rajatarkastusten järjestelyjä kehitetään Schengenin sopimusten edellyttämälle tasolle.

Sisäasiainministeriö on asettanut rajavartiolaitokselle seuraavat tulostavoitteet:

— *Rajavalvonta:* Rajatilanteen muutokset havaitaan ja rajatapahtumiin kyetään vaikuttamaan tärkeimmillä alueilla välittömästi. Rajatapahtumat tutkitaan ja selvitetään nopeasti. Tavoitteena on parantaa tuottavuutta (valvonnan kattavuus/henkilötyövuosi) 1 % vuodesta 1997.

— *Rajatarkastukset:* Rajavartiolaitoksen valvomilla Euroopan unionin ulkorajan rajanylityspaikoilla suoritetaan maahantulo- ja maastalähtötarkastukset kaikille matkustajille (v. 95 7,5 milj., v. 96 8,8 milj., v. 97 9,5 milj., v. 98 10,5 milj.). Unionin sisärajalla sekä Suomen ja Norjan välisellä rajalla ylläpidetään jatkuva valvonta ja tarkastukset toteutetaan pistokokein ottaen huomioon Suomea koskevat kansainväliset sopimukset. Matkustajien keskimääräiset odotusajat rajanylityspaikoilla ovat poikkeustilanteita lukuunottamatta maarajoilla enintään 15 minuuttia ja merirajoilla enintään 1 tunti. Tavoitteena on parantaa tuottavuutta (painotetut suoritteet/ henkilötyövuosi) 1 % vuodesta 1997.

— *Pelastus- ja avustustoiminta:* Merivartiostoissa ylläpidetään jatkuvaa meripelastuspalvelun johtamis- ja viestitysvalmiutta sekä osallistutaan meripelastustehtäviin. Meripelastustoimintaa kehitetään vastaamaan meripelastuslaissa tapahtuvia muutoksia. Hätätilanteisiin vaikuttamisaikaa lyhennetään.

— *Sotilaallinen maanpuolustus:* Asevelvolliset (varusmiehiä ja reserviläisiä v. 95 3 162, v. 96 2 415, v. 97 2 400, v. 98 2 400) koulutetaan niin, että he kykenevät toimimaan sotilaallisen maanpuolustuksen tehtävissä ja tarvittaessa rajavartiolaitoksen toiminnan tukena.

21. *Toimintamenot (osa EU)* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 886 759 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös arvoltaan enintään 5 000 000 mk olevien koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenojen maksamiseen sekä rakennusten, rakenteiden ja kiinteistöjen perusparannuksesta ja uudisrakentamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen silloin, kun hankkeen kustannusarvio on alle 1 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös keskiraskaiden helikoptereiden valvontajärjestelmien ajanmukaistamiseen ja vaihteistojen peruskorjaukseen, joihin myönnettiin vuoden 1996 talousarviossa 21 000 000 markan valtuus. Valtuuden käytöstä saa aiheutua menoja vuonna 1996 myönnetyn 6 000 000 markan lisäksi 12 000 000 mk vuonna 1997 ja 3 000 000 mk vuonna 1998.

Määrärahaa saa myös käyttää palvelussuhdeasuntojen liiketaloudellisin perustein määräytyvien vuokrien alentamiseen sekä lisäksi hankkeisiin, joihin saadaan EU-rahoitusta.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 350 000 mk siirtona momentilta 26.01.(51).

1998 määräraha 886 759 000
1997 määräraha 904 409 000
1996 tilinpäätös 882 609 000

70. *Ilma- ja vartioalusten hankinta* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 22 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää enintään 17 000 000 mk vartiolaivan loppurahoitukseen. Rajavartiolaitos oikeutetaan tilaamaan vuonna 1998 enintään 47 000 000 mk maksavat helikopterit varusteineen. Valtuuden käytöstä saa aiheutua menoja enintään 5 000 000 mk vuonna 1998, 22 000 000 mk vuonna 1999 ja 20 000 000 mk vuonna 2000 sekä lisäksi tarvittaessa indeksien ja valuuttakurssien muutoksista aiheutuvat hankintasopimuksen mukaiset menot.

Selvitysosa: Vuoden 1997 talousarviossa myönnettiin rajavartiolaitokselle oikeus tilata

vartiolaiva varusteineen, jonka hankintahinta rajavartiolaitoksen osalta on enintään 40 000 000 mk. Valtuuden käytöstä arvioidaan aiheutuvan menoja rajavartiolaitokselle vuonna 1997 myönnetyn 23 000 000 markan lisäksi vuonna 1998 17 000 000 mk. Helikopterit, joille tilausvaltuutta ehdotetaan, tulevat korvaamaan käytöstä poistettavaa kalustoa.

1998 määräraha	22 000 000
1997 määräraha	23 000 000
1996 tilinpäätös	24 100 000

74. *Rakentaminen* (siirtomääräraha 3 v)
Momentille myönnetään 8 440 000 mk.
Määrärahaa saa käyttää sekä talonrakennusettä muista rakennushankkeista, joiden kustannusarvio on yli 1 000 000 mk, aiheutuvien menojen maksamiseen.

1998 määräraha	8 440 000
1997 määräraha	10 440 000
1996 tilinpäätös	10 900 000

97. Avustukset kunnille

Selvitysosa: Valtionosuuksien ja avustusten tarkoituksena on turvata kuntien mahdollisuudet pitää yllä riittävän tasoiset kunnalliset palvelut eri osissa maata kohtuullisella veroasteella siten, että kuntien tulopohja on kokonaisuudessaan riittävä suhteessa kuntien tehtäviin ja velvoitteisiin. Tämä tavoite koskee valtionosuusjärjestelmän kokonaisuutta, josta sisäasiainministeriön myöntämä yleinen valtionosuus muodostaa osan.

Tavoitteen mukaisesti vuoden 1997 alusta voimaan tullut valtionosuusjärjestelmä sisältää uudet kuntien palvelusten tarpeeseen ja olosuhdetekijöihin perustuvat käyttötalouden valtionosuudet sekä kuntien verotuloihin perustuvan valtionosuuksien tasausmenettelyn.

Kuntien talous on tasapainossa vuonna 1997. Kuntien vuoden 1997 valtionosuuksia vähennettiin 2,5 mrd mk ja vähennetään lisäksi 1,3 mrd mk vuonna 1998. Kuntaveronsaajan yhteisövero-osuus alennetaan 40,0 prosenttiin, mikä vähentää verotuloja verovuodelta 1998 770 milj. mk. Kuntien rahoitusaseman ennakoidaan heikkenevän vuonna 1998. Kuntien rahoitusrakenne on verotulojen kasvun ja valtionosuuksien vähenemisen vuoksi muuttunut olennaisesti ja muuttuu edelleen. Tästä syystä ja valtionosuusuudistuksesta johtuen kuntakohtaiset erot rahoitustilanteen kehityksessä voivat olla varsin suuret.

Eräitä tunnuslukuja kuntien ja kuntayhtymien taloudesta vuosina 1995—98; kuntien tilinpito:

	1995	1996[1)]	1997[1)]	1998[1)]
Verotulot, mrd mk	57,9	63,1	66,2	68,1
Valtionosuudet, mrd mk	38,4	31,5	25,2	24,3
Käyttötalous, netto, mrd mk	75,6	80,1	80,0	83,0
Vuosikate, mrd mk	12,6	10,9	7,4	5,4
Lainakanta, mrd mk	26,0	23,4	22,4	22,1
Veroprosentti keskimäärin, p	17,5	17,5	17,4	17,4

[1)] Vuodet 1996—98 ennusteita

Vuoden 1997 valtionosuuksien vähentyminen selittyy valtionosuusvähennysten ohella suureksi osaksi sillä, että opetustoimessa siirryttiin menettelyyn, jossa valtionosuudet myönnetään suoraan oppilaitosten ylläpitäjille.

Vuoden 1998 1,3 mrd markan valtionosuuksien vähennykset on jo sisällytetty vuoden 1997 alusta voimaan tulleeseen valtionosuuslainsäädäntöön. Vähennyksestä kohdennetaan sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksiin 57 % eli 741 milj. mk, opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuksiin 37 % eli 481 milj. mk ja yleiseen valtionosuuteen 6 % eli 78 milj. mk. Vähennys toteutetaan siten, että sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä opetus- ja kulttuuritoimessa uuden valtionosuusjärjestelmän mukaista kuntien asukasta kohden laskettua rahoitusosuutta korotetaan. Kuntien yleisen val-

tionosuuden vähennys kohdennetaan kuntiin asukasta kohden tehtävänä vähennyksenä. Yhteensä vähennykset ovat 255 mk asukasta kohden.

Kuntien taloudellisia edellytyksiä selviytyä tehtävistään tasataan kuntien verotulojen perusteella. Tasauksella lisätään valtionosuuksia, mikäli kunnan laskennallinen verotulo asukasta kohti alittaa tasausrajan, joka on 90 % koko maan vastaavasta asukasta kohden lasketusta verotulosta. Valtionosuuksia vähennetään kunnan verotulon ylittäessä tasausrajan. Tasaukset muuttuvat vuosittain laskelmien perusteena olevien verotustietojen muuttuessa. Kuntien valtionosuuslain (1147/1996) mukainen verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus kohdennetaan hallinnonaloittain kuntiin samassa suhteessa kuin edellä mainitut valtionosuuksien vähennykset. Verotuloihin perustuvat tasauslisät ovat vuonna 1998 yhteensä 2 660 milj. mk ja vähennykset 3 306 milj. mk. Tasaus vähentää valtionosuuksia nettomääräisesti 646 milj. mk. Sosiaali- ja terveydenhuollon tasauslisät ovat kunnille yhteensä 1 516 milj. mk ja vähennykset 1 885 milj. mk. Opetus- ja kulttuuritoimessa tasauslisät ovat 984 milj. mk ja vähennykset 1 223 milj. mk. Lisäyksistä 160 milj. mk myönnetään yleisen valtionosuuden lisäyksenä ja vähennysten määrä yleisestä valtionosuudesta on 198 milj. mk.

Valtionosuusuudistuksesta aiheutuvien muutosten lieventämiseksi kuntakohtaisia muutoksia tasataan vuoteen 2001 saakka. Tasaamisen lähtökohtana ovat uudistuksen yhteydessä tehdyt siirtymätasauslaskelmat, joissa on laskettu uudistuksen aiheuttama kunkin kunnan valtionosuusmuutos uudistuksen tullessa voimaan. Muutoksia tasataan siirtymätasauksin, jotka asteittain poistuvat. Valtionosuusjärjestelmän aiheuttamia laskennallisia valtionosuusmuutoksia tasataan vuonna 1998 siten, että muutokset saavat olla enintään +/- 200 mk asukasta kohden jo vuonna 1997 tapahtuneen vastaavasti rajatun muutoksen lisäksi. Näin ollen siirtymätasauksia myönnetään kunnalle vuonna 1998 tai sen valtionosuuksia vähennetään siirtymävähennyksellä mikäli uudistuksesta aiheutuva valtionosuuksien laskennallinen kokonaismuutos ylitti siirtymätasauslaskelman mukaan 400 mk asukasta kohden. Kuntien vuosien 1997—2001 siirtymätasauksia koskevien laskelmien ja sen perusteella tehdyn sisäasiainministeriön päätöksen mukaan siirtymälisät ovat vuonna 1998 332 milj. mk ja vähennykset 229 milj. mk. Siirtymätasausmenettely lisää valtionosuuksia nettomääräisesti 102 milj. mk. Myös siirtymätasaukset jaetaan hallinnonaloittain edellä mainitussa suhteessa. Sosiaali- ja terveydenhuollon osuus lisäyksistä on 189 milj. mk ja vähennyksistä 131 milj. mk, opetus- ja kulttuuritoimen vastaavasti 123 milj. mk ja 85 milj. mk. Yleisen valtionosuuden myöntämisen yhteydessä myönnettävät lisäykset ovat 20 milj. mk ja vähennykset 14 milj. mk.

Valtionosuuksia korotetaan 2,8 % mikä vastaa arvioitua kustannustason nousua.

Kuntien harkinnanvaraisen avustuksen määräksi on esitetty 150 milj. markkaa vuonna 1998.

31. *Kuntien yleinen valtionosuus, verotuloihin perustuvat tasaukset ja siirtymätasaukset* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 064 540 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kuntien valtionosuuslain (1147/1996) mukaisen kuntien yleisen valtionosuuden, kuntien verotuloihin perustuvien tasauksien ja siirtymätasauksien maksamiseen kunnille.

Selvitysosa: Kunnan yleinen valtionosuus määräytyy etukäteen vahvistettavan keskimääräisen asukasta kohden myönnettävän markkamäärän ja kuntakohtaisten määräytymisperusteiden mukaisena. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon yleisen valtionosuuden perusteena oleva vuodenvaihteen 1996/1997 asukasluku sekä sen ja keskimääräisen markkamäärän perusteella määräytyvä yleisen valtionosuuden perusosa sekä kuntien valtionosuuslain mukainen saaristolisä, syrjäisyyslisä, liikenteen taajamalisä ja kielilisä.

Oikeusaputoimen siirtyessä valtiolle 1.6.1998 lukien kuntien yleistä valtionosuutta vähennetään 66 550 000 mk. Lautamieskustannusten siirtyessä valtiolle 1.1.1998 lukien vähennetään yleistä valtionosuutta lisäksi 30 000 000 mk. Yhteensä nämä vähennykset vastaavat keskimääräisen markkamäärän alentamista 14 markalla. Vähennykset on otettu huomioon määrärahan mitoituksessa siirtona momenteille 25.30.21 ja 25.10.23.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen kuntien valtionosuuslain muuttamisesta siten, että valtionosuuksien indeksikorotukset tehdään asukaskohtaisilla valtionosuusleikkauksilla vähennettyihin valtionosuusperusteisiin. Yleistä valtionosuutta korotetaan 2,8 %, mikä vastaa arvioitua kustannustason nousua. Korotus kohdistetaan markkamäärään, jossa vähennyksenä

on otettu huomioon vuodelta 1997 siirtyvä valtionosuuden vähennys sekä vuonna 1998 toteutettava valtionosuuden vähennys, jotka ovat yhteensä 229 000 000 mk, sekä oikeusaputoiminnan ja lautamieskustannusten siirto. Kustannustason nousun perusteella tehtävä lisäys on 31 000 000 mk, mikä vastaa 4 markan korotusta keskimääräiseen asukaskohtaiseen markkamäärään.

Vuoden 1998 yleisen valtionosuuden perusteena oleva keskimääräinen markkamäärä on 196 markkaa. Tämän mukaan määräytyvä yleinen valtionosuus on 1 318 173 000 mk.

Lisäksi on luvun selvitysosan perusteluihin viitaten lisäyksenä otettu huomioon verotuloihin perustuvat tasauslisät 160 000 000 mk ja vähennyksenä tasausvähennykset 198 000 000 sekä lisäyksenä siirtymätasauslisät 20 000 000 mk ja vähennyksenä siirtymätasausvähennykset 14 000 000 mk. Vähennyksenä on otettu huomioon kunnan asukasluvun perusteella vuonna 1998 tehtävä 78 000 000 markan vähennys sekä vuodelta 1997 siirtyvä asukasta kohden laskettu 151 000 000 markan vähennys. Yhteensä nämä kunnan yleiseen valtionosuuteen tehtävät vähennykset ovat kuntien valtionosuuslain mukaisesti 44,80 markkaa asukasta kohden.

Luvun selvitysosan perusteluihin viitaten verotuloihin perustuvat tasauslisät ja -vähennykset ja siirtymätasaukseen perustuvat lisäykset ja vähennykset tehdään tämän momentin lisäksi talousarvion momenteille 29.40.30, 29.94.30 ja 33.32.30.

1998 määräraha 1 064 540 000
1997 määräraha 1 212 000 000
1996 tilinpäätös 1 282 582 560

32. *Kuntien yhdistymisavustukset ja kuntajako* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 22 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kuntien yhdistymisavustuksista annetun lain (89/1994) 3 §:n mukaisten ja kuntajaosta annettavan lain tarkoittamien selvitysten kustannusten maksamiseen.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu. Kuntajaon muutoksen tapahtuessa maksetaan yhdistymisavustuslain mukaisia yhdistymisavustuksia asukasluvun ja asukaskohtaisen markkamäärän perusteella. Hallitus antaa talousarvioesitykseen liittyvän esityksen kuntajakolain (73/1977) ja kuntien yhdistymisavustuksista annetun lain uudistamisesta.

Kuntien yhdistymisavustuslain mukaan maksetaan yhdistymisavustuksia enintään 1 500 mk ja vähintään 600 mk porrastettuna kunnan asukasluvun mukaan. Avustuksen kokonaismäärä on liitoksen voimaan tuloa seuraavana vuonna 80 prosenttia voimaantulovuoden avustuksesta.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vuoden 1997 aikana tapahtuneet kuntaliitokset: Lohja ja Lohjan maalaiskunta, Porvoo ja Porvoon maalaiskunta sekä Heinola ja Heinolan maalaiskunta. Uusia liitoksia ei toteudu vuoden 1998 alussa. Näiden avustusten osuus määrärahasta on 21 864 240 mk. Muuta osaa määrärahasta voitaisiin myös käyttää kuntajakoselvityksiin mm. enklaavien rikkoman kuntajaotuksen eheyttämiseksi Länsi-Suomen ja Oulun läänin alueilla.

1998 määräraha 22 500 000
1997 määräraha 27 300 000

34. *Kuntien harkinnanvarainen rahoitusavustus*

Momentille myönnetään 150 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kuntien valtionosuuslain 13 §:n mukaisen harkinnanvaraisen rahoitusavustuksen maksamiseen kunnille.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu. Harkinnanvaraista valtion rahoitusavustusta voidaan myöntää kunnalle, joka ensisijaisesti poikkeuksellisten tai tilapäisten taloudellisten vaikeuksien vuoksi on lisätyn taloudellisen tuen tarpeessa. Taloudellisen tuen tarpeeseen vaikuttavina tekijöinä otetaan huomioon myös paikalliset erityisolosuhteet. Sisäasiainministeriö voi asettaa avustuksen myöntämiselle ja käytölle kunnan talouden tervehdyttämistä koskevia ehtoja. Avustusta on tarkoitus myöntää myös kunnille, joille vuoden 1997 valtionosuusuudistus ja valtionosuusleikkaukset yhdessä aiheuttavat erityisiä taloudellisia vaikeuksia. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi kuntien valtionosuuslain 16 §:n muuttamisesta siten, että rahoitusavustus myönnetään varainhoitovuoden aikana.

1998 määräraha 150 000 000
1997 määräraha 100 000 000
1996 tilinpäätös 70 000 000

80. *Korkotuet ja velkojen vakautuslainat kunnille* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 12 800 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kunnan talouden

vakauttamisesta ja kuntaselvityksestä annetun lain (658/1994) mukaisten korkotukien ja lainojen maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi kunnan talouden vakauttamisesta ja kuntaselvityksestä annetun lain voimassaolon jatkamiseksi yhdellä vuodella.

1998 määräraha 12 800 000
1997 määräraha 17 500 000
1996 tilinpäätös 11 770 492

98. Alueiden kehittäminen

Selvitysosa: Alueellisella kehittämispolitiikalla huolehditaan, että maan kaikki alueet, kaupungit ja maaseutu kehittyvät tasapuolisesti. Sisäasiainministeriö luo edellytykset aluekehittämistyölle ja EU:n rakennerahastojen hyväksikäytölle sekä huolehtii, että tavoite 6, 2 ja 5b ohjelmien sekä yhteisöaloitteiden toteuttamiseen varataan riittävät kansalliset määrärahat valtion talousarvioon. Tavoitteena on edelleen parantaa yhteistyötä sekä kansallisessa että EU-ohjelmatyössä. EU:n aluekehitysrahaston varojen käytön painopiste on uusien yritysten luomisessa, osaamisen kehittämisessä ja verkostoyhteistyön vahvistamisessa. Rahaston varat ohjataan eri hallinnonaloille ja maakunnan liitoille tehtyjen ohjelmien toteuttamista varten.

43. *Maakunnan kehittämisraha (osa EU)* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 114 000 000 mk.

Määräraha on alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/1993) 6 §:n mukainen aluekehitysraha. Määrärahaa saa käyttää myös EU:n aluekehitys- ja sosiaalirahastoista rahoitettavia tavoiteohjelmia, yhteisöaloitteita ja pilottihankkeita toteuttavien hankkeiden valtion kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen sekä kaupunkipoliittisten toimenpiteiden ja muiden kyseisen pykälän mukaisten menojen maksamiseen. Määrärahasta on varattu 81 600 000 mk EU:n rakennerahastoista osarahoitettavien tavoiteohjelmien kansallista osarahoitusosuutta varten, josta aluekehitysrahastosta rahoitettavien hankkeiden osuus on 70 000 000 mk ja sosiaalirahastosta rahoitettavien hankkeiden osuus 11 600 000 mk.

1998 määräraha 114 000 000
1997 määräraha 104 500 000
1996 tilinpäätös 104 500 000

61. *EU:n osallistuminen rakenne- ja aluekehitysohjelmiin sekä yhteisöaloitteisiin (EU)* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 593 600 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää EU:n komission kanssa vuosille 1995—1999 hyväksyttyjä tavoitteiden 6, 2 ja 5b koskevia ohjelmia sekä yhteisöaloitteita toteuttavien valtion omien tai muiden hankkeiden sekä ohjelmien toteuttamiseen liittyvään tekniseen apuun EU:n aluekehitysrahastosta maksettavana vuoden 1998 rahoitusosuutena.

Määrärahaa saa yhdessä muiden hallinnonalojen momenttien määrärahojen kanssa käyttää myös Euroopan aluekehitysrahaston osarahoittamien ohjelmien toteuttamiseen tarvittavan enintään 50 henkilön palkkaamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta 561 600 000 mk käytetään tavoiteohjelmien 6, 2 ja 5b rahoittamiseen. Loput 32 000 000 mk käytetään yhteisöaloitteiden rahoittamiseen. EU:n aluekehitysrahaston rahoittamista yhteisöaloitteista on valtion talousarviossa otettu huomioon seuraavat aloitteet: INTERREG II A, LEADER II, SME ja Pesca.

Arvio määrärahan jaosta hallinnonaloittain ja tavoitteittain on seuraava (milj. mk):

	Tavoite 6	Tavoite 2	Tavoite 5b	Yhteensä	Valtion kansallinen rahoitusosuus
Sisäasiainministeriö	33,4	54,0	24,7	112,1	70,0
Opetusministeriö	23,3	14,2	4,0	41,5	44,2
Maa- ja metsätalousministeriö	4,4	4,9	10,0	19,3	20,0
Liikenneministeriö	—	15,1	9,5	24,6	23,3

Kauppa- ja teollisuusministeriö	132,9	57,0	54,0	243,9	286,6
Sosiaali- ja terveysministeriö	2,8	—	0,3	3,1	3,1
Työministeriö	16,6	32,1	7,5	56,2	45,9
Ympäristöministeriö	11,6	5,5	14,0	31,1	22,0
Indeksointivarat	16,9	3,7	9,2	29,8	—
Yhteensä	241,9	186,5	133,2	561,6	515,1

Hallinnonaloittainen määrärahan jako täsmennetään sisäasiainministeriön tekemän ns. irrotuspäätöksen valmistelun yhteydessä. Määrärahaan sisältyvän indeksikorotuksen vaatimasta kansallisesta osuudesta vastaavat täysimääräisesti muut kuin valtio.

Määrärahan jakauma hallinnonaloittain on saatu kyseessä olevista ohjelmista. Keskimääräinen EU:n tuki on 6-alueella 50 %, 2-alueella 36 % ja 5b-alueella 50 % julkisesta kokonaisrahoituksesta.

Tulot on kirjattu momentille 12.26.98 sekä tavoiteohjelmien vaatimat kansalliset osuudet momenteille 26.98.43, 29.01.22, 29.10.22, 29.96.51, 30.33.44, 30.36.46, 31.24.21, 31.24.77, 31.58.21, 32.03.21, 32.44.23, 32.44.40, 32.51.49, 32.55.40, 32.85.40, 33.01.21, 34.06.62, 34.06.63, 34.06.77 ja 35.26.61.

1998 määräraha 593 600 000
1997 määräraha 509 503 000
1996 tilinpäätös 588 400 000

Pääluokan 26 menot luvuittain vuosina 1996—1998

		v. 1996 tilinpäätös 1000 mk	v. 1997 talousarvio 1000 mk	v. 1998 esitys 1000 mk	Muutos 1997—1998 ± 1000 mk	± %
01.	Sisäasiainministeriö (050)	95 328	104 115	107 175	+ 3 060	+ 3
02.	Ulkomaalaisvirasto (050)	24 646	27 105	27 282	+ 177	+ 1
05.	Lääninhallitukset (050)	323 171	321 682	270 548	— 51 134	—16
06.	Rekisterihallinto (050)	115 619	108 295	110 940	+ 2 645	+ 2
07.	Kihlakunnat (080)	—	173 136	208 511	+ 35 375	+20
75.	Poliisitoimi (080)	2 862 481	2 398 200	2 606 189	+207 989	+ 9
80.	Pelastushallinto (110)	106 305	121 484	104 734	— 16 750	—14
90.	Rajavartiolaitos (120)	917 609	937 849	917 199	— 20 650	— 2
97.	Avustukset kunnille (960)	1 364 353	1 356 800	1 249 840	—106 960	— 8
98.	Alueiden kehittäminen (960)	692 900	614 003	707 600	+ 93 597	+15
	Yhteensä	6 502 412	6 162 669	6 310 018	+147 349	+ 2

Pääluokka 27
PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Hallinnonalan kokonaishenkilöstömäärän arvioidaan vuonna 1998 olevan 18 830 henkilötyövuotta.

Suomi ylläpitää asianmukaista, turvallisuusympäristöön nähden uskottavaa itsenäistä kansallista puolustuskykyä. Puolustusvoimien tehtävät on määrätty puolustusvoimista annetussa laissa (402/1974). Puolustusvoimien toiminnan päämäärä ja tulostavoitteet perustuvat laissa määrättyihin tehtäviin. Toiminnassa otetaan lisäksi huomioon puolustusvoimien kehittämistarpeet, valtiontalouden rahoitusmahdollisuudet, Euroopan turvallisuuspoliittisessa rakenteessa ja sotilaspoliittisessa kehityksessä tapahtuvat muutokset sekä lisääntyvät velvoitteet osallistua kansainväliseen kriisinhallintatoimintaan YK:n ja ETYJ:n puitteissa sekä osallistumisessa muuhun kansainväliseen yhteistoimintaan.

Puolustusvoimien toimintaa ja tavoitteita suunnataan eduskunnan hyväksymän hallituksen turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon mukaisesti. Selonteon mukaiset uudet varusmiesten palvelusajat on suunniteltu otettavaksi käyttöön vuoden 1998 toisesta saapumiserästä alkaen. Puolustusvoimien johtamis- ja hallintojärjestelmä uudistetaan ja Oulun ja Vaasan joukko-osastot lakkautetaan vuoden 1998 aikana. Lähes 1 000 palkatulle henkilölle joudutaan osoittamaan uusi työpaikka.

Hallintoa kehitetään erityisesti tulosohjauksen ja -johtamisen toimintatapojen ja järjestelmien vakiinnuttamiseksi läpi koko hallinnonalan. Puolustusvoimien organisaatiosta ja toiminnan edelleen kehittämisestä johtuva henkilöstön vähentäminen toteutetaan ensi sijassa luonnollista poistumaa hyväksikäyttäen. Hallituksen päättämän, työllisyyttä lisäävän ohjelman mukaisten määrärahojen turvin pyritään ylläpitämään hallinnonalan rakennuskanta toiminnallisesti riittävässä kunnossa.

Puolustusvoimien keskeiset tavoitteet ovat:

— turvallisuusympäristöön nähden riittävän jokahetkisen valmiuden ylläpito

— hallituksen turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon mukaisen rakennemuutoksen valmistelu ja toimeenpano

— torjuntahävittäjäjärjestelmän hankinnan ja käyttöönoton jatkaminen

— maavoimien – erityisesti valmiusyhtymien kehittäminen

— joukkotuotantojärjestelmän jatkuvuuden turvaaminen ja valmiusjoukkokoulutuksen jatkaminen osana joukkotuotantojärjestelmää

— koko palveluskelpoisen varusmiesikäluokan kouluttaminen

— varusmiesten ja vapaaehtoisten naisten palvelus- ja koulutusjärjestelmän uudistaminen

— keskeisen kotimaisen puolustustarviketeollisuuden toimintaedellytysten säilyttäminen lähtökohtana puolustusvoimien tarpeet ja resurssit

— tarpeettoman rakennuskannan käytöstä luopuminen ja pysyvien toimitilasäästöjen aikaansaaminen.

Hallinnonalan menoihin myönnetään 10 100,5 milj. mk. Puolustusmateriaalihankintoihin myönnetään 4 720 milj. mk, mistä 4 567 milj. mk on tarkoitettu aikaisemmin myönnettyjen tilausvaltuuksien maksuja varten, indeksien ja valuuttakurssien muutoksista aiheutuvat menot mukaan lukien. Maksatuksia siirretään 232 milj. mk vuodelle 1999. Uutena tilausvaltuutena myönnetään valmiusyhtymien varustamiseksi yhteensä 7 766 milj. markan tilausvaltuus, josta vuoden 1998 määrärahaa on 18 milj. mk. Tilausvaltuuden maksut ajoittuvat vuosille 1998—2006.

01. Puolustusministeriö

Selvitysosa: Ministeriön keskeiset tulostavoitteet vuodelle 1998 ovat:

— arvio Euroopan unionin hallitusten välisen konferenssin ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevien päätösten vaikutuksista on laadittu ja niiden edellyttämien toimenpiteiden suunnittelu on käynnistetty

— laaditussa turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa esitetyt puolustusjärjestelmää, puolustusvoimien suorituskykyvaatimuksia ja voimavaroja sekä yleistä asevelvollisuutta koskevat tavoitteet ja toimenpiteet on täsmennetty ja käynnistetty

— puolustushallinnon johtamis- ja hallintojärjestelmän uudistamista (keskushallinto ml.) ja rauhanajan organisaation rakennemuutosta koskevat päätökset on tehty

— laaditun henkilöstöstrategian mukaiset toimenpiteet on käynnistetty

— valmistellaan ja koordinoidaan valmiusyhtymien varustamisen tilausvaltuuden sisältöä sekä varmistetaan tarvittava tilauskanta kotimaiselle puolustustarviketeollisuudelle ottamalla huomioon toteutetun toimialajärjestelyn antamat mahdollisuudet

— eriytetään kiinteistövarallisuuden omistajuuteen ja hallinnointiin liittyvä toiminta tilinpidollisesti ministeriön muusta toiminnasta.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 49 500 000 mk.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi otettu huomioon lisäyksenä 100 000 mk yhden henkilön palkkauksena siirtona momentilta 34.06.02.

Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon kiinteistövarallisuuden omistajuudesta ja hallinnoinnista aiheutuvat menot, jotka on budjetoitu henkilöstömenoja lukuun ottamatta momentille 27.01.22.

1998 määräraha 49 500 000
1997 määräraha 54 200 000
1996 tilinpäätös 44 830 000

22. *Kiinteistövarallisuuden omistajuudesta ja hallinnoinnista aiheutuvat menot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 16 200 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää puolustusministeriön hallinnonalan kiinteistövarallisuuden hankinnasta, vuokraamisesta, hoidosta ja luovuttamisesta aiheutuvien hallinnollisten menojen maksamiseen henkilöstömenoja lukuunottamatta.

Selvitysosa: Valtioneuvosto on määrännyt puolustusministeriön toimimaan yhtenä valtion viidestätoista kiinteistöyksiköstä. Vuonna 1996 puolustusministeriöllä oli hallinnassaan rakennuksia yhteensä noin 18,6 milj. m^3 pinta-alaltaan noin 4 milj. m^2. Kiinteistökantaan kuuluvat lisäksi aluerakenteet sekä tekniset järjestelmät ja verkostot. Lämmitettäviä rakennuksia koko rakennuskannasta oli noin 13,0 milj. m^3.

Kiinteistökannan arvo ilman suojarakenteita ja -rakennuksia oli vuoden 1996 lopussa noin 8,2 mrd mk. Kiinteistökannan investointiarvot on määritelty erillisarvona määritellyn nykyarvon perusteella, joka on kohteen jälleenhankinta-arvo vähennettynä kohteen iän ja kuluneisuuden aiheuttamalla arvonalennuksella.

Momenttien menorakenteen selkeyttämiseksi budjetoidaan aiemmin momenteille 27.01.21, 27.01.74, 27.01.87 ja 27.10.21 budjetoidut kiinteistövarallisuuden omistajuudesta ja hallinnoinnista aiheutuvat menot erikseen tälle momentille.

1998 määräraha 16 200 000

74. *Uudisrakennukset ja peruskorjaukset* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 163 500 000 mk.

Käyttösuunnitelma:

	Rakennustyö	Hyöty-ala m^2	Kustannusarvio 1000 mk	mk/m^2	Myönnetty mk	Myönnetään mk
1.	Varastoalue, Hartola	7 880	25 500	3 198	12 400 000	6 000 000
2.	Kadettikoulun ruokalarakennuksen peruskorjaus, Helsinki	2 400	17 200	7 167	14 000 000	3 200 000
3.	Vanhan asuinrakennuksen (nro 5) peruskorjaus toimistotiloiksi, Kaarti, Helsinki	1 685	16 000	9 495	4 000 000	12 000 000
4.	Esikunnan peruskorjaus, Kirkkonummi....	1 610	13 000	8 075		4 000 000

5.	Entisen teollisuusrakennuksen (nro 175) peruskorjaus, esikunta- ja tutkimuslaitos, Riihimäki	4 670	23 700	5 075	2 000 000	15 000 000
6.	Ruokala, Riihimäki	1 785	16 000	8 964	11 800 000	3 700 000
7.	Lentokonekorjaamo, Rovaniemen mlk	2 270	17 000	7 489		7 500 000
8.	Pienehköt työt					19 700 000
9.	Alue- ja verkostorakentaminen					22 500 000
10.	Peruskorjaukset					45 300 000
11.	Sotilasalueiden ja -laitteiden rakentaminen.					17 900 000
12.	Suunnittelu, tutkimus ja varalla					6 700 000
					Yhteensä	163 500 000

Selvitysosa: Edellä lueteltujen hankkeiden lisäperusteluina esitetään seuraavaa:

4. Esikunta on rakennettu 1960-luvulla eikä vastaa työtiloille asetettavia vaatimuksia.

7. Lapin lennosto tarvitsee korjaamotilat uudelle lentokonekalustolle.

Edellä mainituista hankkeista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja vuonna 1999 noin 20,3 milj. mk ja vuonna 2000 noin 3 milj. mk.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä aikaisemmin tälle momentille budjetoidut kiinteistövarallisuuden omistajuudesta ja hallinnoinnista aiheutuvat menot, jotka on budjetoitu henkilöstömenoja lukuunottamatta momentille 27.01.22. Lisäksi määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 50 000 000 mk siirtona momentille 27.10.21.

1998 määräraha 163 500 000
1997 määräraha 244 000 000
1996 tilinpäätös 224 000 000

87. *Kiinteistöjen osto ja pakkolunastus* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 11 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää hankintavaltuuksista, kiinteistöjen ja rakennusten hankkimisesta sekä osakkeiden hankkimisesta asunto- ja kiinteistöosakeyhtiöistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon aikaisemmin tälle momentille budjetoidut kiinteistövarallisuuden omistajuudesta ja hallinnoinnista aiheutuvat menot, jotka on henkilöstömenoja lukuunottamatta budjetoitu momentille 27.01.22.

1998 määräraha 11 500 000
1997 määräraha 12 000 000
1996 tilinpäätös 30 000 000

10. Puolustusvoimat

Selvitysosa: Puolustusvoimat ylläpitää sellaista sotilaallista puolustuskykyä, joka kyetään sopeuttamaan muuttuviin uhkatilanteisiin ja jolla hallitaan eriasteiset kriisitilanteet sekä pystytään torjumaan Suomen alueelle suunnatut eritasoiset sotilaalliset toimenpiteet.

Puolustusvoimien avaintulokset:

1. Reaaliaikainen tilannekuva ja alueellisen koskemattomuuden turvaamiskyky (482 milj. mk)

2. Ajanmukainen puolustussuunnitelma ja johtamiskyky (571 milj. mk)

3. Suorituskykyiset joukot (7 387 milj. mk)

4. Kansainvälinen yhteistyö ja valmius tukea rauhanturvatoimintaa (15 milj. mk)

5. Maanpuolustustahdon ylläpito (70 milj. mk)

Puolustusministeriö on vuodelle 1998 asettanut alustaviksi, tärkeimmiksi avaintulosten tulostavoitteiksi:

— On säilytetty vuoden 1997 suunnitellun tason mukainen tunnistus- ja torjuntavalmius sekä ilmatilan valvontakyky painopistealueilla.

— On jatkettu kansainvälisiin tehtäviin tarkoitetun joukon koulutusta puolustusvoimien joukkotuotantojärjestelmän osana siten, että vuoden 1998 loppuun mennessä on käytettävissä tärkeimmiltä osin varustettuna pataljoonan suuruinen osasto.

— Puolustusvoimien palkkausmenot on

rajoitettu enintään vuoden 1997 tasolle ottaen lisäyksenä huomioon tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistaminen.

— On kehitetty myönnettyjen tilausvaltuuksien puitteissa valmiuksia maavoimien materiaaliselle kehittämiselle vuosituhannen vaihteesta alkaen.

— On toteutettu suunnitelman mukaisesti torjuntahävittäjäjärjestelmän uusinnan, tiedustelun, valvonnan ja johtamisen, tutkimustoiminnan ja hankintaedellytysten luomisen sekä Venäjän kaupan tilausvaltuuksien talousarviovuodelle kuuluva osuus.

— On käynnistetty valmiusyhtymien varustamisen tilausvaltuus.

— Valmistellaan päätökset keskushallinnon kehittämiseksi sekä luodaan edellytykset uuden johtamis- ja hallintojärjestelmän käyttöönottamiseksi.

— Aloitetaan turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon mukaisten rationalisointihankkeiden toimeenpano.

— Varusmiesten ja vapaaehtoisessa asepalveluksessa olevien naisten palvelusajan ja koulutusjärjestelmän sekä sosiaalis-taloudellisten etuuksien uudistaminen on valmisteltu siten, että ne voidaan ottaa käyttöön vuonna 1998.

Puolustusvoimien tukitulokset:

6. Tarkoituksenmukainen tuki ja ohjaus (618 milj. mk)

7. Tarkoituksenmukainen ja säädökset täyttävä toimintaympäristö (642 milj. mk)

Puolustusvoimien maksullisen palvelutoiminnan kehitystä vuosina 1996—1998 kuvaava tunnuslukutaulukko:

	1996 toteutuma	1997 ennakoitu	1998 TAE
Maksullisen toiminnan tulot tmk	17 505	10 377	12 910
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset tmk	14 969	6 003	10 400
Käyttöjäämä tmk	2 536	4 374	2 510
— % tuloista	14	42	19
Osuus yhteiskustannuksista tmk	525	486	610
Ylijäämä tmk	2 011	3 888	1 900
— % tuloista	11	37	15

16. *Puolustusmateriaalihankinnat* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 720 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää puolustusmateriaalin sekä puolustusvoimien muun kaluston, välineistön ja laitesuojien hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen ja hankintaan välittömästi liittyviin tutkimus- ja kehittämistoimintaan, järjestelmien testaukseen, käyttökoulutukseen ja hallintomenoihin. Määrärahasta saa käyttää 4 567 000 000 mk aikaisemmin myönnetyistä tilausvaltuuksista ja niihin liittyvistä indeksi- ja valuuttakurssimuutoksista aiheutuvien menojen maksamiseen sekä 135 000 000 mk puolustushaarojen ja aselajien uusinta- ja täydennyshankintoihin. Määrärahaa saa käyttää enintään 20 henkilötyövuotta vastaavan projektihenkilöstön palkkaamiseen.

Vuoden 1991 tulo- ja menoarviossa myönnettiin momentin 27.25.16 perustelujen kohdassa b) 3 760 000 000 markan tilausvaltuus Neuvostoliitosta tehtäviä hankintoja varten. Tilausvaltuuden maksuaikataulua muutetaan siten, että tilausvaltuudesta saa aiheutua maksuja vuoden 1998 loppuun mennessä 3 685 000 000 mk ja vuoden 1999 loppuun mennessä 3 760 000 000 mk.

Sen johdosta, että aikaisemmissa talousarvioissa hyväksyttyjen tilausvaltuuksien perusteella ei kaikilta osin ole ollut mahdollista tehdä sopimuksia, saa vuoden 1998 aikana tehdä sopimuksia sanottujen tilausvaltuuksien sitomatta olevaa määrää vastaavasti edellyttäen, että näistä sopimuksista aiheutuvat vuotuiset maksut eivät ylitä kyseisten tilausvaltuuksien rahoitussuunnitelmissa esitettyjä markkamääriä.

Vuonna 1998 saa tehdä valmiusyhtymien varustamiseksi (valmiusyhtymien varustamisen tilausvaltuus) sopimuksia siten, että tilausvaltuudesta saa aiheutua valtiolle menoja vuosina 1998—2006 enintään 7 766 000 000 mk. Valtuuden käytöstä saa aiheutua valtiolle menoja vuoden 1998 loppuun mennessä enintään 18 000 000 mk, vuoden 1999 loppuun mennessä enintään 40 000 000 mk (vuoden 1999 maksuosuus 22 000 000 mk), vuoden 2000 loppuun mennessä enintään 841 000 000 mk (vuoden 2000 maksuosuus 801 000 000

mk), vuoden 2001 loppuun mennessä enintään 2 141 000 000 mk (vuoden 2001 maksuosuus 1 300 000 000 mk), vuoden 2002 loppuun mennessä enintään 3 591 000 000 mk (vuoden 2002 maksuosuus 1 450 000 000 mk), vuoden 2003 loppuun mennessä 4 841 000 000 mk (vuoden 2003 maksuosuus 1 250 000 000 mk), vuoden 2004 loppuun mennessä 5 921 000 000 mk (vuoden 2004 maksuosuus 1 080 000 000 mk), vuoden 2005 loppuun mennessä 7 182 000 000 mk (vuoden 2005 maksuosuus 1 261 000 000 mk) ja vuoden 2006 loppuun mennessä 7 766 000 000 mk (vuoden 2006 maksuosuus 584 000 000 mk).

Tilausvaltuus

	Milj. mk	Myönnetty milj. mk	Myönnetään milj. mk
01. Tiedustelun, valvonnan ja johtamisen järjestelmien ylläpitäminen	500	215	145
02. Torjuntahävittäjien uusiminen	9 500	6 227	1 502
03. Torjuntahävittäjien ase- ja huoltojärjestelmien uusiminen	4 420	1 874	1 068
04. Puolustusvoimien toimintaedellytysten kehittäminen (Venäjän kauppa)	1 018	918	100
05. Venäjän kaupan kotimaan kohdennus	2 742	2 223	444
06. Tutkimustoiminnan ja hankintaedellytysten luominen	2 700	50	198
07. Valmiusyhtymien varustaminen	7 766	—	18
Yhteensä			3 475

Selvitysosa: Tilausvaltuuksien sopimusten mukaisten 3 475 milj. markan maksatusten lisäksi tilausvaltuuksiin liittyvistä indeksi- ja valuuttakurssimuutoksista arvioidaan aiheutuvan 1 110 milj. markan menot vuonna 1998.

Valmiusyhtymien varustamisen tilausvaltuudella aloitetaan valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon mukaisten, maavoimien kehittämisen kannalta keskeisten valmiusyhtymien varustaminen. Tilausvaltuudella toteutetaan mm. valmiusyhtymien pimeätoimintakyvyn, suojan ja johtamiskyvyn, liikkuvuuden sekä ammus- ja ohjusteknologiaan perustuvan kehittyneen tulivoiman ja epäsuoran tulen ulottuvuuden kannalta keskeiset hankinnat sekä ylläpidetään ja kehitetään kotimaisen puolustustarviketeollisuuden toimintaedellytyksiä.

Tilausvaltuudella käynnistetään myös selonteon mukaisen helikopterijärjestelmän pääosien hankinta ja korvataan 2000-luvun alussa poistuva nykyinen helikopterikalusto. Tämä edellyttää kaluston tutkimus- ja kokeilutoiminnan aloittamista jo vuonna 1998. Helikopterien lisäksi tilausvaltuudella rahoitetaan niiden käytön ja koulutuksen edellyttämät ensimmäisen vaiheen koulutus-, huolto-, tukeutumis- ja asejärjestelmät, hankintaprojektin edellyttämät hallintomenot sekä luodaan edellytykset kotimaiselle huoltovalmiudelle. Kokonaishankkeen kannalta keskeisten ase-, huolto- ja tukeutumisjärjestelmien hankintojen loppuunsaattamiseksi tullaan esittämään tarvittava rahoitus vuosituhannen vaihteessa käynnistettäväksi suunniteltuun tilausvaltuuteen, jolla myös rahoitetaan pääosa kotimaisen teollisuuden huolto- ja korjausvalmiuden luomisesta aiheutuvista kustannuksista.

Valmiusyhtymien varustamisen tilausvaltuuden hankintojen edellytykseksi asetetaan sen ulkomaista osuutta vastaavat täysimääräiset vastaostot Suomesta siltä osin kuin tilausvaltuuteen sisältyvien ulkomaisten hankkeiden arvo on vähintään 50 milj. mk. Vastaostojen avulla pyritään kehittämään ensisijaisesti kotimaista puolustustarviketeollisuutta parantamalla sen vientiedellytyksiä sekä alan teknologian siirtoa Suomeen. Vastaostoilla voidaan edistää myös muiden pitkälle jalostettujen tuotteiden vientimahdollisuuksia sekä koti- ja ulkomaisen teollisuuden yhteistoimintamahdollisuuksia erityisesti korkeateknologian alueella.

Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 50 000 000 markan maksatuksen siirto vuodelta 1997 ja vähennyksenä 232 000 000 markan maksatuksen siirto vuodelle 1999.

Vuoden 1991 tulo- ja menoarviossa momentin 27.25.16 perustelujen kohdassa b) Neuvostoliitosta tehtäviä hankintoja varten myönnetyn 3 760 000 000 markan tilausvaltuuden muutoksella pidennetään myönnetyn tilausvaltuuden maksuaikataulua vuodelle 1999 maksatusten siirron mahdollistamiseksi.

Tilausvaltuuksien käytöstä aiheutuvat menot vuoden 1998 jälkeen, milj. mk:

	1999	2000	2001	Vuoden 2001 jälkeen yht.
Aikaisemmin myönnetyt tilausvaltuudet	3 171	1 803	942	—
Vuonna 1998 myönnetyt tilausvaltuudet	22	801	1 300	5 625
Yhteensä	3 193	2 604	2 242	5 625

1998 määräraha 4 720 000 000
1997 määräraha 4 189 000 000
1996 tilinpäätös 3 653 540 000

21. *Puolustusvoimien toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 064 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää puolustusvoimien tehtävien edellyttämään toimintaan, ulkomaalaisille oppilaille annettavan sotilaskoulutuksen menojen maksamiseen sekä kevytrakenteisten suojien ja varastojen rakentamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen silloin, kun hankkeen kustannusarvio on alle 1 000 000 mk. Määrärahaa saa käyttää enintään 20 000 000 mk palvelussuhdeasuntojen liiketaloudellisin perustein määräytyvien vuokrien alentamiseen. Vuonna 1998 saa tehdä varustuksen käyttöä ja kunnossapitoa koskevia pitkäaikaisia sopimuksia määrärahan puitteissa siten, että niistä saa aiheutua valtiolle menoja vuoden 1999 loppuun mennessä enintään 223 000 000 mk ja vuoden 2000 loppuun mennessä enintään 263 000 000 mk.

Sen johdosta, että vuoden 1997 talousarviossa hyväksyttyjen tilausvaltuuksien perusteella ei kaikilta osin ole ollut mahdollista tehdä sopimuksia, saa vuoden 1998 aikana tehdä sopimuksia sanottujen tilausvaltuuksien sitomatta olevaa määrää vastaavasti edellyttäen, että näistä sopimuksista aiheutuvat vuotuiset maksut eivät ylitä kyseisten tilausvaltuuksien rahoitussuunnitelmissa esitettyjä markkamääriä.

Puolustusvoimista lakkautetaan kuusi kenraaliluutnantin ja vara-amiraalin A 31 virkaa sekä 13 kenraalimajurin ja kontra-amiraalin A 30 virkaa ja samalla perustetaan 19 kenraalin tai amiraalin virkaa A 29—31, joista kuusi sijoittuu palkkausluokkaan A 31, kuusi palkkausluokkaan A 30 ja seitsemän palkkausluokkaan A 29.

Selvitysosa: Momentin määrärahan arvioidaan alustavasti jakaantuvan seuraavasti: palkkamenot 3 197 milj. mk, asevelvollisten ylläpito 528 milj. mk, toimitilakustannukset 516 milj. mk, korvaus ilmailulaitokselle ja vakuutukset ym. 68 milj. mk, lentotoiminta 210 milj. mk, Puolustusvoimien Materiaalilaitoksen tuotantotoiminta 111 milj. mk, henkilökunnan koulutus 80 milj. mk sekä muu koulutus, sotaja leiriharjoitukset, aluevalvonta ja alueellisen koskemattomuuden turvaamiskyky, polttoaineet ym. 354,5 milj. mk.

Määrärahan mitoituksessa on tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi otettu huomioon lisäyksenä 21 400 000 mk 190 henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02 sekä toimitilakustannuksiin 50 000 000 mk siirtona momentilta 27.01.74. Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon tarpeettomien toimitilojen ylläpitomenojen budjetointi momentille 27.01.22 ja puolustusvoimien aiemmin ilmailulaitokselle maksaman korvauksen siirto 27 200 000 markan osalta momentille 31.93.43. Lisäksi määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina tuloina lääkärintodistuksista ja -lausunnoista perittävistä palkkioista, sairaala- ja poliklinikkamaksuista sekä elintarvikkeiden myynnistä linnakkeilla 1 230 000 mk, mikä on aiemmin tuloutettu momentille 12.27.99.

Momentille on arvioitu kertyvän maksullisen palvelutoiminnan tuloja 12 910 000 mk, asuntojen vuokratuloja 77 000 000 mk, sairaus- ja tapaturmavakuutuslain mukaisia pa-

lautuksia 17 000 000 mk, ateriakorvauksia 12 000 000 mk ja muita tuloja 13 860 000 mk.

Ikääntyvän rakennuskannan korjaustarpeen tyydyttämiseksi ja kunnossapitorahoituksen säilyttämiseksi välttämättömällä minimitasolla on toimitilakustannusten kattamiseksi puolustusvoimien toimintamenoihin tehty 50 milj. markan siirto momentilta 27.01.74. Näin mahdollistetaan vuonna 1998 välttämättömät kunnossapitotyöt ja samalla vältetään puolustushallinnon rakennuslaitoksen kunnossapitohenkilöstön joukkoirtisanomiset.

Aiemmin myönnettyjen tilausvaltuuksien käytöstä aiheutuu maksuja vuonna 1998 enintään 385 000 000 mk.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	5 197 270 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	10 400 000
Muut toimintamenot	5 186 870 000
— palkkaukset ja muut henkilöstölle maksetut korvaukset	3 197 400 000
— muut kulutusmenot	1 903 470 000
— investoinnit	86 000 000
Bruttotulot	132 770 000
Maksullisen toiminnan tulot	12 910 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	5 000
— muut suoritteet	12 905 000
Muut tulot	119 860 000
Nettomenot	5 064 500 000
1998 määräraha	5 064 500 000
1997 määräraha	5 073 700 000
1996 tilinpäätös	5 164 000 000

30. Kansainvälinen rauhanturvaamistoiminta

Selvitysosa: Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin päätökseen perustuvaan rauhanturvaamistoimintaan annetun lain (514/1984) mukaan rauhanturvaamistoiminnan määrärahat budjetoidaan ulkoasiainministeriön ja puolustusministeriön pääluokissa. Ulkoasiainministeriön pääluokassa momentilla 24.99.22 budjetoidaan määrärahat suomalaisten rauhanturvajoukkojen palkkausja koulutusmenoihin ja puolustusministeriön pääluokassa tämän luvun momentilla 21 suomalaisten rauhanturvajoukkojen hallinto- ja varustamismenoihin sekä tarkkailijatoiminnan menoihin.

Kansainvälisen rauhanturvaamistoiminnan käsittävän tulosalueen keskeiset tulostavoitteet vuodelle 1998 ovat:

— YK:n tai ETYJ:n käyttöön on tuotettu rauhanturvaamistehtäviin asianmukaisesti koulutettu henkilöstö ja materiaali

— maailmalla annettavan rauhanturvaamiskoulutuksen sisältöön on vaikutettu osallistumalla kansainvälisiin koulutusseminaareihin ja -kokouksiin sekä järjestämällä kansainvälisiä koulutustilaisuuksia suomalaisen rauhanturvaamisosaamisen markkinoimiseksi

— rauhanturvaamishenkilöstön asemaa ja palvelussuhteen ehtoja on parannettu siirtymällä tehtäväkohtaiseen palkkaukseen vuoden 1998 aikana

— sotilaspoliittisen tilanteen seurantaa sekä kansainvälisten rauhanturva-analyysien tuottamista on kehitetty.

21. *YK:n ja ETYJ:n rauhanturvaamistoiminnan toimintamenot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 60 400 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää sotilastarkkailijoiden palkkojen ja kansallisen päivärahan maksamiseen, valmiusjoukon palkkaus-, koulutus-, ylläpito-, varustamis-, hallinto- ja muiden kulutusmenojen ja pohjoismaisten YK-kurssien menojen maksamiseen sekä Libanonissa ja Makedoniassa olevan suomalaisen rauhanturvajoukon, Bosnia-Hertsegovinassa olevan suomalaisen jääkäripataljoonan ja Kyproksella olevan Suomen edustajan matkakustannusten, terveydenhoito-, kuljetus-, varustamis-, huolto-, edustus- ja hallintomenojen maksamiseen.

Määrärahalla pysyväisluonteisiin tehtäviin palkatun henkilöstön määrä saa olla enintään 21 henkilötyövuotta. Lukuun ei sisälly YK:n ja ETYJ:n rauhanturvaamisoperaatioihin palkattava henkilöstö.

Siinä tapauksessa, että Suomen hallitukselle esitetään pyyntö uuden rauhanturvajoukon lähettämisestä YK:n tai ETYJ:n rauhanturvaamistehtäviin ja Suomi päättää rauhanturvajoukon asettamisesta, uuden rauhanturvajoukon aiheuttamiin menoihin saa käyttää tälle momentille myönnettyjä määrärahoja.

Selvitysosa: Valmiusjoukko on Suomessa

toimintavalmiussitoumuksen tehneistä henkilöistä YK:n tai ETYJ:n rauhanturvaamistehtäviä varten koottava ja varustettava joukko. Suomi on asettanut YK:n käyttöön Lähi-Itään, Kashmiriin, Irakin ja Kuwaitin väliselle rajaalueelle sekä entisen Jugoslavian alueelle yhteensä 35 sotilastarkkailijaa. Lisäksi viiden suomalaisen sotilastarkkailijan on suunniteltu osallistuvan ETYJ-operaatioon Vuoristo-Karabakhissa. Suomalainen rauhanturvajoukko toimii Etelä-Libanonissa UNIFIL-operaatiossa ja Makedoniassa UNPREDEP-operaatiossa sekä yksi henkilö Kyproksessa UNFICYP-operaatiossa. Lisäksi Suomi osallistuu NATO:n vakautusoperaatioon Bosniassa 340 henkilön jääkäripataljoonalla.

1998 määräraha..... 60 400 000
1997 määräraha..... 66 700 000
1996 tilinpäätös..... 161 978 430

24. *Kansainvälisen puolustuspoliittisen yhteistyön menot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 9 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kansainväliseen puolustuspoliittiseen yhteistyöhön liittyvistä kokouksista, neuvotteluista, seminaareista, koulutustilaisuuksista ja harjoituksista sekä ETY-järjestön luottamusta ja turvallisuutta lisäävien toimien täytäntöönpanosta sekä näistä johtuvista hallinnollisista toimista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Hallituksen turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon mukaan kansainvälinen puolustuspoliittinen ja sotilaallinen yhteistoiminta on kasvava osa Suomen harjoittamaa turvallisuuspolitiikkaa. Puolustuspoliittinen yhteistyö on myös saamassa entistä laajemman ulottuvuuden. Yhteistoiminnan painopiste on NATOn rauhankumppanuudessa sekä aseriisunta- ja asevalvontasopimuksien toimeenpanon ja kehittämisen asettamien velvoitteiden täyttämisessä. Uusina yhteistyön osa-alueina tulevat olemaan puolustusmateriaaliyhteistyö ja kansainvälinen ympäristönsuojelu.

1998 määräraha..... 9 000 000
1997 määräraha..... 7 000 000
1996 tilinpäätös..... 4 490 000

91. Puolustusministeriön hallinnonalan metsätalous

Selvitysosa: Puolustusministeriön hallinnassa on n. 70 000 ha maata, jakautuen kasarmi-ja harjoitusalueisiin, ampuma-alueisiin, lentokenttiin, varikko- ja varastoalueisiin sekä muihin erikoisalueisiin. Vesialueita on hallinnassa n. 21 000 ha.

Puolustusministeriön hallinnonalan metsätalous on maanpuolustusta tukevaa toimintaa, jonka päätehtävänä on luoda ja ylläpitää edellytykset metsien sotilaallisille käyttötarkoituksille. Toiminta on puolustusministeriön johdossa, jolloin metsien sotilaskäyttö ja toisaalta metsänhoidolliset ja liiketaloudelliset tavoitteet sekä ympäristösuojelulliset ja viihtyvyysnäkökohdat, kuten myös metsien monimuotoisuuden säilyttäminen, tulevat tasapainoisesti otetuksi huomioon. Liiketaloudellisen toiminnan tulosta alentaa se, että metsätaloudessa on otettava huomioon metsämaiden käyttö varusmiesten koulutuksessa ja puolustusvoimien ampumatoiminnassa sekä eräät muut sotilaallisen toiminnan asettamat rajoitukset. Metsätaloustoimintaa voidaan harjoittaa n. 46 000 ha:lla.

Metsätaloustoiminnan tulostavoitteeksi asetetaan 6 500 000 markan käyttöjäämä. Tulostavoite edellyttää n. 102 000 m^3 markkinoitavaa puutavaraa. Puutavaran markkinoinnista on huolehtinut 1.7.1994 lukien Metsähallitus.

Puolustusministeriön metsätaloustoiminnan kehitys vuosina 1996—1998 tunnuslukuina:

	1996 Toteutuma	1997 Ennakoitu	1998 TAE
Tulot milj. mk	25,1	25,8	25,0
Erilliskustannukset milj. mk	16,5	19,8	18,5
Käyttöjäämä			
— milj. mk	8,6	6,0	6,5
— % tuloista	34,3	23,3	26,0
Myyntihintojen muutos %	0	2	2

Volyymin muutos %	0	0	—8
Investoinnit milj. mk	0,3	0,4	0,4
Investoinnit % tuloista	1,2	1,6	1,6
Tuottavuuden muutos %	2	2	2
Koneellistamisaste %	50	47	50
Vaikuttavuus %	66	66	63
Henkilöstön määrä			
— toimihenkilöt	21	20	20
— työntekijät	47	46	44
Henkilöstö yhteensä	68	66	64

Tuottavuuden muutos=vuotuisen hakkuumäärän kasvu koko henkilötyövuosimäärää kohden.
Vaikuttavuus=hakkuumäärä m^3/kasvu m^3, prosenttia

Lukuun liittyvät metsätalouden menot on otettu huomioon momentilla 12.27.21.

92. Puolustushallinnon rakennuslaitos

Selvitysosa: Rakennuslaitoksen toiminta-ajatuksena on tuottaa tai hankkia puolustusvoimien rauhanajan ja poikkeusolojen tehtävien edellyttämät rakentamis- ja kiinteistöjen ylläpitopalvelut mahdollisimman tehokkaasti ja taloudellisesti.

Rakennuslaitos pyrkii toiminnassaan lisäksi toteuttamaan puolustusministeriön kiinteistövarallisuuden haltijana kiinteistötoimelle asettamat kehittämistavoitteet.

Puolustusvoimien tarvitsemia talonrakennus- ja erikoisrakennekohteita valmistuu arviolta 142 000 m^3. Lisäksi rakennuslaitos huolehtii perusparannus- ja alueteknisten töiden toteuttamisesta.

Rakennuslaitoksen ylläpitämä rakennuskanta on vuonna 1998 yhteensä 19,1 milj. m^3. Lisäksi ylläpidon kohteena on puolustusvoimien käytössä olevat erilaiset aluerakenteet, -laitteet ja -verkostot. Lämmitettävien rakennusten tilavuus on noin 12,9 milj. m^3.

Puolustusministeriö on vuoden 1998 talousarvioon liittyen asettanut alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

1. Yleiset kehittämistavoitteet

Vakiinnutetaan rakennuslaitoksen asema puolustushallinnon toimitilojen ja kiinteistöjen infrastruktuurin teknisestä kunnosta, kiinteistöpalveluista ja rakennuttamisesta vastaavana yksikkönä.

Kiinteistönhoidossa ja kunnossapidossa vastikejärjestelmä otetaan käyttöön.

Rakennuslaitoksen tuottavuutta ja tehokkuutta lisätään toimintoja rationalisoimalla.

2. Rakentamisen tulostavoitteet

Hankesuunnitelmat tehdään sovitussa aikataulussa hallinnonalan talousarviomenettelyn yhteydessä.

Rakennushankkeet toteutetaan vuoden 1998 investointisopimusten mukaisessa laajuudessa sekä hankekohtaisesti laskettujen tavoitekustannusten ja aikataulujen mukaisesti kilpailutetuin markkinahinnoin.

Omistajapalvelutehtävät toteutetaan sopimukseen sisältyvässä laajuudessa, aikatauluissa ja kustannuksissa.

3. Kiinteistöjen ylläpidon tulostavoitteet

Kiinteistönhoitopalvelut toteutetaan vastikesopimuksiin sisältyvässä laajuudessa, aikataulussa ja kustannuksissa.

Puolustusministeriön omistuksessa olevat rakennukset ja rakenteet pidetään omistajan ja puolustusvoimien toiminnallisten tarpeiden edellyttämässä kunnossa.

Omistajapalvelutehtävät toteutetaan sopimukseen sisältyvässä laajuudessa, aikatauluissa ja kustannuksissa.

4. Hallinnon tulostavoitteet

Kiinteitä kustannuksia alennetaan keskittämällä hallintotyötä alueyksiköihin.

5. Ulkopuolisia palveluja koskevat tulostavoitteet

Ulkopuolisille tuotettujen palvelujen liiketaloudellinen kannattavuus varmistetaan sisällyttämällä riittävä kate palvelujen hintaan.

6. Liiketaloudellinen tulostavoite

Laitoksen liikekirjanpidon mukainen tulostavoite suunnitelman mukaisten poistojen jälkeen on 500 000 mk.

Nettobudjetoidun maksullisen toiminnan tuotto-/kululaskelma (milj. mk):

	1996	1997	1998
Liikevaihto	927,3	860,2	867,2
Myynnin oikaisuerät	—14,9	—15,0	—15,0
Liikevaihto	912,4	845,2	852,2
Muuttuvat kulut	—854,4	—771,9	—792,2
Omien toimitilojen ylläpito	7,7	5,7	7,7
Myyntikate	65,7	79,0	67,7
Kiinteät kulut	—56,7	—59,0	—60,1
Käyttökate	9,0	20,0	7,6
Poistot	—7,2	—6,7	—7,1
Muut tuotot	0,8		
Ylijäämä	2,6	13,3	0,5

99. Puolustusministeriön hallinnonalan muut menot

40. *Lapuan patruunatehtaan onnettomuuden tapaturmakorvaukset* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 330 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Lapuan patruunatehtaalla vuonna 1976 sattuneesta onnettomuudesta aiheutuneiden tapaturmavakuutuslain mukaisten korvausten maksamiseen.

1998 määräraha..... 330 000
1997 määräraha..... 330 000
1996 tilinpäätös..... 321 801

50. *Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukeminen*

Momentille myönnetään 5 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukemiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään puolustushallinnon ulkopuoliseen vapaaehtoiseen maanpuolustuskoulutukseen sekä vapaaehtoiseen maanpuolustusjärjestelmän alue- ja paikallistason toimintaan.

1998 määräraha..... 5 500 000
1997 määräraha..... 5 500 000
1996 tilinpäätös..... 4 000 000

93. *Kurssivaihtelut* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 100 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää suomalaisista valvontajoukoista aiheutuvien menojen laskutuksessa ja sotilasasiamiestoiminnan tilinpidossa syntyviin kurssieroihin.

1998 määräraha..... 100 000
1997 määräraha..... 170 000
1996 tilinpäätös..... —

Pääluokan 27 menot luvuittain vuosina 1996—1998

		v. 1996 tilinpäätös 1000 mk	v. 1997 talousarvio 1000 mk	v. 1998 esitys 1000 mk	Muutos 1997—1998 ± 1000 mk	± %
01.	Puolustusministeriö (150)	298 830	310 200	240 700	— 69 500	—22
10.	Puolustusvoimat (160)	8 817 540	9 262 700	9 784 500	+521 800	+ 6
30.	Kansainvälinen rauhanturvaamistoiminta (030)	166 468	73 700	69 400	— 4 300	— 6
99.	Puolustusministeriön hallinnonalan muut menot (150)	4 322	6 000	5 930	— 70	— 1
	Yhteensä	9 287 160	9 652 600	10 100 530	+447 930	+ 5

Pääluokka 28
VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Hallinnonalan kokonaishenkilöstömäärän arvioidaan vuonna 1998 olevan 10 840 henkilötyövuotta.

Valtiovarainhallinto vastaa
— hallituksen talous- ja finanssipoliittisten linjausten valmistelusta ja toimeenpanosta
— valtiontalouden hoidosta ja taloudenhoidon tarkastuksesta
— verotuksen toimeenpanosta
— valtion tarvitseman muun rahoituksen hankinnasta
— tullitoimesta
— rahoitusmarkkinoiden toimivuudesta
— julkisen hallinnon kehittämisestä
— valtion työnantaja- ja henkilöstöpolitiikasta
— yhteiskunnan tietohuollosta
sekä tuottaa muulle hallinnolle erilaisia tukipalveluja.

Valtiovarainministeriö toimii valtioneuvoston esikuntana talous- ja finanssipolitiikkaan, hallinnon kehittämiseen ja valtion työnantaja- ja henkilöstöpolitiikkaan liittyvissä kysymyksissä. Valtiovarainministeriön ja sen hallinnonalan toiminta tukee siten niitä päämääriä, jotka on esitetty talousarvion yleisperusteluissa. Valtiovarainhallinnon toiminnan painopisteitä yleisperusteluissa esitettyjen ohella vuonna 1998 ovat seuraavat:

Verotuksen toimeenpanossa toteutetaan sellaisia toiminnallisia ja organisatorisia muutoksia, joiden avulla voidaan turvata siirtyminen verolajikohtaiseen verotuksen toimittamisesta ja valvonnasta asiakaskohtaiseen verotukseen. Tärkein tällainen hanke on suuryritysten verotusta varten perustettava valtakunnallinen verovirasto, Konserniverokeskus. Se toimii verohallituksen alaisena muiden verovirastojen tapaan. Henkilöverotuksessa veroilmoitusten määrän vähentämistä jatketaan laajentamalla veroehdotusmenettelyä.

Tullitoimella edistetään ja vahvistetaan sisämarkkinoiden toimivuutta kaikilla sen aloilla. Tavoitteena on muun muassa Euroopan yhteisön ja kotimaan elinkeinotoiminnan tasapuolisten kilpailuedellytysten turvaaminen sekä erityisesti yhteisöön kohdistuvien petosten, laittoman tuonnin ja muiden tullirikosten torjuminen.

Ministeriön hallinnonalalla tuotetaan erilaisia *hallinnon tukipalveluita.* Näitä ovat valtioyhteisön sisäiset henkilöstö-, talous- ja finanssihallinnon sekä eläke- ja vahinkoturvan toimeenpanotehtävät. Nämä palvelut pyritään tuottamaan kilpailukykyisesti ja laadukkaasti. Hallinnon tukipalveluihin kuuluu myös valtion kiinteistö- ja muun omaisuuden hallinnointi. Omaisuutta pyritään hoitamaan siten, että toiminta on kannattavaa ja antaa tuottoa omaisuuteen sitoutuneelle pääomalle.

Taloudellisessa tutkimustoiminnassa korostuvat edelleen työllisyyden kestävään parantamiseen, valtion velkaantumisen supistamiseen sekä hyvinvointivaltion tulevaisuuteen liittyvä tutkimus.

Tilastotointa kehitetään ottamalla huomioon Euroopan unionin jäsenyydestä johtuvat tietotarpeet ja velvoitteet. Keskeisiä uudistamisen kohteita ovat kansantalouden tilinpito, työvoimatilastot, palkkatilastot, yritystoiminnan rakenne- ja suhdannetilastot, yritys- ja toimipaikkarekisteri, kuluttajahintaindeksi sekä tietotekniikan ja sähköisten tietoyhteyksien kehittäminen.

Valtiontalouden tarkastustoimen yleisenä päämääränä on edistää hallinnon tuloksellisuutta. Tarkastustoimi palvelee valtionhallinnon taloudellista ohjausta ja varmistaa, että sisäinen valvonta on asianmukaista ja taloudenhoito laillista. Toiminnantarkastusten painopisteenä ovat hallinnon taloudellisten ohjausjärjestelmien arviointi sekä valtionavustusten ja muiden tukien käytön arviointi. Osa voimavaroista kohdistetaan valtion kirjanpidon ja tilinpäätöksen uudistamiseen.

01. Valtiovarainministeriö

Selvitysosa: Valtiovarainministeriön pitkän aikavälin tavoitteena on vahvan, työllisyyttä parantavan talouskasvun edistäminen sekä valtiontalouden velkaantumisen kääntäminen laskuun. Keskeisenä tavoitteena on myös parantaa julkisen sektorin laatua ja tuottavuutta sekä vaikuttaa aktiivisesti EU-hallinnon kehittämiseen sekä tukea Suomen puheenjohtajakauden valmistelua.

Valtiovarainministeriötä kehitetään toimialansa strategisena ohjausyksikkönä. Ministeriön organisaatiota tiivistetään ja tehostetaan mm. uudistamalla valtiokonttorin ja valtiovarainministeriön työnjakoa valtion lainanoton ja varainhallinnan tehtävien hoitamisessa siirtämällä operatiivisia tehtäviä valtiokonttorille, uudistamalla ja vahvistamalla rahoitusmarkkinatoimialaan kuuluvien asioiden valmistelua sekä yhdistämällä työnantaja- ja henkilöstöpolitiikan sekä hallinnon kehittämiseen liittyvää valmistelua. Hallinnonalan ohjausta tehostetaan parantamalla toiminnan, talouden, suunnittelun ja tietojärjestelmien yhteensopivuutta.

Ministeriön alustavat tulostavoitteet vuodelle 1998 ovat:

— Valmistellaan talouspolitiikkaa, jolla parannetaan kansantalouden voimavarojen käyttöä, ja lisätään talouden sopeutumiskykyä, jolla voidaan torjua talouden häiriöitä.

— Tuotetaan uusimuotoinen ''hallituksen valtiontaloudellinen kertomus'', jossa ensimmäistä kertaa käsitellään kootusti eri hallinnonalojen toiminnan tuloksellisuus. Tämä on tärkeä osa hallinnon yleistä tuloksellisuuden parantamishanketta.

— Valmistaudutaan Suomen mahdolliseen liittymiseen EU:n talous- ja rahaliittoon ja valmistellaan sen edellyttämiä muutoksia Suomen harjoittamaan talouspolitiikkaan, valtiontalouteen ja rahoitusmarkkina- ja verolainsäädäntöön sekä muihin ministeriön toimialueisiin.

— Arvioidaan kansainvälisen integraation pitkällä aikavälillä edellyttämiä muutostarpeita julkisen talouden laajuuteen ja tehtäviin sekä verotukseen.

— Koordinoidaan hallituksen päättämien valtion menojen säästöjen ja työllisyysohjelman toteuttamista menokehysten ja talousarvion valmistelussa. Tavoitteena on valtion velkaantumisen taittamisen edellyttämä menojen kasvun rajoittaminen ja menojen kohdentaminen siten, että menotalous tukee talouden kasvua ja työllisyyden paranemista.

— Työhön kohdistuvan verotuksen keventämistä jatketaan. EU:n tulli- ja veropolitiikan kehittymiseen vaikutetaan erityisesti arvonlisäverotuksessa ja muussa välillisessä verotuksessa.

— Huolehditaan valtion maksuvalmiudesta sekä hankitaan valtion tarvitsema lainarahoitus mahdollisimman kustannustehokkaasti ja riskittömästi. Valtion velan riskien hallintaa kehitetään edelleen.

— Huolehditaan Suomen vastuulla olevan kolmivuotisen Maailmanpankkiryhmän pohjoismaisesta koordinaatiotehtävästä yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa Suomen kokonaisetuja edistävällä tavalla.

— Edistetään rahoitusmarkkinoiden vakautta, luotettavuutta ja kilpailuedellytyksiä sekä tuetaan pyrkimyksiä vähentää rahoitusjärjestelmän pankkikeskeisyyttä. Valmistellaan pankkitukijärjestelmän asteittaista lakkauttamista.

— Selvitetään talousarvion rakenteen uudistamistarpeet. Virastojen kirjanpidossa otetaan käyttöön liikekirjanpidon kaltainen järjestelmä 1998 alusta. Täsmennetään tilivelvollisuutta ja kehitetään siihen liittyvää raportointijärjestelmää sekä laaditaan malli ministeriökohtaisille toimintakertomuksille. Jatketaan EU- rahoituksen ja kirjanpidon uudistamisen edellyttämää sisäisen valvonnan kehittämistä.

— Valmistellaan hallintopolitiikkaa koskeva valtioneuvoston selonteko sekä käynnistetään selonteon pohjalta tarvittavat hankkeet.

— Valtion työnantaja- ja henkilöstöpolitiikalla tuetaan valtioyhteisön tehtävän onnistumista EU-jäsenyyden oloissa. Valtioyhteisön korkeatasoisesta toimintakyvystä huolehditaan myös toimintaympäristön muuttuessa ja henkilöstön määrällisissä ja rakenteellisissa muutoksissa.

— Valtion virastojen siirtymistä tuloksellisuutta parantavaan palkkausjärjestelmään edistetään Valtion työmarkkinalaitoksen ja pääsopijajärjestöjen tekemän periaatesopimuksen mukaisesti.

— Jatketaan julkisten palvelujen laadun ja tuottavuuden edistämistä ohjaus- ja tuotantotapoja kehittämällä.

— Jatketaan tietohallinnon koordinointia sekä kehitetään julkisia palveluja tietohallinnon keinoin.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään 125 000 000 mk.
Perustetaan osastopäällikön virka (A 31) ja yhden osastopäällikön viran nimike muutetaan kehitysjohtajaksi.
Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 369 000 mk yhden henkilötyövuoden siirtona momentilta 28.03.21 ja 307 000 mk yhden henkilötyövuoden siirtona momentilta 28.18.21 sekä vähennyksenä 550 000 mk yhden henkilötyövuoden siirtona momentille 24.99.02 ja 333 000 mk yhden henkilötyövuoden siirtona momentille 28.18.21.
Lisäksi määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon EMU-tiedotuksen menoina 7 000 000 mk ja valtionvelan riskienhallinta-, kaupankäynti- ja markkinajärjestelmien hankinta- ja ylläpitomenoina 5 000 000 mk.

1998 määräraha	125 000 000
1997 määräraha	113 000 000
1996 tilinpäätös	108 000 000

03. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus

Selvitysosa: Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT) on soveltavan taloudellisen tutkimuksen yksikkö, joka tuottaa talouspoliittista päätöksentekoa ja sen vaihtoehtoja koskevaa keskustelua varten tutkimuksia ja selvityksiä päätettyjen tai suunniteltujen toimenpiteiden vaikutuksista julkiseen talouteen, kotitalouksiin ja yrityksiin, kansantalouden rakenteeseen, kilpailukykyyn ja pitkän aikavälin kehitykseen.

Valtiovarainministeriö on asettanut tutkimuskeskukselle alustavasti vuotta 1998 koskien seuraavat tulostavoitteet:

Vuoden 1998 tutkimustoiminnassa on edelleen keskeistä selvittää, miten julkinen valta voi vaikuttaa taloudelliseen kasvuun, työttömyyden alentamiseen ja hyvinvointivaltion tulevaisuuteen. Taloudellisen kasvun kannalta on tärkeätä selvittää, miten lisääntyvä inhimillinen pääoma, infrastruktuuri ja valtion teollisuuspolitiikka vaikuttavat yritysten investointeihin ja mihin julkisen talouden voimavaroja tulisi ensisijaisesti suunnata. Suomi investoi tuntuvasti koulutukseen ja lisää lähivuosina merkittävästi myös investointeja teknologiaan ja tutkimukseen. Investointien tehokkuuden kannalta yhteiskunnallinen kustannus-hyötyanalyysi on keskeistä. Työttömyys, elinikäisen työajan lyhyys ja työmarkkinoilta syrjäytyminen ovat talouden keskeisiä ongelmia. Näiden ongelmien selvittämiseksi mm. vero- ja tulonsiirtojärjestelmien ja työmarkkinoiden rakennetekijöiden analysointi on tärkeätä. Tutkimusta järjestelmien kannustinvaikutuksista jatketaan ja kehitetään. Verotusta koskevassa tutkimuksessa painopistettä siirretään kansainvälisen verokilpailun aiheuttamien vaikutusten tutkimiseen. Hyvinvointivaltion tulevaisuutta koskevassa tutkimuksessa tarkastellaan useita teemoja. Julkisen sektorin sisäisen tehokkuuden parantamiseksi jatketaan julkisten palvelujen tehokkuuden tutkimusta. Uutena asiana ryhdytään tutkimaan palvelujen uusia vaihtoehtoisia tuotantotapoja ja julkisen säätelyn roolia markkinoiden toiminnan tehostamisessa. Tärkeitä tutkimuskohteita ovat myös julkisen talouden eri tasojen välisten tulonsiirtojen kehitys ja kannustinvaikutukset sekä EU:n ja valtion toimenpiteiden aluevaikutukset. Tutkimuksessa kiinnitetään kasvavaa huomiota julkisen velan pitkän aikavälin hallintaongelmiin. Syynä tähän on mm. valtion velan korkea taso, valtiontalouden jatkuva alijäämäisyys sekä väestön ikärakenteen kehitys. Jo ensi vuosikymmenellä väestön ikääntyminen vähentää työvoiman tarjontaa ja lisää julkisia menoja, mikäli nykymuotoinen hyvinvointipolitiikka jatkuu.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään nettomäärärahaa 17 251 000 mk.
Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 369 000 mk yhden henkilötyövuoden siirtona momentille 28.01.21.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	19 251 000
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset	2 000 000
Muut toimintamenot	17 251 000

Bruttotulot	
Maksullisen toiminnan tulot	2 000 000
— tutkimuspalvelut	1 900 000
— muut tulot	100 000
Nettomenot	17 251 000

1998 määräraha 17 251 000
1997 määräraha 17 620 000
1996 tilinpäätös 18 950 000

05. (28.05, osa) Valtiokonttori

Selvitysosa: Valtiokonttorin tavoitteena on edistää valtionhallinnon tuloksellisuutta tuottamalla kilpailukykyisiä taloudellishallinnollisia tukipalveluja. Tavoitteeseensa Valtiokonttori pyrkii toteuttamalla seuraavia tehtäviä valtiokonsernin sisäisen talous- ja finanssihallinnon sekä eläke- ja vahinkoturvan toimeenpanijana:

1. Tuottaa valtionhallinnolle talous- ja henkilöstöhallinnollisia tukipalveluja siten, että muut viranomaiset voivat keskittyä hoitamaan omaa erityisaluettaan.
2. Antaa asiantuntijapanoksensa hallinnon ohjausjärjestelmien ja rakenteiden uudistamiseen; sekä
3. Huolehtii osaltaan valtion henkilöstön työkyvyn ylläpitämisestä.

Valtiokonttorin ja valtiovarainministeriön työnjakoa uudistetaan valtion lainanoton ja varainhallinnan tehtävien hoitamisessa siirtämällä operatiivisia tehtäviä valtiokonttorille.

Valtiovarainministeriö on asettanut talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä Valtiokonttorille vuodelle 1998 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Palvelutavoitteet		1996 toteutuma	1997 tulossop. tavoite	1998 tavoite
Rahoituspalvelut				
— Lainakannan keskimääräinen takaisinmaksuaika		4 v	4 v	4 v
Antolainaus				
— Henkilölainojen sisäänmaksujen käsittelyaika	vk	1,4	1,6	1,6
— Yhteisölainojen sisäänmaksujen käsittelyaika	vk	1,4	1,5	1,4
— Lainojen ulosmaksujen käsittely	pv	1	1	1
Vahingonkorvaukset				
— Tapaturmakorvausten käsittelyaika	pv	24	22	22
— Rikosvahinkojen käsittelyaika	kk	7,1	6,5	5,5
— Muiden korvausten käsittelyaika	pv	17,9	18,4	18,2
Eläkkeet				
— Eläkepäätöksen käsittelyaika	kk	1,8	2	2
— Eläkkeen maksu aloitetaan palvelussuhteen päättymistä seuraavan kuukauden aikana.				
Sotilasvammat				
— Ensikertaiset elinkorot	kk	7	5	4
— Elinkoron oikaisut	kk	7	4	4
— Sairausapulisät	kk	5	4	4

Työn tuottavuus	1995/1996 toteuma	Muutos % 1996/1997 tulossop. tavoite	1997/1998 TAE
Antolainaus	19	4	1
Vahingonkorvaukset	14	0	2
Eläkkeet	2	—1	2
Sotilasvamma- ja vet.asiat	laskentatapa muuttunut v. 1996	6	—1

Maksullisen toiminnan tunnuslukutaulukot vuosille 1996—1998:

Liiketaloudelliset suoritteet	1996 toteutuma	1997 ennakoitu	1998 TAE
Maksullisen toiminnan tulot tmk	13 127	9 509	10 007
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset tmk	5 269	3 429	3 499
Käyttöjäämä tmk	7 858	6 080	6 508
— % tuloista	60	64	65
Osuus yhteiskustannuksista tmk	3 750	2 939	2 952
Ylijäämä tmk	4 107	3 140	3 556
— % tuloista	31	33	36
Investoinnit tmk	30	281	12
— % tuloista	0	3	0

Julkisoikeudelliset suoritteet	1996 toteutuma	1997 ennakoitu	1998 TAE
Maksullisen toiminnan tulot tmk	5 221	5 780	5 805
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset tmk	2 326	2 461	2 460
Käyttöjäämä tmk	2 895	3 319	3 345
— % tuloista	55	57	58
Osuus yhteiskustannuksista tmk	2 910	3 338	3 367
Ylijäämä tmk	—15	—19	—22
— % tuloista	—0	—0	—0
Investoinnit tmk	217	146	100
— % tuloista	4	3	2

Muiden säädösten kuin valtion maksuperustelain nojalla maksulliset suoritteet

	1996 toteutuma	1997 ennakoitu	1998 TAE
Maksullisen toiminnan tulot tmk	8 871	8 369	8 456
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset tmk	3 420	3 803	3 863
Käyttöjäämä tmk	5 451	4 566	4 593
— % tuloista	61	55	54
Osuus yhteiskustannuksista tmk	4 390	4 566	4 593
Ylijäämä tmk	1 062	0	0
— % tuloista	12	0	0
Investoinnit	242	254	240
— % tuloista	3	3	3

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään 181 000 000 mk.

1998 määräraha 181 000 000
1997 määräraha 185 000 000
1996 tilinpäätös 140 150 000

(88.) *Osakkeiden hankkiminen* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha on poistettu talousarviosta.

1997 määräraha 5 000 000
1996 tilinpäätös 10 000 000

(95.) *Valtion saatavien turvaaminen* (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti on siirretty momentiksi 28.99.95.

(06.) Tapaturmakorvaukset ja muut vahingonkorvaukset

Selvitysosa: Luku on poistettu talousarviosta ja sen momentti 50 on siirretty momentiksi 28.07.50.

07. (28.06 ja 07, osa) Valtion maksamat eläkkeet ja korvaukset

05. *Vakinaiset eläkkeet, perhe-eläkkeet sekä kuntoutustuet* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 13 138 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää valtion eläkelain (280/1966) ja siihen liittyvän lainsäädännön mukaisten eläkkeiden, perhe-eläkkeiden, kuntoutustukien ja niiden lisien sekä viivästyskorotusten ja mahdollisten oikeudenkäyntikulujen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon arvioitu eläkekannan volyymikasvu sekä vuodelle 1998 tuleva indeksikorotus.

Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Valtion palveluksen perusteella myönnetyt eläkkeet, kuntoutustuet ja perhe-eläkkeet	9 563 000 000
Kunnan, seurakunnan ja yksityisen palveluksen perusteella myönnetyt eläkkeet, kuntoutustuet, perhe-eläkkeet sekä valtionapulaitosten vastaavat eläkkeet	3 291 200 000
Kansanedustajain eläkkeet ja perhe-eläkkeet	42 200 000
Toisen korvauslain 7 § 2 momentissa tarkoitetut eläkkeet	200 000
Liikelaitosten ja liiketoimintaa harjoittavien valtion virastojen ja laitosten eläkkeet, kuntoutustuet ja perhe-eläkkeet	241 400 000
Yhteensä	13 138 000 000

1998 määräraha 13 138 000 000
1997 määräraha 12 692 800 000
1996 tilinpäätös 12 264 730 261

06. *Ylimääräiset eläkkeet* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 120 570 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää ylimääräisten eläkkeiden myöntämiseen voimassa olevien valtioneuvoston päätösten mukaisesti sekä aiemmin myönnettyjen ylimääräisten eläkkeiden maksamiseen.

Lisäksi määrärahasta saadaan myöntää ylimääräisiä eläkkeitä ja perhe-eläkkeitä Sotainvalidien Veljesliiton päätoimisille huoltotehtävissä toimiville toimihenkilöille sekä Kriminaalihuoltoyhdistyksen palveluksessa oleville niille toimihenkilöille, joiden palkkaukseen myönnetään valtionapua noudattaen soveltuvin osin valtion eläkelain, valtion perhe-eläkelain ja rintamaveteraanien varhaiseläkelain säännöksiä. Eläkkeestä vähennetään samasta palveluksesta työntekijäin eläkelain nojalla myönnettävä eläke.

Edelleen määrärahaa saa käyttää valtion palveluksesta aiemmin ylimääräisen eläkkeen saaneiden toimihenkilöiden määräaikaisten eläkkeiden jatkamiseen sekä heidän jälkeensä myönnettävien perhe-eläkkeiden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää enintään 3 700 000 mk ylimääräisistä taiteilijaeläkkeistä annetun valtioneuvoston päätöksen (75/1974) mukaisten taiteilijaeläkkeiden ja ylimääräisistä sanomalehtimieseläkkeistä annetun valtioneuvoston päätöksen (37/1977) mukaisten sanomalehtimieseläkkeiden myöntämiseen kuitenkin siten, että enintään saadaan myöntää täyttä eläkettä vastaavina 35 ylimääräistä taiteilijaeläkettä ja 10 ylimääräistä sanomalehtimieseläkettä. Lisäksi määrärahasta saadaan käyttää enintään 50 000 mk eduskunnan kansliatoimikunnan myöntämien ylimääräisten eläkkeiden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää ylimääräisten eläkkeiden ja perhe-eläkkeiden myöntämiseen Maatalousseurojen Keskusliiton, sittemmin Maatalouskeskusten liiton, ja niiden jäsenjärjestöinä toimineiden maanviljelys- ja talousseurojen päätoimisesta palveluksesta asutuslainsäädännössä annetun toimivallan käyttämistä varten muodostetuissa toimielimissä. Edellytyksenä on lisäksi, että henkilöllä on tai olisi ollut oikeus eläkkeeseen valtion varoista tai kunnallisesta eläkejärjestelmästä ns. lisäeläketurvan mukaisesti ja että eläketurva muuten jäisi olennaisesti pienemmäksi siitä, mitä se olisi ollut, jos asutustehtävissä palveltu aika

olisi luettu eläkeajaksi mainittuja eläkkeitä varten. Eläke myönnetään sen määräisenä, että se yhdessä Valtiokonttorin tai Kuntien eläkevakuutuksen ja Eläkekassa Maan myöntämän eläkkeen kanssa on yhtä suuri kuin Valtiokonttorin tai Kuntien eläkevakuutuksen myöntämä eläke olisi ollut, jos asutustehtävissä palveltu aika olisi kokonaan luettu eläkeajaksi näitä eläkkeitä varten.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vuodelle 1998 tuleva indeksikorotus sekä se, että vuonna 1998 myönnetään uusia taiteilijaeläkkeitä 35 ja sanomalehtimieseläkkeitä 10 kpl. Uusien ylimääräisten eläkkeiden määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon ns. paikalta palkattujen ulkomaan kansalaisten Suomen valtion palveluksesta kertyneen eläketurvan maksaminen kertasuorituksena valtioneuvoston päätöksen n:o 195/1989 nojalla.

Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Ennen myönnetyt ylimääräiset eläkkeet	115 320 000
Vuoden kuluessa myönnettävät taiteilija- ja sanomalehtimieseläkkeet (enintään)	3 700 000
Vuoden kuluessa myönnettävät muut ylimääräiset eläkkeet	1 500 000
Eduskunnan kansliatoimikunnan ylimääräiset eläkkeet (enintään)	50 000
Yhteensä	120 570 000

1998 määräraha 120 570 000
1997 määräraha 121 850 000
1996 tilinpäätös 113 501 920

07. *Muut eläkemenot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 172 950 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää korvausten maksamiseen Kuntien eläkevakuutukselle eri lakien nojalla valtion toimintojen kunnallistamisen yhteydessä suoritetuista eläkejärjestelyistä ja Eläkekassa Maalle siitä eläkemenojen lisäyksestä, mikä aiheutuu asutustehtävissä palvellun ajan huomioon ottamisesta eläkekassan myöntämässä eläkkeessä. Edelleen määrärahaa saa käyttää korvausten maksamiseen Nokia Telecommunications Oy:lle, Vapo Oy:lle, Vammas Oy:lle ja Lapua Oy:lle siitä valtion eläkelain tasoisen eläketurvan säilyttämisestä syntyvästä lisärasituksesta, joka näille yhtiöille aiheutuu 31.8.1976 Televan, 31.12.1983 Valtion polttoainekeskuksen, 31.12.1990 Vammaskosken tehtaan ja Lapuan Patruunatehtaan palveluksessa olleen henkilöstön siirrosta näiden yhtiöiden palvelukseen. Korvausta maksetaan myös yrityskauppojen tai vastaavien yritysten omistuspohjan uudelleenjärjestelyjen yhteydessä tai konsernin sisällä yhtiöstä toiseen vanhana työntekijänä ennen 1.1.1994 siirretyn henkilön työnantajalle. Valtiokonttori saa sopia vakuutusmatemaattisin perustein lasketusta eläkevastuiden kertasuorituksesta.

Selvitysosa: Korvaukset maksetaan pääasiassa vakuutusmatemaattisesti laskettuina kertasuorituksina. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vuodelle 1998 tuleva indeksikorotus.

Määrärahaa ei tulla käyttämään eläkekorvausten maksamiseen vuoden 1992 jälkeen perustettaville yhtiöille.

Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Korvaus Kuntien eläkevakuutukselle	159 500 000
Korvaus Nokia Telecommunications Oy:lle	3 750 000
Korvaus Vapo Oy:lle	5 300 000
Korvaus Vammas Oy:lle	1 600 000
Korvaus Lapua Oy:lle	2 300 000
Muut korvaukset	500 000
Yhteensä	172 950 000

1998 määräraha 172 950 000
1997 määräraha 171 100 000
1996 tilinpäätös 152 029 245

50. (28.06.50) *Tapaturmakorvaukset ja muut vahingonkorvaukset* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 175 600 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää tapaturmavakuutuslain ja liikennevakuutuslain sekä mainittuihin korvausjärjestelmiin liittyvän muun lainsäädännön mukaisten korvausten maksamiseen, valtion palveluksessa olleiden henkilöiden ja eräiden heihin verrattavien henkilöiden kuoltua suoritettavan taloudellisen tuen maksamiseen, valtion virkamieslain ja eroraha-asetuksen mukaisten erorahojen, toistuvien korvausten ja koulutusrahojen maksamiseen sekä valtion palveluksessa oleville virantoimituksesta tai työtehtävien suorittamisesta aiheutuvien eräiden kustannusten ja vahinkojen korvaamiseen, valtion liikelaitosten vahinkoturvajärjestelmästä suoritettavien korvausten sekä rautatien käytöstä johtuvan vahingon vastuusta annetun lain mukaisten korvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Tapaturmavakuutuslain (608/1948), ammattitautilain (1343/1988), valtion virkamiesten tapaturmakorvauksesta annetun lain (449/1990), työmarkkinatuesta annetun lain (1542/1993), sotilastapaturmalain (1211/1990) sekä tapaturmakorvausjärjestelmään liittyvän muun lainsäädännön nojalla maksettavat tapaturmakorvaukset	128 000 000
Liikennevakuutuslain (279/1959) ja liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/1991) nojalla maksettavat liikennevakuutuskorvaukset	10 300 000
Eräistä oikeudenkäynneistä valtion palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta annetun lain (269/1974) ja valtion virantoimituksesta tai työtehtävästä aiheutuneiden eräiden vahinkojen korvaamisesta annetun lain (794/1980) nojalla maksettavat valtion henkilöstölle aiheutuvien eräiden kustannusten ja vahinkojen korvaukset	500 000
Valtion virkamieslain (750/1994) ja eroraha-asetuksen (1350/1994) nojalla maksettavat virkamiesten erorahat, aikuiskoulutuslisät, toistuvat korvaukset ja ammattikoulutusrahat	13 200 000
Ryhmähenkivakuutusta vastaavan edun järjestämisestä aiheutuvat menot virka- ja työehtosopimusten nojalla sekä kansanedustajana toimineen henkilön, eduskunnan virkamiesten ja rauhanturvaamishenkilöstön vastaavaa etua koskevan lainsäädännön nojalla, sekä asevelvollisen kuoltua suoritettava taloudellinen tuki	20 000 000
Valtion liikelaitoksille valtion liikelaitosten vahinkoturvajärjestelmästä annetun valtioneuvoston päätöksen (1422/1991) nojalla maksettavat korvaukset	3 000 000
Rautatienkäytöstä johtuvan vahingon vastuusta annetun lain (8/1898) nojalla maksettavat korvaukset	600 000
Yhteensä	175 600 000

1998 määräraha 175 600 000
1997 määräraha 200 500 000
1996 tilinpäätös 165 675 947

(61.) *Korko valtion eläkerahastolle* (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti on siirretty momentiksi 28.99.61.

10. Valtiontalouden tarkastusvirasto

Selvitysosa: Valtiontalouden tarkastusviraston toiminta jakaantuu tilintarkastusyksikköön, kahteen toiminnantarkastusyksikköön, erityisyksikköön ja sisäisten palvelujen toimintayksikköön.

Valtiontalouden tarkastusvirasto on asettanut talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä vuodelle 1998 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Tilintarkastus tarkastaa kaikki tilivirastot vuosittain. Tilintarkastuksen raportointia aiennetaan edelleen ja tarkastuksen laatua kehitetään. Vuonna 1998 arvioidaan saatettavan loppuun yhteensä 113 tarkastusta. Vuonna 1997 vastaava luku on 105. Lisäksi viraston henkilöstö suorittaa liikelaitosten, kansainvälisten järjestöjen ja muita vastaavia tilintarkastuksia vuosittain noin 50 kappaletta.

Toiminnantarkastus arvioi toimintaa, jonka välitöntä tai välillistä seurausta valtion tulot ja menot ovat. Toiminnantarkastus selvittää toiminnan tavoitteiden sekä valtiontalouden kokonaisedun toteutumiseen liittyviä ongelmia ja tuottaa tietoa valtiontalouden ohjaukselle. Tavoitteena on, että toiminnantarkastuksia saatetaan päätökseen noin 30 kappaletta.

Tarkastusviraston kokonaiskustannukset kohdennettuina tarkastusyksiköille ovat seuraavat:

	1997 Mmk	1998 Mmk
Tilintarkastus	16,2	17,1
Toiminnantarkastus 1	11,8	11,8
Toiminnantarkastus 2	11,1	11,4
Kustannukset yhteensä	39,1	40,3

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään 40 300 000 mk.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi otettu huomioon lisäyksenä 52 000 mk yhden henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02 sekä 2 048 000 mk toiminnan laajentumisen johdosta.

1998 määräraha 40 300 000
1997 määräraha 38 200 000
1996 tilinpäätös 36 400 000

18. Verohallinto

Selvitysosa: Verohallinto toimii valtiovarainministeriön hallinnonalan verotuksen keskeisenä organisaationa. Sen asiakkaita ovat veronsaajat, veronmaksajat sekä tieto- ja asiantuntijapalvelujen käyttäjät.

Verohallinto kerää ja välittää tehtäviinsä kuuluvat verot ja veronluonteiset maksut veronsaajille oikeamääräisinä ja oikeaan aikaan. Lisäksi se huolehtii veronsaajien edunvalvonnasta. Veronmaksajia palvellaan siten, että he suoriutuvat mahdollisimman vaivattomasti lakimääräisistä velvoitteistaan. Verohallinto luovuttaa verotustietoja ja antaa mm. verotusta koskevia ennakkotietopäätöksiä maksullisina erityispalveluina.

Valtiovarainministeriö on asettanut talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä verohallinnolle vuodelle 1998 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Verohallinnon toimintaorganisaatiota kehitetään asiakaskohtaista palvelua ja valvontaa tukevaksi mm. hoitamalla suurten yritysten verotus perustetussa Konserniverokeskuksessa, sekä keskittämällä massaluonteisia toimintoja valtakunnallisesti. Toiminnan laatua ja asiakkaiden palvelua parannetaan Suomen laatupalkinnon arviointiperusteiden mukaisesti ja tavoitteiden toteutumista seurataan. Palvelujen saatavuus turvataan riittävän ja paikalliset olosuhteet huomioon ottavan palveluverkoston avulla. Verotuksen alueorganisaation kehittämistä jatketaan tuottavuuden ja taloudellisuuden parantamiseksi.

Yhteisöjen verotusmenettely uudistetaan talousarviovuoden loppuun mennessä. Yhteisöjen verotuslaskennassa ennakkoperintä ja lopullinen verotus yhdistetään ja verotus valmistuu yksilöllisesti tilikauden päättymisajankohdan mukaan. Verovelvollisen omaa ilmoittamisvelvollisuutta kevennetään laajentamalla veroehdotuksen käyttöä. Menettely mahdollistaa mm. verotuksen joustavan valmistumisen.

Henkilöstön koulutusta lisätään ja tehostetaan koulutusjärjestelmää parantamalla.

EU:n yhteisen rahan käyttöönotto toteutetaan tarvittaessa kansallisten siirtymäsuunnitelmien mukaisesti. Tietojärjestelmiin varaudutaan tekemään vuoden 2000 ja mahdollisen Euron käyttöönoton vaatimat muutokset.

Henkilöstön ammattitaidon kehittämispanostuksen sekä tietojärjestelmien vaatimien ylläpitotöiden ja laiteinvestointien vuoksi toiminnan tuottavuutta ja taloudellisuutta osoittavat tunnusluvut eivät tule vuonna 1998 paranemaan.

Maksullisen toiminnan tunnuslukutaulukko:

	1996 TP	1997 ennakoitu	1998 TAE
Maksullisen toiminnan tulot tmk	15 151	10 460	14 000
— julkisoikeudelliset suoritteet tmk	10 856	7 714	9 800
— muut suoritteet tmk	4 295	2 746	4 200
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset tmk	14 731	13 366	16 411
Käyttöjäämä tmk	420	—2 906	—2 411
— % tuloista	3	—28	—17
Osuus yhteiskustannuksista tmk	6 618	2 909	6 618
Ylijäämä/Alijäämä tmk	—6 198	—5 815	—9 029
— % tuloista	—41	—56	—64
Tulot % kustannuksista	71	64	61
Investoinnit tmk	0	0	0

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 389 872 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös ajoneuvohallintokeskukselle maksettavien eräiden tieliikenteen veroasioiden hoitoon liittyvien korvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina maksullisen toiminnan tuloina verohallinnon maksuperustepäätöksen mukaiset tulot ja edelliseltä vuodelta siirtyneet määrärahat. Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 333 000 mk yhden henkilötyövuoden palkkausmenojen siirto momentilta 28.01.21 ja vähennyksenä 307 000 mk yhden henkilötyövuoden palkkausmenojen siirto momentille 28.01.21. Lisäksi määrärahan mitoituksessa on

tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi otettu huomioon lisäyksenä 8 872 000 mk 85 henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	1 642 061 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	16 142 000
Muut toimintamenot	1 625 919 000
Bruttotulot	24 800 000
Maksullisen toiminnan tulot	14 000 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	9 800 000
— muut suoritteet	4 200 000
Muut tulot	10 800 000
Nettomenot	1 617 261 000
Edelliseltä vuodelta siirtyvä määräraha	—227 389 000
Määrärahatarve	1 389 872 000

1998 määräraha 1 389 872 000
1997 määräraha 1 530 000 000
1996 tilinpäätös 1 518 466 000

39. Eräät siirrot Ahvenanmaan maakunnalle

Selvitysosa: Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) mukaan Ahvenanmaan maakunnalle suoritetaan itsehallinnosta aiheutuvien menojen kattamiseksi vuosittain valtion varoista määrä, joka vahvistetaan itsehallintolain tarkoittamassa tasoituksessa. Ahvenanmaan valtuuskunta toimittaa tasoituksen vuosittain jälkikäteen kultakin kalenterivuodelta. Tasoitusmäärä lasketaan siten, että valtion tilinpäätöksen mukaiset asianomaisen vuoden tulot lukuunottamatta uusia valtion lainoja, kerrotaan itsehallintolain mukaisella tasoitusperusteella, joka on 0,45 prosenttia.

Tasoitusmäärästä maksetaan vuosittain ennakkoa, joka on otettava valtion talousarvioesitykseen. Ahvenanmaan valtuuskunta vahvistaa ennakon suuruuden. Myös vuotuisen ennakon arvioitu määrä lasketaan edellä tarkoitetulla tavalla.

Ahvenanmaan maakunnalle voidaan itsehallintolain mukaan myöntää myös ylimääräistä määrärahaa, verohyvitystä ja erityistä avustusta itsehallintolaissa tarkemmin säädetyin perustein. Myös näistä määrärahoista päättää Ahvenanmaan valtuuskunta. Itsehallintolain mukaan tasavallan presidentti vahvistaa tasoitusta koskevan valtuuskunnan päätöksen sekä edellä tarkoitettuja muita määrärahoja koskevat valtuuskunnan päätökset. Ahvenanmaan valtuuskunnan päätökset on vahvistettava niitä muuttamatta tai jätettävä vahvistamatta.

Määrärahaa saa Ahvenanmaan valtuuskunnan päätöksen mukaisesti käyttää Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) mukaista tasoitusta ja tasoitusmäärää koskevien ennakkomaksujen suorittamiseen. Kun tasoitus lain mukaan suoritetaan jälkikäteen, saattavat tällöin vielä vahvistamattomien tasoitusten määrät nousta ennakkomaksuja suuremmiksi. Tämän johdosta määrärahaa saa käyttää ennen lopullisen tasoituksen vahvistamista myös lisäennakon myöntämiseen varainhoitovuotta edeltäneiden vuosien menoihin.

1998 määräraha 771 000 000
1997 määräraha 729 000 000
1996 tilinpäätös 765 794 771

30. *Ahvenanmaan tasoitusmaksu* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 771 000 000 mk.

40. *Arpajaisveron tuoton palauttaminen Ahvenanmaan maakunnalle* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää arpajaisveron tuoton palauttamiseen Ahvenanmaan maakunnalle.

1998 määräraha 3 000 000
1997 määräraha 3 000 000
1996 tilinpäätös 3 300 547

40. Tullilaitos

Selvitysosa: Tullilaitos määrää ja kantaa tehtäväalueellaan tullit, verot ja muut maksut, toimittaa elinkeinoelämälle tarpeellisia tietoja, edistää ulkomaankauppaa ja sen sujuvuutta sekä huolehtii samalla Euroopan unionin ja Suomen kansallisesta edusta sekä kauppa- ja maatalouspoliittisista velvoitteista.

Valtiovarainministeriö on talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä asettanut alustavasti tullihallinnolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1998:

Keskeisenä tavoitteena on sisämarkkinoiden toimivuuden edistäminen ja vahvistaminen kaikilla alueilla ja erityisesti yhteisöpetosten sekä laittoman tuonnin ja muiden tullirikosten torjunta. Tavoitteena on myös yhteisön ja kotimaisen elinkeinotoiminnan tasapuolisten kilpailuedellytysten turvaaminen. Asiakaspalvelussa pyritään joustavuuteen ja tehokkuuteen sekä samalla tietojen oikeellisuuden ja tullivarmuuden lisäämiseen. Edelleen pyritään luotettavien, monipuolisten ja ajantasaisten ulko- ja sisäkaupan tilastotietojen tuottamiseen mm. siten, että yksityiskohtaiset kaupan kuukausitilastot julkaistaan keskimäärin enintään 10 viikon viipeellä.

Tavoitteiden saavuttamiseksi muun muassa uudistetaan henkilöstökoulutus ja muutoinkin jatketaan voimavarojen käytön tehostamista. Asiakkaiden ja tullilaitoksen välisten ilmoitusmenettelyjen ja tietojärjestelmien kehittämistä jatketaan. Riskianalyysiin perustuvan kohdehakuisen tullivalvonnan painopistealueena on unionin ulkorajavalvonta maamme etelä- ja itärajalla.

Työn tuottavuuden kasvutavoite on 1,5 prosenttia ja toiminnan taloudellisuuden yksi prosentti. Liiketaloudellisten suoritteiden kannattavuustavoite on 10 prosenttia.

Maksullisen toiminnan tunnusluvut:	1996 toteutuma	1997 ennakoitu	1998 TAE
Maksullisen toiminnan tulot tmk	36 059	40 600	42 000
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset tmk	32 041	31 153	31 153
Käyttöjäämä tmk	4 018	9 447	10 847
— % tuloista	11,1	23,3	25,8
Maksullisen toiminnan yhteiskustannukset tmk	10 640	10 346	10 346
Kustannukset yhteensä tmk	42 681	41 499	41 499
Ylijäämä/Alijäämä tmk	—6 622	—899	501
— % tuloista	—18,4	—2,2	1,2
Tulot % kustannuksista	84,5	97,8	101,2

21. *Toimintamenot (osa EU)* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 474 358 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös Maailman Tullijärjestön (WCO) kautta järjestettävään kehitysmaiden tullimiesten koulutukseen sekä koulutusyhteistyöhön ja siitä aiheutuviin menoihin Venäjän ja Baltian maiden kanssa sekä Interreg-hankkeiden rahoitukseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 220 000 mk siirtona momentilta 28.40.(66), 1 800 000 mk EU:n atk-perusteiseen passitusjärjestelmään siirtymisestä, 700 000 mk EU-tullipäälliköiden kokouksen järjestämisestä, 1 590 000 mk nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta annetun lain muutoksesta johtuen sekä 1 728 000 mk tulliselvitystehtävien siirtämisestä liikkuvaan junaan Vainikkalan ja Koulovan välillä. Lisäksi määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 1 320 000 mk tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi 13 henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02. Nettoutettavina tuloina momentilla otetaan huomioon EU:lta saatavat tullilaitoksen toimintaan kohdistuvat tuet. Käyttämättä jäänyt määrä voidaan joutua palauttamaan EU:lle.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot, muut toimintamenot	487 130 000
Bruttotulot, EU-tuet	6 000 000
Nettomenot	481 130 000
Edelliseltä vuodelta siirtyvä määräraha	—6 772 000
Määrärahatarve	474 358 000

1998 määräraha	474 358 000
1997 määräraha	462 300 000
1996 tilinpäätös	443 377 000

(66.) *Kansainvälisen tullijärjestön kautta ohjattava kehitysapu sekä koulutusyhteistyö Venäjän ja Baltian maiden kanssa* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti on poistettu talousarviosta ja sen määräraha 220 000 mk siirretty momentille 28.40.21.

1997 määräraha	220 000
1996 tilinpäätös	220 000

70. *Kaluston hankinta* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 18 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää suurten lastiyksiköiden läpivalaisulaitteen hankintaan sekä siihen liittyvään talonrakentamiseen. Hankkeen kustannusarvio on 90 000 000 mk ja rakennuksen hyötyala 1 200 m^2. Määrärahaa saa käyttää myös Interreg-hankkeiden rahoittamiseen.

Selvitysosa: Turku-Pietari -moottoritien rakentaminen kuuluu Nordic Triangle -hankkeeseen. Osana sitä on Vaalimaalle sijoitettava lastiyksiköiden kiinteä läpivalaisulaite siihen liittyvine toimitiloineen. Hankkeella varmistetaan EU-alueelta lähtevien tavaroiden ja alueelle saapuvien tavaroiden tehokas tarkastus liikenteen sujuvuutta heikentämättä.

1998 määräraha	18 000 000
1997 määräraha	27 500 000
1996 tilinpäätös	11 000 000

52. Tilastokeskus

Selvitysosa: Tilastokeskuksen toiminnan tavoitteena on, että sen tuottamat tilastot ovat luotettavia ja mahdollisimman ajantasaisia. Ne ovat koti- ja ulkomaisten asiakkaiden käytettävissä helposti ja nopeasti omaksuttavassa muodossa nykyaikaisia tiedon siirto- ja esitystapoja hyödyntäen.

Valtiovarainministeriö on asettanut alustavasti talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä Tilastokeskukselle vuodelle 1998 seuraavat tulostavoitteet:

1. Vaikuttavuus

Tilastokeskus jatkaa edelleen tilastotuotannon sopeuttamista Euroopan unionin jäsenyydestä johtuviin tietotarpeisiin ja velvoitteisiin. Keskeisiä uudistamisen kohteita ovat kansantalouden tilinpito, yritystoiminnan rakenne- ja suhdannetilastot, yritys- ja toimipaikkarekisteri, kuluttajahintaindeksi, palkkatilastot, työvoimatilastot, tietoyhteiskuntaa kuvaavat tilastot sekä tietotekniikan ja erityisesti tilastotoimen sähköisen tiedonsiirron kehittäminen.

Säännöllisesti ilmestyvien tilastojulkaisujen keskimääräinen valmistumisnopeus viikkoina on seuraava:

	1996	1997	1998
Vuosijulkaisut	47	47	46
1/4-vuosijulkaisut	11	11	11
Kk-julkaisut	6	7	7

2. Tuottavuus ja taloudellisuus

Tilastokeskuksen tuottavuus kasvaa vähintään 2,5 prosentilla.

Tilastotietojen yksikkökustannukset pidetään vuoden 1996 tasolla.

Kiinteiden kustannusten osuus kokonaiskustannuksista säilytetään nykyisellä tasolla.

Tilastokeskuksen kokonaiskustannukset (1 000 mk):

	1996	1997	1998	Muutos % 97/98
Tilastotoimen kehittäminen	3 895	4 140	4 163	0,6
Tuotteet ja palvelut	103 900	110 441	110 801	0,3
Tietovarannot	114 245	121 437	121 102	— 0,3
Kokonaiskustannukset	222 040	236 018	236 066	0,0

3. Maksullinen toiminta
Käyttöjäämä on 11,2 % tuotoista.

Maksullisen toiminnan tunnuslukutaulukko:

	1996 toteutuma	1997 ennakoitu	1998 TAE
Maksullisen toiminnan tulot tmk	38 422	38 500	41 342
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset tmk	36 872	35 666	36 732
Käyttöjäämä tmk	1 550	2 834	4 610
— % tuloista	4,0	7,4	11,2
Osuus yhteiskustannuksista tmk	4 657	4 657	4 610
Ylijäämä/alijäämä tmk	—3 107	—1 823	0
— % tuloista	—8,1	—4,7	0,0
Investoinnit % tuloista	0,9	0,9	1,0

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään nettomäärärahaa 188 985 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n jäsenyyteen liittyvien tilastohankkeiden rahoitukseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina maksullisen toiminnan tuloina suoritteiden myynnistä saatavat tulot sekä EU:lta saatavat tulot tilastotuotannon erilaisiin kehittämishankkeisiin.

Käyttämättä jäänyt EU:lta saatu projektikohtainen rahoitus voidaan joutua palauttamaan EU:lle.

Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 759 000 mk tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi 6 henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 226 000 mk yhden henkilötyövuoden palkkausmenojen siirtona momentilta 26.05.21.

Menojen ja tulojen erittely:

	mk
Bruttomenot	235 627 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	37 505 000
Muut toimintamenot	193 622 000
EU-tehtävistä aiheutuvat menot	4 500 000
Bruttotulot	46 642 000
Maksullisen toiminnan tulot	41 342 000
EU-tulot	4 500 000
Muut tulot	800 000
Nettomenot	188 985 000

1998 määräraha	188 985 000
1997 määräraha	170 300 000
1996 tilinpäätös	165 860 000

64. Valtion kiinteistölaitos

Selvitysosa: Kiinteistölaitoksen tehtävänä on huolehtia hallinnassaan olevan kiinteistövarallisuuden käytöstä, ylläpidosta ja kehittämisestä sekä kiinteistövarallisuuden hankkimisesta ja luovuttamisesta sekä alan asiantuntijatehtävistä. Kiinteistölaitoksen toiminta-ajatuksena on valtioyhteisön osana omistajuusasioita hoitavana virastona hankkia yhteiskuntavastuullisesti pääomalle markkinaperusteinen tuotto ja siten turvata omaisuuden arvo.

Kiinteistölaitoksen hallinnassa oli 1.1.1997 vuokrattavaa kiinteistökantaa yhteensä 4 246 000 huoneistoneliömetriä. Toimitilat jakautuivat tasearvon mukaan laskettuna eri käyttötarkoituksiin seuraavasti:

	%
— toimistokiinteistöt	37
— opetus- ja koulukiinteistöt	36
— tutkimuskiinteistöt	14
— muut käyttöomaisuuskiinteistöt	2
— vaihto-omaisuuskiinteistöt	11

Vuonna 1998 vuokrattava kiinteistökanta lisääntyy noin 30 000 huoneistoneliömetrillä.

Kiinteistölaitoksen keräämistä toimitilavuokrista noin 96 prosenttia tulee budjettitalouden piirissä olevilta valtion virastoilta ja laitoksilta. Yliopistot ja korkeakoulut ovat suurin asiakasryhmä.

Valtiovarainministeriö on asettanut talousarvion valmisteluun liittyen kiinteistölaitokselle vuodelle 1998 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

— toiminnasta kertyy nettotuloa yhteensä 1 160 000 000 mk

— vuokrausaste koko kiinteistökannassa on vähintään 95 prosenttia

— rakennushankkeet toteutetaan sovittujen aikataulujen ja kustannusarvioiden mukaisesti.

Kiinteistölaitoksen tulot muodostuvat pääosin toimitila-, asunto- ja maavuokrista. Seuraavassa maksullista toimintaa kuvaavassa tunnuslukutaulukossa on pääomakustannuksiksi laskettu 2,8 % korkoa koko pääomalle ja 4 % poistoa käyttöomaisuudelle vuoden 1995 hankinta-arvosta ja tämän jälkeen valmistuneille investoinneille poistoa 2,5 %. Laskelman lopussa on esitetty sijoitetun pääoman tuotto.

	1996 toteutuma 1000 mk	1997 ennakoitu 1000 mk	1998 TAE 1000 mk
TUOTOT:			
Varsinaiset tuotot	1 912 656	1 842 000	1 851 000
Satunnaiset tuotot	6 740	0	0
Rahoitustuotot	382	0	0
Myyntivoitot	24 544	0	0
Tuotot yhteensä	1 944 322	1 842 000	1 851 000
KUSTANNUKSET:			
Henkilöstö- ja hallintokulut	30 202	35 000	35 000
Aineet ja tarvikkeet	174 714	181 000	182 000
Ostetut palvelut	331 303	345 000	331 000
Laskennalliset pääomakustannukset			
— poistot	629 589	620 000	630 000
— korot (2,8 %)	621 258	594 000	583 000
Muut kustannukset			
— muut hoitokustannukset	2 790	4 000	3 000
— kiinteistövero	94 029	95 000	94 000
— välittömät verot	1 148	1 500	2 000
— satunn. ja rah.kulut	1 231	0	
— myyntitappiot	20 392	0	
Kustannukset yhteensä	1 906 656	1 875 500	1 860 000
Käyttöjäämä	37 666	—33 500	—9 000
Yhteiskustannukset			
— tukitoim. kustannukset	38 612	36 500	37 000
Alijäämä	—946	—70 000	—46 000
Sijoitettu pääoma keskimäärin	22 187 783	21 200 000	20 800 000
Tulos ennen rahoituseriä, satunnaisia eriä ja veroja:			
— tmk	615 569	525 500	539 000
— sijoitetun pääoman tuottoprosentti	2,77	2,47	2,59

74. *Talonrakennukset* (siirtomääräraha 3 v)
Momentille myönnetään 108 000 000 mk.

Käyttösuunnitelma:

	Hanke	Hyöty-ala m²	Kustannusarvio 1000 mk	Kustannusarvio mk/m²	Myönnetty mk	Myönnetään mk
1.	Virastotalo Kirkkokatu 4, Helsinki	8 000	89 000	11 125	39 000 000	32 000 000
2.	VTT, bio- ja elintarviketekniikan laboratorion laajennus, Espoo	1 875	19 000	10 133	8 500 000	10 500 000
3.	Keski-Suomen ympäristökeskus, Jyväskylä	900	12 000	13 333	4 000 000	8 000 000
4.	Jämsän virastotalon laajennus	1 412	11 500	8 144	4 000 000	7 500 000
5.	Sisäasiainministeriön väestönsuoja, Helsinki				4 000 000	1 000 000

6.	Vaasan poliisitalo				2 000 000	3 000 000
7.	Työterveyslaitos, Topeliuksenkatu 41b, Helsinki	6 500	100 000	15 385	—	15 000 000
8.	VTT, kemiantekniikan lisätilat, Espoo	1 600	20 000	12 500	—	15 000 000
9.	MTT, sikatalouden tutkimusasema, Hyvinkää	2 700	20 000	7 407	—	5 000 000
10.	Suunnittelu ja muut hankemenot					11 000 000
					Yhteensä	108 000 000

Selvitysosa: Momentille budjetoidaan pääsääntöisesti ne talonrakennusmäärärahat, joilla toteutettavat hankkeet kiinteistölaitos vuokraa rakennuksen käyttäjälle. Kiinteistölaitoksen tehtävänä on myös hoitaa opetusministeriön hallinnonalan uudisrakennushankkeet, jotka on budjetoitu toistaiseksi opetusministeriön pääluokkaan lukuunottamatta kulttuuritoiminnan erityiskohteiden, museoviraston ja Suomenlinnan hoitokunnan hankkeita.

Edellä lueteltujen hankkeiden lisäperusteluina esitetään seuraavaa:

7. Uudisrakennukseen sijoittuvat vuokralle työterveyslaitoksen keskusyksikön laboratorioluonteiset toiminnot. Hankkeeseen liittyy TTL:n käytössä olevan kiinteistön Haartmaninkatu 1 peruskorjaus, joka rahoitetaan momentilta 28.64.75.

8. Hankkeella parannetaan VTT:n kemiantekniikan tuotekehitystoiminnan edellytyksiä.

9. Hankkeella parannetaan sikatalouden kilpailukyvyn edellytyksiä. Tilat palvelevat myös mm. Helsingin yliopiston opetus- ja tutkimustoimintaa.

10. Määrärahaa käytetään lähinnä uusien hankkeiden suunnitteluun ja muihin hankemenoihin.

Edellä mainituista hankkeista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja vuonna 1999 noin 95 milj. mk ja vuonna 2000 noin 65 milj. mk.

1998 määräraha	108 000 000
1997 määräraha	155 000 000
1996 tilinpäätös	133 490 000

75. *Perusparannukset* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 310 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Valtion kiinteistölaitoksen hallinnassa olevan, valtion omistukseen pysyvästi tarkoitetun rakennuskannan teknisen, toiminnallisen, laadullisen ja rahallisen arvon säilyttämiseksi tehtävistä investointiluonteisista korjauksista, olemassaolevien rakennusten käyttöarvoa parantavista pienehköistä lisärakennuksista sekä valtiovarainministeriön erikseen määräämistä korjaustöistä aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös muusta suunnittelusta ja näihin liittyvistä tutkimuksista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Vuonna 1998 saa tehdä käynnissä oleviin töihin liittyviä sitoumuksia siten, että niistä aiheutuu valtiolle menoja myöhempinä vuosina enintään 200 000 000 mk.

Selvitysosa: Kiinteistölaitoksen hallinnassa olevan pysyvän rakennuskannan laajuus on 3,6 milj. huoneisto-m^2, tasearvo 13,8 mrd mk ja jälleenhankinta-arvo 27,5 mrd mk. Korjaustarpeeseen vaikuttaa kiinteistöjen ikärakenne, teknistyminen sekä kiireelliset kosteusvauriokorjaukset.

Suurimpia perusparannuskohteita ovat Helsingin kauppakorkeakoulun rakennukset, Helsingin, Turun ja Oulun yliopistojen rakennukset, Teknillisen korkeakoulun ja VTT:n rakennukset Espoossa, Vasa övningsskolas gymnasium -niminen lukio Vaasassa sekä Turun, Kouvolan ja Rovaniemen virastotalot.

1998 määräraha	310 000 000
1997 määräraha	350 000 000
1996 tilinpäätös	254 000 000

87. *Kiinteistöjen ja huoneisto-osakkeiden hankkiminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 100 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää valtion omistukseen hankittavien kiinteistöjen ja huoneisto-osakkeiden hankintamenojen maksamiseen. Vuonna 1998 saa lisäksi tehdä sitoumuksia siten, että niistä aiheutuu valtiolle menoja myöhempinä vuosina enintään 60 000 000 mk.

Selvitysosa: Määrärahasta ja vuodelta 1997 siirtyneestä vastaavasta määrärahasta on yhteensä 174 950 000 mk sidottu aikaisemmilla päätöksillä siten, että 9 000 000 mk käytetään Helsingin oikeus- ja poliisitalojen kauppahinnan maksamiseen lakiin (389/1981) perustuvan sopimuksen mukaisesti, 5 000 000 mk Tampereen poliisitalon kauppahinnan korkojen maksamiseen Tampereen kaupungin kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti, 20 000 000

mk Jyväskylän oikeus- ja poliisitalon kauppahinnan maksamiseen Jyväskylän kaupungin kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti, 1 250 000 mk Kuopion pelastusopiston kauppahinnan korkojen maksamiseen Kuopion kaupungin kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti, 33 000 000 mk Kuopion pelastuskoulun kauppahinnan ja korkojen maksamiseen Kuopion kaupungin kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti, 102 000 000 mk Kastellin tutkimuskeskuksen kauppahinnan ja korkojen maksamiseen Oulun kaupungin kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti, 3 000 000 mk Järvenpään virastotalon kauppahinnan korkojen maksamiseen Järvenpään kaupungin kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti sekä 1 700 000 mk Tampereen kaupungilta valtion teknillisen tutkimuskeskuksen käyttöön ostettujen toimitilojen yhtiölainaosuuden lyhennysten ja korkojen maksamiseen. Momentilla varaudutaan myös ennakoimattomien tarpeiden edellyttämiin kiinteistöjen ja huoneisto-osakkeiden hankintoihin.

1998 määräraha	100 000 000
1997 määräraha	210 000 000
1996 tilinpäätös	280 000 000

70. Hallinnon kehittämiskeskus

1. Palvelu- ja muut toimintatavoitteet

Hallinnon kehittämiskeskus tuottaa julkisen hallinnon erityisasiantuntemukseen perustuvaa koulutusta, konsultointi- ja muita kehittämispalveluja. Kehittämiskeskus tukee toiminnallaan julkisen hallinnon keskeisten uudistus- ja kehittämistavoitteiden toteuttamista.

Palvelutoiminnan painopistealueita ovat erityisesti valtioyhteisön kehittämishankkeiden toteuttamisen tukeminen, johdon ja johtamisen kehittäminen sekä hallintotehtävien laadun varmistaminen, muun muassa lainsäädännön laadun kehittäminen. Painopisteenä on myös tuottaa palveluja, joiden avulla voidaan tukea Suomen vaikuttamista ja toimintakykyä EU:ssa, erityisesti toteuttaa menestyksellisesti puheenjohtajuus vuonna 1999. Asiantuntijapalvelujen viennissä kehittämiskeskus ottaa huomioon erityisesti Suomen lähialuepolitiikan tavoitteet.

2. Investointien enimmäismäärä ja tärkeimmät kohteet

Hallinnon kehittämiskeskuksen investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 1998 enintään 2 000 000 mk. Lisäksi Hallinnon kehittämiskeskus saa tehdä vuonna 1998 investointeja koskevia sitoumuksia, joista aiheutuu menoja seuraavina vuosina enintään 2 000 000 mk.

3. Lainanotto

Hallinnon kehittämiskeskus oikeutetaan ottamaan valtion liikelaitoksista annetun lain (627/1987) 8 §:n 2 momentissa tarkoitettua lainaa enintään 5 000 000 mk.

Selvitysosa: Valtioneuvosto on, ottaen huomioon eduskunnan hyväksyttäväksi esitetyt palvelu- ja muut tavoitteet, talousarvioesityksen antamisen yhteydessä asettanut alustavasti Hallinnon kehittämiskeskuksen tulostavoitteeksi 500 000 mk vuonna 1998 ja tuloutustavoitteeksi 0 mk vuonna 1998.

Tunnuslukutaulukko	1996 toteutuma	1997 ennakoitu	1998 TAE
Liikevaihto mmk	34,1	36	37
— muutos %	—3,6	—	2,7
Käyttökate mmk	0,4	1,0	1,5
— liikevaihdosta %	1,1	2,8	4,1
Tilikauden tulos ennen tilinpäätössiirtoja mmk	0,4	1,0	1,5
Tappio/voitto mmk	—0,7	0	0,5
— liikevaihdosta %	—2,1	—	1,4
— peruspääomasta %	—14	—	10
Sijoitetun pääoman tuotto %	—	—	10
Investoinnit liikevaihdosta %	0	2,0	3,0
Omavaraisuusaste %	22	33	35
Henkilöstömäärä (keskimäärin)	67	60	58

80. (28.80, osa) Hallinnon uudistaminen ja eräät henkilöstöhallinnon tukitoimenpiteet

(02.) *Eräät muut palkat ja virkasuhteen ehtoja koskevat päätökset* (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti on siirretty momentiksi 28.81.02.

20. *Kehittämis- ja koulutustoiminta* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 13 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää julkisen hallinnon kehittämisen edellyttämien tutkimusten, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palvelujen tuottamis- ja hankintamenojen sekä kehittämis- ja koulutustoiminnasta aiheutuvien ulkomaanmatkamenojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös hallinnon kehittämishankkeisiin lähialueille, OECD:n lähialueiden hallinnon kehittämishankkeisiin sekä EU-yhteistyöhön hallinnon kehittämisessä.

Määrärahaa saa käyttää noin 10 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

1998	määräraha	13 000 000
1997	määräraha	13 000 000
1996	tilinpäätös	15 000 000

21. *Henkilöstön sopeuttamisen tukeminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää hallinnon rationalisoinnin yhteydessä tarvittavista henkilöstön uudelleensijoittamisen tukitoimista aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon edellisiltä vuosilta siirtyvä, käyttämättä jäänyt 2 000 000 markan määräraha.

1998	määräraha	1 000 000
1997	määräraha	3 000 000
1996	tilinpäätös	5 000 000

22. *Integraatiovalmennus* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 25 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää henkilöstön integraatiovalmennukseen mm. ulkomailla tapahtuvaan harjoitteluun ja koulutukseen. Määrärahaa saa käyttää integraatiovalmennuksen kehittämiseen, palvelujen hankkimiseen, kehittämis- ja koulutustoiminnasta aiheutuvien ulkomaanmatkamenojen maksamiseen sekä valmennuksen seurantaan. Määrärahaa saa käyttää European Institute of Public Administrationin kanssa tehdystä yhteistyösopimuksesta aiheutuvien velvoitteiden maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää Suomelle vuonna 1999 tulevan Euroopan unionin puheenjohtajuuden aiheuttamasta henkilöstön lisävalmennustarpeesta sekä muusta EU-yhteistyöstä henkilöstön kehittämisessä aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää järjestelmälliseen valmennukseen suomalaisten EU-toimielimiin hakeutumisen edistämiseksi. Määrärahaa saa käyttää myös euroharjoittelijoiden palkkausmenojen maksamiseen sekä kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu.

1998	määräraha	25 000 000
1997	määräraha	25 000 000
1996	tilinpäätös	29 000 000

23. *Työsuojelun edistäminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 775 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää työsuojelurahastoa vastaavan järjestelyn (laki työsuojelurahastosta 407/1979) toteuttamiseksi valtionhallinnossa työsuojelututkimukseen, työsuojelukoulutukseen, työsuojelutietojen keräämiseen ja työsuojelua koskevaan tiedottamiseen sekä valtiotyönantajan ja sen palveluksessa olevan henkilöstön välisten työelämän suhteiden edistämistä tarkoittavaan tutkimukseen, koulutukseen ja tiedotukseen. Määrärahaa saa käyttää enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin työsopimussuhteisiin tällä määrärahalla rahoitettavia tutkimusprojekteja varten.

1998	määräraha	4 775 000
1997	määräraha	5 000 000
1996	tilinpäätös	4 826 000

24. *VEL-perusteinen ja varhaiskuntoutustoiminta* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 15 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää valtion eläkelain (280/1966) mukaisten kuntoutuksesta aiheutuvien muiden etuuksien kuin kuntoutustukien maksamiseen, Valtiokonttorin varhaiskuntoutuksesta antamien ohjeiden mukaiseen toimintaan sekä kuntoutustoiminnan tutkimuksesta, kehittämisestä ja koulutuksesta aiheutuviin menoihin. Määrärahaa saa käyttää enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon kuntoutusrahan vuodelle 1998 tuleva indeksikorotus. Volyymikasvua oletetaan tapahtuvan jonkin verran VEL-perusteisen kuntoutuksen sekä työkykyä ylläpitävän toiminnan koulutuksen johdosta.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon edelliseltä vuodelta siirtyvä, käyttämättä jäänyt 10 000 000 markan määräraha.

1998 määräraha 15 500 000
1997 määräraha 25 500 000
1996 tilinpäätös 22 559 555

25. *Valtion henkilöstöjärjestelyt* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 28 240 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää lakkautuspalkkalain (182/1931, muut. 904/1948) mukaisten lakkautuspalkkojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös ennen vuotta 1992 päätetyn viraston toiselle paikkakunnalle siirron johdosta työpaikan järjestämiseen henkilölle, joka ei ole voinut siirtyä viraston uudelle sijaintipaikkakunnalle.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä lakkautuspalkkaa saavien henkilöiden eläkkeelle siirtyminen. Vuosittain siirtyy vanhuuseläkkeelle keskimäärin 50 henkilöä.

Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Lakkautuspalkat	28 000 000
Henkilöstöjärjestelyt	240 000
Yhteensä	28 240 000

1998 määräraha 28 240 000
1997 määräraha 34 240 000
1996 tilinpäätös 19 741 477

26. *EU-puheenjohtajuus* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 30 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Suomelle vuonna 1999 tulevan Euroopan unionin puheenjohtajuuden aiheuttaman välttämättömän lisähenkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin palvelussuhteisiin ja tehtäviin. Määrärahaa saa käyttää myös EU-puheenjohtajuudesta tai siihen valmistautumisesta johtuvien ylityökorvausten maksamiseen, lisähenkilökunnan tarvitsemista toimitiloista aiheutuviin menoihin, matka- ja edustuskustannusten maksamiseen, tiedotus-, käännös- ja postituskustannusten maksamiseen, julkaisu- ja tiedotusmateriaalin tuottamiseen sekä muihin EU-puheenjohtajuudesta tai siihen valmistautumisesta aiheutuviin menoihin, ei kuitenkaan kokousten, seminaarien ja muiden niitä vastaavien EU-puheenjohtajuuteen liittyvien tilaisuuksien järjestämisestä välittömästi aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: EU-puheenjohtajuudesta aiheutuu vuosina 1998—2000 arviolta noin 280 henkilötyövuotta vastaava lisähenkilöstötarve. Suurin tarve kohdistuu vuodelle 1999, mutta jo vuonna 1998 lisähenkilöstön tarpeeksi arvioidaan noin 80 henkilötyövuotta. Momentin mitoituksessa on otettu huomioon henkilöstön palkkausmenojen lisäksi eräitä muita puheenjohtajuuteen valmistautumisesta aiheutuvia menoja. Määrärahasta maksetaan keskitetysti kaikki puheenjohtajuudesta aiheutuvat henkilöstö- ja muut menot, ei kuitenkaan kokousten järjestämisestä välittömästi aiheutuvia menoja, jotka maksetaan momentin 24.99.24 (EU-puheenjohtajuus) määrärahasta.

1998 määräraha 30 000 000

60. *Valtionosuus koulutus- ja erorahastosta johtuvista menoista* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 300 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää koulutus- ja erorahastosta annetun lain (537/1990) 4 §:n 2 momentin mukaisen valtion maksun maksamiseen koulutus- ja erorahastolle.

Selvitysosa: Valtio suorittaa työsopimussuhteessa olevan henkilöstönsä osalta sosiaali- ja terveysministeriön vahvistaman prosenttimäärän suuruisen maksun koulutus- ja erorahastolle. Maksun suuruus vuonna 1997 on 0,075 %.

Koulutus- ja erorahastolle vuonna 1998 suoritettavan maksun arvioidaan olevan 3 300 000 mk. Vuonna 1997 mahdollisesti liikaa tai liian vähän suoritettu määrä on tarkoitus ottaa huomioon vuodelta 1998 suoritettavassa maksussa valtion työsopimussuhteisen henkilöstön palkkasumman tultua lopullisesti selvitetyksi.

1998 määräraha 3 300 000
1997 määräraha 4 300 000
1996 tilinpäätös 4 882 140

81. (28.80, osa, 81 ja 99, osa) Eräät hallinnonaloittain jakamattomat menot

01. *Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkaukset* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan unionin toimielimissä toimivien suomalaisten kansallisten asiantuntijoiden palkkaus- ja sosiaaliturvakustannusten maksamiseen. Määrärahalla saa palkata enintään 25 henkilötyövuotta vastaava määrä henkilöstöä määräaikaisiin kansallisten asiantuntijoiden tehtäviin.

Selvitysosa: Euroopan unionissa palvelevien suomalaisten kansallisten asiantuntijoiden palkkauksen ja sosiaaliturvan maksaa kotimainen työnantaja, mutta Euroopan unioni maksaa heille tiettyjä korvauksia. Kansallisten asiantuntijoiden palvelussuhteen ehdot unionin toimielimissä perustuvat komission 24.7.1988 antamaan päätökseen siihen vuonna 1991 tehtyine muutoksineen. Kansalliset asiantuntijat työskentelevät Euroopan unionin toimielimissä määräajan, vähintään kolme kuukautta ja enintään kolme vuotta. Henkilö voi toimia kansallisena asiantuntijana vain yhden kerran.

1998 määräraha..... 7 000 000
1997 määräraha..... 7 000 000
1996 tilinpäätös..... 4 445 885

02. (28.80.02) *Eräät muut palkat ja virkasuhteen ehtoja koskevat päätökset* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää välttämättömän lisähenkilökunnan palkkausten maksamiseen sellaisissa tapauksissa, joissa henkilöstön lisätarve ei ole ollut tiedossa varsinaista talousarvioesitystä laadittaessa, sekä valtiovarainministeriön tekemistä virkasuhteen ehtoja koskevista päätöksistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

1998 määräraha..... 1 000 000
1997 määräraha..... 1 000 000
1996 tilinpäätös..... 363 000

22. *Nettobudjetoitujen virastojen toiminnan kehittäminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää vuoden 1996 talousarvion tulomomenteille nettobudjetoitujen virastojen maksullisen toiminnan kehittämiseen sekä kone- ja laitehankintoihin.

1998 määräraha..... 4 000 000
1997 määräraha..... 8 000 000

23. (28.99.23) *Arvonlisäveromenot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 500 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten valtion virastojen ja laitosten tavaroiden ja palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäveromenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonlisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

1998 määräraha..... 3 500 000 000
1997 määräraha..... 3 500 000 000
1996 tilinpäätös..... 3 384 263 294

24. (28.99.24) *Kehitysyhteistyöstä ja lähialueyhteistyöstä aiheutuvat arvonlisäveromenot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 50 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kehitysyhteistyöhön ja Keski- ja Itä-Euroopan maiden avustamiseen käytettyjen ja kotimaasta hankittujen palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäveromenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Arvonlisäverolain mukaan ministeriöiden kehitysyhteistyötä varten kotimaasta ostamat palvelut ovat arvonlisäverollisia. Jotta arvonlisäverolla ei rasiteta Suomen kehitysyhteistyötä ja Keski- ja Itä-Euroopan maiden avustamista, arvonlisäveromenot budjetoidaan erikseen.

1998 määräraha..... 50 000 000
1997 määräraha..... 100 000 000
1996 tilinpäätös..... 32 585 591

95. *Lakiin tai asetukseen perustuvat menot, joita varten talousarvioon ei ole erikseen merkitty määrärahaa* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 100 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää sellaisten lakiin tai asetukseen perustuvien menojen maksamiseen, joita varten talousarvioon ei ole erikseen myönnetty määrärahaa.

1998 määräraha..... 100 000
1997 määräraha..... 100 000
1996 tilinpäätös..... 6 560 756

96. *Edeltä arvaamattomat tarpeet*
Momentille myönnetään 1 000 000 mk.
Määrärahaa saa käyttää sellaisten edeltä arvaamattomista tarpeista aiheutuvien välttämättömien menojen maksamiseen, joita varten talousarviossa ei ole määrärahaa.

1998 määräraha..... 1 000 000
1997 määräraha..... 1 000 000
1996 tilinpäätös..... —

82. (28.82, 86 ja 87) Korvaukset rahastoille ja rahoituslaitoksille

Valtioneuvosto oikeutetaan määräämillään ehdoilla antamaan vuonna 1998 vastavakuuksia vaatimatta valtion omavelkaisia takauksia ja takuita valtion vakuusrahastosta annetun lain (379/1992) 1 §:n 4 momentissa tarkoitettujen yhtiöiden koti- ja ulkomaisten lainojen, muiden sitoumusten ja sovittujen ehtojen täyttämisen vakuudeksi.

Takauksia, takuita ja muita sitoumuksia saa antaa siten, että niiden yhteenlaskettu pääomamäärä yhdessä vuosina 1993—97 momentilla 28.87.89 myönnettyjen valtuuksien nojalla annettujen sitoumusten kanssa on enintään 35 000 000 000 mk tai yhdessä vuosien 1993—96 momentilta 28.87.89 ja vuoden 1993 ensimmäisen lisätalousarvion momentilta 28.87.51 myönnetyn muun tuen kanssa pääomamäärältään enintään 60 000 000 000 mk.

41. *Takauskorvaukset eläkekassa Tuelle* (arviomääräraha)
Momentille myönnetään 21 000 000 mk.
Määrärahaa saa käyttää Eläkekassa Tuen Osuuskunta Eka-yhtymälle antaman lainan valtion takauksesta aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Eka-yhtymän saneerausmenettelyn osana ja Eläkekassa Tuen eläkkeiden turvaamiseksi Eka-yhtymästä johtuva vastuuvajaus Eläkekassa Tuessa on muutettu vakautetuksi lainaksi, jonka Eka-yhtymän päävelkojat ovat taanneet. Valtio on 16.2.1995 antanut takauksen Eläkekassa Tuen Osuuskunta Eka-yhtymälle antaman lainan enintään 140 255 000 markan lyhennyksille ja koronmaksuille vuosina 1994—2003. Takaajat joutuvat maksamaan takaamansa määrän Eläkekassa Tuelle. Vuosina 1994—1996 valtion maksusuoritukset olivat 24,6 milj. mk. Vuonna 1997 maksetaan 6,7 milj. mk. Vuoden 1998 osalta menot ovat noin 20,8 milj. mk, vuoden 1999 osalta noin 19,9 milj. mk ja vuoden 2000 osalta noin 18,8 milj. mk. Vuosina 2001—2003 maksettavaksi tulee 49,6 milj. mk.

1998 määräraha 21 000 000

43. *Luottotappiokorvaus Postipankki Oy:lle* (arviomääräraha)
Momentille myönnetään 4 000 000 mk.
Määrärahaa saa käyttää Postipankki Oy:n investointirahastosta ilman turvaavaa vakuutta myönnettyjen lainojen luottotappioiden korvaamiseen valtioneuvoston sitoumusten mukaisesti. Määrärahaa saa käyttää myös Postipankki Oy:n investointirahastosta annetun lain 13 §:n mukaisten valtion investointirahastosta rahaston vastuulla myönnetyistä lainoista aiheutuneiden luottotappioiden korvaamiseen ja tällaisia luottotappioita koskevien ennakkokorvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Postipankki Oy:n investointirahastosta annettu laki (973/1987) on kumottu lailla Postipankki Oy:n investointirahastosta annetun lain kumoamisesta (448/1990). Viimeksimainitun lain 2 §:n 1 momentin mukaan Postipankki Oy:n investointirahastosta annetun lain 6 §:n nojalla valtioneuvoston Postipankki Oy:lle antama sitoumus, jonka mukaan valtio korvaa pankille Postipankki Oy:n investointirahaston lainanannossa mahdollisesti syntyneitä luottotappioita, pysyy lain kumoamisesta huolimatta edelleen voimassa. Saman lain 2 §:n 2 momentin mukaan sen estämättä, että laki Postipankki Oy:n investointirahastosta kumotaan, on edelleen noudatettava muun muassa, mitä sanotun lain 13 §:ssä on säädetty. Tämän säännöksen mukaan valtio korvaa Postipankki Oy:lle täysimääräisinä ne luottotappiot, jotka aiheutuvat valtion investointirahastosta rahaston vastuulla myönnetyistä lainoista.

1998 määräraha..... 4 000 000
1997 määräraha..... 8 000 000
1996 tilinpäätös..... 1 392 345

60. (28.86.60) *Suomen itsenäisyyden juhlarahaston toiminnan rahoittaminen*
Momentille myönnetään 10 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Suomen itsenäisyyden juhlarahaston tutkimus- ja koulutustoiminnan rahoittamiseen.

Selvitysosa: Suomen itsenäisyyden juhlarahasto toimii seuraavilla toimintalohkoilla:

— kasvuyritysten rahoitus,
— rahastosijoitukset,
— teknologian kaupallistaminen ja siemenrahoitus sekä
— tutkimus ja koulutus.

Sitran uutta rahoitusta koskevat päätökset ovat eri toimintalohkoilla yhteensä 130—150 milj. mk vuodessa. Näistä tutkimusta ja koulutusta koskevien rahoituspäätöksien määrä on vuonna 1998 noin 20 milj. mk.

1998 määräraha 10 000 000
1997 määräraha 10 000 000
1996 tilinpäätös 20 000 000

61. (28.87.61) *Korvaus valtion vakuusrahastolle lainojen ja takausten hoitomenoihin* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 045 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää valtion vakuusrahastosta annetun lain (379/1992) 15 §:n 2 momentin mukaisesti valtion vakuusrahaston ottamien lainojen ja niiden korkojen ja lainoista maksettavien muiden menojen suorittamiseen sekä rahaston takausvelvoitteiden täyttämiseen.

Selvitysosa: Valtion vakuusrahaston tukitoiminta perustuu lainanottoon koti- ja ulkomaisilta pääomamarkkinoilta. Jos rahaston varat eivät riitä sen ottamien lainojen ja niiden korkojen ja lainoista aiheutuvien muiden menojen suorittamiseen tai rahaston takausvelvoitteiden täyttämiseen, suoritetaan puuttuva määrä valtion vakuusrahastosta annetun lain 15 §:n 2 momentin mukaan valtion talousarvioon otettavasta määrärahasta.

Valtion vakuusrahastolle on otettu vuonna 1992 ja 1993 lainaa yhteensä noin 20 000 milj. mk. Vakuusrahaston lainanotosta aiheutuvat korkomenot ja lainoista aiheutuvat muut menot, joita ei ole mahdollista maksaa rahaston varoista, ovat vuonna 1998 noin 1 045 000 000 mk.

1998 määräraha 1 045 000 000
1997 määräraha 800 000 000
1996 tilinpäätös 800 000 000

(89.) (28.87.89) *Pankkitoiminnan tukeminen* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti on poistettu talousarviosta.

1997 määräraha ..... —
1996 tilinpäätös ..... —

84. (28.84 ja 85) Kansainväliset rahoitusosuudet

66. (28.85.66) *Kansainvälisille rahoituslaitoksille annettujen sitoumusten lunastaminen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kansainvälisille rahoituslaitoksille jäsenyyden perusteella vuosina 1982—1986 annettujen sitoumusten lunastamiseen sekä lunastamisesta aiheutuvien kustannusten maksamiseen. Määrärahaa saa myös käyttää vuoden 1986 jälkeen annettujen sitoumusten lunastamisen yhteydessä aiheutuvien valuuttakurssitappioiden maksamiseen.

Selvitysosa: Vuoden 1987 alusta lukien annettavat sitoumukset ja niiden lunastukset kirjataan tasetilille. Vuosina 1982—1986 annettuja sitoumuksia oli vuoden 1996 lopussa lunastamatta 9,1 milj. mk.

1998 määräraha 3 500 000
1997 määräraha 6 000 000
1996 tilinpäätös 7 362 607

68. *Suomen maksuosuus Pohjoismaiden Ympäristörahoitusyhtiön pääomasta* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Pohjoismaiden Ympäristörahoitusyhtiön peruspääoman korotuksen vuonna 1998 suoritettavan kolmannen osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Pohjoismaiden Ympäristörahoitusyhtiön (Nefco) peruspääomaa on tarkoitus korottaa vuosien 1996—2001 aikana 40 milj. ecusta 80 milj. ecuksi. Suomen osuus korotuksesta on noin 6,7 milj. ecua. Vuonna 1998

suoritettavaa kolmatta maksuerää varten momentille ehdotetaan 6 500 000 mk.

1998 määräraha..... 6 500 000
1997 määräraha..... 6 500 000
1996 tilinpäätös..... 6 392 654

(85.) Sitoumusten lunastaminen

Selvitysosa: Luku on poistettu talousarviosta ja sen momentti 66 on siirretty momentiksi 28.84.66.

(86.) Suomen itsenäisyyden juhlarahasto

Selvitysosa: Luku on poistettu talousarviosta ja sen momentti 60 on siirretty momentiksi 28.82.60.

(87.) Rahoitusmarkkinoiden vakauttaminen

Selvitysosa: Luku on poistettu talousarviosta ja sen momentti 61 on siirretty momentiksi 28.82.61.

(89.) Euroopan investointipankki (EU)

Selvitysosa: Luku on poistettu talousarviosta ja sen momentti 68 on siirretty momentiksi 28.90.68.

90. (28.89 ja 90) Suomen maksuosuudet Euroopan unionille (EU)

66. (28.90.66 ja 67) *Maksut Euroopan unionille (EU)* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 870 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan unionille suoritettavien arvonlisäveropohjaan ja bruttokansantuloon perustuvien Suomen maksuosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: EU:n talousarvion rahoittamiseen annettavista varoista ja jäsenvaltioiden maksuosuuksista niihin säädetään EU:n omia varoja koskevassa neuvoston päätöksessä 94/728/EY, EURATOM.

EU:n omat varat käsittävät sekalaisten tulojen ja traditionaalisten omien varojen eli tullien ja sokerimaksujen lisäksi jäsenvaltioiden suoritettavat arvonlisäveropohjaan perustuvan maksun (ALV-maksu) ja bruttokansantuloon perustuvan maksun (BKTL-maksu). Suomen EU:n puolesta keräämät traditionaaliset omat varat eivät sisälly Suomen valtion talousarvioon.

ALV-maksun ja BKTL-maksun tarkemmat laskentaperusteet sisältyvät neuvoston asetuksiin (ETY, Euratom) N:o 1552/89 EU:n omista varoista tehdyn päätöksen soveltamisesta ja (ETY, Euratom) N:o 1553/89 arvonlisäverosta kertyvien omien varojen kannon lopullisesta menettelystä sekä neuvoston direktiiviin 89/130/ETY/Euratom markkinahintaisen bruttokansantuotteen muodostamisen yhdenmukaistamisesta.

Määräraha perustuu EU:n vuoden 1998 talousarvioehdotukseen. Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Arvonlisäveropohjaan perustuvat maksut	2 747 000 000
Bruttokansantuloon perustuvat maksut..	3 123 000 000
Yhteensä	5 870 000 000

1998 määräraha 5 870 000 000
1997 määräraha 5 801 000 000
1996 tilinpäätös 4 738 378 147

68. (28.89.68) *Suomen maksuosuus Euroopan investointipankin pääomasta (EU)* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 9 230 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan investointipankin pääoman korotuksen Suomen vuonna 1998 suoritettavien seitsemännen ja kahdeksannen osuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Liittymissopimuksen Euroopan investointipankkia koskevan pöytäkirjan 6 artiklan mukaan Suomi osallistuu 11.6.1990 päätetyn pääoman korotuksen liittymispäivänä jäljellä olevan osan maksamiseen rahamäärällä, joka on 6 048 611 ecua. Rahamäärä maksetaan kahdeksana samansuuruisena eränä kuuden kuukauden välein. Vuonna 1998 suoritettavat maksut ovat yhteensä noin 9 230 000 mk.

1998 määräraha 9 230 000
1997 määräraha 268 550 000
1996 tilinpäätös 505 987 561

99. (28.05, osa, 07, osa ja 99, osa) Muut valtiovarainministeriön hallinnonalan menot

Valtioneuvosto saa hyväksyä omistusjärjestelyjä, joiden toteuttamisen edellytyksenä on luopuminen valtion määräysvallasta, määräenemmistövallasta tai määrävähemmistön hallinnasta Engel-Yhtymä Oy:ssä.

Selvitysosa: Valtion omistajuutta ei voida pitää enää välttämättömänä Engel-Yhtymä Oy:ssä, joka toimii avoimessa kilpailutilanteessa ja tuottaa palveluja, joita markkinoilla on muutoinkin vapaasti saatavilla. Markkinoilla tapahtuvasta kehityksestä riippuen omistusjärjestelyjen tavoitteena voi olla täydellinen tai osittainen luopuminen valtion omistajuudesta taikka strateginen yhteistyö muun yrityksen kanssa.

21. *Valtion eläkelautakunnan toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 000 000 mk.

Selvitysosa: Valitusten käsittelyaika pyritään vuoden 1998 aikana pitämään alle kuutena kuukautena. Valitusten määrä lisääntyy jossain määrin pariin edelliseen vuoteen verrattuna, kun vuonna 1940 syntyneet voivat hakea yksilöllistä varhaiseläkettä.

1998 määräraha 1 000 000
1997 määräraha 2 050 000
1996 tilinpäätös 2 040 000

61. (28.07.61) *Korko valtion eläkerahastolle* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 40 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää valtion eläkerahastosta annetussa laissa (1372/1989, muut. 942/1993 ja 1234/1995) säädetyn koron maksamiseen valtion keskuskirjanpidossa olevan yhdystilin varoille.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on käytetty korkona sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamaa laskuperustekorkoa, joka on 5,5 % 1.1.1997 lukien. Korko tuloutetaan rahastolle jälkikäteen helmikuun loppuun mennessä.

1998 määräraha 40 000 000
1997 määräraha 40 000 000
1996 tilinpäätös 39 455 235

62. *Verosta vapautuksen johdosta takaisin maksetut verot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 22 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää veron takaisin maksamiseen tapauksissa, joissa maksuvelvollinen on sosiaalisista tai muista veronhuojennussäännöksissä taikka verosopimuksissa tarkoitetuista syistä valtiovarainministeriön, verohallituksen tai tullihallituksen päätöksen nojalla oikeutettu saamaan takaisin jo maksetun veron.

Selvitysosa: Momentin numerotunnus on muutettu.

1998 määräraha 22 000 000
1997 määräraha 22 000 000
1996 tilinpäätös 13 877 661

95. (28.05.95) *Valtion saatavien turvaaminen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 300 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää valtion laina- ja takaussaatavien sekä perintöomaisuuden turvaamisesta ja hoidosta sekä aiheettomasti maksettujen etuuksien takaisin perimisestä ja valtion takautumisoikeuden käyttämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös kiinteistön tai muun omaisuuden ostamiseen konkurssi- tai pakkohuutokaupassa, milloin se on valtion laina-, takaus-, tms. saatavien turvaamiseksi tarpeen, sekä valtiolle näin tulleen omaisuuden hoidosta aiheutuvien menojen maksamiseen.

1998 määräraha..... 300 000
1997 määräraha..... 300 000
1996 tilinpäätös..... 273 994

96. *Hallinnon kehittämiskeskuksen kiinteistömenojen korvaaminen* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 400 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Hallinnon kehittämiskeskuksen käytössä olevan Munkkiniemen kiinteistön vuokramenojen korvaamiseen.

Selvitysosa: Momentin numerotunnus on muutettu.

1998 määräraha..... 3 400 000
1997 määräraha..... 4 400 000
1996 tilinpäätös..... 4 400 000

Pääluokan 28 menot luvuittain vuosina 1996—1998

		v. 1996 tilinpäätös 1000 mk	v. 1997 talousarvio 1000 mk	v. 1998 esitys 1000 mk	Muutos 1997—1998 ± 1000 mk	± %
01.	Valtiovarainministeriö (020)	108 000	113 000	125 000	+ 12 000	+11
03.	Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (050)	18 950	17 620	17 251	— 369	— 2
05.	Valtiokonttori (020)	150 150	190 000	181 000	— 9 000	— 5
07.	Valtion maksamat eläkkeet ja korvaukset (950)	12 695 937	13 186 250	13 607 120	+420 870	+ 3
10.	Valtiontalouden tarkastusvirasto (020)	36 400	38 200	40 300	+ 2 100	+ 5
18.	Verohallinto (020)	1 518 466	1 530 000	1 389 872	—140 128	— 9
39.	Eräät siirrot Ahvenanmaan maakunnalle (960)	810 247	732 000	774 000	+ 42 000	+ 6
40.	Tullilaitos (020)	454 597	490 020	492 358	+ 2 338	+ 0
52.	Tilastokeskus (050)	165 860	170 300	188 985	+ 18 685	+11
64.	Valtion kiinteistölaitos (050)	667 490	715 000	518 000	—197 000	—28
70.	Hallinnon kehittämiskeskus (050)	5 000	—	—	—	—
80.	Hallinnon uudistaminen ja eräät henkilöstöhallinnon tukitoimenpiteet (990)	101 009	110 040	120 815	+ 10 775	+10
81.	Eräät hallinnonaloittain jakamattomat menot (990)	3 428 219	3 617 100	3 563 100	— 54 000	— 1
82.	Korvaukset rahastoille ja rahoituslaitoksille (840)	3 973 637	818 000	1 080 000	+262 000	+32
(83.)	Kansainväliset rahoitusyhteisöt (040)	6 158	—	—	—	—
84.	Kansainväliset rahoitusosuudet (040)	23 331	12 500	10 000	— 2 500	—20
90.	Suomen maksuosuudet Euroopan unionille (EU) (060)	5 244 366	6 069 550	5 879 230	—190 320	— 3
99.	Muut valtiovarainministeriön hallinnonalan menot (020)	94 876	68 750	66 700	— 2 050	— 3
	Yhteensä	29 502 692	27 878 330	28 053 731	+175 401	+ 1

Pääluokka 29
OPETUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Hallinnonalan kokonaishenkilöstömäärän arvioidaan vuonna 1998 olevan 26 760 henkilötyövuotta.

Opetusministeriön hallinnonalan keskeisten sivistystoimintojen, koulutuksen, tutkimuksen ja kulttuurin merkitys on voimakkaasti kasvamassa. Kansakunnan sivistyksellinen varustus, henkinen pääoma, tieto ja osaaminen ovat kansainvälisten tutkimusten mukaan osoittautuneet myös taloudellisen menestyksen keskeisimmäksi selittäjäksi. Tämä on otettu huomioon myös hallitusohjelmassa, jonka toteutuksessa painotetaan hallinnonalan toimintoja.

Opetusministeriön toimialalla selkeytetään strategista ohjausta, operatiivisia tehtäviä sekä tuloksellisuuden arviointia. Huomiota suunnataan opetusministeriön, opetushallituksen, taidehallinnon, lääninhallitusten sekä asiantuntijaelinten rooliin ja tehtäviin.

Opetusministeriön toimialan painopisteitä ovat:

— Tietoyhteiskunta-ohjelman toimeenpanon jatkaminen.

— Työllisyyden edistäminen sekä koulutuksen ja työelämän yhteistyön kehittäminen.

— Nuorten syrjäytymisen ehkäisy ja nuorten elinolojen parantaminen.

— Rasismin ehkäisy ja suvaitsevaisuuden lisääminen.

— Euroopan unionin koulutus-, tutkimus- ja kulttuuriohjelmien sekä rakennerahastoohjelmien toimeenpano.

— Lähialueyhteistyön kehittäminen.

— Tutkimusrahoituksen lisäysohjelman toimeenpano.

— Matemaattis-luonnontieteellisen opetuksen kehittäminen.

— Ammattikorkeakoulu-uudistuksen toimeenpanon jatkaminen.

— Elinikäisen oppimisen periaatteen muuttaminen käytännön toteutustavoiksi.

— Koulutuksen lainsäädännön kokonaisuudistuksen toimeenpano.

— Koulun ja kulttuurin yhteistyömuotojen kehittäminen.

— Kulttuurin perustoimintojen turvaaminen ja kulttuurin kehittämisohjelman toteuttaminen.

— Kansalaistoiminnan edistäminen.

— Hallinnonalan henkilöstökoulutuksen tehostaminen.

Opetusministeriön lähivuosien toimintapoliittiset tavoitteet sisältyvät valtioneuvoston hyväksymään koulutuksen ja korkeakouluissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämissuunnitelmaan vuosille 1995—2000 sekä hallinnonalan toiminta- ja taloussuunnitelmaan. Sivistyspoliittisissa linjauksissa painotetaan kansalaisten aktiivisuuden ja luovuuden sekä yrittämishenkisyyden kasvattamista.

Peruskoulutuksen laadusta ja koulutuksen perusturvasta huolehditaan oppilaitosverkon ja oppimisympäristöjen kehittämisellä sekä lisäämällä valinnaisuutta, yksilöllisyyttä ja toiminnan arviointia.

Ammatillisen koulutuksen joustavaa vastaamista työelämän ja opiskelijoiden kysynnän tarpeisiin parannetaan. Ammattikorkeakoulujärjestelmän vakiinnuttamista jatketaan. Ammattikorkeakoulu-uudistuksen toimeenpanon turvaamiseksi panostetaan erityisesti opettajien jatkokoulutukseen ja muuhun henkilöstön kehittämiseen, kansainvälistämiseen, kirjastoja informaatiopalvelujen kehittämiseen sekä tietostrategian toteuttamiseen. Ammattikorkea-

koulujen hankerahoitus kohdistetaan pääosin näihin tukitoimenpiteisiin.

Yliopistojen rakenteellista kehittämistä ja arviointia tehostetaan. Yliopistojen rahoituksessa kiinnitetään huomiota huippuyksiköiden muodostumiseen ja vastavalmistuneiden työllistymiseen. Lisärahoituksen kohteina ovat menestyneimpien tutkijakoulujen vahvistaminen ja uusien käynnistäminen, laitekannan uusiminen ja muiden tutkimusedellytysten vahvistaminen, verkostoyhteistyön ja tiedonsiirtomekanismien kehittäminen sekä matemaattis-luonnontieteellisten ja teknillisten alojen asiantuntijakoulutuksen lisääminen.

Opintotukea kehitetään nuoria aktiiviseen toimintaan kannustavaksi. 18-vuotiaiden muualla kuin vanhempiensa luona asuvien opintoraha nostetaan samalle tasolle 19 vuotta täyttäneiden opintorahan kanssa 1.8.1998 lukien.

Tutkimusrahoituksen lisäyksellä on tarkoitus tehostaa kansallisen innovaatiojärjestelmän toimintaa talouden, yritystoiminnan ja työllisyyden hyväksi. Lisärahoitus kohdennetaan tutkimusohjelmien, huippuyksiköiden, tutkijatohtorijärjestelmän ja kansainvälisen yhteistyön rahoittamiseen.

Kulttuurilaitosten toimintaedellytyksiä kehitetään sekä toimitilojen että tukijärjestelmien osalta. Kirjastojen ja museoiden toimintaedellytyksiä parannetaan myös osana tietoyhteiskuntastrategiaa. Kotimaisen elokuvatuotannon edellytyksiä parannetaan. Kirjallisuuden ostotukijärjestelmää laajennetaan. Taiteen edistämisen arviointia jatketaan. Kulttuurilaitosten tulosperusteisia avustusjärjestelmiä kehitetään. Kansainvälistä vuorovaikutusta lisätään.

Liikunnan merkitys kansalaisten hyvinvoinnin kannalta kasvaa ja sen edistämiseksi kehitetään hallinnonalat ylittävää yhteistyötä. Kansalaisten liikuntaedellytykset turvataan tukemalla liikunnan kansalaistoimintaa, liikuntapaikkojen rakentamista ja peruskorjausta sekä alan koulutustoimintaa. Liikuntajärjestöjä tuetaan tulosperusteisesti. Myös liikunnan terveysohjelman toteuttamista, erityisryhmien liikuntaa, rasismin vastaisia toimintaohjelmia sekä liikunnan tasa-arvoa painotetaan. Uusitun liikuntalain toimeenpano sekä työllistäminen ns. kolmannelle sektorille ovat uusia tehtäviä.

Nuorten syrjäytymisen ehkäisy ja nuorten elinolojen parantaminen edellyttävät hallinnonalat ylittävää yhteistyötä, nuorisopoliittisten toimenpiteiden yhteensovittamista ja kansalaistoiminnan aktiivista mukanaoloa. Työpajatoimintaa sekä muita toimenpiteitä kehitetään nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja nuorisotyöttömyyden kielteisten seurausvaikutusten lieventämiseksi. Nuorten kansalaistoimintaa tuetaan tasa-arvon, monikulttuurisuuden, suvaitsevaisuuden ja kestävän kehityksen lähtökohdista. Nuorisotoimen kansainväliset mahdollisuudet ja maamme nuorisopolitiikan maatutkimuksen tulokset hyödynnetään yhteistyössä Euroopan neuvoston nuorisokomitean kanssa.

Eduskunnalle toukokuussa 1997 annettu koulutuksen lainsäädännön uudistusesitys on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.8.1998 lukien. Voimassa oleva oppilaitosmuotoihin ja oppilaitoksiin perustuva hajanainen lainsäädäntö korvattaisiin koulutuksen tavoitteisiin ja sisältöihin, koulutusasteisiin, koulutusmuotoihin sekä opiskelijan oikeuksiin ja velvollisuuksiin perustuvalla nykyistä suppeammalla ja keskitetymmällä lainsäädännöllä. Kunnat ja muut koulutuksen järjestäjät saisivat nykyistä itsenäisemmin päättää oppilaitostensa ryhmittelystä ja organisoimisesta. Koulutuksen järjestäjien toimivaltaa päättää koulutuksen järjestämistavoista muutenkin lisättäisiin olennaisesti. Uusia koulutuksen rahoitusta koskevia säännöksiä sovellettaisiin ensimmäisen kerran vuoden 1999 rahoitukseen.

Tasavallan presidentti on 27.6.1997 vahvistanut uuden yliopistolain, joka tulee voimaan 1.8.1998. Yliopistolailla korvataan voimassa olevat 20 tiede- ja taidekorkeakouluja koskevaa lakia. Lailla turvataan yliopistojen ja korkeakoulujen itsehallinto, annetaan yliopistoille aikaisempaa joustavammat mahdollisuudet järjestää hallintoaan ja sisäisiä toimintatapojaan sekä taataan tutkimuksen ja opetuksen riippumattomuus.

Valtionosuuden perusteena oleviin rahoituslain mukaisiin yksikköhintoihin on tehty 2,8 %:n suuruinen kustannustason tarkistus.

Kunnan omarahoitusosuus sisältää luvun 26.97 perusteluihin viitaten myös asukaslukuun perustuvat valtionosuuden leikkaukset, jotka ovat opetusministeriön hallinnonalalla yhteensä 596 markkaa/asukas vuonna 1998. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslainsäädännön muuttamisesta siten, että valtionosuuksien yksikköhintojen indeksikorotuksia vastaavat korotukset tehdään myös kunnan omarahoitusosuuteen sisältyviin valtionosuuden leikkauksiin, mikä vastaa kunnan omarahoitusosuuden korottamista 17 markalla. Lainmuutoksen johdosta on

otettu vähennyksenä huomioon yhteensä 87 000 000 mk momenttien 29.40.30, 94.30, 96.30 ja 98.52 mitoituksessa.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslainsäädäntöä on talousarvioesitykseen liittyen tarkoitus muuttaa myös siten, että kuntien ja muiden ylläpitäjien vanhan valtionosuusjärjestelmän mukaisten valtionosuuksien loppuerien vuoden 1998 maksuerä siirretään maksettavaksi vuonna 2001.

01. Opetusministeriö

10. *Eräiden valtion kiinteistöjen käyttö ja kunnossapito* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 19 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää opetusministeriön hallinnassa olevien kiinteistöjen käytöstä, korjauksista, kunnossapidosta ja vuokrista aiheutuvien menojen maksamiseen. Momentin käyttötarkoitukseen sisältyviin hankkeisiin liittyviä sitoumuksia saa vuonna 1998 tehdä siten, että niistä vuoden 1998 jälkeen aiheutuvat menot ovat enintään 5 000 000 mk.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon Nykytaiteen museon valmistumisesta seuraava kiinteistöveron ja ylläpitomenojen lisäys sekä vähennyksenä 385 000 mk siirtona momentille 29.10.21.

1998 määräraha	19 500 000
1997 määräraha	19 500 000
1996 tilinpäätös	17 700 000

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 94 000 000 mk.

Selvitysosa: Opetusministeriön organisaatio on uudistettu vuoden 1997 talousarvion ja lisätalousarvion mukaisesti.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 260 000 mk yhden henkilötyövuoden siirtona momentilta 26.05.21, 584 000 mk kahden henkilötyövuoden siirtona momentilta 29.07.21, 334 000 mk yhden henkilötyövuoden siirtona momentilta 29.08.25, 1 101 000 mk neljän henkilötyövuoden siirtona momentilta 29.20.25, 1 059 000 mk neljän henkilötyövuoden siirtona momentilta 29.40.25, 150 000 mk yhden henkilötyövuoden siirtona momentilta 31.24.21 ja tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi 595 000 mk neljän henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02, 750 000 mk kiinteistömenojen lisäyksen johdosta ja 863 000 mk muiden toimintamenojen lisäyksen johdosta. Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 200 000 mk yhden henkilötyövuoden siirtona momentille 29.07.21 ja 418 000 mk kahden henkilötyövuoden siirtona momentille 29.10.23.

1998 määräraha	94 000 000
1997 määräraha	88 922 000
1996 tilinpäätös	88 002 000

22. *Kehittämistoiminta (osa EU)* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 79 600 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää opetusministeriön hallinnonalan kehittämis-, kokeilu-, suunnittelu-, tutkimus- ja tiedotustoiminnasta, niihin liittyvästä kansainvälisestä yhteistyöstä sekä eri hallinnonalojen yhteishankkeista aiheutuvien toimintamenojen ja avustusten maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös oppisopimuskouluttajien koulutukseen sekä neljää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n aluekehitys- ja sosiaalirahastoista rahoitettavia tavoiteohjelmia toteuttavien hankkeiden, pilottihankkeiden ja yhteisöaloitteita toteuttavien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta. Määrärahasta on varattu 64 300 000 mk kansallisia rahoitusosuuksia varten, josta aluekehitysrahastosta rahoitettavien hankkeiden osuus on 24 000 000 mk ja sosiaalirahastosta rahoitettavien hankkeiden osuus 40 300 000 mk.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää EU:n hyväksymien tutkimus- ja koulutushankkeiden rahoitusta varten.

1998 määräraha	79 600 000
1997 määräraha	79 600 000
1996 tilinpäätös	79 299 949

26. *Eräät kopiointi- ja nauhoituskorvaukset*

Momentille myönnetään 21 600 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää tekijänoikeuslain (404/1961) ja oikeudesta valokuvaan annetun lain (405/1961) mukaisten menojen, valokopiointitutkimusmenojen ja kopiointia ja nau-

hoitusta koskevan tiedotus- ja selvitystoiminnan menojen maksamiseen.

1998 määräraha 21 600 000
1997 määräraha 20 700 000
1996 tilinpäätös 19 093 070

50. *Eräät avustukset*

Momentille myönnetään 2 968 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Svenska Finlands folkting -toiminnan valtionavusta annetun lain (902/1985) mukaisten avustusten ja käyttösuunnitelmassa yksilöityjen muiden avustusten maksamiseen.

Käyttösuunnitelma:	mk
Svenska Finlands folkting -toiminnan valtionapu, mistä 411 000 mk utbildningsdelegationin sekä muihin toiminta- ja toimistomenoihin	1 903 000
Paasikivi-Seura	175 000
Eräiden siirtoväen sankarihautojen hoito.	90 000
Luovutetun alueen hautausmaiden kunnostaminen sekä kaatuneiden muiston vaaliminen	800 000
Yhteensä	2 968 000

1998 määräraha 2 968 000
1997 määräraha 2 935 000
1996 tilinpäätös 3 324 376

05. Kirkollisasiat

Selvitysosa: Luvun määrärahoilla rahoitetaan muun muassa ortodoksisen kirkkokunnan kirkollishallituksen ja kolmen hiippakunnan aluehallinnon palkoista, vuokrista ja matkoista aiheutuvat menot sekä avustukset eräille ortodoksisen kirkkokunnan seurakunnille ja laitoksille sekä Suomen Merimieskirkolle.

21. *Ortodoksisen kirkollishallituksen toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 9 232 000 mk.

1998 määräraha 9 232 000
1997 määräraha 9 232 000
1996 tilinpäätös 9 232 000

50. *Eräät avustukset*

Momentille myönnetään 2 100 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää käyttösuunnitelmassa yksilöityjen avustusten maksamiseen. Suomen Merimieskirkolle myönnettävästä avustuksesta saa käyttää enintään 900 000 mk Antwerpenin ja Hampurin merimieskirkkojen rakennusavustuksiin edellyttäen, että evankelis-luterilaisen kirkon keskusrahasto suorittaa vastaavat osuudet.

Käyttösuunnitelma:	mk
Eräät avustukset ortodoksisen kirkkokunnan seurakunnille ja laitoksille	700 000
Avustus Suomen Merimieskirkolle	1 400 000
Yhteensä	2 100 000

Selvitysosa: Ortodoksisen kirkkokunnan seurakunnille ja laitoksille myönnettävät avustukset on tarkoitus käyttää muun ohella Suomen ortodoksisen kirkkomuseon, Lapin ortodoksisen seurakunnan ja Valamon konservointilaitoksen toiminnan tukemiseen.

1998 määräraha 2 100 000
1997 määräraha 1 840 000
1996 tilinpäätös 1 700 000

07. Opetushallitus

Selvitysosa: Opetusministeriö on talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä asettanut alustavasti Opetushallitukselle vuodelle 1998 seuraavat tulostavoitteet:

Kehittämisen painopiste on seuraavissa ohjelmissa:

— matematiikan ja luonnontieteiden opetuksen kehittäminen

— tieto- ja viestintätekniikan hyödyntäminen opetuksessa

— oppilaiden vieraiden kielten valintojen monipuolistaminen sekä kansainvälisyyden ja vieraiden kulttuurien opetuksen lisääminen

— kestävän kehityksen ja ympäristökasvatuksen kehittäminen

— koulun ja kulttuurin yhteistyöohjelma

— koulutuksen työelämäyhteyksien vahvistaminen
— opinto-ohjauksen ja koulutustiedotuksen tehostaminen
— syrjäytymisongelman ehkäiseminen
— erityisopetuksen kehittäminen
— verkostomaisten koulutuspalvelujen kehittäminen
— oppimistulosten kansallisen arviointijärjestelmän käyttöönottaminen perus- ja toisen asteen koulutuksessa sekä aikuiskoulutuksessa
— peruskoulun kehittäminen mukaanlukien koepankkitoiminnan käynnistäminen ja lukutaitoprojektin aloittaminen
— oppisopimuskoulutuksen tavoiteohjelman toteutus.

Toisen asteen ammatillisen koulutuksen tutkintojen ja työssäoppimisen malleja kokeillaan ja uudet tutkinnot kehitetään käyttöönotettaviksi vuodesta 1999 alkaen.

Aikuisten tutkintojärjestelmää kehitetään nykyistä avoimemmaksi ja monipuolisemmaksi siten, että aikuiset voivat oman tavoitteenasettelunsa pohjalta valita eri oppilaitoksista tutkinnoissa hyväksiluettavia yleissivistäviä ja ammatillisia opintokokonaisuuksia.

Aloitetaan ja toteutetaan seuraavat arviointihankkeet:
— peruskoulun ja toisen asteen ammatillisen koulutuksen matematiikan ja luonnontieteiden osaamisen arviointi
— käsi- ja taideteollisuusalan koulutuksen arviointi
— opettajien täydennyskoulutuksen arviointi
— ammattitutkintojärjestelmän arviointi.

Tuotetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmän tieto- ja laskentapalvelut. Varmistetaan koulujen ja oppilaitosten pääsy ja osallistuminen toimialan kansainvälisiin opetus- ja oppiaineistoverkkoihin. Hoidetaan EU:n koulutus- ja yhteistoimintaohjelmiin sekä tietoverkkoihin liittyvät tehtävät ja uusiin ohjelmiin valmistautuminen sekä osallistutaan Venäjä-ohjelman toimeenpanoon.

Tuotetaan koulutuksen ennakointi-, tarjonta- ja kysyntätietoja sekä koulutusindikaattoritietoja.

Osa Opetushallituksen maksullisena palvelutoimintana järjestämästä henkilöstön täydennyskoulutuksesta on tarkoitus siirtää Ammattikasvatushallinnon koulutuskeskuksen ja Heinolan kurssikeskuksen sijaan perustettavalle Opetusalan koulutuskeskukselle momentin 29.69.21 perusteluihin viitaten.

Maksullisen toiminnan tunnuslukutaulukko:

	1997	1998
Tulot tmk	14 000	10 000
Maksullisen palvelutoiminnan erilliskustannukset tmk.	9 800	7 260
Käyttöjäämä tmk	4 200	2 740
% tuloista	30,0	27,4
Osuus yhteiskustannuksista tmk	2 000	1 600
Ylijäämä tmk	2 200	1 140
% tuloista	15,7	11,4

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 75 615 000 mk.

Määrärahasta saa käyttää 11 800 000 mk oppimateriaalin kehittämiseen sekä ruotsinkielisen ja muun vähälevikkisen oppimateriaalin tuottamiseen, mistä 1 300 000 mk avustuksena saamelaiskäräjille jaettavaksi saamenkielisen oppimateriaalin tuottamista varten.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimus- ja koulutushankkeiden rahoitusta varten.

Selvitysosa:

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	111 115 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	7 260 000
Muut toimintamenot	103 855 000
Bruttotulot	10 500 000
Maksullisen toiminnan tulot	10 000 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	200 000
— muut suoritteet	9 800 000
Muut tulot	500 000
Nettomenot	100 615 000
Edelliseltä vuodelta siirtyvä määräraha	—25 000 000
Määrärahatarve	75 615 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 200 000 mk yhden henkilötyövuoden palkkausmenojen siirtona momentilta 29.01.21, 200 000 mk siirtona momentilta 29.10.22 ja tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi 270 000 mk kahden henkilötyövuoden palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02 sekä vähennyksenä 25 000 000 mk edellisiltä vuosilta käyttämättä jääneenä siirtyvänä määrärahana ja 584 000 mk kahden henkilötyövuoden palkkausmenojen siirtona momentille 29.01.21.

1998 määräraha	75 615 000
1997 määräraha	100 129 000
1996 tilinpäätös	101 292 000

08. Kansainvälinen yhteistyö

(01.) *Palkkaukset* (arviomääräraha)
Selvitysosa: Momentti on siirretty momentiksi 29.10.01.

(21.) *Kansainvälisen henkilövaihdon keskuksen toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Selvitysosa: Momentti on siirretty momentiksi 29.10.23.

22. *Venäjän ja Itä-Euroopan instituutin toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään nettomäärärahaa 3 873 000 mk.
Selvitysosa:

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	3 970 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	97 000
Muut toimintamenot	3 873 000
Bruttotulot	97 000
Maksullisen toiminnan tulot — muut suoritteet	97 000
Nettomenot	3 873 000

Opetusministeriö on talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä alustavasti asettanut Venäjän ja Itä-Euroopan instituutille vuodelle 1998 seuraavat tulos- ja palvelutavoitteet:
Instituutin tehtävänä on avustaa viranomaisia, eri laitoksia, tutkijoita ja muita sidosryhmiä toimialansa kysymyksissä ja tuottaa tietoa päätöksenteon ja tutkimuksen tueksi. Instituutti osallistuu Suomen ja Venäjän välisten kulttuuri-, opetus-, tutkimus- ja arkistoalan yhteistyösopimusten ja -ohjelmien käytännön toteuttamiseen. Instituutin tutkimustoiminnan ensisijaisena maantieteellisenä kohteena ovat itäslaavilaiset alueet (Venäjä, Valko-Venäjä ja Ukraina) ja Baltia. Myös muut entisen Neuvostoliiton osat samoin kuin venäläinen kulttuuriperinne Suomessa kuuluvat instituutin toimialaan.
Määrärahan mitoituksessa on tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi otettu huomioon lisäyksenä 138 000 mk yhden henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02.

1998 määräraha	3 873 000
1997 määräraha	3 735 000
1996 tilinpäätös	3 702 000

25. *Kansainvälinen kulttuuriyhteistyö* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään 43 065 000 mk.
Määrärahaa saa käyttää menoihin, jotka aiheutuvat osallistumisesta kansainvälisten järjestöjen toimintaan ja pohjoismaiseen kulttuuriyhteistyöhön sekä kulttuurisopimusten ja vaihto-ohjelmien toimeenpanosta. Määrärahasta saadaan myöntää ulkomaille suuntautuvan kulttuuri- ja sivistystoiminnan edellyttämiin palkkaus- ja ohjelmamenoihin tarkoitettuja avustuksia ja apurahoja henkilöille ja yhteisöille, jotka edistävät opetus-, tiede- ja kulttuurivaihtoa sekä Suomen kulttuurin tunnetuksi tekemistä ulkomailla. Määrärahaa saa lisäksi käyttää määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavasti.
Selvitysosa: Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Monenkeskinen yhteistyö	5 100 000
Kahdenkeskinen yhteistyö	19 000 000
Euroopan integraatiosta aiheutuvat menot.	3 415 000
Ulkosuomalaisten sivistysolojen edistäminen	8 400 000
Pohjoismainen yhteistyö	4 950 000
Sukukansaohjelma	2 200 000
Yhteensä	43 065 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 2 630 000 mk siirtona momentille 29.10.23 ja 334 000 mk yhden henkilötyövuoden siirtona momentille 29.01.21, sekä lisäyksenä 1 600 000 mk siirtona momentilta 24.99.50 ja 230 000 mk yhden henkilötyövuoden siirtona momentilta 29.10.01.

1998 määräraha	43 065 000
1997 määräraha	44 200 000
1996 tilinpäätös	44 187 000

50. *Eräät avustukset*
Momentille myönnetään 28 500 000 mk.
Määrärahaa saa käyttää käyttösuunnitelmassa yksilöidyistä käyttötarkoituksista aiheutuvien avustusten maksamiseen.

Käyttösuunnitelma:	mk
Kulttuuri-instituutit	16 600 000
Kansainväliseen levitykseen tarkoitettujen julkaisujen tukeminen	1 500 000
Eräiden ulkomaanyhdistysten toiminta	10 400 000
Yhteensä	28 500 000

1998 määräraha 28 500 000
1997 määräraha 28 500 000
1996 tilinpäätös 28 528 000

66. *Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 14 715 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Unescon ja muiden hallitustenvälisten monenkeskisen sivistyksellisen yhteistyön järjestöjen ja ohjelmien jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Unescon jäsenmaksu	11 800 000
Suomen maksuosuus Euroopan nuorisosäätiöön	210 000
Suomen maksuosuus WIPOlle/Bernin unionille	540 000
Suomen maksuosuus ICCROMille	105 000
Maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelua koskevasta sopimuksesta aiheutuva meno	120 000
Suomen maksuosuus OECD/ED koulurakennusohjelmaan	80 000
OECD/CERI jäsenmaksu	180 000
Suomen maksuosuus Euroopan neuvoston EURIMAGES-rahastoon	1 500 000
Suomen maksuosuus Audiovisuaalisen Eurekan kustannuksista	180 000
Yhteensä	14 715 000

1998 määräraha 14 715 000
1997 määräraha 14 438 000
1996 tilinpäätös 13 937 626

Yliopisto-opetus ja -tutkimus

(Luvut 29.10 ja 11)

Selvitysosa: Yliopistojen, teknillisten korkeakoulujen, kauppakorkeakoulujen ja taidekorkeakoulujen (jäljempänä yliopistot) kehittäminen perustuu korkeakoululaitoksen kehittämisestä annettuun lakiin (1052/1986) ja valtioneuvoston vahvistamaan koulutuksen ja korkeakouluissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämissuunnitelmaan vuosille 1995—2000 (VNp 21.12.1995). Korkeakoululaitoksen kehittämislain 3 §:n voimassaoloa on jatkettu siten, että yliopistojen tehokkaan ja tuloksellisen toiminnan varmistamiseksi korotetaan valtion talousarviossa vuosina 1997—2000 yliopistojen toimintamenomomentille osoitettua määrärahaa vuosittain vähintään määrällä, mikä vastaa valtion keskustason palkkauksia koskevista sopimusratkaisuista aiheutuvaa palkkausmenojen kasvua.

Valtioneuvoston hyväksymän tutkimusrahoituksen lisäysohjelman mukaan yliopistojen tutkimusmäärärahoja lisätään vuoteen 1999 mennessä 250 milj. markalla vuoden 1997 talousarvioesityksen tasosta. Vuonna 1998 lisäys on 210 milj. mk. Tutkimusrahoituksen lisäysohjelmassa yliopistoille osoitettuja lisäresursseja kohdennetaan kansallisen innovaatiojärjestelmän toimintaa vahvistaen talouden, yritystoiminnan ja työllisyyden hyväksi. Lisärahoituksen kohteina ovat menestyneimpien tutkijakoulujen vahvistaminen ja uusien käynnistäminen, laitekannan uusiminen ja muiden tutkimusedellytysten vahvistaminen, verkostoyhteistyön ja tiedonsiirtomekanismien kehittäminen sekä matemaattis-luonnontieteellisten ja teknillisten alojen asiantuntijakoulutuksen lisääminen. Lisärahoitus suunnataan erityisesti tekniikan ja luonnontieteiden sekä tietointensiivisen yritystoiminnan kannalta tärkeille tutkimusaloille.

Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämistoimet suunnataan vahvistamaan hyvinvointimme perustaa, kansallista innovaatiojärjestelmäämme sekä kilpailukykymme teollista ja kulttuurista pohjaa edistäviin hankkeisiin, erityisesti tieto- ja ohjelmistotekniikan, tietoliikennetekniikan, elektroniikan, biotekniikan ja teollisen muotoilun aloilla. Koulutuksen ja tutkimuksen tietostrategian toimenpideohjelmaa toteutetaan. Matematiikan ja luonnontieteiden opetusta tehostetaan opetusministeriön laatiman kehittämisohjelman mukaisesti. Kielten opetusta kehitetään kielten opetuksen ja koulutuksen kansainvälistymisen strategiaohjelman mukaisesti. EU:n tutkimus- ja koulutusohjelmat hyödynnetään sekä Venäjä- ja Aasia-ohjelmat toteutetaan. Koulutuksen kehittämisen painopisteitä ovat työelämän muutoksen huomioonottaminen, elinikäisen oppi-

misen periaatteen edistäminen sekä uuden opetusteknologian käyttöönotto ja kestävän kehityksen huomioon ottaminen.

Yliopistojen rahoitus järjestetään niin, että yliopistot kykenevät tulokselliseen ja pitkäjänteiseen toimintaan. Perusvoimavarojen kohdentamisessa yliopistojen välillä siirrytään asteittain laskennalliseen menettelyyn, jossa kunkin yliopiston perusvoimavarat määräytyvät sovittujen tulostavoitteiden, lähinnä tutkintojen määrien perusteella. Laskennallista budjettia täydennetään tulosten perusteella osoitettavilla määrärahoilla, joiden kohdentamisessa erityisesti toiminnan laatu ja vaikuttavuus otetaan huomioon. Lisäksi osoitetaan määrärahoja tulosneuvotteluissa sovittuihin hankkeisiin. Vuonna 1998 osoitetaan 15 % perusvoimavaroista laskennallisella perusteella. Laskennallisen budjetin määräytymisperusteita kehitetään edelleen.

Opetusministeriö on asettanut yliopistoille vuodelle 1998 seuraavat tavoitteet:

Yliopistojen toiminnan tavoite on kansainvälisesti korkea taso tutkimuksessa, opetuksessa ja taiteellisessa toiminnassa. Toiminnan laatua parannetaan erityisesti jatkamalla ja tehostamalla yliopistojen profiloitumista, huippuyksikköpolitiikkaa ja tutkijankoulutusta sekä vakiinnuttamalla tutkijakoulujärjestelmä ja luomalla tutkijatohtorijärjestelmä. Yliopistojen toimintaa ja sen laatua arvioidaan.

Yliopistojen rakenteellista kehittämistä jatketaan toiminnan laadun, taloudellisuuden ja tehokkuuden parantamiseksi.

Yliopistoissa suoritetaan vuosina 1998—2000 vuosittain keskimäärin 10 800 maisteritason tutkintoa ja 930 tohtorintutkintoa.

Tavoitteena on tarjota 60—65 %:lle ikäluokasta koulutuspaikka yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa. Yliopistoissa tutkinto-opiskelun aloittavien määräksi arvioidaan 15 200 nuorisoiän ja 4 900 aikuisiän aloittajaa vuonna 2000.

Tavoitteena on, että uuden tutkintojärjestelmän mukaisesti aloittaneista 75 % suorittaa maisterin tutkinnon viidessä vuodessa. Tutkinto suoritetaan pääsääntöisesti kolmivuotisen kandidaatin tutkinnon kautta. Kaikilla aloilla toteutetaan joustava sivuaineopintooikeus.

Yliopistot toteuttavat opiskelijavalinnassaan menettelyä, jossa opiskelijaksi hyväksytty voi vastaanottaa vain yhden korkeakoulututkintoon johtavan opiskelupaikan samana vuonna ja järjestävät osana opiskelijavalintojaan mahdollisuudet siirtyä avoimen yliopisto-opetuksen perusteella tutkinto-opiskeluun. Valintayhteistyötä ja hakumenettelyjä kehitetään ottamalla käyttöön vuoden 1998 valinnoista alkaen yliopistojen yhteinen hakija- ja opintooikeusjärjestelmä.

Yliopistot lisäävät vieraskielistä opetustaan ja vahvistavat kansainvälisiä yhteyksiään. Vuoteen 2000 mennessä jokainen jatko-opiskelija ja 5 000 perusopiskelijaa opiskelee osan tutkinnostaan ulkomailla.

Avointa yliopisto-opetusta tarjotaan vuoteen 2000 mennessä vuositasolla vähintään 88 000 opiskelijalle. Lisäksi yliopistot tarjoavat täydennyskoulutusta vähintään 105 000 opiskelijalle vuosittain.

Yliopistot tehostavat tutkimuksensa, koulutuksensa ja taiteellisen toimintansa vaikuttavuutta ja edistävät opiskelijoiden työllistymistä ja yrittäjävalmiuksia mm. harjoittelua kehittämällä. Yliopistot tehostavat yhteistyötään yhteiskunnan ja muiden koulutusyksiköiden kanssa.

Yliopistojen liiketaloudellinen maksullinen palvelutoiminta on kokonaisuudessaan kannattavaa vuonna 1998.

Yliopistokohtaiset tutkintotavoitteet keskimäärin vuosiksi 1998—2000:

	Ylemmät korkeakoulututkinnot		Tohtorin tutkinnot	
	1996	1998—2000	1996	1998—2000
Helsingin yliopisto	1 942	2 108	280	277
Jyväskylän yliopisto	902	948	55	77
Oulun yliopisto	1 068	1 085	85	97
Joensuun yliopisto	688	576	33	38
Kuopion yliopisto	308	322	64	48
Turun yliopisto	1 022	948	88	94
Tampereen yliopisto	892	889	69	72
Åbo Akademi	404	459	28	37
Vaasan yliopisto	280	307	7	9

Lapin yliopisto	215	275	8	9
Teknillinen korkeakoulu	881	905	71	90
Tampereen teknillinen korkeakoulu	584	555	29	40
Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu	311	357	10	15
Helsingin kauppakorkeakoulu	407	360	11	12
Svenska handelshögskolan	207	210	1	5
Turun kauppakorkeakoulu	198	200	8	6
Sibelius-Akatemia	113	120	2	4
Teatterikorkeakoulu	35	35		1
Taideteollinen korkeakoulu	144	140	1	2
Kuvataideakatemia	16	25		
Yhteensä	10 617	10 824	850	933

Yliopistorakennusten suunnitteluun, rakentamiseen sekä peruskorjauksiin ja -parannuksiin ehdotetaan yhteensä 119 milj. mk. Rakennusmäärärahat osoitetaan pääosin keskeneräisiin työkohteisiin. Aiemmin hankittujen kiinteistöjen vuoden 1998 maksueriin on varattu 15 milj. mk.

Valtion virkamiesasetuksen 6 §:n (971/1994) mukaan virka voidaan perustaa määräajaksi, jos virkaa varten tarvittavat varat on lahjoitettu valtiolle. Pykälässä on tarkemmat säännökset tällaisen viran perustamisesta. Lahjoitusvirka voidaan edelleen perustaa myös pysyvänä. Lahjoitusten vastaanottamisessa on tällöin tarkoitus noudattaa vuoden 1988 tuloja menoarviossa noudatettua menettelyä.

Yliopistoilla säilytetään oikeus luovuttaa tiloja opiskelijaruokaloille sekä opinala- ja harrastejärjestöille vastikkeetta.

Vuokrattaessa valtion maa-alueita opiskelija-asuntojen rakentamista varten niistä peritään yleensä paikkakunnan käyvän vuokratason mukainen vuokra. Pääosa vuokrista katetaan valtion maksamalla opintorahan asumislisällä tai asumistuella. Opiskelijoille annettavan tuen yhdenmukaistamiseksi ja järkiperäistämiseksi opiskelija-asuntotarkoituksiin luovutettujen valtion maa-alueiden vuokra voidaan jättää perimättä silloin, kun kiinteistöä käytetään lähinnä opintotuen asumislisään tai asumistukeen oikeutettujen opiskelijoiden asumiseen edellyttäen, että asianomainen kunta noudattaa samaa käytäntöä tai tukee opiskelija-asumista muutoin vastaavalla määrällä.

10. Yliopistot

01. (29.08.01) *Eräät palkkausmenot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 090 000 mk.

Henkilöstön määrä saa olla enintään 46 henkilötyövuotta.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu. Määrärahaa on tarkoitus käyttää ulkomaisissa yliopistoissa palvelevien suomalaisten ulkomaanlehtoreiden ja vierailevien professorien sekä muiden ulkomailla toimivien opetushallintoviranomaisten, yhteensä enintään 46 henkilöä, palkkoja varten soveltuvin osin ulkomaanlehtoriohjesäännön mukaisesti. Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 230 000 mk yhden henkilötyövuoden palkkauksen siirtona momentille 29.08.25.

1998 määräraha 6 090 000
1997 määräraha 6 320 000
1996 tilinpäätös 7 049 645

21. *Yliopistojen toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 246 311 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimus- ja koulutushankkeiden rahoitusta varten.

Määrärahasta saa käyttää 15 300 000 mk maksullisen toiminnan tukirahana pitkäkestoiseen, vähintään 20 opintoviikon laajuiseen täydennyskoulutukseen erityisesti aloilla, joil-

la työnantajan ostaman koulutuksen osuus on vähäistä.

Määrärahaa saa käyttää 2 246 opiskelijalle opintoihin liittyvän harjoittelun järjestämiseksi yhteensä noin 6 738 kuukaudeksi.

Vuoden 1998 aikana saa tehdä sellaisia yliopistojen tiloja lisääviä vuokrasopimuksia, joista aiheutuu menoja vasta vuoden 1998 jälkeen siten, että tilojen lisäys on enintään 5 000 m^2.

Selvitysosa: Tulot maksullisesta palvelutoiminnasta perustuvat opetusministeriön päätöksiin korkeakoulujen eräistä suoritteista perittävistä maksuista (81/1993), kirjasto- ja tietopalveluista perittävistä maksuista (82/1993) sekä avoimesta korkeakouluopetuksesta korkeakouluissa perittävistä maksuista (83/1993).

Määräraha on tarkoitus jakaa seuraavasti:

	mk
Helsingin yliopisto, mistä 11 000 000 mk Svenska social- och kommunalhögskolanille	1 263 517 000
Jyväskylän yliopisto	387 349 000
Oulun yliopisto	589 006 000
Joensuun yliopisto	243 199 000
Kuopion yliopisto	228 544 000
Turun yliopisto	494 706 000
Tampereen yliopisto	347 854 000
Åbo Akademi	225 480 000
Vaasan yliopisto	82 081 000
Lapin yliopisto	106 608 000
Teknillinen korkeakoulu	468 331 000
Tampereen teknillinen korkeakoulu	211 049 000
Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu	118 248 000
Helsingin kauppakorkeakoulu	111 667 000
Svenska handelshögskolan	54 817 000
Turun kauppakorkeakoulu	52 173 000
Sibelius-Akatemia	106 355 000
Teatterikorkeakoulu	47 164 000
Taideteollinen korkeakoulu	92 366 000
Kuvataideakatemia	15 797 000
Yhteensä	5 246 311 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 130 000 000 mk tutkimusrahoituksen lisäysohjelman perusteella, 28 000 000 mk opiskelijamäärän lisääntymisestä aiheutuvien tilakustannusten johdosta, 44 115 000 mk siirtona momentilta 29.10.22 opiskelijoiden noin kolmen kuukauden harjoittelujakson järjestämiseksi, 385 000 mk siirtona momentilta 29.01.10 ja 695 000 mk viiden henkilötyövuoden palkkausten siirtona momentilta 31.24.21.

Määrärahan mitoituksessa on tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi otettu huomioon lisäyksenä 51 650 000 mk 419 henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02. Vähennyksenä on otettu huomioon 15 000 000 mk valtioneuvoston 16.8.1995 tekemän säästöpäätöksen johdosta.

Menojen ja tulojen erittely:

	mk
Bruttomenot	6 204 811 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	789 600 000
Yhteisrahoitteiset hankkeet	104 000 000
Muut toimintamenot	5 311 211 000
Bruttotulot	958 500 000
Maksullisen toiminnan tulot	859 500 000
— liiketaloudellisesti hinnoitellut suoritteet	840 000 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	19 500 000
Yhteisrahoitteiset hankkeet	98 000 000
Muut tulot	1 000 000
Nettomenot	5 246 311 000

Liiketaloudellisen maksullisen toiminnan tunnuslukutaulukko:

	1997 ennakoitu	1998 TAE
Maksullisen toiminnan tulot tmk	780 000	840 000
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset tmk	771 000	789 600
Käyttöjäämä tmk	9 000	50 400
— % tuloista	1,2	6,0
Osuus yhteiskustannuksista tmk	48 500	50 400
Alijäämä tmk	39 500	0
— % tuloista	5,1	0
Tulot % kustannuksista	95	100
Volyymin muutos %	+ 9,0	+ 7,7

1998 määräraha	5 246 311 000
1997 määräraha	5 005 000 000
1996 tilinpäätös	4 940 647 000

22. *Yliopistolaitoksen yhteiset menot (osa EU)* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 253 719 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää yliopistoja koskevan tutkimus-, arviointi-, selvitys-, kokeilu- ja kehittämistoiminnan, siihen liittyvän kansainvälisen yhteistyön menojen maksamiseen.

Käyttösuunnitelma:

	mk
1. Tutkimus-, kehittämis- ja julkaisutoiminta	32 119 000
2. Yliopistojen yhteinen atk-toiminta ja tietoliikenneyhteydet	37 900 000
3. EU:n kansalliset rahoitusosuudet	61 700 000
4. Työllistymispalvelu ja -selvitystoiminta.	33 000 000

5. Korvaus Helsingin yliopistolle	9 000 000
6. Tutkimusrahoituksen lisäysohjelma ...	80 000 000
Yhteensä	253 719 000

Määrärahaa saa käyttää yliopistojen käyttöön tarkoitetun oppimateriaalin kustannustoiminnan sekä opetuksen ja tutkimuksen toimintaedellytysten turvaamiseksi tarvittavien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n aluekehitys- ja sosiaalirahastoista rahoitettavia tavoiteohjelmia toteuttavien hankkeiden, pilottihankkeiden ja yhteisöaloitteita toteuttavien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta. Määrärahasta on varattu 35 500 000 mk sosiaalirahaston ja 26 200 000 mk aluekehitysrahaston kansallista rahoitusosuutta varten.

Määrärahasta voidaan suorittaa Helsingin yliopistolle 9 000 000 mk korvauksena suomen- ja ruotsinkielisten almanakkojen ja kalenterien julkaisemisen yksinoikeuden poistamisen (L 1195/1994) johdosta.

Määrärahaa saa käyttää tutkimusrahoituksen lisäysohjelmasta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahasta on varattu 80 000 000 mk tiedonsiirron, tietopalveluiden ja teollisuusyhteistyön kehittämiseen sekä tutkijakoulujen laajentamiseen ja uusien perustamiseen.

Määrärahaa saa käyttää 128 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 80 000 000 mk tutkimusrahoituksen lisäysohjelman johdosta sekä vähennyksenä 44 115 000 mk siirtona momentille 29.10.21, 235 000 mk siirtona momentille 29.10.23 ja 200 000 mk siirtona momentille 29.07.21.

1998 määräraha	253 719 000
1997 määräraha	221 950 000
1996 tilinpäätös	255 415 407

23. (29.08.21) *Kansainvälisen henkilövaihdon keskuksen toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 34 925 000 mk.

Määrärahasta käytetään 16 655 000 mk opiskelija-, harjoittelija-, nuoriso- ja asiantuntijavaihtoon myönnettäviin stipendeihin, apurahoihin ja avustuksiin ja 2 630 000 mk ulkomailla tapahtuvan suomen kielen ja kulttuurin opetuksen järjestämiseen.

Määrärahasta saa käyttää enintään 855 000 mk maksullisen palvelutoiminnan tukemiseen.

Selvitysosa:

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	37 075 000
Maksullisen toiminnan erillismenot.....	3 005 000
Muut toimintamenot	14 785 000
Apurahat ja avustukset.....	16 655 000
Suomen kielen ja kulttuurin opetus ulkomailla.....	2 630 000
Bruttotulot.....	2 150 000
Maksullisen toiminnan tulot — muut suoritteet	2 150 000
Nettomenot.....	34 925 000

Opetusministeriö on talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä asettanut alustavasti kansainvälisen henkilövaihdon keskukselle vuodelle 1998 seuraavat tulos- ja palvelutavoitteet:

Kansainvälisen henkilövaihdon keskuksen CIMOn tavoitteena on edistää kansainvälistä vuorovaikutusta koulutuksessa, työelämässä ja nuorison keskuudessa. CIMO koordinoi ja toteuttaa stipendi- ja henkilövaihto-ohjelmia ja vastaa useiden Euroopan Unionin koulutus- ja nuoriso-ohjelmien kansallisesta toimeenpanosta. CIMO järjestää ja kehittää toimialansa neuvonta- ja tietopalvelua sekä koulutusta ja markkinoi suomalaista koulutusta ulkomaalaisille.

CIMO osallistuu EU:n koulutus- ja nuoriso-ohjelmien uudistamiseen laatimalla aineistoa Unionin ja suomalaisten viranomaisten jatko-ohjelmien valmistelutarpeisiin. CIMO tukee suomalaisia oppilaitoksia uusien mahdollisuuksien hyödyntämisessä EU:n koulutus- ja nuoriso-ohjelmien avautuessa eräille Keski- ja Itä-Euroopan maille.

Yhteyksiä yritystoimintaan kehitetään henkilövaihdon keinoin sekä syvennetään erityisesti kansainvälisen harjoittelun suhteita oppilaitoksiin. Ammattikorkeakoulujen kansainvälisen toiminnan kehittämistä tuetaan. CIMO osallistuu opetusministeriön Aasia- ja Venäjä-ohjelmien toteuttamiseen. Uuden tietotekniikan hyväksikäyttöä lisätään edelleen tiedotuksessa, neuvonnassa ja koulutuksessa. Eurooppalaiset nuoret vapaaehtoiset -ohjelman toteuttamiseen osallistutaan täysipainoisesti.

Ulkomaanlehtori- ja kielikurssiasiain neuvottelukunta ja sen sihteeristö siirretään osaksi CIMOn toimintoja. Toiminnan tavoitteena on tukea suomen kielen ja kulttuurin opetusta

ulkomaisissa yliopistoissa sekä järjestää ulkomaisille yliopisto-opiskelijoille suomen kielen kursseja Suomessa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 2 770 000 mk EU:n SOKRATES/ERASMUS -ohjelman lisäapurahoja varten, 250 000 mk nuoret eurooppalaiset vapaaehtoiset -ohjelman käynnistämiskuluihin, 2 630 000 mk suomen kielen ja kulttuurin opetukseen ulkomailla siirtona momentilta 29.08.25, 235 000 mk kotimaisen noin kolmen kuukauden harjoittelun järjestämiseksi 12 ulkomailla opiskelevalle suomalaiselle yliopisto-opiskelijalle siirtona momentilta 29.10.22 sekä 418 000 mk kahden henkilötyövuoden palkkausten siirtona momentilta 29.01.21 ulkomaanlehtoritoiminnan siirtymisen johdosta.

1998 määräraha 34 925 000
1997 määräraha 28 172 000
1996 tilinpäätös 28 072 000

74. *Talonrakennukset* (siirtomääräraha 3 v)
Momentille myönnetään 119 085 000 mk.

Käyttösuunnitelma:

	Hanke	Hyöty-ala m^2	Kustannusarvio 1000 mk	mk/m^2	Myönnetty mk	Myönnetään mk
1.	Helsingin yliopisto, Fabianinkatu 35, peruskorjaus	3 739	36 300	9 708	27 700 000	8 600 000
2.	Helsingin yliopisto, Kumpulan 3. rakennusvaihe (fysiikka)	10 990	124 000	11 283	8 000 000	1 800 000
3.	Jyväskylän yliopisto, luonnontieteen laitosten 3. rakennusvaihe (biologia)	6 200	66 600	10 742	23 200 000	33 000 000
4.	Oulun yliopisto, päärakennus	3 935	42 200	10 724	18 700 000	23 500 000
5.	Kuopion yliopisto, hammaslääketieteeltä vapautuneiden tilojen muutos	5 870	14 400	2 453	1 500 000	7 900 000
6.	Turun yliopisto, kasvihuoneet		23 200		19 200 000	4 000 000
	— uudisrakennus	2 140	22 700	10 607		
	— muutostyöt	110	500	4 545		
7.	Vaasan tiedekirjasto	5 500	50 000	9 091	2 400 000	5 100 000
8.	Teknillinen korkeakoulu, tietotekniikan laitos	8 030	78 500	9 776	54 600 000 (peruuntunut 651 151)	24 550 000
9.	Rakennushankkeiden suunnittelu, pienehköt hankkeet sekä liitännäistyöt					10 635 000
					Yhteensä	119 085 000

Käynnissä oleviin pienehköihin hankkeisiin liittyviä, valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) 10 §:n tarkoittamia sitoumuksia saa vuonna 1998 tehdä siten, että vuoden 1998 jälkeen aiheutuvat menot ovat enintään 20 000 000 mk.

Selvitysosa: Käyttösuunnitelman hankkeista arvioidaan aiheutuvan menoja tulevina vuosina seuraavasti:

	1999 milj. mk	2000 milj. mk
Hankkeet 1—8	94	68
Pienehköt hankkeet	9	2
Yhteensä	103	70

1998 määräraha 119 085 000
1997 määräraha 151 800 000
1996 tilinpäätös 101 700 000

87. *Kiinteistöjen hankinta* (siirtomääräraha 3 v)
Momentille myönnetään 14 500 000 mk.

Käyttösuunnitelma:

Hanke	Kokonaiskustannukset 1000 mk	Myönnetty mk	Myönnetään mk
1. Helsingin yliopisto, Kouvolan yksikkö	34 000	27 200 000	5 500 000
2. Kuopion yliopisto, Bioteknia	35 600	7 500 000	2 500 000
3. Tampereen yliopisto, Finn-Medi	34 400	7 200 000	2 400 000
4. Tampereen teknillinen korkeakoulu, IV rakennusvaihe	90 000	12 200 000	2 500 000
5. Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu, IV rakennusvaihe	25 300	8 250 000	1 600 000
Yhteensä			14 500 000

Selvitysosa: Kokonaiskustannukset sisältävät arvonlisäveron, mutta eivät maksuajalta suoritettavaa korkoa.

1998 määräraha 14 500 000
1997 määräraha 23 600 000
1996 tilinpäätös 126 800 000

11. Valtion harjoittelukoulut

Rovaniemen kaupungin kanssa saadaan tehdä sopimus, jonka mukaan valtio ostaa kaupungilta peruskorjatun ja laajennetun Rovaniemen Keskustan koulun Lapin yliopiston harjoittelukouluksi. Valtiolle hankittavan koulurakennuksen hyötyala on noin 3 400 m^2 ja lisärakennuksen noin 1 370 m^2. Sopimuksesta saa aiheutua valtiolle menoja aikaisintaan vuonna 2000.

Selvitysosa: Rovaniemen harjoittelukoulusopimuksen arvo on arvonlisäveroineen vuoden 1998 talousarvion hintatasossa enintään 38,0 milj. mk, josta valtion maksuosuus on harjoittelukoululain (143/1985) 19 §:n nojalla enintään 23,0 milj. mk. Valtio luovuttaa kaupungille vastikkeeksi kiinteistöjä noin 13,9 milj. markan arvosta ja maksaa loppuosan maksuosuudestaan hankkeen valmistuttua eli aikaisintaan vuonna 2000.

Opetusministeriö on asettanut harjoittelukouluille osana yliopistolaitosta seuraavat tulostavoitteet:

Yliopiston opettajankoulutuslaitoksen yhteydessä harjoittelukoulu huolehtii opetustyön laadusta sekä kokeilee ja kehittää opetusta, opetussuunnitelmia, opetusharjoittelua ja opetusteknologiaa sekä tuottaa täydennyskoulutuspalveluja.

Harjoittelukoulut toteuttavat omalta osaltaan Suomalaisten matematiikan ja luonnontieteiden osaaminen vuonna 2002 -ohjelmaa.

Harjoittelukoulut sisällyttävät opetussuunnitelmiinsa kansainvälistymisen ja siihen kasvattamisen.

Harjoittelukouluissa on vuonna 1998 keskimäärin 8 100 oppilasta, joista peruskouluasteella 6 000 ja lukiossa 2 100 oppilasta. Harjoittelukouluissa järjestetään noin 3 300 opettajaksi opiskelevan opetusharjoittelu.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään 252 665 000 mk.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon Jyväskylän normaalikoulun yläasteen laajentaminen nelisarjaiseksi, Rauman normaalikoulun uudisrakennuksen varustaminen ja Turun normaalikoulun kansainväliseen ylioppilastutkintoon johtavan koulutuksen tehostaminen.

Kuntien osuus harjoittelukouluissa annettavan opetuksen kustannuksiin, 62 000 000 mk, on otettu huomioon momentin 29.40.30 mitoituksessa.

1998 määräraha 252 665 000
1997 määräraha 246 268 000
1996 tilinpäätös 232 762 000

22. *Oppilashuolto* (arviomääräraha)
Momentille myönnetään 14 850 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää oppilashuollon menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös oppilasavustuksista aiheutuvien menojen sekä maksullisen kouluruokailun tarjoamisesta henkilökunnalle ja opetusharjoittelijoille aiheutuvien menojen maksamiseen.

1998 määräraha 14 850 000
1997 määräraha 14 850 000
1996 tilinpäätös 14 433 820

74. *Talonrakennukset* (siirtomääräraha 3 v)
Momentille myönnetään 17 600 000 mk.

Käyttösuunnitelma:

	Hanke	Hyöty-ala m²	Kustannusarvio 1000 mk	mk/m²	Myönnetty mk	Myönnetään mk
1.	Helsingin yliopisto, II normaalikoulu		22 700		15 720 000 (peruuntunut 180 852)	5 000 000
	— lisärakennus	442	5 200	11 765		
	— peruskorjaus ja muutos	5 000	17 500	3 500		
2.	Tampereen yliopisto, Tampereen normaalikoulu				600 000	1 600 000
	— laajennus	1 600	13 000	8 125		
	— muutostyö	635	2 500	3 937		
3.	Åbo Akademi, Vasa gymnasium, lisärakennus	1 357	12 000	8 843	500 000	9 500 000
4.	Pienehköt hankkeet ja suunnittelu					1 500 000
					Yhteensä	17 600 000

1998 määräraha 17 600 000
1997 määräraha 30 314 000
1996 tilinpäätös 19 500 000

20. Ammattikorkeakouluopetus

Selvitysosa: Ammattikorkeakoulu-uudistuksen toimeenpano käynnistettiin 1.8.1996 lukien ammattikorkeakouluopinnoista annetun lain (255/1995) ja siihen liittyvän muun lainsäädännön nojalla. Vuonna 1996 aloitti toimintansa yhdeksän ja vuonna 1997 seitsemän vakinaista ammattikorkeakoulua. Valtioneuvosto myönsi 24.4.1997 toimiluvan neljälle uudelle, 1.8.1998 aloittavalle ammattikorkeakoululle. Vakinaisten ammattikorkeakoulujen keskimääräisen vuosiopiskelijamäärän arvioidaan vuonna 1998 olevan noin 49 000, josta 36 500 nuorten ammattikorkeakoulututkintoon johtavassa koulutuksessa, 9 500 aikuisten tutkintoon johtavassa koulutuksessa ja 3 000 ammatillisia erikoistumisopintoja suorittavaa opiskelijaa. Aloituspaikkoja on lisätty Suomen työllisyysohjelmaan liittyvän valtioneuvoston periaatepäätöksen ja hallituksen muiden päätösten mukaisesti.

Ammattikorkeakoulu-uudistuksen toimeenpano ja ammattikorkeakoulujen kehittäminen perustuvat ammattikorkeakouluista annetun lainsäädännön lisäksi valtioneuvoston 21.12.1995 hyväksymään koulutuksen ja korkeakouluissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämissuunnitelmaan vuosille 1995—2000. Kehittämissuunnitelman mukaan ammattikorkeakoulu-uudistus toteutetaan asteittain suunnitelmakaudella. Tarkoitus on laajentaa kokeilutoimintaa. Ammattikorkeakoulujen toimilupien myöntämisessä edetään laadun sekä kokeilu- ja kehittämistoiminnassa osoitetun näytön perusteella. Tavoitteena on, että ammattikorkeakoulujärjestelmä on vuonna 1999

lähes lopullisessa muodossaan. Ammattikorkeakoulujen kokonaismäärä tulee olemaan hieman alle 30.

Opetusministeriö ja ammattikorkeakoulut panostavat ammattikorkeakoulu-uudistuksen toimeenpanon onnistumisen turvaamiseksi erityisesti opettajien jatkokoulutukseen ja muuhun henkilöstön kehittämiseen, kansainvälistämiseen, kirjasto- ja informaatiopalvelujen kehittämiseen sekä tietostrategian toteuttamiseen. Hankerahoitus kohdistetaan pääosin näihin tukitoimenpiteisiin.

Henkilöstön kehittämisessä yhtenä tavoitteena on, että vuonna 1998 noin 2 000 ammattikorkeakoulun opettajaa osallistuu maisteri-, lisensiaatti- tai tohtorikoulutukseen.

Kansainvälistämisessä yhtenä pitkän aikavälin tavoitteena on, että kolmannes ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista on opiskellut tai harjoitellut ulkomailla vähintään kolmen kuukauden jakson. Vuoden 1998 tavoite on 4 000 opiskelijaa. Vaihdon tavoitteena on pitkällä aikavälillä vastavuoroisuus. Vuonna 1998 tavoitteena on, että ammattikorkeakouluissa opiskelee 2 500 ulkomaalaista opiskelijaa. Opettajavaihdossa pitkän aikavälin yhtenä tavoitteena on, että 20 % opettajista työskentelee ulkomailla vähintään kuukauden jakson. Vuonna 1998 tavoitteena on vastavuoroisesti 600 opettajan vaihto.

Kirjasto- ja informaatiopalvelujen kehittämisessä yhtenä pitkän aikavälin tavoitteena on, että ammattikorkeakoulut käyttävät vähintään 5 % käyttökustannuksistaan näihin palveluihin. Vuonna 1998 tavoite on 3,5 %.

Ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutuksessa erikoistumisopintojen tarjontaa monipuolistetaan ja laajennetaan. Avoimen ammattikorkeakoulun pilottihankkeita käynnistetään.

Väliaikaiset ammattikorkeakoulut, jotka ovat ammatillisten oppilaitosten yhteenliittymiä, rahoitetaan ammatillisen koulutuksen määrärahoista luvusta 29.40. Ammattikorkeakoulujen kehittämismomentti 29.20.25 koskee sekä vakinaista että väliaikaista ammattikorkeakouluopetusta.

Opiskelijoiden määrät vuosina 1996—98 vakinaisissa ammattikorkeakouluissa

	Ammattikorkeakoulujen lukumäärä 1998	Opiskelijoiden lukumäärä 1996	1997	1998	Opiskelijamäärän muutos 1997/1998
Kunnalliset ammattikorkeakoulut	14	6 800	21 200	33 500	+12 300
Yksityiset ammattikorkeakoulut	6	1 600	7 000	15 500	+8 500
Kaikki ammattikorkeakoulut yhteensä[1]	20	8 400	28 200	49 000	+20 800
Joista nuorten amk-tutkintoon johtava koulutus		6 600	22 000	36 500	+14 500
ja aikuisten amk-tutkintoon johtava koulutus ja erikoistumisopinnot		1 800	6 200	12 500	+6 300

[1] Opiskelijamäärät on ilmoitettu keskimääräisinä vuosiopiskelijoina ja ammattikorkeakoulujen lukumäärä 1.8.1998 mukaisena.

25. *Ammattikorkeakoulujen kehittäminen* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 20 399 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää vakinaisten ja väliaikaisten ammattikorkeakoulujen arvioinnista, ammattikorkeakoulututkimuksesta, ammattikorkeakoulujen kansainvälistämisestä ja muista uusista kehittämishankkeista aiheutuvien suunnittelu-, käynnistämis- ja toimintamenojen ja avustusten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimus- ja koulutushankkeiden rahoitusta varten. Määrärahaa saa käyttää enintään kahdeksaa henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 1 500 000 mk siirtona momentille 29.69.25 ja 1 101 000 mk neljän henkilötyövuoden siirtona momentille 29.01.21.

1998 määräraha 20 399 000
1997 määräraha 23 000 000

30. *Valtionosuus ja -avustus kunnallisten ja yksityisten ammattikorkeakoulujen käyttökustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 547 306 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää ammattikorkeakouluopinnoista annetun lain (255/1995) ja ope-

tus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisen valtionosuuden ja -avustuksen maksamiseen sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaiseen ammattikorkeakoulujen opettajankoulutuksen valtionavustukseen.

Määrärahalla saa rahoittaa 12 500 aikuisten ammattikorkeakoulututkintoon johtavan koulutuksen ja ammatillisten erikoistumisopintojen vuotuista opiskelijapaikkaa, jotka opetusministeriö jakaa ammattikorkeakouluittain.

Määrärahasta saa käyttää ammattikorkeakouluopinnoista annetun lain 23 §:n mukaiseen ylimääräiseen valtionavustukseen ammattikorkeakoulu-uudistuksen tukiohjelmaan ja muihin kehittämishankkeisiin, ammattikorkeakoulujen opettajien koulutustason nostamiseen sekä tuloksellisuusrahoitukseen enintään 89 200 000 mk, mistä enintään 7 000 000 mk tietoverkkojen perustamishankkeisiin ja muihin tietotekniikan laitehankintoihin ja enintään 8 000 000 mk ura- ja rekrytointipalvelujen käynnistys- ja tukirahoitukseen.

Määrärahasta saa käyttää enintään 3 000 000 mk avoimen ammattikorkeakouluopetuksen tukemiseen.

Määrärahasta saa käyttää enintään 29 500 000 mk ammattikorkeakouluopiskelijoiden palkkaamiseen harjoittelijoiksi.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 7 700 000 mk siirtona momentilta 29.40.21, 11 000 000 mk momentilta 29.40.24, 494 882 000 mk momentilta 29.40.30 ja 27 000 000 mk momentilta 29.69.33 ja vähennyksenä 5 000 000 mk siirtona momentille 29.69.33. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon koulutuspaikkojen lisääminen hallituksen työllisyysohjelman ja muiden päätösten mukaisesti. Kuntien osuus ammattikorkeakouluopetuksen kustannuksiin 590 780 000 mk on otettu huomioon momentin 29.40.30 mitoituksessa. Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Valtionosuus kunnallisten ja yksityisten ammattikorkeakoulujen käyttökustannuksiin	1 373 911 000
Opettajankoulutuksen valtionavustuksiin	51 695 000
Opiskelijoiden palkkaamiseen harjoittelijoiksi (enintään)	29 500 000
Avoimen ammattikorkeakouluopetuksen tukemiseen (enintään)	3 000 000
Valtionavustuksiin (enintään)	89 200 000
Yhteensä	1 547 306 000
1998 määräraha	1 547 306 000
1997 määräraha	964 355 000

39. Opintotuki

Selvitysosa: Opintotukilain (65/1994) mukainen opintotuki koostuu opintorahasta tai aikuisopintorahasta, opintotuen asumislisästä sekä opintolainan valtiontakauksesta. Opintoraha ja aikuisopintoraha ovat veronalaisia etuuksia. Korkeakouluopiskelijoiden ennen 1.7.1992 ja muiden opiskelijoiden ennen 1.7.1994 nostamille opintolainoille suoritetaan lisäksi opintotukilain (28/1972) nojalla määräytyvää korkotukea.

Opintotuen toimeenpanotehtävät hoitaa Kansaneläkelaitos. Korkeakoulujen opintotukilautakunnat voivat myöntää opintotuen oman korkeakoulunsa opiskelijoille Kansaneläkelaitoksen kanssa solmitun sopimuksen perusteella. Kansaneläkelaitos korvaa korkeakouluille osan opintotukitehtävistä. Myös muilla oppilaitoksilla on opintotukiasioiden hoitamiseen liittyviä tehtäviä. Opetusministeriö vastaa opintotukitoiminnan yleisestä johtamisesta, ohjauksesta ja kehittämisestä.

Opintotukea myönnettiin lukuvuonna 1995—96 seuraavasti:

	Opintorahan perusosat				Opintolainat			
	saajien lukum.	% opisk. määrästä	määrä yht. milj. mk	keskim. saajaa kohden mk/kk	saajien lukum.	% opisk. määrästä	takausten määrä yht. milj. mk	keskim. saajaa kohden mk/kk
Lukiot	43 311	40	98	280	2 844	3	27	1 105
Ammatilliset oppilaitokset ja kansanopistot	158 895	74	1 185	945	82 684	38	905	1 280

Korkeakoulut	75 622	58	998	1 450	32 850	25	423	1 320
Ulkomaiset oppilaitokset	4 215		53	1 410	2 304		43	2 045
Yhteensä	282 043	61	2 335	990	120 682	26	1 397	1 305
(1994—95 yht.	286 652	63	2 442	1 000	130 405	28	1 451	1 250)

Aikuisopintorahaa myönnettiin lukuvuonna 1995—96 13 639 henkilölle 176 milj. mk. Koko vuodeksi aikuisopintorahaa saaneella keskimääräinen etuus oli 1 875 mk/kk. Edellisenä lukuvuonna keskimääräinen aikuisopintoraha oli 1 880 mk/kk. Aikuisopintorahaan käytettiin 219 milj. mk ja saajia oli 17 280.

Asumislisää myönnettiin lukuvuonna 1995—96 yhteensä 600 milj. mk 109 252 opiskelijalle. Keskimääräinen lisä oli 700 mk/kk. Vuotta aiemmin saajia oli 105 074, keskimääräinen lisä 780 mk/kk ja kokonaismenot 637 milj. mk.

Korkotukea sai vuonna 1996 noin 150 500 henkilöä yhteensä 130 milj. mk eli keskimäärin 860 mk. Vuonna 1995 vastaavat luvut olivat 198 000, 226 milj. mk ja 1 140 mk. Takausvastuusuorituksia maksettiin vuonna 1996 118 milj. mk. Opintolainan takausvastuun perusteella maksettiin 4 770 henkilön opintolainat, joiden keskimääräinen pääoma oli 22 900 mk. Vuonna 1995 takausvastuusuorituksia maksettiin 153 milj. mk 5 950 opintovelallisesta. Keskimääräinen pääoma oli 25 200 mk. Korkoavustuksia maksettiin 35 milj. mk, joka on 5 milj. mk vähemmän kuin vuonna 1995. Korkotukilainoissa korkoavustuksen saajia oli yhtenä koronmaksukertana 16 600 ja markkinaehtoisissa opintolainoissa 9 600. Keskimääräinen korkoavustus oli korkotukilainoissa 815 mk ja markkinaehtoisissa lainoissa 580 mk.

Opintotukilain mukaisen opintorahan kuukausittaiset enimmäismäärät ja keskimääräiset saajamäärät ovat 1.8.1998 lukien seuraavat:

	mk/kk	saajamäärä
Korkeakouluopiskelijat		
— vanhempiensa luona asuvat, alle 20-vuotiaat.	230	1 500
— vanhempiensa luona asuvat, 20 vuotta täyttäneet	630	5 000
— muualla asuvat, alle 18-vuotiaat	750	0
— muualla asuvat, 18 vuotta täyttäneet	1 540	98 500
Muissa oppilaitoksissa opiskelevat		
— vanhempiensa luona asuvat, alle 20-vuotiaat.	130	53 000
— vanhempiensa luona asuvat, 20 vuotta täyttäneet	380	5 000
— muualla asuvat, alle 18-vuotiaat	500	10 000
— muualla asuvat, 18 vuotta täyttäneet	1 270	84 000

Opintotuen asumislisän määrä on 67 prosenttia vuokrasta. Asumislisää ei makseta 1 275 mk ylittävästä vuokran osasta.

Opintotukitoiminnan tavoitteena on opiskeluaikaisen toimeentulon turvaaminen ja opintotuen mitoittaminen siten, että tuetaan omaehtoiseen koulutukseen hakeutumista.

Eduskunnalle on annettu hallituksen esitys laiksi opintotukilain muuttamisesta opiskelijan omien tulojen perusteella tehtävän tarveharkinnan uudistamiseksi 1.1.1998 lukien siten, että opiskelijan tulot otetaan huomioon koko kalenterivuodelta nykyisen lukukausikohtaisen tarkastelun sijaan. Muutoksen on arvioitu vähentävän opintorahan määrärahan tarvetta 26 milj. mk. Opintotukilakia on muutettu 1.6.1997 lukien. Muutos mahdollistaa tuen tarkistamisen vanhempien tulojen kasvun perusteella nykyistä tehokkaammin. Säästöä arvioidaan syntyvän vuositasolla 5 milj. mk.

Hallitus antaa talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi opintotukilain muuttamisesta. Sen mukaisesti 18-vuotiaiden muualla kuin vanhempiensa luona asuvien opiskelijoiden opintoraha nostettaisiin samalle tasolle muualla kuin vanhempiensa luona asuvien 19 vuotta täyttäneiden opintorahan kanssa 1.8.1998 lukien. Tästä johtuva määrärahan lisätarve on vuonna 1998 30 milj. mk. Opintotukiasetusta on tarkoitus samalla muuttaa 1.1.1998 lukien siten, että opiskelijalle, joka asuu vanhemmiltaan vuokraamassaan asunnossa, ei myönnetä opintotuen asumislisää. Muutos vähentää opintotuen määrärahatarvetta noin 24 milj. mk. Lisäksi opintorahan myöntämisperusteita tarkistetaan siten, että vanhempiensa kanssa samassa kiinteistössä asuvalle kaikissa tapauksissa myönnettäisiin vanhempiensa luona asuvan opintoraha eikä itsenäisesti asuvan opintorahaa. Tästä aiheutuva vuotuinen säästö on noin 5 milj. mk.

Lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten

opiskelijoiden koulumatkatukea koskeva laki on 1998 voimassa koko vuoden. Koulumatkatukea koskeva määrärahan tarve on vuositasolla 140 milj. mk.

Opintotuen muutoksenhakulautakunta toimii ensimmäisenä muutoksenhakuasteena opintotukiasioissa. Muutoksenhakulautakuntaan saapuvien valitusten määrän oletetaan edelleen lisääntyvän. Valitusten määrän on vuonna 1998 arvioitu olevan 1 800. Valitusten käsittelyajan osalta tavoitteena on, että keskimääräinen käsittelyaika asian saapumisesta muutoksenhakulautakunnalle olisi enintään viisi kuukautta.

22. *Opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 625 000 mk.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 230 000 mk valitusten määrän kasvusta aiheutuvien palkka-, matka- ja kokouspalkkiomenojen sekä välttämättömien laitehankintamenojen johdosta.

1998 määräraha	1 625 000
1997 määräraha	1 395 000
1996 tilinpäätös	1 358 000

52. *Opintolainojen valtiontakaus ja korkotuki* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 177 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää opintotukilain (28/1972) mukaiseen opintolainojen valtiontakaukseen ja korkotukeen sekä opintotukilain (65/1994) mukaisista valtiontakauksista aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Opintolainojen korkotuki	31 000 000
Takausvastuusuoritukset	113 000 000
Korkoavustukset	33 000 000
Yhteensä	177 000 000

Korkotukimäärärahan vähennys aiheutuu korkotuen piirissä olevan opintolainakannan vähenemisestä ja opintolainojen korkotuen alenemisesta.

1998 määräraha	177 000 000
1997 määräraha	220 000 000
1996 tilinpäätös	290 326 211

55. *Opintoraha* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 235 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää opintotukilain (65/1994) mukaisten opintorahojen ja opintotuen asumislisien maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Korkeakouluopiskelijoiden opintorahat	1 399 000 000
Muiden oppilaitosten opiskelijoiden opintorahat	1 162 000 000
Asumislisä	674 000 000
Yhteensä	3 235 000 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 30 000 000 mk muualla kuin vanhempiensa luona asuvien 18-vuotiaiden opiskelijoiden opintorahan saattamisesta 1.8.1998 lukien samalle tasolle 19 vuotta täyttäneiden opintorahan kanssa, saajamäärän kasvu ja koulutuspaikkojen lisääntyminen, 35 000 000 mk ammattikorkeakouluopiskelijoiden siirtymisestä korkeakouluopiskelijoiden opintotuen piiriin ja asumislisän saajien lukumäärän kasvu. Vähennyksenä on otettu huomioon opiskelijan omien tulojen perusteella tapahtuvan tarveharkinnan uudistamisesta aiheutuva säästö 26 000 000 mk, vanhempien tulojen tarkistamisen tehostumisesta aiheutuva säästö 5 000 000 mk, vanhemmilta vuokratusta asunnosta myönnettävän asumislisän poistamisesta aiheutuva säästö 24 000 000 mk sekä itsenäisesti asumisen tarkemmasta määrittelystä aiheutuva säästö 5 000 000 mk.

1998 määräraha	3 235 000 000
1997 määräraha	3 099 000 000
1996 tilinpäätös	2 961 603 321

56. *Aikuisopintoraha* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 120 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää opintotukilain (65/1994) mukaisen aikuisopintorahan maksamiseen.

Selvitysosa: Aikuisopintorahan saajia arvioidaan olevan vuonna 1998 noin 7 000.

1998 määräraha	120 000 000
1997 määräraha	168 000 000
1996 tilinpäätös	154 184 989

57. *Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 78 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää avustuksen maksamiseen opiskelijaruokaloille opiskelija-ateri-

oiden hinnan alentamiseksi. Avustuksen edellytyksenä on, että opiskelija-aterian hintaa alennetaan seitsemällä markalla ateriaa kohti perustutkintoa suorittaville korkeakouluopiskelijoille, ammattikorkeakouluopiskelijoille ja opintotukeen oikeuttaviin ammatillisiin tai erikoistumiskoulutusohjelmiin taikka poikkeuskoulutukseen osallistuville opiskelijoille. Määrärahasta saa maksaa ylimääräistä ateriakohtaista avustusta enintään 3 000 000 mk muissa kuin korkeakoulujen tiloissa toimivien opiskelijaruokaloiden energia-, siivous- ja muina ylläpitokorvauksina sekä perustamiskorvauksina. Avustukset voidaan maksaa avustusjärjestelmän piirissä oleville ruokalanpitäjille ilman erillistä hakemusta.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 8 000 000 mk ammattikorkeakouluopiskelijoiden määrän kasvun johdosta.

1998 määräraha 78 000 000
1997 määräraha 70 000 000
1996 tilinpäätös 45 179 988

58. *Avustus tilakustannusten korvaamiseen*
Momentille myönnetään 6 400 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää avustuksen maksamiseen Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle korkeakouluopiskelijoiden terveydenhuoltoa varten tarvittavien tilojen vuokrakustannusten korvaamiseen.

1998 määräraha..... 6 400 000
1997 määräraha..... 6 375 000
1996 tilinpäätös..... 6 000 000

59. *Lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden koulumatkatuki* (arviomääräraha)
Momentille myönnetään 140 000 000 mk.
Määrärahaa saa käyttää lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden koulumatkatuesta annetun lain (48/1997) mukaisen tuen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 76 000 000 mk siirtona momentilta 29.40.30 koulumatkatuen kokovuotistumisen johdosta.

1998 määräraha..... 140 000 000
1997 määräraha..... 64 000 000

40. Yleissivistävä ja ammatillinen koulutus

Selvitysosa: Yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen kehittäminen perustuu valtioneuvoston vahvistamaan koulutuksen ja korkeakouluissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämissuunnitelmaan vuosiksi 1995—2000 (VNp 21.12.1995).

Yleissivistävä koulutus

Yleissivistävän koulutuksen (peruskoulut, lukiot ja musiikkioppilaitokset) kehittämisen lähtökohtana on koulutuksen perusturvan takaaminen kaikille asuinpaikasta, kielestä ja taloudellisesta asemasta riippumatta. Peruskoulutuksen laadusta ja koulutuksen perusturvasta huolehditaan oppilaitosverkon ja oppimisympäristöjen kehittämisellä sekä lisäämällä valinnaisuutta, yksilöllisyyttä ja toiminnan arviointia.

Matemaattis-luonnontieteellistä opetusta tehostetaan ja kieliohjelman monipuolistamisessa edetään laadittujen kehittämisohjelmien mukaisesti. Matemaattis-luonnontieteellisen opetuksen kehittämistoimenpitein pyritään lasten ja nuorten osaamisen taso nostamaan OECD-maiden parhaaseen neljännekseen. Pilottikouluverkoston avulla parannetaan ja monipuolistetaan opetusmenetelmiä sekä lisätään kokeellisuutta opetuksessa.

Peruskoulussa kielivalintoja monipuolistetaan valinnaisten kielten avulla. Vieraalla kielellä annettavaa opetusta lisätään peruskoulussa ja lukiossa. Kielen opetuksessa korostetaan myös eri kulttuurien tuntemusta ja edistetään oppilaitosten kansainvälistämistä.

Koulutuksen ja tutkimuksen tietostrategian mukaisesti tähdätään siihen, että vuonna 2000 peruskoulun päättävät nuoret osaavat käyttää keskeisiä työvälineitä, lähettää viestejä ja hakea tietoa tietojärjestelmistä sekä hyödyntää tieto- ja viestintätekniikkaa opiskelujen välineenä ja koulutyön ulkopuolella. Lukion osalta tavoitteena on, että koulun päättävät nuoret ovat sisäistäneet tieto- ja viestintätekniikan osaksi opiskelua, työntekoa ja arkielämää.

Kestävän kehityksen periaatteet otetaan huomioon eri koulumuotojen opetuksessa ja oppilaitosten toiminnassa.

Käynnistetään koulun ja kulttuurin yhteistyöohjelma.

Peruskoulun erityisopetuksen kokonaisarvion pohjalta toteutettavin kehittämistoimin tähdätään kaikkien vammaisryhmien ja muiden erityisryhmien koulutusmahdollisuuksien turvaamiseen ja kehittämiseen.

Peruskoulusta jatko-opintoihin siirtyvien osuutta nostetaan edelleen.

Koulutuksen kehittämisessä kiinnitetään erityistä huomiota syrjäytymisriskien ehkäisyyn sekä syrjäytyneiden koulutuspalvelujen ja ohjaustoiminnan kehittämiseen.

Peruskoulujen ja peruskouluasteiden oppilasmäärä oli syksyllä 1996 esiopetus ja lisäopetus mukaanluettuna noin 582 000. Lukuvuonna 1997—1998 arvioidaan oppilasmäärän olevan noin 586 000. Vuoden 1996 syksyllä peruskouluja oli yhteensä 4 391, joista ala-asteen kouluja 3 422, yläasteen kouluja 626, erityiskouluja 285 ja muita kouluja 58. Peruskoulussa annettavaan lisäopetukseen (peruskoulun 10. luokka) arvioidaan osallistuvan syksyllä 1998 noin 4 000 oppilasta ja valtionosuuteen oikeuttavaan esiopetukseen noin 6 000 oppilasta.

Lukioiden oppilasmäärä oli syksyllä 1996 lukioissa noin 107 000 ja aikuislukioissa aineopiskelijat mukaanluettuina noin 26 000. Lukioiden oppilasmäärän arvioidaan lukuvuonna 1997—1998 olevan lukioissa noin 109 000 ja aikuislukioissa vastaavasti noin 26 000. Vuoden 1996 syksyllä oli toiminnassa 448 lukiota. Aikuislukioita ja lukion aikuislinjoja oli 51. Syksyllä 1996 oli lukion ensimmäisen luokan oppilasmäärä 57,8 % 16-vuotiaiden ikäluokasta.

Steiner-koulusta annetun lain mukaisessa kolmessa Steiner-koulussa oli vuoden 1996 syksyllä 2 040 oppilasta. Englantilaisessa koulussa oli 462 oppilasta, Helsingin kansainvälisessä koulussa 230 ja Helsingin Saksalaisessa koulussa 588 oppilasta. Syyslukukaudesta 1997 perustettu Itä-Suomen suomalais-venäläinen koulu toimii Imatralla, Joensuussa ja Lappeenrannassa. Koulussa on 75 oppilasta. Ulkomailla toimi peruskoulua vastaavia yksityiskouluja 13, joissa oppilaita oli yhteensä 271.

Helsingin ranskalais-suomalaisen koulun ja Suomalais-venäläisen koulun tulosalueet ovat esiopetus, peruskouluopetus ja lukio-opetus, joissa painottuvat asianomaisen kielialueen kieli ja kulttuuri. Vuoden 1998 aikana kyseiset koulut kehittävät asianomaisen kielialueen kielen opetusta, venäjän- ja ranskankieliseen opetukseen tarvittavaa oppimateriaalia ja opettajien koulutusta. Oppilaita Helsingin ranskalais-suomalaisessa koulussa on arvioitu vuonna 1998 olevan 805 ja Suomalais-venäläisessä koulussa 780. Lukuihin sisältyy sekä esiopetus että peruskoulu- ja lukio-opetus. Opetusministeriön alustavasti asettaman tulostavoitteen mukaan oppilaitoksissa on tarkoitus suorittaa vuoden 1998 aikana yhteensä 118 peruskoulun päästötodistusta ja 89 ylioppilastutkintoa.

Valtion kuulo-, näkö- ja liikuntavammaisten koulujen tulosalueet ovat peruskouluopetuksen antaminen vaikeasti vammaisille ja monivammaisille oppilaille sekä tukipalvelut. Opetusministeriön alustavasti asettaman tulostavoitteen mukaan oppilaitosten toimintaa tehostetaan edelleen erityisesti tukipalvelujen alueella. Vuoden 1998 aikana on tarkoitus antaa opetusta noin 570 oppilaalle.

Ylioppilastutkintoon osallistuu vuonna 1998 noin 55 000 kokelasta ja heidän arvioidaan suorittavan yhteensä noin 215 000 koetta. Ylioppilaita arvioidaan valmistuvan noin 34 000.

Musiikkioppilaitosten tulosalueena on musiikin ja tanssin perusopetuksen antaminen lapsille, nuorille ja aikuisille sekä konservatorioasteen käsittävissä musiikkioppilaitoksissa lisäksi myös musiikin ja tanssin ammatillisen koulutuksen antaminen. Vuoden 1996 syksyllä oli valtionosuutta saavia musiikkioppilaitoksia 86, joista konservatorioita 11 ja musiikkiopistoja 75. Harkinnanvaraista valtionavustusta sai vuonna 1997 12 musiikkioppilaitosta. Valtionosuutta saavissa musiikkioppilaitoksissa opiskeli yhteensä noin 54 300 oppilasta, joista noin 1 400 sai musiikkioppilaitoksen konservatorioasteella ammatillista koulutusta.

Ammatillinen koulutus

Ammatillisen koulutuksen kehittämisen lähtökohtana on koulutuksen työelämäyhteyksien voimakas lisääminen. Keskeisimpiä kehittämistoimia ovat toisen asteen ammatillisen koulutuksen tutkintojen uudistaminen tavoitteena laaja-alaiset, kolmivuotiset, työelämään ja työssä oppimiseen tukeutuvat tutkinnot vuoteen 2000 mennessä sekä oppisopimuskoulutuksena suoritettavan nuorten peruskoulutuksen lisääminen siten, että vuonna 2000 noin 20 % nuorten toisen asteen ammatillisen koulutuksen aloituspaikoista olisi oppisopimuskoulutuksessa.

Opetuksen kehittämisessä keskeisiä tavoitteita ovat oppilaitosten kansainvälistymisen

edistäminen, matemaattis-luonnontieteellisen opetuksen tehostaminen ja tietostrategian toteuttaminen.

Oppilaitosverkkoa ja ylläpitojärjestelmää kehitettäessä tavoitteena on ammattikorkeakoulujärjestelmän ulkopuolelle jäävän ammatillisen koulutuksen kokoaminen riittävän suuriksi ja monialaisiksi sekä omistuspohjaltaan yhtenäisiksi kokonaisuuksiksi kuitenkin siten, että koulutuksen alueellinen saavutettavuus säilyy.

Ammatillisten oppilaitosten opiskelijamääräksi vuonna 1998 arvioidaan 157 500, joista 143 800 nuorisoasteen ja 13 700 aikuisten ammatillisessa peruskoulutuksessa. Ammatillista peruskoulutusta annetaan myös musiikkioppilaitoksissa, liikunnan koulutuskeskuksissa, kansanopistoissa, valtakunnallisissa erikoisoppilaitoksissa ja ammatillisissa aikuiskoulutuskeskuksissa. Ammatillisen koulutuksen tarjonnan määrällinen sääntely on uudistettu 1.1.1998 voimaan tulevalla lainsäädännöllä. Vuoden 1998 ammatillisen koulutuksen opiskelijamääräarviossa on otettu huomioon ammatillisen koulutuksen sääntelyjärjestelmän uudistamisen vaikutus siten, että koulutuspaikkojen täyttöaste on keskimäärin 90 %. Tarjonnassa on lisäksi otettu huomioon Suomen työllisyysohjelmaan liittyvä valtioneuvoston periaatepäätös ja hallituksen muut päätökset. Oppisopimuskoulutuksen tavoitteena vuonna 1998 on 21 000 vuotuista oppisopimuspaikkaa.

Opiskelijoiden määrät vuosina 1996—98 ammatillisessa koulutuksessa

	Oppilaitosten lukumäärä 1998	Opiskelijoiden lukumäärä 1996	1997	1998	Opiskelijamäärän muutos 1997/98
Valtion ammatilliset oppilaitokset	7	11 800	800	800	0
Kuntien ja kuntayhtymien ammatilliset oppilaitokset	281	154 500	143 800	132 400	—11 400
Yksityiset ammatilliset oppilaitokset	52	26 400	26 400	24 300	—2 100
Kaikki oppilaitokset yhteensä[1)]	340	192 700	171 000	157 500	—13 500
josta nuorten ammatillinen koulutus		160 700	151 000	143 800	—7 200
ja aikuisten ammatillinen koulutus[2)]		32 000	20 000	13 700	—6 300

[1)] Opiskelijamäärät on ilmoitettu keskimääräisinä vuosiopiskelijoina ja oppilaitosten lukumäärä vuoden 1998 alun mukaisena. Opiskelijamäärissä ovat mukana väliaikaisten ammattikorkeakoulujen opiskelijat. Opiskelijamäärien väheneminen ammatillisissa oppilaitoksissa aiheutuu ammattikorkeakoulujärjestelmän laajenemisesta.

[2)] Vuonna 1997 aikuisten ammatillinen jatkokoulutus on siirretty momentille 29.69.33.

21. *Valtion oppilaitosten toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 237 717 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää valtion yleissivistävien ja ammatillisten oppilaitosten toimintamenojen maksamiseen.

Määrärahasta saa käyttää valtion ammatillisten oppilaitosten kansainvälistämiseen ja atk-hankintoihin enintään 1 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös valtion ammatillisten oppilaitosten maahanmuuttajien valmistavaan- ja tukiopetukseen, työnantajille koulutussopimuksen perusteella maksettaviin koulutuskorvauksiin sekä EU:n Eurooppakoulujen opettajien palkkausmenojen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää Helsingin ranskalais-suomalaisen koulun ja Suomalais-venäläisen koulun kansainvälistämiseen sekä maahanmuuttajien täydentävään opetukseen.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään pääasiassa Helsingin ranskalais-suomalaisen koulun, Suomalais-venäläisen koulun, vammaisten lasten koulujen, valtion ammatillisten erityisoppilaitosten, Saamelaisalueen koulutuskeskuksen ja Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen toimintaan. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 50 000 000 mk edellisiltä vuosilta käyttämättä jääneenä siirtyvänä määrärahana ja 7 700 000 mk siirtona momentille 29.20.30 sekä lisäyksenä 4 800 000 mk vammaisten lasten kouluille palvelu- ja kehittämiskeskustoiminnan kehittämiseksi, 200 000 mk Haukkarannan koulun yhteydessä toteutettavan oppimisvaikeuksien palvelukeskuksen toimintaan, 600 000 mk vuokramenojen johdosta ja

400 000 mk kansainvälisen toiminnan ja maahanmuuttajien täydentävän opetuksen menoina. Lisäksi määrärahan mitoituksessa on tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi otettu huomioon lisäyksenä 4 417 000 mk 39 henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02.

Kuntien osuus valtion yleissivistävissä ja ammatillisissa oppilaitoksissa annettavan opetuksen kustannuksiin 62 820 000 mk on otettu huomioon momentin 29.40.30 mitoituksessa.

Määrärahaa on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Valtion ammatilliset oppilaitokset	65 173 000
Helsingin ranskalais-suomalainen koulu	22 320 000
Suomalais-venäläinen koulu	20 620 000
Vammaisten lasten koulut	126 704 000
EU:n Eurooppa-koulut	2 900 000
Yhteensä	237 717 000

Valtion yleissivistävien oppilaitosten menojen ja tulojen erittely:

	mk
Bruttomenot	188 644 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	5 000 000
Muut toimintamenot	183 644 000
Bruttotulot	9 000 000
Maksullisen toiminnan tulot	5 000 000
Muut tulot	4 000 000
Nettomenot	179 644 000
Edelliseltä vuodelta siirtyvä määräraha	—10 000 000
Määrärahatarve	169 644 000

Valtion ammatillisten oppilaitosten menojen ja tulojen erittely:

	mk
Bruttomenot	115 973 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	7 720 000
Muut toimintamenot	108 253 000
Bruttotulot	10 800 000
Maksullisen toiminnan tulot	7 800 000
Muut tulot	3 000 000
Nettomenot	105 173 000
Edelliseltä vuodelta siirtyvä määräraha	—40 000 000
Määrärahatarve	65 173 000

Maksullisen toiminnan tulot perustuvat opetusministeriön päätökseen (1674/1993) eräiden valtion oppilaitosten maksullisista suoritteista.

Valtion ammatillisten oppilaitosten maksullisen palvelutoiminnan toteutuneet tunnusluvut vuodelta 1996 ja ennakoidut tunnusluvut vuosille 1997 ja 1998:

	1996 mk	1997 mk	1998 mk
TULOT			
Julkisoikeudelliset suoritteet	1 500 000	—	—
Muut suoritteet	117 820 000	6 100 000	7 800 000
Maksullisen toiminnan tulot yhteensä	119 320 000	6 100 000	7 800 000
KUSTANNUKSET			
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset	120 100 000	5 900 000	7 720 000
Käyttöjäämä	—780 000	200 000	80 000
% tuloista	—0,7	3,3	1,0
Osuus yhteiskustannuksista	5 250 000	200 000	80 000
Kustannukset yhteensä	125 350 000	6 100 000	7 800 000
Ylijäämä (+)/Alijäämä (—)	—6 030 000	+0	+0
% tuloista	—5	0	0

1998 määräraha	237 717 000
1997 määräraha	215 875 000
1996 tilinpäätös	849 277 000

24. *Harjoittelutoiminta* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 35 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää ammatillisten oppilaitosten, musiikkioppilaitosten, kansanopistojen ja liikunnan koulutuskeskusten ammatillisessa koulutuksessa olevien opiskelijoiden palkkaamiseen harjoittelijoiksi.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on

otettu huomioon vähennyksenä 11 000 000 mk siirtona momentille 29.20.30.

1998 määräraha 35 000 000
1997 määräraha 46 000 000
1996 tilinpäätös 64 500 000

25. *Yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen kehittäminen* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 21 374 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää yleissivistävän, ammatillisen ja oppisopimuskoulutuksen kokeilu-, tutkimus- ja kehittämishankkeista aiheutuvien suunnittelu-, käynnistämis- ja toimintamenojen ja avustusten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimus- ja koulutushankkeiden rahoitukseen.

Määrärahaa saa käyttää enintään kahdeksaa henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon VII pohjoisten opetusministereiden konferenssin järjestelymenot. Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 1 059 000 mk neljän henkilötyövuoden siirtona momentille 29.01.21.

1998 määräraha 21 374 000
1997 määräraha 21 433 000
1996 tilinpäätös 71 433 000

30. *Valtionosuus ja -avustus yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen käyttökustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 617 746 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisten valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen. Määrärahaa saa lisäksi käyttää kuntien valtionosuuslain mukaisten verotuloihin perustuvan valtionosuuksien tasauksen ja siirtymätasauksen maksamiseen kunnille.

Määrärahasta saa käyttää opetusministeriön määräämin perustein opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 37 ja 38 §:n mukaisina avustuksina enintään 83 800 000 mk avustusten maksamiseen oppilaitosten kokeilu- ja kehittämistoimintaan ja oppilaitosten kansainvälistämiseen, kunnalle tai rekisteröidylle yhdistykselle Ruotsissa rajakuntien yhteistoimintaan perustuvasta suomalaisoppilaiden koulunkäynnistä aiheutuviin kustannuksiin, ulkomailta muuttaneiden oppilaiden tukiopetuksen järjestämiseen sekä avustuksen maksamiseen saamenkielisten, romanikielisten ja vieraskielisten oppilaiden äidinkielen opetuksen järjestämiseen ja ulkomailta palaavien suomalaisten oppilaiden ulkomailla hankkiman kielitaidon ylläpitämiseen peruskoulussa ja lukiossa, urheilijoiden ammatilliseen koulutukseen, musiikkipainotteisten ammatillisten oppilaitosten toimintaan ja Örebron kuulovammaisten oppilaitoksen suomalaisten opiskelijoiden kustannusten kattamiseen sekä enintään 34 000 000 mk avustuksina atk-hankintoihin.

Määrärahasta saa käyttää enintään 6 200 000 mk nuorisoasteen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen kokeiluista annetun lain (391/1991) 17 §:n mukaisiin ammattikorkeakoulukokeiluihin, enintään 400 000 mk ammatillisen koulutuksen oppilaitosverkoston kehittämisen toimeenpanon siirtymäkauden avustuksiin sekä enintään 810 000 mk musiikkioppilaitosten harkinnanvaraisiin valtionavustuksiin.

Taiteen perusopetuksen valtionosuuden perusteena käytettävä yksikköhinta on 7 mk asukasta kohti. Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä tuntimäärä on musiikin perusopetuksessa enintään 1 490 000 ja musiikin ammattiopetuksessa enintään 200 000.

Selvitysosa: Valtionosuuden arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	mk
Valtionosuus yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen käyttökustannuksiin	
Laskennalliset kustannukset	
— peruskoulut	12 116 036 000
— kunnalliset lukiot	2 140 193 000
— kunnalliset ammatilliset oppilaitokset	4 598 746 000
— kunnalliset musiikkioppilaitokset (ammatillinen opetus)	18 270 000
— taiteen perusopetus	35 749 000
— yksityiset lukiot	161 090 000
— yksityiset ammatilliset oppilaitokset	998 421 000
— yksityiset musiikkioppilaitokset (ammatillinen opetus)	44 730 000
Kuntien rahoitusosuus	—9 746 609 000
Valtionosuusleikkaukset	—2 890 877 000
Tasauserät	—182 600 000
Musiikkioppilaitosten perusopetus	197 887 000
Rahoituslain sekä kokeilulain mukaiset avustukset	90 000 000
Tietoyhteiskuntahanke	34 000 000
Muut avustukset	2 710 000
Yhteensä	7 617 746 000

Valtionosuuden mitoituksessa huomioon

otettu kuntien omarahoitusosuus sisältää kuntien osuutena harjoittelukouluissa, valtion yleissivistävissä ja ammatillisissa oppilaitoksissa 123 360 000 mk, Steiner-kouluissa ja vieraskielisissä kouluissa 33 090 000 mk, ammattikorkeakouluissa 590 780 000 mk ja aikuiskoulutuskeskuksilta ja eräiltä muilta oppilaitoksilta ostettavasta koulutuksesta 214 290 000 mk, kansanopistoissa järjestettävästä peruskoulu-, lukio- ja ammatillisesta koulutuksesta 66 030 000 mk sekä liikunnan koulutuskeskuksissa annettavasta ammatillisesta koulutuksesta 18 290 000 mk sekä koulumatkatuesta 55 810 000 mk.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 444 100 000 mk uusien valtionosuusleikkausten johdosta sekä siirtoina 494 882 000 mk momentille 29.20.30, 76 000 000 mk momentille 29.39.59 ja 1 400 000 mk momentille 29.69.33.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 342 000 000 mk opettajien eläkemaksujärjestelmän muutoksen johdosta, 3 000 000 mk siirtona momentilta 33.32.30 vaikeimmin kehitysvammaisten lasten opetuksen siirtämisestä opetusministeriön lainsäädännön piiriin sekä 5 300 000 mk musiikkioppilaitostoiminnan laajentamiseen. Musiikkioppilaitosten laskennallisen tuntimäärän lisäys on 40 000 tuntia.

Määräraha on mitoitettu seuraavien keskimääräisten yksikköhintojen mukaisesti:

Lukiot	18 425 mk/opp.
Peruskoulut	20 962 mk/opp.
Taiteen perusopetus	7 mk/as.
Ammatilliset oppilaitokset	35 719 mk/opisk.
Musiikin perusopetus	233 mk/opetustunti
Musiikin ammatillinen koulutus	315 mk/opetustunti

1998 määräraha	7 617 746 000
1997 määräraha	7 613 035 000
1996 tilinpäätös	10 164 521 839

31. *Valtionosuus oppisopimuskoulutukseen (osa EU)* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 447 350 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää oppisopimuskoulutuksesta annetun lain (1605/1992) mukaisen valtionosuuden maksamiseen. Oppisopimusten kokonaismäärä ammatillisessa lisäkoulutuksessa vuonna 1998 on 6 000.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n sosiaalirahastosta rahoitettavien ohjelmien sisältämien hankkeiden ja yhteisöaloitteiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta. Määrärahasta on varattu 66 431 000 mk näiden hankkeiden kansallista rahoitusosuutta varten.

Selvitysosa: Oppisopimuskoulutusta järjestetään sekä nuorisoasteen että aikuisten ammatillisena perus- ja lisäkoulutuksena. Vuonna 1998 on tavoitteena 21 000 vuotuista oppisopimuspaikkaa. Tarkoituksena on, että EU:n sosiaalirahasto osallistuu 3 000 vuotuisen lisäkoulutuspaikan ja 2 000 vuotuisen peruskoulutuspaikan rahoitukseen. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon oppisopimuskoulutuksen lisääminen hallituksen työllisyysohjelman ja muiden päätösten mukaisesti.

1998 määräraha	447 350 000
1997 määräraha	411 300 000
1996 tilinpäätös	356 980 350

34. *Valtionosuus yleissivistävien ja ammatillisten oppilaitosten sekä ammattikorkeakoulujen perustamiskustannuksiin* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 551 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää peruskoulujen, lukioiden, musiikkioppilaitosten, ammatillisten oppilaitosten ja ammattikorkeakoulujen opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisten perustamishankkeiden, peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain (1112/1978) mukaisten perustamiskustannusten, eräiden ammatillisten oppilaitosten valtionosuuksista ja -avustuksista sekä korkotukilainoista annetun lain (1075/1975) mukaisten perustamiskustannusten sekä ammatillisten oppilaitosten rahoituksesta annetun lain (494/1983) mukaisten perustamiskustannusten valtionosuuden ja -avustuksen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös luottolaitosten varoista myönnettävistä eräistä korkotukilainoista annetun lain (1015/1977) säännösten mukaan suoritettavien vuonna 1990 ja sitä ennen myönnettyjen rakennuslainojen korkohyvityksen maksamiseen. Korkohyvityksen määrä on ensimmäisen neljän lainavuoden aikana 4 prosenttiyksikköä sekä lainavuosien 5—8 aikana 2 prosenttiyksikköä. Kahdeksannen lainavuoden jälkeen korkotukea ei makseta.

Vuonna 1998 saa myöntää valtionosuutta perustamishankkeille siten, että hankkeista aiheutuvat valtionosuudet ovat tammikuun 1998 hintatasossa yhteensä enintään 450 000 000 mk. Valtionosuuksista yhteensä enintään 170 000 000 mk saa myöntää toteu-

tusaikaisena. Vuonna 1998 saa edellisen lisäksi vahvistaa laajuuksia sellaisille perustamishankkeille, joille valtionosuus tullaan myöntämään vuonna 1999 tai sen jälkeen siten, että arvio hankkeista aiheutuvista valtionosuuksista vuoden 1998 tammikuun hintatasossa on yhteensä enintään 600 000 000 mk.

Momentilta saa lisäksi vuonna 1998 myöntää valtionavustusta jatkorahoituksena Englantilaisen koulun perustamishankkeeseen enintään 1 900 000 mk. Anna Tapion koulun perustamishankkeeseen saa vuonna 1998 myöntää valtionavustusta enintään 1 700 000 mk ja hankkeen valtionavustus saa olla yhteensä enintään 3 500 000 mk, kuitenkin enintään 50 % hankkeen arvioiduista kohtuullisista kustannuksista.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Vuonna 1998 myönnettävät valtionosuudet ja -avustukset	
— yleissivistävät oppilaitokset	83 000 000
— kunnalliset ammatilliset oppilaitokset ja ammattikorkeakoulut	38 000 000
— yksityiset ammatilliset oppilaitokset ja ammattikorkeakoulut	6 000 000
Anna Tapion koulu (enintään)	1 700 000
Englantilainen koulu (enintään)	1 900 000
Vuosina 1993—97 myönnetyt valtionosuudet	
— yleissivistävät oppilaitokset	153 700 000
— kunnalliset ammatilliset oppilaitokset ja ammattikorkeakoulut	75 900 000
— yksityiset ammatilliset oppilaitokset ja ammattikorkeakoulut	6 800 000
Ennen vuotta 1993 myönnettyjen rakentamislupien edellyttämät valtionosuudet ja muut lakisääteiset menot	
— yleissivistävät oppilaitokset	115 000 000
— kunnalliset ammatilliset oppilaitokset	55 000 000
— yksityiset ammatilliset oppilaitokset	14 000 000
Yhteensä	551 000 000

Rakentamisluvista ja myönnetyistä valtionosuuksista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja seuraavasti, milj. mk:

	1999	2000	2001	2002-
Ennen vuotta 1998 hyväksytyt hankkeet				
— yleissivistävät oppilaitokset	223	211	173	273
— ammatilliset oppilaitokset ja ammattikorkeakoulut	146	128	109	181
Vuonna 1998 myönnettävät valtionosuudet				
— yleissivistävät oppilaitokset	40	26	31	134
— ammatilliset oppilaitokset ja ammattikorkeakoulut	16	17	20	87
Yhteensä	425	382	333	675

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta siten, että valtionosuutta perustamishankkeeseen voidaan myöntää edelleen jälkirahoitteisena.

1998 määräraha	551 000 000
1997 määräraha	666 000 000
1996 tilinpäätös	576 900 000

(35.) *Yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen valtionosuuksien loppuerät* (arviomääräraha)

Selvitysosa: Pääluokan perusteluihin viitaten momentti ja sen määräraha on poistettu talousarviosta.

1997 määräraha	214 000 000
1996 tilinpäätös	212 334 900

37. *Valtionavustus kiinteistöjen hankintaan* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuksen maksamiseen Hyvinkään kaupungille ja Helsingin kaupungille aiemmin myönnettyjen valtuuksien nojalla oppilaitosten kiinteistöistä aiheutuviin pääomakustannuksiin.

Selvitysosa: Vuonna 1995 myönnetystä valtionavustuksesta aiheutuu valtiolle menoja 3,9 milj. mk vuonna 1999, 3,8 milj. mk vuonna 2000, 3,6 milj. mk vuonna 2001 ja 3,5 milj. mk tämän jälkeen.

1998 määräraha	4 000 000
1997 määräraha	4 340 000
1996 tilinpäätös	6 830 000

51. *Valtionapu yksityiseen yleissivistävään opetukseen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 83 260 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Steiner-koulusta annetun lain (417/1977) 5 §:n mukaisen, ulkomailla toimivasta peruskoulua vastaavasta yksityiskoulusta annetun lain (379/1981) 5 §:n mukaisen valtionosuuden maksamiseen, vieraskielisistä yksityisistä kouluista annetun lain (373/1963) 3 a §:n mukaisen valtionosuuden ja enintään 1 000 000 markan suuruisen ylimääräisen avustuksen maksamiseen Itä-Suomen suomalais-venäläiselle koululle sekä Suomen, Norjan ja Ruotsin välillä yhteistyöstä ulkomaanopetuksen alalla tehdyn sopimuksen mukaisten menojen maksamiseen.

Lisäksi määrärahasta saa käyttää enintään 3 100 000 mk avustusten maksamiseen kodin ja koulun yhteistyöstä huolehtiville järjestöille, Kerhokeskus-koulutyön tuki ry:lle, koulun vapaan harrastustoiminnan tukemiseen, avustuksen maksamiseen Kesälukioseura ry:lle ja eräiden vaihto-oppilasjärjestöjen toiminnan tukemiseen.

Määrärahasta saa lisäksi käyttää enintään 300 000 mk atk-laitehankintoihin.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Valtionosuus Steiner-kouluille	43 900 000
Valtionosuus vieraskielisille kouluille	26 910 000
Valtionosuus ulkomailla toimiville kouluille	6 400 000
Valtionosuuksien oikaisut	700 000
Eräät ulkomaanopetuksen menot	950 000
Avustukset (enintään)	3 100 000
Ylimääräinen avustus (enintään)	1 000 000
Atk-laitehankinnat (enintään)	300 000
Yhteensä	83 260 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 4 400 000 mk Steiner-koulujen ja vieraskielisten koulujen oppilasmäärän muutoksen johdosta. Kuntien osuus Steiner-koulujen ja vieraskielisten koulujen opetuksen kustannuksista on otettu huomioon momentin 29.40.30 mitoituksessa.

1998 määräraha	83 260 000
1997 määräraha	76 350 000
1996 tilinpäätös	42 037 521

74. *Talonrakennukset* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 21 360 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös valtion aloittamien rakennushankkeiden loppuun saattamiseen kunnallistetuissa oppilaitoksissa.

Käyttösuunnitelma:

	Hanke	Hyöty-ala m²	Kustannusarvio 1000 mk	Kustannusarvio mk/m²	Myönnetty mk	Myönnetään mk
1.	Pirkanmaan terveydenhuolto-oppilaitos, Tampere		52 200		40 040 000	12 160 000
	— lisärakennus	1 889	18 600	9 846		
	— peruskorjaus	5 059	33 600	6 642		
2.	Hämeenlinnan ammatillisen opettajakorkeakoulun peruskorjaus		38 800		32 600 000	6 200 000
	— vaihe I	6 027	25 800	4 281		
	— vaihe II	3 023	13 000	4 300		
3.	Rakennushankkeiden suunnittelu ja pienehköt rakennushankkeet					3 000 000
					Yhteensä	21 360 000

Oppilaitosten pienehköihin rakennushankkeisiin liittyviä, valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) 10 §:n tarkoittamia sitoumuksia saa vuonna 1998 tehdä siten, että vuoden 1998 jälkeen aiheutuvat menot ovat enintään 5 000 000 mk.

Selvitysosa: Momentin hankkeista arvioidaan aiheutuvan menoja noin 8 milj. mk vuonna 1999.

1998 määräraha	21 360 000
1997 määräraha	29 095 000
1996 tilinpäätös	117 590 000

87. *Kiinteistöjen hankinta* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 36 700 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää käyttösuunnitelmassa yksilöityihin tarkoituksiin. Määrärahaa saa

käyttää myös valtion tekemien kauppasopimusten perusteella kauppahinnan ja koron maksamiseen kunnallistetuissa oppilaitoksissa.

Käyttösuunnitelma:

	Hanke	Hyöty-ala m^2	Kustannusarvio 1000 mk	Kustannusarvio mk/m^2	Myönnetty mk	Myönnetään mk
1.	Ammattikasvatushallinnon koulutuskeskus, Tampere	3 920	34 700	8 852	38 180 000	16 200 000
2.	Pohjois-Karjalan ammattioppilaitos, Joensuu, lisärakennus	4 450	37 800	8 494	22 500 000	10 500 000
3.	Vaasan teknillinen oppilaitos, yhteiset tilat yliopiston kanssa	7 800	83 180	10 664	12 000 000	10 000 000
					Yhteensä	36 700 000

Selvitysosa: Kokonaiskustannukset eivät sisällä maksuajalta suoritettavaa korkoa. Tehdyistä sopimuksista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja 24 milj. mk vuonna 1999, 11 milj. mk vuonna 2000, 11 milj. mk vuonna 2001 ja 55 milj. mk tämän jälkeen.

1998	määräraha	36 700 000
1997	määräraha	133 900 000
1996	tilinpäätös	77 150 000

69. Aikuiskoulutus

Selvitysosa: Ammattikasvatushallinnon koulutuskeskuksen ja Heinolan kurssikeskuksen toiminta yhdistetään 1.8.1998 lukien muodostamalla Opetusalan koulutuskeskus. Tarkoituksena on parantaa koulutuskeskusten toiminnallisia ja taloudellisia edellytyksiä muun muassa vähentämällä kiinteistö- ja muita kustannuksia ja suuntaamalla sen toimintaa opetuksen kehittämisen ja koulutuspoliittisten uudistusten synnyttämän opettajien ja opetustoimen muun henkilöstön koulutuskysynnän mukaisesti.

Aikuiskoulutusta annetaan kansalaisopistoissa, kansanopistoissa, opintokeskuksissa, kesäyliopistoissa, ammatillisissa aikuiskoulutuskeskuksissa, valtakunnallisissa erikoisoppilaitoksissa ja ammatillisissa erikoisoppilaitoksissa sekä aikuislukioissa, ammatillisissa oppilaitoksissa ja väliaikaisissa ammattikorkeakouluissa (luku 29.40), liikunnan koulutuskeskuksissa (luku 29.98), ammattikorkeakouluissa (luku 29.20) ja yliopistoissa (luku 29.10).

Vuoden 1997 alussa kansalaisopistoja oli 274. Vuonna 1996 niiden kokonaistuntimäärä oli noin 2 115 000 tuntia. Opiston ylläpitäjälle myönnetään valtionosuutta opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain nojalla. Käyttökustannusten valtionosuus on 57 %.

Kansanopistoja oli vuoden 1997 alussa 91. Opiskelijaviikkojen kokonaismäärä vuonna 1996 oli noin 382 000. Valtionosuutta saavista kansanopistoista annetun lain (1218/1993) perusteella opistot saavat valtionosuutta 55 % laskennallisista käyttökustannuksista. Ammatillisen, peruskoulu- ja lukiokoulutuksen valtionosuus määräytyy näiden koulutusmuotojen rahoitussäännösten mukaisesti. Tutkintotavoitteisen koulutuksen osuus koko toiminnasta on noin 25 %.

Vuoden 1997 alussa opintokeskuksia oli toiminnassa 11. Opintokerhojen tuntimäärä oli vuonna 1996 noin 370 000 ja muun opintotoiminnan noin 200 000. Opintokeskus saa opintokeskuslain (1215/1993) nojalla valtionosuutta opintokerhotoimintaan laskennallisin perustein ja muuhun opintotoimintaan 64 % laskennallisista käyttökustannuksista.

Vuoden 1997 alussa kesäyliopistoja oli 21. Niiden opiskelijamäärä vuonna 1996 oli noin 68 000. Opetustuntien määrä oli noin 92 000 tuntia.

Ammatillisia aikuiskoulutuskeskuksia oli vuoden 1997 alussa 45. Ne järjestävät ammatillista aikuiskoulutusta ja sitä tukevaa muuta koulutusta. Aikuiskoulutuskeskukset rahoittavat toimintansa pääasiassa koulutuksesta ja muusta toiminnasta saamillaan tuloilla. Ne myyvät koulutusta viranomaisille, erityisesti työvoimahallinnolle ja opetushallinnolle sekä työnantajille, yrityksille ja yhteisöille. Vuonna 1996 ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten toiminnan määrä oli noin 6,7 milj. opiskelijatyöpäivää, josta noin 4,8 milj. oli työvoimapoliittista aikuiskoulutusta.

Vuoden 1997 alussa oli valtakunnallisia erikoisoppilaitoksia kahdeksan. Niiden toiminnan laajuus vuonna 1996 oli noin 800 000 opiskelijatyöpäivää. Ammatillisia erikoisoppilaitoksia oli 50. Niiden kokonaistuntimäärä vuonna 1996 oli noin 470 000.

Yliopistojen ja vakinaisten ammattikorkeakoulujen lyhytkestoinen täydennyskoulutus siirtyy lisäkoulutuksen hankintatoiminnan piiriin.

Vuonna 1998 tavoitteena on aikuiskoulutuksen kehittäminen vastaamaan työelämän ja yhteiskunnan muutoksiin elinikäisen oppimisen periaatteen mukaisesti. Toiminnan painopisteitä ovat

— aikuisten ammatti- ja kielitaidon tason parantaminen ammatti- ja kielitutkintojärjestelmää hyödyntäen,

— tietotekniikan hyödyntäminen ja uudet sovellukset aikuiskoulutuksessa: virtuaalinen avoin yliopisto, etälukio, vapaan sivistystyön verkostot, avoimen ammattikorkeakouluopetuksen pilottihankkeet,

— ammatillisen lisäkoulutuksen hankinnan laatujärjestelmän kehittäminen,

— työttömien sekä syrjäytymisvaarassa olevien henkilöiden koulutus,

— koulutustuen ensimmäisen vaiheen toimeenpano,

— ikääntyvien koulutus ja

— opetushallinnon henkilöstön lisäkoulutus koulutuspolitiikan painopistealueilla.

21. *Opetushallinnon koulutuskeskusten toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Ammattikasvatushallinnon koulutuskeskuksen ja Heinolan kurssikeskuksen palvelutoiminnan tukemiseen 1.1.—30.7.1998 välisenä aikana sekä 1.8.1998 lukien Opetusalan koulutuskeskuksen palvelutoiminnan tukemiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi Opetusalan koulutuskeskuksesta. Esityksen mukaan Ammattikasvatushallinnon koulutuskeskuksen ja Heinolan kurssikeskuksen toiminta yhdistetään 1.8.1998 lukien. Opetusalan koulutuskeskus keskittyy erityisesti opetusalan kehittämisen ja uudistusten edellyttämään opettajien ja muun henkilöstön koulutukseen.

Osa Opetushallituksen maksullisena palvelutoimintana järjestämästä henkilöstön täydennyskoulutuksesta on tarkoitus siirtää Opetusalan koulutuskeskukselle.

Menojen ja tulojen erittely:

	mk
Bruttomenot, maksullisen toiminnan erillismenot	25 000 000
Bruttotulot, maksullisen toiminnan tulot	23 000 000
Nettomenot	2 000 000

Koulutuskeskusten toiminnoille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi keskusten toimintaa tuetaan 2 000 000 markalla opetustilojen vuokrien osalta vuonna 1998.

Maksullisen palvelutoiminnan kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko:

	1996	1997	1998
Maksullisen toiminnan tulot mk	20 700 000	22 000 000	23 000 000
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset mk	28 400 000	24 000 000	25 000 000
Käyttöjäämä mk	—7 700 000	—2 000 000	—2 000 000
— % tuloista	—37	—9	—9
Osuus yhteiskustannuksista mk	0	0	0
Alijäämä mk	—7 700 000	—2 000 000	—2 000 000
— % tuloista	—37	—9	—9

1998 määräraha..... 2 000 000
1997 määräraha..... 2 000 000
1996 tilinpäätös..... 4 428 000

22. *Opetustoimen henkilöstökoulutus* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 45 550 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää opetushallinnon henkilöstön lisäkoulutuksesta aiheutuviin menoihin ja avustuksiin.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää opetustoimen henkilöstön ammattitaitoa ylläpitäviin ja laajentaviin koulutusohjelmiin opetusministeriön määräämillä koulutuspoliittisesti merkittävillä alueilla.

Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Tietotekniikan hyödyntäminen	9 000 000
Matemaattis-luonnontieteellisen opetuksen kehittäminen	9 000 000
Kieltenopetuksen ja vieraskielisen opetuksen kehittäminen	5 000 000
Joustavien koulutusjärjestelyjen ja työtapojen kehittäminen	2 000 000
Koulutuksen työelämäyhteyksien edistäminen	2 000 000
Ammattitutkintoihin liittyvä koulutus	4 000 000
Sosiaalisten taitojen ja erityisopetuksen kehittäminen	4 550 000
Kansainvälistymisen ja suvaitsevaisuuden edistäminen	4 000 000
Oppilaitosjohdon koulutus	3 000 000
Opetus- ja luottamushenkilöiden koulutusohjelmien jatkaminen	2 000 000
Muu lisäkoulutus	1 000 000
Yhteensä	45 550 000

1998 määräraha 45 550 000
1997 määräraha 44 550 000
1996 tilinpäätös 30 550 000

25. *Aikuiskoulutuksen kehittäminen* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 21 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää aikuiskoulutuksen kokeilu-, tutkimus- ja muista kehittämishankkeista aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää EU:n hyväksymien tutkimus- ja koulutushankkeiden rahoitukseen. Määrärahaa saa käyttää myös enintään yhdeksää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää mm. elinikäisen oppimisen periaatteelle rakentuvan koulutuspolitiikan painopisteiden mukaisiin hankkeisiin, erityisesti koulutuksen työelämäyhteyksiä ja työllisyysstrategioita kehittäviin, verkkoperusteisia ja muita avoimia oppimisympäristöjä, avointa ammattikorkeakouluopetusta ja ikääntyvien koulutusta kehittäviin, koulutustuen laajentamisen edellyttämiin ja aikuiskoulutuksen arviointiin liittyviin hankkeisiin sekä aikuisten lukutaidon arvioinnin OECD-hankkeeseen.

Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 900 000 mk ikääntyvien työntekijöiden työllisyyden parantamisen edellyttämistä toimenpiteistä tehdyn valtioneuvoston periaatepäätöksen johdosta sekä 1 500 000 mk siirtona momentilta 29.20.25.

1998 määräraha 21 000 000
1997 määräraha 17 221 000
1996 tilinpäätös 17 221 000

30. *Valtionosuus kansalaisopistojen käyttökustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 357 120 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisen valtionosuuden maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää rahoituslain mukaisiin avustuksiin enintään 3 000 000 mk, avustuksina tietoyhteiskunnan kehittämishankkeisiin enintään 2 750 000 mk sekä enintään 250 000 mk avustuksena Juuan kunnalle vuodelta 1992 aiheutuneisiin menoihin. Valtionosuuteen oikeuttavia laskennallisia tunteja on 2 000 000. Tuntikiintiön estämättä määrärahaa saa käyttää oikaisupäätöksistä aiheutuvien valtionosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Valtionosuuden ja -avustuksen arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	mk
Valtionosuus käyttökustannuksiin	351 120 000
Valtionavustukset (enintään)	6 000 000
Yhteensä	357 120 000

Valtionosuuden perusteena käytettävä keskimääräinen yksikköhinta on 308 mk opetustuntia kohti.

1998 määräraha..... 357 120 000
1997 määräraha..... 346 720 000
1996 tilinpäätös..... 334 121 058

32. *Valtionavustus ja -korvaus ammatillisille aikuiskoulutuskeskuksille ja valtakunnallisille erikoisoppilaitoksille* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 212 150 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää ammatillisista ai-

kuiskoulutuskeskuksista ja valtakunnallisista erikoisoppilaitoksista annetun lain (1140/1996) mukaisen toiminta-avustuksen maksamiseen, ammatillisten kurssikeskusten muuttumisesta ammatillisiksi aikuiskoulutuskeskuksiksi annetun lain (761/1990) mukaiseen toimitiloista aiheutuvien vuokrien korvaamiseen sekä vuokratiloja korvaavien omien tilojen hankkimiseen. Määrärahaa saa käyttää myös työllisyyskoulutuksesta annetun lain (31/1976) mukaisten edellisiin vuosiin kohdistuvien loppusuoritusten maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää enintään 4 000 000 mk ammatillisista aikuiskoulutuskeskuksista annetun lain (760/1990) 11 §:n mukaisten erityisavustusten maksamiseen ja enintään 4 000 000 mk avustuksina tietoyhteiskunnan kehittämishankkeisiin.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu. Valtionavustuksen ja -korvauksen arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	mk
Toiminta-avustukset	146 800 000
Toimitiloista aiheutuvien vuokrien korvaaminen ja vuokratiloja korvaavien omien tilojen hankinnan valtionavustus	55 350 000
Erityisavustukset (enintään)	4 000 000
Avustukset tietoyhteiskunnan kehittämishankkeisiin (enintään)	4 000 000
Edellisiin vuosiin kohdistuvat loppusuoritukset ja oikaisut	2 000 000
Yhteensä	212 150 000

Toiminta-avustus on 10 % käyttökustannuksista. Valtakunnallisten erikoisoppilaitosten toiminta-avustus on keskimäärin 17 % käyttökustannuksista. Lain (1140/1996) mukaisesti valtakunnallisten erikoisoppilaitosten toiminta-avustuksen määrää muutetaan asteittain siten, että toiminta-avustuksen määrä vuonna 1999 saavuttaa saman tason kuin ammatillisissa aikuiskoulutuskeskuksissa.

1998 määräraha	212 150 000
1997 määräraha	217 043 000
1996 tilinpäätös	171 783 136

33. *Ammatillinen aikuiskoulutus* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 939 600 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää ammatillisista oppilaitoksista annetun lain (487/1987) 31 d §:n väliaikaisen muutoksen mukaisen koulutuksen maksamiseen, ammatillisista aikuiskoulutuskeskuksista ja valtakunnallisista erikoisoppilaitoksista annetun lain 15 §:n mukaan ostettavan ammatillisen peruskoulutuksen sekä ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksesta annetun lain (1138/1996) mukaisesti hankittavan ammatillisen lisäkoulutuksen maksamiseen mukaan lukien yliopistojen ja vakinaisten ammattikorkeakoulujen lyhytkestoinen täydennyskoulutus. Määrärahaa saa käyttää myös väliaikaisen koulutuksen aikaisempiin vuosiin kohdistuvien loppusuoritusten maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää ammattitutkintojen ja kielitutkintojen toteuttamiseen. Määrärahasta saa käyttää 5 500 000 mk ulkomaalaisten opiskelijoiden koulutukseen, mistä 3 500 000 mk lähialueyhteistyönä toteutettavaan yleissivistävään ja ammatilliseen koulutukseen ja siihen liittyvään valmistelutyöhön ja 2 000 000 mk Suomessa asuvien ulkomaalaisten opetukseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää yksityisopiskelijoiden tukiopetuksesta aiheutuvien kustannusten maksamiseen sekä romanien aikuiskoulutukseen.

Selvitysosa: Lääninhallitukset ostavat määrärahalla aikuisten lisäkoulutusta opetusministeriön suuntaviivapäätöksen ja lääninhallitusten ja opetusministeriön tulossopimusten mukaisesti. Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 100 000 000 mk edellisiltä vuosilta käyttämättä jääneenä siirtyvänä määrärahana ja 27 000 000 mk siirtona momentille 29.20.30 vakinaisten ammattikorkeakoulujen ammatillisten erikoistumisopintojen johdosta sekä lisäyksenä 5 000 000 mk siirtona momentilta 29.20.30 vakinaisten ammattikorkeakoulujen lyhytkestoisen täydennyskoulutuksen johdosta ja 1 400 000 mk siirtona momentilta 29.40.30 musiikkioppilaitosten lisäkoulutuksen johdosta. Kuntien osuus ammatillisen koulutuksen kustannuksista on otettu huomioon momentin 29.40.30 mitoituksessa.

1998 määräraha	939 600 000
1997 määräraha	1 071 910 000
1996 tilinpäätös	525 400 000

(35.) *Aikuiskoulutuksen valtionosuuksien ja -avustusten loppuerät* (arviomääräraha)

Selvitysosa: Pääluokan perusteluihin viitaten momentti ja sen määräraha on poistettu talousarviosta.

1997 määräraha	49 400 000
1996 tilinpäätös	48 313 165

50. *Valtionosuus kansanopistojen käyttökustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 384 550 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää valtionosuutta saavista kansanopistoista annetun lain (1218/1993) mukaisen valtionosuuden maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää enintään 2 000 000 mk lain 14 §:n mukaisiin avustuksiin ja enintään 3 000 000 mk avustuksina tietoyhteiskunnan kehittämishankkeisiin. Valtionosuuteen oikeuttavia laskennallisia opiskelijaviikkoja on 333 000. Opiskelijaviikkokiintiön estämättä määrärahaa saa käyttää oikaisupäätöksistä aiheutuvien valtionosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Valtionosuuden ja -avustuksen arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	mk
Valtionosuus käyttökustannuksiin	364 550 000
Valtionavustukset (enintään)	5 000 000
Valtionavut vuokra-arvoihin ja oikaisuerät	15 000 000
Yhteensä	384 550 000

Kuntien osuus kansanopistojen järjestämän peruskoulu- ja lukio-opetuksen sekä ammatillisen koulutuksen kustannuksista on otettu huomioon momentin 29.40.30 mitoituksessa. Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä yksikköhinta opiskelijaviikkoa kohden on noin 1 613 mk.

1998 määräraha	384 550 000
1997 määräraha	379 288 000
1996 tilinpäätös	335 158 657

51. *Valtionosuus ammatillisten erikoisoppilaitosten käyttökustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 67 580 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisen valtionosuuden maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää enintään 500 000 mk rahoituslain 38 §:n mukaisten avustusten maksamiseen. Valtionosuuteen oikeuttavia laskennallisia tunteja on 262 000.

Selvitysosa: Keskimääräinen valtionosuus on 256 mk opetustuntia kohti.

1998 määräraha	67 580 000
1997 määräraha	69 430 000
1996 tilinpäätös	112 211 510

52. *Valtionosuus ja -avustus aikuiskoulutuksen perustamiskustannuksiin* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 39 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisten perustamishankkeiden valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen, ammatillisista aikuiskoulutuskeskuksista annetun lain (760/1990) 10 §:n mukaisten perustamiskustannusten valtionavustusten maksamiseen, valtionosuutta saavista kansanopistoista annetun lain (1218/1993) 15 §:n mukaisiin perustamishankkeiden valtionavustuksiin ja 28 §:n 3 momentin mukaisten aikaisemmasta rakentamisesta aiheutuneiden velkojen hoitamiseen tarkoitettuihin rakennusavustuksiin, ammatillisten kurssikeskusten muuttumisesta ammatillisiksi aikuiskoulutuskeskuksiksi annetun lain (761/1990) 13 §:n nojalla luottolaitoksille suoritettavien korkohyvitysten maksamiseen sekä luottolaitosten varoista myönnettävistä korkotukilainoista annetun lain (1015/1977) mukaisten kansanopistojen sekä kansalais- ja työväenopistojen rakentamiseen vuonna 1991 ja sitä ennen myönnettyjen rakennuslainojen korkohyvitysten maksamiseen.

Korkohyvityksen määrä on ensimmäisen neljän lainavuoden aikana 4 prosenttiyksikköä sekä 5—8 lainavuosien aikana 2 prosenttiyksikköä. Kahdeksannen lainavuoden jälkeen korkotukea ei makseta.

Vuonna 1998 saa myöntää kansalaisopistojen perustamishankkeisiin valtionosuutta siten, että niistä aiheutuvat valtionosuudet ovat tammikuun 1998 hintatasossa enintään 3 000 000 mk sekä valtionavustusta ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten, valtakunnallisten ja ammatillisten erikoisoppilaitosten ja kansanopistojen perustamishankkeisiin yhteensä enintään 30 000 000 mk. Vuonna 1998 saadaan edellisen lisäksi vahvistaa laajuuksia sellaisille kansalaisopistojen perustamishankkeille ja valtionavustuksien enimmäismääriä muiden oppilaitosten perustamishankkeille, joille valtionosuus tai -avustus tullaan myöntämään vuonna 1999 tai sen jälkeen siten, että arvio hankkeista aiheutuvista valtionosuuksista ja -avustuksista on vuoden 1998 tammikuun hintatasossa yhteensä enintään 35 000 000 mk.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Vuonna 1998 myönnettävät valtionosuudet ja -avustukset	
— kansalaisopistojen valtionosuudet	2 100 000
— muiden oppilaitosten valtionavustukset	20 000 000
Ennen vuotta 1998 hyväksytyt perustamishankkeet	
— valtionosuus	1 880 000
— valtionavustus	15 000 000

Rakentamisen korkotuki	
— aikuiskoulutuskeskukset	10 000
— opistot	10 000
Yhteensä	39 000 000

Hyväksytyistä hankkeista ja myönnettävistä valtionosuuksista ja -avustuksista arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti, milj. mk:

	1999	2000	2001	2002
Ennen vuotta 1998 hyväksytyt hankkeet ja korkotuet	0,1	0,1	0	0
Vuonna 1998 myönnettävät valtionosuudet ja -avustukset	10,9	0	0	0
Yhteensä	11,0	0,1	0	0

1998 määräraha 39 000 000
1997 määräraha 41 000 000
1996 tilinpäätös 48 000 000

53. *Valtionavustus järjestöille*

Momentille myönnetään 40 625 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry:lle, Marttaliitto ry:lle ja Käsi- ja taideteollisuusliitto ry:lle ja niiden edelleen jaettavaksi piiri- tai jäsenjärjestöilleen ja Finlands svenska Marthaförbund rf:lle, Sapmelas Duodjarat r.y:lle, Karjalan Liitto ry:lle, järjestöille vapaaseen sivistystyöhön sekä Naisjärjestöjen Keskusliitto ry:lle ja Naisjärjestöt Yhteistyössä -yhteenliittymälle sekä Suomen kesäyliopistot ry:lle.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Kotitalousneuvontajärjestöille	13 128 000
Käsi- ja taideteollisuusjärjestöille	14 993 000
Opintokeskusta ylläpitävien järjestöjen sivistystyöhön	7 449 000
Laitosmuotoisen sivistystyön keskusjärjestöille ja muille järjestöille	4 180 000
Suomen kieltä ja kulttuuria koskevaan yhteistyöhön	250 000
Naisjärjestöjen Keskusliitto ry:lle	300 000
Naisjärjestöt Yhteistyössä -yhteenliittymälle projekteihin	150 000
Suomen kesäyliopistot ry:lle	175 000
Yhteensä	40 625 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 175 000 mk siirtona momentilta 29.69.56.

1998 määräraha 40 625 000
1997 määräraha 40 450 000
1996 tilinpäätös 40 000 000

55. *Valtionosuus opintokeskusten käyttökustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 62 030 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää opintokeskuslain (1215/1993) mukaisen valtionosuuden maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää enintään 2 000 000 mk opintokeskuslain 14 ja 23 §:n mukaisiin avustuksiin ja enintään 2 000 000 mk tietoyhteiskunnan kehittämishankkeisiin. Valtionosuuteen oikeuttavia laskennallisia opetustunteja on 138 600. Tuntikiintiön estämättä määrärahaa saa käyttää oikaisupäätöksistä aiheutuvien valtionosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Valtionosuuden ja -avustuksen arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	mk
Valtionosuus opintokerhotoimintaan	8 000 000
Valtionosuus muuhun opintotoimintaan	50 030 000
Valtionavustukset (enintään)	4 000 000
Yhteensä	62 030 000

Valtionavustuksia kohdennetaan erityisesti työttömien ja syrjäytymisvaarassa olevien henkilöiden sekä ikääntyvien koulutuksen kehittämiseen.

Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä keskimääräinen yksikköhinta muuhun kuin opintokerhotoimintaan opetustuntia kohden on noin 564 mk. Opintokerhotunnin laskennallinen yksikköhinta on noin 21 mk.

1998 määräraha 62 030 000
1997 määräraha 58 610 000
1996 tilinpäätös 58 609 280

56. *Kesäyliopistojen valtionavustukset*

Momentille myönnetään 9 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen kesäyliopistoille niiden toiminnasta aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 175 000 mk siirtona momentille 29.69.53 sekä lisäyksenä tietoverkkojen ja avointen oppimisympäristöjen kehittämisestä aiheutuvat menot.

1998 määräraha..... 9 000 000
1997 määräraha..... 7 600 000
1996 tilinpäätös..... 7 600 000

(80.) Varastokirjasto

Selvitysosa: Luku on poistettu talousarviosta ja sen momentti 21 on siirretty momentiksi 29.88.24.

(82.) Kotimaisten kielten tutkimuskeskus

Selvitysosa: Luku on poistettu talousarviosta ja sen momentti 21 on siirretty momentiksi 29.88.23.

(83.) Arkistolaitos

Selvitysosa: Luku ja sen momentti 74 on poistettu talousarviosta. Momentti 21 on siirretty momentiksi 29.88.22.

1997 määräraha..... 9 700 000
1996 tilinpäätös..... 8 300 000

(74.) *Talonrakennukset* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha on poistettu talousarviosta.

Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat

(Luvut 29.88, 90 ja 98)

Selvitysosa: Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroja arvioidaan vuonna 1998 kertyvän 1 980 milj. mk. Lisäksi voittovaroista aikaisemmin myönnettyjen lainojen kuoletuksia ja korkoja arvioidaan kertyvän 26 milj. mk. Voittovaroista ehdotetaan myönnettäväksi momentilta 29.98.50 liikunnan ja nuorisonkasvatustyön tukemiseen 543,5 milj. mk, momentilta 29.88.53 tieteen tukemiseen 381,9 milj. mk ja momentilta 29.90.52 taiteen tukemiseen 1 080,6 milj. mk.

Arpajaislain (644/1982) mukaisesti veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroja käytetään urheilun ja liikuntakasvatustyön sekä tieteen, taiteen ja nuorisonkasvatustyön tukemiseen. Raha-arpa- ja veikkauspelien ylijäämän käyttämisestä annetun asetuksen (725/1982) mukaan pelien ylijäämän yhteismäärää vastaavaksi arvioitu määräraha otetaan vuosittain tulo- ja menoarvioon.

Mainitun asetuksen mukaisista jakosuhteista luovutaan väliaikaisesti myös vuonna 1998.

88. Tieteen tukeminen

Suomen Akatemian momentilta 29.88.50 ja 53 rahoitettaviin tutkimushankkeisiin saa vuonna 1998 hyväksyä sitoumuksia 590 000 000 markan arvosta.

Tieteellisten seurain valtuuskunnalle voidaan edelleen luovuttaa tilat vastikkeetta.

Selvitysosa: Luvun nimike on muutettu.

Myöntämisvaltuuden käytöstä arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti:

Myöntämisvaltuus		Menot, milj. mk					
Vuosi	Milj. mk	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Valtuus 1996	725,8	206,7	283,0	168,4	67,7		
Valtuus 1997 (TA + LTA)	570,0		105,0	204,6	127,3	100,0	33,1
Valtuus 1998	590,0			105,0	195,0	190,0	100,0
Yhteensä		206,7	388,0	478,0	390,0	290,0	133,1

21. *Suomen Akatemian toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 133 815 000 mk.

Selvitysosa: Opetusministeriö on asettanut Suomen Akatemialle talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä vuodelle 1998 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Suomen Akatemia toteuttaa valtioneuvoston 21.12.1995 hyväksymässä koulutuksen ja korkeakouluissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 1995—2000 asetettuja tavoitteita tutkimustoiminnan kehittämiseksi.

Suomen Akatemia kohdentaa pääosan tutkimusmäärärahoistaan korkeatasoisten tutkimushankkeiden ja tutkimuksen huippuyksiköiden rahoittamiseen sekä niiden toimintamahdollisuuksien parantamiseen. Akatemia luo edellytyksiä myös uusien huippuyksikköjen syntymiselle.

Suomen Akatemia suuntaa tutkimusohjelmien kautta rahoitusta strategisesti tärkeille tutkimusaloille ja yliopistojen, tutkimuslaitosten ja yritysten välistä tutkimusyhteistyötä edistäville hankkeille.

Valtioneuvoston hyväksymän tutkimusrahoituksen lisäysohjelman mukainen rahoitus suunnataan siten, että se tehostaa kansallisen innovaatiojärjestelmän toimintaa talouden, yritystoiminnan ja työllisyyden hyväksi.

Suomen Akatemia tukee osaltaan tutkijakoulujen toimintaa ja edistää tohtorin tutkinnoille asetettujen määrällisten ja laadullisten tavoitteiden saavuttamista. Akatemia lisää vuoden 1998 aikana tutkijatohtorijärjestelmän rahoitustaan sekä muutoinkin edistää nuorten ja naisten tutkijanuran kehittämistä.

Suomen Akatemia edistää tutkijoiden mahdollisuuksia osallistua Euroopan unionin tutkimusohjelmiin ja osallistuu tutkimushankkeiden kotimaisiin rahoitusosuuksiin. Akatemia rahoittaa myös muuta kansainvälistä tutkimusyhteistyötä ja tutkijankoulutusta.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 5 000 000 mk tutkimusrahoituksen lisääntymisen aiheuttamina asiantuntija- ja hallintomenoina.

Määrärahan mitoituksessa on tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi otettu huomioon lisäyksenä 315 000 mk kahden henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02.

Tarkoituksena on perustaa naistutkimuksen edistämiseksi vaihtuva-alainen Minna Canth -akatemianprofessorin virka 1.8.1998 lukien.

1998 määräraha	133 815 000
1997 määräraha	128 500 000
1996 tilinpäätös	129 110 000

22. (29.83.21) *Arkistolaitoksen toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 60 440 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien kehittämis-, tutkimus- ja koulutushankkeiden rahoitusta varten.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu.

Opetusministeriö on asettanut talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä arkistolaitokselle vuodelle 1998 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Arkistoainesten hallintaa ja tietopalvelua palvelevan arkistotietokannan valmistunut osa

on tietoverkkojen avulla yleisessä käytössä ja sen täydentämistä jatketaan. Tietojärjestelmien kehittämisessä ollaan yhteistyössä kirjasto- ja museolaitoksen kanssa. Arkistotoimen ohjauksessa painopisteinä ovat viranomaisten atk-aineistojen ja toimintansa lopettavien viranomaisten arkistojen pysyvän säilyttämisen järjestäminen sekä arkistokoulutus.

Arkistolaitoksen arvioidaan tuottavan mm. seuraavat palvelut ja suoritteet:

	1996	1997	1998
Tutkijakäynnit	78 004	75 000	79 000
Annetut todistukset ja selvitykset	23 210	20 000	23 000
Järjestetyt arkistot (hyllymetriä)	2 432	2 000	1 500
Annettu koulutus (luentotunteja)	857	820	850

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 750 000 mk Mikkelin maakunta-arkiston lisärakennuksen ja peruskorjatun osan laite- ja kalustohankintoihin ja 1 600 000 mk Mikkelin ja Vaasan maakunta-arkistojen lisääntyneisiin kiinteistömenoihin sekä 130 000 mk yhden henkilötyövuoden palkkauksen siirtona momentilta 26.05.21.

Määrärahan mitoituksessa on tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi otettu huomioon lisäyksenä 1 580 000 mk 15 henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	63 590 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	3 335 000
Muut toimintamenot	60 255 000
Bruttotulot	3 150 000
Maksullisen toiminnan tulot	2 950 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	950 000
— muut suoritteet	2 000 000
Muut tulot	200 000
Nettomenot	60 440 000

1998 määräraha	60 440 000
1997 määräraha	55 815 000
1996 tilinpäätös	54 384 000

23. (29.82.21) *Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 12 428 000 mk.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu.

Opetusministeriö on asettanut talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä tutkimuskeskukselle vuodelle 1998 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen keskeisimpiä tehtäviä ovat tutkimus, suuret sanakirjatyöt ja kielenhuolto. Tutkimuskeskuksen erityisenä painoalana on nykykieleen kohdistuva kielenkäytön tutkimus. Nykysuomen tekstikorpuksen laatiminen saatetaan päätökseen vuoden 1998 loppuun mennessä. Nykysuomen kieliopin laatimista jatketaan yhteistyössä Helsingin yliopiston kanssa. EU-kielen huoltoa ja tutkimusta tehostetaan.

Maksullisen palvelutoiminnan liiketaloudellisissa suoritteissa säilytetään täysi kustannusvastaavuus, julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuustavoite on 65 %.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon EU-kielen tutkimuksen ja huollon tehostaminen.

Määrärahan mitoituksessa on tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi otettu huomioon lisäyksenä 128 000 mk yhden henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	14 128 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	1 600 000
Muut toimintamenot	12 528 000
Bruttotulot	1 700 000
Maksullisen toiminnan tulot	1 670 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	360 000
— muut suoritteet	1 310 000
Muut tulot	30 000
Nettomenot	12 428 000

1998 määräraha	12 428 000
1997 määräraha	11 970 000
1996 tilinpäätös	11 632 000

24. (29.80.21) *Varastokirjaston toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 6 821 000 mk.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu.

Opetusministeriö on talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä asettanut alustavasti Varastokirjastolle vuodelle 1998 seuraavat tulostavoitteet:

Varastokirjaston keskeisenä tavoitteena on tilan vapauttaminen muissa kirjastoissa. Kirjasto ottaa vastaan kirjastojen siirtotarpeen edellyttämän määrän aineistoa. Siirrettyä aineistoa käsitellään noin kuusi hyllykilometriä. Kirjaston palvelutoiminta pidetään ajantasaisena. Kirjasto kehittää elektronisia aineistonvälityspalveluja. Palveluiden maksullisuudessa säilytetään nykyinen käytäntö.

Määrärahan mitoituksessa on tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi otettu huomioon lisäyksenä 121 000 mk yhden henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02.

1998 määräraha	6 821 000
1997 määräraha	6 705 000
1996 tilinpäätös	6 773 000

25. *Eräiden teosten laatiminen ja hankkiminen* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 490 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää historiateossarjojen ja elämäkertojen laadinta- ja hankintamenojen sekä laadintamenoihin myönnettävien avustusten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
J.K. Paasikiven elämäkerran laatiminen	250 000
Kansallinen biografia	290 000
Urho Kekkosen koottujen teosten laatiminen	350 000
Suomen siirtolaisuuden historiateossarjan laatiminen	600 000
Yhteensä	1 490 000

1998 määräraha	1 490 000
1997 määräraha	1 490 000
1996 tilinpäätös	1 498 000

50. *Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 232 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää tutkimusohjelmien, tutkijankoulutusmenojen, varttuneen tieteenharjoittajan apurahojen, muiden tutkimushankkeiden ja tutkimuksen erityisrahoitusmenojen sekä kansainväliseen yhteistyöhön osallistumisesta aiheutuvien menojen, tieteen tukemiseen liittyvän julkaisemisen ja selvitysten tukemiseen sekä muun tutkimuksen ja tutkimusedellytysten edistämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimus- ja koulutushankkeiden rahoitukseen.

Määrärahaa saa käyttää palkkaus-, eläkemaksu- ja muihin kulutusmenoihin sekä akatemian rahoittamiin tutkimushankkeisiin liittyvien laitehankintojen menoihin.

Selvitysosa: Momentin määräraha on muutettu kolmivuotiseksi siirtomäärärahaksi. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 160 000 000 mk tutkijatohtorijärjestelmän rahoituksen, yliopistojen ja yritysten tutkimusyhteistyön lisäämisen, tutkimuksen huippuyksiköiden rahoituksen sekä tutkimusohjelmien käynnistämisen johdosta talouden, yritystoiminnan ja työllisyyden kannalta tärkeillä aloilla. Lisäksi määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 500 000 mk siirtona momentilta 32.50.24 Etelämanner-tutkimukseen, jonka käytännön toteutuksesta vastaavat Suomen Akatemia ja Merentutkimuslaitos.

1998 määräraha	232 500 000
1997 määräraha	72 000 000
1996 tilinpäätös	51 883 167

53. *Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat tieteen tukemiseen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 381 900 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Suomen Akatemian tutkimusohjelmien, tutkijankoulutusmenojen, varttuneen tieteenharjoittajan apurahojen, muiden tutkimushankkeiden ja tutkimuksen erityisrahoitusmenojen sekä kansainväliseen yhteistyöhön osallistumisesta aiheutuvien menojen, Suomessa järjestettävien kansainvälisten tieteellisten konferenssien tukemiseen, tieteen tukemiseen liittyvän julkaisemisen ja selvitysten tukemiseen sekä muun tutkimuksen ja tutkimusedellytysten edistämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös tieteen tukemiseksi myönnettävien valtionavustusten, -palkintojen ja apurahojen, tieteellisen kirjallisuuden kääntämismenojen ja painattamismenojen, yksityisluontoisten arkistojen valtionavusta annetun lain (998/1974) mukaisten menojen, kansainväliseen yhteistyöhön osallistumisesta aiheutuvien menojen, sekä tieteen tukemiseen liittyvistä tutkimuksista, selvityksistä ja julkaisuista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimus- ja koulutushankkeiden rahoitusta varten.

Määrärahaa saa käyttää palkkaus-, eläke-

maksu- ja muihin kulutusmenoihin sekä akatemian rahoittamiin tutkimushankkeisiin liittyvien laitehankintojen menoihin.

Määrärahaa saa käyttää 50 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen Kotimaisten kielten tutkimuskeskukseen.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Suomen Akatemian käytettäväksi tutkimushankkeiden rahoittamiseen ja tieteellisen tutkimuksen edistämiseen	316 500 000
Yksityisluontoisten arkistojen valtionavusta annetun lain (998/1974, 953/1981) mukaisiin menoihin	15 700 000
Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen toimintaan	10 000 000
Tutkimusinstituuttien ja -laitosten sekä eräiden tieteellisten seurojen ja yhdistysten toiminta-avustuksiin	26 000 000
Turvallisuuspoliittiseen tutkimusohjelmaan	2 000 000
Eräisiin kansainvälisen tieteellisen yhteistyön menoihin, jäsenmaksuihin ja rahoitusosuuksiin	8 500 000
Muihin tieteen tukemisesta aiheutuviin menoihin	3 200 000
Yhteensä	381 900 000

1998 määräraha 381 900 000
1997 määräraha 381 900 000
1996 tilinpäätös 352 371 704

54. *Eräät avustukset*

Momentille myönnetään 4 900 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Tiedekeskus Heurekan, Snellman-korkeakoulun sekä eräiden instituuttien ja säätiöiden toiminnan tukemiseen myönnettävien avustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Tiedekeskus Heurekalle	4 000 000
Snellman-korkeakoululle	500 000
Eräiden instituuttien ja säätiöiden toiminnan tukemiseen	400 000
Yhteensä	4 900 000

1998 määräraha 4 900 000
1997 määräraha 4 900 000
1996 tilinpäätös 4 752 000

66. *Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 52 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Suomen maksuosuuksien maksamiseen Euroopan hiukkasfysiikan tutkimuskeskukselle (CERN), Euroopan molekyylibiologian laboratoriolle (EMBL) ja Euroopan molekyylibiologian konferenssille (EMBC) ja Yliopistolliselle Eurooppa-instituutille.

Selvitysosa: CERNin jäsenmaksuosuus määräytyy Suomen kansantuoteosuuden mukaisesti. Vuosien 1994—1996 kansantuotteen keskiarvon perusteella se olisi noin 1,3 % tutkimuskeskuksen jäsenmaksutuloista.

1998 määräraha 52 000 000
1997 määräraha 49 500 000
1996 tilinpäätös 43 778 977

70. *Kaluston hankinta* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Suomen Ateenan -instituutin käyttöön lahjoituksena saadun asuntolan kaluston hankintaan.

1998 määräraha 500 000
1997 määräraha 2 620 000
1996 tilinpäätös 200 000

74. *Talonrakennukset* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Suomen Rooman -instituutin rakennuksen Villa Lanten peruskorjaukseen.

Selvitysosa: Peruskorjauksen kokonaiskustannusarvio on 9 milj. mk.

1998 määräraha 4 500 000
1997 määräraha 500 000

Kulttuuri

(Luvut 29.90, 93, 94 ja 96)

Selvitysosa: Taiteen, museotoimen, kirjastotoimen ja muun kulttuuritoimen valtionrahoituksen määräksi vuodelle 1998 ehdotetaan 1 571,3 milj. mk, mistä 1 080,6 milj. mk eli 69 % myönnetään veikkausvoittovaroista taiteen tukemiseen.

EU:n kulttuuriohjelmia toteuttavien hankkeiden ja EU:n rakennerahastoista rahoitettavia ohjelmia toteuttavien hankkeiden, pilottihankkeiden ja yhteisöaloitteita toteuttavien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen on varattu 1 milj. mk.

Julkisten rakennusten peruskorjausohjelman mukaisesti kulttuurin hankkeisiin myönnetään 49 milj. mk, mistä 29 milj. mk veikkausvoittovaroista.

Suomi tietoyhteiskunnaksi -ohjelmaan liittyen kirjastojen tietotekniikka- ja tietoverkkohankkeita tuetaan 10 milj. markalla ja museoiden ja kulttuurin muiden alueiden hankkeita noin 5 milj. markalla. Kotimaisen elokuvan tukea kasvatetaan.

Eräisiin käyttötarkoituksiin on varattu määrärahoja veikkausvoittovaroista ja muilta talousarvion momenteilta seuraavasti:

	29.90.52 mk	Muu momentti mk	Yhteensä mk
Valtionosuus ja -avustus teattereille ja orkestereille ...	179 050 000	43 490 000	222 540 000
Valtionosuus ja -avustus museoille ...	73 935 000	21 330 000	95 265 000
Valtionosuus ja -avustus kirjastoille ...	351 900 000	110 510 000	462 410 000
Valtionosuus ja -avustus kuntien kulttuuritoimintaan ..	35 635 000	2 130 000	37 765 000
Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille sekä kuvataiteen tekijöille ...	49 580 000	10 300 000	59 880 000
Entistämis- ja korjausavustukset ...	4 500 000	6 600 000	11 100 000
Taidetoimikuntien toimintamenoihin sekä taide- ja kulttuuripolitiikan tutkimus-, koulutus- ja tiedotustoimintaan ...	7 500 000	5 630 000	13 130 000

Momentin 29.90.52 ja momenttien 29.90.31, 29.93.30, 29.94.30 sekä 29.96.30 määrärahojen mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon valtionosuuksien indeksikorotus.

90. Taiteen tukeminen

21. *Taiteen keskustoimikunnan ja taidetoimikuntien toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomääräraha 5 630 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös taiteilijaprofessoreiden viroista aiheutuviin palkkausmenoihin, taiteen edistämistä tarkoittavien toimenpiteiden rahoittamiseen ja avustamiseen sekä taide- ja kulttuuripolitiikan tutkimus- ja tiedotustoiminnan menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Taiteen keskustoimikunnan, valtion taidetoimikuntien ja alueellisten taidetoimikuntien tulosalueet ovat yleinen taide- ja kulttuuripolitiikka, taiteellisen työskentelyn edistäminen, kulttuuriin osallistumisen edistäminen, taide- ja kulttuuripolitiikan selvitys- ja informaatiotoiminta sekä kansainvälinen vuorovaikutus.

Opetusministeriö on asettanut talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä vuodelle 1998 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Välittömän taiteilijatuen ja taiteellisen tuotannon edellytysten kehittäminen.

Lastenkulttuurin edistämisohjelman jatkaminen.

Kulttuuriin osallistumisen edistäminen.

Neuvonnan, tietopalvelun ja julkaisutoiminnan kehittäminen sekä osallistuminen alan kansainväliseen tutkimus-, tilasto- ja tiedonvaihtoyhteistyöhön.

Alan kansainvälisen yhteistyön ja vuorovaikutuksen edistäminen.

Taidepolitiikan arviointia koskevan selvitystyön jatkaminen.

Määrärahan mitoituksessa on tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi

otettu huomioon lisäyksenä 130 000 mk yhden henkilön palkkauksena siirtona momentilta 34.06.02.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	5 730 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	100 000
Muut toimintamenot	5 630 000
Bruttotulot	100 000
Maksullisen toiminnan tulot — muut suoritteet	100 000
Nettomenot	5 630 000

Maksullisen toiminnan tulot perustuvat opetusministeriön päätökseen (1245/1996) taiteen keskustoimikunnan maksullisista suoritteista.

1998 määräraha	5 630 000
1997 määräraha	5 444 000
1996 tilinpäätös	5 396 000

22. *Valtion taidemuseon toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 47 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös siviilipalvelusmiehistä aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää näyttelytoiminnan ja muun maksullisen palvelutoiminnan tukemiseen enintään 35 000 000 mk.

Selvitysosa: Kulttuuripoliittisista syistä hintatuella katetaan noin 85 % maksullisen toiminnan erillismenoista.

Valtion taidemuseon päätulosalueet ovat taidekokoelmien ja tietovarantojen ylläpito sekä kartuttaminen, tiedon välittäminen ja elämysten tuottaminen, taidemuseolaitoksen sekä tutkimus- ja muun yhteistyön kehittäminen. Opetusministeriö on asettanut talousarvion valmistelun yhteydessä Valtion taidemuseolle vuodelle 1998 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Nykytaiteen museon uudisrakennuksessa toiminta alkaa vuoden 1998 aikana ja tavoitteena on vuositasolla yli 200 000 asiakasta.

Taidemuseolaitoksen museoammatillisen henkilöstön koulutuksen kehittämisprojektin toteuttaminen aloitetaan.

Laatujärjestelmähankkeen kehittämistä jatketaan.

Tuloksellisuuden arviointiperusteita kehitetään.

Valtion taidemuseon arvioidaan tuottavan mm. seuraavat tuotteet ja palvelut:

	1996	1997	1998
Perus- ja erikoisnäyttelyt	22	13	25
Julkaisut	24	10	31

Näyttelyiden kävijämääräksi arvioidaan 400 000 henkeä. Asiakastyytyväisyystavoitteeksi asetetaan 80 %.

Määrärahan lisäys aiheutuu pääasiassa Nykytaiteen museon toiminnan käynnistymisestä.

Määrärahan mitoituksessa on tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi otettu huomioon lisäyksenä 1 870 000 mk 17 henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	53 000 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	41 000 000
Muut toimintamenot	12 000 000
Bruttotulot	6 000 000
Maksullisen toiminnan tulot — muut suoritteet	6 000 000
Nettomenot	47 000 000

Maksullisen toiminnan tulot perustuvat opetusministeriön päätökseen (1246/1996) valtion taidemuseon maksullisista suoritteista.

1998 määräraha	47 000 000
1997 määräraha	27 035 000
1996 tilinpäätös	23 836 606

23. *Suomen elokuva-arkiston toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 13 538 000 mk.

Määrärahasta saa käyttää esitystoiminnan ja muun maksullisen palvelutoiminnan hintatukeen enintään 500 000 mk.

Selvitysosa: Kulttuuripoliittisista syistä hintatuella katetaan noin 29 % maksullisen toiminnan erillismenoista.

Suomen elokuva-arkistolla on kolme tulosaluetta: elokuvaperinteen tallettaminen, elokuvakulttuurin edistäminen ja arkistopalvelut.

Opetusministeriö on asettanut talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä Suomen elokuva-arkistolle vuodelle 1998 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Elokuvaperinteen tallettamisen tulosalue:

Nitraattifilmiä pelastekopioidaan noin 30 000 metriä ja kotimaista värifilmiä 20 000 metriä.

Lakisääteisenä talletuksena vastaanotetaan vuosituotantojen mukaan yhteensä noin 150 nimikettä.

Ulkomainen elokuvakokoelma kasvaa noin 300 kopiolla.

Videokokoelma lisääntyy vapaakappalelain perusteella noin 1600 nimikkeellä.

Siirretään videolle kotimaisia lyhytelokuvia. Käynnistetään digitaalisen videoyksikön hankkiminen ja rakentaminen.

Elokuvakulttuurin edistämisen tulosalue:

Suomen kansallisfilmografian toimitustyötä jatketaan.

Arkiston julkaisusarjassa ilmestyy kaksi muuta teosta.

Järjestetään noin 1 000 elokuvaesitystä.

Elävän kuvan museon perustamista valmistellaan luetteloimalla ja kunnostamalla esineistöä sekä aloittamalla museokäsikirjoituksen laadinta.

Arkistopalvelujen tulosalue:

Kokoelmia koskevien palvelutapahtumien määrä on 2 500.

Määrärahan mitoituksessa on tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi otettu huomioon lisäyksenä 488 000 mk neljän henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	14 788 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	1 750 000
Muut toimintamenot	13 038 000
Bruttotulot	1 250 000
Maksullisen toiminnan tulot — muut suoritteet	1 250 000
Nettomenot	13 538 000

Maksullisen toiminnan tulot perustuvat opetusministeriön päätökseen (1244/1996) Suomen elokuva-arkiston maksullisista suoritteista.

1998 määräraha	13 538 000
1997 määräraha	12 792 000
1996 tilinpäätös	12 504 000

31. *Valtionosuus ja -avustus teattereiden ja orkestereiden käyttökustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 43 490 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisten teattereiden ja orkestereiden valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen. Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä henkilötyövuosien määrä vuonna 1998 on teattereilla enintään 2 335 sekä orkestereilla enintään 1 007. Valtionosuuden perusteena käytettävä yksikköhinta on teattereilla 166 690 mk henkilötyövuotta kohden.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu. Valtionosuuksiin ja -avustuksiin on lisäksi myönnetty 179 050 000 mk momentilla 29.90.52. Valtionosuuden perusteena käytettävä yksikköhinta on orkestereilla 162 930 mk henkilötyövuotta kohden.

1998 määräraha	43 490 000
1997 määräraha	37 596 000
1996 tilinpäätös	31 796 000

51. *Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 300 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää taitelijaprofessoreiden viroista ja valtion taiteilija-apurahoista annetun lain (734/1969) mukaisten 112 yksivuotisen sekä vuosittain jaettavien 41 kolmivuotisen ja 32 viisivuotisen taiteilija-apurahan sekä kohdeapurahojen maksamiseen. Vuonna 1998 saadaan myöntää kohdeavustuksia 50 taiteilija-apurahaa vastaava määrä.

Määrärahaa saa käyttää myös eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetun lain (1080/1983) mukaisiin apurahoihin ja avustuksiin sekä 1 000 000 mk eräistä kuvataiteen tekijöille suoritettavista apurahoista annetun lain (115/1997) mukaisiin apurahoihin, mistä enintään 60 000 mk niiden myöntämisestä aiheutuviin hallintomenoihin.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Valtion taiteilija-apurahat ja kohdeapurahat	5 000 000
Kirjailijoiden ja kääntäjien apurahat ja avustukset	4 300 000
Kuvataiteen tekijöiden apurahat	1 000 000
Yhteensä	10 300 000

Taiteilija-apurahoihin, kirjailijoiden ja kääntäjien apurahoihin ja avustuksiin sekä kuvataiteen tekijöiden apurahoihin on lisäksi myönnetty 49 580 000 mk momentilla 29.90.52.

Taiteilija-apurahat maksetaan palkkaluokan A 9 mukaisen vuosipalkkion suuruisina. Kirjailijoiden ja kääntäjien apurahojen kokonaismäärä on 10 % edellisenä kalenterivuonna kuntien ylläpitämiin yleisiin kirjastoihin hankittuun kirjallisuuteen käytetystä rahamäärästä.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvät esitykset taiteilijaprofessoreiden viroista ja valtion taiteilija-apurahoista annetun lain (734/1969) sekä eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetun lain (1080/1983) väliaikaisesta muuttamisesta siten, että sanotuista laeista aiheutuvien menojen rahoittamiseen voidaan vuonna 1998 käyttää taiteen tukemiseen osoitettuja veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroja. Määrärahan lisäys aiheutuu aiempina vuosina toteutetuista palkkausten tarkistuksista.

1998 määräraha	10 300 000
1997 määräraha	4 000 000
1996 tilinpäätös	1 000 000

52. *Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat taiteen tukemiseen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 080 600 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisten valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen kuntien kulttuuritoimintaan, museoille, teattereille ja orkestereille sekä kirjastoille. Määrärahaa saa käyttää taiteen edistämistä tarkoittavien toimenpiteiden rahoittamiseen, taide- ja kulttuuripolitiikan tutkimus- ja tiedotustoiminnan menojen maksamiseen sekä taideteosten hankkimiseen valtion julkisiin rakennuksiin. Määrärahalla saadaan palkata neljä määräaikaista projektitutkijaa. Alueelliset taidetoimikunnat saavat palkata 45 määräaikaista ohjaavaa taiteilijaa.

Määrärahasta saa käyttää 38 900 000 mk valtionavustuksen maksamiseen Suomen Kansallisteatterin Osakeyhtiölle. Määrärahasta saa käyttää 4 000 000 mk eräistä kuvataiteen tekijöille suoritettavista apurahoista annetun lain (115/1997) mukaisiin apurahoihin.

Kuntien kulttuuritoimintaan myönnettävästä rahoituslain mukaisesta määrärahasta saa käyttää enintään 630 000 mk rahoituslain 38 §:n mukaisen valtionavustuksen maksamiseen. Museoille myönnettävästä rahoituslain mukaisesta määrärahasta saa käyttää enintään 10 500 000 mk erikoismuseoiden erityistehtäviin. Teattereille ja orkestereille myönnettävästä rahoituslain mukaisesta määrärahasta saa käyttää enintään 7 500 000 mk teatteri- ja orkesterilain muuttamisesta annetun lain (1277/1994) 6 a §:n mukaisen valtionavustuksen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös museo- ja perinnealan tukemiseen.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Elokuvataiteen edistämiseen	62 000 000
Kirjallisuuden edistämiseen	7 700 000
Kuvataiteen edistämiseen	7 500 000
Näyttämötaiteen edistämiseen	7 000 000
Rakennustaiteen edistämiseen	1 300 000
Säveltaiteen edistämiseen	11 400 000
Taideteollisuuden edistämiseen	3 600 000
Tanssitaiteen edistämiseen	2 300 000
Valokuvataiteen edistämiseen	1 600 000
Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaisiin valtionosuuksiin ja -avustuksiin museoille	73 935 000
Kulttuurihistoriallisten museoiden valtionavustuksiin	1 150 000
Museo- ja perinnealan järjestöille	2 550 000
Entistämis- ja korjausavustuksiin	4 500 000
Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaisiin valtionosuuksiin ja -avustuksiin teattereille ja orkestereille	179 050 000
Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaisiin valtionosuuksiin ja -avustuksiin kuntien kulttuuritoimintaan	35 635 000
Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaisiin valtionosuuksiin kirjastoille	351 900 000
Suomen Kansallisteatterin Osakeyhtiölle	38 900 000
Suomen Kansallisoopperan Säätiölle	130 000 000
Taidetoimikuntien hallintomenoihin sekä taide- ja kulttuuripolitiikan tutkimus-, koulutus- ja tiedotustoimintaan	7 500 000
Alueellisille taidetoimikunnille käytettäväksi taiteen edistämiseen	22 000 000
Taiteilijoiden valtionpalkintoihin	2 000 000
Taiteilija-apurahoihin sekä kirjailijoiden ja kääntäjien apurahoihin ja avustuksiin	45 580 000
Kuvataiteen tekijöille suoritettavista apurahoista annetun lain mukaisiin apurahoihin	4 000 000
Avustukset tilojen hankkimiseen, perustamiskustannuksiin ja peruskorjauksiin, josta julkisten tilojen peruskorjausohjelman mukaisiin avustuksiin 29 000 000 mk	32 000 000
Muuhun taiteen edistämiseen	45 500 000
Yhteensä	1 080 600 000

Teattereiden ja orkestereiden valtionosuuk-

siin ja -avustuksiin on lisäksi myönnetty 43 490 000 mk momentilla 29.90.31, museoiden valtionosuuksiin 21 330 000 mk momentilla 29.93.30, kirjastojen valtionosuuksiin 110 510 000 mk momentilla 29.94.30 sekä kuntien kulttuuritoiminnan valtionosuuksiin 2 130 000 mk momentilla 29.96.30. Entistämis- ja korjausavustuksiin on lisäksi myönnetty 6 600 000 mk momentilla 29.93.50 sekä taiteilija-apurahoihin, kirjailijoiden ja kääntäjien apurahoihin ja kuvataiteen tekijöiden apurahoihin 10 300 000 mk momentilla 29.90.51.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 29 000 000 mk julkisten rakennusten peruskorjausohjelman mukaisiin hankkeisiin.

1998 määräraha 1 080 600 000
1997 määräraha 865 600 000
1996 tilinpäätös 858 384 955

53. *Avustus Kulttuurikaupunki 2000 -hankkeelle* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuksen maksamiseen Helsingin vuoden 2000 kulttuurikaupunkihankkeelle.

Selvitysosa: Valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti valtion suoran tuen kokonaismäärä hankkeelle on 50 000 000 mk, josta opetusministeriön pääluokassa omalla momentilla osoitetusta määrärahasta myönnetään vähintään 25 000 000 mk vuosina 1998—2000.

1998 määräraha..... 5 000 000

70. *Kaluston hankinta* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Nykytaiteen museon kaluste- ja varustehankintojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahalla rahoitetaan hankintojen loppuosa.

1998 määräraha 4 000 000
1997 määräraha 23 000 000
1996 tilinpäätös 5 000 000

72. *Valtion taidemuseon kokoelmien kartuttaminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Valtion taidemuseon taidehankinnoista aiheutuvien menojen maksamiseen.

1998 määräraha..... 3 500 000
1997 määräraha..... 3 500 000
1996 tilinpäätös..... 3 500 000

74. *Talonrakennukset* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 300 000 mk.

Käyttösuunnitelma:

	Hanke	Kustannusarvio 1000 mk	Myönnetty mk	Myönnetään mk
1.	Hvitträskin museon rakennuksen ja puutarhan parannustyöt	4 350	3 000 000	1 100 000
2.	Peruskorjaukset		3 000 000	3 000 000
3.	Suunnittelu		150 000	200 000
			Yhteensä	4 300 000

Selvitysosa: Käyttösuunnitelman kohdan 2. määrärahaa on tarkoitus käyttää julkisten rakennusten peruskorjausohjelman mukaisesti opetusministeriön hallintaan kuuluvien kiinteistöjen peruskorjauksiin.

1998 määräraha 4 300 000
1997 määräraha 8 300 000
1996 tilinpäätös 17 700 000

93. Museovirasto ja kulttuuriperinne

21. *Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 14 392 000 mk.

Selvitysosa: Suomenlinnan hoitokunnan kaksi tulosaluetta ovat rakennukset ja monumentti.

Opetusministeriö on asettanut talousarvio-

esityksen valmistelun yhteydessä Suomenlinnan hoitokunnalle vuodelle 1998 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Rakennusten tulosalueen tavoitteena on kunnossapidon nykyisen tason säilyttäminen entisin kustannuksin. Energian säästämisen ja käytön aikaisempaa tarkemman seurannan avulla kunnossapidon kustannukset neliömetriä kohti laskevat.

Asukastyytyväisyys paranee merkittävästi vuodesta 1996 tehdystä ensimmäisestä tutkimuksesta.

Monumentin tulosalueella investointien tavoitteena on keskeisten maisema-alueiden kunnostus yhdessä Helsingin kaupungin kanssa erikseen sovitussa aikataulussa Suomenlinnan 250-vuotisjuhlavuotta 1998 varten.

Matkailun, erityisesti talvimatkailun edellytyksiä parannetaan siten, että lisääntyvälle ohjelmatarjonnalle on toteuttamismahdollisuudet Suomenlinnan rakennuksissa.

Hoitokunta vastaa ja koordinoi Suomenlinnan juhlavuoden ohjelman valmistelun juhlavuotta varten asetetun toimikunnan määrittämällä tavalla.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 1 700 000 mk juhlavuoden valmisteluja varten.

Määrärahan mitoituksessa on tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi otettu huomioon lisäyksenä 592 000 mk neljän henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	25 892 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	1 200 000
Muut toimintamenot	24 692 000
Bruttotulot	11 500 000
Maksullisen toiminnan tulot	
— muut suoritteet	1 200 000
Muut tulot	10 300 000
Nettomenot	14 392 000

Maksullisen toiminnan tulot perustuvat opetusministeriön päätökseen (1421/1994) Suomenlinnan hoitokunnan suoritteiden maksullisuudesta. Muut tulot ovat pääasiassa asuinja muiden rakennusten vuokratuloja.

1998 määräraha	14 392 000
1997 määräraha	12 100 000
1996 tilinpäätös	13 125 000

22. *Museoviraston toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 68 730 000 mk.

Määrärahasta saa käyttää 12 450 000 mk maksullisen palvelutoiminnan tukemiseen.

Selvitysosa: Kulttuuripoliittisista syistä hintatuella katetaan noin 78 % maksullisen toiminnan erillismenoista. Opetusministeriö on asettanut talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä Museovirastolle vuodelle 1998 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Kansallismuseon uusien perusnäyttelyiden valmistamisen jatkaminen niin, että museo voidaan avata peruskorjauksen aikataulun mukaisesti.

Etnografisen museon perustamishankkeen jatkaminen.

Kulttuuriympäristön suojelun edellyttämien tietokantojen toteuttaminen ja niveltäminen paikkatietojärjestelmään.

Kulttuuriperinnön aseman vahvistaminen kouluopetuksessa yhteistyössä Opetushallituksen kanssa.

Suomenlinnan ja Svartholman 250-vuotisnäyttelyn toteuttaminen.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 1 050 000 mk Suomen kansallismuseon perusnäyttelyn ja Etnografisen museon näyttelyn valmistelua varten sekä 1 000 000 mk vuokramenojen lisäyksenä.

Määrärahan mitoituksessa on tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi otettu huomioon lisäyksenä 840 000 mk kuuden henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	72 510 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	15 950 000
Muut toimintamenot	56 560 000
Bruttotulot	3 780 000
Maksullisen toiminnan tulot	3 500 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	20 000
— muut suoritteet	3 480 000
Muut tulot	280 000
Nettomenot	68 730 000

Museoviraston tulot perustuvat opetusministeriön päätökseen (1243/1996) museoviraston maksullisista suoritteista.

1998 määräraha	68 730 000
1997 määräraha	65 837 000
1996 tilinpäätös	64 965 909

30. *Valtionosuudet ja -avustukset museoille* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 21 330 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisten museoiden valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen. Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä henkilötyövuosien määrä on enintään 1 020. Määrärahasta saa käyttää enintään 1 500 000 mk avustusten maksamiseen Suomi tietoyhteiskunnaksi -ohjelmaan liittyviin hankkeisiin.

Selvitysosa: Museoiden lakisääteisiin valtionosuuksiin ja -avustuksiin on lisäksi myönnetty 73 935 000 mk momentilla 29.90.52. Valtionosuuden perusteena käytettävä yksikköhinta on 184 178 mk henkilötyövuotta kohden.

1998 määräraha	21 330 000
1997 määräraha	17 442 000
1996 tilinpäätös	14 598 000

40. *Avustus Suomenlinnan Liikenne Oy:lle* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 900 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää avustuksen maksamiseen Suomenlinnan Liikenne Oy:lle.

Selvitysosa: Valtion ja Helsingin kaupungin kesken solmitun Suomenlinnan liikenteen hoitoa koskevan sopimuksen mukaisesti valtio korvaa puolet Suomenlinnan tavaraliikenteen käyttötappiosta.

1998 määräraha	900 000
1997 määräraha	900 000
1996 tilinpäätös	900 000

50. *Eräät avustukset* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 7 350 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää rakennussuojelulain (60/1985) 19 §:n nojalla sekä suojeltujen että muiden kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten kunnossapitoa tai parantamista varten myönnettävien avustusten maksamiseen sekä kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden alusten entistämis- ja korjausavustuksiin. Määrärahaa saa käyttää perinteen tallentamistyöhön, avustusten maksamiseen työväentalojen, nuorisoseurantalojen sekä muiden vastaavanlaisten yhdistysten ja järjestöjen seurantalojen korjaustöihin, korjaustoimintaan liittyvään selvitys- ja tarkastustyöhön sekä valistus- ja neuvontatoimintaan.

Selvitysosa: Entistämis- ja korjausavustuksiin on lisäksi myönnetty 4 500 000 mk momentilla 29.90.52, mikä on tarkoitus käyttää seurantalojen korjaustöihin myönnettäviin avustuksiin.

Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten kunnossapitoa tai parantamista varten	3 100 000
Kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden alusten entistämis- ja korjausavustuksiin	1 500 000
Avustukset seurantalojen korjaustöihin, korjaustoimintaan liittyvään selvitys- ja tarkastustyöhön sekä valistus- ja neuvontatoimintaan	2 000 000
Kulttuuriperinteen tallentamiseen ja tutkimiseen	590 000
UKK-perinneyhdistykselle	60 000
Mannerheim-museolle	100 000
Yhteensä	7 350 000

1998 määräraha	7 350 000
1997 määräraha	7 350 000
1996 tilinpäätös	7 350 000

70. *Kaluston hankinta* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Kansallismuseon korjattavien tilojen, Tennispalatsiin tulevien museotilojen sekä eräiden uusien museotilojen näyttelyvarustuksen ja kalustohankintojen sekä niiden suunnittelumenojen maksamiseen. Vuonna 1998 saa tehdä kaluste-, laite- ja palveluhankintoja koskevia sopimuksia siten, että niistä aiheutuu valtiolle menoja vuonna 1999 enintään 12 800 000 mk.

Selvitysosa: Hankintojen kustannusarviot ovat yhteensä 18 300 000 mk.

1998 määräraha	1 500 000

75. *Perusparannukset ja talonrakennukset* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 44 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös seitsemää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Käyttösuunnitelma:	mk
1. Museoviraston perusparannukset ja pienet rakennushankkeet	3 800 000
2. Kansallismuseon peruskorjaus	29 000 000
3. Suomenlinnan perusparannukset	11 200 000
Yhteensä	44 000 000

Käyttösuunnitelman kohtaan 2. sisältyvän Kansallismuseon peruskorjauksen kustannus-

arvio on yhteensä 52 200 000 mk, josta rakennuksen korjaustyön laajuus 7 550 m^2 ja kustannusarvio 46 700 000 mk eli 6 185 mk/m^2, lisärakentamisen osuus on 150 m^2 ja kustannusarvio 3 200 000 mk eli 21 333 mk/m^2 sekä aluetöiden osuus on 2 300 000 mk.

Käyttösuunnitelman kohtiin 1 ja 3 sisältyviin hankkeisiin liittyviä valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) 10 §:n tarkoittamia sitoumuksia saa vuonna 1998 tehdä siten, että vuoden 1998 jälkeen aiheutuvat menot ovat enintään 9 000 000 mk.

Selvitysosa: Kansallismuseon peruskorjaukseen on aikaisemmin myönnetty yhteensä 10 000 000 mk. Aluetyöt käsittävät lähinnä puiston kunnostustyön. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon julkisten rakennusten peruskorjausten lisärahoitusohjelma.

1998	määräraha	44 000 000
1997	määräraha	31 360 000
1996	tilinpäätös	24 521 000

95. *Kulttuuriympäristön suojelusta aiheutuvat menot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 100 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää muinaismuistolain (295/1963) toteuttamisesta aiheutuvien menojen ja lain nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen.

1998	määräraha	100 000
1997	määräraha	100 000
1996	tilinpäätös	52 200

94. Kirjastotoimi

21. *Näkövammaisten kirjaston toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 24 297 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös Näkövammaisten kirjastosta annetun lain (638/1996) edellyttämän oppimateriaalituotannon ja pisteja äänikirjahankintojen maksamiseen.

Selvitysosa: Näkövammaisten kirjastossa on kolme tulosaluetta: kirjastopalvelut, tuotantopalvelut sekä hallinto- ja atk-palvelut. Opetusministeriö on asettanut talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä Näkövammaisten kirjastolle vuodelle 1998 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Kirjaston antamien lainausten määrä pysyy ennallaan.

Kirjaston kirjatuotanto ja -hankinta kasvavat 2 %.

Kirjasto lisää elektronisessa muodossa olevan aineiston tuotantoa ja jakelua.

Määrärahan mitoituksessa on tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi otettu huomioon lisäyksenä 357 000 mk kolmen henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon kirjaston muuton aiheuttamana vuokrakulujen kasvuna 731 500 mk, muuttokuluina ja muuttoon liittyvinä kunnostus- ja kalustehankintakuluina 730 500 mk sekä 340 000 mk kahden viran palkkausmenojen siirtona momentilta 31.24.21 ja 100 000 mk Suomi tietoyhteiskunnaksi -ohjelman mukaiseen tietoverkkojen kehittämiseen ja elektronisen aineiston tuottamiseen siirtona momentilta 29.94.30.

1998	määräraha	24 297 000
1997	määräraha	22 018 000
1996	tilinpäätös	21 905 000

30. *Valtionosuus ja -avustus yleisten kirjastojen käyttökustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 110 510 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisten kirjastojen valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen. Määrärahaa saa lisäksi käyttää kuntien valtionosuuslain mukaisten verotuloihin perustuvan valtionosuuksien tasauksen ja siirtymätasauksen maksamiseen kunnille. Määrärahasta saa käyttää 17 900 000 mk opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisen avustuksen maksamiseen, 500 000 mk avustuksen maksamiseen yhteispohjoismaiseen kirjastotoimintaan ja 700 000 mk avustuksen maksamiseen kirjastoalan järjestöille.

Selvitysosa: Valtionosuuksiin on lisäksi myönnetty 351 900 000 mk momentilla 29.90.52. Valtionosuuden perusteena käytettävä keskimääräinen yksikköhinta on 223 mk asukasta kohden.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen kirjastolain (235/1986) muuttamisesta siten, että kirjasto-

jen valtionosuuksiin ja -avustuksiin voidaan vuonna 1998 käyttää myös taiteen tukemiseen osoitettuja veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroja.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 489 716 000 mk kuntien asukaskohtaisesti määräytyvänä osuutena toiminnan kustannuksista ja vähennyksenä 30 600 000 mk uusien valtionosuusleikkausten johdosta.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 15 400 000 mk verotuloihin perustuvien tasauserien ja siirtymätasauserien johdosta.

Rahoituslain mukaisiin avustuksiin myönnettävästä määrärahasta on tarkoitettu 9 900 000 mk kirjastojen tietoverkkojen kehittämiseen.

1998 määräraha 110 510 000
1997 määräraha 322 024 000
1996 tilinpäätös 342 712 000

31. *Valtionosuus yleisten kirjastojen perustamiskustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 42 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisten perustamishankkeiden sekä peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain (1112/1978) mukaisten perustamiskustannusten valtionosuuksien maksamiseen.

Vuonna 1998 saa myöntää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaista valtionosuutta kirjastojen perustamishankkeille tammikuun 1998 hintatasossa yhteensä enintään 50 000 000 mk.

Vuonna 1998 saa edellisen lisäksi vahvistaa laajuuksia sellaisille perustamishankkeille, joille valtionosuus tullaan myöntämään vuonna 1999 tai sen jälkeen siten, että arvio hankkeista aiheutuvista valtionosuuksista vuoden 1998 tammikuun hintatasossa on yhteensä enintään 50 000 000 mk.

Selvitysosa: Valtionosuuden käytön arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	mk
Vuoden 1998 rahoituspäätösten edellyttämät rakennusaikaiset valtionosuudet	5 500 000
Vuosien 1993—1997 rahoituspäätösten edellyttämät valtionosuudet	29 000 000
Ennen vuotta 1993 myönnettyjen rakentamislupien edellyttämät valtionosuudet..	7 500 000
Yhteensä	42 000 000

Valtionosuuden myöntämisvaltuudesta arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja seuraavasti, milj. mk:

	1999	2000	2001
Ennen vuotta 1998 myönnetyt luvat ja tehdyt rahoituspäätökset	23	23	22
Vuonna 1998 tehtävät rahoituspäätökset	5	4	4
Yhteensä	28	27	26

Myöntämisvaltuuteen sisältyy 9 000 000 mk julkisten rakennusten peruskorjausohjelman mukaisille hankkeille.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta siten, että valtionosuutta perustamishankkeeseen voidaan myöntää edelleen jälkirahoitteisena.

1998 määräraha 42 000 000
1997 määräraha 38 500 000
1996 tilinpäätös 39 530 290

96. Kulttuurin muut menot

21. *Valtion elokuvatarkastamon toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 700 000 mk.

Selvitysosa: Valtion elokuvatarkastamolla on neljä tulosaluetta: elokuvien ja videoohjelmien ennakkotarkastus, lausuntojen antaminen viranomaisille, rekisteröinti ja ilmoitusten käsittely sekä asiakaspalvelu.

Opetusministeriö on asettanut talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä Valtion elokuvatarkastamolle vuodelle 1998 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Tarkastettujen pitkien elokuvien lukumäärä on 400.

Tarkastettujen lyhytelokuvien lukumäärä on 400.

Viranomaisille annettavien lausuntojen lukumäärä on noin 5 000.

Tarkastusviranomaiselle ilmoitettavia ohjelmia on noin 1 000, rekisteröitäviä elokuvia ja video-ohjelmia noin 3 800.

Toiminnasta kertyvät tulot on merkitty momentille 12.29.96.

1998 määräraha..... 2 700 000
1997 määräraha..... 2 678 000
1996 tilinpäätös..... 2 652 000

30. *Valtionosuus ja -avustus kuntien kulttuuritoimintaan* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 130 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisten valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen kuntien kulttuuritoiminnasta annetun lain (728/1992) mukaista toimintaa varten. Valtionosuuden perusteena käytettävä yksikköhinta on 24 mk asukasta kohden.

Selvitysosa: Kuntien kulttuuritoimen valtionosuuksiin ja -avustuksiin on lisäksi myönnetty 35 635 000 mk momentilla 29.90.52. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi kuntien kulttuuritoiminnasta annetun lain muuttamisesta siten, että sanotusta laista aiheutuvien menojen rahoittamiseen voidaan vuonna 1998 käyttää taiteen tukemiseen osoitettuja veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroja.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 77 219 000 mk kuntien asukaskohtaisesti määräytyvänä osuutena toiminnan kustannuksista.

1998 määräraha..... 2 130 000
1997 määräraha..... 334 000
1996 tilinpäätös..... 8 171 000

(35.) *Kulttuuritoimen valtionosuuksien loppuerät* (arviomääräraha)

Selvitysosa: Pääluokan perusteluihin viitaten momentti ja sen määräraha on poistettu talousarviosta.

1997 määräraha 12 600 000
1996 tilinpäätös 12 431 310

50. *Eräät avustukset*

Momentille myönnetään 11 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kulttuurin tukemiseen liittyvien avustusten, apurahojen ja palkintojen maksamiseen sekä projekteista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Lehtimiespalkintoihin	200 000
Rauhantyön edistämiseen	2 500 000
Saamelaisvaltuuskunnalle saamenkielisen kulttuurin edistämiseen ja saamelaisjärjestöjen toimintaan	1 000 000
Vähemmistökulttuurien tukemiseen ja rasismin vastaiseen työhön	1 500 000
Eräiden kansalaisjärjestöjen toimintaan	395 000
Kuurojen liiton toimintaan	495 000
Näkövammaisten kulttuuripalvelu ry:lle kulttuuritoimintaan	110 000
Kulttuurilehtien tukemiseen	4 500 000
Sibeliuksen kootut teokset -projektin julkaisemistyöhön	300 000
Yhteensä	11 000 000

1998 määräraha 11 000 000
1997 määräraha 11 000 000
1996 tilinpäätös 8 999 500

51. *Eräät kulttuurihankkeet (EU)* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää EU:n kulttuuriohjelmia toteuttavien hankkeiden ja EU:n aluekehitysrahastosta rahoitettavia tavoiteohjelmia toteuttavien hankkeiden, pilottihankkeiden ja yhteisöaloitteita toteuttavien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu.

1998 määräraha..... 1 000 000
1997 määräraha..... 9 000 000
1996 tilinpäätös..... 9 500 000

52. *Alvar Aallon ja arkkitehtuurin juhlarahan tuoton käyttö*

Momentille myönnetään 2 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Alvar Aallon juhlavuoden hankkeisiin.

Selvitysosa: Alvar Aallon ja arkkitehtuurin juhlarahan nettotuotoksi valtiolle on arvioitu 2 000 000 mk, mikä on otettu huomioon tulona momentilla 12.28.51. Juhlarahan koko tuotto on tarkoitettu Alvar Aallon syntymän 100-vuotisjuhlavuoden hankkeisiin.

1998 määräraha..... 2 000 000

98. Liikunnan ja nuorisonkasvatustyön tukeminen

Selvitysosa: Valtakunnallisten liikunta- ja nuorisojärjestöjen sekä pääosin muu liikunnan ja nuorisotyön valtionaputoiminta perustuu tulosohjaukseen ja tulosperusteiseen tukemiseen. Taloudellista tukea painotetaan tulostavoitteiden mukaisesti lapsi- ja nuorisoliikuntaan, liikunnan terveysohjelmaan, kansainvälistymiseen, suvaitsevaisuutta edistäviin toimintaohjelmiin, nuorten elinolojen parantamiseen ja syrjäytymisen ehkäisyyn. Kansalaistoiminnan edellytyksiä parannetaan ns. kolmannen sektorin työllistämishankkeita tukemalla. Varhaisnuorten toimintaa kehitetään koulun ja kansalaisjärjestöjen yhteistyöllä.

Rakentamisessa tuetaan ensisijaisesti liikuntatilojen peruskorjauksia.

Liikuntatieteellisessä ja nuorisotutkimuksessa tuetaan ohjelmaperusteisesti pääosin soveltavaa tutkimusta. Kokeilu- ja kehittämistoimenpitein ja tietohuollon avulla tuetaan uusien työ- ja toimintamuotojen kehittämistä.

Liikunnan ja nuorisotyön kansainvälisen yhteistyön edellytykset turvataan.

50. *Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat liikunnan ja nuorisonkasvatustyön tukemiseen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 543 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin, liikuntalakiin (984/1979), nuorisotyölakiin (235/1995) sekä valtionosuutta saavista liikunnan koulutuskeskuksista annettuun lakiin (801/1992) perustuvien valtionosuuksien ja -avustusten sekä muiden urheilun ja liikuntakasvatustyön sekä nuorisotyön ja -toiminnan tukemiseen tarkoitettujen avustusten ja apurahojen maksamiseen. Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä yksikköhinta kuntien liikuntatoiminnan osalta on 62 mk asukasta kohti ja kuntien nuorisotyön osalta 71 mk alle 29-vuotiasta asukasta kohti. Määrärahaa saa käyttää myös liikuntapaikkarakentamisen tukemiseen, liikunta- ja vapaa-aikarakentamisen tutkimukseen, valtakunnallisten nuorisokeskusten tukemiseen, urheilijoiden ja valmentajien apurahoihin, valtion liikuntaneuvoston ja nuorisoasiain neuvottelukunnan sekä niiden jaostojen, valtakunnallisten nuorisojärjestöjen valtionapuesityksen tekevän toimikunnan, läänien liikunta- ja nuorisotoimen, kansainvälisen liikunta- ja nuorisoalan yhteistyön, kokeilu- ja kehittämistoiminnan, tietohuollon, nuorisotutkimuksen sekä liikuntatieteellisen tutkimuksen ja kehittämistyön menoihin sekä nuorison kulttuuritapahtumien järjestämiseen.

Määrärahasta saa käyttää liikunnan koulutuskeskuksista annetun lain (801/1992) 15 §:n mukaisiin valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten harkinnanvaraisiin lisäavustuksiin enintään 1 270 000 mk ja 16 §:n mukaisiin kokeilu- ja kehittämisavustuksiin enintään 360 000 mk. Lisäksi määrärahasta saa käyttää enintään 1 350 000 mk opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain 37 §:n mukaisen avustuksen maksamiseen Suomen Urheilumuseosäätiölle.

Määrärahaa saa käyttää enintään neljää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	1998
Liikuntatoimi	
Kuntien liikuntatoimi	
Valtionosuudet kuntien liikuntatoimeen.	88 537 000
Liikunnan kansalaistoiminta	
Suomen Olympiayhdistys	15 000 000
Liikuntajärjestöt	118 700 000
Arvokilpailumatkat, Euro-cup-kilpailumatkat ja tappiontakuut	3 200 000
Rasismin vastaiset projektit	500 000
Urheilijoiden apurahat ja valmentajien tuki	2 500 000
Liikuntapaikkarakentaminen	69 867 000
Kansainvälinen yhteistyö	3 400 000
Liikunnan koulutuskeskukset	86 140 000
Liikunnan koulutus, tutkimus ja tiedonvälitys	
Avustukset liikuntatieteellisiin tutkimusprojekteihin ja liikuntatieteellisille yhteisöille	18 300 000
Liikunnan anti-doping-toiminta, koulutus ja Suomen Urheilumuseosäätiö	4 710 000
Liikunnan terveysohjelma	3 000 000
Valtion liikuntaneuvosto	1 300 000
Läänien liikuntatoimi	1 700 000
Opetusministeriön käytettäväksi	23 382 000
Yhteensä	440 236 000
Nuorisotyö	
Kuntien nuorisotyö	
Valtionosuudet kuntien nuorisotyöhön.	36 549 000
Nuorison kansalaistoiminta	41 000 000
Valtakunnalliset nuorisokeskukset	11 047 000
Kansainvälinen yhteistyö	3 500 000
Nuorisotyön tutkimus, koulutus, kokeilu, tietohuolto, nuorisokulttuuri ja nuorisomatkailu	6 150 000

Nuorisoasiain neuvottelukunta ja avustustoimikunta	1 300 000
Läänien nuorisotoimi	2 000 000
Opetusministeriön käytettäväksi	1 718 000
Yhteensä	103 264 000
Yhteensä	543 500 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 2 300 000 mk peruskorjausohjelman johdosta ja vähennyksenä 6 300 000 mk uusien valtionosuusleikkausten johdosta.

Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuden perusteena olevien opiskelijavuorokausien määrä on 327 000 ja alueellisten koulutuskeskusten opiskelijapäivien määrä 47 000.

1998 määräraha	543 500 000
1997 määräraha	523 500 000
1996 tilinpäätös	529 634 000

51. *Nuorten työpajatoiminnan kehittäminen (osa EU)* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 21 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää EU:n sosiaalirahastosta rahoitettavien ohjelmien sisältämien hankkeiden kansallisen rahoitusosuuden maksamiseen valtion osalta sekä muuhun nuorten työpajatoiminnan tukemiseen. Määrärahasta on varattu 8 200 000 mk EU-hankkeiden kansallista rahoitusosuutta varten.

1998 määräraha	21 000 000
1997 määräraha	15 000 000
1996 tilinpäätös	15 000 000

52. *Valtionosuus liikunnan koulutuskeskuksille*

Momentille myönnetään 22 740 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää valtionosuutta saavista liikunnan koulutuskeskuksista annetun lain (801/1992) mukaisten valtionosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 2 500 000 mk työllisyysohjelman mukaisen koulutuksen johdosta. Kuntien osuus liikunnan koulutuskeskusten järjestämän ammatillisen koulutuksen kustannuksiin on otettu huomioon momentin 29.40.30 mitoituksessa. Liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuksiin on lisäksi myönnetty 86 140 000 mk momentilla 29.98.50.

1998 määräraha	22 740 000
1997 määräraha	15 327 000
1996 tilinpäätös	9 673 000

Pääluokan 29 menot luvuittain vuosina 1996—1998

		v. 1996 tilinpäätös 1000 mk	v. 1997 talousarvio 1000 mk	v. 1998 esitys 1000 mk	Muutos 1997—1998 ± 1000 mk	± %
01.	Opetusministeriö (210)	207 419	211 657	217 668	+ 6 011	+ 3
(02.)	Evankelis-luterilainen kirkko (310)	15 589	—	—	—	—
05.	Kirkollisasiat (310)	10 932	11 072	11 332	+ 260	+ 2
07.	Opetushallitus (210)	101 292	100 129	75 615	— 24 514	— 24
08.	Kansainvälinen yhteistyö (030)	90 355	90 873	90 153	— 720	— 1
10.	Yliopistot (240)	5 460 934	5 436 842	5 674 630	+237 788	+ 4
11.	Valtion harjoittelukoulut (220)	266 696	291 432	285 115	— 6 317	— 2
20.	Ammattikorkeakouluopetus (240)	—	987 355	1 567 705	+580 350	+ 59
39.	Opintotuki (260)	3 458 653	3 628 770	3 758 025	+129 255	+ 4
40.	Yleissivistävä ja ammatillinen koulutus (220)	12 539 555	9 431 328	9 055 507	—375 821	— 4
69.	Aikuiskoulutus (250)	1 733 396	2 345 222	2 180 205	—165 017	— 7
(83.)	Arkistolaitos (280)	8 300	9 700	—	— 9 700	—100
88.	Tieteen tukeminen (270)	656 383	715 900	891 294	+175 394	+ 24
90.	Taiteen tukeminen (290)	960 118	987 267	1 217 358	+230 091	+ 23
93.	Museovirasto ja kulttuuriperinne (280)	125 512	135 089	158 302	+ 23 213	+ 17
94.	Kirjastotoimi (280)	404 147	382 542	176 807	—205 735	— 54
96.	Kulttuurin muut menot (290)	41 754	35 612	18 830	— 16 782	— 47
98.	Liikunnan ja nuorisonkasvatustyön tukeminen (300)	554 307	553 827	587 240	+ 33 413	+ 6
	Yhteensä	26 635 340	25 354 617	25 965 786	+611 169	+ 2

Pääluokka 30

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Hallinnonalan kokonaishenkilöstömäärä vuodelle 1998 arvioidaan 5 590 henkilötyövuodeksi.

Uusiutuvien luonnonvarojen kestävä käyttö on ministeriön keskeisenä tavoitteena. Toimintalinjat tämän tavoitteen saavuttamiseksi on esitetty vuoden 1997 alussa hyväksytyssä ministeriön luonnonvarastrategiassa, jota sovelletaan käytäntöön ministeriön eri toimialojen toiminnan suunnittelun ja ohjauksen kautta. Ministeriön toimilla pyritään turvaamaan uusiutuvien luonnonvarojen tuottokyky, luonnon monimuotoisuus ja tuotteiden korkea laatu sekä edistämään maatalouden ja muiden maaseutuelinkeinojen elinvoimaisuutta, uusiutuvien luonnonvarojen monipuolista hyödyntämistä ja kotimaisen puun käytön lisäämistä. Pyrkimyksenä on myös vesistöihin ja pohjaveteen kohdistuvan ravinnekuormituksen vähentäminen. Tutkimuksen oikeaan kohdentamiseen ja seurantajärjestelmien toimivuuteen kiinnitetään lisäksi huomiota.

Maa- ja puutarhatalouden kehittämisen tavoitteena on luoda edellytykset kotimaiselle elintarviketuotannolle uusiutuvien luonnonvarojen kestävän, taloudellisen ja monipuolisen käytön tarpeet huomioon ottaen. Tavoitteena on Suomen liittymissopimuksen ja vakavien vaikeuksien tukea koskevien järjestelyjen avulla poistaa Suomen luonnonoloista johtuvat pysyvän kilpailuhaitan aiheuttamat ongelmat, jotta liittymissopimuksessa saadut tuotanto-oikeudet voidaan täysimääräisesti hyödyntää. Tavoitteiden toteuttamiseksi käytetään EU:n yhteisen maatalouspolitiikan järjestelmiä, jotka EU rahoittaa kokonaan tai osaksi sekä niitä täydentäviä kansallisia toimenpiteitä. Suomi pyrkii myös aktiivisena jäsenenä vaikuttamaan unionin maatalouspolitiikkaan valmistauduttaessa unionin laajenemiseen, WTO:n uuteen neuvottelukierrokseen sekä uuteen rakennerahastokauteen. Samalla pyritään siihen, että oman maa- ja puutarhataloutemme erityisolosuhteet otetaan aina riittävästi huomioon. Kansallisten tavoitteiden täsmentämiseksi laaditaan kaikille maataloustuotteille tuotekohtaiset strategiat.

Unionin kokonaan rahoittaman maatalouden interventiotoiminnan osalta tavoitteena on erityisesti vientitukien, reseptijärjestelmien ja tukitodistusten sujuva käsittely, jotta EU:lta tuleva rahoitus voidaan tehokkaasti hyödyntää.

EU:n osaksi rahoittaman ympäristötukijärjestelmän avulla pyritään ensi sijassa kestävän kehityksen vahvistamiseen, maatalouden ympäristökuormituksen vähentämiseen sekä turvaamaan luonnonmukainen tuotanto, myös kotieläintuotannon laajeneminen kysyntää vastaavasti. Myös luonnonmukaisten tuotteiden markkinointia kehitetään. Ympäristöohjelman muidenkin erityistukisopimusten määrää lisätään EU:n hyväksymän lisärahoituksen ja supistetusta pellonmetsitysjärjestelmästä säästyvien kansallisten varojen avulla. Puutarhatalouden osalta otetaan käyttöön elävien kasvien ja kukkaviljelytuotteiden kulutusta edistäviä uusia toimenpiteitä ja hyödynnetään mahdollisuus kehittää omena- ja päärynätarhojen rakennetta EU:n kokonaan rahoittaman raivaustuen avulla.

Kansallisten toimenpiteiden osalta keskeisenä tavoitteena on vakavien vaikeuksien tuen ja liittymissopimukseen neuvoteltujen siirtymäkauden ja pitkäaikaisten toimenpiteiden kohdentaminen siten, että ne edistävät parhaalla mahdollisella tavalla Suomen maatalouden sopeutumista EU:n yhteiseen maatalouspoliittiseen järjestelmään. Tukijärjestelmää hoidetaan siten, että suuria alueellisia kilpailueroja ei pääse syntymään. Varmistetaan tukijärjestelmien nopea ja häiriötön toimeenpano.

Maa- ja puutarhatalouden rakenteen kehit-

tämiseen suunnatuilla toimenpiteillä pyritään nopeuttamaan luontaista rakennekehitystä. Tavoitteena on kohdistaa EU-osarahoitteinen tavoitteen 5a mukainen ja kansallinen julkinen rakennetuki ensisijaisesti kannattavan toiminnan edellytykset täyttäville tai sellaiseksi kehittyville perheviljelmille sekä monipuolisia maaseutuelinkeinoja harjoittaville tiloille. Tavoitteena on erityisesti maatilojen yrityskoon merkittävä kasvattaminen ja kiinteiden kustannusten alentaminen yksikkötasolla sekä tilojen välisen yhteistoiminnan edistäminen. Eräitä keskeisiä EU:n rakennetukisäädöksiä pyritään muuttamaan Suomen olosuhteisiin paremmin soveltuviksi. Huolehditaan järjestelmien toimeenpanosta siten, että EU:n vuosille 1995—1999 hyväksymä kokonaisrahoitus voidaan hyödyntää täysimääräisesti. Tilojen taloudellisen osaamisen parantamiseksi otetaan käyttöön mm. EU-osarahoitteinen kirjanpidon tukijärjestelmä. Täsmennetään vuoden 1998 aikana Suomen tavoitteet EU:n rakennerahastouudistukseen maatalouden ja maaseudun kehittämisen osalta.

Merkittävä osa rakennetukitoimenpiteistä rahoitetaan yksinomaan kansallisesti Maatilatalouden kehittämisrahaston varoin ja korkotukilainoin. Erityisesti huolehditaan artiklan 141 piiriin kuuluvan korotetun investointitukijärjestelmän tehokkaasta täytäntöönpanosta soveltamiskauden alkuvuosina sekä sika- ja kanatalouden ja puutarhatalouden investointien rahoituksesta. Rahoitustoimenpiteillä pyritään myös terveellä pohjalla toimivien, mutta tilapäisiin taloudellisiin vaikeuksiin joutuneiden tilojen toiminnan turvaamiseen. Vapaaehtoisen velkajärjestelytoiminnan hallinnollisia menettelytapoja tehostetaan vuonna 1998.

Kilpailukykyisen maatalouden ohella kiinnitetään erityistä huomiota maaseudulla harjoitetun muun yritystoiminnan monipuolistamiseen. Maatiloilla harjoitetun muun yritystoiminnan rahoitus tapahtuu pääosin Maatilatalouden kehittämisrahaston varoin ja tilojen ulkopuolinen toiminta pääosin talousarvion varoin osana EU-osarahoitteista tavoitteiden 6 ja 5b mukaista ohjelmaperusteista kehittämistoimintaa. Maatilatalouden kehittämisrahaston rahoitusvarmuus säilytetään.

Maa- ja puutarhatalouden, niihin liittyvän elintarviketuotannon ja maaseudun muiden elinkeinojen kehitystä tuetaan aktiivisesti myös *tutkimuksen ja neuvonnan* avulla. Maataloudellista tutkimusta suunnataan tutkimusohjelmilla ministeriön toiminnan, EU:n säädösten valmistelutarpeiden ja maaseudun elinkeinojen kehityksen kannalta strategisesti tärkeille kehittämisalueille. Tutkimuksella tuetaan erityisesti EU:n jäsenyyteen sopeutumista, EU:n maatalouspolitiikan uudistukseen valmistautumista, maatila- ja puutarhayritysten kilpailukyvyn paranemista ja uuden tuotannon ja tuotantomenetelmien ja teknologioiden kehittymistä. Myös elintarviketuotannosta vapautuvan peltoalan vaihtoehtoisia käyttömuotoja, uusiutuvien luonnonvarojen kestävää hyödyntämistä sekä tuotannon ympäristövaikutuksia painotetaan tutkimuksessa. Tutkimuslaitosten kansainvälistä arviointia jatketaan. Neuvontaa käytetään entistä tavoitteellisemmin edellä kuvattujen tavoitteiden ja elinkeinojen muutosten aikaansaamiseksi. Neuvonnan voimavaroja kohdistetaan erityisesti maaseutuyritysten tuotteiden, palvelujen ja tuotantotoiminnan laadun parantamistoimenpiteisiin.

Maataloudellisen tarkastustoimen tavoitteena on säilyttää kasvinterveydentila ennen Euroopan unioniin liittymistä vallinneella hyvällä tasolla ja korkealaatuisten tuotantopanosten saatavuus sekä turvata terveellisten ja turvallisten elintarvikkeiden tuottamista. Tuotteiden laadun varmistamiseksi käynnistetään toimenpiteitä koko elintarvikeketjun kattavan laatujärjestelmän aikaansaamiseksi. Tuotantoedellytysten turvaamiseksi ja kilpailukyvyn kehittämiseksi ylläpidetään kasvinjalostuslaitosta ja siemenperunakeskusta.

Maaseudun kehittämisessä tavoitteena on, että maaseudun kokonaisväestö säilyy nykyisellä tasolla, vaikka syrjäisimpien kylien asukkaiden määrä väheneekin. Keinoina ovat esimerkiksi pk-yritystoiminnan edistäminen, vahvistaminen ja monipuolistaminen, maatalousväestön toimeentuloperustan laajentaminen sekä maaseudun palvelujen ja vetovoimatekijöiden parantaminen. Toimenpiteitä tuetaan useiden hallinnonalojen toimenpitein sekä kansallisin varoin että osana EU:n rakenne- ja aluepolitiikkaa. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala osallistuu tavoitteiden 6 (erittäin harvaan asutut alueet), 5b (maaseutualueet) ja 2 (teollisuuden rakennemuutoksesta kärsivät alueet) mukaisten aluekehitysohjelmien toteutukseen EU:n rakennerahastojen ja kansallisin varoin komission hyväksymien rahoituskehysten mukaisesti. Maa- ja metsätalousministeriö huolehtii myös LEADER II -yhteisöaloiteohjelman (yhteistoiminta maaseudun talouden kehittämiseen tähtäävien toimien välillä) hallinnoinnista. Tavoitteena on nopeuttaa ohjelmien toteutusta. Seudulli-

nen kehittäminen laajennetaan mahdollisuuksien mukaan koko maahan paikallisen omaehtoisuuden maaseutuohjelmalla (ns. POMO-ohjelma).

Metsätaloutta ohjataan edelleen yleisesti hyväksyttyjen kestävän metsätalouden periaatteiden mukaisesti siten, että metsää kokonaisuudessaan hoidetaan ja käytetään säilyttäen sen tuottavuus, monimuotoisuus, uusiutumiskyky ja elinvoimaisuus sekä sen mahdollisuus palvella nyt ja tulevaisuudessa taloudellisia, ekologisia ja sosiaalisia tavoitteita. Näiden periaatteiden toimeenpanosta huolehditaan käyttämällä normiohjausta, taloudellisia ohjauskeinoja, toiminnan ohjausta, osallistavaa suunnittelua ja neuvontaa sekä tutkimusta. Mainitut tavoitteet sisältyvät uudistettuun metsälainsäädäntöön ja noudatettavaan metsätalouden ympäristöohjelmaan. Metsänhoitoyhdistyksiä koskeva lainsäädäntö uudistetaan vuoden 1998 alusta lukien.

Eduskunnalle annettavassa hallituksen metsäpoliittisessa selonteossa ja valmisteltavassa kansallisessa metsäpoliittisessa ohjelmassa on tarkoitus painottaa edellä mainitun lisäksi metsänhoidon tason parantamista, metsien käytön lisäämistä ja koko metsäsektorin kehittämistä.

Metsäntutkimusta suunnataan edelleen ongelmakeskeisillä tutkimusohjelmilla, kuten metsäklusteriohjelmalla. Sitomattomilla tutkimusmäärärahoilla lisätään sektorirajat ylittävää yhteistutkimusta.

Kansainvälisessä metsäyhteistyössä Suomi pyrkii säilyttämään asemansa keskeisenä vaikuttajana ja asiantuntijana. EU:ssa Suomen tavoitteena on osallistua aktiivisesti metsästrategian valmisteluun, metsäsektoria koskevan lainsäädännön ja metsäasioiden hallinnoinnin kehittämiseen sekä metsäntutkimuksen suuntaamiseen. EU:n säädösten mahdollistamalla tuella osarahoitetaan pellon metsitystä, metsänparannustoimenpiteitä ja metsäsektorin maaseudun yhteistoimintaa.

Kala-, riista- ja porotalouden keskeisenä lähtökohtana on luonnonvarojen hyödyntäminen kestävän käytön sallimissa rajoissa. Tämä merkitsee ennen muuta sitä, että kalastus ja metsästys on mitoitettava kala- ja riistakantojen mukaan ja porokanta talvilaidunten mukaan. Toiminnan kannalta avainasemassa ovat oikeat tiedot kala- ja riistakannoista sekä porolaitumista.

Kalataloutta hoidetaan elinkeinokalatalouden osalta EU:n yhteisen kalastuspolitiikan mukaisesti. Kalavarojen suojelun lisäksi on tällöin otettava huomioon kalankuluttajien ja kalatalouteen liittyvien elinkeinojen harjoittajien tarpeet. EU:n yhteinen kalastuspolitiikka koskee kalalajista ja vesialueesta riippuen kalataloutta eri tavoin. Elinkeinokalatalous kokonaisuudessaan kuuluu rakennepolitiikan piiriin, mutta resurssipolitiikka, markkinapolitiikka ja valvontajärjestelmät koskevat käytännössä vain merialueen kiintiöityjä kalalajeja. Vapaa-ajankalastoutta kehitetään kansallisin toimenpitein. Vapaa-ajankalatalouden merkitys kalavarojen hyödyntämisessä on kasvussa. Kestävän käytön sallimissa rajoissa lisätään niin vapaa-ajankalastajien kuin kalastusmatkailijoidenkin kalastusmahdollisuuksia.

Riistataloudessa erityisesti huomiota on kiinnitettävä peto- ja hyljekantojen lisääntymisen seurannaisvaikutuksiin. Tarve näiden kantojen säätelyyn kasvaa jatkuvasti.

Porotaloudessa tärkeimpänä tehtävänä on poromäärien suhteuttaminen laidunten kestokykyyn.

Eläinlääkinnässä keskeisenä tavoitteena on edistää eläinten terveyttä ja hyvinvointia sekä samalla luoda edellytykset taloudelliselle eläintuotannolle. Tavoitteena on myös suojata ihmisten terveyttä vastustamalla tartuntojen leviämistä eläimistä ihmisiin sekä varmistamalla eläimistä saatavien elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu. Erityisesti eräiden EU:n jäsenvaltioiden ja Balkanin alueen eläintautitilanteesta sekä muutoinkin sisämarkkinoiden vuoksi lisääntyneestä eläintautien leviämisuhasta johtuen varmistetaan tehokkaat toimenpiteet tarttuvien eläintautien ennaltaehkäisemiseksi ja tartuntojen leviämisen estämiseksi. Eläinsuojelulain tavoitteiden toteuttamiseksi toimii tehokas valvontajärjestelmä ja sen lisäksi EU:n edellyttämät eläinsuojelutarkastukset tuotantotiloilla ja eläinkuljetuksessa ovat käynnissä koko maassa. Hygienialakien mukaisen valvonnan toimivuutta kehitetään sekä varmistetaan eläinten lääkitsemisen valvonta eläimistä saatavien elintarvikkeiden turvallisuuden ja laadun varmistamiseksi. Eläinlääkintähuollon tehtäviin osoitettuja voimavaroja on tarkoitus lisätä lääninhallituksissa aluehallinnon toimintaedellytysten varmistamiseksi ja eläinlääkinnän tulostavoitteiden saavuttamiseksi. Eläinlääkinnällisen tutkimus- ja tarkastustoiminnan tuloksellisuuden kehittämiseksi suoritetaan Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen kansainvälinen arviointi. Eläinlääkinnän keskeisenä tehtävänä on edelleen mahdollisimman tehokas vaikuttaminen EU:n lainsäädäntöön ja ennen kaikkea sen noudat-

tamisen korostaminen koko yhteisön alueella sekä yhteisön eläinlääkintäalan kolmasmaapolitiikkaan vaikuttaminen.

Vesivaratehtävissä tavoitteena on turvata terveydellisesti moitteettoman käyttöveden saanti ja asianmukainen viemäröinti, huolehtia vesistöjen käytöstä ja hoidosta, maatalouden ja asutuksen tulvahaittojen ehkäisemisestä ja peruskuivatuksesta sekä vesistörakenteiden ylläpidosta. Vesivarojen käytön ja hoidon toimenpitein toteutetaan myös EY:n rakennerahasto-ohjelmien tavoitteita.

Maanmittaustehtävien hoidossa tavoitteena on osana valtion peruspalvelutehtävää ylläpitää toimivaa kiinteistöjärjestelmää, huolehtia yleisistä kartastotöistä, edistää paikkatietojen yhteiskäyttöä sekä tyydyttää kartastoalan tutkimustarpeet.

Hallinnonalan tutkimusta ja neuvontaa ohjataan ja koordinoidaan siten, että ne palvelevat tehokkaasti päätöksentekoa, tavoitteiden saavuttamista ja hallinnon asiakkaita. EU:sta saatavalla tuella on mahdollista rahoittaa Suomen tutkimushankkeita.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan menojen kehittyminen tehtäväalueittain vuosina 1997—1998, milj. mk:

	1997 TA	1998 TAE	Muutos
Maa- ja puutarhatalous sekä maaseutu	10 778	10 442	—336
Metsätalous	687	734	47
Kala- ja riistatalous	279	299	21
Vesivarat	140	147	7
Maanmittaus	260	269	9
Eläinlääkintä	112	112	0
Muu toiminta	344	371	27
Yhteensä	12 600	12 374	—227

Vuonna 1998 hallinnonalalle budjetoiduista menoista EU:n tuloja vastaavia menoja on 3 391 milj. mk ja vastaavia kansallisia menoja 2 502 milj. mk. Kun otetaan lisäksi huomioon EU:n jäsenyyteen liittyvä maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki 3 625 milj. mk, hallinnonalan menoista 9 518 milj. mk eli 77 % aiheutuu suoraan EU:n jäsenyydestä.

Yhteenveto EU:n rahoittamasta toiminnasta maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla: Noin 70 %, eli noin 4 100 milj. mk EU:lta Suomeen vuonna 1998 saatavista tuloista on maa- ja metsätalousministeriön toimialaan perustuvia tuloja. Tästä valtion budjettitalouteen tuloutuu noin 3 350 milj. mk. Maa- ja metsätalousministeriö on EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ja kalatalouden rahoitusvälineen vastuuviranomainen Suomessa. EU-rahastojen varoilla hoidetaan EU:n yhteisen maatalous-, puutarhatalous- ja kalastuspolitiikan toimeenpano, EU:n interventiotoiminta sekä yhdeksän erilaisen ohjelmaperusteisen tai EU:n tavoiteohjelmiin tai yhteisöaloitteisiin kuuluvan järjestelmän toimeenpano Suomessa. Ohjelmaperusteisia järjestelmiä ovat maatalouden ympäristötukiohjelma, luopumistukiohjelma, pellonmetsitysohjelma sekä EU:n alue- ja rakennepoliittiset tavoiteohjelmat, joista osallistutaan tavoiteohjelmien 6, 5b ja 2 toteuttamiseen sekä lisäksi tavoite 5a-toimenpiteiden toteuttamiseen erikseen maatalouden ja kalatalouden osalta sekä pysyvän luonnonhaitan korvaamista tarkoittavan LFA-ohjelman toteuttamiseen. Yhteisöaloitteista toteutetaan LEADER II, INTERREG II sekä PESCA-aloitteita. LEADER-aloitteen hallinnointi ja koko valtion rahoitusosuus on keskitetty maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle.

Vastuu EU:n maatalousrahastosta elintarviketeollisuuden rakenteen kehittämistä tukevan ohjelman (tavoite 6 ja 5a) toteuttamisesta ja valtion rahoitusosuuden budjetoimisesta on kauppa- ja teollisuusministeriöllä, jolle maa- ja metsätalousministeriö ohjaa EU:n rahoitusosuuden. Vastaavasti maa- ja metsätalousministeriö rahoittaa eräitä osaksi EU:n sosiaalirahastosta ja aluekehitysrahastosta rahoitettavia tavoite 6, 5b ja 2 ohjelmia toteuttavia hankkeita.

EU-osarahoitteinen toiminta edellyttää maa- ja metsätalousministeriön toimialalla valtion kansallisia varoja vuonna 1998 yhteensä noin 2 700 milj. mk, josta ohjelmaperusteisten ympäristö- ja rakenneohjelmien toteuttamiseen noin 1 100 milj. mk ja tavoiteohjelmien

ja yhteisöaloitteiden toteuttamiseen noin 1 600 milj. mk. Viimemainituista varoista tarvitaan 1 199,5 milj. mk pysyvän luonnonhaitan korvaamiseen (LFA-tuki).

EU:n kokonaan tai osaksi rahoittama toiminta maa- ja metsätalousministeriön toimialalla v. 1998, milj. mk:

	1998 EU-tulot	1998 EU-menot	Valtion osuus	EU-meno-momentti	Kansall. momentti	EU-rahasto
Yhteinen maatalouspolitiikka	2 326,2	2 326,2	11,8			
EU-tulotuki	1 598,0	1 598,0	0,0	30.31.43		EMOTR-T
Interventiotoiminta	700,0	700,0	0,0	Interv. rahasto		EMOTR-T
Hallinto- ja valvontajärjestelmät	11,8	11,8	11,8	30.01.21[1]	30.01.21[1]	EMOTR-T
Puutarhatalouden erityistoimenpiteet	16,4	16,4	0,0	30.32.48		EMOTR-T
Ohjelmaperusteiset järjestelmät	991,0	991,0	1 054,0			EMOTR-T
Maatalouden ympäristötuki	841,0	841,0	849,0	30.31.45	30.31.45	EMOTR-T
Luopumistuki	98,0	98,0	153,0	30.32.47	30.32.47	EMOTR-T
Pellonmetsitysjärjestelmä	52,0	52,0	52,0	30.32.47	30.32.47	EMOTR-T
Kalatalouden interventiotoiminta	1,0	1,0	0,0	30.36.46		EMOTR-T
Metsänparannustoiminta	16,0	16,0	16,0	30.86.44	30.86.44	EMOTR-T
YHTEENSÄ	3 334,2	3 334,2	1 081,8			EMOTR-T
EU:N TAVOITEOHJELMAT JA YHTEISÖALOITTEET						
Tavoite 6						
— maatalous	219,2	236,4	309,0	30.01.61	30.33.44[2]	EMOTR-O
— elintarviketeollisuus	5,6	5,0	3,3	30.01.61	32.50.42	EMOTR-O
— kalatalous	4,8	4,8	5,3	30.36.46	30.36.46	KOR
Tavoite 5b	84,0	94,5	127,3	30.01.61	30.33.44	EMOTR-O
Tavoite 5a, 6-alueen ulkopuolella						
— maatalous	361,8	379,3	1 065,9	30.01.61[3]	30.31.46[4]	EMOTR-O
— elintarviketeollisuus	56,0	50,1	33,4	30.01.61	32.50.42	EMOTR-O
— kalatalous	27,4	27,4	16,0	30.36.46	30.36.46	KOR
LEADER II	23,8	41,5	4,6	30.01.61	30.33.44	EMOTR-O
INTERREG II	7,7	10,0	5,7	30.01.61	30.33.44	EMOTR-O
PESCA	2,7	2,7	3,8	30.36.46	30.36.46	KOR
YHTEENSÄ	793,0	851,7	1 574,2			
MUU TOIMINTA						
Kalatalouden tuottajajärjestöt	1,0	1,0	1,0	30.36.46	30.36.46	KOR
Tilasto- ja tietojärjestelmät	7,0	8,4	5,3	Eri momenteilla	Eri momenteilla	
KAIKKI YHTEENSÄ	4 135,2	4 195,3	2 662,3			
— josta EMOTR-T yhteensä	3 334,2	3 334,2	1 081,8			
— josta EMOTR-O yhteensä	758,2	816,9	1 549,2			
— josta KOR yhteensä	35,8	35,8	26,0			
Talousarvio yhteensä	3 354,3	3 391,4[5]	2 538,1[5]			
Interventiorahasto	700,0	700,0	0,0			
MAKERA	80,9	103,9	124,2			
ESR-rahoitus, EU ja valtio		19,0	13,8	34.05.61	30.33.44	ESR
EAKR-rahoitus, EU ja valtio		36,9	34,8	26.98.61	30.33.44	EAKR

[1] ja 30.01.22 ja 30.01.23
[2] ja MAKERA
[3] ja 30.31.46 ja MAKERA sekä 32.03.21
[4] ja MAKERA ja Ahvenanmaa
[5] josta 160 milj. mk on vuodelle 1998 siirtyvää määrärahaa momentilla 30.32.47, mistä noin 67 milj. mk on valtion osuutta

EU:n maatalousrahaston tukiosasto = EMOTR-T ja ohjausosasto = EMOTR-O, kalatalouden rahoitusväline = KOR, Euroopan sosiaalirahasto = ESR, Euroopan aluekehitysrahasto = EAKR

01. Maa- ja metsätalousministeriö, työvoima- ja elinkeinokeskusten maaseutuosastot ja EU:n rakennetuki

Selvitysosa: Luvun nimike on muutettu. Euroopan unionin jäsenyys merkitsi suuria muutoksia maa- ja metsätalousministeriön ja aluehallinnon (kuntien ja valtion aluehallinnon) tehtävissä sekä voimavaroissa. Vuonna 1998 tarvitaan lisävoimavaroja valtion aluehallinnossa, jossa on vielä useiden EU-tehtävien hoidon järjestäminen kesken. Lisävoimavaroja vaativat etenkin EU:n alueohjelmien toimeenpanon aktivointi sekä EU:n eläintukiin ja rakennetukiin kohdistuva valvonta. Valvontakäyntejä tiloilla on tarpeen tehdä arviolta 32 000 (vuonna 1996 toteutui 15 000 käyntiä). Valvontakäynneistä 10 000 on peltolohkorekisterin käyttöönoton maastotarkastuksia, 17 000 tukien maksamiseen ja 5 000 kasvintuotantoon liittyviä tarkastuksia.

Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenojen ja henkilöstön arvioidaan jakautuvan vuonna 1998 tehtävittäin seuraavasti:

	milj. mk	htv
Maa- ja puutarhatalous	73,3	208
Metsätalous	10,0	33
Kala- ja riistatalous	15,5	38
Eläinlääkintä- ja elintarvikkeet	13,0	42
Maaseutu ja luonnonvarat	9,0	28
Muut yhteensä	24,0	82
-valvonta	2,3	9
-sisäinen tarkastus	2,1	8
-muut	19,6	65
Yhteensä	144,8	431

Maa- ja metsätalousministeriön tehtäviä valtion aluehallinnossa ovat hoitaneet maaseutuelinkeinopiirit. Tehtävät ovat siirtyneet 1.9.1997 lukien työvoima- ja elinkeinokeskusten maaseutuosastoille. Keskusten maaseutuosastojen tulostavoitteita on tämän pääluokan selvitysosan perustelujen lisäksi esitetty myös kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan luvussa 32.03 siltä osin kuin tavoitteet ovat yhteisiä keskusten muiden osastojen kanssa. Työvoima- ja elinkeinokeskusten maaseutuosastojen toimintamenojen ja henkilöstön arvioidaan jakautuvan vuonna 1998 tehtävittäin seuraavasti (vertailuna vuosien 1994 ja 1996 henkilöjakauma maaseutuelinkeinopiireissä):

	Henkilöstö, htv		Menot, milj. mk	
	1994	1996	1998	1998
Maaseudun kehittäminen	15	32	60	13,0
Maatilojen kehittäminen	158	83	88	19,1
Tuki- ja valvontatehtävät	12	61	88	19,1
Tuotannonohjaus	38	27	26	5,6
Ympäristöasiat	12	32	37	8,0
Kasvintuotannon valvonta ja tarkastus	15	18	25	5,4
Maksuliikenne ja muu hallinto	123	116	109	23,6
Maatalous yhteensä	373	369	433	93,8
Kalatalous	51	53	57	14,0
Yhteensä	424	422	490	107,8

21. *Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 144 800 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös eräiden Suomen tekemien kalastusta koskevien sopimusten valvonnasta aiheutuvien menojen sekä kalastuslain (286/1982) 14 §:n mukaisten korvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 196 000 mk yhden henkilön palkkaus- ja muiden menojen siirtona 1.3.1998 lukien momentille 33.11.21 ja 230 000 mk yhden henkilön palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentille 30.02.21 sekä lisäyksenä 200 000 mk yhden henkilön palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentilta 30.01.23 ja 1 150 000 mk viiden henkilön palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentilta 30.01.25, 3 500 000 mk maatalouden kaukokartoitusvalvonnan menoina sekä 13 700 000 mk tietojärjestelmien ylläpitomenoina. Lisäksi määrärahan mitoituksessa on tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi otettu huomioon li-

säyksenä 1 815 000 mk 15 henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02. Vastaavia EU:n korvauksia on momenteilla 12.30.01 ja 12.30.04.

Määrärahan mitoituksessa on lisäksi otettu huomioon Tenojoen kalastuslupatuloista vuonna 1997 valtiolle kuuluvaksi arvioitu osuus 300 000 mk. Tenojoen kalastuslupatuloista vuonna 1998 kertyväksi arvioitu tulo on merkitty momentille 12.30.41. Kalastuksen valvontamenoina on otettu huomioon 1 950 000 mk ja kalastuksen satelliittivalvontaprojektin menoina on otettu huomioon 1 950 000 mk, joita vastaavat EU:n osuuksien tuloutukset on otettu huomioon momentilla 12.30.04.

Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus hoitaa ministeriön eräitä taloushallinto-, tietohallinto- sekä muita hallinnon palvelutehtäviä, joista ministeriö ei suorita maksuja. Näistä palveluista aiheutuvat menot on budjetoitu momentille 30.02.21. Lisäksi momentin 30.01.21 määrärahasta arvioidaan käytettävän 2 300 000 mk Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskukselta ostettavien tietohallintopalvelujen menoihin. Ministeriön tehtävien hoitamiseen liittyvät kansainvälisen toiminnan menot on budjetoitu momentille 30.99.25.

1998 määräraha	144 800 000
1997 määräraha	124 860 000
1996 tilinpäätös	105 984 000

22. *Tieto- ja tilastojärjestelmien kehittäminen* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 9 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan unionin jäsenyyteen liittyvistä asiantuntijapalveluista, hallinnonalan laite- ja ohjelmistohankinnoista sekä tieto- ja tilastojärjestelmien muista erilliskustannuksista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Momentin määrärahaa saa käyttää myös sellaisten laitteiden tai ohjelmistojen hankintaan, joiden arvo on yli 50 000 mk tai joiden taloudellinen pitoaika on yli kolme vuotta.

Selvitysosa: Euroopan unionin jäsenyydestä johtuvien tieto- ja tilastojärjestelmien toteuttamiseen ja edelleen kehittämiseen arvioidaan tarvittavan 9 000 000 mk. Määrärahan käytön arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	mk
Yhdennetyn hallinto- ja valvontajärjestelmän kehittäminen	4 000 000
Eläinrekistereiden kehittäminen	1 000 000
Interventiojärjestelmän kehittäminen	1 000 000
Keskitetyn maksatusjärjestelmän toteuttaminen	1 000 000
Muut järjestelmät (mm. työvoima- ja elinkeinokeskusuudistuksen ja mahdollisen EMU-jäsenyyden aiheuttamat kehittämistarpeet)	2 000 000
Yhteensä	9 000 000

EU rahoittaa osan EU:n edellyttämien tietojärjestelmien kehittämismenoista. Vuonna 1998 arvioidaan EU:n osuuksia maksettavan vuotta 1997 koskevana loppueränä noin 1 800 000 mk ja vuoden 1998 menoja vastaavana ennakko-osuutena noin 1 500 000 mk. EU:n osuudet on otettu huomioon momentin 12.30.01 tuloina.

1998 määräraha	9 000 000
1997 määräraha	14 160 000
1996 tilinpäätös	11 180 000

23. *Työvoima- ja elinkeinokeskusten maaseutuosastojen toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 107 780 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää työvoima- ja elinkeinokeskusten maaseutuosastojen toimintamenojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös porotilalain, luontaiselinkeinolain, kolttalain ja maatilalakia edeltävän lainsäädännön valtion hallinnassa olevien kiinteistöjen hoitomenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu. Maanhankintaoikeuslaki on tarkoitus kumota. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 396 000 mk kahden henkilön palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentilta 26.05.21, vähennyksenä 200 000 mk yhden henkilön palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentille 30.01.21 sekä lisäyksenä 9 700 000 mk Euroopan unionin jäsenyyteen liittyen. Määrärahan mitoituksessa on tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi otettu huomioon lisäyksenä 484 000 mk neljän henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02. Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus hoitaa maaseutuosastojen eräitä taloushallinto-, tietohallinto- sekä muita hallinnon palvelutehtäviä, joista maaseutuosastot eivät suorita maksuja. Näistä palveluista aiheutuvat menot on budjetoitu momentille 30.02.21. EMOTR-T:n edellyttämästä tukijärjestelmien valvonnan tehostamisesta aiheutuviin menoihin kohdistuva EU:n korvaus on merkitty momentille 12.30.01.

1998 määräraha..... 107 780 000
1997 määräraha..... 97 400 000
1996 tilinpäätös..... 87 100 000

25. *Eläinlääkintähuolto* (arviomääräraha)
Momentille myönnetään 6 000 000 mk.
Määrärahaa saa käyttää eläintautien vastustamisesta ja ennaltaehkäisemisestä, eläinsuojelusta ja muusta eläinlääkintähuollosta, koulutuksesta ja toimituspalkkioista sekä tutkimusapurahojen myöntämisestä ja tilapäisen työvoiman palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.
Määrärahaa saa käyttää enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.
Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 125 000 mk yhden henkilön palkkausmenojen siirtona momentille 33.11.21 1.3.1998 lukien, koska immunologisten eläinlääkkeiden valvonta ehdotetaan siirrettäväksi Lääkelaitoksen tehtäväksi ja 1 150 000 mk viiden henkilön palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentille 30.01.21 eräiden eläinlääkintätehtävien pysyväisluonteisuuden takia. Tutkimusapurahoja on tarkoitus myöntää eläinkokeille vaihtoehtoisia menetelmiä selvittävään ja kotieläinten terveydenhuoltoon ja niiden elintarviketuotantoon liittyviin tutkimuksiin.

1998 määräraha..... 6 000 000
1997 määräraha..... 7 300 000
1996 tilinpäätös..... 6 613 705

61. *EU:n osallistuminen elintarviketalouden ja maaseudun rakennetoimenpiteisiin (EU)* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 713 000 000 mk.
Määrärahaa saa käyttää EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosaston rahoitusosuutena luonnonhaittakorvauksiin, elintarviketeollisuuden rakennetukeen sekä maaseudun kehittämisohjelmien, yhteisöaloitteiden ja pilottihankkeiden tukeen.
Selvitysosa: Momentille 12.30.02 on arvioitu tuloutuvan EU:lta 677 300 000 mk ns. luonnonhaittakorvausohjelman mukaiseen tukeen tavoite 5a ja 6 alueille ja elintarviketeollisuuden rakennetukeen ns. 866-ohjelman nojalla, tavoitteiden 5b ja 6 mukaisten maaseudun kehittämisohjelmien sekä yhteisöaloitteiden tukeen. Tavoiteohjelmien ja yhteisöaloitteiden EU-menoista arvioidaan vuonna 1998 tulevan talousarvion kautta maksettavaksi yhteensä 713 000 000 mk.
Momentille merkittyjen menojen lisäksi EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosaston menoja arvioidaan vuonna 1998 maksettavan Maatilatalouden kehittämisrahastosta 103 900 000 mk.
Yhteisöaloitteiden EMOTR-O:n rahoituksesta 50 % on otettu huomioon vuoden 1998 talousarviossa ja loppuosa otettiin menona huomioon vuosien 1995 ja 1996 talousarvioissa.
Arvio määrärahan ja vastaavan valtion rahoituksen jakautumisesta, milj. mk:

	Määräraha		Vastaava valtion osuus	
	MMM	KTM	milj. mk	Momentti
Ahvenanmaa 5a	2,3			
Luonnonhaittakorvaus	450,9		1 199,5	30.31.46
Elintarviketeollisuuden rakennetuki		55,1	36,7	32.50.42
Kehittämishankkeet 5b ja maaseutupaketti	153,2		178,5	30.33.44 ja 32.03.21
Yhteisöaloitteet	51,5		10,3	30.33.44
Yhteensä	657,9	55,1	1 425,0	

Ahvenanmaan osuus EU-varoista käytetään tavoitteen 5a mukaisiin Ahvenanmaan maatalouden rakenteen kehittämistoimenpiteisiin, joihin Ahvenanmaa osoittaa tarvittavan kansallisen rahoitusosuuden omassa talousarviossaan.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän tavoite 6-alueella 223 000 000 mk ja muualla Suomessa 490 000 000 mk. Vastaavat kansalliset osuudet ovat momenteilla 30.31.46, 30.33.44, 32.03.21 ja 32.50.42.

1998 määräraha..... 713 000 000
1997 määräraha..... 642 100 000
1996 tilinpäätös..... 646 890 000

02. Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus suorittaa laissa määritellyt lähinnä tilastojen ja rekistereiden kehittämiseen ja ylläpitoon liittyvät tehtävät sekä tuottaa maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan tietohallinnon asiantuntijapalveluja sekä hoitaa sen mukaan kuin tietopalvelukeskus ja asianomainen virasto tai laitos sopivat tai maa- ja metsätalousministeriö määrää maa- ja metsätalousministeriön ja sen hallinnonalan eräiden muiden virastojen ja laitosten sekä työvoima- ja elinkeinokeskusten maaseutuosastojen talous-, henkilöstö- ja muita hallintotehtäviä.

Maa- ja metsätalousministeriö on vuoden 1998 talousarvion valmisteluun liittyen asettanut tietopalvelukeskukselle alustavasti seuraavat palvelutavoitteet:

— EU-jäsenyyttä koskevien tieto- ja raportointijärjestelmien sekä taloushallinto- ja muiden tukipalvelujen edelleen kehittäminen sekä ylläpito.

Maa- ja metsätalousministeriö on vuoden 1998 talousarvion valmisteluun liittyen asettanut tietopalvelukeskukselle alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

— Maaseutua koskevan tietovarannon kartuttaminen ja käyttökelpoisuuden lisääminen sekä tietovarannon laadun parantaminen ja hallinnan kehittäminen.

Tietopalvelukeskuksen palvelut ja tehtävät, milj. mk:

Palvelut	Toimintamenot (bruttomenot) 1996 TP	1997 TA	1998 TAE	Vastaavat tulot 1996 TP	1997 TA	1998 TAE
Tilasto	7,0	11,5	7,7	0,5	0,4	0,7
Talous	11,9	13,2	14,4	6,3	6,0	5,9
Tietohallinto	5,7	9,6	13,6	—	0,2	6,4
Hallinto- ja virastopalvelut	8,9	9,0	11,2	—	—	—
Johto	1,3	1,1	1,3	—	—	0,1
Yhteensä	34,8	44,4	48,2	6,8	6,6	13,1

Tietopalvelukeskuksen bruttomenot vuonna 1998 käyttäjittäin (arvio), milj. mk:

Palvelut ja tehtävät	MMM	TIKE	MUUT	Yhteensä
Tilasto	1,7	3,4	2,6	7,7
Talous	6,5	1,3	6,6	14,4
Tietohallinto	9,3	1,5	2,9	13,6
Hallinto- ja virastopalvelut	5,8	3,4	2,0	11,2
Johto	0,5	0,4	0,4	1,3
Yhteensä	23,8	10,0	14,5	48,2

MMM = Maa- ja metsätalousministeriö (sis. myös aluehallinnon, jonka osuus noin 2,4 milj. mk)
TIKE = Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus
MUUT = Muut käyttäjät

Maksullisen toiminnan kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko:

	1996 toteutuma	1997 ennakoitu	1998 TAE Julkisoik.	Muut
Maksullisen toiminnan tulot tmk	6 852	6 583	5 900	6 995
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset tmk	6 079	5 828	5 440	6 900
Käyttöjäämä tmk	773	755	460	95
— % tuloista	11,3	11,5	7,8	1,4

Osuus yhteiskustannuksista tmk	378	600	387	95
Ylijäämä tmk	395	155	73	0
— % tuloista	5,7	2,4	1,2	0

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään nettomäärärahaa 35 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksesta annetun lain (1200/1992) ja asetuksen (478/1996) perusteella maa- ja metsätalousministeriön alaisille virastoille ja laitoksille tuotettavista palveluista aiheutuvien menojen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää myös eräiden EU-hankkeiden rahoittamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina maksullisen toiminnan tuloina 12 895 000 mk sekä EU:lta saatavina ja muina tuloina yhteensä 250 000 mk.

Bruttomäärärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 230 000 mk yhden henkilön palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentilta 30.01.21 ja 405 000 mk EU-jäsenyyden edellyttämiä taloushallintotehtäviä varten. Lisäksi määrärahan mitoituksessa on tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi otettu huomioon lisäyksenä 605 000 mk viiden henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02. Määrärahan vähennyksenä otetaan huomioon 4 000 000 mk EU:n rakennetilastojen laatimiseen käytettyinä menoina.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	48 145 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	12 340 000
Muut toimintamenot	35 805 000
Bruttotulot	13 145 000
Maksullisen toiminnan tulot	12 895 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	5 900 000
— muut suoritteet	6 995 000
Muut tulot	250 000
Nettomenot	35 000 000

1998 määräraha	35 000 000
1997 määräraha	37 760 000
1996 tilinpäätös	30 103 000

03. Maaseutuelinkeinojen valituslautakunta

Selvitysosa: Maaseutuelinkeinojen valituslautakunta käsittelee muutoksenhakuviranomaisena maaseutuelinkeinohallinnon, lähinnä työvoima- ja elinkeinokeskusten maaseutuosastojen sekä riistanhoitopiirien ja kalastusalueiden päätöksistä tehtyjä valituksia ja ns. prosessuaalisia kanteluja. Vuonna 1995 valituslautakuntaan saapui 643 uutta asiaa ja päätöksiä annettiin 735 asiassa. Vuonna 1996 saapui 503 asiaa ja päätöksiä annettiin 464 asiassa. Vuodelle 1997 siirtyi 139 keskeneräistä valitusasiaa. EU-jäsenyyden tuoma uusi lainsäädäntö ei ole toistaiseksi aiheuttanut valitusasioiden määrän lisääntymistä, vaikka jäsenyyden alkaessa sitä ennakoitiin. Säännösten moniportaisuus ja tulkinnanvaraisuus on kuitenkin vaikeuttanut huomattavasti asioiden valmistelua ja ratkaisemista.

Valitusasioiden tilastointi aloitettiin valituslautakunnassa vuoden 1996 alusta. Keskimääräiseksi valitusasian käsittelyajaksi asetettiin vuodeksi 1996 noin 5 kuukauden käsittelyaika. Asetettu tavoite pystyttiin alittamaan siten, että keskimääräinen käsittelyaika oli noin 4 kuukautta. Vuodeksi 1997 on edelleen asetettu tavoitteeksi keskimääräinen 5 kuukauden käsittelyaika. Ottaen huomioon hallintolainkäytön voimaantulo ja sen mukanaan tuoma suullisten käsittelyjen ja katselmusten ennakoitavissa oleva lisääntyminen, tavoitteena on vuonna 1998 säilyttää keskimäärin 5 kuukauden käsittelyaika.

Tavoitteena on myös säilyttää ratkaisujen laatu sellaisella tasolla, että korkeimmalle hallinto-oikeudelle valituslautakunnan päätöksistä tehtävien jatkovalitusten määrä säilyy korkeintaan entisellään eli noin 15 prosentissa.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään 3 000 000 mk.

1998 määräraha	3 000 000
1997 määräraha	2 990 000
1996 tilinpäätös	2 684 000

EU:n yhteinen maatalouspolitiikka, maatilatalouden rakenteen ja maaseudun kehittäminen

(luvut 30.31, 32 ja 33)

Selvitysosa: Kansallinen maatalouspoliittinen järjestelmä on korvattu 1.1.1995 lukien EU:n yhteisen maatalouspolitiikan mukaisella hinta-, tuki- ja markkinajärjestelmällä sekä liittymissopimuksen mahdollistamilla kansallisilla toimenpiteillä. Elintarvikeketjun hallinnollisen ohjauksen tilalle on tullut suurempi markkinaohjautuvuus. Maataloustuotteiden markkinahintojen tasoa ei voi enää aikaisemmasta poiketen säädellä kansallisella rajasuojalla ja vientituella. Yhteismarkkinat takaavat tuotteiden vapaan liikkuvuuden, joten maataloustuotteiden markkinahinnat eri jäsenmaiden välillä voivat poiketa lähinnä vain kuljetuskustannusten, laatuerojen, kulutustottumusten ja markkinoiden erilaisen kehitysasteen vuoksi. Yhteiseen maatalouspolitiikkaan sitoutumisen myötä Suomen itsenäinen maatalouspoliittinen päätäntävalta kaventui merkittävästi. Suurin kansallinen liikkumavara on kysymyksissä, jotka eivät suoranaisesti kuulu komission toimivallan piiriin, kuten vero- ja sosiaalipolitiikka. EU-osarahoitteisen tuen tavoitteena on maatalousyrittäjien tulotason turvaaminen. Tämän lisäksi Suomessa on kansallisesti rahoitettavia tukia, joiden tavoitteena on tukea maatalouden sopeutumista muuttuneisiin olosuhteisiin siirtymäkauden aikana ja maksaa korvausta pysyvästi pohjoisen sijainnin aiheuttamasta kilpailukykyhaitasta.

Liittymissopimus määrittelee suurelta osin kansallisen liikkumavaran myös maatilatalouden rakenteen kehittämiseen liittyvissä kysymyksissä. EU-jäsenyys on muuttanut niin maataloustuen rakennetta kuin maaseudun kehittämistoiminnan luonnetta. Muutokseen sopeutuminen ja muutoksen kielteisten vaikutusten kompensoiminen edellyttävät maatalous- ja maaseutupoliittisia toimenpiteitä.

31. Maa- ja puutarhatalouden tulotuki (osa EU)

Selvitysosa: Suomen EU-jäsenyys merkitsi suurta maatalouden toimintaympäristön muutosta. Maataloustuotteiden hinnat laskivat heti jäsenyyden alussa merkittävästi. Maataloudelle maksettavien EU:n tukimuotojen ja kansallisen tuen tavoitteena on korvata hintojen laskusta viljelijöille aiheutuneita tulonmenetyksiä, turvata maataloustuotannon jatkuminen ja maaseudun elinvoimaisuuden säilyminen. EU-jäsenyyden myötä myös eräiden tuotantopanosten hinnat ovat laskeneet, mikä on otettu tuottajahintojen muutoksen ohella huomioon maatalouden kansallista tukipakettia laadittaessa.

Markkinahintojen toteutunut alenema vuoteen 1994 verrattuna on vaihdellut tuotteittain ollen keskimäärin 40 %. Eräiden tuotteiden osalta hintojen lasku oli selvästi suurempaa kuin maa- ja puutarhatalouden kansallista tukipakettia laadittaessa arvioitiin. Vuonna 1995 eniten arvioidusta hintatasosta jäätiin kananmunien ja lampaanlihan osalta, joiden toteutunut tuottajahintataso jäi noin 45 % ennalta-arvioitua alhaisemmaksi. Vuonna 1996 kananmunien hintataso oli hinnannousun johdosta enää noin viidenneksen alle arvioidun tason. Lampaanlihan tuottajahinnan lasku sen sijaan jatkui vuonna 1996, jolloin toteutunut hintataso oli enää noin puolet arvioidusta hintatasosta. Muista kotieläintuotteista selvimmin alle arvioidun tuottajahintatason on jääty naudanlihassa. Arvioitua myönteisempi hintakehitys on ollut broilerin lihassa. Rehuviljojen hintakehitys on ollut likimain odotetun kaltainen. Leipäviljojen tuottajahintataso on ollut sen sijaan noin viidenneksen ennalta arvioitua korkeampi.

Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen (MTTL) laatiman maksuperusteisen ennakollisen kokonaislaskelman mukaan maatalouden tuotantotoiminnasta saatava tuotto vuonna 1996 oli 10,8 mrd mk, mikä on 0,3 mrd mk edellisvuotta enemmän, mutta 8,8 mrd mk eli 45 % vuotta 1994 vähemmän. Varsinaisessa tuotantotoiminnassa ei vuoden 1996 aikana tapahtunut suuria muutoksia. Maksetut tuet huomioon ottaen maatalouden kokonaistuotto vuonna 1996 oli 20,4 mrd mk, mikä on 0,7 mrd mk (—3 %) edellisvuotta ja 3,9 mrd mk (—16 %) vuotta 1994 vähemmän. Vuoden 1995 kokonaistuotossa on mukana 2,3 mrd mk viljavarastojen sekä sikojen ja siipikarjan arvonalenemisesta maksettuja korvauksia.

Maa- ja puutarhatalouden kansallista tuki-

pakettia laadittaessa maatalouden kustannusten arvioitiin alenevan siirtymäkaudella yhteensä 5,1 mrd mk ennen jäsenyyttä vallinneelta tasolta. Pääosa näistä säästöistä (yht. 3,8 mrd mk) arvioitiin saatavan kahden ensimmäisen jäsenyysvuoden aikana. MTTL:n kokonaislaskelman mukaan maatalouden kokonaiskustannukset vuonna 1996 olivat 13,7 mrd mk, mikä on 2,7 mrd mk eli noin 17 % vuotta 1994 vähemmän. Maatalouden tuotantopanosten hintaindeksin mukaan tuotantopanosten hintataso oli ensimmäisenä jäsenyysvuonna lähes 20 % edellisvuotta alhaisempi. Vuoden 1996 aikana tuotantopanosten hintataso kääntyi kuitenkin nousuun. Vuoteen 1995 verrattuna hintaindeksillä mitattu panoshintojen nousu vuonna 1996 oli 1,6 prosenttia.

Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen ennakollisen kokonaislaskelman mukaan viljelijöiden työ- ja pääomatuloksi jäävän maataloustulon määrä vuonna 1996 oli 6,7 mrd mk, mikä on 0,3 mrd mk (4 %) edellisvuotta vähemmän. Vuoden 1994 tasoon (7,8 mrd mk) verrattuna maataloustulo on alentunut EU-jäsenyysaikana yhteensä 1,1 mrd mk eli noin 14 %.

Maatalouden kokonaislaskelma vuosina 1994—1996, mrd mk:

	1994	1995	1996 ennakoitu
Maatalouden tuotto yhteensä	24,2	21,1	20,4
— josta tuotantotoiminta [1]	21,7	14,1	14,3
— josta varastokorvaukset	—	2,3	—
— josta suorat tuet ja muut korvaukset	2,5	4,7	6,1
Maatalouden kustannukset	16,4	14,1	13,7
Maataloustulo	7,8	7,0	6,7

[1] Tuotteiden myyntitulot, tuotantomäärien perusteella maksettavat tuet ja pellon vuokraustulot

Vuoden 1996 aikana käytyjen ns. vakavien vaikeuksien neuvotteluiden tuloksena sovitut tukimuodot on otettu A- ja B-tukialueilla käyttöön vuoden 1997 aikana. Tuki maksetaan kotieläintaloudelle, kasvihuonetuotannolle ja puutarhatuotteiden varastointituen osalta siirtymäkauden tuen korotuksena vuosina 1997—1999. Kasvinviljelyn osalta tuki maksetaan hehtaariperusteisena kasvinviljelyn kansallisena tukena. Tukiratkaisuun kuuluu lisäksi ns. liitännäistoimenpiteitä, joiden tarkoituksena on maatalouden rakenteen parantaminen ja tuotannon kilpailuedellytysten kehittäminen.

EU maksaa siirtymäkorvausta vuosina 1995—1998, joka tuloutetaan momentille 12.28.97. Vuonna 1998 siirtymäkorvauksen määrä on 33 milj. ecua (191 milj. mk). Varat on tarkoitettu korvaamaan niitä kustannuksia, jotka aiheutuvat Suomen maatalouden välittömästä hintasopeutuksesta. Näitä korvauksia ei ole otettu huomioon lukua 30.31 koskevissa EU-osuuslaskelmissa.

Maa- ja puutarhatalouden tulotuet v. 1996—1998, milj. mk:

	1996 maksettu	1997 arvioitu maksatus	1998 arvioitu maksatus
Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki yhteensä (mom. 30.31.41)	4 742	3 925	3 625
EU-tulotuki yhteensä (mom. 30.31.43)	1 701	1 580	1 598
— hehtaarituet	1 370	1 334	1 371
— eläintuet	331	246	227
Ympäristötuki yhteensä (mom. 30.31.45)	1 578	1 570	1 690
— valtion osuus	796	787	849
— EU:n osuus	782	783	841
Luonnonhaittakorvaus yhteensä (mom. 30.31.46 ja 30.01.61)	1 604	1 628	1 651
— valtion osuus	1 164	1 183	1 200
— EU:n osuus	440	445	451
YHTEENSÄ	9 625	8 703	8 564
— valtion osuus	6 702	5 895	5 674
— EU:n osuus	2 923	2 808	2 890
— EU:n osuus (%)	30	32	34

Euroopan yhteisön (EY) voimassa oleva maitokiintiöjärjestelmä perustuu maito- ja maitotuotealan lisämaksusta annettuun neuvoston asetukseen. Kullekin jäsenvaltiolle on vahvistettu kokonaiskiintiö, jota tilakohtaisten viitemäärien yhteenlaskettu määrä ei saa ylittää. EY:n maitokiintiökausi alkaa 1 päivänä huhtikuuta ja päättyy maaliskuun lopussa seuraavana vuonna. Jos maitokiintiö ylittyy, jäsenvaltion on maksettava EY:lle ylitysmaksua, joka on noin 2,20 mk ylityslitralta. Ylitysmaksu peritään tilakohtaisen viitemääränsä ylittäneiltä tuottajilta. Ennen maksun perimistä tehdään tilakohtaisten ylitysten ja alitusten tasaus. Eduskunta on vastauksessaan hallituksen esitykseen laiksi Euroopan yhteisön maidon ja maitotuotteiden kiintiöjärjestelmän täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta (HE 29/1997 vp) edellyttänyt, että tuottajien viitemäärien ylitysten ja alitusten tasaus tulee toteuttaa ostajatason tasauksena viitemäärien suhteessa.

Kiintiökaudella 1995/1996 Suomen maakiintiö alittui noin 1 prosentilla ja kiintiökaudella 1996/1997 vastaavasti noin 2 prosentilla. Ohjauskeinona tähän pääsemiseksi on käytetty tuottajille kerran kuukaudessa lähetettävää ennustetta tilakohtaisen viitemäärän sekä maakiintiön täyttymisestä. Näiden tietojen perusteella tuottajat ovat voineet hienosäätää tuotantoaan suhteessa kansalliseen tuotanto-oikeuteen, jolloin maakiintiön käyttöaste on saatu korkeaksi, mutta kuitenkin on vältytty maakiintiön ylittymiseltä. Molemmilla päättyneillä kiintiökausilla sovellettiin ylitysten suhteessa tehtävää tasausta. Kuluvaa kautta koskien maaliskuussa 1997 päätettiin jatkaa samaa järjestelmää. Sovellettu tasausjärjestelmä yhdessä informaatiojärjestelmän kanssa on osoittautunut luotettavaksi ohjauskeinoksi. Nykyistä järjestelmää on tarkoitus soveltaa myös jatkossa.

41. *Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (EU)* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 625 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain (1059/1994, muut. 1343/1996) mukaiseen tukeen. Määrärahaa saa lisäksi käyttää maa- ja metsätalousministeriön määräämällä tavalla Euroopan yhteisöjen neuvoston asetuksen (ETY 805/68) mukaisen emolehmien lisäpalkkion ja asetukseen (ETY 2078/92) perustuvan kasvinviljelyn kansallisen tuen maksamiseen, maa- ja puutarhataloustuotteiden tunnetuksi tekemisestä, menekin edistämisestä ja maatilojen laatujärjestelmän luomisesta, viljelijöiden opintorahasta, hunajantuotannon sekä perunan ja siementuotannon kansallisista tuista aiheutuviin menoihin sekä tilakohtaisten maa- ja puutarhatalouden tukien hakemus- ja kiintiöjärjestelmistä valtiolle aiheutuviin erillismenoihin ja tilakohtaisten tukien valvonnasta aiheutuvien ulkopuolisten palvelujen hankkimisesta aiheutuviin menoihin. Määrärahaa saa käyttää myös EU-jäsenyyden vaikutuksia maa- ja puutarhatalouteen koskevasta tutkimuksesta aiheutuviin menoihin sekä tuotantosuunnan vaihtamisesta aiheutuvien tulonmenetysten korvaamiseksi tehtävistä sopimuksista aiheutuviin menoihin.

Vuonna 1998 ja sitä aikaisemmin tehdyistä tukipäätöksistä saa aiheutua ao. vuosiin kohdistuvia vuoden 1999 määrärahasta maksettavia menoja enintään 500 000 000 mk. Lisäksi vuonna 1998 tehtävistä tuotantosuunnan vaihdossopimuksista saa aiheutua menoja vuosina 1999—2003 enintään 20 000 000 mk.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä vuonna 1995 päätetty 750 000 000 markan vuotuinen säästö vuonna 1994 päätetyn kansallisen tuen yhteismäärään ja lisäyksenä energiaverojen korotuksista maa- ja puutarhataloudelle osittaisena kompensaationa 25 000 000 mk. Vuonna 1998 ja sitä aikaisemmin tehdyistä tukipäätöksistä saa kohdistua menoja vuoteen 1999 enintään 500 000 000 mk, missä on otettu huomioon tuotantomäärien mahdollisesta kasvusta aiheutuva määrärahojen lisätarve. Maa- ja puutarhatalouden kansallisen tuen momentin määrärahan käyttökohteet voidaan jakaa viiteen pääosaan, jotka ovat siirtymäkauden tuki, pohjoinen tuki, kasvinviljelyn kansallinen tuki ja muu kansallinen tuki sekä muut kohteet. Siirtymäkauden tukea maksetaan koko maassa kaikille keskeisille maa- ja puutarhataloustuotteille. Vakavien vaikeuksien tukiratkaisun seurauksena kotieläintalouden ja kasvihuonetuotannon siirtymäkauden tuet sekä puutarhatuotteiden varastointituki maksetaan tukialueilla A ja B korotettuina vuosina 1997—1999. Kasvintuotannon osalta vakavien vaikeuksien tukiratkaisu on toteutettu hehtaariperusteisena kasvinviljelyn kansallisena tukena. C-tukialueilla maksetaan siirtymäkauden tuen ohella pohjoista tukea. Muuhun kansalliseen tukeen kuuluvat muut kuin edellä luetellut tukimuodot. Muut kohteet sisältää muut määrärahan käyttökohteet.

Maa- ja puutarhatalouden kansallisen tuen tarpeen arvioidaan kehittyvän seuraavasti, milj. mk:

	1996	1997	1998
Ao. vuoden määräraha mom. 30.31.41	4 322	3 925	3 625
Edelliseltä vuodelta siirtyvä määräraha	1 112	692	687
Käytettävissä oleva määräraha yht.	5 434	4 617	4 312
Arvioitu tukitarve ao. vuoden tuotannosta yht. josta...	4 277	4 046	3 625
siirtymäkauden tuki	3 349	2 693	1 860
pohjoinen tuki	796	1 080	1 390
kasvinviljelyn kansallinen tuki	0	124	230
muut kansalliset tuet	115	132	128
muut kohteet	17	17	17
Edellisen vuoden tuotannosta	1 441	976	1 092
Tukitarve kalenterivuonna yhteensä	5 718	5 022	4 717
Vajaus = siirtyy maksettavaksi seuraavan vuoden määrärahasta	284	405	406

Tuotantosuunnan vaihtamisesta aiheutuvien tulonmenetysten korvaamiseksi tehtävistä, enintään viiden vuoden pituisista sopimuksista arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti:

	1998 milj. mk	1999 milj. mk	2000 milj. mk	2001 milj. mk	2002- milj. mk
Vuoden 1997 sopimuksista	5	5	5	5	—
Vuoden 1998 sopimuksista	5	5	5	5	5
Yhteensä	10	10	10	10	5

1998 määräraha 3 625 000 000
1997 määräraha 3 925 000 000
1996 tilinpäätös 4 321 500 000

43. *EU-tulotuki (EU)* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 598 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan unionin rahoittamien maa- ja puutarhatalousyrittäjien tulotukien ja niihin verrattavien muiden Euroopan unionin kokonaan rahoittamien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: EU-tulotukia ja niihin verrattavia unionin säännösten perusteella toimeenpantavia muita toimenpiteitä varten arvioidaan tarvittavan 1 598 000 000 mk. Lisäys vuoteen 1997 verrattuna 18 000 000 mk aiheutuu tuenalaisen kasvinviljelyn lisääntymisestä sekä Euroopan unionin hintaratkaisuista. EU rahoittaa tuet kokonaan. Momentille 12.30.01 on arvioitu kertyväksi vastaavasti 1 598 000 000 mk maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosaston varoista EU:n maatalouspolitiikan uudistustukea (CAP-reformitukea) varten. Tukea myönnetään koko maassa. Peltokasveille maksettava tuki on alueellisesti porrastettu siten, että se on korkein Etelä-Suomessa. Peltoalaperusteista tukea voidaan maksaa enintään 1,59 milj. hehtaarille. Sonnipalkkiota voidaan maksaa enintään 241 553 eläimestä, emolehmäpalkkiota enintään 55 000 eläimestä ja uuhipalkkiota enintään 80 000 eläimestä yhteensä noin 227 000 000 mk. Muita määrärahasta maksettavia EU:n tukia ovat heinänsiementen tuki, tärkkelyksen tuotantotuki, tärkkelyksen tasausmaksu, kuitupellavan tuki, kuivattujen rehujen tuki ja non-food kesannon tuki, joita maksetaan yhteensä noin 48 000 000 mk. Vuonna 1996 maksettiin Suomessa BSE-taudin takia alentuneiden tuottajahintojen kompensoimiseksi korotettuja korvauksia yhteensä noin 54 000 000 mk. Määrärahan arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	mk
Peltokasvien tuki	
— yleinen järjestelmä	915 500 000
— yksinkertaistettu järjestelmä	407 500 000
Muut peltoviljelytuet	48 000 000
Eläintuet	227 000 000
Yhteensä	1 598 000 000

1998 määräraha	1 598 000 000
1997 määräraha	1 580 000 000
1996 tilinpäätös	1 651 171 784

44. *Satovahinkojen korvaaminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 20 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää satovahinkojen korvaamisesta annetun lain (530/1975, muut. 3/1982 ja 1309/1990) mukaisten korvausten maksamiseen. Määrärahasta saa maksaa myös edellisiin vuosiin kohdistuvia korvauksia.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen satovahinkolain muuttamiseksi siten, että valtion talousarvioon vuosittain varattavaa määrärahaa supistetaan aiemmasta 50 000 000 markasta 20 000 000 markkaan. Aiemmilta vuosilta siirtyvistä varoista peruutetaan 80 000 000 mk ja tuloutetaan momentille 12.39.04.

1998 määräraha	20 000 000
1997 määräraha	50 000 000
1996 tilinpäätös	50 000 000

45. *Maatalouden ympäristötuki (osa EU)* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 690 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää EU:n komission hyväksymän toimenpideohjelman mukaisen maatalouden ympäristötuen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös useiden tilojen yhteisten vesitaloudellisten toimenpiteiden hankekohtaiseen suunnitteluun enintään 500 000 mk ja ympäristötuen toimeenpanosta ja seurannasta valtiolle aiheutuvien menojen maksamiseen enintään 1 500 000 mk. Määrärahasta saa maksaa myös edelliseen vuoteen kohdistuvia menoja.

Maatalouden ympäristöohjelman perusteella vuonna 1998 tehtävistä sitoumuksista ja sopimuksista saa aiheutua menoja vuosina 1999—2017 yhteensä enintään 195 000 000 mk.

Selvitysosa: Maatalouden ympäristötukeen arvioidaan ohjelman ja sen komissiossa 3.7.1997 hyväksytyn muutoksen mukaisesti tarvittavan 1 690 000 000 mk. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon sekä EU:n rahoitusosuus 841 000 000 mk (145 milj. ecua) että valtion rahoitusosuus 849 000 000 mk, jossa on mukana erikseen notifioitu valtiontuki. Momentille 12.30.01 on arvioitu kertyväksi vastaavasti 841 000 000 mk EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosaston varoista maatalouden ympäristötukea varten.

Määrärahasta noin 1 384 000 000 mk on arvioitu käytettäväksi ympäristötuen perustukeen, jota maksetaan pinta-alaperusteisena alueellisesti porrastettuna koko maassa viljelijöille, jotka sitoutuvat noudattamaan maataloustuotannossaan tiettyjä ympäristöehtoja. Määrärahasta arvioidaan käytettävän ympäristötuen erityistukisopimuksiin sekä ohjelman mukaiseen koulutukseen, neuvontaan ja kokeiluhankkeisiin noin 306 000 000 mk, missä on otettu huomioon myös kokonaan valtion varoin rahoitettavat luonnonmukaisen tuotannon valtiontuki noin 6 000 000 mk sekä ympäristötuen toimeenpanosta ja seurannasta aiheutuvat menot ja useiden tilojen yhteisten vesitaloudellisten toimenpiteiden hankekohtaisen suunnittelun menot yhteensä enintään 2 000 000 mk. Uudet sopimukset suunnataan ensisijaisesti sellaisiin toimiin, joilla tehokkaimmin vähennetään vesistöihin ja Itämereen joutuvaa ravinnekuormaa.

Euroopan unionin hyväksymän Suomen maatalouden ympäristöohjelman toteuttamisesta arvioidaan aiheutuvan menoja vuosina 1998—2017 seuraavasti (EU:n osuus menoista on noin puolet):

	1998 milj. mk	1999 milj. mk	2000 milj. mk	2001 milj. mk	2002- milj. mk
Vuonna 1998 tehtävät päätökset ja toimenpiteet	48	30	30	30	105
Aiempina vuosina tehdyt päätökset ja toimenpiteet	1 642	1 640	220	124	378
Yhteensä	1 690	1 670	250	154	483

1998 määräraha 1 690 000 000
1997 määräraha 1 570 000 000
1996 tilinpäätös 1 427 000 000

46. *Luonnonhaittakorvaus (EU)* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 199 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää EU:n komission hyväksymän toimenpideohjelman mukaisen luonnonhaittakorvauksen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Luonnonhaittakorvauksen maksamiseen arvioidaan tarvittavan vuonna 1998 yhteensä 1 650 400 000 mk. Valtion osuus osarahoituskelpoisista kustannuksista on tavoite 6-alueella 60 % ja muualla Suomessa 75 %. Luonnonhaittakorvauksen maksamiseen arvioidaan tarvittavan valtion osuutta 1 199 500 000 mk. EU:n osuus menoista 450 900 000 mk on budjetoitu momentille 30.01.61. Momentille 12.30.02 on arvioitu vuoden 1998 aikana kertyväksi 448 200 000 mk EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosaston varoista EU:n osuutena luonnonhaittakorvauksista. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon indeksikorotusten johdosta 5 600 000 mk.

Luonnonhaittakorvaus voidaan maksaa peltohehtaareiden ja kotieläinyksiköiden perusteella EU:n neuvoston hyväksymille alueille.

Luonnonhaittakorvauksen menojen tavoitealueittainen kohdentuminen ja menojen rahoitus, milj. mk:

	6-alueella	Muualla Suomessa	Yhteensä
Valtio (30.31.46)	219,2	980,3	1 199,5
EU (30.01.61)	139,2	311,7	450,9
Yhteensä	358,4	1 292,0	1 650,4

1998 määräraha 1 199 500 000
1997 määräraha 1 183 500 000
1996 tilinpäätös 1 155 609 684

32. Maataloustuotteiden markkinointi ja tuotannon tasapainottaminen (osa EU)

Selvitysosa: Luvun nimike on muutettu. Maataloustuotteiden vientituesta, interventiovarastoinnista, yksityisestä varastoinnista ja eräistä muista maataloustuotteiden markkinoihin vaikuttavista toimenpiteistä aiheutuvat varsinaiset menot rahoitetaan kokonaisuudessaan EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosaston varoista. EU:sta saatavan rahoituksen maksatusviiveen takia tarvittava väliaikainen kansallinen rahoitus on järjestetty Maatalouden interventiorahaston kautta. Rahastolla ei ole toimintansa rahoittamiseksi peruspääomaa, vaan 1 500 milj. markan lainanottovaltuus. Valtion talousarviosta siirretään Maatalouden interventiorahastoon määrä, jonka arvioidaan kattavan ne menot, joita EU:n säädösten mukaan ei kateta EMOTR-tukiosastosta. Budjettisiirto on vuonna 1998 12,5 milj. mk.

Interventiotoiminnasta rahastolle aiheutuvaksi bruttomääräiseksi maksatusvastuuksi arvioidaan noin 700 milj. mk vuodessa. Rahoituksen kannalta merkittävimpiä toimintoja ovat kotieläintuotteiden, elintarvikejalosteiden, viljatuotteiden ja sokerin vientituki sekä maidon tukiohjelmat, sokerin yksityinen varastointi, tärkkelystuki ja viljan interventiovarastointi.

Interventiotoiminnasta aiheutuvat menot vuosina 1996—1998, milj. mk:

	1996 tp	1997 arvio	1998 arvio
Vientituet, yhteensä	539,9	550	550
— maito ja maitovalmisteet	258,9		
— kasvistuotteet	123,3		

— jalostetut elintarvikkeet	125,3		
— liha ja lihavalmisteet	28,1		
— kananmunat	4,3		
Interventiovarastointi, yhteensä	10,2	10	10
Yksityinen varastointi, yhteensä	31,1	30	30
— sokerin varastointituki	27,0		
— muut	4,1		
Ohjelmaperusteiset tuet, yhteensä	83,7	85	85
— koulumaito	17,5		
— teollisuusvoi	50,3		
— muut	15,9		
Ruoka-apu	11,2	10	10
Muut tuet, yhteensä	14,0	15	15
— tärkkelystuki	10,5		
— sokerin tuotantotuki	3,5		
Markkinointi yhteensä EU	690,1	700	700
			12,5
Korko yms. menot (30.32.60)	10,7	25,0	
Yhteensä	700,8	725,0	712,5

Vuonna 1997 on otettu käyttöön EU:n hedelmä- ja vihannesreformin mukainen tukijärjestelmä. Vuonna 1998 otetaan käyttöön myös elävien kasvien ja kukkaviljelytuotteiden tuki ja omena- ja päärynätarhojen raivauspalkkio. EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston varoista korvataan kokonaan valtiontaloudelle aiheutuvat menot.

Vuonna 1998 arvioidaan tehtävän EU:n hyväksymän ohjelman perusteella uusia maatalousyrittäjien luopumistukea koskevia sitoumuksia noin 1 200 maatilaa koskien. Näistä ja aikaisemmin tehdyistä sitoumuksista arvioidaan aiheutuvan menoja vuonna 1998 noin 251 milj. mk (EU:n korvausosuus 39 %). Maataloustuotannon lopettamistuki on osa ns. vakavien vaikeuksien tukipakettia. Sen piiriin arvioidaan tulevan vuonna 1998 noin 300 maatilaa, joista aiheutuu viiden vuoden aikana yhteensä noin 45 milj. markan kokonaan valtion rahoitettavaksi jäävä meno.

Maatalouden metsätoimenpideohjelma on pakollinen kaikissa EU:n jäsenmaissa. Vuosina 1995—1996 peltoa on Suomessa metsitetty ohjelman perusteella noin 8 000 ha. Komissiolle jätetyn ohjelman muutosehdotuksen mukaan tavoitteena olisi yhteensä 44 650 peltohehtaarin metsitys vuosina 1995—1999 (hyväksytty ohjelma 88 000 ha). Tavoitteena on metsittää peltoa 10 000 ha vuonna 1998. Muutos supistaa ohjelman menoja tässä luvussa vuosien 1995—2009 aikana 918,8 milj. mk, mistä puolet on valtion osuutta. Maatalouden metsätoimenpideohjelman muutoksen vaikutukset, milj. mk:

	Alkuperäinen ohjelma	Muutettu ohjelma
Kustannukset yhteensä 1995-	1 677,6	758,8
— Valtio	838,8	379,4
— EU	838,8	379,4
Kustannukset 1998	160,3	104,0
— Valtio	80,15	52,0
— EU	80,15	52,0

Vuonna 1998 tehtävien ja aiempina vuosina tehtyjen sopimusten mukaiset maataloustuotannon tasapainottamismenot sekä maatalouden lopettamistuista ja metsätoimenpiteistä aiheutuvat menot vuosina 1996—1998, milj. mk:

	1996 tp	1997 TA	1998 Arvio	, mistä EU:n osuus
Ennen vuotta 1995 tehdyt tasapainottamissopimukset	180,0	36,0	10,0	—
Ennen vuotta 1996 tehdyt luopumiskorvaus- ja luopumiseläkesopimukset	490,1	473,8	470,0	—
Maatalousyrittäjien luopumistuki	156,0	160,9	251,0	98,0
Maataloustuotannon lopettamistuki	—	75,0	43,0	—
Kasvihuonetuotannon lopettamistuki	23,0	10,0	12,0	—

Maatalouden metsätoimenpiteet	51,5	130,0	104,0	52,0
Ennen vuotta 1995 tehdyt metsityssopimukset	5,0	2,0	2,0	—
Yhteensä	905,6	887,7	892,0	150,0

41. *Maataloustuotannon tasapainottamismenot* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 10 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää ennen vuotta 1995 päätetyistä maataloustuotannon tasapainottamisesta annetun lain (1261/1989, muut. 975/1990 ja 22/1992) mukaisista sopimuksista, pellon metsityspalkkioista ja muista toimenpiteistä, maataloustuotannon ohjaamisesta annetun lain (446/1977) mukaisista sopimuksista, maataloustuotannon ohjaamisesta ja tasapainottamisesta annetun lain (81/1983) mukaisista sopimuksista ja metsityspalkkioista aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää maksuteknisistä syistä myös edellisiin vuosiin kohdistuviin menoihin.

Selvitysosa: Ennen vuotta 1995 tehdyistä tasapainottamistoimenpiteistä arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja vuonna 1998 10 milj. mk, vuonna 1999 4 milj. mk sekä vuonna 2000 ja sen jälkeen 2,5 milj. mk.

1998 määräraha	10 000 000
1997 määräraha	36 000 000
1996 tilinpäätös	180 000 000

42. *Luopumiskorvaukset* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 470 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää luopumiseläkelain (16/1974, muut. 1087/1985, 1316/1987, 998/1988, 1304/1990 ja 1337/1992) ja luopumiskorvauslain (1330/1992) mukaisten korvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Luopumiskorvauslain voimassaolo päättyi vuoden 1995 lopussa. Luopumiskorvauslaista ja sitä edeltäneestä luopumiseläkelaista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja 450 000 000 mk vuonna 1999 ja 440 000 000 mk vuonna 2000. Sen jälkeen vuotuiset menot alenevat asteittain ja loppuvat vuonna 2010.

1998 määräraha	470 000 000
1997 määräraha	473 800 000
1996 tilinpäätös	490 120 879

47. *Maataloustuotannon lopettamistuet ja pellonmetsitystuki (osa EU)* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 252 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain (1293/1994), kasvihuonetuotannon ja omenanviljelyn lopettamistuesta annetun lain (1297/1994) sekä maataloustuotannon lopettamistuesta annetun lain (1340/1996) perusteella myönnettävien lopettamistukien ja hoitokustannusten sekä EU:n komission hyväksymän toimenpideohjelman mukaisen pellonmetsitystuen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös ennen vuotta 1995 tehdyistä metsityssitoumuksista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon EU:n osuus ja valtion osuus sekä vuodelle 1998 siirtyväksi arvioitu 160 000 000 mk. Vuonna 1998 arvioidaan tarvittavan tukia yhteensä 412 000 000 mk, minkä käytön arvioidaan jakautuvan seuraavasti, milj. mk:

	Yhteensä	mistä EU:n osuus
Maatalousyrittäjien luopumistuki	251	98
Maataloustuotannon lopettamistuki	43	—
Kasvihuonetuotannon lopettamistuki	12	—
Maatalouden metsätoimenpiteet	104	52
— metsityskustannukset	70	35
— metsityksen hoitopalkkio	4	2
— tulonmenetyskorvaus	30	15
Metsityssitoumukset ennen vuotta 1995	2	—
Yhteensä	412	150
— edelliseltä vuodelta siirtyvä määräraha	160	
— määrärahatarve	252	

Maatalousyrittäjien luopumistukijärjestelmää toteutetaan EU:n hyväksymän ohjelman mukaisesti. Vuonna 1998 arvioidaan tehtävän uusia maatalouden luopumistukea koskevia sitoumuksia noin 1 200 tilaa koskien. EU:n osuus maatalousyrittäjien luopumistukimenoista on noin 39 %. Momentille 12.30.01 on arvioitu kertyväksi EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosaston varoista 98 000 000 mk maatalousyrittäjien luopumistukea varten.

Maataloustuotannon lopettamistuki on osa

Suomen liittymissopimuksen artiklan 141 mukaista ns. vakavien vaikeuksien tukipakettia. Järjestelmän toteuttaminen käynnistyi vuonna 1997. Maataloustuotannon lopettamistuen piiriin arvioidaan tulevan vuonna 1998 noin 300 tilaa, joista aiheutuu noin 43 000 000 markan kokonaismeno. Lopettamistuki on kokonaan kansallisesti rahoitettavaa tukea, joka maksetaan kertakorvauksina A- ja B-tukialueilla. Lopettamistuki voidaan maksaa enintään kolmessa erässä viiden vuoden aikana.

Momentilta maksetaan myös kasvihuonetuotannon lopettamistuen menot 12 000 000 mk. Tuki on kokonaan kansallisesti rahoitettavaa tukea.

Maatalouden metsätoimenpideohjelman mukaan edistetään pellonmetsitystä maksamalla tukea metsityskustannuksiin, tulonmenetyskorvausta ja metsityksen hoitopalkkiota. Luvun selvitysosan perusteluissa kuvatun ohjelman muutosehdotuksen mukaan Suomessa arvioidaan vuosina 1997, 1998 ja 1999 tehtävän pellon metsityssitoumuksia siten, että metsitettävä peltoala on vuosittain 10 000 ha, josta luopumiseläkejärjestelmän piiristä arvioidaan tulevan metsitettäväksi 2 000 ha. Metsityskustannukset maksetaan maanomistajille toteutuneiden kustannusten perusteella. Tulonmenetyskorvausta maksetaan kymmenen vuoden ajan sen jälkeen, kun metsitys on todettu suoritetuksi hyväksyttävällä tavalla.

Maatalouden metsätoimenpiteistä aiheutuviin menoihin arvioidaan vuonna 1998 tarvittavan 104 000 000 mk, mistä EU rahoittaa puolet. Momentille 12.30.01 on arvioitu kertyväksi vastaavasti 52 000 000 mk maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosaston varoista maatalouden metsätoimenpiteitä varten. EU:n rahoitus vuosina 1998 ja 1999 tehtävän metsityksen osalta ratkeaa vasta sitten, kun EU päättää näiden vuosien talousarviosta. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäksi 2 000 000 mk ennen vuotta 1995 tehdyistä metsityssitoumuksista aiheutuvina menoina, mikä jää kokonaan valtion vastattavaksi.

Vuosina 1998 ja sitä aikaisempina vuosina tehdyistä metsätoimenpiteistä ja maataloustuotannon lopettamistukia koskevista sitoumuksista arvioidaan aiheutuvan menoja seuraavasti, milj. mk:

	1998	1999	2000	2001	2002-
Maatalousyrittäjien luopumistukijärjestelmä	251	320	300	300	1 500
Maataloustuotannon lopettamistuki	43	15	15	15	30
Kasvihuonetuotannon lopettamistuki	12	6	2	—	—
Maatalouden metsätoimenpiteet	104	80	60	30	268
Metsityssitoumukset ennen vuotta 1995	2	2	2	2	—
Yhteensä	412	423	379	347	1 798

1998 määräraha 252 000 000
1997 määräraha 377 900 000
1996 tilinpäätös 235 500 000

48. *Puutarhatalouden erityistoimenpiteet (EU)* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 16 400 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää EU:n rahoitusosuuksien maksamiseen hedelmä- ja vihannestuottajien markkinaorganisaatioiden menoihin, jotka aiheutuvat hyväksyttyjen toimintaohjelmien mukaisista hedelmä- ja vihannestuotteiden markkinoiden tasapainottamistoimenpiteistä. Määrärahaa saa käyttää myös EU:n rahoitusosuuksien maksamiseen elävien kasvien ja kukkaviljelyn tuotteiden erityistoimenpiteistä aiheutuviin menoihin sekä EU:n kokonaan rahoittamien omenan- ja päärynäntuotantoa koskevien raivauspalkkioiden maksamiseen.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu ja momentti on muutettu arviomäärärahaksi. Vuonna 1997 toteutuvan EU:n hedelmä- ja vihannesreformin mukainen hedelmä- ja vihannestuottajien markkinaorganisaatioiden tukimuoto on jäsenvaltioille pakollinen. Järjestelmän mukaan kansallisesti tunnustettujen tuottajaorganisaatioiden tehtävänä on jäsenvaltion hyväksymien toimintaohjelmien mukaisesti tarvittaessa tasapainottaa hedelmien ja vihannesten tarjontaa mm. menekinedistämistoimin tai vetämällä tuotteita pois markkinoilta. Toiminnasta aiheutuvista kustannuksista 50 % katetaan organisaation jäseniltä perittävillä maksuilla ja 50 % valtion talousarviosta myönnettävällä tuella. Talousarviosta myönnettävä tuki rahoitetaan kokonaan EU:n maa-

talouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosastosta. Tuottajaorganisaatiot perustavat toiminnan rahoittamista varten rahastot. Tunnustettuja hedelmä- ja vihannestuottajien markkinaorganisaatioita arvioidaan vuonna 1998 olevan Suomessa toiminnassa 22. Niiden vuotuisiksi markkinoiden tasapainottamisesta aiheutuviksi menoiksi arvioidaan 30 000 000 mk. EU:n osuus tästä on 15 000 000 mk.

EU:ssa on vuodesta 1997 alkaen ollut käytössä järjestelmä, jonka avulla edistetään elävien kasvien ja kukkaviljelytuotteiden kulutuksen lisäämistä yhteisössä ja sen ulkopuolella. Jäsenvaltiot myöntävät tukea alueellaan toimiville, alaa edustaville ryhmittymille kuten tuottajajärjestöille tai niiden liitoille, kauppiaille tai niiden yhteenliittymille. Toiminnasta aiheutuvista kustannuksista vähintään 40 % katetaan tuensaajan omista varoista ja enintään 60 % valtion talousarviosta myönnettävällä tuella. EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosastosta rahoitetaan kokonaan valtion talousarviosta myönnettävä tuki. EU:n osuudet jaetaan jäsenmaille vuosittain. Suomelle osoitettavan EU:n osuuden arvioidaan vuonna 1998 olevan 1 000 000 mk. Vuonna 1997 uuden järjestelmän menoja maksettiin momentilta 30.31.43.

Vuonna 1998 voidaan lisäksi maksaa kertakorvauksena raivauspalkkioita niille tuottajille, jotka poistavat omena- ja päärynätarhansa kokonaan tai osittain tuotannosta. Koko EU:n alueella raivauspalkkiota maksetaan enintään 10 000 hehtaarin alalle. Suomessa palkkiota voidaan maksaa enintään 10 hehtaarille. Palkkiota arvioidaan maksettavan 400 000 mk. EU rahoittaa palkkion kokonaan.

Momentin menoja vastaavasti on momentille 12.30.01 arvioitu kertyväksi tuloja 16 400 000 mk EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosastosta.

1998 määräraha	16 400 000
1997 määräraha	15 000 000

60. *Siirto interventiorahastoon (EU)*

Momentille myönnetään 12 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Maatalouden interventiorahaston ottamien lainojen korkojen sekä muiden Maatalouden interventiorahastosta annetussa laissa (1206/1994, muut. 989/1995) ja asetuksessa (1587/1994) tarkoitettujen menojen maksamiseen, joita ei rahoiteta EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosastosta.

Selvitysosa: Budjettisiirrolla katetaan niitä Maatalouden interventiorahaston menoja, joita vastaavia tuloja EU:n säädösten mukaan ei interventiorahastolle tulouteta.

1998 määräraha	12 500 000
1997 määräraha	25 000 000
1996 tilinpäätös	16 372 000

33. Maatilatalouden rakenteen ja maaseudun kehittäminen (osa EU)

Maatilatalouden kehittämisrahaston varoista saa käyttää enintään 3 000 000 mk rahaston maksuliikenteen, kirjanpidon ja perimistehtävien hoitamisesta aiheutuviin menoihin. Maatilatalouden kehittämisrahastosta siirretään valtiovarastoon 100 000 000 mk.

Selvitysosa: Maatilatalouden rakennetta ja rahoitusta ohjataan Euroopan unionin ja kansallisen lainsäädännön nojalla. EU:n lainsäädännöstä keskeinen on maatalouden rakenteiden tehokkuuden parantamisesta annettu neuvoston asetus (2328/91) ja kansallisesta laki maa- ja metsätalouden rakennepoliittisista toimenpiteistä (1303/1994) sekä maaseutuelinkeinolaki (1295/1990) sekä kahdesta viimeksi mainitusta yhteensovitettu uusi maaseutuelinkeinojen rahoituslaki. EU:n osarahoittaman toiminnan osalta on kyse tavoitteen 5a mukaisista toimenpiteistä.

Maatilatalouden rakenteen kehittämisen keskeisenä tavoitteena on luoda edellytykset kilpailukykyisen ja kannattavan toiminnan harjoittamiseen yrityskokoa kasvattamalla, yritystoimintaa monipuolistamalla sekä maatilojen pääomarakennetta parantamalla samoin kuin kustannuksia alentamalla. Valtion toimenpiteillä edistetään maatilojen yhteistoimintaa ja tuotannontekijöiden järkiperäistä käyttöä sekä tuetaan maatalouden ympäristönsuojeluinvestointeja. Rahoitustukea suunnataan erityisesti nuorille viljelijöille.

Maatalouden harjoittamisedellytyksiltä heikkojen ja kooltaan pienten maatilojen kehittymistä edistetään laajentamalla yritystoiminnan pohjaa muuhun kuin maatalouden perustuotantoon. Uusien työtilaisuuksien luomisen ohella kehitetään jo toimivia maaseutuyrityksiä. Viljelijöiden velanhoitokyvyn pa-

lauttamiseksi jatketaan korkotukilainojen vakauttamistoimia ja maaseutuelinkeinolain mukaisia vapaaehtoisia velkajärjestelyjä osana kansallisia sopeuttamistoimia.

Valtion rahoitus toteutuu pääosin Maatilatalouden kehittämisrahaston varoista. Sen pääoman arvioidaan olevan vuonna 1998 alle 8 000 milj. mk ja laskevan edelleen vuosikymmenen loppupuolella.

Rahaston käytettävissä arvioidaan vuonna 1998 olevan edelliseltä vuodelta siirtyvät varat ja EU:lta tulevat tulot 81 milj. mk huomioon ottaen noin 2 100 milj. mk, joista varoista siirretään valtiovarastoon 100 milj. mk. Käytössä olevien varojen määrään vaikuttaa vielä vuonna 1998 rahoitustoiminnassa ollut lähes kahden vuoden tauko EU-jäsenyyden alkaessa. Velkajärjestelytoiminnan arvioidaan supistavan vuonna 1998 rahaston tulokertymää noin 70 milj. markalla.

Maatilatalouden kehittämisrahaston sijoitusmenot koostuvat pääasiassa nuorten viljelijöiden käynnistystuen lainamuotoisesta osasta, maatilatalouden investointeihin myönnetyistä lainoista sekä valtion maanostotoiminnasta. Kulutusmenoja ovat muun muassa nuorten viljelijöiden käynnistystuen avustusmuotoinen osa, artiklan 141 mukaiseen ratkaisuun liittyvä avustusmuotoinen tuki, nuorten viljelijöiden navettainvestointien lisätuki, investointiavustukset, markkinointia varten perustettavien tuottajajärjestöjen tuki sekä avustukset ympäristönsuojeluinvestointeihin. Kulutusmenoja ovat myös aiemmin myönnettyjen aloittamis-, investointi- ja pienyritystoiminnan avustusten maksatukset. Varoja käytetään myös maataloudelliseen tutkimustoimintaan.

Vuonna 1998 EU-osarahoitteisten tukimuotojen toimeenpanoa tarkistetaan edelleen siten, että ohjelmakaudella 1995—1999 käytettävissä olevat varat voidaan tarkoituksenmukaisesti hyödyntää. Rahaston kautta rahoitettaviin EU-osarahoitettaviin toimenpiteisiin arvioidaan käytettävän noin 104 milj. mk EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosaston varoja ja 124 milj. mk kansallista rahoitusta.

Tilanpidon aloittamista tuetaan EU-osarahoitteisella käynnistystuella. Investointien rahoitustuki on kohteesta riippuen joko EU:n osarahoittamaa tai kokonaan kansallisesti rahoitettavaa. EU-osarahoitteista tukea myönnetään C-tukialueella navettojen uudisrakentamiseen ja laajentamiseen sekä porotalouden hankkeisiin. EU-osarahoitteista tukea käytetään myös markkinointijärjestelmien kehittämiseen. Tilojen taloudellisen osaamisen parantamiseksi otetaan käyttöön vuoden 1998 alusta myös EU-osarahoitteisia täydentäviä tukitoimenpiteitä, mm. kirjanpidon tukijärjestelmä.

A- ja B-tukialueilla voidaan vuoteen 2001 asti myöntää liittymissopimuksen 141 artiklan nojalla korotettua investointitukea. Investointituen kohteina ovat maatalouden tuotannolliset investoinnit. Tuki myönnetään avustuksena, valtionlainan korkoetuutena ja korkotukilainan korkotukena. Lisäksi A- ja B-tukialueilla voidaan myöntää lisätukea nuorille tilanpitoaan aloittaville viljelijöille.

C-tukialueella voidaan liittymissopimuksessa saadun oikeuden nojalla tukea vuoden 1999 loppuun saakka normaalista EU-käytännöstä poiketen sikatalouden laajennusinvestointeja sekä kana- ja broilertalouden investointeja edellyttäen, että näiden alojen kokonaistuotantokapasiteetti ei kasva. C-tukialueella puutarhatalouden investointeja tuetaan perusinvestointituen lisäksi myönnettävällä liittymissopimuksen 140 artiklaan perustuvalla lisätuella.

Maatilatalouden kehittämisrahaston varoista arvioidaan vuonna 1998 myönnettävän tukea seuraavasti:

— nuorten viljelijöiden tilanpidon aloittamiseen tarkoitettuna EU:n osarahoittamana käynnistystukena lainaa vuosittain noin 670 ja avustusta noin 1 100 viljelijälle,

— EU-osarahoitteista investointitukea (avustusta) C-tukialueella noin 280 navetan uudisrakentamis- tai laajentamishankkeeseen,

— kansallisesti rahoitettavaa investointitukea noin 150 hankkeeseen sekä C-tukialueella noin 180 sikalahankkeeseen,

— investointitukea ympäristönsuojeluinvestointeihin, eli pääasiassa lantaloiden rakentamiseen, noin 2 200 hankkeeseen,

— korotettua investointitukea A- ja B-tukialueilla muun muassa navetoiden ja sikaloiden rakentamiseen.

Euroopan yhteisön maidon ja maitotuotteiden kiintiöjärjestelmän täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta annetun lain perusteella maatilatalouden kehittämisrahaston varoja voidaan käyttää tuottajille vahvistettujen meijerimaidon viitemäärien välittämiseen kansallisesta varannosta siten, että viitemääriä myytäessä ostajalta peritään ennakkomaksu ja rahastoon tuloutetut ennakkomaksut käytetään vastaavan suuruisten viitemäärien ostamiseen valtiolle. Lisäksi maidon viitemääriä voidaan ostaa kansalliseen varantoon maatilatalouden kehittämisrahaston varoilla.

Pääosa vuoden 1998 korkotukilainojen myöntövaltuudesta käytetään kansallisesti rahoitettaviin maatilojen investointeihin, lisämaanostolainoitukseen, maatilojen asuinrakentamisen rahoittamiseen sekä asuntotilojen hankintaan. Korkotukivaroin on tarkoitus tukea myös sika-, kana-, broiler- ja puutarhatalouden investointeja.

Maaseudun kehittämisen keskeinen säädöstö muodostuu EU:n rakennerahastoja ja ohjelmatyötä koskevista neuvoston asetuksista (2052/1988, 4253/1993, 4254/1988, 4255/1988, 4256/1988, 2081/1993, 2082/1993, 2083/1993, 2084/1993, 2085/1993 ja 3193/1994) sekä komission päätöksillä hyväksytyistä ohjelma-asiakirjoista. Keskeisen kansallisen lainsäädännön muodostavat laki maa- ja metsätalouden rakennepoliittisista toimenpiteistä (1303/1994), maaseutuelinkeinolaki (1295/1990) ja näistä yhteensovitettu uusi maaseutuelinkeinojen rahoituslaki sekä laki alueiden kehittämisestä (1135/1993).

Maaseudun kehittämisessä keskeisiä tehtäviä ovat maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän tehtävät, teemaryhmät ja valtakunnalliset tutkimus- ja kehittämishankkeet, EU:n rakennerahastojen tuella toteutettavien aluekehitysohjelmien ja LEADER II (yhteistoiminta maaseudun talouden kehittämiseen tähtäävien toimien välillä) ja INTERREG II-yhteisöaloiteohjelmien toimeenpano sekä paikalliseen omaehtoisuuteen perustuvan kehittämistoiminnan laajentaminen rahoitusmahdollisuuksien mukaan kansallista POMO-ohjelmaa (paikallisen omaehtoisuuden maaseutuohjelma) toteuttamalla myös niille alueille, joilla tällaista toimintaa ei voida käynnistää LEADER-yhteisöaloitteen avulla.

Maaseudun kehittämisen tavoitteena on pk-yritystoiminnan edistäminen, vahvistaminen ja monipuolistaminen, maatalousväestön toimeentuloperustan laajentaminen sekä maaseudun palvelujen ja vetovoimatekijöiden kehittäminen. Maaseudun työllisyys- ja toimeentulopohjaa laajennetaan parantamalla yritysten ja maatilojen toimintaedellytyksiä ja kilpailukykyä, laajentamalla luontopohjaisten voimavarojen käyttöä ja vahvistamalla osaamista.

Maatilatalouden kehittämisrahaston varoja on tarkoitus käyttää myös puunkäytön edistämiseen tähtäävän Puun Aika -hankkeen toimenpiteistä aiheutuviin menoihin.

Maaseudun kehittämisessä keskeisiä tehtäviä ovat valtakunnallisten ja maakunnallisten aluekehitysohjelmien, eli tavoite 2 (teollisuuden rakennemuutoksesta kärsivät alueet), tavoite 5b (maaseutualueet) ja tavoite 6 (erittäin harvaan asutut alueet) -ohjelmien mukaisten kehittämishankkeiden toteuttaminen sekä EU:n uuden rakennerahastokauden tavoitteiden täsmentäminen ja uusien ohjelmien laadinnan täsmentäminen. Maa- ja metsätalousministeriö huolehtii rahastovastuuministeriönä Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosaston (EMOTR-O) varojen käytöstä tavoite 5b ja tavoite 6-ohjelmissa sekä LEADER II ja INTERREG II-yhteisöaloiteohjelmissa. EMOTR-O:n osuus näiden ohjelmien maaseudun kehittämishankkeiden toteuttamisessa on koko ohjelmakauden 1995—1999 aikana noin 1 018 milj. mk (176 milj. ecua) ja valtion osuus noin 974 milj. mk (168 milj. ecua). Vuoden 1998 talousarviossa käytetään maaseudun kehittämiseen EMOTR-O:n rahoitusta noin 204,8 milj. mk ja siihen liittyvää kansallista valtion rahoitusta noin 201,3 milj. mk. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla toteutetaan myös hankkeita Euroopan aluekehitysrahaston tuella, johon liittyvä valtion rahoitusosuus tässä luvussa on vuonna 1998 noin 35,6 milj. mk ja Euroopan sosiaalirahaston tuella, vuonna 1998 noin 14,1 milj. mk. Näiden muiden rahastojen rahoitusosuuksista käytetään maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle hallinnoitavaksi keskitetyn LEADER-yhteisöaloitteen kansalliseen osarahoitukseen 15,1 milj. mk ja 6,9 milj. mk.

Maatilatalouden rakenteen ja maaseudun kehittämiseen on EU:n hyväksymien tavoite 6- ja 5b-ohjelmien, maatalouden rakennetavoitteen 5a ja siihen kuuluvan elintarviketeollisuuden rakenneohjelman 866/90 sekä LEADER- ja INTERREG-yhteisöaloitteen vuosittaisen rahoituskehyksen mukaan käytettävissä EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosaston varoja vuonna 1998 yhteensä 816,9 milj. mk. Tästä 713,0 milj. mk käytetään valtion talousarvion kautta ja 103,9 milj. mk Maatilatalouden kehittämisrahaston kautta. Rahoitettava toiminta edellyttää ohjelmissa tai rahoituskehyksissä sovitun rahoitusosuuden mukaisesti valtion rahoitusta yhteensä 1 566,0 milj. mk. Tästä osoitetaan maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan talousarviossa 1 400,8 milj. mk ja Maatilatalouden kehittämisrahaston varoista 124,2 milj. mk, kauppa ja teollisuusministeriön hallinnonalan momentilta 32.50.42 36,7 milj. mk sekä Ahvenanmaan omista varoista noin 4,3 milj. mk.

Tähän lukuun on budjetoitu EU-osarahoitteisen maaseudun kehittämistoiminnan lisäksi kokonaan kansallista maaseudun kehittämis-

toiminnan rahoitusta 56 milj. mk. Tämän lisäksi maaseudun kehittämisen rahoittamiseen käytetään myös Maatilatalouden kehittämisrahaston varoja.

Kansallisen ja EU:n rahoitustuen kehittyminen tärkeimmissä maatilatalouden rakenteeseen ja maaseudun kehitykseen vaikuttavissa tukimuodoissa on vuosina 1995—1998 seuraava, milj. mk:

	1995 TP	1996 TP	1997 Arvio	1998 Arvio	mistä EU:n osuutta (arvio)
LAINAT:					
Kehittämisrahastosta	20	365	810	750	—
EU-osarahoitteiset					
— asetus 2328/91 art. 5—9 (investoinnit)	0	66	10	10	—
— asetus 2328/91 art. 10—11 (nuoret vilj.)	0	114	150	150	4
Kansalliset					
— artiklan 141 lainat	0	0	250	200	—
— muut lainat	20	185	400	390	—
Korkotukilainat (30.33.49)	0	400	800	800	—
Lainat yhteensä	20	765	1 610	1 550	4
KORKOTUKI JA -ETUUDET:					
Vakauttamislainoille (30.33.47)	33,3	24,4	23,0	13,0	—
Puutarhayrityslainoille (30.33.48)	40,0	5,0	18,0	9,0	—
Korkotukilainojen korkotuki (30.33.49)	229,5	149,1	170,0	175,0	—
Korkotuet yhteensä	302,8	178,5	211,0	197,0	—
AVUSTUKSET (myöntövaltuudet):					
Kansalliset avustukset					
— ympäristönsuojeluinv.	0	65,1	80,0	60,0	—
— maaseudun pienyritystoiminta	—	—	80,0	50,0	—
— puutarhatalousinv. lisätuki	—	—	40,0	25,0	—
— poro-, koltta- ja luontaiselinkeinot	0,3	0,4	15,0	10,0	—
— art. 141, investoinnit	—	—	230,0	70,0	—
— art. 141, nuoret viljelijät	—	—	15,0	9,0	—
EU-osarahoitteiset					
— asetus 2328/91 art. 5—9	—	1,1	80,0	80,0	27,0
— asetus 2328/91 art. 10—11	—	64,7	80,0	80,0	40,0
— asetus 2328/91 art. 10—11	—	1,0	10,0	10,0	5,0
— asetus 1360/78 ja 1305/72	—	—	2,0	4,0	2,0
— neuvontapalvelut ja kirjanpitotuki	—	—	—	3,0	1,0
Maaseudun kehittäminen (30.01.61, 30.33.43 ja 44, MAKERA)	199,5	325,8	450,4	514,1	207,0
Avustusvaltuudet yhteensä	199,8	458,1	1 082,4	915,1	282,0
Maatalouden tutkimushankkeet	16	16	19	19	—
KEHITTÄMISRAHASTO: käytettävissä olevat varat yhteensä	1 323,6	2 282,0	2 704,0	2 120,0	80,9
— omat tulot	1 009,6	1 154,0	1 000,0	900,0	—
— EU:lta	0	5,7	52,0	80,9	80,9
— Siirto valtiovarastoon	—	—	—	100,0	—

(41.) *Maataloustuotteiden varastotilojen rakentamisen korkotuki* (arviomääräraha)

1997 määräraha 80 000
1996 tilinpäätös 37 611

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha on poistettu talousarviosta. Maataloustuotteiden varastotilojen rakentamiseen liittyvä korkotuki on tullut loppuunmaksetuksi vuonna 1997.

43. *Maaseudun kehittäminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 56 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää maaseudun kehittämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahasta osa on alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/1993) 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Määrärahan arvioidaan jakautuvan eri käyttötarkoituksiin seuraavasti:

	mk
Valtakunnalliset tutkimus- ja kehittämishankkeet	29 700 000
Kansallinen lisärahoitus tavoite 6-alueen kehittämiseen	20 000 000
Kansallinen lisärahoitus tavoite 2 ja 0-alueiden kehittämiseen	6 000 000
Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän menot	300 000
Yhteensä	56 000 000

Määräraha jaetaan maa- ja metsätalousministeriön määräämällä tavalla. Valtakunnallisiin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin tarkoitettu määräraha käytetään jo aloitettuihin hankkeisiin. Koska hankkeita ei enää tueta Maatilatalouden kehittämisrahastosta, niiden kokonaisrahoitus supistuu vuoteen 1997 verrattuna. Kansallinen lisärahoitus tavoite 6-alueen kehittämiseen käytetään kehittämistoimenpiteisiin niissä maakunnissa, joissa pääosa EU:n rakennerahastojen tavoite 6-ohjelman mukaisesta rahoituksesta on sidottu luonnonhaittakorvauksiin. Kansallinen lisärahoitus tavoite 2-alueiden ja tavoitealueiden ulkopuolisten ns. 0-alueiden kehittämiseen käytetään kehittämistoimenpiteisiin, joiden tarkoituksena on tasoittaa tavoitealueiden rajauksesta aiheutuvaa, olosuhteisiin nähden liian jyrkkää eroa maaseudun kehittämistoimenpiteiden kohdentamisessa. Seudullinen kehittäminen (vuonna 1996 käynnistetty paikallisen omaehtoisuuden maaseutuohjelma POMO) rahoitetaan vuonna 1998 kokonaisuudessaan Maatilatalouden kehittämisrahaston varoista. Määrärahaa on tarkoitus käyttää myös Mielekäs Elämä -ohjelman menoihin.

1998 määräraha	56 000 000
1997 määräraha	61 000 000
1996 tilinpäätös	170 600 000

44. *Valtion osuus EU:n osaksi rahoittamasta maaseudun kehittämisestä (EU)* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 237 400 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosastosta (EMOTR-O) osaksi rahoitettavien maaseudun kehittämisohjelmien, yhteisöaloiteohjelmien ja pilottihankkeiden valtion rahoitusosuuksien maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös Euroopan aluekehitysrahastosta (EAKR) sekä Euroopan sosiaalirahastosta (ESR) osaksi rahoitettavia tavoiteohjelmia ja yhteisöaloiteohjelmia toteuttavien hankkeiden valtion rahoitusosuuksien maksamiseen. Määrärahasta on varattu 188 800 000 mk maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosaston, 34 800 000 mk aluekehitysrahaston ja 13 800 000 mk sosiaalirahaston hankkeiden valtion rahoitusosuutta varten.

Määräraha on alueiden kehittämisestä annetun lain 6 §:n mukainen aluekehitysraha.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu. EMOTR-O:sta osaksi rahoitettaviin hankkeisiin tarkoitettua valtion rahoitusosuutta käytetään tavoitteen 6 maaseutupaketin ja tavoitteen 5b sekä LEADER- ja INTERREG-yhteisöaloiteohjelmien rahoitukseen. LEADER-yhteisöaloitteen kehittämishankkeiden osalta EAKR- ja ESR-hankkeiden valtion rahoitusosuuksien määräksi arvioidaan 14 300 000 mk ja 6 600 000 mk. Vastaavat EU:n rahoitusosuudet on merkitty momenteille 26.98.61 ja 34.05.61.

Muiden ohjelmien EAKR-hankkeiden valtion rahoitusosuuden määräksi arvioidaan 20 500 000 mk. Se käytetään pääasiassa 2-, 5b- ja 6-tavoiteohjelmien vesihuolto- ja vesistöhankkeiden sekä paikkatietoteknologia- ja maaseudun kehittämishankkeiden toteuttamiseen sekä INTERREG-yhteisöaloitteeseen. Vastaava EU:n rahoitusosuus 19 800 000 mk on merkitty momentille 26.98.61.

Muiden ohjelmien kuin LEADER-yhteisöaloitteen ESR-hankkeiden valtion rahoitusosuudeksi arvioidaan 7 200 000 mk. Se käytetään 6 ja 5b tavoiteohjelmia toteuttavien neuvonta- ja koulutushankkeiden rahoitukseen. Vastaava EU:n rahoitusosuus on merkitty momentille 34.05.61.

Hyväksytyistä ohjelmista arvioidaan aiheutuvan menoja 286 800 000 mk vuonna 1999 ja 100 000 000 mk vuonna 2000 ja 100 000 000 mk vuonna 2001.

EU:n rakennerahastojen osuuden ja valtion rahoitusosuuden arvioidaan jakautuvan eri tavoitteille ja toimenpiteille seuraavasti:

	Tavoite 2	Tavoite 5a	Tavoite 5b-alue	Tavoite 6-alue	Koko maa	YHT.
EMOTR-O:N RAHOITUSOSUUS						
TAVOITEOHJELMAT						
Kehittämishankkeet			94,5	58,7		153,2
Ahvenanmaa (ei LFA)		2,3				2,3
Elintarviketeollisuus KTM		50,1		5,0		55,1
TAVOITEOHJELMIIN YHTEENSÄ	0,0	52,4	94,5	63,7		210,6
Yhteisöaloitteet (LEADER ja INTERREG)			21,2	20,3	10,1	51,5
EMOTR-O:N OSUUS YHTEENSÄ (30.01.61)	0,0	52,4	115,7	84,0	10,1	262,1
VALTION RAHOITUSOSUUS						
Tavoiteohjelmien kehittämishankkeet						
EMOTR-O-hankkeet			127,3	51,2		178,5
EAKR-hankkeet	7,9		7,7	4,4		20,0
ESR-hankkeet			4,3	3,0		7,2
YHTEENSÄ kehittämishankkeisiin	7,9	0,0	139,3	58,6		205,7
Yhteisöaloitteet (LEADER ja INTERREG)						
EMOTR-O-hankkeet			1,0	3,6	5,7	10,3
EAKR-hankkeet			8,3	6,0	0,5	14,8
ESR-hankkeet			3,8	2,8	0	6,6
YHTEENSÄ yhteisöaloitteisiin			13,1	12,4	6,3	31,7
VALTION OSUUS YHTEENSÄ (30.33.44)	7,9	0,0	152,4	71,0	6,3	237,4
MOMENTIN MÄÄRÄRAHOIHIN LIITTYVÄ RAHOITUS MUILLA MOMENTEILLA						
EAKR:n rahoitusosuus (26.98.61)	4,9		19,8	11,7	0,5	36,9
ESR:n rahoitusosuus (34.05.61)			9,9	9,1		19,0
Valtion rahoitusosuus, elintarviketeollisuus (32.50.42 ja 32.03.21)		33,4		3,4		36,8

1998 määräraha..... 237 400 000
1997 määräraha..... 268 400 000

47. *Maatalouden kohdennettujen vakauttamislainojen korkoavustus* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 13 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää vuosina 1992—1993 myönnettyjen vakauttamislainojen korkoavustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Vuosina 1992—1993 huomattavissa taloudellisissa vaikeuksissa oleville maatiloille myönnetystä 950 000 000 markan korkotukilainakannasta oli vuoden 1996 lopussa ulkona 1 952 lainaa, joiden lainakanta oli 570 827 885 mk. Korkotuki on 50 % luottolaitoksen ja maatilayrittäjän sopimasta kokonaiskorosta, jonka arvioidaan vuonna 1998 olevan keskimäärin 8 %. EU:n komissio on hyväksynyt järjestelmän soveltamisen vuoden 1998 loppuun saakka. Vuonna 1998 korkoavustuksiin arvioidaan tarvittavan yhteensä 18 000 000 mk. Vuodelta 1997 arvioidaan siirtyvän 5 000 000 mk käytettäväksi vuonna 1998.

1998 määräraha..... 13 000 000
1997 määräraha..... 23 000 000
1996 tilinpäätös..... 5 000 000

48. *Puutarhayritysten korkoavustus* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 9 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää puutarhayrityksille vuosina 1995—1997 myönnettyjen korkotukilainojen ja korkotuetuiksi muutettujen lainojen korkoavustusten maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää korkoavustuksiin Kera Oy:n ja Arsenal Oy:n vastaaviin tarkoituksiin myöntämille lainoille.

Selvitysosa: Uusia lainoja ei myönnetä vuoden 1997 jälkeen. Vuoden 1996 lopussa lainakanta oli 372 492 000 mk. Korkohyvitystä maksetaan lainan muuttamisesta tai nostamisesta lukien 5 ensimmäisen lainavuoden ajan. Lainan kokonaiskorosta korkotuki

on enintään 4 %. Vuonna 1998 korkoavustuksiin arvioidaan tarvittavan yhteensä 14 000 000 mk. Vuodelta 1997 arvioidaan siirtyvän 5 000 000 mk käytettäväksi vuonna 1998. Lainoista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja 12 000 000 mk vuonna 1999, 10 000 000 mk vuonna 2000 ja sen jälkeen yhteensä 10 000 000 mk.

1998 määräraha	9 000 000
1997 määräraha	16 000 000
1996 tilinpäätös	5 000 000

49. *Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 175 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää maa- ja metsätalouden rakennepoliittisista toimenpiteistä annetun lain (1303/1994, muut. 443/1996), maaseutuelinkeinolain (1295/1990, muut. 660/1993, 805/1993, 1092/1993, 1093/1993, 25/1994, 1304/1994, 169/1995, 1286/1996 ja 1342/1996), maaseutuelinkeinojen rahoituslain ja maatilalain (188/1977) mukaisista korkotukilainoista, aikaisemman lainsäädännön mukaisista perusluotoista sekä eräiden maatilatalouden luottojen vakauttamisesta annettujen lakien (398/1981 ja 511/1985) mukaisista lainoista sekä maaseudun pienimuotoisen elinkeinotoiminnan edistämisestä annetun lain (1031/1986, muut. 1041/1989) mukaisista korkotukilainoista luottolaitoksille suoritettavien korkohyvitysten maksamiseen.

Vuonna 1998 korkotukilainoja saa hyväksyä enintään 800 000 000 mk.

Selvitysosa: Vuonna 1996 ja sen jälkeen myönnetyistä korkotukilainoista arvioidaan maksettavan luottolaitoksille korkotukea viisi prosenttiyksikköä markkinakorosta, kuitenkin niin, että viljelijän maksama korko on vähintään 2 prosenttiyksikköä. Ennen vuotta 1996 myönnetyistä maaseutuelinkeinolain mukaisista lainoista maksetaan luottolaitokselle korkotukea 50 % luottolaitoksen perimästä kokonaiskorosta, jonka arvioidaan olevan keskimäärin 8 %. Maatilalain mukaisille lainoille maksetaan korkohyvitystä lainansaajilta perittävän koron muutosten johdosta myöntövuodesta ja lainalajista riippuen keskimäärin 2—3,5 % lainojen maksamatta olevasta pääomasta. Maaseudun pienimuotoisen elinkeinotoiminnan edistämisestä annetun lain mukaisten lainojen korkohyvitys on 2,25 %. Koko lainakanta huomioon ottaen korkohyvitystä maksetaan keskimäärin 3,4 % lainapääomasta. Myönnettyjen lainojen pääoma oli vuoden 1996 lopussa yhteensä 4 241 527 000 mk.

Korkotukilainoista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja vuosittain seuraavasti:

	1998 milj. mk	1999 milj. mk	2000 milj. mk	2001 milj. mk	2002- milj. mk
Vuoden 1998 korkotukilainoista	20	37	33	30	114
Aikaisempien vuosien korkotukilainoista	155	138	126	113	465
Yhteensä	175	175	159	143	579

1998 määräraha	175 000 000
1997 määräraha	195 000 000
1996 tilinpäätös	149 131 135

34. Muut maatalouden menot

Selvitysosa: Valtionapua myönnetään maaseudun neuvontajärjestöille maatilatalouden ja maaseudun muun yritystoiminnan kehittämiseen ja elinvoimaisen maaseudun säilyttämiseen yhteiskunnan kannalta tarpeellisena pidettävällä tavalla. Neuvonnan vaikutusmahdollisuudet ja alueelliset kehittämistarpeet huomioon ottaen valtionapua kohdennetaan asetettavien vaikuttavuustavoitteiden mukaisesti.

40. *Valtionapu maaseudun elinkeinojen kehittämiseen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 67 400 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää maaseudun neuvon-

tajärjestöjen valtionavusta annetun valtioneuvoston päätöksen (VNp 1472/1992) mukaisesti lähinnä neuvontaan ja tutkimukseen myönnettävien valtionapujen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtionapua myönnetään maaseudun neuvontajärjestöille maatilatalouden ja maaseudun muun yritystoiminnan kehittämiseen ja elinvoimaisen maaseudun säilyttämiseen yhteiskunnan kannalta tarpeellisena pidettävällä tavalla. Neuvonnan vaikutusmahdollisuudet ja alueelliset kehittämistarpeet huomioon ottaen valtionapua kohdennetaan asetettavien vaikuttavuustavoitteiden mukaisesti. Neuvonnan vaikuttavuuden seuranta edellyttää kattavan asiakastietokannan rakentamista, joka on valmis vuonna 1998. Valtionapua arvioidaan myönnettävän seuraavasti:

	mk
Maatilatalouden ja muiden maaseutuelinkeinojen kehittäminen	51 750 000
Kotieläinjalostuksen ja -neuvonnan kehittäminen	6 300 000
Maaseutuelinkeinojen rationalisoinnin kehittäminen	1 200 000
Puutarhatalouden kehittäminen	4 250 000
Luonnonmukaisen tuotannon kehittäminen	3 900 000
Yhteensä	67 400 000

Maaseutuneuvonnalle on asetettu seuraavat tavoitteet:

Maaseutuyritysten kilpailukyvyn ja sopeutumisen parantamiseksi alennetaan neuvonnassa olevien tilojen kotoisen rehun sekä lopputuotteiden tuotantokustannuksia sekä edistetään tuottajaorganisaatioiden perustamista.

Maaseutuyritysten tuotteiden, palvelujen sekä tuotantotoiminnan laadun parantamiseksi neuvontajärjestöt osaltaan vaikuttavat siihen, että koko elintarvikeketjun kattavaa, vapaaehtoista ja yhteensovitettua laadunvarmistusmallia ryhdytään ottamaan käyttöön asteittain myös alkutuotannon osalta.

Maaseutuympäristön hoidon edistämisen osalta neuvonnalliset keinot ovat keskeisiä edistettäessä maatalouden ympäristönsuojelua. Luonnonmukaisen tuotannon neuvontaa tehostetaan resursseja uudelleensuuntaamalla ja yhteistyötä laajentamalla ja syventämällä. Luomutuotteiden markkinoinnin kehittämiseen ja menekinedistämiseen käytetään momentin 30.31.41 varoja.

Maaseutuelinkeinojen monipuolistamista ja verkostotaloutta edistetään liiketoimintasuunnitelmia laatimalla sekä neuvontaresursseja kohdentamalla.

Neuvonnan tulossopimus tukeutuu alueelliseen suunnitteluun. Järjestöt asettavat lisäksi tulostavoitteita toimintansa tuottavuudelle ja taloudellisuudelle.

1998 määräraha..... 67 400 000
1997 määräraha..... 69 400 000
1996 tilinpäätös..... 69 250 000

41. (30.34.41 ja 42) *Eräät korvaukset* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 360 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kasvinsuojelulain (1203/1994) 9 §:ssä tarkoitettujen korvausten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös enintään 200 000 mk hukkakauran torjunnasta annetun lain (178/1976, muut. 1660/1991 ja 1170/1993) ja asetuksen (541/1976) mukaisiin tarkoituksiin ja edellisiin vuosiin kohdistuvien hukkakauran torjuntakorvauksien maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös Siemenperunakeskuksen tuotantoalueella noudatettavista perunanviljelyn vaatimuksista annetun lain (356/1995) 2 ja 3 §:stä johtuvien perunanviljelyn lisäkustannusten korvaamiseen ja perunan vaalean rengasmädän tehostetun hävittämisen aiheuttamien menojen maksamiseen.

1998 määräraha..... 3 360 000
1997 määräraha..... 3 360 000
1996 tilinpäätös..... 13 289 033

44. *Hevostalouden edistäminen vedonlyönnistä hevoskilpailuissa kertyvillä varoilla* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 23 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää totopeliasetuksen (236/1995) 6 §:ssä tarkoitetusta valtion osuudesta suoritettavien avustusten maksamiseen, valtionavusta hevoskasvatuksen edistämiseen ja hevosurheilun tukemiseen annetun asetuksen (244/1992) mukaisesti sekä luottolaitosten varoista myönnettävistä eräistä korkotukilainoista annetun lain (1015/1977) mukaisten lainojen korkohyvitysten ja hevostalousneuvottelukunnan sekä hevostalouslain (796/1993) mukaisten menojen maksamiseen. Vuonna 1998 ei hyväksytä luottolaitosten varoista myönnettävistä eräistä korkotukilainoista annetun lain mukaisia uusia korkotukilainoja. Aiemmin myönnettyjen korkotukilainojen korkohyvitysten määrä on neljän ensimmäisen lainavuoden aikana 4 prosenttia

ja lainavuosien 5—8 aikana 2 prosenttia. Kahdeksannen lainavuoden jälkeen korkohyvitystä ei makseta.

Selvitysosa: Vedonlyönnistä hevoskilpailuissa arvioidaan valtionosuutena kertyvän 27 000 000 mk, jota vastaava tulo on merkitty momentille 12.30.30. Kun valtion osuudesta käytetään luvussa 30.70 myönnettäviä määrärahoja vastaavasti Maatalouden tutkimuskeskukselle hevostalouden tutkimukseen 1 000 000 mk sekä kun valtion osuudesta lisäksi vähennetään vuoden 1994 kolmannen lisätalousarvion momentin 30.34.44 perusteluihin viitaten 3 000 000 mk, valtion osuudesta jää tälle momentille 23 000 000 mk käytettäväksi hevostalouden edistämiseen.

Määrärahan arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	mk
Avustus hevostalousjärjestöjen toiminnan tukemiseen	2 000 000
Korkotuki	400 000
Avustus vedonlyöntilaitteiden linja- ja huoltomaksuihin	2 500 000
Avustus raviratojen kunnossapitokustannuksiin	1 000 000
Avustus hevoskasvatukseen	11 893 000
Palkintotuki ja muut avustukset	5 200 000
Hevostalousneuvottelukunnan menot	7 000
Yhteensä	23 000 000

Aikaisemmin myönnetyistä korkotukilainoista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja 150 000 mk vuonna 1999, 100 000 mk vuonna 2000 ja sen jälkeen yhteensä 50 000 mk.

1998 määräraha 23 000 000
1997 määräraha 22 000 000
1996 tilinpäätös 17 465 778

45. *Valtionapu 4H-toimintaan*

Momentille myönnetään 25 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää 4H-toiminnan tukemiseen.

Selvitysosa: Määrärahalla on tarkoitus tukea myös lannoitesäkkien keräystoimintaa sekä nuorisolle suunnattua metsälakien perusteiden opettamista.

1998 määräraha 25 500 000
1997 määräraha 25 500 000
1996 tilinpäätös 25 500 000

47. *Kasvinjalostustoiminnan edistäminen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen kasvinjalostustoiminnan edistämisestä annetun lain (896/1977, muut. 1305/1988) mukaisesti kasvinjalostajille jalostukseen, kotimaisen kasvinjalostustoiminnan edistämiseen sekä siihen ja kasvigeenivarojen säilyttämiseen ja käyttöön liittyviin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin.

Selvitysosa: Lain 6 §:n mukainen määrärahan vähimmäismäärä on 3 500 000 mk, mitä vastaavat tulot on merkitty momentille 12.30.32.

1998 määräraha 4 500 000
1997 määräraha 4 500 000
1996 tilinpäätös 3 462 897

36. Kala-, riista- ja porotalous (osa EU)

Selvitysosa: Luvussa budjetoitujen määrärahojen määrä on noin 214 milj. mk, mitä vastaavasti valtiolle arvioidaan kertyvän tuloja noin 145 milj. mk. Suurimmat tuloerät, joita vastaavat menot on budjetoitu tässä luvussa, ovat EU:n kalatalouden ohjauksen rahoitusvälineeltä saatavat tulot sekä riistanhoitomaksu- ja kalastuksenhoitomaksukertymät. Lisäksi luvussa on budjetoitu ne valtion rahoitettavaksi jäävät määrärahat, jotka tarvitaan EU:n yhteisen kalastuspolitiikan toimeenpanon edellyttämien ohjelmien ja muiden toimenpiteiden toteuttamiseen Suomessa.

25. *Kalakannan hoitovelvoitteet* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää vesioikeudellisten velvoitepäätösten lupaehtojen edellyttämistä kalakannan hoitotoimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Vastaavat tulot on merkitty

momentille 12.30.40. Määrärahan käyttöön kohdistuva arvonlisävero maksetaan momentilta 28.81.23.

1998 määräraha	7 000 000
1997 määräraha	6 000 000
1996 tilinpäätös	5 124 057

40. *Metsästyksen ja riistanhoidon edistäminen* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 35 170 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993, muut. 1398/1995) 3 §:ssä tarkoitettujen menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon riistanhoitomaksun suorittaneiden henkilöiden keskimääräinen lukumäärä, joka oli 293 080 vuosina 1994—1996 ja riistanhoitomaksun säilyttäminen edelleen 120 markan suuruisena. Vuonna 1998 kertyväksi arvioidut riistanhoitomaksut on merkitty momentille 12.30.39.

1998 määräraha	35 170 000
1997 määräraha	35 309 000
1996 tilinpäätös	35 407 000

41. *Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 14 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) 6 §:ssä tarkoitettujen menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Vastaava tulo on merkitty momentille 12.30.35. Määrärahaa käytetään hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen ehkäisemisestä ja korvaamisesta sekä hirvieläinkantojen seurannasta ja hirvieläinten tutkimuksesta aiheutuviin menoihin.

1998 määräraha	14 000 000
1997 määräraha	14 000 000
1996 tilinpäätös	13 167 800

42. *Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen*

Momentille myönnetään 9 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää petoeläinten tappamien porojen ja petoeläinten aiheuttamien muiden vahinkojen korvaamisesta, vahinkojen estämisestä ja petoeläinkantojen suojelemiseksi tarvittavista toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi petoeläinten tappamien porojen korvaamisesta (574/1956) annetun lain kumoamiseksi. Petoeläinvahinkojen korvaamisperusteet on tarkoitus määrätä valtioneuvoston päätöksellä. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 1 000 000 mk petoeläinvahinkojen lisääntymisen vuoksi ja vähennyksenä 1 000 000 mk kotkien aiheuttamien porovahinkojen korvausten siirtymisenä maksettavaksi ympäristöministeriön pääluokasta momentin 35.30.61 määrärahasta. Kotkien poroille aiheuttamien vahinkojen johdosta maksettiin korvauksia vuoden 1996 osalta 1 164 750 mk ja vuoden 1995 osalta 612 300 mk.

1998 määräraha	9 000 000
1997 määräraha	9 000 000
1996 tilinpäätös	7 967 256

43. *Porotalouden edistäminen* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 9 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää porotalouden edistämiseen myönnettävien valtionapujen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon Suomen ja Norjan sekä Suomen ja Venäjän välisten poroaitasopimusten edellyttämät rakennus- ja kunnossapitotoimenpiteet. Määrärahan arvioidaan jakautuvan eri käyttötarkoituksiin seuraavasti:

	mk
Porotalouden koetoiminta	300 000
Paliskuntain yhdistyksen tukeminen	4 500 000
Poroaitojen rakentaminen ja kunnossapito	4 700 000
Yhteensä	9 500 000

1998 määräraha	9 500 000
1997 määräraha	9 500 000
1996 tilinpäätös	7 500 000

44. *Tenojoen kalastuslupamaksut ja viehekalastusmaksut* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 18 150 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Tenojoen kalastuslupatuloista kalastuskunnille ja muille vesialueen omistajille palautettavan osuuden maksamiseen sekä kalastuslain (286/1982, muut. 1045/1996) 89 a §:n mukaisesti palautuksina vesialueiden omistajille ja vuonna 1998 kerättävien viehekalastusmaksujen kannosta valtiolle aiheutuvien kulujen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vuonna 1997 kertyväksi

arvioidusta Tenojoen kalastuslupatulosta kalastuskunnille ja muille vesialueen omistajille palautettavana osuutena noin 1 400 000 mk. Tenojoen kalastusluvista vuonna 1998 kertyvä tulo on merkitty momentille 12.30.41. Määrärahan mitoituksessa on lisäksi otettu huomioon vesialueiden omistajille vuonna 1998 jaettavana määränä 15 950 000 mk, mikä saadaan kun vuonna 1997 kertyväksi arvioidusta viehekalastusmaksutuotosta 16 750 000 mk vähennetään näiden maksujen kannosta valtiolle vuonna 1997 aiheutuvaksi arvioidut kulut, joiden määräksi on arvioitu vuoden 1997 talousarviossa 800 000 mk. Valtiolle arvioidaan vuonna 1998 aiheutuvan kuluja viehekalastusmaksujen kannosta 800 000 mk. Vuonna 1998 kertyväksi arvioidut viehekalastusmaksut on merkitty momentille 12.30.36.

1998 määräraha	18 150 000
1997 määräraha	2 200 000
1996 tilinpäätös	1 082 044

45. *Kalatalouden edistäminen* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 41 717 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kalastuslain (286/1982, muut. 1355/1993) 91 §:n perusteella vesialueiden omistajille kalavesien käytöstä maksettaviin korvauksiin, kalastusaluetoiminnasta, kalastusalan järjestöjen toiminnasta, kalatalouden edistämisestä sekä valtiolle maksun kannosta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen kolmea pohjoisinta kuntaa koskevan kalastuslain (503/1951) kumoamiseksi ja kalastuslain (286/1982) ulottamiseksi koskemaan myös mainittua aluetta. Tällöin kalastuslain (286/1982, muut. 1355/1993) 90 §:n mukaan valtion talousarvioon on vuosittain otettava kalatalouden edistämiseen määräraha, joka vastaa ainakin sitä määrää, mikä kolmen edellisen vuoden aikana kalastuksenhoitomaksun suorittaneiden henkilöiden keskimääräisen lukumäärän ja kulumassa olevan vuoden kalastuksenhoitomaksun suuruuden perusteella laskien on katsottava kalastuksenhoitomaksuvaroina kertyvän. Kalastuksenhoitomaksun suorittaneiden henkilöiden keskimääräinen lukumäärä vuosina 1994—1996 oli pohjoisten kuntien osalta 23 341 kpl ja muun Suomen osalta 498 126 kpl. Pohjoisten kuntien ja muun Suomen kalastuksenhoitomaksuja suorittaneissa henkilöissä on päällekkäisyyttä, mutta koska päällekkäisyyden suuruudesta ei ole tietoa, ei sitä ole otettu huomioon. Kalastuslain (286/1982, muut. 1355/1993 ja 1045/1996) 88 §:n mukainen kalastuksenhoitomaksu on 80 markkaa kalenterivuodelta ja 20 markkaa seitsemän vuorokauden jaksolta. Kun viikkolupia ei vielä ollut vuosina 1994—1996, on lakien mukainen määrärahan vähimmäismäärä 41 717 000 mk. Lisäksi on tarkoitus tehostaa kalastuksenhoitomaksun markkinointia. Vuonna 1998 kertyviksi arvioidut kalastuksenhoitomaksut on merkitty momentille 12.30.37.

1998 määräraha	41 717 000
1997 määräraha	43 257 000
1996 tilinpäätös	45 890 000

46. *Elinkeinokalatalouden markkinoinnin ja rakennepolitiikan edistäminen (osa EU)* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 75 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää elinkeinokalatalouden kansallisesti rahoitettavista edistämistoimenpiteistä aiheutuvien menojen sekä kalatalouden ohjaamisen rahoitusvälineen varoista ja maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosastosta rahoitettavien kalataloutta koskevien toimenpiteiden EU:n rahoitusosuuden ja valtion rahoitusosuuden maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös Euroopan aluekehitysrahastosta ja Euroopan sosiaalirahastosta rahoitettavan PESCA-yhteisöaloiteohjelman valtion rahoitusosuuden maksamiseen. Määrärahasta on varattu 25 980 000 mk EU:n osarahoittamien hankkeiden valtion rahoitusosuutta varten.

Määrärahasta osa on alueiden kehittämisestä annetun lain 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon EU:n yhteisen kalastuspolitiikan mukaisina menoina, joissa on otettu huomioon myös yhteisöaloitteista aiheutuvat menot, 62 780 000 mk. Tästä EU:n rahoitusosuutta arvioidaan olevan 36 800 000 mk ja kansallista rahoitusosuutta 25 980 000 mk. Momentille 12.30.03 on arvioitu kertyvän 35 880 000 mk kalatalouden tukemiseen ja momentille 12.30.01 1 000 000 mk kalatalouden interventiotoimintaan. Määrärahaa käytetään myös kalatalouden korkotukilainoista annetun lain (1/1976, muut. 565/1989) ja

kalastusvakuutuslain (331/1958, muut. 240/1992) mukaisten sekä maa- ja metsätalousministeriön määräämin perustein avustuksina kalan kuljetuksesta, kalatalouden tiedottamisesta, kalankäytön edistämisestä, kahdenvälisten kalastussopimusten nojalla myönnetyistä saaliskiintiöistä sekä muusta elinkeinokalatalouden edellytysten parantamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Vuonna 1998 näihin tarkoituksiin varataan 12 220 000 mk, joka jää kokonaan kansallisista varoista maksettavaksi.

Määrärahan arvioitu käyttö, milj. mk:

	Kansallinen osuus	EU:n osuus	Yhteensä
Sektorisuunnitelma 5a	15,95	27,38 (KOR)	43,33
6-ohjelma	5,25	4,75 (KOR)	10,00
Yhteisöaloite Pesca	3,78	2,67 (KOR)	6,45
Tuottajajärjestöjen tukeminen	1,0	1,0 (KOR)	2,0
Interventiotoiminta	—	1,0 (EMOTR)	1,0
EU-tehtävät yhteensä	25,98	36,80	62,78
Kansalliset toimenpiteet	12,22	—	12,22
Yhteensä	38,20	36,80	75,00

Pesca-yhteisöaloitetta rahoitetaan myös EAKR:n varoista, jotka on budjetoitu sisäasiainministeriön hallinnonalalle ja ESR:n varoista, jotka on budjetoitu työministeriön hallinnonalalle.

Vuoden 1996 lopussa arvioitu kalastajalainojen pääomakanta oli 17 074 000 mk ja kalan markkinointilainojen pääomakanta 9 430 000 mk. Aikaisempien vuosien korkotukilainoista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja vuonna 1998 0,1 milj. mk, vuonna 1999 0,08 milj. mk, vuonna 2000 0,06 milj. mk, vuonna 2001 0,06 milj. mk sekä vuonna 2002 ja sen jälkeen 0,06 milj. mk.

1998 määräraha 75 000 000
1997 määräraha 69 700 000
1996 tilinpäätös 73 500 000

77. *Kalataloudelliset rakentamis- ja kunnostushankkeet* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää luonnonravintolammikoiden suunnittelu- ja rakentamishankkeiden sekä lähinnä vaelluskalakantojen turvaamiseen ja elvyttämiseen tähtäävien kalatalousdellisten kunnostushankkeiden sekä muiden kalataloutta edistävien rakennushankkeiden suunnittelu- ja toteuttamismenojen maksamiseen.

1998 määräraha 4 500 000
1997 määräraha 4 500 000
1996 tilinpäätös 4 500 000

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan tutkimus ja tarkastus

(Luvut 30.38, 65, 70, 72, 76, 83 ja 84)

Selvitysosa: Hallinnonalan tutkimusta ohjataan ja rationalisoidaan siten, että se palvelee tehokkaasti päätöksentekoa, hallinnonalan tavoitteiden saavuttamista ja hallinnon asiakkaita. Ministeriö ohjaa toimialaansa kohdistuvaa tutkimusta tulosohjauksen lisäksi myös momentille 30.99.27 osoitettavia sitomattomia yhteistutkimusvaroja kohdentamalla. Vuonna 1998 yhteistutkimusvarojen mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 10 milj. mk elintarvike- ja metsäklustereita koskevaan tutkimukseen. Maa- ja metsätalousministeriö koordinoi kotimaassa EU:n 4. tutkimuksen ja kehittämisen puiteohjelmaan kuuluvaa maatalous-kalatalousohjelmaa, joka sisältää maa-, metsä-, kotieläin-, puutarha-, elintarvike- ja kalatalouden alkutuotantoon, tuotantopanoksiin, jatkojalostukseen ja tuotteiden loppukäyt-

töön liittyvän tutkimuksen. Eläintautien ja kasvitautien leviämisen estämiseksi suoritettava tarkastus ja valvonta samoin kuin eläimistä saatavien elintarvikkeiden, rehujen ja kasvituotteiden laadun ja turvallisuuden varmentamiseksi suoritettava tarkastus ja valvonta on osa EU:n tarkastus- ja valvontajärjestelmää, josta on säädetty EU:n direktiiveissä ja kansallisissa säännöksissä. Yksityiskohtaiset toiminnan tavoitteet on esitetty seuraavissa tutkimus- ja tarkastuslaitoksia koskevissa lukuperusteluissa.

38. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos

Selvitysosa: Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen tehtävänä on suorittaa kalataloutta, riistataloutta ja porotaloutta koskevia tutkimuksia ja kokeita sekä harjoittaa valtion kalanviljelytoimintaa. Tutkimuslaitoksen evaluointi valmistuu vuonna 1998. Toiminnan rahoituksessa EU:n osuutta lisätään. Maa- ja metsätalousministeriö on vuoden 1998 talousarvion valmisteluun liittyen asettanut alustavasti Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitokselle seuraavat tulostavoitteet:

Kalakantojen ja kalavesien tutkimuksessa tuotetaan tutkimuksia kantojen tilasta ja siihen vaikuttavista tekijöistä sekä kalakantojen hoitomenetelmistä. Tärkeimmistä kalavaroista tehdään kanta-arviot saalisennusteineen. Rakennettujen sekä rehevöityneiden vesistöjen kalataloudelliseen kunnostamiseen ja kalakantojen hoidon kehittämiseen tähtäävää tutkimusta lisätään. Kalaistutusten tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden tutkimusta monipuolistetaan.

Elinkeinokalatalouden tutkimuksessa tehdään laaja tutkimus onginnan ja pilkinnän, viehekalastuksen ja muun kalastuksen aiheuttaman kalastuspaineen jakautumisesta kalastusalueittain. Vapaa-ajan kalastusta koskeva tutkimus laajenee. Vesiviljelytutkimuksen tavoitteena on luoda tiedolliset edellytykset viljelyelinkeinon rakenteelliselle monipuolistumiselle, kannattavuuden paranemiselle ja toimintaedellytysten säilymiselle myös tiukentuvien ympäristövaatimusten vallitessa.

Riistantutkimuksessa tuotetaan arviot riistakantojen runsaudesta mm. metsästyksen suunnittelun pohjaksi. Hirvi- ja maasuurpetoseurantatutkimusta monipuolistetaan. Elinympäristötutkimuksessa selvitetään erityisesti metsän ja viljelysympäristön rakenteen ja käytön vaikutuksia riistan hyvinvointiin. Maasuurpetojen ja merihylkeiden aiheuttamien vahinkojen esiintymisen ja estämismahdollisuuksien tutkimusta lisätään.

Porotutkimuksessa selvitetään laidunten kantokyvyn ja poromäärien suhdetta sekä kartoitetaan kesälaidunten tilaa.

Tilastotoimi tuottaa viralliset kalatalous- ja riistatilastot.

Vesiviljely. Uhanalaisia kalakantoja ylläpidetään viljelyn avulla ja myymällä niiden mätiä sekä elvyttämällä istutuksin tärkeimpinä kohteina mereen laskevien jokien ja suurten sisävesien alkuperäiset lohi-, taimen- ja siikakannat sekä harjus, nieriä ja toutain. Tuotantokapasiteetin ja kustannusrakenteen sopeuttamista muuttuneisiin tarpeisiin jatketaan. Tuotannon markkinointia ja kannattavuutta lisätään välttäen kilpailua yksityisen sektorin kanssa. Toimintaa suunnataan uusien vesiviljelytuotteiden kehittämiseen.

Vesiviljelyn tuotantomäärät ja yksikkökustannukset vuosina 1996—1998:

	Tuotantomäärä (litraa, py)			Yksikkökustannukset (mk/mätilitra tai mk/poikasyksikkö)		
	1996	1997	1998	1996	1997	1998
Mäti (litraa)	4 441	4 660	4 600	3 123	3 030	3 000
Laitospoikaset, py 50 g, kpl	1 821 505	1 810 000	1 800 000	8,81	8,55	8,40
Luonnonravintopoikaset, py 5 g, kpl	2 303 545	2 400 000	2 200 000	1,42	1,38	1,34

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen kustannusten, tulojen ja henkilötyövuosien arvioidaan jakautuvan tulosalueille seuraavasti:

Tulosalue	1996 milj. mk kust.	tulot	1997 milj. mk kust.	tulot	1998 milj. mk kust.	tulot	htv
Kalakantojen ja kalavesien tutkimus	41,0	1,9	41,5	1,9	41,8	2,4	95
Elinkeinokalatalouden tutkimus	17,7	0,5	17,7	0,6	17,9	0,8	47
Riistantutkimus	9,9	0,1	10,0	0,1	10,2	0,1	25
Porotutkimus	3,6		3,8		3,8		5
Tilastotoimi	3,5		3,3		3,2	0,1	11
Vesiviljely	37,3	7,7	37,2	6,7	36,4	7,4	93
— Kalakantojen ja luonnon monimuotoisuuden ylläpito	14,5		14,4		14,1		
— Inarin alueen hoito	5,8		5,8		5,7		
— Tornionjoen hoito	4,6		4,6		4,5		
— Tuotanto tutk. ja jalostusta varten	3,6		3,6		3,5		
— Muu tuotanto	7,3		7,3		7,2		
— Sopimuskasvatus	1,5		1,5		1,4		
Muu palvelutuotanto	1,7	1,8	1,6	1,6	1,4	1,3	6
Yhteensä	114,7	12,0	115,1	10,9	114,7	12,1	282

Maksullisen toiminnan kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko (1 000 mk)

	1996 toteutuma	1997 ennakoitu	1998 TAE
Tutkimus-, tilasto- ja palvelusuoritteet			
Maksullisen toiminnan tulot	4 550	3 700	3 900
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset	2 688	2 160	2 260
Käyttöjäämä	1 862	1 540	1 640
% tuloista	41	42	42
Osuus yhteiskustannuksista	1 526	1 240	1 270
Yli-/Alijäämä	336	300	370
% tuloista	7	8	9
Tulot % kustannuksista	108	109	110
Vesiviljelytuotteet			
Maksullisen toiminnan tulot	6 863	6 600	7 000
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset	4 275	4 050	4 050
Käyttöjäämä	2 588	2 550	2 950
% tuloista	38	39	42
Osuus yhteiskustannuksista	3 109	2 900	3 000
Yli-/Alijäämä	—521	—350	—50
% tuloista	—8	—5	—1
Tulot % kustannuksista	93	95	99

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 76 110 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n tutkimushankkeiden rahoittamiseen. Määrärahasta saa käyttää elvytettävien kalakantojen mädin myynnin hintojen alentamiseen enintään 400 000 mk.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon nettobudjetoitavina maksullisen palvelutoiminnan tuloina 3 900 000 mk, vesiviljelytuotteiden myyntituloina 7 000 000 mk ja muina tuloina 200 000 mk sekä EU-tutkimushankkeiden rahoitusosuutena 1 000 000 mk. Emokalaviljelyllä tuotettujen elvytettävien kalakantojen mädin hintatuki on välttämätöntä, jotta mäti on kalan jatkokasvattajalle hinnaltaan kilpailukykyinen markkinoilla olevan muun mädin kanssa. Määrärahan mitoituksessa on tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi otettu huomioon lisäyksenä 1 210 000 mk 10 henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02.

Menojen ja tulojen erittely:

	mk
Bruttomenot	88 210 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	6 300 000

Muut toimintamenot	81 910 000
Bruttotulot	12 100 000
Maksullisen toiminnan tulot	10 900 000
— muut suoritteet	10 900 000
Muut tulot	200 000
EU-rahoitusosuus	1 000 000
Nettomenot	76 110 000
1998 määräraha	76 110 000
1997 määräraha	75 227 000
1996 tilinpäätös	74 419 000

24. *Arvokalojen sopimuskasvatustoiminta* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 7 200 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää istutuspoikasten lunastamisesta aiheutuvien menojen ja arvokalakantoja koskevista uusista sopimuksista aiheutuvien palkkaus- ja muiden kulutusmenojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen.

1998 määräraha	7 200 000
1997 määräraha	7 200 000
1996 tilinpäätös	7 018 000

74. *Kalanviljelylaitosten rakennustyöt* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 100 000 mk.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon tutkimuslaitoksen tutkimus- ja vesiviljelytoiminnan aiheuttamien muutostöiden ja kalanviljelylaitosten pienehköjen peruskorjausten aiheuttamat menot, jotka laitos itse suorittaa.

1998 määräraha	2 100 000
1997 määräraha	2 700 000
1996 tilinpäätös	7 000 000

65. Geodeettinen laitos

Selvitysosa: Geodeettisen laitoksen tehtävänä on tyydyttää kartastoalan tutkimustarpeet maassamme, huolehtia maamme kartaston geodeettisista ja astronomisista perusmittauksista ja painovoimamittauksista sekä kehittää tieteellisiä mittaus-, laskenta- ja analysointimenetelmiä paikkatiedon tuottamiseksi, käsittelemiseksi ja hyödyntämiseksi.

Maa- ja metsätalousministeriö on vuoden 1998 talousarvioon liittyen asettanut alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Muutokset

Fotogrammetrian, erityisesti kaukokartoituksen merkitys luonnontilan seurannan välineenä ja laitoksen asema alan asiantuntijavirastona on korostunut Suomen liityttyä Euroopan unioniin.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Painovoiman perusverkko valmistui vuonna 1996. Sen tihentäminen 25-kertaiseksi on kansantaloudellisesti välttämätöntä. Työn laajuuden vuoksi on tihennykset suunnattava malmikriittisille alueille.

Huolehtimalla geodeettisista koordinaattijärjestelmistä ja jatkamalla geodeettisia mittauksia korkeimmalla tarkkuustasolla satelliittitekniikan avulla voidaan varmistaa valtakunnallisen kartoituksen laatu ja ajantasaisuus.

Jatkamalla ja saattamalla kolmas tarkkavaaitus suunnitelman mukaisesti päätökseen voidaan luoda ajantasainen korkeusjärjestelmä, jossa maannousun aiheuttamat virheet on otettu huomioon.

Palvelutavoitteet

Tutkimustoiminnan pysyvänä tavoitteena on toimia tehokkaasti kartastoalan valtakunnallisena tutkimuskeskuksena ja tehdä ajankohtaista, kansainvälisesti korkeatasoista tutkimusta geodesian, fotogrammetrian ja kaukokartoituksen, kartografian ja geoinformatiikan sekä painovoimamittauksen tutkimusaloilla, jotta laitoksen tutkimustietoa voitaisiin hyödyntää jatkuvasti koko kartastoalalla ja erityisen laaja-alaisesti maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla.

Lisäksi huolehditaan, että

— Metsähovin tutkimusaseman toiminta kansainvälisenä satelliittien seuranta-asemana jatkuu häiriöttömästi.

— Pysyvien GPS-seuranta- ja tukiasemien toiminta vastaa käyttäjien tarpeita ja palvelutoiminta on tehokasta.

— Kolmannen tarkkavaaituksen kenttätyöt

ja painovoimamittaukset toteutuvat pitkän aikavälin suunnitelman mukaisesti.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään nettomäärärahaa 15 000 000 mk.
Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden rahoittamiseen.
Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa tuloina on otettu huomioon tutkimushankkeisiin EU:lta saatavat tulot. Muut tulot on merkitty momentille 12.30.65.

Menojen ja tulojen erittely:

	mk
Bruttomenot, muut toimintamenot	15 300 000
Bruttotulot, muut tulot	300 000
Nettomenot	15 000 000

1998 määräraha	15 000 000
1997 määräraha	15 000 000
1996 tilinpäätös	15 073 000

70. Maatalouden tutkimuskeskus

Selvitysosa: Maatalouden tutkimuskeskus (MTT) toteuttaa osaltaan ministeriön asettamia maaseudun sekä maa- ja elintarviketalouden kehittämistavoitteita. Se edistää elintarviketalouden kilpailukykyä ja maaseudun elinvoimaisuutta ja viihtyisän elinympäristön säilyttämistä. Se tuottaa ja välittää tieteelliseen tutkimukseen perustuvaa tietoa maa- ja elintarviketalouden kehittämiseksi sekä osallistuu teknologian siirtoon alan yrityksille. Laitoksen toiminnan kansainvälinen arviointi tehtiin vuonna 1996, jonka toimenpide-ehdotuksia aletaan toteuttaa.

Maa- ja metsätalousministeriö on vuoden 1998 talousarvion valmisteluun liittyen asettanut MTT:lle alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Maidontuotanto- ja jalostustutkimuksen tavoitteena on alentaa rehukustannuksia ja vähentää ympäristöhaittoja, tehostaa rehujen hyväksikäyttöä, kehittää ruokintajärjestelmiä, kotieläinten hyvinvointia, niiden jalostusmenetelmiä, maitoteknologiaa ja maitotuotteita sekä tuotteiden terveydellistä ja ravitsemuksellista laatua. Menossa olevan Maitotutkimusohjelman tueksi käynnistetään Nurmitutkimusohjelma. Osaamisalue tuottaa 13 elinkeinoa tukevaa tuotetta, menetelmää tai muuten tärkeää tutkimustulosta (vuonna 1996 11 kpl).

Lihan- ja munantuotantotutkimuksen tavoitteena on alentaa rehuviljan tuotantokustannuksia ja karjasuojien rakentamiskustannuksia, parantaa rehujen hyväksikäyttöä sekä kehittää eläinjalostusmenetelmiä, tuotantoympäristöä ja lopputuotteen laatua. Kananmunalle etsitään uusia käyttömuotoja. Osaamisalue tuottaa 10 elinkeinoa tukevaa tuotetta, menetelmää tai muuten tärkeää tutkimustulosta (vuonna 1996 8 kpl).

Elintarvikeviljojen ja öljykasvien tutkimuksen tavoitteena on tuotantokustannusten alentamisen ja satotason kohottamisen ohella kehittää sadon käyttötarkoituksenmukaista laatua, teollisuutta ja tuottajia palvelevia tuotannon laadunohjausjärjestelmiä, tuotannon alueellista erikoistumista sekä viljelykasvien ja peltoalan käytön monipuolistamista. Aloitettavan kauratutkimusohjelman lisäksi kotimaisten viljojen kilpailukykyä edistetään suuntaamalla tutkimuspanosta rukiin ja vehnän tutkimukseen. Osaamisalue tuottaa 7 elinkeinon kehittämistä tukevaa tuotetta, menetelmää tai muuten tärkeää tutkimustulosta (vuonna 1996 5 kpl).

Kasvisten, marjojen ja perunan tutkimuksen tavoitteena on kehittää tuotannon laatujärjestelmiä (mm. integroitu viljely), mallintaa puutarhakasvien kasvua, edistää laadukkaan perunan tuotantoa ja sen vientiedellytyksiä, identifioida tuotteiden terveydellisiä ja ravitsemuksellisia laatuominaisuuksia sekä kehittää uusien kasvien (esim. lääke- ja maustekasvit) tuotantomenetelmiä ja käyttöönottoa.

Kasvihuonetuotannon tutkimuksen tavoitteena on kehittää biologisen ja integroidun torjunnan menetelmiä sekä kasvihuoneiden viljelyolojen hallintaa ja säätöä (ravinne- ja vesitalous, valotus). Alueet tuottavat yhteensä 7 elinkeinon kehittämistä tukevaa tuotetta, menetelmää tai muuten tärkeää tutkimustulosta (vuonna 1996 5 kpl).

Non food-kasvintuotantotutkimuksen tavoitteena on kehittää kuitu- ja energiakasvien tuotantoa ja selvittää sen ympäristövaikutuksia, tehostaa maatilojen energian käyttöä eri-

tyisesti kotimaisen polttoaineen avulla, löytää uusia non food-kasveja ja kehittää niiden tuotantotekniikkaa. Osaamisalue tuottaa 3 elinkeinoa tukevaa tuotetta, menetelmää tai muuten tärkeää tutkimustulosta (vuonna 1996 2 kpl).

Hevostutkimuksen painoaloina ovat jalostus-, lisääntymis- sekä valmennustutkimus.

Turkistutkimuksessa parannetaan eläinten hyvinvointia ja turkistarhojen ympäristönsuojelua. Osaamisalue tuottaa 6 elinkeinoa tukevaa tuotetta, menetelmää tai muuten tärkeää tutkimustulosta (vuonna 1996 5 kpl).

Informaatiojärjestelmien osalta kehitetään edelleen Agronet-palvelua, MTT:n tutkimustietojärjestelmää, paikkatietojärjestelmää, seuranta- ja ennustemenetelmiä sekä erilaisia laatujärjestelmiä. Osaamisalue tuottaa 5 elinkeinoa tukevaa tuotetta, menetelmää tai muuten tärkeää tutkimustulosta (vuonna 1996 5 kpl).

Maatalouden ympäristönsuojelututkimuksen painoaloja ovat maatalouden vesistökuormituksen ja kaasumaisten päästöjen vähentäminen, viljelymaan ja tuotteiden puhtauden varmistaminen, ravinteiden kierrätys (maatalouden, teollisuuden ja asutuksen jätteiden hyväksikäyttö), ilmastonmuutoksen vaikutukset kasvintuotantoon sekä vastatoimet radioaktiivisten aineiden ravintokasveihin ja kotieläimiin kertymisen estämiseksi.

Ympäristön- ja maisemanhoitotutkimuksen painoaloja ovat maatalouden kestävän kehityksen määrittely, kotieläinten laidunnuksen ja maisemoinnin yhteensovittaminen sekä siihen liittyvät luonnon monimuotoisuuskysymykset, kasvien ja kotieläinten geneettisen diversiteetin säilyttäminen, maataloustuotannon ekologiset vaikutukset sekä viherrakentaminen ja erityisesti maamme luonnonvaraisten kasvien käyttö viherrakentamisessa. Alueet tuottavat yhteensä 12 elinkeinoa tukevaa tuotetta, menetelmää tai muuten tärkeää tutkimustulosta (vuonna 1996 11 kpl).

MTT osallistuu maaseudun yritystoiminnan kehittämishankkeisiin yhdessä alan muiden toimijoiden kanssa (mm. Agropolis). Kehittämishankkeiden määrä säilytetään nykyisenä (25 kpl).

MTT:n julkaisutoiminnan kokonaismäärä pysyy entisellään (n. 1 500 suoritetta/vuosi), mutta asiantuntijatarkastettujen tieteellisten artikkeleiden tavoite on 150 kpl (vuonna 1995 86 kpl, vuonna 1996 123 kpl).

Maatalouden tutkimuskeskuksen tutkimusten, tulojen, menojen ja henkilötyövuosien arvioidaan jakautuvan vuonna 1998 seuraavasti:

	Tutkimusten lukumäärä	Tulot milj. mk	Menot milj. mk	Henkilötyövuodet
Maidontuotanto ja -jalostus	43	6,5	37,7	159
Lihan- ja munantuotanto	23	3,3	19,0	83
Elintarvikeviljojen ja öljykasvien tuotanto	34	2,4	13,9	59
Kasvikset, marjat, peruna ja kasvihuonetuotanto	36	4,9	29,5	128
Non food-kasvihuonetuotanto	7	0,6	3,5	15
Hevoset, turkiseläimet ja muu kotieläintalous	9	0,9	5,4	24
Informaatiojärjestelmät	10	1,1	6,5	30
Maatalouden ympäristönsuojelu sekä ympäristön- ja maisemanhoito	66	4,2	24,1	104
Muu tutkimuksellinen toiminta	3	0,9	5,0	23
Palveluyksiköt	—	4,5	27,9	119
Yhteensä	231	29,3	172,5	744

Budjetin ulkopuolista rahoitusta arvioidaan olevan käytössä lisäksi n. 34 milj. mk, johon sisältyy EU:n maataloustuotannon tukia n. 3,5 milj. mk. Rahoituksella arvioidaan voitavan palkata noin 119 henkilötyövuotta vastaava henkilöstö.

Maatalouden tutkimuskeskuksen maksullisen toiminnan nettotuloina arvioidaan kertyvän 1 648 000 mk momentille 12.30.70. Maksullisen toiminnan erillismenoiksi arvioidaan 12 769 000 mk ja vastaavasti tuloiksi 14 417 000 mk.

Nettobudjetoidun maksullisen toiminnan tunnuslukutaulukko:

	1996 toteutuma		1997 ennakoitu		1998 TAE	
	Julkis-oikeudelliset	Liike-taloudelliset	Julkis-oikeudelliset	Liike-taloudelliset	Julkis-oikeudelliset	Liike-taloudelliset
Maksullisen toiminnan tulot tmk	224	21 155	240	18 456	250	14 167
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset tmk	194	16 920	200	14 965	210	12 559
Käyttöjäämä tmk	30	4 235	40	3 491	40	1 608
Käyttöjäämä, % tuloista	13	20	16	19	16	11
Osuus yhteiskustannuksista tmk	25	3 317	40	2 935	40	2 608
Ylijäämä/alijäämä tmk	5	917	0	556	0	—1 000
Ylijäämä/alijäämä, % tuloista	2	4	0	3	0	—7

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 141 900 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n tutkimushankkeiden rahoittamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi otettu huomioon lisäyksenä 1 089 000 mk yhdeksän henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina tuloina muut kuin momenteille 12.30.32, 12.30.70 ja 12.30.99 kertyvät laitoksen toiminnasta aiheutuvat tulot. Nettobudjetoitavina tuloina arvioidaan kertyvän EU:n rahoitusosuutena tutkimushankkeisiin 2 500 000 mk, tutkimussopimustoiminnan tuloina 7 000 000 mk ja muina tuloina 5 400 000 mk, joka sisältää momentilta 12.30.70 siirrettyjä maatilataloustuotteiden myyntituloja 3 900 000 mk. Puutarhakasvien jalostusmaksuina kertyvät tulot on merkitty momentille 12.30.32 ja pääomaluonteiset tulot momentille 12.30.99.

Menojen ja tulojen erittely:

	mk
Bruttomenot, muut toimintamenot	156 800 000
Bruttotulot, muut tulot	14 900 000
Nettomenot	141 900 000

1998 määräraha	141 900 000
1997 määräraha	142 000 000
1996 tilinpäätös	142 600 000

22. *Torjunta-ainetarkastukset* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 050 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää torjunta-aineasetuksen (792/1995) 18 §:ssä tarkoitetusta toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää keskimäärin enintään 12 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Tarkastustoiminnasta aineiden myynnin perusteella kertyvät tulot on merkitty momentille 12.30.83.

1998 määräraha	2 050 000
1997 määräraha	2 050 000
1996 tilinpäätös	2 050 000

74. *Talonrakennukset* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 600 000 mk.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään tutkimuskeskuksen toiminnasta aiheutuviin muutostöihin sekä kylmien kevytrakenteisten Maatalouden tutkimuskeskuksen hallinnassa olevien maatalousrakennusten pienehköihin korjaustöihin, joiden menot laitos itse suorittaa. Maatalouden tutkimuskeskuksen varsinaiset talonrakennusmäärärahat on budjetoitu lukuun 28.64.

1998 määräraha	600 000
1997 määräraha	600 000
1996 tilinpäätös	6 850 000

77. *Maa- ja vesirakennustyöt* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 100 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Maatalouden tutkimuskeskuksen maa- ja vesirakennustöistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

1998 määräraha	100 000
1997 määräraha	100 000
1996 tilinpäätös	100 000

88. *Muut finanssisijoitukset*

Momentille myönnetään 200 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Agropolis Oy:n osakkeiden merkintään.

Selvitysosa: Maatalouden tutkimuskeskuksen tehtävänä on tuottaa ja välittää tieteelliseen tutkimukseen perustuvaa tietoa maa- ja elintarviketalouden kehittämiseksi sekä osallistua

teknologian kehittämiseen ja siirtoon alan yrityksille. Tutkimuslöydösten jalostaminen markkinointikelpoisiksi tuotteiksi, käyttökelpoisiksi menetelmiksi tai palveluiksi ei sovellu Maatalouden tutkimuskeskuksen tehtäväksi. Agropolis Oy:n tavoite yhdistää nopeasti ja joustavasti tutkimuksen tulokset sekä maaseudun yritysten ja yritysverkkojen taidollinen osaaminen uudeksi yritystoiminnaksi tukee osaltaan tutkimuskeskuksen kokonaistavoitteiden saavuttamista, minkä vuoksi Maatalouden tutkimuskeskuksen osallistuminen yhtiön toimintaan täysivaltaisena päättäjänä on tärkeää. Osakkeiden merkintä tuo Maatalouden tutkimuskeskukselle noin 25 prosentin omistusosuuden.

1998 määräraha 200 000

72. Maatalouden taloudellinen tutkimuslaitos

Selvitysosa: Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen (MTTL) tehtävänä on suorittaa maaseutuelinkeinoja ja elintarviketaloutta koskevaa taloustieteellistä tutkimusta maaseudun yrittäjien, hallinnon ja muiden sidosryhmien tarpeisiin. Laitoksen kansainvälinen arviointi aloitetaan vuonna 1998. Maa- ja metsätalousministeriö on vuoden 1998 talousarvion valmisteluun liittyen asettanut alustavasti Maatalouden taloudelliselle tutkimuslaitokselle seuraavat tulostavoitteet:

EU-jäsenyyden vaikutukset maatilojen tuloja kustannuskehitykseen selvitetään vuosittain.

Viljelijöiden tulorakenne sekä tulotaso verrattuna muihin väestöryhmiin ja muiden EU-maiden viljelijöihin selvitetään vuosina 1998—1999.

Useiden tutkimuslaitosten yhteistyönä toteutetun MATEUS-hankkeen päättyessä varmistetaan EU-jäsenyyden vaikutuksia ja EU:n maatalouspolitiikan kehittämistä koskeva taloudellinen tutkimus.

Maatilan kasvuun liittyvä tutkimuskokonaisuus tuottaa vuonna 1998 tietoa yrityksen kasvun taloudellisista mahdollisuuksista ja esteistä.

Maaseudun pienyrittämiseen ja erityisesti tuotteiden markkinointiin kohdistettu tutkimustyö tuottaa vuodesta 1998 alkaen ratkaisumalleja yrittäjien ongelmiin. Monialaisten maatilayritysten talousseuranta vakiinnutetaan kattamaan vähintään sata yritystä vuonna 1998.

FADN-kirjanpito kattaa vuonna 1998 tavoitteena olevat 150 puutarhayritystä ja noin 1 150 maatilaa. Kirjanpitotiedon keruun ja analysoinnin logistiikkaa parannetaan ja valmistumisaikataulua nopeutetaan.

Kehitteillä olevat maatalouden sektorimalli ja alueellinen maatalouden tasapainomalli saadaan käyttöön ja niiden avulla tuotetaan vuodesta 1998 alkaen tutkimuksia ja selvityksiä maatalouden rakennekehityksestä sekä maatalous- ja maaseutupolitiikan vaikutuksista.

Jatketaan tutkimuksia EU:n itälaajentumisen ja WTO-kierroksen vaikutuksista EU:n maatalouspolitiikkaan ja Suomen maatalouteen.

Ravinnetaseen seurantaan osallistuvien kirjanpitotilojen määrä pyritään kasvattamaan yli 50 prosenttiin kaikista kirjanpitotiloista. Ravinnetaseen tunteminen on vähentänyt tilojen ravinnehävikkiä.

Ympäristötukijärjestelmän kustannusvaikutuksiin, tuotannon voimaperäisyyteen ja yhteiskunnan tasolla saavutettavaan kustannus/hyöty-suhteeseen liittyvä tutkimus tuottaa vuonna 1998 uutta käyttökelpoista tietoa järjestelmän kehittämiseen. EU:n maatalouspolitiikan uudistamista sekä WTO-kierrosta varten tarvittava maatalouden ympäristöstrategiaselvitys valmistuu vuonna 1998.

Ympäristötutkimuksen työnjakoa ympäristöministeriön, Suomen ympäristökeskuksen, MTT:n ja MTTL:n välillä selkiytetään ja yhteistyötä lisätään.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 13 700 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden rahoittamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon tutkimushankkeisiin EU:lta saatavat tulot 50 000 mk sekä nettobudjetoi-

tavat maksullisesta palvelutoiminnasta kertyvät tulot 50 000 mk. Määrärahasta on tarkoitus käyttää kirjanpitoaineiston hankintaan noin 3 750 000 mk, mistä noin 1 250 000 mk aiheutuu lisäkustannuksina kirjanpitotietojen toimittamisesta EU:lle. EU korvaa näistä kustannuksista noin 900 000 mk. Vastaavia tuloja on merkitty momentille 12.30.04.

Menojen ja tulojen erittely:

	mk
Bruttomenot, muut toimintamenot	13 800 000
Bruttotulot, muut tulot	100 000
Nettomenot	13 700 000
1998 määräraha	13 700 000
1997 määräraha	11 940 000
1996 tilinpäätös	12 061 000

76. Metsäntutkimuslaitos

Selvitysosa: Metsäntutkimuslaitos tuottaa tieteellistä tietoa metsäympäristöstä, metsien eri käyttömuodoista ja metsä- ja puutaloudesta sekä palvelee ja toimii asiantuntijana metsiin liittyvissä tilasto-, seuranta- ja tarkastustehtävissä sekä hoitaa hallinnassaan olevia tutkimus- ja luonnonsuojelualueita. Maa- ja metsätalousministeriö on vuoden 1998 talousarvion valmisteluun liittyen asettanut alustavasti Metsäntutkimuslaitokselle seuraavat tulostavoitteet.

Toteutetaan vuonna 1997 suoritettavan Metsäntutkimuslaitoksen kansainvälisen arvioinnin perusteella maa- ja metsätalousministeriön kanssa erikseen sovittavat toimenpiteet.

Tutkimuksen tulosalue: Vuonna 1998 tutkimuksen painoaloja ovat

— metsäluonnon monimuotoisuus,
— metsän eri käyttömuotojen yhteensovittaminen,
— metsätalouden ympäristökuormitus,
— metsänuudistaminen ja
— kilpailu ja julkinen tuki.

Painoalojen tutkimushankkeet on koottu tutkimusohjelmiksi. Uusien metsälakien vaikutuksia ja käytännön tietotarpeita selvittävää tutkimuskokonaisuutta jatketaan. Tutkimushankkeissa kiinnitetään erityistä huomiota maaseudun elinvoimaisuutta ja työllisyyttä tukevien näkökohtien selvittämiseen.

Metsäympäristön seurantaa jatketaan kansainvälisten sopimusten ja kestävän metsätalouden seurantatarpeen edellyttämällä tavalla.

Muiden tutkimusorganisaatioiden kanssa tehtävien yhteisten tutkimushankkeiden määrää lisätään.

Lyhyen aikavälin tutkimustoiminnassa keskitytään ajankohtaisiin metsäpoliittisten aiheiden ja käytännön metsätaloutta palvelevien katsausten ja selvitysten tekemiseen. Asiakas- ja sidosryhmävaikuttavuutta lisätään.

Ulkopuolisen tutkimusrahoituksen määrää pyritään nostamaan 20 %.

Tutkimusmetsien tulosalue: Tutkimuksen avustamista monipuolistetaan ja lisätään eräillä tutkimus- ja luonnonsuojelualueilla. Muun toiminnan taloudellisuus nousee 5 %. Metsäntutkimuslaitoksen kehittämä paikkatietoon pohjautuva omien metsien suunnittelujärjestelmä palvelee tuotantokäytössä tutkimusta tehokkaasti.

Asiakasrahoitteisen toiminnan tulosalue: Asiakasrahoitteisen toiminnan tulosalueeseen kuuluu nettobudjetoitu maksullinen palvelutoiminta. Liikevaihdon tulostavoite nostetaan 4,5 milj. markasta 6,5 milj. markkaan. Toiminta kattaa siitä aiheutuvat kustannukset. Toimintaa suunnataan enemmän tutkimusta täydentävien tilaustutkimusten ja muiden selvitysten tekemiseen.

Asiakasrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuus

	1996	1997	1998
Tulot tmk	5 028	4 500	6 500
Erilliskustannukset tmk	4 200	3 247	4 725
Käyttöjäämä tmk	828	1 253	1 775
Käyttöjäämä, % tuloista	16	28	27
Osuus yhteiskustannuksista tmk	1 500	1 249	1 775
Kustannukset yhteensä	5 700	4 496	6 500
Yli-/alijäämä tmk	—672	4	0
Yli-/alijäämä, % tuloista	—13	0	0

Tukipalveluiden tulosalue: Tulosalueen tehtävänä on tuottaa laitoksen ja tulosyksiköiden tarvitsemat yleis-, talous-, henkilöstö- ja tietohallintopalvelut. Palvelujen tuottavuus nousee 2 % (vuoden 1996 toteutuma 2 %).

Alueellisilla tutkimusasemilla sekä tutkimus- ja luonnonsuojelualueilla toteutettavan toiminnan kustannusten arvioidaan olevan 50 % kokonaiskustannuksista, tulojen 70 % kokonaistuloista sekä henkilötyövuosien 50 % työpanoksen kokonaismäärästä.

Metsäntutkimuslaitoksen vuoden 1998 bruttotoimintamenojen, tulojen ja henkilötyövuosien arvioidaan jakautuvan tulosalueille seuraavasti:

Tulosalue	Bruttomenot milj. mk	Tulot milj. mk	Htv
Tutkimus	105,6	2,8	499
Tutkimusmetsät	19,0	16,3	95
Asiakasrahoitteinen toiminta	4,7	6,5	9
Tukipalvelut	51,7	0,7	128
Yhteensä	181,0	26,3	731

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 169 300 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n tutkimushankkeiden rahoittamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon asiakasrahoitteisen toiminnan tuloina 6 500 000 mk ja EU:n tutkimushankkeiden rahoitusosuutena 2 800 000 mk ja muina sekalaisina tuloina 700 000 mk. Muut tulot on merkitty momentille 12.30.76.

Menojen ja tulojen erittely:

	mk
Bruttomenot	179 300 000
Nettobudjetoidun asiakasrahoitteisen toiminnan erillismenot	4 700 000
Muut toimintamenot	174 600 000
Bruttotulot	10 000 000
Nettobudjetoidun asiakasrahoitteisen toiminnan tulot	6 500 000
EU:n kautta tuleva tutkimusrahoitus	2 800 000
Muut sekalaiset tulot	700 000
Nettomenot	169 300 000

1998 määräraha	169 300 000
1997 määräraha	169 300 000
1996 tilinpäätös	167 500 000

74. *Talonrakennukset* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 500 000 mk.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon Metsäntutkimuslaitoksen korjaushuollossa olevien rakennusten korjaus- ja pienet uudisrakennustyöt. Vantaan Jokiniemen uudisrakennus- ja peruskorjaushankkeiden määrärahat on budjetoitu lukuun 28.64.

1998 määräraha	2 500 000
1997 määräraha	2 500 000
1996 tilinpäätös	11 500 000

77. *Metsien perusparannukset* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 650 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää metsäteiden rakentamisesta ja kunnossapidosta, soiden kuivatuksesta, perusmetsityksestä ja -lannoituksesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

1998 määräraha	650 000
1997 määräraha	650 000
1996 tilinpäätös	1 000 000

83. Kasvintuotannon tarkastuskeskus

Selvitysosa: Kasvintuotannon tarkastuskeskus (KTTK) toimii kansainvälisen kasvinsuojelun yleissopimuksen edellyttämänä ja kasvinsuojelulaissa tarkoitettuna kasvinsuojeluviranomaisena, taimiaineistolaissa tarkoitettuna kasvintarkastusviranomaisena, siemenkauppa-

laissa tarkoitettuna sertifiointi- ja valvontaviranomaisena, suorittaa rehulaissa ja lannoitelaissa edellytettyä tuotannon, markkinoinnin ja maahantuonnin valvontaa sekä torjunta-ainelaissa säädettyjä tehtäviä. Luonnonmukaisen maataloustuotannon valvontajärjestelmän ohjaus ja rekisterinpito on keskitetty Kasvintuotannon tarkastuskeskukseen ja lisäksi keskus on määrätty toimimaan kasvisten laatuluokituksen valvonnasta vastaavien viranomaisten keskustoimistona.

Tarkastuskeskukselle on lisäksi annettu tehtäväksi EU-tukien hallinnointiin ja valvontaan liittyviä tehtäviä. Maa- ja metsätalousministeriö on vuoden 1998 talousarvion valmisteluun liittyen asettanut alustavasti Kasvintuotannon tarkastuskeskukselle seuraavat tulostavoitteet:

Tavoitteena on valvonnan toimenpitein säilyttää valtakunnan suhteellisen hyvä kasvinterveystila ja kotieläinruokinnassa rehujen hyvä hygieeninen tila. Kasvituotannon kasvinterveyden ja kasvi- sekä kotieläintuotannon tuotantopanosten laadun ja turvallisuuden varmentamisella luodaan ja vahvistetaan maataloustuotannon kilpailukyvyn perustaa. Tarkastuskeskuksen tavoitteena on kehittää elinkeinonharjoittajien käyttöön soveltuvia laadunvarmennuksen menetelmiä ja myötävaikuttaa niiden käyttöönottamiseen kasvintuotannossa ja rehunvalmistuksessa. Tarkastuskeskus luo valmiudet luonnonmukaisen kotieläintuotannon valvonnan hoitamiseen ja varautuu laajenevan luonnonmukaisen tuotannon valvontaan.

Kasvintuotannon tarkastuskeskus ohjaa työvoima- ja elinkeinokeskusten maaseutuosastoja kasvintuotannon valvonta- ja tarkastustehtävissä.

Tarkastuskeskus osallistuu ministeriön kanssa sovittavalla tavalla toimialaansa kuuluvien säännösten valmisteluun EU-toimielimissä.

Laitoksen toimintamenojen ja henkilöiden arvioidaan jakautuvan vuonna 1998 tehtävittäin seuraavasti:

	Menot milj. mk	Tulot milj. mk	Htv
Kasvinsuojelu ja taimituotannon kehittäminen	9,1	4,0	25
Kasvisten laadunvalvonta	1,0	0,8	3
Torjunta-aineiden rekisteröinti	4,3	7,6[1)]	17
Rehuvalvonta	9,5	6,2	43
Laboratorio	7,3	4,6	34
Muu	2,2	1,6	9
Lannoitevalvonta	2,7	1,3	8
Laboratorio	1,7	1,0	6
Muu	1,0	0,3	2
Siementuotannon ja kaupan valvonta	13,9	9,6	45
Luonnonmukaisen tuotannon valvonta	6,2	7,7	4
Viljan laadun tarkastus	2,0	0,3	6
Muut tehtävät	3,5		12
Yhteensä	52,2	37,5	163

1) Tulot kattavat myös YM:n ja STM:n sekä muiden viranomaisten suorittamat torjunta-ainehakemuksien käsittelystä aiheutuvat kustannukset.

Maksullisen toiminnan kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko:

	1996 toteutuma	1997 ennakoitu	1998 TAE
Maksullinen toiminta (ilman torjunta-ainelainsäädännön tehtäviä)			
Maksullisen toiminnan tulot tmk	19 850	22 280	29 862
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset tmk	20 203	21 965	24 899
Käyttöjäämä tmk	—354	315	4 963
% tuloista	—2	1	17

Osuus yhteiskustannuksista tmk	5 712	6 027	5 980
Ylijäämä/Alijäämä tmk	—6 066	—5 712	—1 017
% tuloista	—31	—26	—3
Investoinnit tmk	869	1 044	1 036
% tuloista	4	5	4
Volyymin muutos %	0	5	6
Maksullinen toiminta torjunta-ainelainsäädännön tehtävien osalta			
Maksullisen toiminnan tulot tmk	6 262	6 500	7 600
Maksullisen toiminnan kustannukset tmk	7 341	7 555	7 618
— KTTK:n kustannukset tmk	2 981	3 185	3 248
— Maatalouden tutkimuskeskuksen kustannukset tmk	2 050	2 050	2 050
— Muiden viranom. kustannukset tmk	2 274	2 280	2 280
— Työvoima- ja elinkeinokeskusten maaseutuosastojen kustannukset tmk	38	40	40
Käyttöjäämä tmk	—1 079	—1 055	—18
% tuloista	—17,2	—16,2	—0,2
Tulot % kustannuksista	85	86	100
Investoinnit (KTTK) tmk	206	250	350
Maksuttomat viranomaistoiminnot yht.	2 166	2 310	2 310
— KTTK	1 112	1 250	1 250
— muut viranomaistoiminnot	1 054	1 060	1 060

Torjunta-ainelainsäädännön tehtävien kustannusvastaavuutta on tarkasteltu erikseen erillislainsäädännön ja maksujen erilaisen määräytymisen johdosta.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 48 734 000 mk.

Määrärahasta saa käyttää rehu- ja lannoitevalmisteiden ja torjunta-aineiden analyysitoiminnan suoritteiden hintojen alentamiseen enintään 1 000 000 mk.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 6 389 000 mk EU:n edellyttämien tehtävien johdosta ja 250 000 mk tilihallinnon uudistamisen takia. Lisäksi määrärahan mitoituksessa on tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi otettu huomioon lisäyksenä 484 000 mk neljän henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02.

Liikeperiaatteiden mukaan hinnoiteltavan rehu- ja lannoitevalvonnan analyysivalikoima on pidettävä laajana virallista valvontaa varten, vaikka analyysien määrä laskee ja yksikkökustannukset nousevat. Hintojen pitämiseksi kohtuullisina ja kilpailukykyisinä tarvitaan valtion tukea.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän maksullisen palvelutoiminnan menoihin 30 127 000 mk ja torjunta-aineiden rekisteröinnin ja valvonnan menoihin 3 248 000 mk. Toiminnasta kertyvät tulot on merkitty momentille 12.30.83.

1998	määräraha	48 734 000
1997	määräraha	44 611 000
1996	tilinpäätös	39 600 000

84. Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos

Selvitysosa: Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen keskeiset tehtävät ovat: eläintautien seuranta, ennaltaehkäisy ja tutkimus; eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvonta ja tutkimus; sekä neuvonta ja tieteellinen tutkimus. Laitoksen toiminnalliset tulosalueet ovat: eläintautien seuranta ja tutkimus, elintarvikevalvonta ja tutkimus sekä hallinto.

Maa- ja metsätalousministeriö on vuoden 1998 talousarvion valmisteluun liittyen asettanut alustavasti Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitokselle seuraavat tulostavoitteet:

Eläintautien seuranta ja tutkimus. Kehitetään eläintautien ennaltaehkäisyyn liittyvää neuvontatyötä ja terveystarkkailuohjelmia. Arvioidaan ja kehitetään diagnostisia tutkimusmenetelmiä sekä valmiuksia myös eksoottisten eläintautien tutkimiseen.

Elintarvikevalvonta ja tutkimus. Eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvonnassa tavoitteena on, että elintarvikehygieniasta annetun lain valvonta toimii heikoimmissakin kunnissa. Erityisesti varmistetaan alan laitosten ja sisämarkkinakaupan ensisaapumispaikkojen valvonnan yhdenmukainen toiminta koko maassa ja että kansalliset vierasainevalvontaohjelmat toteutetaan uusien määräysten mukaisesti kaikissa elintarvikeryhmissä. Lisäksi eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvonnan ohjausta kehitetään yhteistyössä Elintarvikeviraston kanssa.

Tuloksellinen toiminta niin eläintautien kuin elintarvikkeidenkin tutkimuksessa edellyttää korkeatasoista tutkimusta. Tieteellisessä tutkimustyössä painotetaan maan kannalta keskeisiä eläintauteja, niiden ennaltaehkäisyä sekä elintarvikkeiden mikrobiologista ja kemiallista turvallisuutta ja riskinarviointia. Laitoksen tutkimustyö kartoitetaan ja sille laaditaan kehittämisstrategia, erityisenä painopistealueena soveltava tutkimus.

Lisäksi kehitetään päätöksentekoa ja toimintaa tukevia tietojärjestelmiä.

Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen arvioidut menot, tulot ja henkilöstö tulosalueittain vuonna 1998:

	Menot mmk	Tulot mmk	Henkilöstö
Eläintautien seuranta ja tutkimus	33,021	4,050	111
Elintarvikevalvonta ja tutkimus	44,822	25,050	189
Hallinto (sisältää rokotevälityksen)	29,998	22,200	40
Yhteensä	107,841	51,300	340

Maksullisen palvelutoiminnan hinnoittelussa on otettu huomioon sen vaikutus eläintautitilanteen seurantaan ja tutkimukseen sekä elintarvikevalvontaan ja sitä kautta ihmisten ja eläinten terveyteen.

Maksullisen toiminnan kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko:

	1996 toteutuma	1997 ennakoitu	1998 TAE
Julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tulot tmk	27 435	23 500	24 000
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset tmk	23 544	21 349	21 800
Käyttöjäämä tmk	3 891	2 151	2 200
— % tuloista	14	9	9
Osuus yhteiskustannuksista tmk	2 222	2 150	2 200
Ylijäämä tmk	1 669	—	—
— % tuloista	6	—	—
Maksullisen toiminnan kustannukset yhteensä tmk	25 766	23 500	24 000
Tulot % kustannuksista	106	100	100
Investoinnit tmk	90	—	200
— % tuloista	—	—	1
Liiketaloudellisin perustein hinnoiteltavat suoritteet			
Maksullisen toiminnan tulot tmk	28 510	28 600	27 200
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset tmk	27 358	27 195	25 950
Käyttöjäämä tmk	1 152	1 405	1 250
— % tuloista	4	5	5
Osuus yhteiskustannuksista tmk	2 283	2 255	2 050
Ylijäämä/Alijäämä tmk -	—1 131	—850	—800
— % tuloista -	—4	—3	—3
Maksullisen toiminnan kustannukset yhteensä tmk	29 641	29 450	28 000
Tulot % kustannuksista	96	97	97
Investoinnit tmk	1 003	1 400	1 400
— % tuloista	4	5	5

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään 67 300 000 mk.
Määrärahasta saa käyttää hyötyeläinten sairauksien ja kuolinsyyn tutkimuksen ja seurannan sekä maksullisten terveystarkkailuohjelmien maksullista toimintaa koskevien hintojen alentamiseen enintään 800 000 mk.
Määrärahaa saa käyttää myös EU:n tutkimushankkeiden rahoittamiseen.
Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi otettu huomioon lisäyksenä 3 025 000 mk 25 henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02. Lisäksi määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 750 000 mk kolmen henkilön palkkaus- ym. menojen siirtona momentilta 30.84.22 ja 275 000 mk uusista EU-tutkimussopimuksista vuodelle 1998 aiheutuvina menoina. Toiminnasta kertyvät tulot on merkitty momentille 12.30.84. Liiketaloudellisin perustein määräytyvien hintojen alentaminen on tarpeen Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen perustoiminnan tukemiseksi, jotta laitokselle voidaan turvata yleisen edun vaatiman eläintautiseurannan kannalta riittävät näytemateriaalin saanti sekä mahdollisimman laaja terveystarkkailuohjelmiin liittyminen. Kyseiset tutkimukset ja terveystarkkailuohjelmat ovat erittäin tärkeitä koko maan eläintautitilanteen seurannan ja eläintautien vastustamisen kannalta.

1998 määräraha..... 67 300 000
1997 määräraha..... 64 837 000
1996 tilinpäätös..... 64 772 000

22. *Lihantarkastustoiminnan toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään 19 954 000 mk.
Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 750 000 mk kolmen henkilön palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentille 30.84.21. Toiminnasta aiheutuvat menot katetaan momentille 12.30.84 kertyvillä lihantarkastustoiminnan tarkastusmaksuilla.

1998 määräraha..... 19 954 000
1997 määräraha..... 20 704 000
1996 tilinpäätös..... 22 504 000

28. *Rokotteet ja seerumit* (arviomääräraha)
Momentille myönnetään 19 000 000 mk.
Määrärahaa saa käyttää ulkomaisten rokotteiden ja seerumeiden hankinnasta ja valmistuksesta aiheutuviin menoihin.
Selvitysosa: Toiminnasta kertyvät tulot on merkitty momentille 12.30.84.

1998 määräraha..... 19 000 000
1997 määräraha..... 19 500 000
1996 tilinpäätös..... 18 997 527

85. Vesivarojen käyttö ja hoito

Selvitysosa: Tähän lukuun on budjetoitu vesivarojen käytön ja hoidon menot mukaan lukien vedenhankinnan ja viemäröinnin tukemiseen käytettävät määrärahat. Vesivarojen käyttöön ja hoitoon liittyviin tehtäviin käytetään tämän luvun toimintamäärärahoista 19 henkilötyövuotta vastaava projektihenkilöstön työpanos. Ympäristöhallinnossa näissä tehtävissä työskentelevän pysyväisluonteisen henkilöstön palkkausmenot ja muut yleishallintomenot on otettu huomioon ympäristöministeriön pääluokan luvuissa 35.26 ja 35.27. Näiden tehtävien välittömän osuuden arvioidaan vastaavan 200 henkilötyövuotta eli noin 45 000 000 mk alueellisten ympäristökeskusten toimintamenoista ja 35 henkilötyövuotta eli noin 13 000 000 mk Suomen ympäristökeskuksen toimintamenoista. Edellä mainitut henkilöstövoimavarat on otettu huomioon ympäristöministeriön hallinnonalan henkilötyövuosien määrässä. Maa- ja metsätalousministeriö asettaa ympäristöhallinnolle vesivarojen käytön ja hoidon tehtäviin liittyvät tulostavoitteet sekä niiden toteuttamiseksi tarvittavan erillisrahoituksen. Ministeriöt ja asianomaiset ympäristöhallinnon yksiköt sovittavat yhteen tehtävien edellyttämät, ympäristöministeriön pääluokkaan budjetoidut voimavarat yksityiskohtaisesti siten, että tehtävien hoidossa tarvittavien henkilöstövoimavarojen ja erityisosaamisen riittävyys ja kehittyminen varmistetaan. Vesivaratehtävien tulosohjauksen tehostamiseksi maa- ja metsätalousministeriö selvittää, miten Suomen ympäristökeskuksen toimintamäärärahojen budjetointimenettelyä tulee kehittää ottaen huomioon myös valtion tiede- ja teknologianeuvoston linjaukset.

Maa- ja metsätalousministeriö on asettanut

alueellisille ympäristökeskuksille seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 1998:

— Lisätään pohjaveden osuutta yhdyskuntien talousveden käytössä keskimäärin yhdellä prosenttiyksiköllä.

— Lisätään yhteisiin vesi- ja viemärilaitoksiin liittyneiden kiinteistöjen määrää asukkaiden määrällä mitattuna keskimäärin 0,6 % vuodessa.

— Turvataan haja-asutusalueilla hyvä talousvesi sekä asianmukainen jätevesien käsittely 4 000 taloudelle.

— Parannetaan maaseudun ja yhdyskuntien peruspalvelujen ja elinkeinotoiminnan edellytyksiä erityisesti EU:n rakennerahastojen tavoite 2, 5b ja 6 aluekehitysohjelmia toteuttavilla vesivarojen käytön ja hoidon toimenpiteillä.

— Huolehditaan patoturvallisuudesta, säännösteltyjen vesistöjen juoksutuksista sekä tulvien torjunnasta pyrkien ennakolta välttämään vaaratilanteet.

— Otetaan suunnittelutoiminnassa käyttöön laatujärjestelmä sekä varmistetaan suunnitteluvaiheessa olevien vesistöhankkeiden toteutettavuus yhteistyössä eri osapuolten kanssa.

— Parannetaan vesistön säännöstelyjen ja muiden toteutettujen vesistöhankkeiden käyttöä.

— Saatetaan valmiiksi velvoitetoiminnan kehittämissuunnitelmat ja aloitetaan niiden toteutus.

— Parannetaan vesistöhankkeiden toteutusmenetelmiä ja laatua sekä rakentamisen taloudellisuutta vähintään 2 % vuodessa.

— Jatketaan Kyrönjoen vesistötöiden toteutusta tavoitteena vielä keskeneräisten tulvasuojelurakenteiden käyttöönotto vuonna 1999.

— Tehdään Kokemäenjoen keskiosan ja Loimijoen vesistötyön vesioikeudellisessa ja YVA-lain mukaisessa käsittelyssä sekä toteutettavuuden arvioimisessa tarvittavat selvitykset.

Maa- ja metsätalousministeriö on asettanut *Suomen ympäristökeskukselle* seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 1998:

— Noudatetaan vesivarojen käytön ja hoidon tutkimus- ja kehittämistoiminnalle laadittuja suuntaviivoja ja osallistutaan vesialan tutkimusyhteistyöhön EU:ssa.

— Kohdistetaan vesihuollon tutkimus- ja kehittämistoimintaa erityisesti yhdyskuntien talousveden laadun parantamiseen sekä haja-asutuksen vesihuollon kehittämiseen.

— Kohdistetaan vesistöjen käytön ja hoidon tutkimus- ja kehittämistoimintaa erityisesti patoturvallisuuden, tulvantorjunnan, vesistön säännöstelyjen sekä hoito- ja tarkkailuvelvoitteiden kehittämiseen ja vaikutusten arviointiin.

— Kehitetään vesistö- ja vesihuoltohankkeiden suunnittelumenetelmiä ja laatujärjestelmiä.

— Ylläpidetään ja kehitetään vesivarojen käyttöä ja hoitoa palvelevaa hydrologista seurantaa ja tietopalvelua, vesistömallijärjestelmiä sekä muita valtakunnallisia tietojärjestelmiä ottaen huomioon myös tulosseurannan ja EU:n säädösten mukaisen raportoinnin vaatimukset.

— Tuotetaan alueellisten ympäristökeskusten ja maa- ja metsätalousministeriön tarvitsemat vesivarojen käytön ja hoidon erityisosaamista vaativat asiantuntijapalvelut ottaen huomioon myös EU:n vesipolitiikan valmistelusta ja lähialueyhteistyöstä aiheutuvat tarpeet.

Momenttien 30.85.30, 31 ja 77 määrärahoilla tuettavien tai toteutettavien investointien välittömäksi työllisyysvaikutukseksi yhteistyöosapuolten osuus mukaan luettuna arvioidaan noin 1 100 henkilötyövuotta.

22. *Vesivarojen käytön ja hoidon menot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 28 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää vesivarojen käyttöön ja hoitoon liittyviin erillismenoihin sekä enintään 19 henkilötyövuotta vastaavan projektihenkilöstön palkkausmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan käytön arvioidaan jakautuvan eri käyttötarkoituksiin seuraavasti:

	mk
Patoturvallisuus, tulvantorjunta ja vesistöjen käyttötoiminta	3 000 000
Vesistöjen käytön ja hoidon kehittäminen	1 100 000
Vesihuollon kehittäminen	2 700 000
Pohjavesiselvitykset	10 000 000
Valtion säännöstely- ja muiden hankkeiden käyttö	800 000
Valtion kompensaatio-, tarkkailu-, kunnossapito- ym. velvoitteet	6 600 000
Inarijärven säännöstelystä aiheutuvat hoitotoimenpiteet	3 800 000
Yhteensä	28 000 000

Pohjavesiselvityksiin tarkoitettu 10 000 000 markan määräraha käytetään Suomen työllisyysohjelman edellyttämiin, yhdyskuntien ja haja-asutusalueiden vedenhankinnan paranta-

mista ja turvaamista palveleviin toimenpiteisiin yhteistyössä kuntien ja muiden vettä tarvitsevien tahojen kanssa.

1998 määräraha..... 28 000 000
1997 määräraha..... 28 000 000
1996 tilinpäätös..... 25 080 000

30. *Vesihuoltolaitteiden rakentamisen korkotuki* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 21 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää luottolaitosten varoista myönnettävistä eräistä korkotukilainoista annetun lain (1015/1977) mukaisista lainoista luottolaitoksille sekä Postipankin varoista myönnettävistä korkotukilainoista annetun lain (761/1968) mukaisista lainoista Postipankille suoritettavien, vesihuoltolaitteiden rakentamiseen myönnettyjen lainojen korkohyvitysten maksamiseen.

Uusia korkotukilainoja saa vuonna 1998 hyväksyä enintään 120 000 000 mk.

Korkohyvityksen määrä on kahdeksan ensimmäisen lainavuoden aikana neljä prosenttiyksikköä ja 9—16 lainavuosien aikana kaksi prosenttiyksikköä. Korkohyvitys on kuitenkin enintään luottolaitoksen perimän koron suuruinen. Korkohyvitys määräytyy mainitulla tavalla myös ennen vuotta 1978 myönnettyjen vastaavien korkotukilainojen osalta, mikäli se lain säännöksen estämättä ja velkakirjaehtojen mukaan on mahdollista. Suhdannepoliittisista syistä vuonna 1982 myönnettyjen korkotukilainojen korkohyvityksen määrä on vuonna 1998 kolme prosenttiyksikköä ja kiinnitysluottolaitosten obligaatiovaroista vuonna 1987 tai sitä ennen myönnettyjen korkotukilainojen korkohyvityksen määrä on sama kuin vuonna 1987. Kuudennentoista lainavuoden jälkeen korkohyvitystä ei makseta.

Selvitysosa: Vuoden 1996 lopussa korkotukilainakanta oli 434 000 000 mk.

Korkotukilainoista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja seuraavasti:

	1999 milj. mk	2000 milj. mk	2001 milj. mk	2002- milj. mk
Vuoden 1998 korkotukilainoista	2,7	3,9	3,6	12,0
Aikaisempien vuosien korkotukilainoista	19,0	15,6	12,3	32,4
Yhteensä	21,7	19,5	15,9	44,4

1998 määräraha..... 21 000 000
1997 määräraha..... 21 000 000
1996 tilinpäätös..... 18 630 001

31. *Avustukset yhdyskuntien vesihuoltotoimenpiteisiin* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 15 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää yhdyskuntien vesihuoltotoimenpiteiden avustamisesta annetun lain (56/1980, muut. 1376/1989 ja 96/1995) mukaisten avustusten maksamiseen yhdyskuntien vedenhankintaa ja viemäröintiä edistäviin investointeihin.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään erityisesti vesihuollon edistämiseen haja-asutusalueilla sekä pohjaveden käytön lisäämiseen ja poikkeusolojen vedenhankinnan turvaamiseen yhdyskunnissa.

1998 määräraha..... 15 000 000
1997 määräraha..... 17 000 000
1996 tilinpäätös..... 25 000 000

43. *Eräät valtion maksettavaksi määrätyt korvaukset* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää tuomioistuinten vesiasioista antamien päätösten ja lain tai valtiosopimusten perusteella valtion maksettavaksi määrättyjen korvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Valtio joutuu vesioikeudellisten lupien sekä valtiosopimusten perusteella toteutetuissa hankkeissa maksamaan eräitä korvauksia hankkeiden varsinaisesta lupakäsittelystä erillään annettavien päätösten perusteella. Myös mahdolliset poikkeusjuoksutukset saattavat aiheuttaa valtiolle tällaisen korvausvelvollisuuden.

1998 määräraha 2 500 000
1997 määräraha 2 500 000
1996 tilinpäätös 4 698 633

77. *Vesistö- ja vesihuoltotyöt* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 80 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää vesistötöiden suunnittelusta ja toteutuksesta, vesistörakenteiden peruskorjauksista, velvoitetöistä sekä valtion vesihuoltotöistä annetun valtioneuvoston päätöksen (976/1985, muut. 889/1995) mukaisten

töiden toteuttamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Valmistunut työ saadaan sopia luovutettavaksi kunnalle tai muulle yhteistyökumppanille. Samalla on sovittava niistä ehdoista, joita työn vastaanottajan on luovutuksen jälkeen noudatettava.

Selvitysosa: Määrärahan käytön arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	Hanke tai käyttötarkoitus	Kokonaiskustannusarvio 1000 mk	Valtion osuus 1000 mk	Myönnetty aikaisemmin 1000 mk	Myönnetään 1000 mk
1.	Uudet ja keskeneräiset hankkeet				
-	Uudet hankkeet				
	Vesihuoltotyö, Viiala-Koskenkylä-Lempäälä yhdysvesijohto, Viiala ym.	6 500	3 000	—	500
	Vesihuoltotyö, Vuohijärvi-Voikkaa-Väärälampi syöttövesijohto, Valkeala ym.	20 000	10 000	—	500
	Maalahdenjoen tulvasuojelu ja kunnostus, Maalahti	11 000	9 900	—	500
	Vesihuoltotyö, Evijärven, Kortesjärven, Kaustisen, Kruunupyyn ja Vetelin yhdys- ja syöttövesijohdot, Evijärvi ym.	15 300	7 600	—	500
-	Uudet hankkeet yhteensä	52 800	30 500	—	2 000
-	Keskeneräiset hankkeet	626 600	408 650	273 100	47 000
	Yhteensä	679 400	439 150	273 100	49 000
2.	Perusparannukset ja velvoitteet				
-	Perusparannukset				6 000
-	Velvoitetyöt ja uppopuiden poisto				11 000
	Yhteensä				17 000
3.	Muut menot				
-	Hankekohtainen suunnittelu				3 500
-	Pienehköt vesistötyöt				5 500
-	Pienehköt vesihuoltotyöt				5 000
	Yhteensä				14 000
	Yhteensä	679 400	439 150	273 100	80 000

Keskeneräisten hankkeiden määrärahoista vesistötöiden arvioitu osuus on 17 000 000 mk ja vesihuoltotöiden 30 000 000 mk.

Töiden valtion osuutta rahoitetaan työmäärärahojen lisäksi keskimäärin noin 5 % valtion osuuden kustannusarviosta ympäristöministeriön pääluokan lukuun 35.26 budjetoiduista alueellisten ympäristökeskusten toimintamäärärahoista lähinnä työmaiden työnjohdon palkkausmenoina.

1998 määräraha	80 000 000
1997 määräraha	71 500 000
1996 tilinpäätös	83 000 000

86. Metsätalous (osa EU)

Selvitysosa: Keskeisenä tavoitteena on puuntuotannon turvaaminen ja metsävarojen tehokas käyttö ottaen samalla huomioon metsien elinvoimaisuuden edistämisen ja niiden biologisen monimuotoisuuden säilyttämisen.

Mainittujen tavoitteiden saavuttamiseen pyritään metsälain ja kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain toimeenpanolla sekä maa- ja metsätalousministeriön suorassa tulosohjauksessa olevan metsätalouden edistämis- ja valvontaorganisaation vakiinnutetulla toiminnalla. Lisäksi kehitetään valmiuksia

ottaa käyttöön maamme olosuhteisiin sopiva metsien sertifiointijärjestelmä.

Vuoden 1998 alussa annetaan eduskunnalle hallituksen metsäpoliittinen selonteko ja vuoden aikana laaditaan kansallinen metsäpoliittinen ohjelma. Tarkoituksena on, että uudistettu metsänhoitoyhdistyksiä koskeva laki tulee voimaan vuoden 1998 alussa ja että ehdotus yhteismetsälain uudistamiseksi valmistellaan vuoden aikana.

Vuonna 1998 on tarkoitus käyttää valtion varoja 264 milj. mk yksityismetsien puuntuotannon kestävyyden turvaamiseksi rahoitettaviin kansallisiin töihin ja metsäviestintään. Tästä määrärahasta on valtiontukea 249 milj. mk ja lainaa on 15 milj. mk. Lisäksi arvioidaan, että EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosaston osarahoittamiin puuntuotannon kestävyyden turvaamistöihin maksettaisiin vuonna 1998 valtion rahoitusosuutta 16 milj. mk ja EU:n rahoitusosuutta 16 milj. mk eli yhteensä 32 milj. mk.

Puuntuotannon turvaamistöiden painopiste on nuoren metsän hoidossa ja metsänuudistamisessa sekä alueellisesti myös kunnostusojituksessa. Näiden töiden työvoima on keskimäärin 2 610 henkilötyövuotta. Seuraavassa esitetään arvio varojen käytöstä vuosina 1997 ja 1998 työlajiryhmittäin sekä arvio työvoiman käytöstä vuonna 1998. Maa- ja metsätalousministeriö päättää määrärahojen tarkemmasta jaosta eri työlajien kesken varojen käyttösuunnitelmassa.

Työlajiryhmät	Valtion rahoituksella tehtävät puuntuotannon kestävyyden turvaamistyöt, milj. mk			
	1997 Arvio	1998 TAE	mistä EU:n osuus	Työvoima htv 1998
Nuoren metsän hoito ja energiapuun korjuu	63	110	—	1 620
Metsänuudistaminen ja muut metsänhoidolliset työt	60	60	5	400
Metsäteiden tekeminen ja kunnostusojitus	38	38	5	190
Suunnittelu, työnjohto, kehittäminen, metsäviestintä yms.	87,8	88	6	400
Yhteensä	248,8	296	16	2 610

24. *Eräät metsätalouden yhteiskunnalliset palvelut ja yleinen uittoväylätuki* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 35 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää virkistyskäyttöön liittyvien maksuttomien palveluiden tuottamisesta ja viranomaistehtävien sekä yleisiin uittoväylätöihin ja yleisiin vesialueisiin liittyvien tehtävien suorittamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös edellä mainittuun toimintaan liittyvien investointien ja yhteiskunnallisia palveluja koskevien selvitysten rahoitukseen.

Määrärahasta osa on alueiden kehittämisestä annetun lain 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu Metsähallituksen yhteiskunnallisia tehtäviä varten.

1998 määräraha	35 000 000
1997 määräraha	35 000 000
1996 tilinpäätös	35 400 000

25. *Metsäpuiden jalostus ja siemenhuolto*

Momentille myönnetään 20 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää metsäpuiden jalostuksesta, siemenviljelysten perustamisesta ja nuoruusvaiheen hoidosta sekä metsäpuiden siementen varmuusvarastoinnista aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös palkkausmenoihin ja valtionapujen maksamiseen edellä mainittuihin tarkoituksiin. Määrärahaa saa käyttää enintään 15 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan käytön arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	mk
Metsähallitus	6 710 000
Metsänjalostussäätiö	10 000 000
Metsäntutkimuslaitos	2 860 000
Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio	430 000
Yhteensä	20 000 000

Metsäntutkimuslaitoksen määrärahaa arvioidaan käytettävän 15 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

1998 määräraha	20 000 000
1997 määräraha	20 000 000
1996 tilinpäätös	35 067 174

42. *Valtionapu metsätalouden edistämis- ja valvontaorganisaatioille*

Momentille myönnetään 179 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää metsäkeskuksille ja metsätalouden kehittämiskeskukselle säädösten perusteella aiheutuviin muihin kuin metsänparannuslain (140/1987) ja kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain (1094/1996) mukaisten töiden hankekohtaisen suunnittelun ja työnjohdon sekä jo suunniteltujen metsäteiden ja ojitusten työnjohdon menoihin. Lisäksi määrärahaa saa käyttää toimitilahankintojen rahoittamiseen myönnettävien valtionapujen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös liiketaloudellisin perustein hinnoitelluista suoritteista perittävien maksujen alentamiseen.

Määrärahasta saa käyttää enintään 100 000 mk puutavaranmittauslain (364/1991) 44 §:ssä mainittuihin menoihin myönnettävien valtionapujen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 8 000 000 mk lisärahoituksena metsäkeskusten ja Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion lisäeläkemenoihin.

Metsäkeskukset hoitavat niille erityislaeissa säädetyt viranomaistehtävät. Metsäkeskusten valtionavulla rahoitettava toiminta jakautuu valvonta- ja tarkastustoiminnan, metsäsuunnittelun ja muun edistämistoiminnan tulosalueisiin. Määrärahaa on tarkoitus käyttää myös metsäsuunnittelujärjestelmän sekä siihen liittyvän paikkatietojärjestelmän toteuttamiseen. Järjestelmien tulee olla tietosisällöltään ja teknisesti yhteensopivia muiden metsätaloutta, maataloutta ja muita uusiutuvia luonnonvaroja koskevien tietojärjestelmien kanssa.

Maa- ja metsätalousministeriö on asettanut metsäkeskusten vuoden 1998 toiminnalle alustavasti seuraavat tavoitteet:

Valvonta- ja tarkastustoiminnan tavoitteena on varmistua metsälainsäädännön noudattamisesta sekä tuottaa tietoa metsien käsittelyn ja metsänhoitotöiden laadullisesta tasosta mahdollisia korjaavia toimenpiteitä varten. Erityistä huomiota kiinnitetään metsänuudistusalojen valvontaan ja kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain tarkoittamien toimenpiteiden lainmukaisuuteen ja laatuun. Maastotarkastuksia tehdään yhteensä 8 000 kohteella (vuonna 1997 tulossopimuksissa asetettu tavoite 7 800).

Metsäsuunnittelun pinta-alatavoite on 640 000 hehtaaria (vuonna 1997 tulossopimuksissa asetettu tavoite 709 000) ja myytävien tilakohtaisten metsäsuunnitelmien tavoitemäärä on 7 000 kpl (vuonna 1997 tulossopimuksissa asetettu tavoite 8 200 kpl). Metsäsuunnittelu on monitavoitteista.

Muun edistämistoiminnan tavoitteena on neuvonnalla, tiedotuksella ja koulutuksella edistää metsien kestävää hoitoa ja käyttöä ja erityisesti tähän sisältyvää metsien biologisen monimuotoisuuden säilymistä.

Metsätalouden kehittämiskeskuksen vuoden 1998 toiminnan tavoitteena on tuottaa ennenkaikkea maa- ja metsätalousministeriölle ja metsäkeskuksille sellaisia metsätaloudellisia kehittämis- ja asiantuntijapalveluja ja hallinnollisia palveluja, jotka tukevat metsälainsäädännön tavoitteiden saavuttamista.

1998 määräraha	179 000 000
1997 määräraha	179 450 000
1996 tilinpäätös	231 627 000

43. *Eräät korvaukset* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 900 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetun lain perusteella aiheutuvien korvausten ja muiden menojen sekä Iijoen ja Hossanjoen vesistön uittoväylätöistä aiheutuneiden vahinkojen korvausten sekä vahinkojen arvioimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää metsälaissa tarkoitetuista uhkasakkolain (1113/1990) mukaisista ja niihin verrattavista suorituksista aiheutuvien sellaisten menojen maksamiseen, jotka maksetaan etukäteen valtion varoista.

Selvitysosa: Metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetun lain perusteella maksettaviin korvauksiin ja muihin menoihin sekä metsälaissa tarkoitetuista uhkasakkolain mukaisista ja niihin verrattavista suorituksista aiheutuvien sellaisten menojen maksamiseen, jotka maksetaan etukäteen valtion varoista, arvioidaan tarvittavan 400 000 mk. Metsähallituksen yhteiskunnallisia tehtäviä on Iijoen vesistön ja Hossanjoen vanhoista uittoväylätöistä aiheutuneiden vahinkojen arvioiminen ja korvaaminen. Määrärahasta arvioidaan myönnettävän Metsähallitukselle näihin tar-

koituksiin 1 500 000 mk. Iijoen ja Hossanjoen korvauksiin on aikaisemmin myönnetty 38 153 000 mk.

1998 määräraha 1 900 000
1997 määräraha 1 600 000
1996 tilinpäätös 1 200 000

44. *Tuki puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen (osa EU)* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 281 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain ja Lapin vajaatuottoisten metsien kunnostamisesta annetun lain (1057/1982) mukaisten valtiontukien ja toimenpiteistä aiheutuvien menojen sekä vahingonkorvauslain (412/1974) mukaisten työnantajan maksettavien vahingonkorvausten maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää metsäviestinnästä eli metsäalan viestinnän edistämishankkeista ja erillisistä tiedotusprojekteista sekä metsäviestintää tukevan aineiston tuottamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahasta on enintään 265 000 000 mk valtiontukea kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain mukaisiin puuntuotannon kestävyyden turvaamistöihin sekä metsäviestintään. Valtiontuesta saa käyttää enintään 35 000 000 mk Lapin vajaatuottoisten metsien kunnostamisesta annetun lain mukaisiin menoihin myönnettävän valtion tuen ja enintään 16 000 000 mk EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosaston rahoittamiin ohjelmiin sisältyvien töiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta. Valtion tuesta saa käyttää enintään 4 000 000 mk metsäviestinnästä aiheutuviin menoihin.

Vuonna 1998 saa hyväksyä edellä mainittujen lakien mukaisten tukien piiriin kansallisesti kokonaan rahoitettavat työt, joiden valtiontuki on enintään 265 000 000 mk.

Määrärahasta on enintään 16 000 000 mk EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosaston tuloja vastaavaa EU:n rahoitusosuutta puuntuotannon kestävyyden turvaamistöihin.

Määrärahasta osa on alueiden kehittämisestä annetun lain 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosaston rahoitusosuus 16 000 000 mk on otettu huomioon määrärahassa. Vastaavat EU-tulot kertyvät momentille 12.30.01.

Kokonaan valtion rahoitettavaksi jäävistä vuosien 1995—1998 myöntämisvaltuuksien käytöstä ja vuoden 1998 metsäviestinnästä arvioidaan aiheutuvan menoja seuraavasti:

	1998 milj. mk	1999 milj. mk	2000 milj. mk	2001 milj. mk	2002- milj. mk
Vuoden 1998 valtuuksista	149	80	27	5	4
Aiemmista valtuuksista	100	40	15	5	—
Yhteensä	249	120	42	10	4

Vuoden 1995 ensimmäisessä lisätalousarviossa annettiin valtuus myöntää varoja EU:n hyväksymän maatilojen metsätaloustoimenpiteitä koskevan ohjelman mukaisiin metsänparannustöihin vuosina 1995—1999 yhteensä enintään 325 000 000 mk. Tämän valtuuden käytöstä arvioidaan aiheutuvan menoja vuonna 1998 32 000 000 mk, vuonna 1999 35 000 000 mk ja vuonna 2000 35 000 000 mk. Menoista valtion rahoitusosuus on puolet ja EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosaston rahoitusosuus puolet.

1998 määräraha 281 000 000
1997 määräraha 228 780 000
1996 tilinpäätös 205 000 000

45. *Metsäluonnon hoidon edistäminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 15 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain 19 §:ssä tarkoitetun ympäristötuen ja mainitun lain 20 §:ssä tarkoitettujen metsäluonnon hoitohankkeiden sekä maa- ja metsätalousministeriön määräämällä tavalla metsien ympäristönhoitoa ja biologisen monimuotoisuuden säilyttämistä tukevien hankkeiden ja toimenpiteiden rahoittamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitus käyttää ensisijaisesti kestävän metsätalouden rahoituksesta annetussa laissa säädettyjen ympäristötuen ja mainitussa laissa tarkoitettujen metsäluonnon hoitohankkeiden rahoittamiseen. Li-

säksi määrärahaa on tarkoitus käyttää mm. avainbiotooppiselvityksiin ja muihin vastaaviin metsäluonnon hoitoa edistäviin toimenpiteisiin.

1998 määräraha..... 15 000 000
1997 määräraha..... 15 000 000
1996 tilinpäätös..... 9 999 985

50. *Eräät metsätalouden valtionavut*

Momentille myönnetään 14 600 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen käyttösuunnitelmassa mainituille yhdistyksille ja säätiöille.

Käyttösuunnitelma:	mk
Föreningen för Skogskultur rf	300 000
Työtehoseura ry	3 100 000
Metsämuseosäätiö	2 000 000
Mustilan Kotikunnas-säätiö	200 000
Suomen Metsäyhdistys ry	1 000 000
Euroopan Metsäinstituutti ry	6 000 000
Euroopan metsäntutkimuksen tukisäätiö	2 000 000
Yhteensä	14 600 000

Selvitysosa: Euroopan metsäntutkimuksen tukisäätiölle osoitettava 2 000 000 mk käytetään säätiön omistukseen hankittavan Euroopan Metsäinstituutti ry:n käytössä olevan kiinteistö-toimitilan hankintaan. Säätiön tarkoituksena on vuokrata toimitilaa Euroopan metsäinstituutti ry:lle. Rovalan Kannatusyhdistys ry:lle, Pohjois-Karjalan Metsätyömieskodin Kannatusyhdistys ry:lle ja Kainuun metsätyömieskotiyhdistys ry:lle on tarkoitus myöntää avustusta vuodesta 1998 lukien Raha-automaattiyhdistyksen tuotosta momentilta 33.92.50. Tämän johdosta on momentin määrärahan mitoituksessa otettu huomioon vähennyksenä 2 250 000 mk.

1998 määräraha..... 14 600 000
1997 määräraha..... 14 800 000
1996 tilinpäätös..... 15 000 000

83. *Lainat puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 15 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain mukaisten lainojen maksamiseen.

Määrärahasta osa on alueiden kehittämisestä annetun lain 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

1998 määräraha..... 15 000 000
1997 määräraha..... 20 000 000
1996 tilinpäätös..... 20 000 000

87. Maanmittauslaitos

Selvitysosa: Maanmittauslaitoksen tehtävänä on huolehtia Suomen kiinteistöjärjestelmästä, yleisistä kartastotöistä sekä kiinteistöjä koskevien rekisterien pitämisestä ja edistää paikkatietojen yhteiskäyttöä. Vuoden 1998 aikana selvitetään maanmittaustoimistojen lukumäärän vähentämistarve ja samalla tarkistetaan valtakunnallisten tuotantoyksiköiden lukumäärätarve ja tehtäväjako vastaamaan muuttuvia toimintaprosesseja. Uuden organisaatiorakenteen on säilytettävä Maanmittauslaitoksen palvelutaso vähintään nykyisellä tasolla, tuettava maastotietojärjestelmän ajantasallapitoa ja mahdollistettava kiinteistötoimitusten tuotantokustannusten alentaminen. Uusi organisaatio on tarkoitus ottaa käyttöön vuoden 1999 alussa. Maa- ja metsätalousministeriö on vuoden 1998 talousarvioon liittyen asettanut alustavasti Maanmittauslaitokselle seuraavat tulostavoitteet:

1. Kysynnän muutokset

Kiinteistötoimitusten kysynnän arvioidaan alenevan jonkin verran edellisen vuoden tasosta yleistietoimitusten määrän supistuessa. Maanmittauslaitoksen muiden palvelujen ja tuotteiden kysyntä pysynee edellisen vuoden tasolla.

2. Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Maanmittauslaitoksen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteina ovat laitoksen tuottamien ja ylläpitämien aineistojen ja rekisterien kattavuus, ajantasaisuus ja laatu:

— Numeerinen maastotietoaineisto kattaa maanmittauslaitoksen vastuulla olevan alueen vuoteen 2001 mennessä. Vuoden 1998 loppuun mennessä aineistoa on valmiina 84 % em. pinta-alasta (vuoden 1996 lopussa 56 %).

— Kiinteistörekisteriin kuuluva numeerinen kiinteistörajakartta kattaa koko maan vuonna 1999 maanmittauslaitoksen omien aineistojen osalta ja vuoden 1998 loppuun mennessä käytössä on 95 % maan pinta-alasta (vuoden 1996 lopussa 83 %).

Numeerisen kiinteistörekisterikartan ja

maastotietoaineiston yhteensopivuutta parannetaan, jotta numeeristen aineistojen laaja-alaiselle hyödyntämiselle syntyy entistä paremmat edellytykset.

Yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa kiinteistötietojen päällekkäisen rekisteröintityön poistamiseksi jatketaan. Kiinteistörekisterin laadun parantamista jatketaan.

3. Palvelutavoitteet

Kiinteistötoimitusten alueellisia palvelutasoeroja tasoitetaan edelleen ja toimitusten kestoaikaa lyhennetään. Lohkomisten keskimääräinen kestoaika lyhenee 6,8 kuukauteen, kun se vuonna 1996 oli 8,5 kk. Muiden tuotteiden ja palvelujen saatavuutta parannetaan jakeluverkostoa kehittämällä ja markkinointia tehostamalla.

Paikkatietojen yhteiskäytön edistämisen tavoitteena on lisätä paikkatietojen käytön edellytyksiä ja vähentää tiedonkeruun ja ylläpidon päällekkäisyyttä. Tämä toteutetaan kehittämällä verkkoitsepalveluja, vaikuttamalla paikkatietojen infrastruktuurin rakentamiseen sekä osallistumalla kansalliseen ja kansainväliseen paikkatietojen standardointityöhön.

4. Tuotanto ja taloudellisuustavoitteet

Maanmittauslaitoksen kustannukset vuonna 1998 ovat 491 milj. mk. Kiinteistörekisterin ja kiinteistötoimitusten uusi tuotanto- ja tietojärjestelmä otetaan käyttöön kevätkaudella 1998. Uusi järjestelmä tulee muuttamaan työprosessit ja työvälineet. Henkilöstön koulutus ja tekniset muutostyöt vaativat suuren työpanoksen, mikä näkyy myös toimitustuotannon vähenemisenä ja kustannusten kasvuna järjestelmän käyttöönottovuonna. Järjestelmästä saatavat kustannussäästöt näkyvät täysimääräisesti vasta vuodesta 1999 alkaen.

Kustannukset jakautuvat:

	1996 toteutuma milj. mk	1997 tavoite milj. mk	1998 tavoite milj. mk
Budjettirahoitteinen toiminta	246,9	252	260
— Kiinteistötehtävät	142,4	145	155
— Kartastotehtävät	99,6	99	98
— Muut	4,9	8	7
Maksullinen toiminta	241,7	230	231
— Julkisoikeudelliset	202,0	191	192
— Muut	39,7	39	39
Yhteensä	488,6	482	491
Yksikkökustannusten muutos, %			
— Toimitukset	4	—2	2
— Maastotiedot	1	—1	—3

5. Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus

Kiinteistötoimitusten uuden tietojärjestelmän käyttöönotto vähentää tulojen määrää ja tuo epävarmuustekijöitä toimitusten tunnuslukujen kehitykseen. Perehtymisvaiheesta johtuen toimituksista arvioidaan syntyvän noin 5 milj. mk alijäämä.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelmassa eivät ole mukana eri lakien mukaan ilmaiseksi annettavien suoritteiden kustannukset, vuonna 1998 noin 6 milj. mk.

Nettobudjetoidun maksullisen toiminnan tunnusluvut:

	1996 toteutuma		1997 tavoite		1998 tavoite	
	Julkis-oikeud.	Muut	Julkis-oikeud.	Muut	Julkis-oikeud.	Muut
Tulot tmk	185 847	42 493	184 726	41 599	181 108	42 110
Erilliskustannukset tmk	130 606	22 395	128 071	22 746	123 163	23 651
Käyttöjäämä tmk	55 241	20 098	56 655	18 853	57 945	18 459
— % tuloista	30	47	31	45	32	44
Osuus yhteiskustannuksista tmk	62 664	16 876	57 399	16 913	62 936	15 888
Yli-/alijäämä tmk	—7 423	3 222	—744	1 940	—4 992	2 571
— % tuloista	—4	8	—0	5	—3	6

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 239 210 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n ja muiden tutkimus- tms. yhteishankkeiden rahoitukseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina maksullisen toiminnan kaikki tulot mukaan lukien osamaksut sekä muina tuloina aineisto- ja tietomaksut ja yhteishankkeisiin saatavat muiden hankeosapuolten maksuosuudet. Määrärahan mitoituksessa on tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi otettu huomioon lisäyksenä 1 210 000 mk 10 henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02 sekä 8 000 000 mk kiinteistörekisterin ja kiinteistötoimitusten tuotanto- ja tietojärjestelmäuudistuksen edellyttämien investointien, koulutuksen ja atk-käyttömenojen kasvun johdosta.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	475 730 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	147 028 000
Muut toimintamenot	328 702 000
Bruttotulot	236 520 000
Maksullisen toiminnan tulot	223 218 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	181 108 000
— muut suoritteet	42 110 000
Muut tulot	13 302 000
Nettomenot	239 210 000

1998 määräraha	239 210 000
1997 määräraha	230 000 000
1996 tilinpäätös	219 500 000

80. *Kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 15 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää uusjakotoiminnan tukemisesta annetun lain (24/1981, muut. 450/1990, 1239/1994 ja 1285/1996) sekä vuokra-alueiden järjestelystä kaupungeissa ja kauppaloissa annetun lain (218/1962) mukaisten menojen sekä kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain (603/1977) 102 §:n mukaisten lainojen ja korkotuen rahoituksesta ja eräistä vesitilusjärjestelyistä annetun lain (31/1980, muut. 1281/1996) 19 §:n mukaisista lunastuksista aiheutuvien menojen maksamiseen sekä kiinteistönmuodostamislain (554/1995) 207 §:n 2 momentissa tarkoitettujen toimitusmenojen maksamiseen uusjakojen ja vesitilusjärjestelyjen osalta.

Selvitysosa: Määrärahan käytön arvioidaan jakautuvan siten, että asianosaisilta takaisin perittävä osuus on noin 5 000 000 mk ja valtion lopulliseksi menoksi jää noin 10 000 000 mk. Viime mainitusta on noin 5 000 000 mk kiinteistönmuodostamislain 207 §:n 2 momentin tarkoittamia toimitusmenoja.

1998 määräraha	15 000 000
1997 määräraha	15 000 000
1996 tilinpäätös	12 207 330

95. Metsähallitus

1. Palvelu- ja muut toimintatavoitteet

Metsähallitus hoitaa tehtäväänsä ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävän metsätalouden periaatteiden mukaisesti ja siten kuin maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön tulosohjauksen kautta tarkemmin määritellään.

Metsähallituksen keskeisten toimintojen tuloksellisuus paranee vuoteen 1997 verrattuna.

Metsähallitus tuottaa yhteiskunnallisia virkistyspalveluita, uittotehtäviä ja metsänjalostus- ja siemenhuoltotöitä sekä huolehtii eri säädöksissä mainituista viranomaistehtävistä.

Metsähallitus tukee Itä- ja Pohjois-Suomen työllisyyttä pitämällä näillä alueilla metsätöissä henkilötyön osuuden mahdollisimman suurena.

Vuonna 1998 tavoitteena on, että Metsähallitus tekee luonnonsuojelualuehankintoja ympäristöministeriön ohjauksessa siten, että niiden hankkimiseen, Metsähallitukselle myynneistä ja hankinnoista syntyviin kuluihin ja maanvaihdon välirahaan käytetään yhteensä 245 milj. mk.

Metsähallitus voi avustaa Suomen Metsäsäätiötä vuonna 1998 enintään 1,0 milj. markalla.

Metsähallituksen hallinnassa olevien luon-

nonsuojelualueiden palvelu- ja muut toimintatavoitteet asetetaan luvussa 35.30.

2. Investointien enimmäismäärä ja tärkeimmät kohteet

Metsähallituksen investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 1998 enintään 300 milj. mk. Tämän lisäksi Metsähallitus saa suorittaa investointeja, jotka työministeriö, ympäristöministeriö tai maa- ja metsätalousministeriö rahoittaa sekä käyttää hallinnassa olevaa maa- ja vesiomaisuutta vaihtomaina luonnonsuojelualueiden hankintaan. Lisäksi Metsähallitus saa tehdä vuonna 1998 investointeja koskevia sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja seuraavina varainhoitovuosina enintään 200 milj. mk.

Tärkeimmät investointikohteet ovat kiinteistörakenteen parantamiseen ja luonnonsuojelualueiden hankintaan liittyvät maa- ja vesialueiden hankinnat, maa- ja vesirakenteet sekä rakennukset.

3. Lainanotto

Metsähallitus oikeutetaan ottamaan valtion liikelaitoksista annetun lain (627/1987) 8 §:n 2 momentissa tarkoitettua lainaa enintään 200 milj. mk.

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriö on, ottaen huomioon eduskunnan hyväksyttäväksi esitetyt palvelu- ja muut toimintatavoitteet, talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä asettanut alustavasti Metsähallituksen tulostavoitteeksi 382 milj. markkaa vuonna 1998.

Alustavana tavoitteena on, että Metsähallitus tulouttaa valtiolle vuoden 1998 voitosta 170 milj. mk, mikä vastaa 3,6 prosentin tuottoa peruspääomalle. Tuloutustavoitetta määriteltäessä voittoon ei ole sisällytetty kiinteistöjen myyntivoittoja, koska myynneistä saadut varat käytetään pääosin luonnonsuojelualueiden hankintaan. Metsähallituksen asettama liikevaihtotavoite on 1 164 milj. mk.

Työllisyyden tukemiseksi Metsähallituksen puun korjuun koneellistamisaste on vuonna 1998 Itä- ja Pohjois-Suomessa noin 65 prosenttia ja koko maassa noin 70 prosenttia. Puhtaasti liiketaloudellista tasoa alempi koneellistamisaste aiheuttaa kustannuksia noin 35 milj. markkaa, joka on otettu huomioon tulostavoitetta alentavana tekijänä.

Luonnonsuojelualueita hankitaan käyttöomaisuuden myynnillä noin 95 milj. markan arvosta sekä käyttämällä lisäksi maa- ja vesiomaisuutta noin 150 milj. markan arvosta vaihtomaina luonnonsuojelualueiden hankintaan. Alkuvuodesta 1998 luonnonsuojeluostoja voidaan rahoittaa liiketoiminnan tulorahoituksella ja käyttöpääomalla siten, että käytettyä määrää vastaavasti saadaan käyttöomaisuuden myyntituloja loppuvuodesta.

Metsähallituksen yhteiskunnallisten tehtävien hoitamista vastaaviin menoihin on lisäksi varattu talousarviossa yhteensä 109,71 milj. mk, mistä 66,5 milj. mk on ympäristöministeriön pääluokassa (mom. 35.26.61, 35.30.22 ja 35.30.74) ja 43,21 milj. mk on maa- ja metsätalousministeriön pääluokassa (mom. 30.86.24, 30.86.25 ja 30.86.43). Maa- ja metsätalousministeriön ja Metsähallituksen sekä ympäristöministeriön ja Metsähallituksen kesken tehdään erilliset sopimukset edellä mainituilla rahoilla tuotettavista yhteiskunnallisista palveluista. Lisäksi työministeriön pääluokasta rahoitetaan Metsähallituksen yhteiskunnallisiin palvelutehtäviin liittyviä investointimenoja ja työllisyystöitä, mikäli työministeriöllä on tähän käyttöön myönnettäviä varoja. Vuonna 1996 työministeriö rahoitti Metsähallituksen investointeja 14 milj. markalla ja muita työllisyystöitä 27 milj. markalla.

Investointeihin on tarkoitus käyttää investointiohjelman mukaisesti 233 milj. mk. Investoinnit rahoitetaan tulorahoituksella ja käyttöpääomalla sekä käyttöomaisuuden myynnillä.

Maa- ja vesialueiden käyttö suunnitellaan siten, että se tukee matkailuelinkeinoa. Metsähallitus tuottaa yhdessä yrittäjien kanssa luonto- ja elämysmatkailuun liittyviä palveluita.

Metsähallitus tarvitsee oman tulorahoituksen lisäksi valtuudet enintään 200 milj. markan pitkäaikaisen lainan ottamiseen kiireellisiä investointeja ja ennalta arvaamattomia tarpeita varten.

Tulos- ja rahoitussuunnitelmaan perustuva alustava investointisuunnitelma vuodeksi 1998 on seuraava:

	mk
Maa- ja vesialueiden ostot	195 000 000
Maa- ja vesirakenteet	22 000 000
Talonrakennukset	9 000 000
Muut	7 000 000
Yhteensä	233 000 000

Metsähallituksen kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko:

	1996 toteutuma	1997 ennakoitu	1998 TAE
Liikevaihto, milj. mk	1 187	1 181	1 164
— muutos, %	4,1	—0,5	—1,4
Käyttökate, %	36,0	37,8	40,0
Voitto, milj. mk	341	362	382
— liikevaihdosta, %	28,8	30,7	32,9
— peruspääoma, milj. mk	4 766	4 774	4 774
— peruspääomasta, %	7,2	7,6	8,0
Sijoitetun pääoman tuotto, %	7,7	8,3	8,8
Nettoinvestoinnit liikevaihdosta, %	12,3	18,6	19,2
Omavaraisuusaste, %	96,8	97,1	97,4
Henkilöstö keskimäärin, htv	2 333	2 204	2 104

97. Kasvinjalostuslaitos

Selvitysosa: Kasvinjalostuslaitos (Boreal Suomen Kasvinjalostus) on liiketoimintaa harjoittava nettobudjetoitu valtion laitos, jonka tehtävänä on jalostaa maamme kasvuoloihin soveltuvia viljelykasveja, markkinoida jalostamiaan lajikkeita sekä tuottaa ja markkinoida niiden lisäysaineistoa ja turvata kotimaisen kylvösiemenhuollon ylläpitämistä.

Maa- ja metsätalousministeriö on asettanut vuoden 1998 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen Kasvinjalostuslaitoksen tulostavoitteeksi vilja- ja nurmikasvien lajikkeiden markkinaosuuden säilyttämisen ja peruna-, ohra- ja kevätvehnälajikkeiden osuuden lisäämisen. Tulos saa olla enintään 10 813 000 mk alijäämäinen (sis. lomapalkkavelan muutoksen 100 000 mk).

Tavoitteeksi on asetettu, että Kasvinjalostuslaitos hankkii lisääntyvässä määrin tulonsa siemenmarkkinoilta. Kuitenkin järjestäytyneen siemenkaupan markkinat ovat viime vuosina poikkeuksellisesti supistuneet. Kasvinjalostuslaitoksen liikevaihtotavoitteeksi asetetaan 10 175 000 mk ottaen huomioon tarkastetun siementavaran käytön vähäisyys. Kun korkotuottoja arvioidaan kertyvän 20 000 mk ja satunnaisia tuottoja 150 000 mk, arvioidaan käyttötuloja kertyvän yhteensä 10 345 000 mk. Kun käyttömenoiksi arvioidaan 19 345 000 mk (ilman lomapalkkoja), osoitetaan momentille 30.97.21 nettomenona 9 000 000 mk.

Kasvilajikkeista, joiden oikeudet Kasvinjalostuslaitos omistaa, arvioidaan lisäksi kertyvän kasvinjalostusmaksuja 2 000 000 mk, jotka tuloutetaan momentille 12.30.32.

Kasvinjalostuslaitoksen liikekirjanpidon mukainen ennakoitu tuloslaskelma vuodelle 1998:

	mk	mk
Liikevaihto		10 175 000
Kulut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat:		
Ostot tilikauden aikana	2 481 000	
Varastojen vähennys (+)	300 000	
Ulkopuoliset palvelut	1 874 000	
Henkilöstökulut	9 688 000	
Lomapalkat, muutos	100 000	
Vuokrat	2 445 000	
Muut kulut	2 857 000	—19 745 000
Käyttökate		—9 570 000
Poistot käyttöomaisuudesta ja muista pitkävaikutteisista menoista		—1 413 000
Liikeylijäämä (-alijäämä)		—10 983 000
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot		+20 000
Liikealijäämä ennen satunnaiseriä, varauksia ja veroja.		—10 963 000
Satunnaiset tuotot ja kulut		
Satunnaiset tuotot		+150 000
Tilikauden alijäämä		—10 813 000

Kasvinjalostuslaitoksen kehitys vuosina 1996—1998:

	1996 toteutuma	1997 ennakoitu	1998 TAE
Liikevaihto milj. mk	8,7	9,9	10,2
Käyttökate liikevaihdosta %	—131,5	—102,1	—94,05
Ylijäämä, milj. mk	—12,7	—11,1	—10,8
— liikevaihdosta %	—145,8	—112,4	—106,3
Volyymin muutos %	14	15	23
Henkilöstön määrä	60	60	62

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 9 000 000 mk.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi otettu huomioon 242 000 mk kahden henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot (ilman lomap. kert.)	19 345 000
Bruttotulot	10 345 000
— myyntitulot	10 175 000
— muut tulot	170 000
Nettomenot	9 000 000

1998 määräraha	9 000 000
1997 määräraha	9 792 000
1996 tilinpäätös	10 186 000

98. Siemenperunakeskus

Selvitysosa: Siemenperunakeskus (SPK) on liiketoimintaa harjoittava valtion laitos, jonka tehtävänä on Suomessa viljeltävien perunalajikkeitten siemenen tuotanto ja markkinointi. Lisäksi SPK:n tehtävänä on vastata Suomen ''High Grade'' -alueen siemenperunahuollosta, tutkia ja kehittää korkealaatuisen siemenperunan tuotantotekniikkaa erityisesti Suomen oloihin sopivaksi sekä omalta osaltaan edistää suomalaisen siemenperunan markkinointia muihin maihin.

SPK:n toiminnan taloudellisen perustan muodostaa Suomessa viljeltävien perunalajikkeiden jalostajien kanssa tehdyt sopimukset näiden lajikkeiden ylläpidosta ja markkinoinnin edellyttämästä siementuotannosta Suomessa.

Vuoden 1998 aikana SPK:n ylläpidossa on noin 35 lajiketta. Pääosin toimeksiantoihin perustuen siementä tuotetaan kaikkiaan noin 250 hehtaarin alalla ja toimitettavan siemenen määrä on noin 6 500 tonnia.

Maa- ja metsätalousministeriö on asettanut SPK:n tulostavoitteeksi liikeylijäämän muodostamisen vuoteen 1999 mennessä. SPK:n toimintaa ja taloutta kehitetään tämän tavoitteen mukaisesti. SPK:n liiketoiminnan liikevaihdon arvioidaan vuonna 1998 nousevan 18 058 000 markkaan. Liikevaihdossa on otettu huomioon 175 000 mk SPK:n maatilan tuotannon perusteella määräytyvinä EU:n maataloustuotannon tukina. Kun muita tuottoja arvioidaan kertyvän 80 000 mk, käyttötuloja arvioidaan kertyvän yhteensä 18 138 000 mk. Kun käyttömenoihin arvioidaan tarvittavan 17 670 000 mk ja investointeihin 400 000 mk, nettotulona tuloutetaan 68 000 mk momentille 12.30.98.

Siemenperunatuotannon tutkimus- ja kehitystyöhön sekä suomalaisen siemenperunan vienninedistämiseen osoitetaan valtion varoja 350 000 mk momentilla 30.98.22. Siemenperunakeskuksen toiminnassa nämä menot eivät kuulu liiketoimintaan eikä menoja siten kateta siemenperunan myyntituloilla.

Siemenperunakeskuksen liiketoiminnan liikekirjanpidonmukainen ennakoitu tuloslaskelma vuodelle 1998:

	mk	mk
Liikevaihto		18 058 000
Tutkimus- ja vienninedistämistuotto		350 000

Kulut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana..	9 300 500	
Varastojen muutos.....	0	
Ulkopuoliset palvelut.....	1 155 000	
Henkilöstökulut.....	4 670 000	
Vuokrat.....	1 808 000	
Muut kulut.....	736 500	
Tutkimus ja viennin edistäminen.....	350 000	18 020 000
Käyttökate.....		388 000
Poistot		
Koneet ja kalusto.....	387 000	
Salaojitus.....	71 000	458 000
Liikealijäämä.....		70 000
Muut tuotot.....		80 000
Tilikauden ylijäämä.....		10 000

Siemenperunakeskuksen kehitys vuosina 1996—1998:

	1996 toteutuma	1997 ennakoitu	1998 TAE
Liikevaihto milj. mk.....	15,30	17,18	18,06
Muutos ed. vuoteen %.....	8,1	12,0	5,1
Käyttökate liikevaihdosta %.....	—2,81	0,42	2,1
Alijäämä/ylijäämä			
— milj. mk.....	—0,7	—0,3	0,01
— liikevaihdosta %.....	4,65	1,76	0,06
Investoinnit liikevaihdosta %.....	1,14	2,31	2,21
Volyymin muutos %.....	10,9	2,9	—
Henkilöstön määrä[1)].....	33	33	33

1) Luku sisältää koko henkilöstön määrän, josta tilapäinen työvoima 8 htv.

22. *Tutkimus- ja vienninedistämismenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 350 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Siemenperunakeskukselle tutkimuksesta ja vienninedistämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Siemenperunakeskuksen liiketoiminnasta aiheutuvat menot katetaan siemenperunan myyntituloilla. Tutkimus- ja vienninedistämismenot katetaan valtion talousarvioon osoitetuilla varoilla.

1998 määräraha 350 000

(23.) *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti on poistettu talousarviosta ja sen menot on otettu huomioon momenttien 12.30.98 ja 30.98.22 menoissa ja tulot momentin 12.30.98 tuloissa.

1997 määräraha 248 000
1996 tilinpäätös 1 122 000

(87.) *Siemenperunakeskuksen maanhankintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha on poistettu talousarviosta.

1997 määräraha 600 000

99. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut menot

25. *Kansainvälinen yhteistyö* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 17 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kansainvälisten organisaatioiden jäsenyydestä, solmituista muista kansainvälisistä ja valtioiden välisistä sopimuksista aiheutuvien muiden kuin jäsenmaksumenojen maksamiseen sekä Suomen

lähialueyhteistyöstä ja muusta alan kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien kulutusmenojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan tilapäisen henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen.

1998 määräraha..... 17 000 000
1997 määräraha..... 24 000 000
1996 tilinpäätös..... 14 000 000

27. *Yhteistutkimukset (osa EU)* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 36 200 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää lähinnä eri virastojen, laitosten tai muiden yksiköiden yhteistyönä suoritettavasta hallinnonalan tehtäväalueen strategista valmistelua sekä maatalouselinkeinon kehittämistä tukevasta tutkimustoiminnasta ja tämän tutkimustoiminnan ohjauksesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää palkkaus- ja muista kulutusmenoista, tutkimushankkeiden asiantuntija-arvioinneista ja valtion virastoihin tai laitoksiin tapahtuvista sijoitusmenoiksi luettavista laitehankinnoista aiheutuvien menojen maksamiseen maa- ja metsätalousministeriön tarkemmin määräämällä tavalla. Määrärahaa saa käyttää myös eurooppalaisten tutkimushankkeiden rahoittamiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään 85 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan arvioidaan jakautuvan eri käyttötarkoituksiin seuraavasti:

	mk
Luonnonvarojen kestävä käyttö	1 300 000
Kiinteistö- ja kaukokartoitus	1 300 000
Luonnon monimuotoisuustutkimus	3 000 000
Maatalous ja elintarvike	6 000 000
Metsätalous	6 500 000
Kala- ja riistatalous	1 700 000
Vesivarat ja talousvesi	1 800 000
Eurooppalainen tutkimusyhteistyö	3 800 000
Klusteritutkimus	10 000 000
Hallinnonalan johtamisen ja suunnittelun kehittäminen	800 000
Yhteensä	36 200 000

Luonnonvarojen kestävään käyttöön varatulla määrärahalla rahoitetaan luonnonvarojen kestävän käytön tietopohjan laajentamiseen tarvittavaa ajankohtaista tutkimusta sekä luonnonvarojen käytöstä aiheutuvien haitallisten ympäristövaikutusten vähentämistä ja siihen liittyvää kehittämistä koskevia tutkimushankkeita.

Kiinteistö- ja kaukokartoitustutkimukseen varatulla määrärahalla tuotetaan tutkimustietoa, jolla edistetään kiinteistöjärjestelmän ylläpitoa ja kehitetään yleistä maastokarttatuotantoa. Tutkimustietoa käytetään erityisesti kehitettäessä kiinteistönmuodostamislainsäädäntöä, kiinteistöarviointimenetelmiä, kaukokartoitusaineistojen laskenta- ja analysointimenetelmiä sekä numeerista kartantuotantoa.

Luonnon monimuotoisuustutkimukseen varatulla määrärahalla osallistutaan Suomen Akatemian käynnistämään biodiversiteettitutkimuksen ohjelmaan.

Maatalous- ja elintarviketutkimuksiin varatulla määrärahalla rahoitetaan maataloudellisen tutkimuksen neuvottelukunnan aloitteesta käynnistettyjä laajoja tutkimusohjelmia (MAITO-ohjelma; KOTIELÄINTEN TUOTANTO-YMPÄRISTÖ-ohjelma; PERUNA-ohjelma) ja aiemmin käynnistyneitä yksittäisiä yhteistutkimuksia. Maataloudellisen tutkimuksen linjat -toimenpideohjelmaa ja sen painotuksia tarkistetaan ja varaudutaan vähintään kahden uuden tutkimusohjelman aloittamiseen vuonna 1998. Varoilla katetaan myös alan tutkimuksen kehittämistä mm. tutkimuslaitosten arvioinnin suositusten pohjalta. Vuonna 1998 toteutetaan MTTL:n kansainvälinen arviointi. Käyttösuunnitelmakohdan nimi on muutettu vastaamaan olemassa olevaa käytäntöä, jonka perusteella varoja käytetään myös elintarvikkeiden laatuun ja turvallisuuteen liittyviin tutkimuksiin.

Metsätaloustutkimuksiin varatulla määrärahalla rahoitetaan ajankohtaisia metsäpolitiikan valmistelua ja käytännön metsätaloutta palvelevia yhteistutkimushankkeita. Määrärahalla on tarkoitus kattaa tämän tutkimustoiminnan ohjauksesta aiheutuvia menoja ja tutkimustoiminnan kehittämistä palvelevia tehtäviä.

Kala- ja riistataloudellisissa yhteistutkimuksissa yhteistyötahoina ovat lähinnä Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, yliopistot, Suomen Kalankasvattajaliitto sekä kalastus- ja metsästysalan järjestöt. Kalataloudellisiin tutkimuksiin varatulla määrärahalla rahoitetaan ensisijaisesti kalanviljelyä ja kalan teollista elintarvikekäyttöä palvelevaa tutkimusta. Lisäksi rahoitetaan mm. Saimaan-tutkimuksen puitteissa toteutettavaa suurjärvitutkimusta ja uhanalaisten lajien hoitotoiminnan järjestämiseen liittyvää tutkimusta. Riistataloudellisiin tutkimuksiin varatulla määrärahalla rahoitetaan ensisijaisesti hirvikannan liikkuvuutta

koskevia selvityksiä. Määrärahalla on tarkoitus kattaa myös Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen kansainvälisestä arvioinnista aiheutuvat menot.

Vesivaroihin ja talousveteen liittyviin tutkimuksiin varatulla määrärahalla toteutetaan ministeriön sektoritutkimuksen yleisohjelmaan liittyvien, vesivarojen tutkimus- ja kehittämistoiminnan suuntaviivojen mukaisia tutkimus- ja kehittämishankkeita, saatetaan valmiiksi Päijänteen ja Kymijoen säännöstelyjen kehittämiseen liittyvät yhteistutkimushankkeet sekä osallistutaan Suomen Akatemian ympäristöterveyden tutkimusohjelman sekä Teknologian kehittämiskeskuksen vesihuollon teknologiaohjelman tutkimushankkeiden rahoittamiseen.

Eurooppalaiseen tutkimusyhteistyöhön varatulla määrärahalla on tarkoitus tukea EU:n IV tutkimuksen ja kehittämisen puiteohjelmaan kuuluvan maatalous-kalatalous/FAIR -ohjelman ministeriön toimialaan liittyviä yhteistutkimuksia kotimaan rahoitustarpeen osalta. Varoilla on tarkoitus tukea myös pääosin eurooppalaiseen tutkimusyhteistyöhön valmistautuvia tutkijaryhmiä ja tähän tutkimusyhteistyöhön liittyviä muita hankkeita.

Klusteritutkimukseen varattua määrärahaa käytetään elintarvike- ja metsäklustereita palvelevaan tutkimukseen.

Hallinnonalan johtamisen ja suunnittelun kehittämiseen varattua määrärahaa käytetään Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen kansainvälisen arvioinnin toteuttamiseen sekä Geodeettisen laitoksen sekä Suomen ympäristökeskuksen arvioinneista aiheutuviin menoihin.

1998 määräraha..... 36 200 000
1997 määräraha..... 26 200 000
1996 tilinpäätös..... 25 000 000

41. *Siemenhuollon edistäminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää siemenhuollon edistämiseen ja siitä aiheutuviin kustannuksiin maa- ja metsätalousministeriön määräämällä tavalla siten, että myönnetty määrä yhdessä aiemmin myönnetyn tuen kanssa saa olla enintään 13 500 000 mk.

Selvitysosa: Nurmikasvien siemenhuollon turvaamisesta annetun lain (566/1986) toimeenpanossa kertyneet varat hoidettiin viljavarastorahastossa omana kokonaisuutenaan. Tämän lain mukainen nurmikasvien siemenhuoltojärjestelmä päättyi samalla, kun Suomi liittyi Euroopan unioniin. Mainitun lain 15 §:n 2 momentin mukaan ko. lain soveltamisen päättyessä viljavarastorahastossa mahdollisesti olevat siemenhuoltovarat on käytettävä siemenhuollon edistämiseen ja siitä aiheutuviin kustannuksiin valtioneuvoston määräämällä tavalla. Varat 18 500 000 mk budjetoitiin vuoden 1995 kolmannessa lisätalousarviossa kolmivuotisena siirtomäärärahana käytettäväksi siemenhuollon edistämiseen.

Valtioneuvoston päätöksen (11.4.1996) mukaan määrärahaa voi käyttää siemenkauppalaissa tarkoitettujen maataloustuotannossa käytettävien kasvilajien siementavaran siemenhuollon edistämiseen sen mukaan kuin maa- ja metsätalousministeriö määrää. Määrärahasta on vuonna 1996 myönnetty noin 7 000 000 mk ja arvioidaan lisäksi vuonna 1997 käytettävän 2 000 000 mk sekä Kasvinjalostuslaitoksen siementuotantojärjestelmän uudistamiseen 5 000 000 mk, joten käyttämättä jääväksi määräksi vuoden 1997 lopussa arvioidaan 4 500 000 mk.

1998 määräraha..... 4 500 000

48. *Poikkeuksellisten tulvien aiheuttamien vahinkojen korvaaminen* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää poikkeuksellisten tulvien aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta annetun lain (284/1983, muut. 1310/1990 ja 92/1995) 2 §:n mukaisten vahinkojen ja kustannusten korvaamiseen sekä metsäkeskusten asiantuntija-avusta aiheutuviin menoihin. Määrärahaa saa käyttää myös edellisiin vuosiin kohdistuvien menojen maksamiseen.

1998 määräraha..... 5 000 000
1997 määräraha..... 5 000 000
1996 tilinpäätös..... 5 000 000

66. *Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 13 100 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Suomen jäsenmaksujen maksamiseen kansainvälisille organisaatioille sekä muihin kansainvälisten sitoumusten aiheuttamiin ulkomaille meneviin maksuihin.

1998 määräraha..... 13 100 000
1997 määräraha..... 11 600 000
1996 tilinpäätös..... 11 426 320

Pääluokan 30 menot luvuittain vuosina 1996—1998

		v. 1996 tilinpäätös 1000 mk	v. 1997 talousarvio 1000 mk	v. 1998 esitys 1000 mk	Muutos 1997—1998 ± 1000 mk	± %
01.	Maa- ja metsätalousministeriö, työvoima- ja elinkeinokeskusten maaseutuosastot ja EU:n rakennetuki (670)	857 768	885 820	980 580	+ 94 760	+11
02.	Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus (650)	30 103	37 760	35 000	— 2 760	— 7
03.	Maaseutuelinkeinojen valituslautakunta (650)	2 684	2 990	3 000	+ 10	+ 0
31.	Maa- ja puutarhatalouden tulotuki (osa EU) (670)	8 605 281	8 308 500	8 132 500	—176 000	— 2
32.	Maataloustuotteiden markkinointi ja tuotannon tasapainottaminen (osa EU) (670)	921 993	927 700	760 900	—166 800	—18
33.	Maatilatalouden rakenteen ja maaseudun kehittäminen (osa EU) (670)	329 769	563 480	490 400	— 73 080	—13
34.	Muut maatalouden menot (670)	128 968	124 760	123 760	— 1 000	— 1
36.	Kala-, riista- ja porotalous (osa EU) (690)	194 138	193 466	214 037	+ 20 571	+11
38.	Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos (660)	88 437	85 127	85 410	+ 283	+ 0
65.	Geodeettinen laitos (550)	15 073	15 000	15 000	—	—
70.	Maatalouden tutkimuskeskus (660)	168 714	144 750	144 850	+ 100	+ 0
72.	Maatalouden taloudellinen tutkimuslaitos (660)	12 061	11 940	13 700	+ 1 760	+15
76.	Metsäntutkimuslaitos (660)	180 000	172 450	172 450	—	—
83.	Kasvintuotannon tarkastuskeskus (670)	39 600	44 611	48 734	+ 4 123	+ 9
84.	Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos (670)	108 274	105 041	106 254	+ 1 213	+ 1
85.	Vesivarojen käyttö ja hoito (560)	160 409	140 000	146 500	+ 6 500	+ 5
86.	Metsätalous (osa EU) (680)	553 294	514 630	561 500	+ 46 870	+ 9
87.	Maanmittauslaitos (550)	231 707	245 000	254 210	+ 9 210	+ 4
97.	Kasvinjalostuslaitos (660)	10 186	9 792	9 000	— 792	— 8
98.	Siemenperunakeskus (660)	1 122	848	350	— 498	—59
99.	Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut menot (650)	87 426	66 800	75 800	+ 9 000	+13
	Yhteensä	12 727 007	12 600 465	12 373 935	—226 530	— 2

Pääluokka 31
LIIKENNEMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Hallinnonalan kokonaishenkilöstömäärän arvioidaan vuonna 1998 olevan 10 100 henkilötyövuotta.

Liikenteen määrän arvioidaan kasvavan vuonna 1998 runsaat 4 % ja v. 1999—2000 noin 3 %/v kansantuotteen kasvusta riippuen. Tietoliikenteen kasvu on huomattavasti nopeampaa, teleliikenteen kasvuksi lähivuosina arvioidaan yli 10 %/v.

Hallitusohjelman mukaisesti hallinnonalalla korostuu tietotekniikan ja viestinnän merkitys elinkeinoelämän kilpailukyvyn ja kansalaisten hyvinvoinnin edistämiskeinona. Tämä näkyy mm. lainsäädännön uudistamisena ja kilpailun laajentamisena. Tavoitteena on varmistaa tietoverkkojen teknillinen ja toiminnallinen avoimuus, kansainvälinen yhteentoimivuus ja korkea palvelutaso. Televerkkoja ja niihin liittyviä palveluita kehitetään edelleen kansainvälisesti korkeatasoisiksi siten, että Suomen teletoiminnan palvelutaso on vähintään kuudenneksi parhain länsimaisessa vertailussa. Postitoimialan myönteinen kehitys varmistetaan kilpailun laajetessa. Postitoimintalain mukaista toimintaa harjoittavien yritysten toimitusehtojen toteutumista seurataan. Postipalveluiden hintataso saa nousta enintään kuluttajahintaindeksiä vastaavasti. Rajoittamatonta postitoimintaa harjoittava yritys säilyttää postitoimipaikkojen lukumäärän nykyisellä 1 700 tasolla ja jokaisessa kunnassa tulee olla postitoimipaikka.

Suomalaisen tuotannon kilpailukyvyn varmistamiseksi tarvittavat kuljetukset tulee hoitaa mahdollisimman vähäisellä liikenteellä. Tätä toteutetaan tehokkaalla logistiikalla ja edistämällä yhdyskuntarakennetta tukevaa maankäyttöä. Liikenteen telematiikkaa kehitetään ja kuljetusmuotojen yhteistyötä lisätään. Tavoitteena on, että ns. yhdistetyt kuljetukset muodostavat kuljetustaloudellisesti tehokkaan ja toimivan kokonaisuuden.

Venäjän liikenteen sujuvuutta ja turvallisuutta parannetaan yhteistyössä Venäjän viranomaisten kanssa. Suomen kautta kulkevien kuljetusten kilpailukyky pyritään turvaamaan erityisesti vaativien kuljetusten osalta.

Kotimaisen kuljetuselinkeinon kilpailukykyä varmistavia toimia jatketaan. Suomen ohuita kuljetusvirtoja vahvistetaan transitoliikenteen edellytyksiä parantamalla.

Liikenneverkkoa ylläpidetään ja kehitetään koko maassa liikenteen tarpeiden mukaisesti. Erityisesti päätieverkolla edistetään elinkeinoelämän kuljetusten toimintavarmuutta. Kansainvälistä liikennettä välittäviä suuria kaupunkikeskuksia yhdistäviä valtakunnallisia kehityskäytäviä painotetaan. Myös vähäliikenteisten liikenneverkkojen päivittäinen liikennöitävyys turvataan sekä niiden kunto pyritään säilyttämään. Perustienpitoon ja perusradanpitoon käytettävissä oleva rahoitus merkitsee kuitenkin alemman tieverkon kunnon heikkenemistä ja rataverkon liikennerajoitusten lisääntymistä ja siten myös rahoitustarpeen lisääntymistä. Liikenteen tarpeiden mukaisen väylänpidon rahoittamiseksi parannetaan väylänpidon taloudellisuutta, jatketaan uusien sekä tie- että ratahankkeisiin soveltuvien rahoitusmuotojen kehittämistä. Tähän talousarvioesitykseen sisältyy kolmen uuden tienpidon kehittämishankkeen aloittaminen.

Joukkoliikenteen toimintaedellytykset pyritään arvonlisäveron 2 %-yksikön korotuksesta huolimatta turvaamaan mm. kehittämällä joukkoliikenteen houkuttelevuutta ja ottamalla käyttöön uusia toimintamalleja.

Liikenneturvallisuusasiain neuvottelukunnan tieliikenneturvallisuusohjelman 1998—2000 mukaisia toimia toteutetaan tavoitteena vähentää liikennekuolemien määrä puoleen vuoden 1989 tasosta (734 kuollutta) vuoteen 2000 mennessä ja edelleen vuoteen 2005 mennessä enintään 250 liikennekuolemaan. Rautatieliikenteen turvallisuutta parannetaan mm. jatkamalla kulunvalvontalaitteiston ra-

kentamista ja vähentämällä tasoristeyksiä. Merenkulun liikenneturvallisuutta parannetaan mm. meriturvallisuutta koskevan lainsäädännön kehittämistä jatkamalla ottaen huomioon mm. valtioneuvoston asiaa koskeva periaatepäätös ja kansainvälinen kehittämistyö sekä kehittämällä liikenteen ohjaus- ja valvontajärjestelmiä.

Liikenteen ympäristöohjelman toimenpiteitä toteuttamalla luodaan edellytyksiä ympäristöystävällisemmälle liikenteelle. Liikennejärjestelmien suunnittelun ja liikenteen hoidon lähtökohtana on kestävän kehityksen periaate. Ajoneuvojen pakokaasupäästöjä koskevien direktiivien valmistelussa tuodaan esille pohjoisten olojen vaatimukset. Tuetaan ajoneuvojen hiilidioksidipäästöjen vähentämistä EU:n toimin.

Hallintoa ja hallinnonalan organisaatiorakenteita sekä tehtäviä kehitetään muuttuvien olosuhteiden ja tehtävien painopisteiden muutosten edellyttämällä tavalla. Tähän talousarvioon sisältyy merenkulkulaitoksen muuttaminen kokonaan nettobudjetoiduksi laitokseksi. Liikelaitos Raskoneen yhtiöittämistä valmistellaan edelleen.

Liikenneministeriö vastaa osaltaan yhtiöittensä ja liikelaitostensa kautta edullisten ja laadultaan korkeatasoisten liikenne- ja viestintäpalveluiden tuottamisesta elinkeinoelämälle, yhteiskunnalle ja kansalaisille sekä yhtiöitten ja liikelaitosten kannattavasta toiminnasta. Liikenneministeriö asettaa hallinnonalan yhtiöiden ja liikelaitosten yleiseksi tuloutustavoitteeksi vähintään 10 prosenttia valtion sijoittamalle nimellisarvoiselle perus- tai osakepääomalle palvelua tuottavissa liikelaitoksissa tai yrityksissä. Pitkävaikutteisilta yhteiskunnallisilta infrastruktuuriliikelaitoksilta edellytetään vähintään 4 prosentin tuottovaatimusta. Tuloutusta ja osinkoa määritettäessä otetaan huomioon yhtiön tulos, kehitysvaihe, investointitarve, kilpailutilanne sekä muut yhtiö- ja toimialakohtaiset erityispiirteet.

Kansainvälisessä yhteistyössä pyritään varmistamaan kansallisten etujen huomioonottaminen. Ministeriö panostaa edelleen lähialueyhteistyöhön ja liikenteen turvallisuutta ja sujuvuutta parantaviin toimenpiteisiin. Tutkimus- ja kehittämistoiminta painottuu hallinnonalan tutkimus- ja kehittämisstrategian mukaisesti pitkäjänteisiin ohjelmiin, tutkimustoiminnan laadun parantamiseen ja tulosten käyttöönoton varmistamiseen.

Hallinnonala osallistuu EU:n osittain rahoittamiin tutkimus-, kehittämis- ja liikennehankkeisiin. Trans European Network eli TEN-hankkeisiin arvioidaan saatavan EU:n varoja noin 110 milj. mk ja aluekehitysrahaston tavoiteohjelmiin 2 ja 5b sekä yhteisöaloitehankkeisiin yhteensä noin 28 milj. mk. Hallinnonalan muihin tutkimushankkeisiin arvioidaan saatavan EU-varoja yhteensä vajaat 10 milj. mk.

01. Liikenneministeriö

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään 61 926 000 mk.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 280 000 mk yhden viran siirtona momentilta 31.24.21 ja 260 000 mk tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi kahden henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02 sekä vähennyksenä 310 000 mk yhden viran siirtona momentille 31.24.21.

1998 määräraha	61 926 000
1997 määräraha	61 356 000
1996 tilinpäätös	54 560 000

24. Tielaitos

Selvitysosa: Tielaitos vastaa yleisistä teistä ja luo tienkäyttäjille edellytyksiä turvalliseen ja sujuvaan liikkumiseen. Tämä tapahtuu huolehtimalla hoito-, ylläpito- ja parantamistoimenpitein tiestön kunnosta ja liikennöitävyyden säilymisestä sekä kehittämällä tieverkkoa muuttuvan liikenteen vaatimuksia vastaavaksi.

Yleisiä teitä on 77 800 km. Tieliikenteen osuus koko henkilöliikenteestä on 93 % ja

tavaraliikenteestä 66 %. Yleisten teiden liikenne on noin 65 % koko tieliikenteestä. Vuonna 1996 liikenne kasvoi päätieverkolla noin 1,5 % ja koko tiestöllä noin 0,5 %. Liikenteen arvioidaan kasvavan noin 3 % sekä vuonna 1997 että vuonna 1998.

Siirtyminen 1.8.1997 lähtien EU-säännösten mukaisiin, nykyisiä yhdistelmiä pitempiin ns. moduuliperävaunuyhdistelmiin aiheuttaa kunnille ja valtiolle lisämenoja. Tielaitos selvittää omalta osaltaan lisämenot ajoituksineen ja ne tullaan ottamaan huomioon seuraavissa talousarvioissa ja -suunnitelmissa.

Tienpidon lähtökohtana on yleisten teiden hoidon ja ylläpidon tason sekä kunnon säilyttäminen nykyisellään. Tieinvestointien valinnassa otetaan erityisesti huomioon elinkeinoelämän kuljetustarpeet ja liikenneturvallisuusnäkökohdat. Toimenpiteitä suunnataan moniongelmaisille vilkasliikenteisille pääteille ja kelirikosta aiheutuvien rajoitusten poistamiseen sorateillä. Käytettävissä olevalla perustienpidon rahoituksella kuitenkin alemmalla tieverkolla huonokuntoisten päällystettyjen teiden määrä lisääntyy ja kuntotaso jää tienpitäjän ja tienkäyttäjän kustannukset optimoivan tason alapuolelle.

Tienpidon suunnittelussa ja ohjelmoinnissa otetaan käyttöön uusi investointiryhmittely: korvaus-, laajennus- ja uusinvestoinnit. Korvausinvestoinneilla säilytetään ja palautetaan tien rakenteellinen kunto ja säilytetään pääoma-arvo. Laajennusinvestoinneilla palautetaan tien tai yhteysvälin palvelutaso nykyajan vaatimalle kohtuulliselle tasolle. Uusinvestoinnit ovat tieverkkoa muuttavia tai sen palvelutasoa selvästi parantavia toimenpiteitä. Suurehkot laajennus- ja uusinvestoinnit rahoitetaan tieverkon kehittämisen määrärahoista.

Liikenneministeriö on asettanut Tielaitokselle alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Liikenneturvallisuus: Tielaitoksen toimin vähennetään ainakin 45 henkilövahinkoon johtanutta onnettomuutta toteuttamalla Tielaitoksen liikenneturvallisuusohjelmaa. Tielaitoksen liikenneturvallisuuspolitiikkaa eri alueilla yhtenäistetään.

Liikenteen sujuvuus: Pääteiden tärkeimmillä yhteysväleillä elinkeinoelämän kuljetusten matka-aikojen luotettavuus paranee.

Tieverkon kunto: Päätieverkon kunto säilyy ennallaan. Huonokuntoisten päällystettyjen teiden määrä lisääntyy enintään 200 km ja on yhteensä noin 6 400 km. Kelirikkoisten sorateiden määrää vähennetään.

Ympäristö: Ympäristöä koskevan toimenpideohjelman toteuttamista jatketaan.

Talous: Tielaitoksen kiinteitä kuluja vähennetään 2 %.

Maksullisen toiminnan kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko:

	1996 toteutuma mk	1997 ennakoitu mk	1998 TAE mk
Maksullisen toiminnan tulot mk	110 136 000	110 000 000	106 000 000
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset mk	87 784 000	89 000 000	85 000 000
Käyttöjäämä mk	22 352 000	21 000 000	21 000 000
— % tuloista	20,2	19,0	19,8
Osuus yhteiskustannuksista mk	13 801 000	15 000 000	16 000 000
Ylijäämä (+) / Alijäämä (—) mk	8 551 000	6 000 000	5 000 000
— % tuloista	7,7	5,4	4,7
Volyymin muutos %	—1,5	—0,1	—3,6

21. *Yleisten teiden perustienpito (osa EU)* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 3 056 900 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää yleisten teiden perustienpidosta ja yleisiksi teiksi otettavien yksityisteiden kuntoonpanosta, maa-ainesalueiden hankinnoista sekä Tielaitoksen hallintaan kuuluvien rakennusten kunnostus- ja muutostöistä aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa lisäksi käyttää tileistä poistoihin ja alan museotoiminnan tukemiseen. Momentin määrärahalla saa myös rahoittaa ns. lähialueyhteistyöhankkeita. Määrärahaa saa käyttää myös palvelussuhdeasuntojen liiketaloudellisin perustein määräytyvien vuokrien alentamiseen.

Tielaitos saa tehdä sitoumuksia, joista aiheutuu valtiolle myöhempinä vuosina menoja vuoden 1997 kustannustasossa enintään 1 000 milj. mk. Määrärahaa saa käyttää myös EU:n aluekehitysrahastosta rahoitettavia tavoiteoh-

jelmia toteuttavien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen sekä pilottihankkeita ja yhteisöaloitteita toteuttavien hankkeiden kansallisten osuuksien maksamiseen. Määrärahasta on varattu 15 000 000 mk EU:n aluekehitysrahastosta rahoitettavien tiehankkeiden kansallista rahoitusosuutta varten. Lisäksi määrärahaa saa käyttää EU:n TEN -hankkeiden menoihin.

Määräraha on osa alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/1993) 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Lähialueyhteistyöhankkeisiin käytetään enintään 5 milj. mk.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 310 000 mk yhden viran siirtona momentilta 31.01.21 ja vähennyksenä seuraavat henkilöstö- ja määrärahasiirrot: 1 434 000 mk kymmenen henkilötyövuoden siirtona momentille 25.10.23, 978 000 mk seitsemän henkilötyövuoden siirtona momentille 25.40.21, 280 000 mk yhden henkilötyövuoden siirtona momentille 25.60.21, 3 554 900 mk 25 henkilötyövuoden siirtona momentille 26.07.21, 11 592 000 mk 82 henkilötyövuoden siirtona momentille 26.75.21, 150 000 mk yhden henkilötyövuoden siirtona momentille 29.01.21, 695 000 mk viiden henkilötyövuoden siirtona momentille 29.10.21, 340 000 mk kahden henkilötyövuoden siirtona momentille 29.94.21, 280 000 mk yhden henkilötyövuoden siirtona momentille 31.01.21, 265 000 mk kahden henkilötyövuoden siirtona momentille 31.30.21, 437 000 mk kolmen henkilötyövuoden siirtona momentille 31.31.21, 272 000 mk yhden henkilötyövuoden siirtona momentille 33.01.21 ja 135 000 mk yhden henkilötyövuoden siirtona momentille 35.26.21.

Perustienpidon menojen ja tulojen erittely:

	mk
Bruttomenot	3 275 900 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	85 000 000
Muut toimintamenot	3 190 900 000
Bruttotulot	219 000 000
Maksullisen toiminnan tulot	106 000 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	6 000 000
— muut suoritteet	100 000 000
Muut tulot	113 000 000
Nettomenot	3 056 900 000

Määrärahojen käytön alustava suunnitelma on seuraava:

	milj. mk
Talvihoito	585
Liikenneympäristön hoito	280
Sorateiden hoito	200
Lossi- ja lauttaliikenteen hoito	130
Rakenteiden ja laitteiden hoito ja ylläpito	150
Päällystettyjen teiden ylläpito	290
Korvausinvestoinnit	390
Laajennusinvestoinnit	320
Uusinvestoinnit	120
Suunnittelu	90
Tiehallinto	462
Tutkimus ja kehittäminen	40
Nettomenot yhteensä	3 057

1998 määräraha 3 056 900 000
1997 määräraha 3 103 840 000
1996 tilinpäätös 3 146 664 161

77. *Tieverkon kehittäminen (osa EU)* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 807 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kustannusarvioltaan merkittävien tieverkon kehittämishankkeiden toteuttamisesta sekä niitä vastaavien, myöhemmin toteutettavien tie- ja siltahankkeiden suunnittelusta ja muista valmistelevista töistä aiheutuviin menoihin. Määrärahaa saa käyttää myös EU:n aluekehitysrahastosta rahoitettavia tavoiteohjelmia toteuttavien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta sekä pilottihankkeita ja yhteisöaloitteita toteuttavien hankkeiden kansallisten osuuksien maksamiseen valtion osalta. Määrärahasta on varattu 6 250 000 mk EU:n aluekehitysrahastosta rahoitettavien tiehankkeiden kansallista rahoitusosuutta varten.

Tieverkon kehittämisen hankkeista sekä tie- ja siltasuunnitelmista saa tehdä sitoumuksia siten, että niistä aiheutuu valtiolle myöhempinä vuosina menoja vuoden 1997 kustannustasossa enintään 1 000 milj. mk.

Selvitysosa: Valtio on sopinut Euroopan Investointipankin (EIB) kanssa yhteensä 2 138 milj. markan lainoista, jotka käytetään vuosina 1994—2001 hankkeiden Vt 1 Turku-Paimio, Bemböle-Vanhakartano, Koskenkylä-Loviisa, Vt 3 Hämeenlinna-Iittala, Helsinki-Kehä II, Vantaan lentoasema-Kehä I ja Vt 21 Kemi-Tornio rakentamiseen. Lainat sisältyvät momentin 15.02.01 tuloihin.

Seuraavassa laskelmassa on esitetty yhteenveto talousarvioesitykseen sisältyvien tieverkon kehittämisen hankkeiden ja suunnittelun rahoitustarpeesta vuosina 1998—2001:

	1998 milj. mk	1999 milj. mk	2000 milj. mk	2001 milj. mk
Keskeneräiset hankkeet	803	638	600	332
Vuonna 1998 alkavat uudet hankkeet	67	135	133	20
Tieverkon kehittämisen suunnittelu	60	60	60	60
Edelliseltä vuodelta siirtyvä määräraha	—80	—	—	—
Muu rahoitus	—43	—40	—30	—20
Rahoitustarve	807	793	763	392

Hanke-erittely:

	Valmis liikenteelle[1]	Kust. arvio Mmk	Jo budjetoitu Mmk	Arvioidut kustannukset mk
KESKENERÄISET TIEHANKKEET				
1. UUSINVESTOINNIT				
— Vt 1 Turku-Paimio (E 18)	1997	940	907	33 000 000
— Vt 1 Paimio-Muurla (E 18)	2002	890	40	80 000 000
— Vt 2 Porin keskusta	1998	35	6	19 000 000
— Vt 3 Hämeenlinna-Iittala	1996	323	287	10 000 000
— Vt 3 Iittala-Kulju	2001	880	208	200 000 000
— Vt 5 Iisalmen ohikulkutie	1997	167	159	8 000 000
— Vt 6 Imatra-Kaukopää	1997	290	243	47 000 000
— Vt 7 Koskenkylä-Loviisa (E 18)	1998	120	80	35 000 000
— Vt 17 Joensuu-Ylämylly	1998	105	65	35 000 000
— Vt 21 Kemi-Tornio	2001	370	13	80 000 000
— Kt 45 Pakinkylän eritasoliittymä	1998	150	96	49 000 000
— Kt 50 Muurala-Vanhakartano (E 18)	1996	290	280	10 000 000
— Kt 51 Matinkylä-Helsinki	1996	380	325	35 000 000
— Kt 63 Kauhava-Vuorenmaa (EU)[2]	1998	20	13	6 000 000
— Mt 102 Kehä II Länsiväylä-Turuntie	2000	310	90	85 000 000
— Mt 724 Raippaluodon silta	1997	149	144	5 000 000
— Porin pohjoinen satamatie (EU)[2]	1998	25	18	7 600 000
2. LAAJENNUSINVESTOINNIT				
— Vt 5 Koskenmylly-Seppälänjoki	1997	34	30	4 000 000
— Kotka-Vainikkala-radan tasorist. poisto	1998	50	8	20 000 000
— Helsinki-Tampere-radan tiejärjest.	1998	120	86	34 000 000
Keskeneräiset hankkeet yhteensä		5 648	3 098	802 600 000
ALKAVAT TIEHANKKEET				
1. UUSINVESTOINNIT				
— Helsinki-Vantaan lentoaseman tiejärj.	2000	145		25 000 000
2. LAAJENNUSINVESTOINNIT				
— Vt 5 Seppälänjoki-Vihantasalmi	2000	120		25 000 000
— Vt 14 Kyrönsalmen silta, Savonlinna	2000	90		17 000 000
Alkavat hankkeet yhteensä		355		67 000 000

[1] Vuosina 1997 liikenteelle valmistuneet hankkeet sisältävät vuonna 1998 tehtävät viimeistely- ja lisätyöt.
[2] Arvioituihin kustannuksiin saadaan noin puolet EU:n aluekehitysrahastosta

Aikaisempina vuosina aloitettujen hankkeiden kustannusarvioiden tarkistuksina esitetään seuraavaa:

Hanketta kt 51 Matinkylä-Helsinki on laajennettu käsittämään melunsuojaukset Lauttasaaren kohdalla sekä Matinkyläntien rakentamiseen liittyvät ramppijärjestelyt Länsiväylällä, minkä vuoksi kustannusarvioita on tarkistettu 315 milj. markasta 380 milj. markkaan.

Vuonna 1998 käynnistyvien hankkeiden perusteluina esitetään seuraavaa:

Helsinki-Vantaan lentoaseman tiejärjestelyt (uusinvestointi)

Pt 11459 (Katriinantie) siirretään uuden

kiitotien rakentamisen vuoksi uudelle linjalle ja paikallinen verkko liitetään uudella eritasoliittymällä (Tuupakka) Kehä III:een. Lentoaseman keskiterminaalin rakentaminen puolestaan vaatii Tuusulantieltä tulevan Ilmailutien (mt 138) sekä sen ja Lentoasemantien (mt 135) eritasoliittymän siirtämistä etelämmäksi. Näitä teitä nelikaistaistetaan yhteensä 3 km matkalla. Lentoaseman maaliikenne kasvaa jatkuvasti ja alueella on runsaasti työpaikkoja. Molempien teiden liikennemäärä on nykyisin noin 15 000 autoa/vrk. Hankkeen H/K-suhde on 1,8.

Vt 5 Seppälänjoki-Vihantasalmi (laajennusinvestointi)

Valtatien suuntausta parannetaan ja pientareita levennetään noin 20 km matkalla. Nykyinen tie on kapea, näkemiltään puutteellinen ja pääasiassa 80 km/h nopeusrajoituksella varustettu. Vihantasalmen silta Mäntyharjulla korvataan uudella. Sillan kansirakenne on huonokuntoinen ja sen tukirakenteet rajoittavat ylikorkeita kuljetuksia. Liikennemäärä on keskimäärin 5 000 autoa/vrk, josta raskasta liikennettä on 10 %. Henkilövahinko-onnettomuuksia tapahtuu keskimäärin 3 kpl/v.

Vt 14 Kyrönsalmen silta, Savonlinna (laajennusinvestointi)

Savonlinnan keskustan tuntumassa olevaan Kyrönsalmeen rakennetaan valtatien toista ajorataa varten rinnakkainen silta (pituus 430 m), jonka jälkeen nykyinen silta peruskorjataan. Nykyisen sillan teräsrakenteet ovat pikaisen peruskorjauksen tarpeessa ja raskasta liikennettä on jo jouduttu rajoittamaan. Sillan avattavaa osaa pidennetään laivaliikenteen turvallisuuden parantamiseksi. Liikennemäärä sillalla on nykyisin keskimäärin 22 000 autoa/vrk, joten toinen ajorata on liikenteen välityskyvyn turvaamiseksi tarpeen.

1998 määräraha 807 000 000
1997 määräraha 942 500 000
1996 tilinpäätös 955 189 000

78. *Ulkopuolisille tehtävät tietyöt* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 67 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Tielaitoksen ja ulkopuolisten välisiin sitoumusosuuksiin perustuviin töihin.

Selvitysosa: Ulkopuolisille tehtävistä tietöistä perittävät korvaukset on merkitty tuloina momentille 12.31.25.

1998 määräraha 67 000 000
1997 määräraha 67 000 000
1996 tilinpäätös 75 741 162

79. *Järvenpää-Lahti moottoritien rakentaminen ja kunnossapito* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 8 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Järvenpää-Lahti moottoritien rakentamista ja kunnossapitoa koskevasta yksityisrahoitussopimuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen sekä sopimuksen valvonnasta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Vt 4 Järvenpää-Lahti -osuuden toinen ajorata (69,3 km) rakennetaan moottoritieksi jälkirahoitusmenettelyllä. Hankkeeseen sisältyy suunnittelun ja rakentamisen lisäksi myös tieosuuden kunnossapitovastuu. Valtion maksut on sidottu liikennesuoritteeseen ja tienkäyttäjille tarjottavaan palvelu- ja hoitotasoon. Sopimuksesta on arvioitu aiheutuvan valtiolle runsaan 1,2 mrd markan menot koko sopimuskaudella 1.5.1997 - 31.3.2012. Vuoden 1998 menot ovat noin 8 milj. mk.

1998 määräraha 8 000 000
1997 määräraha 2 000 000
1996 tilinpäätös 5 000 000

87. *Tielain mukaiset maa-alueiden hankinnat ja korvaukset* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 150 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää yleisistä teistä annetun lain (243/1954) ja asetuksen (487/1957) mukaisten maa-alueiden ja korvausten sekä kiinteistötoimitusmaksusta annetun lain (558/1995) mukaisten kiinteistötoimitusmaksujen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös tietä varten tarvittavien alueiden hankkimiseen ja korvaamiseen ennen tiesuunnitelman vahvistamista. Määrärahaa saa käyttää myös tielain (243/1954) mukaisten korkohyvitysten maksamiseen luottolaitoksille. Korkohyvityksen piiriin ei hyväksytä uusia lainoja.

1998 määräraha 150 000 000
1997 määräraha 150 000 000
1996 tilinpäätös 164 452 919

30. Merenkulkulaitos

Selvitysosa: Merenkulkulaitoksen tehtäviä ovat valtion vastuulla olevien vesiväylien väylänpito, luotsaus, saariston yhteysalusliikenne, alusturvallisuuteen kuuluvat viranomaistehtävät sekä muut viranomaistehtävät. Lisäksi merenkulkulaitos harjoittaa liiketoimintaa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen luotsauslaiksi. Lain tarkoituksena on alusliikenteen turvallisuuden parantaminen ja alusliikenteestä ympäristölle aiheutuvien vahinkojen ehkäiseminen. Lisäksi lailla selkeytetään luotsausvelvollisuutta sekä luotsin tehtäviä ja vastuuta.

Meriliikenteen määrä vuonna 1996 oli 76 milj. tonnia ja arvio vuodelle 1998 on 77 milj. tonnia. Ylläpidettävien kauppamerenkulun väylien pituus on 5 955 km ja muiden väylien 10 401 km. Luotsattavaksi matkaksi arvioidaan 759 000 mpk. Talvikauden liikenne pyritään varmistamaan 23 merisatamaan. Saimaan syväväylät pidetään auki myös talvikaudella.

Liikenneministeriö on asettanut merenkulkulaitokselle alustavasti seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1998:

Odotusajat: Keskimääräinen jäänmurtopalveluiden odotusaika on enintään neljä tuntia. Luotsaustoiminnassa ei ole lainkaan odotusaikaa.

Merenkulun turvallisuus: Kauppamerenkulun onnettomuuksien määrä neljän vuoden liukuvalla keskiarvolla mitattuna laskee. Vuoden 1998 tavoite on enintään 25 onnettomuutta.

Ympäristö: Toteutetaan merenkulkulaitoksen ympäristöohjelmaan vuodelle 1998 ajoitetut toimet.

Taloudellisuus: Kauppamerenkulun väylistä saa aiheutua rannikolla kuluja 7 mk kuljetettua tonnia kohden.

Kustannusvastaavuus: Väylämaksujen kustannusvastaavuus on 86 % ja luotsausmaksujen kustannusvastaavuus 70 %. Liiketaloudellisin perustein hinnoiteltujen suoritteiden kannattavuustavoite on kustannusten kattaminen tuloilla.

Merenkulkulaitoksen tuotot ja kustannukset tehtävittäin:

	Tuotot 1000 mk	Toiminta-kustannukset 1000 mk	Poistot 1000 mk	Laskennalliset korot 1000 mk	Kustannukset yhteensä 1000 mk	Ylijäämä/ alijäämä 1000 mk	Kustannusvastaavuus %
Väylämaksulla katettavat tehtävät yhteensä	441 566	227 174	134 211	152 799	514 184	—72 618	85,9
— väylänpito		120 287	57 832	65 134	243 253		
— jäänmurto		106 887	76 379	87 665	270 931		
Muun vesiliikenteen väylänpito rannikolla	77	28 990	7 743	7 991	44 724	—44 647	0,2
Sisävesien väylänpito	3 554	92 739	73 060	88 491	254 290	—250 736	1,4
Luotsaus	146 854	185 375	12 017	13 724	211 116	—64 262	69,6
Yhteysalusliikenne	2 702	33 566	7 666	7 507	48 739	—46 037	5,5
Alusturvallisuus	4 852	30 612	466	208	31 286	—26 434	15,5
Liiketoiminta	57 907	48 505	4 153	5 249	57 907	0	100,0
Muut viranomaistehtävien kaltaiset tehtävät	1 840	37 370	1 505	709	39 584	—37 744	4,6
YHTEENSÄ	659 352	684 331	240 821	276 678	1 201 830	—542 478	54,9

Laskelman luvut eroavat momentin 31.30.21 loppusummasta, koska budjettivuoden ja sitä aikaisempien vuosien investoinnit näkyvät siinä poistoajan puitteissa poistoina ja laskennallisina korkoina. Lisäksi taulukon luvuissa on huomioitu toimintamenomomentin edelliseltä vuodelta siirtyvä ja seuraavalle vuodelle siirtyvä määräraha.

21. *Toimintamenot (osa EU)* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 67 775 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös prototyyppien ja ns. nollasarjan tuote-erien hankintaa koskevien sopimusten mukaisiin tuotekehitysmenoihin valtioneuvoston vahvistamien yleisten

perusteiden mukaisesti. Määrärahaa saa käyttää myös EU:n TEN-hankkeiden tutkimus- ja selvitysmenoihin. Määrärahaa saa käyttää myös palvelussuhdeasuntojen liiketaloudellisin perustein määräytyvien vuokrien alentamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä kahden henkilötyövuoden menot 265 000 mk siirtona momentilta 31.24.21 ja tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi 460 000 mk kolmen henkilön siirtona momentilta 34.06.02.

Määrärahan mitoituksessa on lisäksi otettu huomioon uutena nettobudjetoitavana tulona aikaisemmin momentille 12.31.30 tuloutetut väylämaksutulot sekä edelleen nettobudjetoitavina tuloina Saimaan kanavan lupamaksutulot, luotsaustulot, yhteysalusliikenteen tulot, merenkulun tarkastustoiminnan tulot, karttatuotannon tulot, varustamotoiminnan tulot, vuokratulot ja muut maksullisen palvelutoiminnan tulot.

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon myös väylämaksujen korotus 3 prosentilla. Väylämaksulain (1028/1980) mukaisen kustannusvastaavuuden rannikon kauppamerenkulussa arvioidaan nousevan 81,1 %:sta 85,9 %:iin. Luotsausmaksuja korotetaan yhteensä keskimäärin 33 %, josta 19 %-yksikköä on yleistä tasokorotusta, 9 %-yksikköä satamaluotsauksen siirtymisestä valtion vastuulle sekä 5 %-yksikköä linjaluotsauksen lisääntymisen aiheuttamasta tulojen menetystä vastaavasta kompensaatiosta. Saimaan vesistöalueen luotsausmaksuja ei kuitenkaan koroteta. Valtion maksuperustelain (150/1992) mukaisen kustannusvastaavuuden luotsaustoiminnassa arvioidaan nousevan 58,0 %:sta 69,6 %:iin.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	725 431 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	485 757 000
Muut toimintamenot	239 674 000
Bruttotulot	657 656 000
Maksullisen toiminnan tulot	656 086 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	598 179 000
— muut suoritteet	57 907 000
Muut tulot	1 570 000
Nettomenot	67 775 000

1998 määräraha 67 775 000
1997 määräraha 512 000 000
1996 tilinpäätös 534 987 000

22. *Saimaan kanavan hoitokunta* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 200 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Saimaan kanavan hoitokunnan puheenjohtajan ja jäsenten palkkioiden, viiden viran palkkauksen, matkakorvausten, toimistokaluston hankinta- ja korjausmenojen sekä muiden kulutus- ja edustusmenojen maksamiseen.

1998 määräraha 1 200 000
1997 määräraha 1 200 000
1996 tilinpäätös 1 110 383

70. *Kaluston hankinta* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 253 000 000 mk.

Selvitysosa: Valtio on sopinut Euroopan Investointipankin (EIB) kanssa 155 milj. markan lainasta, joka käytetään vuonna 1997 tilatun jäänmurtajan maksamiseen. Laina sisältyy momentin 15.02.01 tuloihin. Vuosina 1993 ja 1994 hankittujen jäänmurtajien hankinta- ja rahoitusmenot ovat 1 228 milj. mk ja niihin on aikaisemmin myönnetty 622 616 000 mk. Kassamenoja jo suoritetuista hankinnoista aiheutuu vuonna 1998 141 milj. mk, vuonna 1999 131 milj. mk, vuonna 2000 121 milj. mk sekä vuosina 2001—2003 212 milj. mk. Vuonna 1997 tilatun jäänmurtajan rahoitukseen tarvitaan vuonna 1998 112 milj. mk.

1998 määräraha 253 000 000
1997 määräraha 298 000 000
1996 tilinpäätös 147 500 000

77. *Väylätyöt* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 50 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää turvalaitteiden, väylätöiden, kanavien ja muiden maa- ja vesirakennustöiden suunnittelusta, tutkimuksesta, rakentamisesta ja peruskorjauksista, turvalaitteiden vauriokorjauksista ja laitehankinnoista aiheutuvien menojen maksamiseen sekä merenkulkulaitoksen hallintaan kuuluvien talojen uudisrakennus- ja perusparannusmenoihin.

Selvitysosa:

Hanke-erittely:

		Valmis liikenteelle	Kustannusarvio 1000 mk	Jo budjetoitu 1000 mk	Arvioidut kustannukset mk
1.	Kokkolan väylä	1998	150 000	129 000	21 000 000
2.	Ajoksen väylä		2 200	—	2 200 000
3.	Saimaan kanavan ja syväväyläsulkujen kaukokäyttölaitteiden tekeminen	1998	13 700	8 400	1 500 000
4.	Heinäveden ja Iisalmen reittien sulkukanavien käyttö- ja sähkölaitteiden uusiminen	1999	5 500	3 800	1 700 000
5.	Saimaan kanavan tuloväylän syventäminen	2000	6 000	—	2 000 000
6.	Matalaväylästö				1 600 000
7.	Talonrakennukset				2 000 000
8.	VTS-hankinnat				18 000 000
	Yhteensä				50 000 000

Ajoksen väylä on madaltunut ja väylän kulkusyvyyttä on jouduttu madaltamaan 10,0 metristä 9,5 metriin. Ajoksen satamalla on tärkeä merkitys Pohjois-Suomen polttonesteiden kuljetuksille ja alueella olevan teollisuuden kuljetuksille. Kemin satamien liikenne on ollut yhteensä 2,4 milj. tonnia, josta huomattava osa on kulkenut Ajoksen sataman kautta. Väylän madaltumisesta aiheutuneet lisäkustannukset yksin polttoainekuljetusten osalta on arvioitu olevan noin yksi milj. mk vuodessa.

Saimaan kanavalla ja syväväylällä pystytään liikennöimään syväyksellä 4,35 metriä. Saimaan kanavan tuloväylä muodostaa esteen 4,35 metrin syväkulkuiselle alukselle, kun meriveden korkeustaso on 0,25 metriä tai enemmän keskivesitason alapuolella. Alukset voivat joutua odottamaan vedenpinnan nousua jopa useita päiviä. Muun muassa liettymisen takia madaltunut väylä ruopataan Saimaan kanavan ja syväväylien liikenteen sujuvuuden parantamiseksi.

VTS- järjestelmällä automatisoidaan liikenteen ohjausta. Järjestelmän kokonaisinvestoinnit ovat yhteensä noin 60 milj. mk.

1998 määräraha 50 000 000
1997 määräraha 75 000 000
1996 tilinpäätös 83 200 000

87. *Maa- ja vesialueiden hankinta* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 400 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää väylien ja muiden maa- ja vesirakennuskohteiden rakentamista varten tarpeellisten maa- ja vesialueiden hankintamenojen sekä vesilain (264/1961) mukaisten korvausten maksamiseen.

1998 määräraha 400 000
1997 määräraha 400 000
1996 tilinpäätös 400 000

31. Merentutkimuslaitos

Selvitysosa: Merentutkimuslaitos on kansallinen merentutkimuksen keskus, joka tekee meren perustutkimusta ja soveltaa tutkimusten tuloksia merenkulun ja sen turvallisuuden, ympäristön tilan selvitysten ja muun käytännön elämän tarpeita varten. Laitoksen toiminta kohdistuu ensisijaisesti Itämeren, mutta myös muiden kylmien merien luonnontieteelliseen tutkimukseen. Merentutkimuslaitos ylläpitää tutkimus- ja palvelutoimintaa, joka jakaantuu viiteen tulosalueeseen: meren liikkeiden ja jääpeitteen sekä lämpötalouden tutkimus, globaalisen muutoksen tutkimus, ainetasetutkimus, Itämeren ja kylmien merien ekologian tutkimus ja palvelututkimus.

Liikenneministeriö on alustavasti hyväksynyt Merentutkimuslaitokselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1998:

Palvelutoiminta:

Palvelutoimintaa ylläpidetään ja kehitetään

meriliikenteen ja ympäristön seurannan tarpeiden mukaisesti. Havaintotoiminnan ja päivittäispalvelujen automaatiota lisätään tehostamalla informaatiojärjestelmien käyttöä.

— Pohjois-Itämeren aallonmittausjärjestelmän ja Pohjanlahden merimeteorologisen poijun tiedonsiirtojärjestelmä kehitetään valmiiksi kotimaisen merenkulun, globaalin reaaliaikaisen jakelun ja tutkimuksen käyttöön.

— Pohjois-Itämeren aallokon ja kaikkien rannikkoalueiden vedenkorkeuden tiedotuspalvelu toteutetaan yhteistyössä Ilmatieteen laitoksen kanssa. Päivittäisiin tiedotuksiin liitetään ennusteita ja tarvittaessa varoituksia.

Tutkimustoiminta:

Tutkimustoiminnan painoalueina on Itämeren ja kylmien merien tutkimus. Kansainvälisten hankkeiden avulla kehitetään yhteistyötä muiden tutkimuslaitosten ja yliopistojen kanssa. Tutkimustietokantojen käyttäjäystävällisyyttä parannetaan ja valmistellaan liittymistä kansainvälisiin tietokantoihin.

— Toteutetaan Pohjanlahdella laaja kansainväliseen BALTEX-ohjelmaan liittyvä talvitutkimus kytkettyjen ilmakehä-merimallien ja jäämallin verifioimiseksi ja kehittämiseksi.

— RADARSAT-tutkasatelliitin kuvien tulkinta-algoritmit otetaan testikäyttöön. Pohjois-Itämeren aallokkoennustusmalli ja varoitusjärjestelmä ovat päivittäisessä operatiivisessa käytössä.

Tutkimustoiminnan tukipalvelut:

Kehitetään automaatioon perustuvia havainto- ja seurantajärjestelmiä ja tutkimuksen tiedonhallintajärjestelmää sekä laitoksen toiminnan kattavaa laatujärjestelmää. Ylläpidetään Suomen Antarktistutkimuksen logistiikkapalveluja.

— Laatujärjestelmä otetaan käyttöön kaikessa palvelutoiminnassa.

— Sedimenttien analyysimenetelmät akkreditoidaan ja sedimenttitiedot liitetään perusrekisteriin.

— Kehitetään automaatioon perustuvia merentutkimus- ja seurantajärjestelmiä kauppalaivoilla ja poijuasemilla.

---

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 33 387 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden rahoitukseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 437 000 mk kolmen henkilön siirtona momentilta 31.24.21 ja 150 000 mk yhden tukityöllistetyn hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi siirtona momentilta 34.06.02. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon myös 2 000 000 mk EU-hankkeiden rahoitusosuuteen ja 300 000 mk kansainvälisen symposiumin järjestämiseen.

1998 määräraha 33 387 000
1997 määräraha 35 350 000
1996 tilinpäätös 29 740 000

22. *Etelämanner-toiminta* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Etelämanner-toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon kahden henkilötyövuoden ja 4 800 000 markan siirto momentilta 32.50.24. Suomen Etelämanner-tutkimustoiminta rahoitetaan opetusministeriön toimesta ja sen käytännön toteutuksesta vastaavat Suomen Akatemia ja Merentutkimuslaitos.

1998 määräraha 5 000 000

28. *Maksullinen palvelutoiminta* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää enintään seitsemää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa: Toiminnasta kertyvät tulot on merkitty momentille 12.31.31.

1998 määräraha 2 000 000
1997 määräraha 3 000 000
1996 tilinpäätös 733 601

32. Merenkulun ja muun vesiliikenteen edistäminen

31. *Kauppa- ja teollisuussatamien rakentamisen korkotuki* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 400 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää merenkulkuhallituksen päätöksen mukaisesti luottolaitosten varoista myönnettävistä eräistä korkotukilainoista annetun lain (1015/1977) 2 §:n nojalla kauppa- ja teollisuussatamien rakentamiseen myönnetyistä korkotukilainoista luottolaitoksille suoritettavien korkohyvitysten maksamiseen. Uusia korkotukilainoja ei myönnetä. Aikaisemmin hyväksyttyjen korkotukilainojen korkohyvitys on neljän ensimmäisen lainavuoden aikana 4 prosenttiyksikköä ja lainavuosien 5—8 aikana 2 prosenttiyksikköä. Kahdeksannen lainavuoden jälkeen korkotukea ei makseta.

Selvitysosa: Korkotukien maksaminen päättyy vuoteen 2000 mennessä.

1998 määräraha	400 000
1997 määräraha	866 000
1996 tilinpäätös	1 789 774

40. *Lastialusten hankintojen tukeminen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 38 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää seuraavasti:

a) Määrärahasta saa käyttää enintään 15 000 000 mk valtioneuvoston vahvistamien yleisten perusteiden mukaisesti avustusten maksamiseen ulkomaankaupan merikuljetuksia varten vuosina 1988—89 tilattujen tai hankittujen pienalusten hankintaa varten otettujen lainojen korkomenojen alentamiseen. Tuen myöntämisen edellytyksenä on, että laina on hyväksytty mainittuina vuosina tämän tuen piiriin, ja ettei samaan tarkoitukseen ole myönnetty muuta valtion korkotukea tai avustusta. Avustusta saa myöntää enintään 90 prosenttia hyväksyttävän koron määrästä enintään kymmenen ensimmäisen lainavuoden aikana. Avustuksen myöntämisen edellytyksenä on, että aluksen miehitys- ja muut käyttökustannukset eivät estä aluksen kannattavaa toimintaa pitkällä aikavälillä. Avustuksen saajan tulee sitoutua toiminnan jatkamiseen Suomen lipun alla määräajaksi.

Määrärahaa saa käyttää myös vastaavanlaisiin korkotukimenoihin Ahvenanmaan maakuntalain (39/1978) nojalla hyväksytyistä lainoista ahvenanmaalaisten pientonnistoalusten hankintaan.

b) Määrärahaa saa käyttää korkohyvitysten maksamiseen luottolaitoksille liikenneministeriön vahvistamien yleisten perusteiden mukaisesti luottolaitosten varoista myönnettävistä eräistä korkotukilainoista annetun lain (1015/1977) 2 §:n 6 kohdan (muut. 1557/1992) perusteella suomalaisille varustamotoimintaa harjoittaville yrityksille annetuille lainoille, jotka on tarkoitettu kotimaisilta telakoilta tapahtuviin lastialusten ja pääasiassa lastin kuljetukseen tarkoitetun muun vesikuljetuskaluston hankintoihin ja peruskorjauksiin sekä ulkomailta käytettyinä ostettavien alle 1 600 bruttorekisteritonnin pienalusten hankintoihin. Vain erittäin painavista syistä korkotukea voidaan myöntää myös ulkomailta tapahtuvien uudishankintojen lainoihin. Määrärahaa saa käyttää myös korkotukimenoihin Ahvenanmaan maakuntalain nojalla hyväksytyistä lainoista ahvenanmaalaisten pientonnistoalusten hankintaan.

Korkotukea voidaan myöntää kotimaisiin hankintoihin myös silloin, kun hankinta rahoitetaan käyttäen hyväksi alustoimitusten rahoitukseen myönnettävästä korkotuesta annettua lakia (1173/1990). Uusia korkotukilainoja ei myönnetä.

Aikaisemmin myönnettyjen korkotukilainojen korkohyvityksen määrä saa olla enintään kunakin vuonna tehdyn päätöksen mukainen.

Korkotuen myöntämisen edellytyksenä on, että aluksen miehitys- ja muut käyttökustannukset eivät estä aluksen kannattavaa toimintaa pitkällä aikavälillä.

Selvitysosa: Aikaisempina vuosina myönnetyistä korkotukilainoista sekä vuosina 1988—1989 tilatuille pienaluksille maksettavista avustuksista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja seuraavasti (milj. mk):

	1998	1999	2000	2001
Aikaisempien vuosien korkotukilainoista	23,0	19,0	12,5	6,5
Pientonnistoavustuksista	15,0	11,0	7,0	3,0
Yhteensä	38,0	30,0	19,5	9,5

Pientonniston korkotukien maksaminen päättyy vuonna 2001 ja muiden korkotukien vuonna 2004.

1998 määräraha 38 000 000
1997 määräraha 55 500 000
1996 tilinpäätös 48 425 514

41. *Ulkomaanliikenteen kauppa-alusluetteloon merkittyjen alusten kilpailuedellytysten turvaaminen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 130 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annetun lain (1707/1991) mukaisen tuen maksamiseen alusluetteloon merkityille lastialuksille.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon kauppa-alusluetteloon merkittyjen alusten määrän kasvu. Määräraha vastaa miehistön palkoista maksettujen verojen ja sosiaaliturvamaksujen määrää.

Kauppa-alusluetteloon vuoden 1997 puolivälissä merkittyjen 91 aluksen bruttovetoisuus oli 927 300 tonnia eli noin 58 prosenttia koko tonnistosta. Vuoden 1998 kuluessa luetteloon arvioidaan merkittävän lisää 5 alusta.

1998 määräraha 130 000 000
1997 määräraha 115 000 000
1996 tilinpäätös 105 734 937

44. (31.32.44 ja 45) *Saaristoliikenteen avustaminen*

Momentille myönnetään 820 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen saariston kulkuyhteyksiä hoitaville liikennöitsijöille valtioneuvoston päätöksen (250/1986) mukaisin perustein. Määrärahaa saa lisäksi käyttää korkohyvityksen maksamiseen luottolaitoksille eräistä korkotukilainoista annetun lain (1015/1977) 2 §:n 4 momentin mukaisesti saaristoliikenteen alusten peruskorjauksiin ja uudishankintoihin annettaville lainoille.

Uusia korkotukilainoja ei myönnetä. Aikaisemmin myönnettyjen korkotukilainojen korkohyvityksen määrä on neljän ensimmäisen lainavuoden aikana 4 prosenttia ja 5—8 lainavuosien aikana 2 prosenttia.

Määräraha on alueiden kehittämisestä annetun lain 6 §:n mukainen aluekehitysraha.

1998 määräraha 820 000
1997 määräraha 825 000
1996 tilinpäätös 817 920

50. *Lästimaksuista suoritettavat avustukset* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää lästimaksuista annetun lain (189/1936) mukaisten avustusten maksamiseen ammatissaan toimivien merimiesten hyväksi tapahtuvaan huoltotoimintaan ja meripelastustoiminnan edistämiseen. Avustukset myönnetään merenkulkuhallituksen määrittelemistä toiminnoista aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Vastaava tulo on merkitty momentille 11.19.02.

1998 määräraha 4 000 000
1997 määräraha 3 200 000
1996 tilinpäätös 4 166 000

41. Ajoneuvohallintokeskus

Selvitysosa: Ajoneuvohallintokeskuksen toiminnan tarkoituksena on Ajoneuvohallintokeskuksesta annetun lain (1592/1995) ja asetuksen (1597/1995) mukaisesti liikenneturvallisuuden ja tieliikenteen tietopalvelun edistäminen sekä ajoneuvojen aiheuttamien ympäristöhaittojen vähentäminen.

Liikenneministeriö on asettanut talousarvion yhteydessä Ajoneuvohallintokeskukselle alustavasti seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1998:

Vaikuttavuustavoitteet

— uusien kuljettajien riskikerroin alittaa arvon 4,7.

— uusien kuljettajien liikennerikkomuksista johtuvien muistutuskirjeiden määrä alenee 5 %.

— teknisten vikojen osuus välittömänä aiheuttajana kuolemaan johtaneissa liikenneonnettomuuksissa ei ylitä 3,5 %.

— katsastustoimipaikkojen hylkäysprosentit poikkeavat enintään kolme prosenttiyksikköä alle tai seitsemän prosenttiyksikköä yli koko maan edellisen vuoden keskiarvosta.

— ajoneuvorekisterin ajantasaisuutta parannetaan 5 %.

— ajoneuvorekisterin virheettömyyttä parannetaan 5 %.

Palvelutavoitteet

— katsastustoimipaikoille suoritetaan vähintään 100 tarkastuskäyntiä ja 80 valvontakäyntiä ja niistä annetaan toimipaikoille palaute.

— hakemusasiat ratkaistaan keskimäärin alle 14 päivässä.

— puhelinpalvelun tavoitettavuus on vähintään 80 prosenttia.

— asiakastyytyväisyys mitattuna asteikolla 1—5 on vähintään 3.

Taloudellisuustavoite

— verotustehtävien hoitamisesta aiheutuvia kustannuksia alennetaan 5 %.

Maksullisen toiminnan tulot ovat noin 168 000 000 mk ja toiminnan ylijäämä on 6 831 000 mk, mikä on 4 % nettobudjetoitavasta maksullisen toiminnan tuloista. Tuloenemmyyden takia menot ja tulot on siirretty nettobudjetoidulle tulomomentille 12.31.41.

Nettobudjetoidun maksullisen toiminnan tunnusluvut:

	1996 toteutunut	1997 ennakoitu	1998 TAE
Tulot			
— julkisoikeudelliset suoritteet mk	154 340 000	122 416 000	121 387 000
— muut suoritteet mk	19 289 300	44 973 000	46 639 000
Tulot yhteensä mk	173 629 300	167 389 000	168 026 000
Kustannukset			
Erilliskustannukset mk	116 557 700	139 374 000	138 776 000
Käyttöjäämä mk	57 071 600	28 015 000	29 250 000
— % tuloista	32,9	16,7	17,4
Osuus yhteiskustannuksista mk	9 161 200	21 174 000	22 419 000
Kustannukset yhteensä mk	125 718 900	160 548 000	161 195 000
Ylijäämä(+)/alijäämä(—) mk	47 910 400	6 841 000	6 831 000
— % tuloista	27,6	4,1	4,1

(21.) *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v) 1997 määräraha 2 000 000
1996 tilinpäätös ..... —46 509 618

Selvitysosa: Momentti on poistettu talousarviosta ja sen määräraha on otettu huomioon momentille 12.31.41 arvioituja nettotuloja vähentävänä tekijänä.

50. Ilmatieteen laitos

Selvitysosa: Ilmatieteen laitos on monitoimialainen palvelu- ja tutkimuslaitos, joka tuottaa tietoa ilmakehän tilasta kaikissa aikaskaaloissa yleisen turvallisuuden edistämiseksi sekä elinkeinoelämän ja yleisön tarpeita varten.

Liikenneministeriö on Ilmatieteen laitoksessa suoritettuun toiminnan kansainväliseen arviointiin perustuen asettanut alustavasti laitokselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1998:

— liiketaloudellisesti hinnoitellun maksullisen palvelun tulot kasvavat kolmella prosentilla ja toiminnan kannattavuus paranee vastaavasti

— automaation osuutta palvelutuotannossa lisätään vähintään yhdellä merkittävällä palvelukokonaisuudella

— tuotteiden laatutaso pidetään käyttöön otettavan kansainvälisen mittausmenetelmän mukaisesti hyvällä tasolla vastaten seuraavia nykyisen menetelmän laatutavoitteita:

— tilanteissa, missä lämpötila vuorokauden aikana muuttuu vähintään viisi astetta, lämpötilaennusteiden on oltava oikein 72 %:ssa tapauksista

— kovan tuulen varoitusten tulee olla oikeita 85 %:ssa tapauksista eikä väärien varoitusten osuus saa ylittää 20 %

— sateen ennusteiden on oltava oikein 80 %:ssa tapauksista

— tutkimustoimintaa kehitetään edelleen panostaen erityisesti meteorologiseen tutkimukseen ja tuotekehitykseen laitoksen kilpailukyvyn parantamiseksi ja sitä kautta rahoitusmahdollisuuksien lisäämiseksi
— osallistutaan tutkijoiden jatkokoulutusohjelmiin, jotka tuottavat useita yliopistollisia jatkotutkintoja
— tuotannollisia tietojärjestelmiä ja toimistoautomaatioympäristöä yhtenäistetään käytettävyyden parantamiseksi

Maksullisen toiminnan ylijäämä on 550 000 mk, mikä on 1,3 % liiketaloudellisesti hinnoitelluista tuloista.

Ulkopuolista rahoitusta arvioidaan olevan käytössä lisäksi noin 9 milj. mk pääosin projektiluonteisia tutkimuksia varten.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelmat:

	1996 mk	1997 mk	1998 mk
TULOT			
— julkisoikeudelliset suoritteet	2 335 268	2 300 000	2 300 000
— liiketaloudelliset suoritteet	42 282 077	42 100 000	43 300 000
— yhteisrahoitteisten sopimustutkimusten tulot	6 426 203	6 900 000	5 800 000
Tulot yhteensä	51 043 548	51 300 000	51 400 000
KUSTANNUKSET			
— julkisoikeudellisten suoritteiden erilliskustannukset	1 232 480	1 200 000	1 200 000
— liiketaloudellisten suoritteiden erilliskustannukset	26 222 712	29 000 000	30 000 000
— yhteisrahoitteisten sopimustutkimusten tuloilla rahoitetut kustannukset	6 426 203	6 900 000	5 800 000
Käyttöjäämä	17 162 153	14 200 000	14 400 000
— julkisoikeudellisten suoritteiden osuus yhteiskustannuksista	1 139 566	1 100 000	1 100 000
— liiketaloudellisten suoritteiden osuus yhteiskustannuksista	15 806 020	12 600 000	12 750 000
Kustannukset yhteensä	50 826 981	50 800 000	50 850 000
Ylijäämä (+)/alijäämä (—)	216 567	500 000	550 000
— % liiketaloudellisista tuloista	0,5	1,2	1,3

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 134 110 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden rahoitukseen ja palvelusuhdeasuntojen liiketaloudellisin perustein määräytyvien vuokrien alentamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi otettu huomioon lisäyksenä 110 000 mk yhden henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02. Lisäksi on otettu huomioon maksullisen toiminnan ja muiden tulojen nettobudjetointi, luvun selvitysosassa esitetyt keskeiset tulostavoitteet, aikaisemmin myönnettyyn tilausvaltuuteen perustavasta säätutkaverkon täydentämistä koskevasta hankintasopimuksesta aiheutuvina menoina 2 000 000 mk ja kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen muutoksena 1 000 000 mk.

Sääpalvelumaksujen tuotoista tuloutetaan maatalouden palvelujen osuus momentille 12.30.70.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	185 910 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	37 000 000
Muut toimintamenot	148 910 000
Bruttotulot	51 800 000
Maksullisen toiminnan tulot	51 400 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	2 300 000
— liiketaloudelliset suoritteet	43 300 000
— yhteisrahoitteiset sopimustutkimukset	5 800 000
Muut tulot	400 000
Nettomenot	134 110 000

1998 määräraha	134 110 000
1997 määräraha	133 000 000
1996 tilinpäätös	131 216 000

52. Telehallintokeskus

Selvitysosa: Telehallintokeskuksen toiminta jakautuu neljään ulkoiseen tulosalueeseen: radiohallinto, telehallinto ja standardisointi, televisiolupapalvelut sekä postihallinto.

Televiestinnän yhteiskunnallinen merkitys lisääntyy ja sen osuus bruttokansantuotteesta kasvaa.

Radiolaitteiden määrä ja sen mukana radiotaajuuksien kysyntä kasvavat voimakkaasti. Vuonna 1998 tulee käyttöön noin puoli miljoonaa uutta radiolähetintä. Uudet telepalvelut ja kilpailu lisäävät puhelinverkon uusien numeroalueiden kysyntää ja numerointipäätöksiä niiden toteuttamisesta.

Talousarvioesitykseen liittyen liikenneministeriö on asettanut Telehallintokeskukselle seuraavat keskeiset tulostavoitteet:

— Telehallintokeskuksen tavoitteena on Suomen radio- ja televiestinnän sekä postitoiminnan kehittymismahdollisuuksien turvaaminen pitkällä aikavälillä.

— Telehallintokeskus seuraa palvelujensa laatua ja asiakastyytyväisyyttä virastokuvatutkimuksen ja asiakaskyselyn avulla.

Radiohallinto:

— Radiohallinto varautuu siihen, että vuosittain käyttöön tulevat uudet radiolähettimet kyetään sijoittamaan radiotaajuusspektriin.

— Radiotaajuuspäätökset annetaan 20 ja radioluvat 10 työpäivän kuluessa siitä, kun tarvittavat selvitykset ovat käytettävissä.

— Merenkulun pätevyystodistukset annetaan 15 (ruuhka-aikana 20) työpäivän kuluessa tutkinnosta ja radioamatöörien pätevyystodistukset 25 (ruuhka-aikana 30) työpäivässä tutkinnosta.

Telehallinto ja standardointi:

— Radiolaitteiden ja telepäätelaitteiden tyyppihyväksyntähakemuksista 80 % ratkaistaan 15 työpäivän kuluessa siitä, kun tarvittavat selvitykset ovat käytettävissä.

— Telehallinto varautuu siihen, että televerkkojen ja telepalvelujen uudet numerointitarpeet kyetään sijoittamaan kansalliseen numerointisuunnitelmaan.

— Televerkon numerointia koskevista hakemuksista 80 % ratkaistaan 15 työpäivän kuluessa siitä, kun tarvittavat selvitykset ovat käytettävissä. Laajakantoisia, periaatteellisia päätöksiä edellyttävät hankkeet ratkaistaan kahden kuukauden kuluessa siitä, kun tarvittavat selvitykset ovat käytettävissä.

— Teletoimintaa koskevista valituksista 80 % ratkaistaan kahden kuukauden kuluessa valituksen tekemisestä.

— Kansainvälisten standardien lausunto- ja äänestyskierrokset hoidetaan annetussa määräajassa.

— Radiolaitteiden ja telepäätelaitteiden markkinointirikkomusten määrä ei kasva. Epäillyt rikkomukset tutkitaan viikon, kiireelliset tapaukset kahden päivän kuluessa tiedon saamisesta.

— Internet-tietoverkon suomalaisia verkkotunnuksia koskevat hakemukset ratkaistaan viiden työpäivän kuluessa hakemusten saapumisesta tai tarvittavan lisäselvityksen saamisesta. Samassa ajassa ratkaistaan X.500-osoitteita koskevat hakemukset.

Televisiolupapalvelut:

Televisiolupatoiminnan kustannukset ovat korkeintaan 2,5 % lupamaksutuloista ja lähetettyä lupalaskua kohti korkeintaan 8,5 mk. Televisiolupakampanjoilla ja -tarkastuksilla hankitaan 50 000 uutta lupaa.

Postihallinto:

— Postihallinto pyrkii valvonnallaan ja postitoimintaa koskevalla ohjeistuksellaan, periaateratkaisujensa tiedottamisella ja erimielisyyksien aktiivisella sovittelulla siihen, että postitoiminnasta tehtäisiin mahdollisimman vähän kirjallisia valituksia. Valitukset käsitellään välittömästi. Kirjallisiin valituksiin annetaan päätökset kahden kuukauden kuluessa siitä, kun tarvittavat selvitykset ovat käytössä.

Telehallintokeskuksen menot on otettu huomioon nettobudjetoidulla momentilla 12.31.52.

Maksullisesta toiminnasta kertyvien tulojen määräksi arvioidaan 110 132 000 mk.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelmat:

Radiohallinto:	1996 toteutunut	1997 ennakoitu	1998 TAE
TULOT			
— julkisoikeudelliset suoritteet mk	46 948 000	46 425 000	45 428 000
— muut suoritteet mk	61 000	134 000	90 000
Tulot yhteensä mk	47 009 000	46 559 000	45 518 000

KUSTANNUKSET			
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset mk	29 321 000	33 158 000	34 799 000
Käyttöjäämä mk	17 688 000	13 401 000	10 719 000
Osuus tukitoiminnoista ja yhteiskustannuksista mk	11 828 000	13 401 000	12 734 000
Kustannukset yhteensä mk	41 149 000	46 559 000	47 533 000
Ylijäämä (+)/alijäämä (—) mk	5 860 000	0	—2 015 000
— % tuloista	12	0	—4

Telehallinto ja standardointi:	1996 toteutunut	1997 ennakoitu	1998 TAE
TULOT			
— julkisoikeudelliset suoritteet mk	14 929 000	14 700 000	17 550 000
— muut suoritteet mk	53 000	100 000	100 000
Tulot yhteensä mk	14 982 000	14 800 000	17 650 000
KUSTANNUKSET			
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset mk	11 098 000	11 714 000	12 926 000
Käyttöjäämä mk	3 884 000	3 086 000	4 724 000
Osuus tukitoiminnoista ja yhteiskustannuksista mk	2 934 000	3 068 000	5 004 000
Kustannukset yhteensä mk	14 032 000	14 782 000	17 930 000
Ylijäämä (+)/alijäämä (—) mk	950 000	18 000	—280 000
— % tuloista	6	0,1	1,6

Televisiolupapalvelut:	1996 toteutunut	1997 ennakoitu	1998 TAE
TULOT			
— muut suoritteet mk	38 414 000	41 544 000	42 564 000
Tulot yhteensä mk	38 414 000	41 544 000	42 564 000
KUSTANNUKSET			
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset mk	35 869 000	38 971 000	38 966 000
Käyttöjäämä mk	2 545 000	2 573 000	3 598 000
Osuus tukitoiminnoista ja yhteiskustannuksista mk	2 545 000	2 573 000	3 598 000
Kustannukset yhteensä mk	38 414 000	41 544 000	42 564 000
Ylijäämä (+)/alijäämä (—) mk	0	0	0
— % tuloista	0	0	0

Postihallinto:	1996 toteutunut	1997 ennakoitu	1998 TAE
TULOT			
— julkisoikeudelliset suoritteet mk	4 025 000	4 453 000	4 400 000
— muut suoritteet mk	1 000	—	—
Tulot yhteensä mk	4 026 000	4 453 000	4 400 000
KUSTANNUKSET			
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset mk	3 098 000	3 772 000	3 873 000
Käyttöjäämä mk	928 000	681 000	527 000
Osuus tukitoiminnoista ja yhteiskustannuksista mk	521 000	547 000	506 000
Kustannukset yhteensä mk	3 619 000	4 319 000	4 379 000
Ylijäämä (+)/alijäämä (—) mk	407 000	134 000	21 000
— % tuloista	10	3	0,5

55. Viestinnän korvaukset ja avustukset

41. *Sanomalehdistön tuki*

Momentille myönnetään 75 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää valtioneuvoston erikseen määräämin ehdoin avustusten maksamiseen sanomalehtien kuljetus-, jakelu- ja muiden kustannusten alentamiseksi. Tukea voidaan käyttää myös sanomalehdistön kehittämishankkeisiin.

Määrärahasta saa käyttää 35 000 000 mk puolueille niiden lehdistön ja sitä vastaavan sähköisen julkaisutoiminnan tukemiseen sekä Ahvenanmaan maakunnalle tiedotustoiminnan tukemiseen samojen jakoperusteiden mukaan kuin puoluelain 9 §:ssä tarkoitettu avustus.

1998 määräraha	75 000 000
1997 määräraha	75 000 000
1996 tilinpäätös	79 912 500

61. *Poikkeusolojen viestintäjärjestelyistä aiheutuvat menot* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 mk.

Määrärahasta saa käyttää poikkeusolojen varaverkon sekä tieto- ja viestintäjärjestelmien vara- ja erityisyhteyksien suunnitteluun, rakentamiseen ja ylläpitoon sekä järjestelmien tehostetusta suojaamisesta, ylläpidosta ja kehittämisestä aiheutuvien korvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Varautumiskustannuksiin sisältyvät liikenneministeriön määrittelemät, valtakunnallisten tieto- ja viestintäjärjestelmien toiminnan varmistamiseen liittyvät hankinnat.

1998 määräraha	5 000 000
1997 määräraha	5 000 000
1996 tilinpäätös	15 000 000

57. Henkilöliikennepalvelujen osto ja julkisen liikenteen kehittäminen

34. *Valtionapu pääkaupunkiseudun metrojärjestelmän suunnitteluun ja rakentamiseen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 29 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää avustuksen maksamiseen Helsingin kaupungille itämetron suunnitteluun ja rataosuuden rakentamiseen siten, että valtion osuus on enintään 150 milj. mk kuitenkin enintään 30 % kustannuksista.

Selvitysosa: Momentille on vuosina 1992—1997 myönnetty itämetron suunnittelun ja rakentamisen avustamiseen yhteensä 91 milj. mk.

1998 määräraha	29 000 000
1997 määräraha	29 000 000
1996 tilinpäätös	29 000 000

61. *Joukkoliikenteen palvelujen osto ja kehittäminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 457 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kannattamattomien junaliikennepalvelujen ja muiden joukkoliikennepalveluiden ostoon. Määrärahaa saa käyttää avustuksina myös julkisen liikenteen kehittämiseen, kuten suunnitteluun, tutkimukseen, informaatio- ja maksuvälinetekniikan edistämiseen sekä matkakeskusten ja linja-autoasemien palvelukyvyn parantamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoitukseen.

Määrärahasta osa on alueiden kehittämisestä annetun lain 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Määrärahojen käytön arvioidaan jakaantuvan seuraavasti:

	mk
Kaukoliikennepalvelujen ja junien lähiliikennepalvelujen osto	231 000 000
Alueellisten palvelujen osto ja kaupunkiliikenteen valtionapu	211 000 000
Kehittämishankkeet	15 000 000
Yhteensä	457 000 000

Liikenneministeriö ostaa ne kaukoliikennepalvelut, joita ei voida ylläpitää vain asiakastuloin. Junaliikenteen ostoilla turvataan junaliikenteen peruspalvelujen alueellinen kattavuus rataverkolla ja järjestetään YTV-alueen ulkopuolisessa Helsingin lähiliikenteessä korkeampi palvelutaso kuin mihin asiakastulot antavat mahdollisuuden.

Lääninhallitukset ostavat maaseudun peruspalveluluontoisen runkoliikenteen, jota kunnat omilla palveluostoillaan täydentävät. Kaupungeille ja kunnille, joissa on kaupunkimaista paikallisliikennettä, lääninhallitukset myöntävät kaupunkiliikenteen valtionapua enintään

50 % palveluostoista ja kaupunkitaksaratkaisuista aiheutuvista kustannuksista. Kilpailuttaminen otetaan käyttöön sitä mukaa, kuin tähän on hallinnollisia mahdollisuuksia.

Avustettavissa kehittämishankkeissa painotetaan toisaalta uudenlaisia säästöjä tuovia liikenteenhoitotapoja vähäliikenteisillä alueilla ja toisaalta erityisesti kaupunkiseuduilla joukkoliikenteen osuuden lisäämiseen tähtääviä kehityshankkeita.

1998 määräraha.....457 000 000
1997 määräraha.....467 600 000
1996 tilinpäätös.....488 000 000

58. Radanpito

Selvitysosa: Radanpidon tavoitteena on, että maamme rataverkkoa ylläpidetään ja kehitetään liikenteen vaatimassa laajuudessa ja tasossa ottaen huomioon yleiset taloudellisuus-, turvallisuus- ja liikennepoliittiset tavoitteet. Rautateiden tavaraliikenne supistui v. 1996 noin 5 %. Vuonna 1997 sen arvioidaan kasvavan noin 5 % ja pysyvän tällä tasolla 1998. Henkilöliikenteessä kaukomatkojen määrä on lisääntynyt noin prosentilla vuosina 1995 ja 1996. Samaa kasvua odotetaan vuosina 1997 ja 1998. Lähiliikenteessä kasvu on ollut v. 1996 noin 7 % ja sen odotetaan lisääntyvän 1997 2 % ja vuonna 1998 prosentin.

Nykyiset liikennemäärät edellyttävät määrätietoista panostusta rataverkon kuntoon saattamiseksi. Perusradanpidon painopiste on 1950- ja 1960-luvuilla perusparannettujen ja loppuun käytettyjen rataosien päällysrakenteen uusimisessa. Kehittämisen painopiste on kapasiteetin lisäämisessä, sähköistyksen laajentamisessa ja turvallisuuden lisäämisessä, jotka samalla mahdollistavat junanopeuksien nostamisen. Junaturvallisuutta parannetaan lisäämällä kulunvalvontalaitteita ja poistamalla tasoristeyksiä.

Rataverkon laajuudessa ei tapahdu muutoksia. Käytettävissä olevalla perusradanpidon rahoituksella rataverkon liikennerajoituksia joudutaan sen sijaan lisäämään ja venäläisten 24,5 tonnin akselipainoisten vaunujen käyttö lähivuosina kieltämään.

Liikenneministeriö asettaa Ratahallintokeskukselle alustavasti seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1998:

Rataverkon palvelutaso: Palvelutasoluokasta 3 siirtyy 50 km luokkaan 2. Vuoden 1998 lopussa rataverkko jakautuu palvelutasoluokkiin seuraavasti:

Palveluluokka	Henkilöliikenne Nopeustaso km/h	Tavaraliikenne Nopeustaso km/h	Ratakilometrit Akselipaino t	v. 1997	v. 1998
1	yli 140	100—120	25.0	—	—[1]
2	120—140	60—100	22.5—25.0	1 548	1 598
3	60—120	60—100	22.5	3 214	3 164
4	—	40—80	16.0—20.0	898	898
			Yhteensä	5 660	5 660

[1] Ensimmäisen luokan rata Helsinki-Tampere valmistuu noin vuonna 2002.

Liikennerajoitukset: Palvelutasoluokan edellyttämiä akselipainorajoituksia ei aseteta. Nopeusrajoitusten määrä lisääntyy enintään 200 km. Vuoden 1998 lopulla nopeusrajoitusten määrä on enintään 1 000 km.

Turvallisuuden parantaminen: Tasoristeysonnettomuuksien määrä on enintään 40. Radasta aiheutuvien vahinkojen määrä on enintään viisi.

Radanpidon taloudellisuus: Radanpidon tuotteiden yksikkökustannukset pienenevät vähintään 3 %.

Ympäristö: Laaditaan ympäristöohjelman toimenpidesuunnitelma vuosille 1998—2001 ja käynnistetään sen toteutus.

21. *Perusradanpito (osa EU)* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 363 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää radanpidon lisäksi joukkoliikenteen tarkastusmaksutoiminnan kuluihin, EU:n TEN-hankkeiden tutkimus- ja suunnittelumenojen maksamiseen sekä lähialueyhteistyöhön.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n aluekehitysrahastosta rahoitettavia tavoiteohjelmia toteuttavien hankkeiden sekä pilottihankkeita ja yhteisöaloitteita toteuttavien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen. Määrärahasta on varattu 7 000 000 mk kansallista rahoitusta varten.

Ratahallintokeskus perii liikennöitsijältä ratamaksua, joka määrätään rataverkkolain mukaan rataverkon käytön, rataverkon tason ja markkinatilanteen sekä radanpidon kustannusten perusteella siten kuin liikenneministeriö tarkemmin määrää. Ratamaksun perusosa lasketaan kuljetettujen tavaraliikenteen tonnimäärien mukaan ja muuttuva osa henkilö- ja tavaraliikenteen toteutuneiden bruttotonnikilometrien mukaan.

Radanpidon hankkeiden toteutuksesta saa Ratahallintokeskus tehdä sitoumuksia siten, että niistä aiheutuu valtiolle menoja myöhempinä vuosina enintään 800 000 000 mk.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina tuloina maksullisen palvelutoiminnan tuottojen lisäksi Ratahallintokeskukselle suoritettava ratamaksu, omaisuuden myyntituotot lukuunottamatta kiinteän omaisuuden myyntituottoja ja EU:n maksama TEN-rahoitus.

Ratahallintokeskus ostaa radanpidon työt, liikenteenohjauspalvelut ja kiinteistötoimen työt. Ratahallintokeskuksen tehtäviin kuuluvat myös rautatieliikenteen turvallisuuteen liittyvät viranomaistehtävät.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	1 770 000 000
— Perusradanpito	1 724 000 000
— Kiinteistötoimi	46 000 000
Bruttotulot	407 000 000
— Ratamaksu	320 000 000
— Kiinteistötoimen tuotot	55 000 000
— Myynti- ja muut tuotot	32 000 000
Nettomenot	1 363 000 000

Perusradanpidon alustava toimenpiteittäinen suunnitelma on seuraava:

	milj. mk
Korvausinvestoinnit	
— Helsinki-Turku, tason nosto	5
— Helsinki-Tampere, tason nosto	240
— Tampere-Seinäjoki, päällysrakenteen uusiminen	100
— Riihimäki-Kouvola, päällysrakenteen uusiminen	140
— Karjaa-Hanko, päällysrakenteen uusiminen	50
— Kouvola-Pieksämäki, perusparannus	55
— Laurila-Rovaniemi, päällysrakenteen uusiminen	30
— Muut korvausinvestoinnit	223
Muu perusradanpito	881
Perusradanpito yhteensä	1 724

1998 määräraha 1 363 000 000
1997 määräraha 1 453 000 000
1996 tilinpäätös 1 618 000 000

77. *Rataverkon kehittäminen* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 278 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää radanpidon kehittämishankkeisiin sekä Ratahallintokeskuksen hallintaan kuuluvien talojen uudisrakennus- ja perusparannusmenoihin.

Ratahallintokeskus saa tehdä sitoumuksia siten, että niistä aiheutuu valtiolle menoja myöhempinä vuosina enintään 300 000 000 mk.

Selvitysosa: Valtio on sopinut Euroopan Investointipankin (EIB) kanssa yhteensä 3 550 milj. markan lainoista, jotka käytetään vuosina 1995—2000 seuraavien rataosien rakentamiseen: Turku-Helsinki, Riihimäki-Lahti, Helsinki-Tikkurila, Helsinki-Seinäjoki, Luumäki-Vainikkala, Inkeroinen-Juurikorpi, Karjaa-Hanko, Tampere-Pori/Rauma ja Laurila-Rovaniemi perusparantamiseen ja kehittämiseen. Lainat sisältyvät momentin 15.02.01 tuloihin.

Ratahallintokeskus ostaa rataverkon kehittämisessä tarvittavat työt. Hankkeen Helsinki-Tampere kustannusarvio on pienentynyt, koska rataoikaisujen määrää ja laajuutta on vähennetty. Hankkeita Helsinki-Tampere ja Helsinki-Turku rahoitetaan myös momentin 31.58.21 määrärahalla siten, että 240 000 000 mk on varattu Helsinki-Tampere ja 5 000 000 mk Helsinki-Turku hanketta varten.

Kehittämishankkeiden erittely:

	Kustannusarvio 1000 mk	Myönnetty 1000 mk	Myönnetään mk
Kehittämisinvestoinnit			
Helsinki-Tampere, tason nosto	780 000	269 000	70 000 000
Helsinki-Turku, tason nosto	644 000	634 000	10 000 000
Tampere-Pori/Rauma, sähköistys	283 000	210 000	69 000 000
Toijala-Turku, sähköistys	183 000	45 000	64 000 000
Kulunvalvonnan ratalaitteet	342 000	142 000	49 000 000
Tasoristeykset pääradoilla			10 000 000
Talonrakennukset			6 000 000
Kehittäminen yhteensä			278 000 000

1998 määräraha 278 000 000
1997 määräraha 208 000 000
1996 tilinpäätös 329 515 000

87. *Rataverkon maa-alueiden hankinnat ja korvaukset* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää rataverkosta, radanpidosta ja rataverkon käyttämisestä annetun lain mukaista toimintaa varten hankittavien maa-alueiden ja korvausten sekä kiinteistötoimitusmaksusta annetun lain (558/1995) mukaisten kiinteistötoimitusmaksujen maksamiseen.

1998 määräraha 6 000 000
1997 määräraha 6 000 000
1996 tilinpäätös 2 405 457

92. Ilmailulaitos

1. Palvelu- ja muut toimintatavoitteet

Ilmailulaitoksen tavoitteena on toimialansa ja tehtäviensä mukaisesti huolehtia siitä, että ilmailutoiminta tapahtuu mahdollisimman turvallisesti, tehokkaasti, tarkoituksenmukaisesti ja taloudellisesti.

Ilmailulaitoksen tulee huolehtia palvelujensa tarjonnasta ja kehittämisestä kannattavan liiketoiminnan edellytysten mukaisesti ottaen huomioon asiakkaitten, mukaan lukien sotilasilmailu, sekä yhteiskunnan tarpeet siten, että Suomen lentoasemia ja lennonvarmistusjärjestelmää ylläpidetään ja kehitetään yhtenä kokonaisuutena ja ensisijaisesti pyritään turvaamaan säännöllisen reittiliikenteen edellyttämät palvelut ja että lentoasemia ja lennonvarmistusjärjestelmää kehitetään niiden palvelujen kysyntää vastaavasti.

2. Investointien enimmäismäärä ja tärkeimmät kohteet

Ilmailulaitoksen investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 1998 enintään 500 milj. mk. Lisäksi Ilmailulaitos saa tehdä vuonna 1998 investointeja koskevia sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja seuraavina varainhoitovuosina enintään 600 milj. mk. Tärkeimmät investointikohteet liittyvät Helsinki-Vantaan lentoaseman edelleen kehittämiseen sekä lennonvarmistusjärjestelmän uusinnan loppuunsaattamiseen.

Lisäksi valtioneuvosto saa oikeuttaa Ilmailulaitoksen antamaan vastavakuutta vaatimatta omavelkaisia takauksia lentokenttä- ja lennonvarmistuspalveluja tuottamien tytäryhtiöidensä tai Ilmailulaitoksen toimialaan liittyvien kiinteistöyhtiöidensä ottamien yhteensä enintään 100 milj. mk lainojen vakuudeksi.

3. Lainanotto

Ilmailulaitos oikeutetaan ottamaan valtion liikelaitoksista annetun lain (627/1987) 8 §:n 2 momentissa tarkoitettua lainaa enintään 250 milj. mk.

Selvitysosa: Valtioneuvosto on, ottaen huomioon eduskunnan hyväksyttäväksi esitetyt palvelu- ja muut toimintatavoitteet, talousarvioesityksen antamisen yhteydessä asettanut alustavasti Ilmailulaitoksen tulostavoitteeksi 44 milj. mk vuonna 1998.

Valtio maksaa Ilmailulaitokselle sotilasilmailulle annettavista palveluista erikseen tehtävän palvelusopimuksen mukaan määräytyvät maksut.

Ilmailulaitoksen viranomaisyksikön palveluiden hinnoittelussa otetaan huomioon liikenneturvallisuuden vaatimukset ja ilmailun edistäminen. Vuonna 1998 viranomaisyksikön arvioidut tuotot ulkopuolisilta asiakkailta on 4,4 milj. mk ja viranomaisyksikön arvioidut käyttötoiminnan kulut 19,0 milj. mk, josta yleistä viranomaistoimintaa ja lentoturvallisuustyötä on 10 milj. mk. Talouden alijäämä, 14,6 milj. mk katetaan Ilmailulaitoksen liiketoiminnan tuloksesta.

Investointeihin on arvioidun tuloksen toteutuessa tarkoitus käyttää investointiohjelman mukaan noin 488 milj. mk, joka rahoitetaan tulorahoituksella 284 milj. mk (58 %) ja 204 milj. mk (42 %) rahoitetaan erikseen eduskunnalle esitettävin lainavaltuuksin rahalaitoksilta otettavilla nettolainoituksen lisäyksillä.

Lennonvarmistusjärjestelmän uusinnan ja sen liitännäisinvestointien kokonaiskustannusarvio on noin 350 milj. mk. Sen toteutus on alkanut jo vuonna 1992 ja se saatetaan loppuun vuoden 1999 aikana. Helsinki-Vantaan lentoaseman ulkomaan ja kotimaan terminaalien välisen keskusosan I vaiheen toteutus aloitettiin vuonna 1994. Keskusosan I vaihe valmistui vuonna 1996. Keskusosan II vaiheen rakentaminen aloitettiin vuonna 1997 ja se valmistuu aikataulun mukaisesti syksyllä 1999.

Helsinki-Vantaan lentoaseman III-kiitotien rakentaminen on aloitettu vuonna 1997 ja se on mahdollista saada valmiiksi aikaisintaan vuoden 2002 aikana. Rakentamisaikataulu määräytyy lentoliikenteen kysynnän edellyttämällä tavalla.

Tulos- ja rahoitussuunnitelmaan perustuva alustava investointisuunnitelma vuodeksi 1998 on seuraava:

	milj. mk
Kaluston hankinta ja muu käyttöomaisuus.	163
Lentokenttien talonrakennustyöt.....	157
Lentokenttien maa-alueet ja rakentaminen.	168
Yhteensä	488

Tunnuslukutaulukko

	1996 toteutuma	1997 ennakoitu	1998 TAE
Liikevaihto, milj. mk	842	867	889
— muutos %	12,6	2,9	2,7
Käyttökate, milj. mk	282	275	277
— käyttökate % liikevaihdosta	33,5	31,8	31,2
Voitto milj. mk	44	42	44
— voitto % liikevaihdosta	5,2	4,8	4,9
Sijoitetun pääoman tuotto %	2,0	2,1	1,9
Omavaraisuusaste %	85,0	85,5	80,5
Investoinnit % liikevaihdosta	34,9	42,8	54,8
Henkilöstömäärä	1 604	1 614	1 629

93. Ilmaliikenteen korvaukset ja valtionavut

Selvitysosa: Luvun nimike on muutettu.

41. *Valtionapu eräiden lentopaikkojen rakentamiseen ja ylläpitoon*

Momentille myönnetään 8 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen muiden kuin Ilmailulaitoksen ylläpitämien, lähinnä reitti- ja kevytreittiliikenteen piirissä olevien lentopaikkojen rakenteiden ja laitteiden parantamiseen sekä kenttien ylläpidon avustamiseen ja näiden lentopaikkojen rakentamiseen otettujen lainojen kustannuksiin. Ylläpidon avustamisen edellytyksenä on säännöllisen reitti- ja kevytreittiliikenteen harjoittaminen. Momentilta maksetaan lisäksi avustuksia pienempien lentopaikkojen rakennusinvestointeihin. Määrärahaa saa käyttää myös lentopaikkojen suunnittelu- ja valvontakustannusten avustamiseen.

Määräraha on alueiden kehittämisestä annetun lain 6 §:n mukainen aluekehitysraha.

1998 määräraha..... 8 000 000
1997 määräraha..... 11 000 000
1996 tilinpäätös..... 11 000 000

43. *Korvaus Ilmailulaitokselle valmiustehtävistä*

Momentille myönnetään 27 200 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää korvauksena Ilmailulaitokselle siviili- ja sotilasliikennettä palveleville lentoasemille sotilasilmailusta aiheutuvien kiinteiden kustannusten kattamiseksi.

Selvitysosa: Momentin määräraha on siirtoa momentilta 27.10.21. Puolustusministeriö on maksanut kustannusselvityksiin perustuvaa korvausta ilmavoimien saamista lentoasema- ja lennonvarmistuspalveluista. Tämä korvaus on nyt tarkoitus jakaa kahteen osaan, kiinteään ja sotilasilmailun määrästä riippuvaan muuttuvaan osaan. Liikenneministeriön korvattavaksi siirretään yhteistoimintalentoasemien pääomakustannuksista sotilasilmailulle kohdistettu osuus sekä yhteistoimintalentoasemien valmiuspalvelu.

1998 määräraha 27 200 000

96. Raskone

1. Palvelu ja muut toimintatavoitteet

Raskoneen pääliiketoiminta on raskaan ajoneuvo- ja työkonekaluston sekä niiden lisälaitteiden kunnossapito. Palveluja tarjotaan kaikille yhteisöille ja urakoitsijoille, jotka tarvitsevat omien päätoimintojensa tueksi ajoneuvo- ja työkonekaluston kunnossapidon palveluja. Asiantuntijuutta pääliiketoiminnassa kehitetään määrätietoisesti päämääränä mahdollisimman suuren lisäarvon tuottaminen asiakkaalle liiketaloudellisesti kannattavasti.

Toimintojen kannattavuutta parannetaan toimintoja rationalisoimalla, keskittymällä pääliiketoimintaan ja resurssien käyttöastetta parantamalla. Tilikaudella valmistaudutaan tulevaan organisaatiomuutokseen.

2. Investointien enimmäismäärä ja tärkeimmät kohteet

Raskoneen investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 1998 enintään 10 milj. mk. Lisäksi Raskone saa tehdä vuonna 1998 investointeja koskevia sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja seuraavina varainhoitovuosina enintään 10 milj. mk.

Tärkeimmät investointikohteet ovat toimintakyvyn ylläpitoon ja toimintojen kehittämiseen liittyvät investoinnit.

3. Lainanotto

Raskone oikeutetaan ottamaan valtion liikelaitoksista annetun lain 8 §:n 2 momentissa tarkoitettua lainaa enintään 15 milj. mk.

Selvitysosa: Raskoneen tulostavoitteeksi on asetettu 0 mk vuonna 1998. Investointeihin on tarkoitus käyttää noin 4 milj. mk, joka rahoitetaan tulorahoituksella ja eduskunnalle esitettävin lainavaltuuksin rahalaitoksilta otettavalla pitkäaikaisilla lainoilla.

Raskoneelle on tarpeen antaa valtuus pitkäaikaisen lainan ottamiseen enintään 15 milj. mk vuoden aikana investointeja ja ennalta arvaamattomia menoja varten.

Tunnuslukutaulukko	1996 toteutuma	1997 ennakoitu	1998 TAE
Liikevaihto, milj. mk	77,5	85,0	85,0
Käyttökate, milj. mk	2,2	3,0	5,5
— käyttökate % liikevaihdosta	2,9	3,5	6,4
Voitto, milj. mk	—2,1	0	0
— liikevaihdosta, %	—2,7	0	0
— peruspääomasta, %	—14,0	0	0
Sijoitetun pääoman tuotto %	—3,1	2,0	2,0
Investoinnit % liikevaihdosta	6,5	3,5	4,7
Omavaraisuusaste %	66,8	70,0	65,0
Henkilöstömäärä	266	260	240

99. Liikenneministeriön hallinnonalan muut menot

22. *Tutkimus ja kehittäminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 43 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää tutkimus- ja kehittämismenoihin sekä palkkioihin. Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoitukseen ja niihin liittyvien tarjousten tekemiseen.

Selvitysosa: Tutkimus- ja kehittämistoiminta kohdistuu liikenteen kysyntään, infrastruktuuriin, tavara- ja henkilöliikenteeseen, liikenneturvallisuuteen, ympäristöhaittojen vähentämiseen, ajoneuvotekniikkaan, vaarallisten aineiden kuljetuksiin, viestintään ja tietoverkkoihin, liikenteen telematiikkaan, lähialueyhteistyöhön, omistajastrategiaan sekä hallinnon kehittämiseen.

Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 10 000 000 mk tutkimus- ja kehittämistoiminnan lisärahoituksena.

1998 määräraha 43 000 000
1997 määräraha 33 000 000
1996 tilinpäätös 34 492 000

40. *Eräät valtionavut*

Momentille myönnetään 4 650 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen liikennealan yhteisöjen toiminnan tukemiseen ja liikennealan museotoiminnan rakennushankkeisiin ja muihin kehittämisinvestointeihin.

Selvitysosa: Momentin määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Liikennealan museoiden rakentamisen tukeminen	3 000 000
Viestintäyhteisöjen toimintatuki	300 000
Suomen Ilmailuliitto ry:n toimintatuki	1 150 000
Muiden liikenneyhteisöjen ja toiminnan tuki	200 000
Yhteensä	4 650 000

1998 määräraha 4 650 000
1997 määräraha 4 650 000
1996 tilinpäätös 4 650 000

42. *Korvaus koulutuksesta*

Momentille myönnetään 23 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää korvausten maksamiseen rautatie- ja ilmaliikenteen ammattikoulutuksesta.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus maksaa korvausta Ilmailulaitokselle 6 000 000 mk ja VR-Yhtymä Oy:lle 17 000 000 mk.

1998 määräraha 23 000 000
1997 määräraha 23 000 000
1996 tilinpäätös 26 000 000

45. *Itä- ja Keski-Euroopan liikennealan avustaminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää IVY-maiden ja Itä- ja Keski-Euroopan maiden liikennealan koulutukseen ja vastaavanlaisen toiminnan avustamiseen.

1998 määräraha 4 000 000
1997 määräraha 4 000 000
1996 tilinpäätös 10 000 000

50. *Valtionapu yksityisten teiden kunnossapitoon ja parantamiseen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 30 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää yksityisistä teistä annetun lain ja asetuksen mukaisten valtionapujen maksamiseen, yksityisten teiden kunnossapitoon ja parantamiseen. Määrärahasta käytetään 9 000 000 mk Pohjois-Suomen yksityisiin teihin vanhojen metsien suojelupäätöksen kompensaationa.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus ensisijaisesti käyttää yksityisten teiden parantamistöiden, kuten siltojen ja rumpujen korjausten sekä ojitusten, avustamiseen. Kunnossapitoa on tarkoitus avustaa vain erityisistä syistä teillä, joilla on paikkakunnan liikenteessä huomattava merkitys tai teillä, joiden pituus on yli 3 kilometriä ja joilla kunnossapidon taloudellinen rasitus on osakkaiden vähyyden vuoksi kohtuuton sekä teillä, joilla tieverkollisen asemansa vuoksi tai muusta syystä on merkittävästi ulkopuolisten läpikulkuliikennettä, jota ei voida saada kunnossapitoon osalliseksi.

1998 määräraha 30 000 000
1997 määräraha 30 000 000
1996 tilinpäätös 3 955 528

(77.) *Vuosaaren sataman liikenneväylien suunnittelu* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha on poistettu talousarviosta.

1997 määräraha 12 500 000

Pääluokan 31 menot luvuittain vuosina 1996—1998

		v. 1996 tilinpäätös 1000 mk	v. 1997 talousarvio 1000 mk	v. 1998 esitys 1000 mk	Muutos 1997—1998 ± 1000 mk	± %
01.	Liikenneministeriö (710)	54 560	61 356	61 926	+ 570	+ 1
24.	Tielaitos (720)	4 347 047	4 265 340	4 088 900	—176 440	— 4
30.	Merenkulkulaitos (730)	767 197	886 600	372 375	—514 225	— 58
31.	Merentutkimuslaitos (830)	30 474	38 350	40 387	+ 2 037	+ 5
32.	Merenkulun ja muun vesiliikenteen edistäminen (730)	162 234	175 391	173 220	— 2 171	— 1
41.	Ajoneuvohallintokeskus (720)	—46 510	2 000	—	— 2 000	—100
50.	Ilmatieteen laitos (830)	131 216	133 000	134 110	+ 1 110	+ 1
55.	Viestinnän korvaukset ja avustukset (760)	94 913	80 000	80 000	—	—
57.	Henkilöliikennepalvelujen osto ja julkisen liikenteen kehittäminen (750)	517 000	496 600	486 000	— 10 600	— 2
58.	Radanpito (750)	1 949 920	1 667 000	1 647 000	— 20 000	— 1
92.	Ilmailulaitos (740)	32 000	—	—	—	—
93.	Ilmaliikenteen korvaukset ja valtionavut (740)	11 000	11 000	35 200	+ 24 200	+220
99.	Liikenneministeriön hallinnonalan muut menot (710)	79 098	107 150	104 650	— 2 500	— 2
	Yhteensä	8 130 149	7 923 787	7 223 768	—700 019	— 9

Pääluokka 32

KAUPPA- JA TEOLLISUUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Luottolaitosten varoista myönnettävistä eräistä korkotukilainoista annetun lain (1015/1977) 4 §:n mukainen turvavarastointilainojen korkohyvityksen enimmäismäärä on 5 %. Uusia turvavarastointilainoja saa hyväksyä vuonna 1998 enintään 50 000 000 mk.

Turvavarastolain (970/1982) 7 §:n mukaisia varastointiavustuksia saa vuonna 1998 myöntää enintään 200 000 mk.

Selvitysosa: Hallinnonalan kokonaishenkilöstömäärän arvioidaan vuonna 1998 olevan 5 250 henkilötyövuotta.

Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan tulostavoitteiden perustana on hallitusohjelma ja hallituksen ns. hankesalkku. Uutena elementtinä painopisteiden asettelussa on hallituksen elinkeinopoliittinen selonteko, joka osaltaan syventää hallitusohjelmassa määriteltyjä tavoitteita ja keskeisesti ohjaa ministeriön toimintaa lähivuosina. Ministeriön organisaatio muutetaan vuoteen 1999 mennessä palvelemaan paremmin ministeriön toiminnalle asetettuja tavoitteita.

Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan toimintaa ja tavoiteasettelua ohjaavat vuoden 1998 talousarvioesityksessä edellä mainittujen perusteiden lisäksi seuraavat keskeisimmät päätökset ja asiakirjat:

— valtioneuvoston kehyspäätös

— teollisuuspoliittinen visio (toukokuu 1996)

— valtioneuvoston pk-poliittinen periaatepäätös (toukokuu 1996) ja pk-yrityspoliittinen ohjelma (helmikuu 1996)

— talouspoliittisen ministerivaliokunnan päätökset valtion omaisuuden myynnistä saatavien tulojen kohdentamisesta (touko- ja syyskuu 1996) sekä tiede- ja teknologianeuvoston valmistelema käyttösuunnitelma tutkimus- ja kehittämistoiminnan lisäpanostuksesta (joulukuu 1996)

— eduskunnan päätös perustaa työvoima- ja elinkeinokeskukset 1.9.1997 alkaen

— valtioneuvoston periaatepäätös energiapolitiikasta ja energiasäästön toteutumisesta (joulukuu 1995)

— energiapoliittinen selonteko (kesäkuu 1997)

Hallitusohjelman kaksi keskeistä tavoitetta, työllisyyden parantaminen ja valtion menojen vähentäminen korostavat yritysten yleisten toimintaedellytysten luomisen merkitystä. Elinkeinopolitiikan tulee keskittyä toimenpiteisiin, jotka edistävät markkinoiden tehokasta toimintaa ja yritysten välistä kilpailua, poistavat kilpailua vääristäviä tekijöitä ja kilpailun esteitä ottaen huomioon myös kuluttajanäkökohdat.

Elinkeinopoliittisessa selonteossa palveluelinkeinojen kehittäminen nostetaan teollisuuden ja alkutuotannon kehittämisen kanssa tasaveroiseen asemaan. Elinkeinoelämän tarpeisiin liittyvät palvelut ovat kasvattaneet työllisyysosuuttaan. Nämä palvelut ovat merkittäviltä osin vastanneet viime aikojen työllisyyden kasvusta. Yksityishenkilöihin kohdistuvista palveluista ovat työllisyyttä kasvattaneet lähinnä julkisen sektorin sosiaali-, terveys- ja opetuspalvelut sekä kauppa- ja majoitus. Kauppa- ja teollisuusministeriö huolehtii elinkeinopoliittisia toimenpiteitä valmisteltaessa aina siitä, että toimenpiteiden vaikutukset kohdistuvat myös palvelualoihin. Palveluja koskeva linjaus näkyy kauppa- ja teollisuusministeriön osalta jo vuoden 1998 talousarvioesityksessä, jossa rahoitusta on suunnattu palvelusektorille. Osaamisintensiivisille palvelualoille laaditaan valtion ja elinkeinojen yhteistyönä kehittämisstrategiat, jotka tähtäävät muun muassa vientikilpailukyvyn parantamiseen.

Energiapoliittisessa selonteossa asetetaan energiapolitiikan päämääräksi luoda taloudellisia ohjauskeinoja ja markkinatalouden mekanismeja käyttäen talous- ja työllisyyspolitiikan tueksi olosuhteet, joissa energian saa-

tavuus on turvattu, sen hinta on kilpailukykyistä ja syntyvät ympäristöpäästöt Suomen kansainväliset sitoumukset täyttäviä. Päämääränä on myös jouduttaa energiaa säästävän sekä uusiutuvaa energiaa käyttävän tekniikan kehitystä ja kaupallistumista. Ympäristötavoitteiden saavuttaminen vaatii sellaisia energiatalouden rakennemuutoksia, joihin tarvitaan nykyistä enemmän valtion taloudellista panostusta. Valtion rahoitus suuntautuu erilaisiin investointi- ja käyttökustannuksiin sekä tutkimus-, kehitys- ja kaupallistamistoimintaan. Energiasektorin rahoitus kanavoituu usean ministeriön määrärahojen kautta. Kauppa- ja teollisuusministeriön vastuulle kuuluvat energiateknologian tutkimuksen, kehityksen ja kaupallistamisen tukeminen sekä energian säästön ja vähäpäästöisten energian tuotantomuotojen edistäminen.

Kauppa- ja teollisuusministeriön tulee toteuttaa hallitusohjelman lisäpöytäkirjassa sovitun mukaisesti yritystukien leikkauksia yhteensä 1,9 mrd mk vuosina 1996—1999.

Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan talousarvion mukaiset menot vuonna 1998 ovat 4 438 milj. mk.

Talous- ja rahaliittoon valmistauduttaessa elinkeinopolitiikan painopistealueita ovat yritysten kansainvälistymisen edistäminen, kilpailun edistäminen, teknologia- ja koulutuspanostusten kasvattaminen ja koulutuksen laadun nostaminen, rahoitusmarkkinoiden kehittäminen sekä energian saannin turvaaminen kansainvälisesti kilpailukykyiseen hintaan. Samalla on huolehdittava alueellisen elinkeinorakenteen tasapainoisesta kehityksestä.

Valtionyhtiöiden omistuspohjaa tullaan laajentamaan yhtiökohtaisesti ja markkinaehtoisesti. Myyntituloja tullaan kohdentamaan ensisijassa tutkimus- ja kehittämistoimintaan ottaen huomioon pk-sektorin tarpeet ja mahdollisuudet. Yritystukien yhteensovittamista tehostetaan työvoima- ja elinkeinokeskusten toiminnan käynnistyttyä. Yritystukien vastikkeellisuutta myös lisätään.

Kauppa- ja teollisuusministeriön johtoryhmän hyväksymät yksityiskohtaisemmat tulosalueet vuodelle 1998 ovat:

1) teknologiapolitiikka
2) yrittäjyys ja pk-politiikka
3) kansainvälistyminen
4) palvelut
5) kilpailu ja kuluttajat
6) energia
7) ympäristö
8) hallinto.

Keskeiset tulostavoitteet vuodelle 1998:

— elinkeinoelämän reaalisen kilpailukyvyn parantaminen ja sitä kautta kestävän työllisyyden lisääminen

— myötävaikuttaa suotuisaan talous- ja työllisyyskehitykseen erityisesti elinkeinopoliittisen selonteon mukaisin toimenpitein

— lisätä teollisuuden ja palvelusektorin toimeliaisuutta

— parantaa yritysten yleisiä toimintaedellytyksiä ja helpottaa erityisesti pk-yritysten kansainvälistymistä

— edistää teknologista tutkimus- ja kehitystyötä

— edistää markkinoiden toimivuutta kuluttajanäkökohdat huomioonottaen ja edistää energian säästöä ja uusiutuvan energian käyttöä sekä energiajärjestelmän kilpailu-, ympäristö- ja turvallisuusnäkökohtia

— työvoima- ja elinkeinokeskusten joustava ja tehokas käynnistyminen.

Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalle on budjetoitu EU-rakennerahastohankkeisiin osallistumista varten kansallista rahoitusta 399,2 milj. mk seuraavasti:

	Aluekehitysrahasto	Sosiaalirahasto	Maatalouden ohjaus- ja tukirahasto	Yhteensä
32.03.21	1,6	26,8	0,1	28,5
32.44.23	25,0	6,0		31,0
32.44.40	45,0	6,0		51,0
32.50.42			36,7	36,7
32.51.49	200,0			200,0
32.52.40		2,0		2,0
32.55.40	15,0			15,0
32.85.40	30,0	5,0		35,0
Yhteensä	316,6	45,8	36,8	399,2

Vastaava EU:lta saatava rahoitus on budjetoitu työministeriön, sisäasiainministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön pääluokkaan.

Kuluttajahallinnon organisoinnin uudistusta valmistellaan siten, että uudistus voidaan toteuttaa viimeistään 1.1.1999. Kuluttajatutkimuskeskuksen toimintaa kehitetään suoritetun arvioinnin tulosten mukaisesti. Teknillinen tarkastuskeskus yhtiöitetään 1.1.1998.

01. Kauppa- ja teollisuusministeriö

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 112 225 000 mk.

Määrärahasta saa käyttää enintään 100 000 mk kuluttajatiedon julkistamispalkintoa varten.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 195 000 mk aiemmin momentilta 24.01.21 palkatun yhden henkilön palkkausmenoina, 1 470 000 mk aiemmin momentilta 32.03.21 palkattujen viiden henkilön palkkausmenoina, 460 000 mk aiemmin momentilta 32.50.24 palkattujen kahden henkilön palkkausmenoina ja 500 000 mk kahden henkilön palkkausmenojen siirtona momentilta 32.01.22. Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 4 000 000 mk edelliseltä vuodelta siirtyvän määrärahan johdosta.

1998 määräraha	112 225 000
1997 määräraha	113 600 000
1996 tilinpäätös	111 196 311

22. *Elinkeinopolitiikkaan liittyvä tutkimus- ja selvitystoiminta* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 14 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää ulkopuolisilta tilattavien ministeriön strategista valmistelua tukevien tutkimusten ja selvitysten tekemisestä aiheutuvien menojen maksamiseen. Kohteena voivat olla valtioiden väliseen taloudelliseen yhdentymiseen ja sen vaikutuksiin, ulko- ja kotimaankauppaan, yritysten ja niiden tuotteiden kilpailukykyyn, kansainvälistymisen esteisiin ja seurauksiin, markkinointiin ja liikkeenjohdon ongelmiin liittyvät tutkimukset ja kehittämistoimenpiteet. Määrärahaa saa käyttää myös vaikuttavuusarviointien tekemiseen, matkailua, pientä ja keskisuurta yritystoimintaa, kilpailua ja kuluttajia koskeviin tutkimuksiin ja kehittämistoimenpiteisiin, elintarvikeselvityksiin, julkaisumenojen maksamiseen ja tutkimusten ohjaamisesta sekä johtamisesta aiheutuvien matka- ym. menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös teollisuuspoliittisista tutkimuksista, kehittämishankkeista ja selvityksistä aiheutuviin palkkaus- ja palkkiomenoihin, koti- ja ulkomaan matkoihin, julkaisu- ja tiedotusmenoihin sekä muihin vastaaviin toimintamenoihin. Määrärahaa saa käyttää enintään 22 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan käyttötarkoitus on laajentunut elintarvikeselvityksiin. Palvelutoimialojen ongelmien ja työllistämismahdollisuuksien selvittämistä laajennetaan ja syvennetään. Tulosohjausta täydentäviä virastojen ja laitosten arviointihankkeita jatketaan. Arviointi ulotetaan myös merkittävimpiin valtion apua saaviin yhteisöihin sekä ministeriön omiin toimintoihin.

Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 500 000 mk kahden henkilön palkkausmenojen siirtona momentille 32.01.21 ja 5 000 000 mk edellisiltä vuosilta siirtyvien määrärahojen johdosta.

1998 määräraha	14 500 000
1997 määräraha	20 000 000
1996 tilinpäätös	17 000 000

66. *Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 47 090 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien sekä kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien kulutus- ja palkkausmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Pohjoismainen ydinturvallisuusalan tutkimusyhteistyö	1 800 000
YK:n teollisen kehityksen järjestön (UNIDO) jäsenmaksut	4 000 000
Kansainvälisen Atomienergiajärjestön (IAEA) jäsenmaksu	7 750 000

OECD:n energia-alan järjestöjen toimintaan liittyvät maksut	4 200 000
Suomen osuus Kansainvälisen Atomienergiajärjestön (IAEA) teknisen avun ja yhteistyön rahastoon	2 500 000
Suomen osuus Euroopan energiaperuskirjan sihteeristökuluista	220 000
Euroopan avaruusjärjestön (ESA) jäsenmaksu	18 050 000
Muut kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja OECD:n maksuosuudet	3 570 000
Yhteistyön maksuosuudet kansainvälisille rahoituslaitoksille, järjestöille ja yhteistyöorganisaatioille	5 000 000
Yhteensä	47 090 000

1998 määräraha 47 090 000
1997 määräraha 55 315 000
1996 tilinpäätös 82 016 724

92. *Korvaus valtion ydinjätehuoltorahastolle* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 64 400 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää ydinenergialain (990/1987) 52 §:n mukaisen korvauksen maksamiseen valtion ydinjätehuoltorahastolle.

Selvitysosa: Ydinenergialain nojalla on valtion ydinjätehuoltorahastossa olleita varoja siirretty vuosina 1989—1996 valtiovarastoon siltä osin kuin niitä ei lainattu jätehuoltovelvollisille. Vuodesta 1997 alkaen siirtojen sijasta valtio lainaa varat rahastolta. Valtiovarastoon siirretyistä varoista on vuosittain suoritettava rahastolle korvausta, joka määrältään vastaa jätehuoltovelvollisille rahastosta annettavien lainojen korkoa.

Korko on toistaiseksi Suomen Pankin peruskorko lisättynä 2 prosenttiyksiköllä. Korvausta maksetaan 1.1. - 31.12.1997 väliseltä ajalta.

1998 määräraha 64 400 000
1997 määräraha 67 500 000
1996 tilinpäätös 68 009 881

(02.) KTM yrityspalvelun piiritoimistot

Selvitysosa: Luku on poistettu talousarviosta ja sen momentin 32.02.21 määräraha on otettu huomioon momentin 32.03.21 laskelmissa.

03. Työvoima- ja elinkeinokeskukset

Selvitysosa: Toimintansa 1.9.1997 aloittaneiden työvoima- ja elinkeinokeskusten tehtävänä on vahvistaa työ-, elinkeino- ja maaseutupolitiikan tuloksellisuutta aluetasolla yhdensuuntaistamalla eri hallinnonalojen toimintaa. Keskusten toiminta painottuu yrittäjyyden edistämiseen, erityisesti pk- ja palvelualojen yritysten toimintaedellytysten parantamiseen, yritysten teknologisen ja henkilöstön ammattitaidon uudistumisen tukemiseen, kansainvälistymisen edistämiseen, elinkeinorakenteen monipuolistamiseen sekä työmarkkinoiden toimivuuden, työllisyyden ja työvoiman osaamistason parantamiseen työmarkkinoiden tarpeita vastaavasti. Lisäksi keskusten tehtävänä on toimeenpanna Euroopan Unionin yhteistä maatalous- ja kalastuspolitiikkaa sekä toteuttaa rakennerahastopolitiikkaa.

Kauppa- ja teollisuusministeriö vastaa keskusten yleishallinnollisesta ohjauksesta ja valvonnasta. Keskukset toimivat eri hallinnonalojen tehtäviä hoitaessaan asianomaisen ministeriön tai viraston ohjauksessa ja valvonnassa. Asianomaiset ministeriöt valmistelevat yhteisesti keskusten tulosohjausta ja toiminnan kehittämistä koskevia asioita ja käsittelevät yhteisille tulosalueille sisältyvät keskusten tavoite- ja resurssiesitykset.

Työvoima- ja elinkeinokeskuksen yhteiset tulosalueet ovat

— uusien työpaikkojen luominen sekä yrittäjyyden edistäminen,

— toimivien yritysten ja niiden henkilöstön kehittäminen sekä elinkelpoisten työpaikkojen säilyttäminen,

— alueelliseen elinkeino-, työ- ja koulutuspolitiikkaan vaikuttaminen,

— työvoima- ja elinkeinokeskuksen toimivuuden edistäminen.

Yhteisille tulosalueille sisällytetään ne työ-,

elinkeino- ja maaseutupoliittiset hankkeet, joiden tuloksellisuutta keskuksen eri osastojen ja ministeriöiden yhteistoiminnalla voidaan parantaa. Yhteisten tulosalueiden lisäksi kullakin osastolla on omat tulosalueensa, joiden toteutumisesta kukin osasto vastaa itse. Näiden osalta tavoitteet on esitetty maa- ja metsätalousministeriön, kauppa- ja teollisuusministeriön ja työministeriön pääluokissa.

Työvoima- ja elinkeinokeskukset laativat oman alueensa erityispiirteet huomioon ottavat elinkeino-, työ- ja maaseutupoliittiset toimintastrategiansa, jotka sisältävät konkreettiset tulostavoite- ja resurssiehdotukset ja joista kukin keskus neuvottelee ao. ministeriöiden kanssa tulostavoiteneuvotteluissa.

Keskusten toiminnan tuloksellisuuden arvioimiseksi em. yhteisille tulosalueille kehitetään kaikille keskuksille yhteiset tunnusluvut. Alueellisten erityispiirteiden lisäksi työvoima- ja elinkeinokeskusten strategioiden laadinnassa otetaan huomioon seuraavat lähtökohdat:

Uusien työpaikkojen luominen ja yrittäjyyden edistäminen . Keskusten toiminnan strategisen tason tavoitteena on tukea uusien työpaikkojen syntymistä ja yritysten uusperustantaa alueelle mm. edistämällä uuden ja kilpailukykyisen yritystoiminnan käynnistymistä. Toiminnan tuloksellisuutta arvioidaan aloittavien yritysten määrällä, kohdeyritysten työpaikkakehityksellä ja myös tulosvuotta pidemmällä aikavälillä seuraamalla toiminnan kohteena olleiden yritysten eloonjäämisastetta ja niiden henkilöstömäärän kehitystä.

Toimivien yritysten ja niiden henkilöstön kehittäminen sekä elinkelpoisten työpaikkojen säilyttäminen. Osa työvoima- ja elinkeinokeskusten koulutus-, kehittämis- ja konsultointitoiminnasta suuntautuu jo toimiviin yrityksiin. Keskeisiä tavoitteita ovat yritysten toiminta- ja työllistämisedellytysten parantaminen mm. tukemalla yritysten kansainvälistymistä, uuden teknologian käyttöönottoa ja henkilöstön ammattitaidon kehittymistä yritysten muuttuvia tarpeita vastaavasti. Toiminnan tuloksellisuutta arvioidaan mm. seuraamalla kohdeyritysten työllisyyden nettomuutosta sekä arvioimalla hankekohtaisesti määriteltyjen tavoitteiden toteutumisastetta.

Alueelliseen elinkeino-, työ- ja koulutuspolitiikkaan vaikuttaminen. Työvoima- ja elinkeinokeskusten tehtävänä on vaikuttaa alueen elinkeinorakenteen monipuolistumiseen, yritysten toimintaympäristön kehittämiseen ja uusien työpaikkojen syntymiseen, erityisesti maaseutuvaltaisilla tai yksipuolisen elinkeinorakenteen omaavilla alueilla. Alueen työvoiman työllistymisedellytysten parantamiseksi on tärkeää, että työmarkkinoiden ja yritysten muuttuvat tarpeet kyetään ennakoimaan ja ottamaan huomioon alueen ammatillisen koulutuksen tarjonnassa sekä koulutuksen sisältöjen ja koulutusmuotojen suunnittelussa. Alueelliseen kehitykseen vaikuttamisessa avainasemassa on tiivis yhteistyö muiden toimijoiden, kuten maakuntien liittojen, kuntien ja kuntayhtymien, valtion muiden aluehallinnon yksikköjen, tutkimus- ja oppilaitosten, neuvontaorganisaatioiden sekä rahoituslaitosten kanssa.

Työvoima- ja elinkeinokeskusten toimivuuden edistäminen. Uutena organisaationa aloittavien keskusten toiminnan tuloksellisuuden varmistamiseksi on tärkeää, että erityisesti toiminnan alkuvaiheissa tavoitteeksi asetetaan toimivien johtamiskäytäntöjen ja johtoryhmätyöskentelyn kehittyminen ja osastojen välisen yhteistyön käynnistyminen. Toiminnan tavoitteina ovat asiakaslähtöisyys, keskuksen hyvä sisäinen toimivuus, korkea tuottavuus sekä toiminnan taloudellisuus. Tavoitteisiin pyritään mm. kehittämällä johtamista, henkilöstöpolitiikkaa, yhteisiä hallintopalveluja ja työprosesseja. Lisäksi arvioidaan mahdollisuudet yhdenmukaistaa palvelujen tuottamisprosesseja mm. EU:n rakennerahastotoiminnan yhteydessä sekä yhteensovittaa mm. eri osastojen toimintaympäristöä koskevaa tiedonhankintaa.

Työvoima- ja elinkeinokeskusten toimivuuden arvioimiseksi kehitetään systemaattiset ja keskusten välisen vertailun mahdollistavat arviointimenetelmät toiminnan taloudellisuuden ja tuottavuuden sekä henkilöstöpolitiikan osalta.

Vuoden 1999 talousarvion valmistelun yhteydessä arvioidaan käytännön kokemusten perusteella mahdollisesti tarvittavat budjetointiin liittyvät muutokset.

Työvoima- ja elinkeinokeskusten toimintamenot on budjetoitu seuraaville momenteille 30.01.23 107 780 000 mk, 32.03.21 134 700 000 mk ja 34.06.21 87 210 000 mk. Keskusten osastot osallistuvat myös työvoima- ja elinkeinokeskusten yhteisten ja yhteisesti hyväksyttyjen kustannusten rahoittamiseen.

21. (32.02.21, 32.03.21 ja 52.24) *Toimintamenot (osa EU)* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 134 700 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös euroneuvon-

takeskuksista ja vientiasiamiestoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n aluekehitys- ja sosiaalirahastoista sekä maatalouden ohjaus- ja tukirahastosta rahoitettavien ohjelmien, yhteisöaloitteiden ja pilottihankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta. Määrärahasta on varattu 1 600 000 mk EU:n aluekehitysrahaston, 26 800 000 mk sosiaalirahaston ja 100 000 mk maatalouden ohjaus- ja tukirahaston hankkeiden kansallista rahoitusosuutta varten.

Määrärahaa saa käyttää neuvonta-, koulutus-, konsultointi- ja muiden kehittämispalvelujen maksullisen toiminnan hintojen alentamiseen enintään 29 600 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös sellaisen kehittämiskoulutuksen hankintaan pk-yrityksille, johon osallistuu teknisen ja taloudellisen koulutuksen saaneita työttömiä.

Määrärahasta osa on alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/1993) 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Työvoima- ja elinkeinokeskusten yritysosaston tulosalueet ovat:

— pk-yritysten kehittämispalvelut,
— yritysrahoitus,
— teknologian edistäminen sekä
— alueellinen elinkeinopolitiikka.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoituun maksulliseen palvelutoimintaan sisältyvänä Valtiontakuukeskuksen toimeksiannot yritysosastolle sekä toimialajärjestelmään liittyvien tuotteiden tulot.

Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 12 000 000 mk siirtona momentilta 32.44.21, 5 000 000 mk siirtona momentilta 32.52.40, 7 000 000 mk siirtona momentilta 32.85.41 ja 3 500 000 mk valtiontakuukeskuksen alueyksiköiden menoina sekä keskusten perustamisvaiheen menoina 2 000 000 mk. Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 1 470 000 mk viiden henkilön palkkausmenojen siirtona momentille 32.01.21.

Yrittäjäkoulutukseen osallistuvilta perittävinä maksuina arvioidaan momentille 12.32.03 kertyvän 9 200 000 mk. Koulutuksen maksullisista suoritteista määrättävät maksut muodostavat yhteensä vähintään kuudesosan niiden tuottamisesta ja kehittämisestä syntyvistä kustannuksista.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	155 100 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	9 000 000
Muut toimintamenot	146 100 000
Bruttotulot	10 400 000
Maksullisen toiminnan tulot — täyskatteelliset suoritteet	10 000 000
Muut tulot	400 000
Nettomenot	144 700 000
Edelliseltä vuodelta siirtyvä määräraha	—10 000 000
Määrärahatarve	134 700 000
1998 määräraha	134 700 000
1997 määräraha	116 165 000
1996 tilinpäätös	101 111 000

(61.) *Kotitalouksien työllistämismahdollisuuksien tukeminen* (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti on siirretty momentiksi 34.06.65.

27. Kuluttajavirasto

Selvitysosa: Kysynnän muutokset vuonna 1998:

Markkinoiden kansainvälistyminen ja integroituminen tarjoavat kuluttajille monipuolisia vaihtoehtoja, mutta samalla markkinat monimutkaistuvat. Vaihtoehtojen arvioiminen ja niistä hyötyminen edellyttävät, että kuluttajille on tarjolla eheyttävää tietoa ja että kuluttajilla on taitoa hyödyntää sitä. Ympäristön ja yksityisen kuluttajan etujen yhteensovittaminen on entistä ajankohtaisempaa.

Tavaroiden vapaan liikkuvuuden lisääntyessä tuoteturvallisuuden takaaminen on sisämarkkinoiden toimivuuden ja uskottavuuden sekä kuluttajansuojan kannalta olennaista. Se edellyttää tehokasta ja tiiviiseen kansainväliseen yhteistyöhön perustuvaa markkinavalvontaa.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö on alustavasti asettanut kuluttajavirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1998:

— tuotteiden ja palveluiden markkinavalvonta toimii tehokkaasti. Aktivoidaan kuluttajia ilmoittamaan tuoteturvallisuudesta vastaaville viranomaisille tuotteita ja palveluita koskevista vaaroista.

— nykyistä laatu-, hinta- ja ympäristötie-

toisempi kuluttaja. Kuluttajien hintatietoisuuden parantamiseksi sekä markkinoiden läpinäkyvyyden edistämiseksi tehdään yleisiä tai liikekohtaisia hintavertailuja. Kuluttajien laatutietoisuuden parantamiseksi tehdään tuotekohtaisia vertailevia, tavaroiden ja palvelujen laatua mittaavia testejä. Kuluttajien ympäristötietoisuuden parantamiseksi tehostetaan ympäristökysymyksien käsittelyä kuluttajainformaatiossa ja kuluttajakasvatuksessa hyödyntäen uuden viestintätekniikan suomia mahdollisuuksia.

— vaikutetaan siihen, että kunnallisen kuluttajaneuvonnan palvelutaso ja saatavuus parantuvat vuoteen 1997 verrattuna.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään 25 400 000 mk.
Määrärahasta saa käyttää Kuluttaja-lehdestä aiheutuvan maksullisen toiminnan hintojen alentamiseen enintään 800 000 mk.
Selvitysosa: Maksullisesta palvelutoiminnasta kertyvät tulot on merkitty momentille 12.32.99.

1998 määräraha 25 400 000
1997 määräraha 25 400 000
1996 tilinpäätös 25 308 000

50. *Valtionavustus kuluttajajärjestöille*
Momentille myönnetään 4 000 000 mk.
Määrärahaa saa käyttää avustuksena kuluttajajärjestöjen ja Työtehoseura ry:n kotitalousosaston tukemiseen Kuluttajaviraston määrittelemistä toiminnoista aiheutuviin menoihin.
Selvitysosa: Myönnettävät avustukset perustuvat tulossopimuksiin. Määrärahan arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	mk
Suomen Kuluttajaliitto ry	2 845 000
Kuluttajat-Konsumenterna ry	150 000
Työtehoseura ry:n kotitalousosasto	1 005 000
Yhteensä	4 000 000

1998 määräraha 4 000 000
1997 määräraha 4 000 000
1996 tilinpäätös 4 000 000

28. Kuluttajavalituslautakunta

Selvitysosa: Kuluttajavalituslautakunnan suoritteet ovat vireille tulleet ja ratkaistut valitusasiat. Lautakunta ei voi itse suoraan vaikuttaa saapuvien valitusten määrään. Tämän vuoksi suoritteiden määrää ei voi tarkasti ennakoida ja niiden kokonaismäärä riippuu myös ulkoisista tekijöistä. Tilastointiin satunnaisesti vaikuttavien tekijöiden vaikutusten vähentämiseksi suoritteet lasketaan kahden vuoden keskiarvona. Vuosina 1995 - 1996 suoritteita oli 5 124 kappaletta, joista jaosto- tai täysistuntoratkaisuja 1 901 kappaletta 1995 ja 1 753 kappaletta 1996.

Lautakunnan on käsiteltävä kaikki sille saapuneet ja kuuluvat valitukset eikä se voi asettaa toiminnalleen painopisteitä. Laman vaikutuksesta vähentyneen kulutuksen ja toimivan kunnallisen kuluttajaneuvonnan vuoksi lautakuntaan tulleiden valitusten määrä on pysynyt kohtuullisena verrattuna 1990-luvun alkuvuosiin. Tämän sekä eräiden rationalisointitoimien ja sivutoimisten esittelijöiden käyttämisen vuoksi lautakunta on voinut purkaa ruuhkaa ja lyhentää käsittelyaikoja 1996.

Kauppa- ja teollisuusministeriön kanssa sovittu tulostavoite lähes saavutettiin eli keskimääräinen käsittelyaika vuoden lopussa oli kaikilla jaostoilla alle 10 kuukautta.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö on alustavasti asettanut kuluttajavalituslautakunnalle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1998:

— käsittelyaika jaostoilla on keskimäärin alle yhdeksän kuukautta

— täysistuntokäsittely kestää jaostokäsittelyn jälkeen keskimäärin kaksi ja puoli kuukautta

— yksinkertaisen käsittelyn osuus ratkaisuista on 15 prosenttia

— lautakunnan suosituspäätösten laatua nostetaan muun muassa panostamalla henkilöstön sisäiseen koulutukseen, tiedonkulun parantamiseen ja päätösten tarkastamiseen. Suositusten noudattamisaste on 70 - 80 %.

Lautakunnan päätökset ovat suosituksia, joita ei voida panna pakkotoimin täytäntöön. Lautakunnan toiminnan vaikuttavuutta osoittaa, että 70 - 80 prosenttia elinkeinonharjoit-

tajista noudattaa ratkaisusuosituksia. Noudattamisprosentti vaihtelee jonkin verran jaostoittain.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään 5 956 000 mk.
Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi otettu lisäyksenä huomioon 156 000 mk yhden henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02.

1998	määräraha	5 956 000
1997	määräraha	5 745 000
1996	tilinpäätös	5 285 000

29. Kilpailuvirasto

Selvitysosa: Kilpailuviraston toiminta-ajatuksena on talouden tehokkuuden lisääminen kilpailua edistämällä. Viraston tehtävät ovat lisääntyneet ja niiden vaikeusaste on jatkuvasti kohonnut. Käsittelemättömien tapausten määrä on suuri. Kilpailuvirasto on panostanut henkilöstövoimavarojensa kehittämiseen ja koulutukseen.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö on alustavasti asettanut kilpailuvirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1998:

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet:

— kilpailuvalvonnan painopiste on toimialoilla, joilla luonnolliset alalle tulon esteet ovat merkittävät ja jotka ovat olennaisesti riippuvaisia kotimaisesta kysynnästä ja/tai kotimaisten tuotantopanosten käytöstä. Tämän mukaisesti virasto puuttuu kilpailunrajoituksiin erityisesti seuraavilla toimialoilla: rahoitus- ja vakuutusmarkkinat, metsätalous ja -teollisuus, energiamarkkinat ja muu julkisten peruspalvelulaitosten hyödyketarjonta, rakentaminen sekä päivittäis- ja erikoistavaroiden tukku- ja vähittäiskauppa.

— toimenpidepyyntöjen käsittelyssä puututaan erityisesti olennaisiin ja koko kansantalouden kannalta merkittäviin kilpailunrajoituksiin. Yksittäisiä elinkeinonharjoittajia suojataan kilpailunrajoituksilta, jotka ovat luonteeltaan tai toteuttamistavaltaan paheksuttavia

— kilpailuvirastolle kuuluvissa EU-asioissa keskitytään kilpailusääntöjen täytäntöönpanoon ja yhteisön kilpailupolitiikan kehittämisen kannalta olennaisiin asioihin

— viestinnän keinoin huolehditaan yrittäjien ja muiden yhteystahojen tiedonsaannista sekä pyritään vaikuttamaan kilpailupolitiikasta käytävään keskusteluun.

Palvelutavoitteet:

— soveltamisohjeita kehittämällä ja käsittelyrutiineja tehostamalla huolehditaan tutkimuspyyntöjen ja poikkeuslupahakemusten nopeasta ja johdonmukaisesta käsittelystä ja edistetään siten talouden tehokkuutta sekä taataan elinkeinonharjoittajien oikeusturva.

Tuottavuus- ja taloudellisuustavoitteet:

— toiminnassa keskitytään strategisille painopistealoille. Käsittelyaikoja lyhennetään. Käsittelystä karsitaan kilpailun kannalta vähämerkitykselliset asiat.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään 17 200 000 mk.
Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 600 000 mk kahden henkilötyövuoden lisäyksenä. Maksullisen toiminnan tulot on merkitty momentille 12.32.99.

1998	määräraha	17 200 000
1997	määräraha	16 600 000
1996	tilinpäätös	16 458 000

30. Elintarvikevirasto

Selvitysosa: Elintarvikeviraston tehtävänä on muiden viranomaisten ja yhteistyötahojen kanssa varmistaa, että maassa on riittävä, yhdenmukainen ja toimiva elintarvikevalvonta.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö on alustavasti asettanut elintarvikevirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1998:

— annetaan palautetta kuntien elintarvikevalvonnasta ja puututaan epäkohtiin

— selvitetään elintarvikkeisiin liittyviä riskejä
— lisätään kuluttajien tietoja elintarvikkeiden riskeistä.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään 10 500 000 mk.
Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 300 000 mk yhden henkilön palkkaamiseksi selvitys-, arviointi- ja tiedotustehtäviin. Maksullisen toiminnan tulot on merkitty momentille 12.32.99.

1998	määräraha	10 500 000
1997	määräraha	10 200 000
1996	tilinpäätös	10 140 000

31. Kuluttaja-asiamiehen toimisto

Selvitysosa: Kuluttaja-asiamies on valvontatoiminnassaan itsenäinen viranomainen, jonka päätöksentekoa toiset viranomaiset eivät voi ohjata. Kuluttaja-asiamies raportoi toiminnastaan valtioneuvostolle.

Kuluttajien ja elinkeinonharjoittajien puhelinneuvonnalla sekä painottamalla toimintaa ratkaisukäytännöstä tiedottamiseen ja alakohtaisten markkinointiohjeiden laatimiseen arvioidaan kuluttaja-asiamiehen toimistoon saapuvien uusien markkinointia ja sopimusehtoja koskevien ilmoitusten määrän pysyvän noin 1 400 jutussa.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö on alustavasti asettanut kuluttaja-asiamiehelle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1998:

Ennalta ehkäisevä painopistetoiminta:
— painopistealueet ovat rahoituspalvelut ja välttämättömyyspalvelut. Tulosalueella käsitellään myös yllättäen esille tulevia, suurempia kuluttajaryhmiä koskevia ongelmia ns. ajankohtaisryhmässä. Toiminnassa korostetaan kuluttajien oikeutta saada vertailukelpoisia ja selkeitä tietoja valintojensa pohjaksi niin, ettei kuluttajan arkipäiväisillä kulutuspäätöksillä ole täysin arvaamattomia seurauksia. Kilpailun ja tehokkuuden nimissä julkisia palveluja on siirretty yksityisille liikelaitoksille. Huolimatta palvelujen tarjoajasta on kuluttajille turvattava välttämättömyyspalvelut ja kohtuullinen hintataso sekä määriteltävä selkeästi laatu- ja vastuukysymykset.

Yksittäisten ilmoitusten ratkaiseminen:
— tavoitteena on, että kuluttaja-asiamiehelle saapuvista markkinointia ja sopimusehtoja koskevista ilmoituksista käsitellään yksittäisinä 800 asiaa (v. 1997 tavoitteena on 700 asiaa, 1996 käsiteltiin 860 asiaa). Käsittelynopeuden osalta tavoitteena on, että vuodenvaihteessa vireillä on enintään 800 juttua, eivätkä ne ole kahta vuotta vanhempia.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään 7 000 000 mk.

1998	määräraha	7 000 000
1997	määräraha	7 000 000
1996	tilinpäätös	7 371 000

32. Patentti- ja rekisterihallitus

Selvitysosa: Patentti- ja rekisterihallituksen tehtävänä on teknisen ja taloudellisen kehityksen sekä yhteisötoiminnan edistäminen. Patentti- ja rekisterihallitus toteuttaa toiminta-ajatustaan käsittelemällä patentteja, hyödyllisyysmalleja, integroitujen piirien piirimalleja, tavaramerkkejä, mallioikeuksia, toiminimiä, kaupparekisteri-ilmoituksia, tilinpäätösasiakirjoja, yrityskiinnityksiä sekä yhdistys- ja säätiöasioita. Lisäksi toiminta-ajatusta toteutetaan asiakaspalvelua ja neuvontaa lisäämällä, hallintoa parantamalla, ilmapiiriä kehittämällä sellaiseksi, että henkinen omaisuus - luovuus, keksinnöllisyys ja osaaminen - ja niiden arvostus lisääntyisivät, välittämällä viraston hallinnassa olevaa tietoa yhteiskunnan eri sektoreilla tutkimukseen, innovointiin, tuotekehittelyyn ja päätöksentekoon sekä kansainvälisellä että kotimaisella yhteistyöllä. PRH-vision 2005 mukaan lähin palvelupiste on yleisissä tietoverkoissa. Viraston työn tuottavuus on noussut vuoden 1988 jälkeen 41 %.

Virastolle jätettyjen hakemusten ja ilmoitusten kokonaismäärän arvioidaan vähenevän

10 % vuoden 1997 odotetusta tasosta. Nousua vuodelta 1996 on lähes kolmannes kansainvälisten tavaramerkkihakemusten ja EU-tutkimuspyyntöjen takia. Kaupparekisteri-ilmoitusten määrä kasvaa arviolta 6 % ja yhdistysrekisteri-ilmoitusten arvioidaan pysyvän ennallaan. Patenttihakemusten määrän arvioidaan alenevan Euroopan patenttiorganisaatioon 1996 tapahtuneen liittymisen seurauksena 34 %. Kansallisten ja kansainvälisten tavaramerkkihakemusten määrän arvioidaan pysyvän ennallaan, mutta EU-tavaramerkkitoimiston tutkimuspyyntöjen määrät alenevat selvästi.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö on alustavasti asettanut patentti- ja rekisterihallitukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1998:

Patentti-, hyödyllisyysmalli-, tavaramerkki-, mallioikeus-, kaupparekisteri-, yhdistysrekisteri-, säätiörekisteri- ja yrityskiinnitysasioissa tavoitteena on:

— nostaa työn tuottavuutta keskimäärin 1,2 %.

— pitää asiakaspalvelu joutuisana tai parantaa sitä niin, että

— kotimaisten patenttihakemusten käsittelyaika on keskimäärin alle 2 v ja ulkomaisten alle 6 v,

— hyödyllisyysmallihakemusten käsittelyaika keskimäärin alle 4 kk,

— kansallisten tavaramerkkihakemusten käsittelyaika keskimäärin alle 15 kk, kansainvälisten hakemusten (kohdemaana Suomi) alle 12 kk ja EU-tavaramerkkihakemusten alle 2,4 kk,

— mallioikeushakemusten käsittelyaika keskimäärin alle 9 kk,

— kaupparekisteri-ilmoitusten käsittelyaika keskimäärin alle 0,5 kk

— yrityskiinnityshakemusten käsittelyaika keskimäärin alle 0,3 kk,

— yhdistysrekisteri-ilmoitusten käsittelyaika keskimäärin alle 6 kk ja

— säätiörekisteri-ilmoitusten käsittelyaika keskimäärin alle 0,5 kk

— yksikkökustannukset voivat nousta enintään 1,7 %.

Viraston tulot perustuvat lakiin Patentti- ja rekisterihallituksen suoritteista perittävistä maksuista (1032/1992, muut. 1175/1994 ja 1381/1995) ja kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksiin Patentti- ja rekisterihallituksen maksullisista suoritteista (1782/1995, muut. 123/1996).

Maksullisen toiminnan tunnuslukutaulukko

	1996 TP	1997 ennakoitu*)	1998 TAE*)
Maksullisen toiminnan tulot mk	141 895 000	152 265 000 (7,3)	161 363 000 (6,0)
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset mk	112 492 000	125 620 000 (11,7)	133 129 000 (6,0)
Käyttöjäämä mk	29 403 000	26 645 000 (—9,4)	28 234 000 (6,0)
— % tuloista	20,7	17,5	17,5
Osuus yhteiskustannuksista	26 721 000	29 465 000 (10,3)	29 955 000 (1,7)
Ylijäämä/Alijäämä mk	2 682 000	—2 820 000 (—205,1)	—1 721 000 (39,0)
— % tuloista	1,9	—1,9	—1,1
Tulot % kustannuksista	101,9	98,2	98,9
Hintojen muutos %	2,7	1,7	—
Volyymin muutos %	—2,7	1,6	4,2
Tuottavuuden muutos %	—3,2	1,2	1,2

*) Suluissa muutos-% edelliseen vuoteen

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 794 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin ja teknisen ja taloudellisen kehityksen edistämiseen tarkoitettuihin ja kansainväliseen toimintaan liittyviin projekteihin.

Selvitysosa: Nettobudjetoitavina maksullisen toiminnan tuloina on otettu huomioon patentti-, tavaramerkki-, mallioikeus-, hyödyllisyysmallioikeus-, kaupparekisteri-, säätiörekisteri-, yrityskiinnitys- ja tilinpäätösasiakirjatulot sekä liiketaloudellisesta toiminnasta aiheutuvat tulot.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Maksullisen toiminnan menot	162 507 000
Bruttotulot	161 713 000
Maksullisen toiminnan tulot	161 363 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	155 940 000
— muut suoritteet	5 423 000
Muut tulot	350 000
Nettomenot	794 000

1998 määräraha 794 000
1996 tilinpäätös 1 900 000

22. *Yhdistysrekisterin toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 520 000 mk.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina maksullisen toiminnan tuloina yhdistysrekisterin tulot.

	mk
Maksullisen toiminnan bruttomenot	7 845 000
Bruttotulot	2 325 000
Maksullisen toiminnan tulot	2 300 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	2 200 000
— muut suoritteet	100 000
Muut tulot	25 000
Nettomenot	5 520 000

1998 määräraha 5 520 000
1997 määräraha 6 200 000
1996 tilinpäätös 7 238 000

33. Kuluttajatutkimuskeskus

Selvitysosa: Kuluttajatutkimuskeskus on asiantuntijaorganisaatio, jonka tavoitteena on tuottaa päätöksenteon tueksi tutkimustietoa kulutuksen merkityksestä ja kuluttajien ongelmista yhteiskunnassa, taloudellisten suhdanteiden sekä markkinamuutosten vaikutuksista kuluttajien asemaan, kuluttajien toimintavalmiuksista sekä tuotannon ja kulutuksen kytkennöistä ja ympäristövaikutuksista.

Tavoitteita toteutetaan vuonna 1998 kauppa- ja teollisuusministeriön alustavasti hyväksymien seuraavan viiden tutkimuskokonaisuuden puitteissa:

— kotitalouksien kulutusedellytykset
— kulutusyhteiskunnan kehitys ja kuluttajapolitiikan haasteet
— kestävän tuotekulttuurin edellytykset
— jakelujärjestelmä ja palvelusektori kuluttajan näkökulmasta
— integraatiokehityksen ja kansainvälisen kaupan kuluttajavaikutukset.

Kuluttajatutkimuskeskus edistää valtakunnallisesti tutkimustulosten hyväksikäyttöä välittämällä tietoa kaikista Suomessa tehdyistä ja tekeillä olevista kuluttajatutkimuksista.

Kuluttajatutkimuskeskus parantaa kulutustutkimuksen vaikuttavuutta kehittämällä kansallista ja kansainvälistä tutkimus- ja muuta yhteistyötä.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 9 400 000 mk.

Selvitysosa: Maksullisesta toiminnasta kertyvät tulot on merkitty momentille 12.32.99.

1998 määräraha 9 400 000
1997 määräraha 9 400 000
1996 tilinpäätös 9 381 000

38. Mittatekniikan keskus

Selvitysosa: Mittatekniikan keskuksen tehtävänä on kehittää ja ylläpitää kansallista mittausjärjestelmää, tuottaa testaus-, tarkastus-, sertifiointi- ja kalibrointitoiminnan pätevyyttä ja luotettavuutta osoittavia akkreditointipalveluja sekä toimia Euroopan unionin standardit, mittaus- ja testausohjelman vastuutahona.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö on alustavasti asettanut mittatekniikan keskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1998:

— toteutetaan kansainväliseen arviointiin pohjautuvan kehittämissuunnitelman mukaiset toimenpiteet

— toteutetaan vuonna 1997 laaditun kansallisen mittanormaalijärjestelmän kehittämisohjelman mukaiset hallinnointi- ja koordinointitoimenpiteet

— ylläpidetään ja kehitetään Mittatekniikan keskuksen omia mittanormaaleja kansallisen kehittämisohjelman mukaisesti

— EU:n standardit, mittaus- ja testausohjelman toteutuksessa huolehditaan tiedottamisesta sekä muista tukitoimista ja arvioidaan suomalaisten yritysten ja laitosten menestymistä ohjelmassa

— pätevyyden arviointitoiminnassa toimitaan kansallisten tarpeiden mukaisella tasolla sekä säädellyllä että vapaalla sektorilla. Suoritetaan arviointitoimeksiannot kysynnän mukaan tehokkaasti, laadukkaasti ja sovittujen aikataulujen mukaisesti

— vaikutetaan kaupan teknisten esteiden madaltamiseen toimimalla Suomen kaupankäynnin kannalta keskeisten kansainvälisten tasavertaisuussopimusten piirissä.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 4 617 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden rahoitusta varten.

Selvitysosa:

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	15 217 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	5 295 000
Muut toimintamenot	9 922 000
Bruttotulot	5 600 000
Maksullisen toiminnan tulot	
— julkisoikeudelliset suoritteet	3 900 000
— muut suoritteet	1 700 000
Nettomenot	9 617 000
Edelliseltä vuodelta siirtyvä määräraha	—5 000 000
Määrärahatarve	4 617 000

Mittatekniikan keskuksen hallintotehtävät on hoidettu Turvatekniikan keskuksessa. Ne on tarkoitus asteittain siirtää Mittatekniikan keskuksen hoidettaviksi. Tämän vuoksi määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 117 000 mk aiemmin momentilta 32.41.21 palkatun yhden henkilön palkkausmenoina ja 700 000 mk muiden toimintamenojen siirtona momentilta 32.41.21.

1998 määräraha	4 617 000
1997 määräraha	8 800 000
1996 tilinpäätös	9 392 000

23. *Kansallisen mittanormaalijärjestelmän kehittäminen ja EU:n standardit, mittaukset ja testausohjelma* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 600 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää mittayksiköistä ja mittanormaalijärjestelmästä annetun lain (1156/1993) mukaisesti kansallisen mittanormaalijärjestelmän yleisestä toteuttamisesta, kansallisten mittanormaalilaboratorioiden toiminnan ohjauksesta, kehittämisestä ja hallinnoinnista, kansallisen kalibrointipalvelun järjestämisestä, mittatekniikan edistämisestä sekä EU:n standardeihin, mittauksiin ja testausohjelmaan liittyvistä tutkimuksista, selvityksistä ja kehittämishankkeista aiheutuviin palkkaus- ja palkkiomenoihin, koti- ja ulkomaanmatkoihin, julkaisu-, koulutus- ja tiedotusmenoihin, asiantuntijapalveluihin, laitehankintamenoihin sekä muihin mainituista toiminnoista aiheutuviin toimintamenoihin. Määrärahaa saa käyttää enintään 12 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen. Henkilötyövuosia saa käyttää myös akkreditointipalvelujen tuottamiseen, akkreditoinnin, teknisen infrastruktuurin ja niihin liittyvän toiminnan tiedotus-, opastus-, koulutus- ja kehittämistoimintaan.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 5 000 000 mk edelliseltä vuodelta siirtyvän määrärahan johdosta.

1998 määräraha	5 600 000
1997 määräraha	10 600 000
1996 tilinpäätös	10 000 000

(39.) Teknillinen tarkastuskeskus

Selvitysosa: Viitaten hallituksen esitykseen laiksi Teknillisen tarkastuskeskuksen yhtiöittämisestä 1.1.1998 alkaen luku on poistettu talousarviosta.

40. Geologian tutkimuskeskus

Selvitysosa: Geologian tutkimuskeskuksen tehtävänä on tuottaa ja levittää geologista tietoa, jolla edistetään maankamaran hallittua ja kestävää käyttöä. Toimintaa suunnataan palvelujen kysynnän perusteella ja tavoitteena on tuottaa strategisen tutkimuksen avulla yhteiskunnallisesti ja taloudellisesti hyödynnettäviä tutkimustuloksia. Tutkimuskeskuksen toimintalinjat, organisaatiorakenne ja toiminnan painopisteet on tarkistettu laitoksen toiminnasta laaditun kansainvälisen kokonaisarvioinnin seurauksena. Toiminnan kehittämisen lähtökohtana on sidosryhmien tutkimuskeskuksen toiminnasta saaman hyödyn lisääminen.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö on alustavasti asettanut geologian tutkimuskeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1998:

— tutkimuskeskuksen toimintaa kehitetään osana valtakunnallista tutkimus- ja teknologiapolitiikkaa laitoksen toimintaa ohjaavien ohjelmien mukaisesti

— tutkimuskeskuksen uusi ohjelmaperusteinen organisaatiorakenne otetaan käyttöön, ja toiminnan suunnittelu ja koordinointi toteutetaan ohjelmapohjaisesti. Sen avulla tehostetaan myös strategisen tutkimuksen ja operatiivisen toiminnan integrointia

— kansainvälistä yhteistyötä vahvistetaan yhteistyösopimusten ja verkostoitumisen avulla, ja kansainvälisen rahoituksen osuutta pyritään lisäämään. Koko tutkimuskeskuksen toiminnan laatutavoitteena on kansainvälisesti arvostettu taso

— maksullista toimintaa laajennetaan

— kehitetään uusia osaamisalueita ja lisätään asiakaslähtöistä tuotteistusta. Markkinointia sekä tutkimuskeskuksen ja sidosryhmien välistä yhteistyötä tehostetaan

— malminetsintään osoitetut voimavarat suunnataan hyödynnettävyystavoitteiden mukaisesti valittuihin kohteisiin. Painoalana on metallisten malmien etsintä, erityisesti perusmetallien ja korostetusti nikkelin. Keskeisin tutkimushanke vuonna 1998 on edelleen Pohjois-Suomen malminetsinnän tehostusprojekti kohteenaan kromia, nikkeliä ja platinaryhmän metalleja sisältävät kerrosintruusiot. Teollisuusmineraalien etsintään kohdennettavia voimavaroja vahvistetaan ja etsinnän kohteina ovat pigmenttimineraaliesiintymät. Malmimallien kehittämiseksi ja testaamiseksi käynnistetään monivuotisia, alan nuoria tutkijoita työllistäviä yhteistyöhankkeita

— maankamaran muiden raaka-ainevarojen etsintää ja inventointia toteutetaan enenevässä määrin maksullisina ja yhteistyöhankkeina

— tutkimuskeskuksen ympäristötutkimukset organisoidaan uudelleen synergiaetujen saavuttamiseksi ja toiminnan volyymiä nostetaan. Toiminnan painopistealoina ovat tuotekehitys, tuotteistaminen ja maksullisen toiminnan lisääminen

— valtakunnallisten kartoitusohjelmien toteuttamista jatketaan. Maaperäkartoituksen volyymi tarkistetaan

— tietojen varastointimuotoja kehitetään ja tietopalvelutuotantoa tehostetaan ja monipuolistetaan. Tavoitteena on aktivoida tutkimuskeskuksen tietovarastojen hyväksikäyttöä ja laajentaa geotietoa käyttävien asiakkaiden ja sidosryhmien määrää sekä

— tutkimus- ja kehitystoiminnan avulla luodaan edellytykset operatiivisessa toiminnassa käytettäville uusille sovelluksille.

Maksullisen toiminnan kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko:

	1996 toteutuma*)	1997 ennakoitu*)	1998 TAE*)
Maksullisen toiminnan tulot tmk	24 684	25 000	30 000
	(+ 16)	(+ 1)	(+ 20)
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset tmk	21 064	20 050	25 142
	(+ 13)	(- 5)	(+ 25)
Käyttöjäämä tmk	3 620	4 950	4 858
	(+ 36)	(+ 37)	(- 2)
— % tuloista	15	20	16
Osuus yhteiskustannuksista tmk	2 076	1 938	2 230
	(+ 25)	(- 7)	(+ 15)
Ylijäämä tmk	1 544	3 012	2 628
	(+ 56)	(+ 95)	(- 13)

— % tuloista	6	12	9
Tulot % kustannuksista	107	114	110
Investoinnit tmk	564	500	800
		(- 11)	(+ 60)
— % tuloista	2	2	3

*) Suluissa muutos-% edelliseen vuoteen

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 202 544 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden rahoitusta varten.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi otettu lisäyksenä huomioon 844 000 mk kuuden henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02. Määrärahasta on tarkoitus käyttää 10 000 000 mk Pohjois-Suomen malminetsinnän tehostusprojektia varten.

Menojen ja tulojen erittely:

	mk
Bruttomenot	236 544 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	23 000 000
Muut toimintamenot	213 544 000
Bruttotulot	34 000 000
Maksullisen toiminnan tulot — muut suoritteet	30 000 000
Muut tulot	4 000 000
Nettomenot	202 544 000

1998 määräraha	202 544 000
1997 määräraha	202 200 000
1996 tilinpäätös	226 280 400

41. Turvatekniikan keskus

Selvitysosa: Turvatekniikan keskuksen tehtävänä on valvoa ja edistää sähkölaitteisiin ja laitteistoihin, paineastioihin, terveydelle ja ympäristölle vaarallisten kemikaalien teolliseen käsittelyyn ja varastointiin, räjähteisiin, kaivoksiin, ampuma-aseisiin ja vaarallisten aineiden kuljettamiseen liittyvää turvallisuutta sekä mittaamisvälineisiin ja jalometallituotteisiin liittyvää luotettavuutta kansallisten ja kansainvälisten tarpeiden mukaisesti. Tässä tarkoituksessa keskus hoitaa em. tuotteiden ja niiden käyttö- ja olosuhteisiin liittyvät valvonta-, tarkastus- ja lupatehtävät sekä muut viranomaistehtävät. Toiminta kohdistuu teollisuuteen, kauppaan, julkishallintoon ja yksityisiin kansalaisiin.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö on alustavasti asettanut turvatekniikan keskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1998:

— suorittaa valvontatoimenpiteet taloudellisesti ja tehokkaasti alakohtaisten valvontasuunnitelmien mukaisesti sekä ottamalla huomioon ajankohtaiset erityistarpeet. Markkinavalvonnassa ja myös muussa valvonnassa tarvittavat kohteiden testaukset ja tarkastukset suoritetaan taloudellisesti ja tehokkaasti käyttäen hyväksi pätevien testaus- ja tarkastuslaitosten palveluja. Havaitut puutteet ja väärinkäytökset selvitetään ja vaaralliset tuotteet poistetaan markkinoilta

— valmistautuu hoitamaan teknisen tarkastuksen kilpailulle avaamisesta johtuvat uudet viranomaistehtävät sitä mukaa, kun tarkastuslohkot avautuvat

— huolehtii turvallisuustekniikkaan liittyvästä tiedottamisesta tiedotussuunnitelmansa mukaisesti. Erityisesti säädösmuutoksien vaikutuksista järjestetään tiedotuskampanjoita eri kohderyhmille

— suorittaa turvallisuustekniikan tutkimus- ja kehittämishankkeita tutkimus- ja kehittämissuunnitelmansa mukaisesti sekä toimien kiinteässä yhteistyössä alan kotimaisten ja kansainvälisten tutkimusorganisaatioiden kanssa

— valmistautuu EU:n uuden painelaitedirektiivin ja SEVESO II-direktiivin täytäntöönpanoon ja soveltamiseen viranomaistoimintojen osalta.

Maksullisen toiminnan kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko:

	1996 toteutuma	1997 ennakoitu*)	1998 TAE
Maksullisen toiminnan tulot, tmk	6 292	7 000 (11)	7 000
Maksullisen toiminnan erillismenot, tmk	4 472	4 989 (12)	4 989
Käyttöjäämä, tmk	1 820	2 011 (10)	2 011
— % tuloista	29	29	29
Osuus yleiskustannuksista, tmk	1 808	2 011 (11)	2 011
Ylijäämä/alijäämä, tmk	12	—0 (—104)	0
— %	0	—0	0
Tulot % kustannuksista	100	100	100
Hintojen muutos %	0	0	0
Volyymin muutos %	0	0	0
Tuottavuuden muutos **)	0	0	0

*) Suluissa muutos-% edelliseen vuoteen

**)Tuottavuuden muutoksen laskemiselle ei ole vielä riittäviä laskentaperusteita. Keskuksen toiminta on alkanut lähes koko laajuudessaan syksyllä 1996.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 36 483 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden rahoitusta varten.

Selvitysosa: Mittatekniikan keskuksen hallintotehtävät on hoidettu Turvatekniikan keskuksessa. Ne on tarkoitus asteittain siirtää Mittatekniikan keskuksen hoidettaviksi. Tämän vuoksi määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 117 000 mk yhden henkilön palkkausmenojen ja 700 000 mk muiden toimintamenojen siirtona momentille 32.38.21. Lisäksi määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 15 000 000 mk edelliseltä vuodelta siirtyvän määrärahan johdosta.

Maksullisesta palvelutoiminnasta kertyvät tulot on merkitty momentille 12.32.41.

1998 määräraha	36 483 000
1997 määräraha	62 300 000
1996 tilinpäätös	51 977 000

42. Valtion teknillinen tutkimuskeskus

Selvitysosa: Valtion teknillinen tutkimuskeskus (VTT) tuottaa tutkimuspalveluja yritysten kilpailukyvyn parantamiseksi, teollisuuden rakenteen monipuolistamiseksi sekä yhteiskunnan perusrakenteen kehittämiseksi.

Tutkimuskeskus toimii kauppa- ja teollisuusministeriön laatiman kansallisen teollisuusstrategian ja tiede- ja teknologianeuvoston kehittämisstrategian mukaisesti. Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö on alustavasti asettanut tutkimuskeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1998:

Tutkimuskeskuksen keskeiset vaikuttamistavoitteet ovat:

— yritysten uusien ja nykyistä kilpailukykyisempien tuotteiden kehittäminen sekä tuotekehitystoiminnan edellytysten vahvistaminen

— teollisuuden, osaamisintensiivisen palvelusektorin sekä energia- ja rakennusalojen nykyistä tehokkaampien, turvallisempien ja ympäristöystävällisempien laitteiden ja tuotantoprosessien kehittäminen sekä tämän toiminnan edellytysten vahvistaminen sekä

— pk-yritysten teknisen kehityksen ja uusien yritysten synnyn edistäminen.

Teknologian siirtoa elinkeinoelämän käyttöön tehostetaan. Osallistumista Suomelle hyödyllisiin EU-hankkeisiin ja muuhun kansainväliseen yhteistyöhön syvennetään.

Yhteistyötä elinkeinoelämän kanssa vahvis-

tetaan edelleen. Asiakaskuntaa pyritään laajentamaan erityisesti korkean teknologian yrityksillä. Toimintatapoja kehitetään siten, että etenkin pk-asiakkaiden on mahdollisimman helppo käyttää tutkimuskeskuksen palveluja.

Kansainvälisen hyväksynnän hankkimista tuotteiden vaatimustenmukaisuuden arvioinnille jatketaan, jotta voidaan tarjota palveluja tuotteiden hyväksymiseksi erityisesti Euroopan markkinoilla.

Tutkimuskeskuksen palvelutasoa ja kilpailukykyä nostetaan parantamalla koko toiminnan laatua.

Henkilöstöä kehitetään erityisesti strategisesti tärkeiden alueiden tutkimusosaamiseen ja asiakaslähtöisen toimintatavan omaksumiseen.

Budjettirahoitus käytetään pääosiltaan pitkäjänteiseen strategiseen tutkimukseen, joka selvästi kasvattaa tutkimuskeskuksen ydinosaamista ja kilpailukykyä tärkeiksi katsotuilla alueilla ja omaa merkittävää hyödyntämispotentiaalia tulevaisuudessa. Strateginen tutkimus toteutetaan riittävän suurina, omaaloitteisina hankkeina ja ulkopuolisten rahoittajien kanssa yhteishankkeina.

Budjettirahoitusta suunnataan erityisesti nopeasti kehittyville ja tutkimusintensiivisille elektroniikan, tieto- ja tietoliikennetekniikan, kemiantekniikan ja biotekniikan aloille.

Vuonna 1998 tutkimuskeskus kattaa tutkimustoimintansa toimintamenoista noin kaksi kolmasosaa maksullisesta toiminnasta ja yhteisrahoitteisesta sopimustutkimuksesta saatavilla tuloilla. Maksullisen toiminnan kannattavuustavoite on, että tulot kattavat kustannukset, mitä arvioitaessa otetaan huomioon myös kahden edellisen vuoden kannattavuus. Tulojen ennakoidaan kasvavan kotimaisen yksityisen sektorin toimeksiantojen ja ulkomaisten hankkeiden lisääntymisen vuoksi.

Maksullisen toiminnan tunnuslukutaulukko:

	1996 toteutuma*)	1997 ennakoitu*)	1998 TAE*)
Maksullisen toiminnan tulot, tmk	396 644	405 464	432 000
	(12,7)	(2,2)	(6,5)
Ylijäämä, tmk	2 422	0	0
Investoinnit, tmk	24 000	35 000	35 000
— % tuloista	6,1	8,6	8,1
Yhteisrahoitteisen sopimustutkimuksen tulot, tmk	243 322	303 778	321 000
	(3,8)	(24,8)	(5,7)
Tulot yhteensä	639 966	709 242	753 000
	(9,1)	(10,8)	(6,2)

*) suluissa muutos-% edelliseen vuoteen

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 329 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden rahoitusta varten.

Selvitysosa:

Menojen ja tulojen erittely:

	mk
Bruttomenot	1 096 000 000
Ulkopuolisen tuloin rahoitettava toiminta	734 000 000
Budjettirahoitteinen toiminta	362 000 000
Bruttotulot	753 000 000
Nettomenot	343 000 000
Edelliseltä vuodelta siirtyvä määräraha	—14 000 000
Määrärahatarve	329 000 000

Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 20 000 000 mk tutkimus- ja kehittämistoiminnan lisärahoituksena.

1998 määräraha	329 000 000
1997 määräraha	323 000 000
1996 tilinpäätös	321 200 000

44. Teknologian kehittämiskeskus

Selvitysosa: Teknologian kehittämiskeskuksen tehtävä on edistää elinkeinoelämän teknologista kilpailukykyä. Toiminnan tulee kasvattaa ja monipuolistaa teollista tuotantoa ja palveluja sekä niiden vientiä ja sitä kautta lisätä yhteiskunnan hyvinvointia. Toiminnan tulee olla luonteeltaan pitkävaikutteista ja vaikuttaa laajasti elinkeinoelämässä ja koko yhteiskunnassa. Teknologiarahoituksen ja Teknologian kehittämiskeskuksen toiminnan kasvu perustuu hallituksen päätökseen, joilla tutkimus- ja kehittämismenoja lisätään 2,9 %:een bruttokansantuotteesta vuoteen 1999 mennessä.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö on alustavasti asettanut kehittämiskeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1998:

Teknologian kehittämiskeskuksen rahoitus- ja asiantuntijapalvelut kohdistetaan valikoivasti hankkeisiin, jotka

— säilyttävät ja kasvattavat yritysten liikevaihtoa ja vientiä kiinnittäen erityisesti huomiota pieniin ja keskisuuriin yrityksiin sekä alkavaan uuteen teknologialiiketoimintaan

— monipuolistavat elinkeinoelämän rakennetta synnyttämällä uusia yrityksiä ja uusia liiketoimintoja olemassa oleviin yrityksiin

— edistävät teollisuutta palvelevan palvelusektorin kehittymistä

— vaikuttavat työpaikkojen säilymiseen ja uusien pysyvien työpaikkojen syntymiseen

— auttavat yrityksiä soveltamaan ja kehittämään uutta teknologiaa ja verkottumaan kotimaisten ja kansainvälisten yritysten ja tutkimusorganisaatioiden kanssa

— tukevat teknologisen perusosaamisen syntymistä korkeakouluissa ja tutkimuslaitoksissa sellaisilla alueilla, joilla on keskeinen vaikutus teollisuuteen ja sitä tukevaan palvelusektoriin sekä innovaatiojärjestelmän houkuttelevuuteen ulkomaista yritystoimintaa ajatellen

— edistävät ympäristösuojelun ja kestävän kehityksen teknologioita, hyvinvointipalveluiden laatua, saatavuutta ja kustannustehokkuutta

— suuntaavat Tekesin vastuulla olevat EU:n rakennerahastovarat uusien innovaatioiden synnyttämiseen huomioiden alueelliset tarpeet.

Rahoituspäätökset tehdään hankekohtaisesti arvioiden kokonaisuutta, jossa yrityksen, sen resurssien, kehitettävän teknologian ja tuotteen markkinoiden tulee olla tasapainossa. Etusija annetaan hankkeille, jotka ovat teknologisesti vaativia ja joita yritykset eivät kykene toteuttamaan riittävällä laajuudella tavanomaisia rahoituskanavia käyttäen. Erityisesti pk-yrityksiin suuntautuvia tukimuotoja kehitetään ja monipuolistetaan.

Tekesin kansainvälisen toiminnan keskeinen tavoite on luoda Suomen teknologiapolitiikan ja elinkeinoelämän kannalta merkittävää kansainvälistä teknologiayhteistyötä. Tekes tukee yritysten, tutkimuslaitosten ja korkeakoulujen aktiivista osallistumista kansainväliseen teknologiayhteistyöhön. Tekesin tehtävänä on myös vaikuttaa kansainvälisillä foorumeilla kansallisten etujen mukaisten päätösten syntymiseen.

Tekes harjoittaa elinkeino- ja teknologiapolitiikan periaatteiden toteuttamiseksi yhteistyötä muiden innovaatiotoimintaa rahoittavien ja edistävien organisaatioiden kanssa ja ottaa huomioon toiminnassaan koko maan ja sen eri alueiden kehitystarpeet.

Tekesin organisaation tehokkuutta, laatua ja toiminnan oikeusvarmuutta lisätään parantamalla rahoitusprosessia, sisäistä valvontaa ja sisäistä yhteistyötä. Monipuolista seurantatietoa rahoituksen kohdentumisesta ja vaikutuksista tulee olla saatavissa eri tarkoituksia varten.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 89 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien hankkeiden rahoitusta varten.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 12 000 000 mk siirtona momentille 32.03.21 ja 2 000 000 mk siirtona momentille 32.85.41 Pekingissä toimivien teollisuussihteerin ja kaupallisen sihteerin toimipisteiden yhdistämisen johdosta. Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 20 000 000 mk tutkimus- ja kehittämistoiminnan lisärahoituksena. Lisäksi määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon nettobudjetoituina tuloina 3 000 000 mk EU:lta saatavan rahoituksen johdosta ja 10 000 000 mk edelliseltä vuodelta siirtyvän määrärahan johdosta. Toiminnasta kertyvät maksullisen palvelutoiminnan tulot ja muut tulot on merkitty momentille 12.32.99.

1998 määräraha 89 000 000
1997 määräraha 100 900 000
1996 tilinpäätös 110 800 000

23. *Soveltava tekninen tutkimus (osa EU)* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 670 000 000 mk.

Myöntämisvaltuutta ja määrärahaa saa käyttää sellaisten soveltavan teknisen tutkimuksen hankkeiden rahoitukseen, jotka kohottavat tai ylläpitävät teknologian tasoa ja jotka palvelevat teollisuuden kansainvälisen kilpailukyvyn parantamista.

Rahoitusta saa käyttää:

— korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja muiden julkisten soveltavan tutkimuksen yksiköiden kansallisiin ja kansainvälisiin hankkeisiin

— kansainvälisen yhteistyön ohjelmien ja hankkeiden osallistumismaksuihin

— julkisten laitosten uutuustuotteiden hankinnan tukemiseen kauppa- ja teollisuusministeriön vahvistamien perusteiden mukaisesti

— sellaisten tilaustutkimusten, selvitysten, asiantuntija-, arviointi- ja tiedotuspalveluiden ostamiseen, joita tarvitaan tutkimus- ja kehitystyön tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden parantamiseksi

— yritysten kehityshankkeiden esiselvitysten rahoitukseen

— EU:n hyväksymiin tutkimushankkeisiin

— EU:n aluekehitysrahastosta ja sosiaalirahastosta rahoitettavien hankkeiden sekä yhteisöaloitteiden kansallisiin osuuksiin

Määrärahasta on varattu 25 000 000 mk EU:n aluekehitysrahaston ja 6 000 000 mk EU:n sosiaalirahaston hankkeiden kansallista rahoitusosuutta varten.

Vuonna 1998 sitoumuksia saa hyväksyä enintään 815 000 000 mk, josta EU:n aluekehitysrahastosta rahoitettavien tavoiteohjelmien ja yhteisöaloitteiden toteuttamiseen 25 000 000 mk.

Selvitysosa: Myöntämisvaltuuksien käytöstä arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti:

Menot, milj. mk

Myöntämisvaltuus	milj. mk	1993—1995	1996	1997	1998	1999	2000—	Menot yhteensä*)
Vuonna 1993 tehtyjen sitoumusten kattaminen	410	354	15	28				396
Vuonna 1994 tehtyjen sitoumusten kattaminen	460	349	74	32				456
Vuonna 1994 tehtyjen momentin 32.55.23 sitoumusten kattaminen	59	53	5	1				59
Vuonna 1995 tehtyjen sitoumusten kattaminen	513	175	224	77	26			502
Vuonna 1996 tehtyjen sitoumusten kattaminen	533		155	214	107	27		503
TA 1997	630			221	252	95	32	599
TAE 1998**)	815				285	326	163	774
Menot 32.44.23 Yhteensä		961	449	572	670	448	195	

*) Myöntämisvaltuuksista arvioidaan peruuntuvan 5 %.
**)Vuonna 1998 myönnettävän rahoituksen aiheuttamat kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 729 milj. mk.

1998 määräraha 670 000 000
1997 määräraha 572 000 000
1996 tilinpäätös 448 830 303

40. *Tuotekehitysavustukset (osa EU)* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 697 000 000 mk.

Myöntämisvaltuutta ja määrärahaa saa käyttää valtioneuvoston päätöksen mukaisesti avustuksiin yrityksille ja yhteisöille teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen, jonka tavoitteena on edistää kansainvälisesti kilpailukykyisten tuotteiden, tuotantomenetelmien ja palveluiden kehittämistä.

Tuotekehitysavustuksilla edistetään elinkeinorakenteen ja yritysten tuotevalikoiman kehittämistä kansainvälisen kilpailun ja markkinoiden edellyttämällä tavalla sekä tuetaan tuotannollisten ja palveluyritysten uuden teknologian kehittämistä ja hyödyntämistä. Avustuksilla tuetaan myös energiatalouden, ympäristötekniikan ja terveydenhoidon kehittämi-

seen liittyvien teknologioiden kehitystä ja liiketaloudellista hyödyntämistä. Tuotekehitysavustuksilla kannustetaan yrityksiä yhteisiin teknologiahankkeisiin ja -ohjelmiin, joiden avulla pyritään nopeuttamaan kehitystä ja tehostamaan resurssien käyttöä sekä saamaan sekä suuret että pienet yritykset mukaan teknologian mahdollisuuksien hyödyntämiseen.

Avustuksia myönnettäessä otetaan huomioon erityisesti hankkeiden vaativuus, uuden teknologian hyväksikäyttö hankkeiden alkuvaiheissa sekä pienen ja keskisuuren teollisuuden erityistarpeet. Avustuksia myönnetään ensisijassa pitkäjänteiseen tutkimukseen ja kehitykseen hankkeen alkuvaiheessa.

Avustuksia saa käyttää

— yritysten ja yhteisöjen tutkimus- ja tuotekehityshankkeisiin ja niiden kaupallistamiseen

— yritysten ja yhteisöjen teknologiaohjelmiin

— pienille ja keskisuurille yrityksille teknologiahankintoihin ja teollisoikeuksien hankkimiseen tutkimus- ja tuotekehityshankkeen osana

— EU:n hyväksymiin tutkimushankkeisiin

— EU:n aluekehitysrahastosta ja sosiaalirahastosta rahoitettavien hankkeiden sekä yhteisöaloitteiden kansallisiin osuuksiin.

Määrärahasta on varattu 45 000 000 mk EU:n aluekehitysrahaston ja 6 000 000 mk sosiaalirahaston hankkeiden kansallista rahoitusosuutta varten.

Vuonna 1998 avustuksia saa myöntää enintään 865 000 000 mk, josta EU:n aluekehitysrahastosta rahoitettavien tavoiteohjelmien ja yhteisöaloitteiden toteuttamiseen 40 000 000 mk.

Määrärahasta on osa alueiden kehittämisestä annetun lain 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Myöntämisvaltuuksien käytöstä arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti:

Menot, milj. mk

Myöntämisvaltuus	milj. mk	1993—1995	1996	1997	1998	1999	2000—	Menot yhteensä*)
Vuonna 1993 tehtyjen sitoumusten kattaminen	645	500	50	58				607
Vuonna 1994 tehtyjen sitoumusten kattaminen	640	304	170	128				602
Vuonna 1994 tehtyjen momentin 32.55.42 sitoumusten kattaminen	42	25	7	8				39
Vuonna 1995 tehtyjen sitoumusten kattaminen	761	125	289	190	106			710
Vuonna 1996 tehtyjen sitoumusten kattaminen	647		108	246	162	97		613
TA 1997	650			130	228	163	98	618
TAE 1998**)	865				201	303	318	822
Menot 32.44.40 yhteensä		953	616	760	697	563	416	

*) Myöntämisvaltuuksista arvioidaan peruuntuvan 5 %.

**)Vuonna 1998 myönnettävien avustusten aiheuttamat kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 757 milj. mk.

1998 määräraha 697 000 000
1997 määräraha 782 000 000
1996 tilinpäätös 615 861 453

83. *Tuotekehityslainat* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 216 000 000 mk.

Myöntämisvaltuutta ja määrärahaa saa käyttää valtioneuvoston päätöksen mukaisesti lainoihin yrityksille ja yhteisöille teknologiseen kehitystyöhön, jonka tavoitteena on edistää kansainvälisesti kilpailukykyisten tuotteiden, tuotantomenetelmien ja palveluiden kehittämistä ja parantamista.

Tuotekehityslainoilla tuetaan korkeaan ja kilpailukykyiseen teknologiseen tasoon tähtääviä tuotekehityshankkeita, joiden toteuttamiseen liittyy teknologisia riskejä. Erityistä huomiota kiinnitetään uuden teknologian hyödyntämiseen ja energiatalouden, ympäristötekniikan ja terveydenhoidon kehittämiseen liittyvien teknologioiden kehitykseen ja liike-

taloudelliseen hyödyntämiseen. Lainoja myönnetään ensisijaisesti konkreettiseen tuotekehitykseen ja tuotteistamiseen. Lainat voidaan myöntää vakuutta vaatimatta. Lainat voidaan myöntää ehdollisina siten, että mikäli kehitystyö ei johda taloudellisesti hyödynnettävään tulokseen, teknologian kehittämiskeskuksella on lainan saajan hakemuksesta oikeus jättää lainan maksamaton pääoma ja korot kokonaan tai osittain takaisin perimättä.

Lainoja saa myöntää:

— yritysten ja yhteisöjen tuotekehityshankkeisiin ja niiden kaupallistamiseen

— yritysten ja yhteisöjen teknologiaohjelmiin

— pienille ja keskisuurille yrityksille teknologiahankintoihin tutkimus- ja tuotekehityshankkeen osana

— korkean teknologian tuotantotekniikoiden ja -prosessien kehittämiseen ja kokeilemiseen pilottikoossa tai laitosmittakaavassa

— EU:n hyväksymiin tutkimushankkeisiin.

Vuonna 1998 uusia lainoja saa myöntää enintään 285 000 000 mk.

Selvitysosa: Myöntämisvaltuuksien käytöstä arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti:

Menot, milj. mk

Myöntämisvaltuus	milj.mk	1993—1995	1996	1997	1998	1999	2000—	Menot yhteensä*)
Vuonna 1993 tehtyjen sitoumusten kattaminen	230	165	9	12				186
Vuonna 1994 tehtyjen sitoumusten kattaminen	250	133	37	25	7			201
Vuonna 1995 tehtyjen sitoumusten kattaminen	225	65	61	34	23	11		194
Vuonna 1996 tehtyjen sitoumusten kattaminen	200		66	58	30	20	10	184
TA 1997	250			75	75	38	38	225
TAE 1998**)	285				82	86	76	244
Menot 32.44.83 yhteensä		350	164	203	216	154	124	

*) Myöntämisvaltuuksista arvioidaan peruuntuvan vaikutusaikanaan n. 10 %.
**)Vuonna 1998 myönnettävien lainojen aiheuttamat kokonaiskustannukset (nykyarvot) valtiolle ovat 122 milj. mk.

1998 määräraha 216 000 000
1997 määräraha 203 000 000
1996 tilinpäätös 163 918 209

85. *Pääomaehtoinen tuotekehityslaina* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 50 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää valtioneuvoston päätöksen mukaisesti yrityksille myönnettävien pääomalainaehtoisten lainojen maksamiseen. Pääomalainoja myönnetään kansainvälisesti kilpailukykyisten tuotteiden ja tuotantomenetelmien kehittämiseen ja parantamiseen. Laina myönnetään ehdoin, että lainan pääoma ja pääomalle maksettava korko maksetaan takaisin vain edellyttäen, että sidotulle pääomalle jää täysi kate. Lainalla on myös huonompi etuoikeus velallisyrityksen mahdollisessa konkurssissa. Lainat myönnetään vakuutta vaatimatta. Mikäli kehitystyö ei johda taloudellisesti hyödynnettävään tulokseen, teknologian kehittämiskeskuksella on lainan saajan hakemuksesta oikeus jättää lainan maksamaton pääoma ja korot kokonaan tai osittain takaisin perimättä.

Vuonna 1998 uusia pääomaehtoisia tuotekehityslainoja saa myöntää enintään 150 000 000 mk.

Selvitysosa: Myöntämisvaltuuksien käytöstä arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti:

Myöntämisvaltuus	milj.mk	Menot, milj. mk 1998	1999	2000	Menot yhteensä
TAE 1998*)	150	50	50	50	150

*) Vuonna 1998 myönnettävien lainojen aiheuttamat kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 100 milj. mk.

1998 määräraha 50 000 000
1996 tilinpäätös 70 000 000

49. Kera Oy

Selvitysosa: Kera Oy:n tehtävänä on mahdollistaa hyvät kannattavuusedellytykset omaavien pk-yritysten nopeampi kasvu ja kehittyminen kuin minkä niiden omat rahoitus- ja vakuusresurssit mahdollistaisivat tarjoamalla yrityksille rahoitusta sellaisia vakuuksia vastaan, jotka eivät ole riittäviä tavanomaisille rahoituslaitoksille. Tähän liittyen Kera Oy:llä on aluepoliittinen tehtävä, jota se toteuttaa edesauttamalla pk-yritysten kasvua. Kera Oy:n tehtävänä on myös auttaa uusien yritysten perustamisessa. Kera Oy:n rahoitustoiminnalla vaikutetaan uusien työpaikkojen syntymiseen ja olemassa olevien säilymiseen.

Kera Oy toimii osaltaan rahoituksen kansallisena välittäjänä suomalaisille pk-yrityksille EU:n yrityksille tarkoitetuissa rahoitusjärjestelyissä. Kera Oy on välittäjänä mm. EU:n JOP-ohjelmassa. Kera Oy on myös jäsenenä Euroopan investointirahastossa, mikä mm. mahdollistaa rahaston takauksen saamisen osalle yhtiön otto- ja antolainausta.

Kera Oy:n toimintaa on laajennettu palvelualoille siten, että vuoden 1996 aikana yhtiö aloitti takausten myöntämisen ja vuoden 1997 alusta lukien pienlainojen myöntämisen palvelualojen pk-yrityksille.

Kera Oy harjoittaa myös pääomasijoitustoimintaa erityisesti tytäryhtiönsä Start Fund of Kera Oy:n kautta. Start Fund of Kera Oy on kehittänyt pääomasijoitustoimintaansa toimialapohjaisten, yksityistä sijoituspääomaa sisältävien rahastojen muodossa tapahtuvaksi. Kera Oy:n tytäryhtiö Matkailunkehitys Nordia Oy toimii valtakunnallisena matkailualan kehittäjänä ja pääomasijoittajana. Kera Oy on myös vähemmistöosakkaana kaikissa ns. alueelliseen pääomasijoitusrahastoverkostoon kuuluvissa seitsemässä pääomasijoitusrahastossa. Kauppa- ja teollisuusministeriön julkisen pääomasijoitustoiminnan työnjakoa koskevan linjauksen mukaan pääomasijoitustoiminnan alueellinen kehittäminen on Kera Oy:n vastuualuetta.

Yhtiön rahoituksesta noin 85 % kohdistui vuonna 1996 yritysten tuotannon ja tuottavuuden lisäämiseen, viennin aloittamiseen tai lisäämiseen ja kasvun vaatimaan käyttöpääoman rahoittamiseen loppuosan rahoituksesta kohdistuessa yritystoimintojen uudelleen järjestelyyn ja rahoituksen vakauttamiseen. Rahoituksesta kohdistui aloittaville yrityksille 21 % ja vientiä harjoittaville yrityksille 25 %.

42. *Korkotuki Kera Oy:lle* (arviomääräraha)
Momentille myönnetään 230 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää yhtiön toiminnan rahoittamiseen myönnettävään korkotukeen Kera Oy:stä annetun lain nojalla annettujen sitoumusten mukaisesti.

Määrärahaa saa myös käyttää Kera Oy:n vuosina 1972—1981 kunnille ja teollisuuskylille myöntämiin lainoihin sisältyvän korkotuen korvaamiseen yhtiölle Kera Oy:stä annetun lain (65/1971) mukaisesti.

Kera Oy:stä annetun lain puitteissa Kera Oy voi suunnata määrärahaa Euroopan aluekehitysrahastosta, Euroopan sosiaalirahastosta sekä Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosastosta rahoitettaviin ohjelmiin sisältyvien hankkeiden ja toimenpiteiden kotimaisten rahoitusosuuksien maksamiseen.

Määrärahasta on osa alueiden kehittämisestä annetun lain 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Uusia korkotukilainoja Kera Oy saa myöntää vuonna 1998 investointien ja käyttöpääoman rahoittamiseen yhteensä enintään 1 600 000 000 mk, josta uusia erityislainoja enintään 500 000 000 mk. Erityislainavaltuuteen sisältyviä uusia naisyrittäjälainoja saa myöntää enintään 50 000 000 mk.

Selvitysosa: Korkotukea maksetaan perus-

korkotukena ja lisäkorkotukena. Peruskorkotuen perusteena on toisaalta yhtiön 31.12.1992 voimassa ollut luottokanta (ns. vanha luottokanta) sekä toisaalta yhtiön 1.1.1993 ja sen jälkeen myöntämistä luotoista syntyvä luottokanta (ns. uusi luottokanta). Vanhan luottokannan perusteella maksettavan peruskorkotuen laskennassa otetaan vähennyksenä huomioon ne yhtiön rahoituserät, joihin jo muutenkin sisältyy valtion korkotukea tai sitä vastaavaa muuta helpotusta. Korkotukea vanhan luottokannan osalta myönnetään vuosittain niin kauan kuin tätä luottokantaa on olemassa. Peruskorkotukea uuden luottokannan perusteella maksetaan vuosittain kunkin myöntämisvuoden lopussa olevan luottokannan perusteella. Peruskorkotuen maksamisvuosi on luottokannan määrittelyä seuraava kalenterivuosi.

Lisäkorkotukea maksetaan vuoden 1996 alusta myönnettyjen lainojen osalta kahdelta ensimmäiseltä lainavuodelta.

Peruskorkotuen ja lisäkorkotuen suuruus määräytyy valtioneuvoston antamassa korkotukisitoumuksessa.

Uusia korkotukilainoja myönnetään pk-yritysten investointeihin ja käyttöpääoman rahoitustarpeeseen. Suurille yrityksille ei korkotukilainoja yleensä myönnetä. Kera Oy:n johtokunnalla on poikkeustapauksissa oikeus myöntää korkotukilainoja kehitysalueille ja rakennemuutosalueille myös muille kuin pk-yrityksille silloin, kun se on erityisen perusteltua työllisyyden ja sitä turvaavaan yritystoiminnan rakenteen monipuolistamisen kannalta tai yhtiön saatavan turvaamiseksi.

Erityislainoja ovat kehittämis-, perustamis-, ympäristö- ja naisyrittäjälainat sekä muut mahdolliset valtioneuvoston päätöksellä käyttöönotettavat erityislainat.

Kera Oy voi myöntää myös takauksia, joita koskeva valtuus on määritelty Kera Oy:stä annetussa laissa.

Myöntämisvaltuuksien käytöstä arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti:

Menot, milj. mk

	1997	1998	1999	2000	2001—
Ennen vuotta 1997 tehtyjen sitoumusten kattaminen...	237	178	114	112	120
Talousarvion 1997 mukaisten sitoumusten kattaminen.		52	49	40	55
TAE 1998 *)			52	50	96
Yhteensä	237	230	215	202	271

*) Vuoden 1998 myöntämisestä aiheutuvat kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 160 milj. mk.

Korkotuen tarve yhtiön vuosina 1972—1981 myöntämistä korkotukilainoista on noin 10 000 mk.

1998 määräraha 230 000 000
1997 määräraha 221 000 000
1996 tilinpäätös 219 942 887

43. *Luottotappioiden korvaaminen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 125 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää yhtiön luotonanto- ja takaustoiminnasta syntyneiden tappioiden korvaamiseen yhtiölle.

Määrärahasta on osa alueiden kehittämisestä annetun lain 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu. Yhtiölle korvattavien luotto- ja takaustappioiden arvioidaan olevan 125 000 000 mk. Valtioneuvosto on yhtiöstä annetun lain 11 §:n nojalla antanut sitoumuksen siitä, että valtio korvaa yhtiön luottotappioita sitoumuksessa tarkemmin määriteltyjen ehtojen mukaisesti. Sitoumusten mukaan korvattavia kurssitappioita ei enää vuonna 1998 voi muodostua.

Yhtiön ilman turvaavaa vakuutta myöntämistä lainoista ja takauksista arvioidaan aiheutuvan menoja seuraavasti:

Menot, milj. mk

	1997	1998	1999	2000	2001—
Ennen vuotta 1997 tehtyjen sitoumusten kattaminen...	115	115	130	120	120
Talousarvion 1997 mukaisten sitoumusten kattaminen.		10	20	20	60
TAE 1998 *)			6	14	120
Yhteensä	115	125	156	154	300

*) Vuoden 1998 myöntämisestä aiheutuvat kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 135 milj. mk.

1998 määräraha..... 125 000 000
1997 määräraha..... 115 000 000
1996 tilinpäätös..... 134 000 000

50. Teollisuuden edistäminen

Selvitysosa: Kauppa- ja teollisuusministeriön teollisuuspolitiikan toimintaa ohjaavat hallituksen päätökset sekä elinkeinopoliittisen selonteon ja muiden linjausten antamat suuntaviivat. Ministeriön panostusta teknologian kehittämiseen pyritään kasvattamaan näiden linjausten mukaisesti. Teknologian ja osaamisen merkitys taloudellisen kasvun lähteenä korostuu ja alan kansainvälinen yhteistyö lisääntyy.

Teknologiapolitiikan suunnittelussa ja valmistelussa ovat keskeisiä teknologisten muutossuuntien ja tarpeiden ennakointi ja niiden perusteella tehtävät strategiavalinnat. Suomen taloudellisen kehityksen turvaamiseksi kartoitetaan avainteknologioita ja teknologisia kehitystarpeita. Tietopohjaa parannetaan myös toteuttamalla teknologian tutkimuksen ohjelma sekä arvioimalla tutkimus- ja kehittämistoiminnan tukemisen välittömiä ja välillisiä vaikutuksia. Lisärahoituksella kehitetään klusteripohjaisia, hallinnonalojen välisiä toimenpiteitä yhteistyössä muiden yhteiskuntapolitiikan lohkojen kanssa laajan vaikuttavuuden aikaansaamiseksi.

Eurooppalaisen tutkimus- ja teknologiapolitiikan kehittämiseksi ja hyödyntämiseksi toimitaan aktiivisesti. Tämän ohella parannetaan osallistumisedellytyksiä muuhun kahden- ja monenkeskiseen yhteistyöhön sekä Euroopan maiden että kaukaisia tai vaikeita markkinoita edustavien maiden kanssa. Rakenteelliset muutokset maailmanmarkkinoilla nostavat erityisesti pk-yritysten kehittämisessä entistä tärkeämmäksi kansainvälisten rahoituslaitosten ja EU-rahoituksen hyödyntämisen. Pk-yritysten osallistumismahdollisuuksia kansainvälisten rahoituslaitosten ja EU:n rahoittamiin projekteihin parannetaan uusin tiedon levittämisen ja pk-yritysten kouluttamisen keinoin.

Innovaatioiden kehittämistä edistetään tuotannollisen ja kaupallisen hyödynnettävyyden parantamiseksi. Uuden teknologisen tiedon levittämiseen sekä käyttö- ja kehittämismahdollisuuksiin erityisesti pk-yrityksissä kiinnitetään huomiota. Tietoyhteiskunnan kehittämiseen liittyvää verkottumista parannetaan.

Teknologian ja tutkimuksen tulosten hyödyntämisedellytyksiä lisätään parantamalla tutkimus- ja kehittämistoimenpiteiden tehokkuutta, yhteensopivuutta ja vaikuttavuutta mm. laitosten tulosohjauksella ja tehtäväalueiden kansainvälisillä arvioinneilla.

Teollisuuden ja elinkeinoelämän toimintaedellytysten ja kilpailukyvyn turvaamiseksi kehitetään teknistä infrastruktuuria ja kansallista laatupolitiikkaa. Teknisen turvallisuushallinnon ja laadun perusrakenteiden kehittämiseksi seurataan ja arvioidaan järjestelmien muutostarpeita sekä parannetaan ohjauskeinoja, kuten lainsäädäntöä ja tarkastusjärjestelmiä, kansainvälisiä vaatimuksia vastaaviksi.

Vientitakuutoiminnan tavoitteena on edistää suomalaisten yritysten vientiä ja ulkomaisia investointeja järjestelyin, joilla yritykset voivat suojautua riskejä vastaan ja hankkia rahoitusta keskimäärin yhtä edullisesti kuin tärkeimmät kilpailijat. Tämän mukaisesti myönnettävien vientitakuiden tulee olla sisällöltään eli riskin osalta kilpailukykyisiä ja

takuista perittävien takuumaksujen tulee vastata mahdollisimman hyvin kulloinkin katettavaa riskiä ylittämättä olennaisesti sitä maksutasoa, minkä kilpailija joutuu vastaavasta suojasta maksamaan. Valtiontakuukeskuksen kotimaisen riskinoton toiminta-ajatuksena on takauksia ja takuita myöntämällä edistää erityisesti pk-yritysten perustamista, niiden laajentamista sekä kehittämistä. Teollisuuspoliittisesti valtion riskinotto on erityisen perusteltua kannattavan viennin tukemisessa sekä kaikissa sellaisissa hankkeissa, joissa voidaan parantaa yritysten sekä reaalista että hintakilpailukykyä kansainvälisillä markkinoilla. Valtionriskinoton suuntaaminen takausten ja takuiden myöntämisessä tuleekin kohdistua entistä voimakkaammin vientiyrityksiin, korkean teknologian yrityksiin sekä aloittaviin, hyvän liikeidean varaan perustettaviin yrityksiin.

Valtionyhtiöiden omistuspohjan laajentamista tullaan jatkamaan yhtiökohtaisesti ja markkinaehtoisesti.

Elintarviketeollisuuden rakennemuutoksen edistämiseksi alalle myönnetään viiden ensimmäisen EU-jäsenyysvuoden ajan investointi- ja kehittämistukea sekä EU:n että kansallisista varoista. Merkittävän tukipanostuksen tavoite on helpottaa ja nopeuttaa elintarviketeollisuuden sopeuttamista jäsenyyden muuttamaan kilpailutilanteeseen. Tuen määrä pienenee asteittain viiden vuoden siirtymäajan kuluessa.

Elinkeinotukia karsitaan hallitusohjelman mukaisesti. Teknologista ja inhimillistä pääomaa kehittävien tukien osuus kasvaa. Samalla tukien mahdollisesti kilpailua vääristävät vaikutukset vähenevät. Tavoitteena on, että tukiohjelmat perustuisivat tutkittuun tietoon niiden vaikuttavuudesta. Rahoitustoimet suunnataan tukien sijasta rahoitusmarkkinoiden toiminnan, erityisesti riskirahoituksen edellytysten parantamiseen.

Telakkateollisuuden kilpailuedellytysten turvaamiseksi jatketaan kauppa- ja teollisuusministeriön vahvistamien perusteiden mukaisesti avustusten myöntämistä suomalaisille telakkayhtiöille uusien aluksien rakentamiseen ja alusten peruskorjauksiin liittyvien sopimusten johdosta. Avustusten myöntäminen tapahtuu EU:n sallimien säännösten puitteissa. EU:n piirissä telakkateollisuudelle myönnettäviä tukia sääntelee niin sanottu 7. laivanrakennusdirektiivi. Direktiivi mahdollistaa vuosittain hyväksyttyyn enimmäismäärään rajoittuvan suoran tuotantotuen antamisen EU-maiden telakkateollisuudelle. Jotta Suomen telakkateollisuuden kilpailuedellytykset suhteessa EU-kilpailijoihin turvataan, esitetään tuki-järjestelmän jatkamista Suomessa vuonna 1998.

24. *Teollisuuden edistämistä palveleva tutkimus- ja kehitystyö* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 31 350 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kauppa- ja teollisuusministeriön tavoitteiden mukaisesti kansainväliseen teknistaloudelliseen yhteistyöhön, polaaritoimintaan ja muuhun teollisuuden kansainvälistymisen edistämiseen, standardisoinnin, testaus-, tarkastus-, sertifiointi- ja laatutoiminnan, turvallisuustekniikan sekä näitä koskevien palvelujen kehittämiseen, malminetsintään ja esiintymien hyödyntämiseen sekä muuhun teollisuuden ja sitä palvelevan yritystoiminnan edistämiseen sekä teknologiapolitiikkaan liittyvistä suunnittelusta, tutkimuksista, kehittämishankkeista ja selvityksistä aiheutuviin palkkaus- ja palkkiomenoihin, koti- ja ulkomaanmatkoihin, julkaisu-, koulutus- ja tiedotusmenoihin, laite- ja ohjelmistohankintamenoihin sekä muihin mainituista toiminnoista aiheutuviin vastaaviin menoihin. Määrärahaa saa käyttää myös kauppa- ja teollisuusministeriön tavoitteiden mukaisesti kansainvälisten järjestöjen, rahoituslaitosten ja muiden yhteistyöorganisaatioiden kanssa kahden- ja monenkeskisesti valmisteltavista ja toteutettavista hankkeista aiheutuviin menoihin. Määrärahaa saa käyttää myös kehityspankkien projekti- ja rahoitusneuvonnan sekä EU-hankeneuvonnan palkkaus- ja muiden menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään 22 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 460 000 mk kahden henkilötyövuoden siirtona momentille 32.01.21, Etelämanner-yhteistyön logistiikka- ja tutkimustoiminnan uudelleenorganisoinnin vuoksi kahden henkilötyövuoden ja 4 800 000 markan siirto momentille 31.31.22 sekä 500 000 mk siirtona momentille 29.88.50. Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 10 000 000 mk tutkimus- ja kehittämistoiminnan lisärahoituksena klusterihankkeiden ja lisärahoituksen vaikuttavuuden arviointiin sekä teknologian tutkimuksen vahvistamiseen liittyvään työhön. Lisäksi määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 5 000 000 mk edellisiltä vuosilta siirtyvien määrärahojen johdosta.

Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Standardisointitoiminta	4 900 000
Testaus-, tarkastus- ja sertifiointitoiminnan ja turvallisuustekniikan kehittäminen sekä laadun edistäminen	1 800 000
Kehityspankkien sekä EU:n projekti- ja rahoitusneuvonnan palvelut ja kehittäminen	6 800 000
Teknologiapolitiikan, teollisuuden ja laatutoiminnan kehittämishankkeet	3 800 000
Kansainvälinen teknistaloudellinen yhteistyö	4 050 000
Tutkimus- ja kehittämistoiminnan lisärahoitus (klusterihankkeet, lisärahoituksen vaikuttavuusarvioinnit, osa teknologian tutkimuksesta)	10 000 000
Yhteensä	31 350 000

1998 määräraha 31 350 000
1997 määräraha 32 110 000
1996 tilinpäätös 30 000 000

41. *Avustukset teollisuuden edistämiseen ja alan yhteisöille* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 28 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kauppa- ja teollisuusministeriön vahvistamien perusteiden mukaisesti avustusten maksamiseen yritysten ja yhteisöjen testaus-, tarkastus-, sertifiointi- ja laatutoiminnan edistämishankkeisiin. Määrärahaa saa käyttää myös standardisointitoiminnan tukemiseen sekä keksintötoiminnan tukemiseen ja sen edistämisen hallintomenoihin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 2 000 000 mk edelliseltä vuodelta siirtyvän määrärahan johdosta. Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Standardisointitoiminnan edistäminen	4 300 000
Keksintötoiminnan edistäminen	22 000 000
Testaus-, tarkastus-, sertifiointi- ja laatutoiminnan edistämishankkeet	1 700 000
Yhteensä	28 000 000

1998 määräraha 28 000 000
1997 määräraha 33 000 000
1996 tilinpäätös 33 000 000

42. *Tuki elintarviketeollisuuden investointeihin ja tuotantorakenteen sopeuttamiseen (EU)* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 47 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosastosta rahoitettaviin ohjelmiin sisältyvien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta. Määrärahasta on varattu 36 700 000 mk kansallista rahoitusosuutta varten.

Määrärahaa saa käyttää myös pelkästään kansallisista varoista tuettaviin elintarviketeollisuuden rakennesopeutusinvestointeihin ja kehittämishankkeisiin valtioneuvoston tarkemmin päättämien ehtojen mukaisesti sekä tukiohjelmien hallinnon toimivuuden ja tuen vaikuttavuuden arvioinneista aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Momentille 30.01.61 on varattu EU:n osuutta vastaavasti 55 100 000 mk elintarviketeollisuuden rakennetukeen. Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 15 000 000 mk edellisiltä vuosilta siirtyvien määrärahojen johdosta.

1998 määräraha 47 000 000
1997 määräraha 100 000 000
1996 tilinpäätös 129 800 000

46. *Avustus telakkateollisuuden kilpailuedellytysten turvaamiseksi* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 265 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kauppa- ja teollisuusministeriön vahvistamien perusteiden mukaan avustusten maksamiseen suomalaisille telakkayhtiöille uusien aluksien rakentamiseen ja alusten peruskorjauksiin liittyvien sopimusten johdosta. Vuonna 1998 avustuksia saa myöntää siten, että alusten rakentamis- ja peruskorjaussopimusten yhteenlaskettu arvo on enintään 5 000 000 000 mk. Avustusta saa myöntää enintään Euroopan yhteisöjen komission päättämän prosenttimäärän aluksen tai peruskorjauksen sopimushinnasta.

Selvitysosa: EU:n piirissä telakkateollisuudelle myönnettäviä tukia sääntelee niin sanottu 7. laivanrakennusdirektiivi. Direktiivi mahdollistaa vuosittain hyväksyttyyn enimmäismäärään rajoittuvan suoran tuotantotuen antamisen EU-maiden telakkateollisuudelle. Jotta Suomen telakkateollisuuden kilpailuedellytykset suhteessa EU-kilpailijoihin turvataan, on päätetty EU-tukijärjestelmän käytön jatkamisesta Suomessa. EU:n laivanrakennusdirektiivin voimassaoloaika päättyy 31.12.1998. Suomen tukijärjestelmä on vastaavasti voimassa mainittuun päivämäärään saakka. Tukijärjestelmä perustuu EU:n 7. laivanrakennusdirektiiviin ja koskee sellaisia alustilauksia, joista on tehty tarjous 1.2.1996 jälkeen ja alus luovutetaan viimeistään vuoden 2001 loppuun

mennessä. Tilausten työllistäväksi vaikutukseksi arvioidaan 14 000—16 000 henkilötyövuotta.

Myöntämisvaltuuden käyttöön on arvioitu käytettävän vuosina 1998—2000 yhteensä 312 000 000 mk. Määrärahan käyttö jakautuu kauppa- ja teollisuusministeriön 4. päivänä joulukuuta 1996 telakkateollisuuden kilpailuedellytysten turvaamiseen myönnettävästä valtion avustuksesta annetun päätöksen nojalla. Tuen maksaminen on jaksotettu aluksen valmistuksen mukaisesti.

Myöntämisvaltuuden käytöstä arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti:

Menot, milj. mk

	1998	1999	2000	2001
Ennen vuotta 1998 tehtyjen sitoumusten kattaminen...	140	100		
TAE 1998*)	125	62	125	
Yhteensä	265	162	125	

*) Vuonna 1998 myönnettävien avustusten kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 291,6 milj. mk.

1998 määräraha 265 000 000
1997 määräraha 170 000 000
1996 tilinpäätös 90 000 000

60. *Siirrot valtiontakuurahastoon ja vientitakuukorvaukset* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Valtiontakuukeskuksesta annetun lain (111/1989) ja vientitakuulain (479/1962) perusteella myönnettyjen takuiden aiheuttamiin korvausmenoihin. Määrärahaa saa käyttää myös valtiontakaustoimintaa koskevien lakien (375/1963, 573/1972 ja 609/1973) nojalla valtiontakaustoiminnasta annettujen takaussitoumusten ja perusraaka-ainehuollon turvaamiseksi annetun lain (651/1985), riskipääomatakuulain (594/1992) sekä valtion vakauttamistakauksista annetun lain (529/1993) perusteella myönnettyjen takuiden ja takausten aiheuttamien korvausmenojen maksamiseen.

1998 määräraha 1 000 000
1997 määräraha 400 000 000
1996 tilinpäätös 500 000 000

95. *Maanomistajien osuus puolustusmaksuista* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 80 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kaivoslain (503/1965) perusteella maan omistajille suoritettavien puolustusmaksujen osuuksien maksamiseen.

1998 määräraha 80 000
1997 määräraha 80 000
1996 tilinpäätös 60 000

51. Yritystoiminnan investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen

Selvitysosa: Pienillä ja keskisuurilla yrityksillä on keskeinen merkitys kansantaloudessamme. Työllisyyden parantamiseksi ja talouden tasapainottamiseksi tarvitaan pk-yritystoiminnan voimakasta lisäämistä ja laajentamista. Luvun mukainen tuki kohdistuu ensisijaisesti pieniin ja keskisuuriin yrityksiin.

Pk-yritysten kehittämispolitiikalla tavoitellaan alueiden työllisyyden parantamista, alueiden elinkeinorakenteen monipuolistamista ja elinkeinojen, erityisesti tuotannon kehittämistä sekä pk-yritysten yleisten toimintapuitteiden parantamista. Valtion erityisrahoitusta suunnataan tuotannollista toimintaa harjoittavien sekä niitä välittömästi palvelevien pk-yritysten investointien, kehittämishankkeiden sekä kasvavassa määrin yrityksen yleisiä toimintaedellytyksiä parantavien hankkeiden rahoittamiseen.

Pk-yritysten kilpailukykyä sekä uusyritysperustantaa edistetään investointituella, kehittämistuella sekä yritysten toimintaympäristöä kehittämällä. Lisäksi alueellista elinkeinotoimintaa edistetään kuljetustuella, riskilainoilla, korkotuilla ja riskisijoitustoiminnalla.

Yritystuesta annetun lain tavoitteena on

yritysten kilpailukyvyn parantaminen pitkällä aikavälillä sekä alueellisen elinkeinorakenteen monipuolistaminen. Yritystukea voidaan myöntää kehitysalueen investointitukena, pienyritystukena, pienten ja keskisuurten (pk) yritysten kehittämistukena ja yritysten toimintaympäristöä parantaviin hankkeisiin. Tavoitteena on, että vuoden 1998 rahoituksella mukaan lukien EU:n rakennerahastojen rahoitus edistetään koko maassa noin 3 760 yrityksen investointi- ja kehittämishankkeiden toteuttamista.

Yritystuesta annetun lain mukaisella investointi- ja kehittämistuella voidaan palveluyritysten osalta tukea lähinnä yrityspalveluyrityksiä. Keskeisenä tavoitteena on alueen yrityspalvelujen tason parantaminen. Tämän tavoitteen mukaisesti kehitysalueen investointitukea myönnetään uusien yrityspalveluyritysten perustamiseen erityisesti alueille, joilta ko. yrityspalveluja puuttuu. Yrityspalveluyrityksiä arvioidaan olevan tuen piirissä vuonna 1998 noin 400. Palveluyrityksistä voidaan tukea myös matkailuyrityksiä. Matkailua kehitetään erityisesti palvelujen laadun parantamiseksi. Matkailuyrityksiä arvioidaan olevan tuen piirissä vuonna 1998 lähes 100. Lisäksi pienyritystuella voidaan tukea maaseutualueen palvelujen saatavuuden kannalta tärkeitä palveluyrityksiä. Näitä palveluyrityksiä arvioidaan olevan tuen piirissä vuonna 1998 hieman yli 100. Yhteensä palveluyrityksiä arvioidaan olevan tuen piirissä noin 600.

Yritysten toimintaympäristöä kehitetään toimintaympäristötuella. Tukea suunnataan lähinnä hankkeisiin, joilla kehitetään pk-yritysten tarvitsemia neuvonta-, tutkimus-, laatu-, markkinointi-, tuotekehitys- ja suunnittelupalveluja. Tuella pyritään edistämään mm. yritysten ja oppilaitosten välistä yhteistyötä, innovaatiotoimintaa, yritysten verkostoitumista ja teknologian siirtoa.

EU:n rakennerahastot ovat merkittävässä asemassa alueellisessa elinkeinojen kehittämisessä. Erityisesti kannattavilla pk-yrityksillä ja niiden työllistävällä vaikutuksella on keskeinen merkitys Euroopan unionin alueellisissa kehittämisohjelmissa. Ohjelmilla pyritään niiden vaikutusalueiden tuotantorakenteen kehittämiseen, työttömyyden alentamiseen ja väestön tulotason nostamiseen.

Tuilla vaikutetaan arviolta noin 3 000 uuden työpaikan syntymiseen sekä 9 500 työpaikan kilpailukykyisyyttä parannetaan. Lisäksi hankkeiden toteuttamisaikainen työllisyysvaikutus on 2 720 henkilötyövuotta.

48. *Alueellinen kuljetustuki* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 16 300 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kuljetusten alueellisesta tukemisesta annetun lain (954/1981, muut. 901/1984, 1111/1989, 634/1993, 1137/1994, 1211/1994, 294/1995, 895/1995, 613/1996 ja 47/1997) sekä saaristokuljetusten tukemisesta annetun valtioneuvoston päätöksen (331/1982, muut. 621/1983, 1233/1989, 1688/1993 ja 955/1995) mukaisen kuljetustuen maksamiseen pk-yrityksille. Määrärahasta saa käyttää enintään 200 000 mk saariston kuljetustuen maksamiseen.

Määräraha on alueiden kehittämisestä annetun lain 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Vuonna 1998 maksettavalla kuljetustuella arvioidaan vaikutettavan 250 harvaanasutulla alueella sijaitsevan pk-yrityksen kuljetuskustannusten alentamiseen. Näissä yrityksissä arvioidaan olevan noin 7 600 työpaikkaa.

Saariston kuljetustukeen varattavan määrärahan pieneneminen johtuu EU:n ns. herkille aloille maksettaville tuille asettamista rajoituksista, joiden vuoksi tukea ei voi maksaa esim. kalanjalostustuotteiden kuljetuksille.

1998 määräraha	16 300 000
1997 määräraha	24 000 000
1996 tilinpäätös	26 256 969

49. *Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen (osa EU)* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 325 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää yritystuesta annetun lain (1136/1993, muut. 297/1995, 552/1994 ja 1473/1995) mukaisten tukien ja sitä edeltäneen yritystoiminnan aluetuesta annetun lain (1297/1988) ja vastaavien aikaisempien lakien mukaisten investointi-, käynnistys- ja kehittämisavustuksien sekä valtioneuvoston pienyritystuesta antaman päätöksen (177/1988) ja yrityspalveluyrityksien siirtymistuesta antaman päätöksen (126/1989) mukaisten tukien sekä kauppa- ja teollisuusministeriön pienyritysten perustamisen edistämiseksi myönnettävästä tuesta antaman päätöksen (145/1989) mukaisten tukien maksamiseen.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää EU:n aluekehitysrahastosta rahoitettavien ohjelmien, EU:n yhteisöaloitteiden, pilottihankkeiden ja muiden vastaavien EU:n ohjelmien ja hank-

keiden kansallisen rahoitusosuuden maksamiseen. Määrärahasta on varattu 200 000 000 mk näiden hankkeiden kansallista maksuosuutta varten. Lisäksi määrärahaa saa käyttää EU:n komission rahoitustarkastuksen mahdollisesti aiheuttaman takaisinperinnän maksamiseen.

Kehitysalueen investointitukea, pienyritystukea, pk-yritysten kehittämistukea ja yritysten toimintaympäristötukea saa myöntää vuonna 1998 enintään 250 000 000 mk, joka on varattu Euroopan aluekehitysrahaston osarahoittamiin hankkeisiin.

Valtioneuvosto päättää kunkin tukimuodon osuuksista.

Määrärahasta osa on alueiden kehittämisestä annetun lain 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Lakiin yritystuista sisältyy säännökset kehitysalueen investointituesta, pienyritystuesta ja pk-yritysten kehittämistuesta ja yritysten toimintaympäristötuesta, joka lisättiin lakiin yritystuista annetun lain muutoksella (1473/1995). Yritystukea käytetään myös EU:n aluekehitysrahastosta osarahoitettaviin hankkeisiin.

Momentin mukainen tuki kohdistuu pieniin ja keskisuuriin yrityksiin. Poikkeustapauksissa tukea voidaan myöntää Euroopan aluekehitysrahastosta rahoitettaviin suurten yritysten hankkeisiin silloin, kun suuren yrityksen hanke kohdistuu teknologian siirtoon pk-yrityksille, lisää verkottumista pk-yritysten kanssa, lisää pk-yritysten alihankintatoimintaa tai silloin, kun suurta yritystä koskeva hanke on tärkeä alueen kehittämisen tai työllisyyden kannalta.

Kehitysalueen investointitukea suunnataan hankkeisiin, joilla parannetaan yritysten kilpailukykyä ja jotka parantavat alueen työn tuottavuutta ja vahvistavat elinkeinorakennetta sekä alentavat erityisesti vaikeilla työttömyysalueilla työttömyyttä. Pienyritystukea suunnataan erityisesti maaseutu- ja rakennemuutosalueiden kehittämiseen. Pk-yritysten kehittämistuella parannetaan yritysten pitkän aikavälin kilpailukykyä ja kansainvälistymistä. Yritysten toimintaympäristötuella tuetaan hankkeita, joilla parannetaan erityisesti yritysten tarvitsemia palveluja, yritysten välistä yhteistyötä, teknologian siirtoa sekä elinkeinopoliittisia hankkeita, jotka ovat alueiden välisiä tai kansalliset rajat ylittäviä. Tukea voidaan myöntää myös avustuksena pääomasijoitustoimintaa harjoittavien yhtiöiden osakepääoman merkintään.

Valtioneuvosto päättää kunkin tukimuodon myöntämisvaltuuden suuruudesta.

Yritystuesta annetun lain soveltamiseen käytettävissä olevan myöntämisvaltuuden arvioidaan jakautuvan vuonna 1998 eri käyttökohteisiin seuraavasti:

	Mk	Arvio työpaikoista: Arvio yrityksistä kpl	Uusia työpaikkoja	Parannetaan työpaikkoja	Hankkeiden toteuttamisesta henkilötyövuosia
Kehitysalueen investointituki	55 000 000	280	1 080	2 200	930
Pienyritystuki	45 000 000	1 380	1 770	1 700	590
Pk-yritysten kehittämistuki	85 000 000	1 760	160	3 200	800
Toimintaympäristötuki	65 000 000	340	80	2 400	400
Yhteensä	250 000 000	3 760	3 090	9 500	2 720

Taulukko kattaa sekä momentin 32.51.49 että momentin 26.98.61 Euroopan aluekehitysrahasto-osuuden.

Aluekehitysrahaa on kehitysalueen investointituki sekä kehitysalueelle, maaseutualueelle, rakennemuutosalueille kohdistuva osa pienyritystuesta ja toimintaympäristötuesta.

Myöntämisvaltuuden kansallisesta osuudesta arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti:

Menot, milj. mk

	1998	1999	2000	2001
Ennen vuotta 1998 tehdyt sitoumukset	280	80	30	5
TAE 1998*)	45	110	62	13
Yhteensä	325	190	92	18

*)Vuonna 1998 myönnettävien yritystukien kansallisten osuuksien aiheuttamat kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 254 milj. mk.

1998 määräraha 325 000 000
1997 määräraha 400 000 000
1996 tilinpäätös 424 641 249

50. *Korkotuki pk-yritysten investointeihin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 35 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää pienten ja keskisuurten yritysten investointien korkotukilainoista annetun lain (538/1992, muut. 1220/1992 ja 1103/1993) nojalla hyväksyttävistä korkotukilainoista aiheutuvan korkotuen maksamiseen.

Selvitysosa: Korkotukihakemusten vastaanottaminen päättyi 31.12.1994. Korkotukipäätöksiä voitiin tehdä vielä vuonna 1995, koska pk-yritysten investointien korkotukilainoista annetun lain voimassaolo päättyi 31.12.1995. Vuosina 1992—1995 tehtyjen sitoumusten kattamisesta aiheutuu valtiolle menoja vuonna 1998 35 milj. mk, vuonna 1999 25 milj. mk ja vuonna 2000 15 milj. mk.

1998 määräraha 35 000 000
1997 määräraha 40 000 000
1996 tilinpäätös 53 595 897

52. Pienen ja keskisuuren yritystoiminnan kehittäminen

Selvitysosa: Pk-yritystoiminnan kehittämisessä edistetään yrittäjyyttä ja yritysten uusperustantaa, parannetaan yritysten reaalista kilpailukykyä kehittämällä yritysjohdon ja henkilöstön liikkeenjohtotaitoja sekä markkinointi- ja kansainvälistymistaitoja sekä yritysten välistä yhteistyötä ja tuottavuutta. Vuoden 1998 tulostavoitteiden mukaan lisätään erityisesti yritysten uusperustantaan, markkinointi- ja kansainvälistymisvalmiuksien sekä rahoitusosaamisen parantamiseen ja yritysyhteistyön kehittämiseen tähtäävää toimintaa. Painopistealueena toiminnassa korostuu palveluyritysten kehittäminen. Toistaiseksi asiakasyrityksistä vajaa puolet on ollut palvelualoilla toimivia yrityksiä, mikä osuus on selvästi alhaisempi kuin palveluyritysten osuus kokonaisyrityskannasta. Pk-yritysten kehittämisessä hyödynnetään erityisesti EU:n sosiaalirahastojen rahoitusmahdollisuuksia.

Valtionavustuksella tuettavien pientä ja keskisuurta yritystoimintaa edistävien alan yhteisöjen ja muiden kehittämisprojektien palvelujen piirissä on lisäksi merkittävä määrä pk-yrityksiä.

(24.) *Kehittämispalvelut pienille ja keskisuurille yrityksille (osa EU)* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti on poistettu talousarviosta ja sen määräraha on otettu huomioon momentin 32.03.21 laskelmissa.

40. *Valtionavustus pk-yritysten kehittämispalvelutoimintaan ja alan yhteisöille (osa EU)* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 10 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuksen maksamiseen pienen ja keskisuuren yritystoiminnan edistämisyhteisöille. Yhteisöille myönnettävien avustusten edellytyksenä on, että tulokset ovat käytettyyn rahamäärään nähden merkittävät. Avustukset myönnetään kauppa- ja teollisuusministeriön määrittelemistä toiminnoista aiheutuviin valtionavustuksen piiriin hyväksyttäviin menoihin. Määrärahaa saa myös käyttää valtioneuvoston päätöksen (143/1986) mukaisesti valtionavustuksen maksamiseen pk-yrityksille tarkoitettujen palvelujen kehittämiseen, yrittäjyyden edistämiseen sekä alueellisiin elinkeinojen kehittämishankkeisiin.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää EU:n sosiaalirahastosta rahoitettavien ohjelmien yhteisöaloitteiden ja pilottihankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen. Määrärahasta on varattu 2 000 000 mk näiden hankkeiden kansallista rahoitusosuutta varten. Määrärahaa saa käyttää myös julkisten yhteisöjen hankkeiden rahoittamiseen.

Määrärahasta on osa alueiden kehittämisestä annetun lain 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 5 000 000 mk siirtona momentille 32.03.21.

Määrärahalla rahoitetaan pk-yrityksille tarkoitettujen asiantuntijapalvelujen käyttöä ja kehittämistä sekä yrittäjyyden edistämistä. Lisäksi rahoitetaan pk-yritysten koulutus- ja neuvontapalvelujen kehittämishankkeita ja kehittämispalvelujen tarjontaa sekä teollisen muotoilun hyväksikäyttöä pk-yrityksissä. Yhteisöille myönnettävät avustukset perustuvat tulossopimuksiin.

1998	määräraha	10 000 000
1997	määräraha	19 000 000
1996	tilinpäätös	19 000 000

55. Energiatalous

Selvitysosa: Energiapolitiikan painopisteenä on kansallisen energiastrategian toteuttaminen. Energiapolitiikan varmuus-, kilpailukyky- ja ympäristötavoitteita edistetään toimenpiteillä, joiden tavoitteena on:

— tukea talouspolitiikan tavoitteita, etenkin työllisyyden parantamista

— vähentää energiasta aiheutuvia ympäristöhaittoja tehostamalla energiankäyttöä ja lisäämällä uusiutuvan energian käyttöä,

— turvata kilpailukykyisten kapasiteettivaihtoehtojen toteutusedellytykset sähköntuotannossa ja edistää kilpailua sähkömarkkinoilla,

— edistää uuden energiatehokkaan teknologian käyttöä kotimaassa ja lisätä energiateknologian vientiä.

Energiamarkkinoiden kehittämisessä päähuomio on sähkömarkkinoissa.

Energiansäästöohjelman toteutusta jatketaan laajentamalla keinovalikoimaa ja turvaamalla säästötoimenpiteiden jatkuminen. Energiansäästön palvelukeskus Motivan tehtäväkenttää laajennetaan koskemaan energiansäästösopimuksien toimeenpanoa ja uusiutuvien energialähteiden käyttöä.

Uuden energiateknologian käyttöönottoa edistetään tukemalla demonstraatio- ja kaupallistamishankkeita. Pääpaino on energiansäästön, bioenergian ja muun uusiutuvan energian sekä ympäristörasitteita vähentävän teknologian kehittämisessä.

Energiahuollon turvallisuuden ylläpitämisessä on painoalueena ydinenergian käytön ja ydinjätehuollon turvallisuuden varmistaminen, myös Suomen lähialueilla.

21. *Eräät energiatalouden tutkimus-, suunnittelu- ja valvontatoiminnan menot* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 23 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kauppa- ja teollisuusministeriön vahvistamien perusteiden mukaisesti energiapolitiikan valmisteluun liittyvistä tutkimuksista ja selvityksistä aiheutuvien menojen, ydinenergiaa koskevan tutkimus-, suunnittelu-, arviointi- ja valvontatoiminnan menojen sekä kansainvälisiin tutkimuksiin ja selvityksiin osallistumisesta aiheutuvien menojen sekä niihin liittyvien laitteistojen hankintamenojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimusten osarahoitukseen. Määrärahaa saa käyttää myös enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa: Toiminnan tavoitteena on parantaa energiapoliittisessa päätöksenteossa tarvittavaa tietopohjaa sekä hankkia viranomaisille seurantatietoa avautuvista ja kansainvälistyvistä energiamarkkinoista ja energian käytön tehokkuudesta. Ydinenergia-alan tutkimuksen tavoitteena on tuottaa viranomaisten tarvitsemaa tietoa ydinturvallisuuden ja ydinjätehuollon valvontaa varten. Lisäksi on tarkoitus käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoituspaikan valintaprosessissa mukana olevien kuntien lähtökohdista käsin selvittää loppusijoitusta koskevia erityiskysymyksiä sekä välittää kuntalaisille tietoa loppusijoitusta koskevista tutkimuksista.

Määrärahan arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	mk
Energiatalouden suunnitteluun liittyvät tutkimukset ja selvitykset	7 700 000
Ydinturvallisuusalan viranomaistoimintaa tukeva tutkimus- ja selvitystyö	15 000 000
Energia-alan tutkimus-, suunnittelu- ja valvontatoiminnan muut menot	300 000
Yhteensä	23 000 000

1998 määräraha 23 000 000
1997 määräraha 24 000 000
1996 tilinpäätös 24 000 000

27. *Energiansäästön ja uusiutuvan energian käytön edistäminen ja energiatiedotus* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 15 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kauppa- ja teollisuusministeriön vahvistamien perusteiden mukaisesti energiansäästöön, energian tehokkaaseen käyttöön, uusiutuvan energian käyttöön ja tuotantoon liittyvästä informaatiotoiminnasta ja selvityksistä, uuden säästöteknologian markkinoiden edistämisestä sekä muusta energia-alan tiedottamisesta ja tietohuollon järjestämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien hankkeiden osarahoitukseen.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu. Energiatehokkuutta parantamalla ja uusiutuvien energiantuotantomuotojen käyttöä lisäämällä pyritään hiilidioksipäästöjen vähentämiseen. Valtaosa määrärahasta käytetään Energiansäästön palvelukeskus Motivan toiminnan rahoittamiseen. Motivan toiminnan vakinaistamisesta tehtiin vuoden 1996 lopulla sopimus Finntech Finnish Technology Oy:n kanssa. Motivan tehtävänä on parantaa energiankäyttäjien edellytyksiä energiankäytön tehostamiseen siten, että valtioneuvoston 21.12.1995 hyväksymän energiansäästöohjelman ja vuoden 1997 energiapoliittisen selonteon tavoitteet voidaan saavuttaa. Motivan tehtäväkenttä laajenee aikaisempaan verrattuna. Toiminta perustuu energiansäästömarkkinoiden aktivoimiseen eri energiankulutussektoreilla: kotitalouksissa, rakennuksissa, teollisuudessa, liikenteessä ja palveluissa. Motiva edistää energiaa säästävien tekniikoiden käyttöönottoa, osallistuu energiansäästösopimusten hallinnointiin ja toimeenpanoon, kehittää energiakatselmustoimintaa ja muita energiankäytön hallintaa tukevia menetelmiä, edistää uusiutuvien energianlähteiden käyttöä sekä tuottaa, jalostaa ja jakaa tehokasta ja ympäristömyötäistä energiankäyttöä koskevaa tietoa.

1998 määräraha 15 000 000
1997 määräraha 9 000 000
1996 tilinpäätös 9 000 000

40. *Energiatuki (osa EU)* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 78 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää valtioneuvoston energiatuen myöntämistä koskevan päätöksen (45/1996) mukaisesti energiansäästöä, energian käytön tehostamista ja uusiutuvan energian käyttöä edistävien sekä energian tuotannon ja käytön ympäristöhaittoja vähentävien ja energiahuollon varmuutta ja monipuolisuutta muutoin edistävien investointi- ja kehittämishankkeiden tukemiseen. Energiatukea annetaan yrityksille ja yhteisöille. Määrärahaa saa käyttää myös Suomen lähialueilla toteutettavien hankkeiden tukemiseen. Määrärahaa saa käyttää myös energia-avustuksia koskevan lain (1607/1991, muut. 1051/1992, 1086/1993 ja 296/1995) nojalla aiemmin myönnettyjen avustusten maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n aluekehitysrahastosta rahoitettavia ohjelmia toteuttavien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta sekä pilottihankkeita, yhteisöaloitteita ja muita EU-hankkeita toteuttavien hankkeiden kansallisen rahoitusosuuden maksamiseen. Määrärahasta on varattu 15 000 000 mk kansallista rahoitusosuutta varten.

Vuonna 1998 annettavien avustussitoumusten enimmäismäärä on yhteensä 130 000 000 mk, josta on varattu 25 000 000 mk kansallisena osuutena EU:n aluekehitysrahaston rahoittamiin hankkeisiin.

Selvitysosa: Energiatuen tavoitteena on energiamarkkinoiden kehittäminen. Tuettavilla hankkeilla vähennetään energian tuotannon ja käytön ympäristöhaittoja sekä lisätään yleisesti energiahuollon varmuutta ja monipuolisuutta. Myönnettävän tuen painopisteenä on uuden teknologian tukeminen. Tukea myönnetään ensisijaisesti hankkeisiin, jotka toteuttavat määräaikaan ja tavoitteisiin sidottuja energiapoliittisia ohjelmia, kuten valtioneuvoston periaatepäätös energiansäästön toteuttamisesta, bioenergian edistämisohjelma ja tuulivoimaohjelma.

Myöntämisvaltuuden käytöstä arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti:

Menot (milj. mk)

	1998	1999	2000	2001—
Ennen vuotta 1998 tehtyjen sitoumusten kattaminen...	65	24	10	—
TAE 1998*)	13	20	30	62
Yhteensä	78	44	40	62

*) Vuonna 1998 myönnettävien avustusten kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 115,1 milj. mk.

1998 määräraha..... 78 000 000
1997 määräraha..... 145 000 000
1996 tilinpäätös..... 99 593 382

45. *Energiainvestointien korkotuki* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää luottolaitosten varoista myönnettävistä eräistä korkotukilainoista annetun lain (1015/1977) 2 §:n mukaisten korkotukilainojen korkotuen maksamiseen. Vuonna 1998 ei uusia korkotukilainoja hyväksytä.

Korkohyvityksen määrä on neljän ensimmäisen lainavuoden aikana 4 prosenttia korkotukilainan määrästä ja lainavuosien 5—8 aikana 2 prosenttia korkotukilainan määrästä. Erityisistä syistä voi korkotukilainan korkohyvityksen määrä olla neljän ensimmäisen lainavuoden aikana enintään 6 prosenttia korkotukilainan määrästä ja lainavuosien 5—8 aikana enintään 4 prosenttia korkotukilainan määrästä. Kahdeksannen lainavuoden jälkeen korkotukea ei makseta.

Selvitysosa: Määrärahasta maksetaan korkotukea ennen vuotta 1993 hyväksytyille korkotukilainoille. Energiainvestoinneille ei vuoden 1992 jälkeen ole myönnetty korkotukea.

1998 määräraha..... 3 500 000
1997 määräraha..... 5 400 000
1996 tilinpäätös..... 6 610 342

50. *Eräät energiataloudelliset avustukset* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 200 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kauppa- ja teollisuusministeriön vahvistamien perusteiden mukaisesti avustusten maksamiseen järjestöille ja yhteisöille energiapolitiikan tavoitteita tukevaan toimintaan.

Selvitysosa: Avustuksella tuetaan erityisesti sellaista järjestöjen ja yhteisöjen toimintaa, jonka tarkoituksena on edistää kotimaisten polttoaineiden ja muiden uusiutuvien energialähteiden hyödyntämistä sekä energian säästöä. Näin pyritään tehostamaan toimintaa, joka tukee hallituksen bioenergiaohjelman ja energiansäästöohjelman sekä kauppa- ja teollisuusministeriön tuulivoimaohjelman tavoitteiden toteuttamista.

1998 määräraha..... 200 000
1997 määräraha..... 200 000
1996 tilinpäätös..... 200 000

56. Sähkömarkkinakeskus

Selvitysosa: Sähkömarkkinakeskuksen tehtävänä on valvoa sähkömarkkinoita ja edistää niiden toimivuutta. Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö on alustavasti asettanut sähkömarkkinakeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1998:

— Sähkömarkkinakeskus valvoo, että luonnolliseksi monopoliksi jäänyttä verkkotoimintaa ei käytetä kilpailun rajoittamiseen eikä subventoimaan muita, kilpailun piiriin siirtyneitä sähköyhtiön toimintoja

— valvoo, että toimitusvelvollisuuden piiriin jääneessä sähkökaupassa sovelletaan sähkömarkkinalaissa määriteltyjä periaatteita

— tekee ehdotuksia ja avustaa ministeriötä sähkömarkkinalain ja siihen liittyvien muiden säädösten kehittämisessä

— myötävaikuttaa siihen, että todellinen kilpailu sähkömarkkinoilla laajenee ja käyn-

nistyy myös pienten sähkönkäyttäjien osalta erityisesti tyyppikuormituskäyräjärjestelmää käyttöön otettaessa.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään nettomäärärahaa 300 000 mk.
Määrärahaa saa käyttää sellaisista Sähkömarkkinakeskukselle määrätyistä tehtävistä aiheutuviin menoihin, joita ei kateta valvonta- ja lupamaksuilla.
Selvitysosa:

Menojen ja tulojen erittely:

	mk
Bruttomenot	5 000 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	4 700 000
Muut toimintamenot	300 000
Bruttotulot	4 700 000
Maksullisen toiminnan tulot — julkisoikeudelliset suoritteet	4 700 000
Nettomenot	300 000
1998 määräraha	300 000
1997 määräraha	200 000
1996 tilinpäätös	—1 345 742

61. Kotimaankaupan edistäminen

40. *Korkotuki haja-asutusalueiden vähittäiskaupan investointeihin* (arviomääräraha)
Momentille myönnetään 50 000 mk.
Määrärahaa saa käyttää haja-asutusalueiden vähittäiskaupan rahoituksesta annetun lain (1086/1974; muut. 184/1979, 935/1981, 883/1982 ja 1356/1988) mukaisesti hyväksytyistä korkotukilainoista aiheutuvan korkotuen maksamiseen. Uusia korkotukiluottoja ei enää hyväksytä.

Selvitysosa: Aikaisemmin myönnettyjen korkotukiluottovaltuuksien käytöstä arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja vielä vuonna 1999 5 000 mk.

1998 määräraha	50 000
1997 määräraha	100 000
1996 tilinpäätös	522 964

80. Matkailun edistämiskeskus

Selvitysosa: Valtioneuvoston elinkeinopoliittisen selonteon mukaan matkailun lisääminen luo uusia työpaikkoja. Matkailun edistämiskeskuksen määrärahoja on lisätty vuoteen 1996 nähden 27 %.

Matkailuelinkeinon panostusosuuden MEKin kampanjoissa arvioidaan vuonna 1998 olevan 49,1 milj. mk, jolloin ulkopuolisen rahoituksen (mukaan lukien maksulliset palvelut) kokonaisarvo on noin 69,1 milj. mk. MEKin osakkuus- ja tytäryhtiöiden liikevaihdoksi arvioidaan vuonna 1998 noin 27,5 milj. mk. Kokonaisuudessaan MEKin ja sen yhtiöiden hallinnoimat määrärahat ovat noin 196,6 milj. mk, josta valtion osuutta on 100 milj. mk.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö on asettanut Matkailun edistämiskeskukselle alustavasti seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1998:
— kotimaanmatkailun kasvutavoitteeksi asetetaan kotimaisten rekisteröityjen yöpymisten lisääntyminen 315 000:lla (3 %).
— Suomeen suuntautuvasta matkailusta saatavan valuuttatulon kasvutavoitteeksi asetetaan 500 milj. mk (6 %) ja rekisteröityjen yöpymisten kasvutavoitteeksi 471 500 vrk (13,5 %).
Valuuttatulotavoitetta arvioitaessa on oletettu markan arvon pysyvän vakaana suhteessa päämarkkinoiden valuuttoihin.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään nettomäärärahaa 95 000 000 mk.
Selvitysosa:

Menojen ja tulojen erittely:

	mk
Bruttomenot	115 000 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	14 250 000
Muut toimintamenot	100 750 000
Bruttotulot	15 000 000
Maksullisen toiminnan tulot, muut suoritteet	14 870 000
Muut tulot	130 000
Nettomenot	100 000 000
Edelliseltä vuodelta siirtyvä määräraha	— 5 000 000
Määrärahatarve	95 000 000

1998 määräraha 95 000 000
1997 määräraha 78 530 000
1996 tilinpäätös 78 530 000

(88.) *Muut finanssisijoitukset*
Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha on poistettu talousarviosta.

1997 määräraha 200 000
1996 tilinpäätös 200 000

85. Ulkomaankaupan edistäminen

Selvitysosa: Ulkomaankaupan edistämisen painotusta on siirretty yrityskohtaisesta tuesta yritysten toimintaympäristön kehittämiseen hallituksen elinkeinopoliittisten linjausten mukaisesti. Markkinointitaitojen ja muiden kansainvälistymisvalmiuksien kehittämisen ohella korostetaan kilpailijamaihimme nähden tasapuolisten toimintamahdollisuuksien turvaamista viennillemme erityisesti lupaavilla mutta vaikeilla markkina-alueilla.

Julkisrahoitteisen vienninedistämisen suunnitelmallinen toteuttaminen edellyttää tukitoimien sellaista kohdentamista, että toimenpiteet vaikuttavat mahdollisimman laaja-alaisesti kansantalouden kilpailukyvyn ja kasvuedellytysten suotuisaan kehitykseen, talouden toiminnan tehostumiseen sekä viennin laajentumiseen ja monipuolistumiseen. Vientitoiminnan aloittamista pyritään nopeuttamaan. Toimenpiteet suunnataan erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten kansainvälistymisen ja muun aineettoman kehittämistyön tukemiseen sekä verkostoitumisen edistämiseen.

Kansainvälistymistukea voidaan myöntää joko yritysten omiin hankkeisiin tai yritysten yhdessä toteuttamiin toimialakohtaisiin hankkeisiin. Yrityskohtaiset tukihakemukset on vuoden 1996 alussa käsitelty kauppa- ja teollisuusministeriön alaisessa piiriorganisaatiossa ja 1.9.1997 lähtien alueellisissa työvoima- ja elinkeinokeskuksissa, joiden yhteyteen myös Suomen Ulkomaankauppaliiton alueellinen vientiasiamiesverkosto on liitetty. Kehittämispalvelujen hyvä saatavuus on pienten ja keskisuurten yritysten toiminnan kannalta tärkeää. Ministeriössä käsitellään valtakunnalliset yrityskohtaiset hankkeet ja toimialakohtaisesti toteutettavat ulkomaankauppaa edistävien järjestöjen sekä muiden tahojen hankkeet. Ministeriön asettamien tavoitteiden toteutumisen kannalta on myös tärkeää säilyttää alueelliset vientiasiamiespalvelut edelleen Suomen Ulkomaankauppaliiton tarjoamien palvelujen kiinteänä osana.

Toimialoittainen vienninedistäminen perustuu yritysten välisten sidosten vahvistamiseen. Painopistealueina ovat ympäristöteknologian, hyvinvoinnin, rakentamisen ja elintarviketeollisuuden klusterit sekä palvelutoimialojen ja -yritysten kansainvälistymisen edistäminen. Pienten palveluyritysten osuus kansainvälistymistuen käytöstä on kasvava. Vuonna 1996 tämä osuus oli noin neljännes. Erityisesti tuetaan kansainvälistymisresursseiltaan pienten palveluyritysten osalta yritysten välisen yhteistyön ja verkostoitumisen kehittämistä. Kansainvälistymistukea myönnettäessä kiinnitetään huomiota myös toimialan tai klusterin työllisyysvaikutuksiin. Korkean teknologian toimialojen hankkeet ja erityisesti hankkeet, joihin Tekes jo on osoittanut tukea, ovat ensisijaisessa asemassa muihin teknologiahankkeisiin nähden.

Tuella pyritään turvaamaan myös ulkomaankauppaa edistävien järjestöjen toimintamahdollisuudet osallistumalla niiden hallinnon kuluihin. Järjestöt tarjoavat suomalaiselle vientiteollisuudelle monipuolisia koulutuspalveluja, kampanjatoiminnan palveluja, kaupallisten sihteerien palveluja ja viennin tietopalveluja. Järjestöjen toiminnan tuella rahoitetaan myös kauppakamaritoimintaa naapurimaissa, yritysten välisen automaattisen tiedonsiirron kehittämistä, kongressipalvelujen tarjontaa se-

kä edistetään Suomen tunnettavuutta houkuttelevana investointimaana.

Yritysten kansainvälistymistukea on vähennetty hallitusohjelmassa sovittujen yritystukien leikkausten osana. Vuonna 1995 kansainvälistymistuen käyttösuunnitelman esitti 1750 yritystä ja vuonna 1996 1580 yritystä.

Ulkomaankauppaa edistävien järjestöjen toiminnan tukemisten vähennys johtuu alueellisten vientiasiamiespalveluiden siirtymisestä työvoima- ja elinkeinokeskuksiin. Suurimmassa järjestössä, Suomen Ulkomaankauppaliitossa, on vuoden 1996 lopulla valmistuneen evaluaation jälkeen aloitettu mittava uudistustyö, jonka toteuttamisaikataulu ulottuu vuoteen 2001. Työn yhtenä tavoitteena on elinkeinoelämän osuuden lisääminen Ulkomaankauppaliiton toiminnassa. Valtionavun osuus on nykyisellään 70 % liiton kokonaiskuluista. Toiminnan pitkäjänteisyyden vuoksi uudistustyö ei kuitenkaan vaikuta merkittävästi vielä vuoden 1998 talousarviomäärärahan mitoitukseen. Valtion tuen osuus muiden ulkomaankauppaa edistävien järjestöjen kokonaiskuluista on keskimäärin 30 %. Järjestöt ovat pieniä mutta toiminnallisesti tehokkaita.

Vienninedistämistuen vaikutuksista on tehty useita kansallisia ja kansainvälisiä tutkimuksia ja selvityksiä. Vaikutusten mittaamisongelmaa niissä ei ole kuitenkaan kyetty selkeästi ratkaisemaan. Vienninedistämisen tuloksellisuutta ei ole mahdollista tarkastella määrärahakohtaisesti muista samaan tulosalueeseen usein huomattavasti enemmän vaikuttavista toimista ja toimintaympäristön muutoksista irrallaan.

Tutkimusten mukaan voidaan kuitenkin kiistatta todeta eräitä valtion vienninedistämiseen sisältyvän riskinjaon positiivisia vaikutuksia. Toimenpiteet alentavat pienten yritysten vientikynnystä ja nopeuttavat niiden kansainvälistymistä. Markkinointiin ja muuhun kansainvälistymiseen liittyvät kulut ovat aineettomia investointeja, joihin markkinaehtoisen riskirahoituksen saaminen on vientiään aloitteleville yrityksille usein vaikeaa. Vastaavasti viennin laajentaminen totuttua vaikeammille vientimarkkinoille on riskialtista myös jo vientinsä lähiaueilla käynnistäneille pienille ja keskisuurille yrityksille. Uusinta teknologiaa sisältävien tuotteiden tunnetuksi tekeminen edellyttää merkittävää panostamista markkinointiin.

Tasaamalla viennin eri vaiheissa olevien yritysten riskejä ja edistämällä ulkomaankauppaan liittyvää palvelutarjontaa valtio osallistuu vientituotantomme ja -osaamisemme laajentamiseen sekä monipuolistamiseen ja voi verottajana osallistua myös tästä syntyvien tulosten jakamiseen.

40. *Yritysten kansainvälistyminen (osa EU)* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 149 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää ensisijaisesti pienten ja keskisuurten yritysten kansainvälistymisen edistämiseen. Määrärahaa voidaan lisäksi käyttää ulkomaankauppaa edistävien järjestöjen sekä muiden tahojen toteuttamiin toimialakohtaisiin kansainvälistymishankkeisiin. Määrärahaa saa käyttää myös EU:n aluekehitys- ja sosiaalirahastoista rahoitettavia ohjelmia toteuttavien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta sekä yhteisöaloitteiden kansallisen rahoitusosuuden maksamiseen. Määrärahasta on varattu 30 000 000 mk EU:n aluekehitysrahaston ja 5 000 000 mk sosiaalirahaston kansallista rahoitusosuutta varten.

Määrärahaa saa käyttää myös maailmannäyttelyiden, Lissabon 1998; Hannover 2000, järjestämisestä aiheutuviin kuluihin sekä Helsingin kulttuurikaupunki 2000 -hankkeeseen.

Määrärahaa saa käyttää myös hankeviennin tarjoustoimintaa koskevien hankkeiden ehdolliseen rahoittamiseen sekä valtakunnallisesti merkittäviin matkailuhankkeisiin. Määrärahaa voidaan lisäksi käyttää elintarviketeollisuuden sekä sitä lähellä olevien toimialojen sopeuttamiseen EU:n jäsenyyteen siirtymäkauden aikana.

Uusia avustuksia saa myöntää vuonna 1998 180 000 000 mk, josta 30 000 000 mk on varattu EU:n aluekehitysrahaston hankkeisiin ja 6 000 000 mk EU:n sosiaalirahaston hankkeisiin.

Selvitysosa: Myöntämisvaltuuden arvioidaan jakautuvan vuonna 1998 eri käyttökohteisiin seuraavasti:

	mk
Kansainvälistymistuki	144 000 000
EU:n aluekehitys- ja sosiaalirahastojen hankkeet	36 000 000
Yhteensä	180 000 000

Myöntämisvaltuuksien käytöstä arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti:

Menot, milj. mk.

	1998	1999	2000	2001
Ennen vuotta 1998 tehtyjen sitoumusten kattaminen...	74	34	15	5
TAE 1998*)	75	55	25	5
Yhteensä	149	89	40	10

*)Vuonna 1998 myönnettävien avustusten kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 141 milj. mk.

1998 määräraha..... 149 000 000
1997 määräraha..... 173 000 000
1996 tilinpäätös..... 189 867 507

41. *Avustus ulkomaankauppaa edistäville järjestöille ja Suomen Ulkomaankauppaliitto ry:lle*

Momentille myönnetään 168 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää ulkomaankauppaa edistävien järjestöjen teollisille vientiyrityksille tarjoamien monipuolisten kansainvälistymistä tukevien ja kehittävien palveluiden tuottamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös Suomen Ulkomaankauppaliiton valtionavun perusteista annetun valtioneuvoston päätöksen (VNp 1288/1994) mukaisiin liiton yleistoiminnan sekä neuvonta- ja kansainvälistymispalveluiden menoihin. Kauppa- ja teollisuusministeriö sopii erikseen kunkin järjestön kanssa käytävissä neuvotteluissa toiminnalle asetettavista tavoitteista sekä toiminnalla saavutettavista tuloksista.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Kansainvälisen kaupan koulutuskeskus (FINTRA).....	7 500 000
Suomalais-ruotsalainen kauppakamari....	2 450 000
Suomalais-venäläinen kauppakamari.....	1 450 000
Suomen Tiedonsiirtoyhdistys STY	1 050 000
Osuuskunta Viexpo	1 350 000
Ulkomaisten investointien edistämissäätiö.	10 000 000
Helsinki-Finland Congress Bureau	1 200 000
Suomen Ulkomaankauppaliitto.....	143 000 000
Yhteensä	168 000 000

Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 7 000 000 mk siirtona momentille 32.03.21 alueellisten vientiasiamiespalveluiden menoina toimintojen siirryttyä työvoima- ja elinkeinokeskuksiin. Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 2 000 000 mk siirtona momentilta 32.44.21 Pekingissä toimivien teollisuussihteerin ja kaupallisen sihteerin toimipisteiden yhdistämisen johdosta.

1998 määräraha..... 168 000 000
1997 määräraha..... 173 700 000
1996 tilinpäätös..... 167 671 017

47. *Korkotuki Suomen Vientiluotto Oy:lle* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 20 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää alustoimitusten rahoitukseen myönnettävistä korkotukilainoista annetun lain (1093/1985, muut. 1258/1987, 1069/1988 ja 1363/1989) ja alustoimitusten rahoitukseen myönnettävästä korkotuesta annetun lain (1173/1990, muut. 1102/1993) sekä Suomen Vientiluotto Oy:n korkotuesta, valuuttakurssitappioiden korvaamisesta ja antolainauksen valtion takauksista annetun lain (1364/1989, muut. 242/1992, 1408/1995 ja 1371/1996) mukaisen korkotuen, valuuttakurssitappioiden ja takauksista syntyneiden tappioiden korvaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	mk
Alushankintojen korkotuki.....	13 000 000
Antolainauksen muu korkotuki.....	7 000 000
Yhteensä	20 000 000

Korkotukilainoista arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti:

	1999 mmk	2000 mmk	2001 mmk	2002 mmk	2003- mmk
Alushankintojen korkotuki	25	30	30	30	100
Antolainauksen muu korkotuki	10	10	10	10	10
Yhteensä	35	40	40	40	110

Korkotukimenot aiheutuvat ennen vuotta 1998 voimassa olleista myöntämisvaltuuksista.

1998 määräraha 20 000 000
1997 määräraha 40 000 000
1996 tilinpäätös 80 792 770

48. *Korkotuki julkisesti tuetuille vientiluotoille* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää julkisesti tuettujen vientiluottojen korontasauksesta annetun lain (1137/1996) mukaisen korkotuen maksamiseen. Määrärahaa voidaan lisäksi käyttää julkisesti tuettujen vientiluottojen korontasausyhtiöstä annetun lain (1136/1996) tarkoittamalle yhtiölle Fide Oy:lle maksettavan hallinnointipalkkion suorittamiseen.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu. Vuonna 1998 uusia korontasaussopimuksia arvioidaan tehtävän 2 000 000 000 mk.

Vientiluottojen korkotukilainoista arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja vuonna 1998 10 milj. mk, vuonna 1999 9 milj. mk, vuonna 2000 7 milj. mk, vuonna 2001 6 milj. mk ja vuonna 2002 11 milj. mk.

1998 määräraha 10 000 000
1997 määräraha 5 000 000

49. *Toiminta-avustus korontasausyhtiölle*

Momentille myönnetään 3 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää vientiluottojen korkotukea hallinnoivalle Fide Oy:lle maksettavaan toiminta-avustukseen kauppa- ja teollisuusministeriön tarkemmin määräämällä tavalla.

Selvitysosa: Vuonna 1996 perustetun korontasausyhtiö Fide Oy:n toiminnan arvioidaan olevan tappiollista ensimmäisten toimintavuosien aikana. Yhtiölle maksettavat hallinnointipalkkiot eivät kata hallinnon kustannuksia toiminnan käynnistysvaiheessa. Toiminta-avustuksella katetaan käynnistysvaiheen toiminnan vähäisyydestä aiheutuva alikate.

1998 määräraha..... 3 000 000

Pääluokan 32 menot luvuittain vuosina 1996—1998

		v. 1996 tilinpäätös 1000 mk	v. 1997 talousarvio 1000 mk	v. 1998 esitys 1000 mk	Muutos 1997—1998 ± 1000 mk	± %
01.	Kauppa- ja teollisuusministeriö (810)	279 015	256 415	238 215	— 18 200	— 7
03.	Työvoima- ja elinkeinokeskukset (810)	101 111	116 165	134 700	+ 18 535	+16
27.	Kuluttajavirasto (820)	29 308	29 400	29 400	—	—
28.	Kuluttajavalituslautakunta (820)	5 285	5 745	5 956	+ 211	+ 4
29.	Kilpailuvirasto (820)	16 458	16 600	17 200	+ 600	+ 4
30.	Elintarvikevirasto (820)	10 140	10 200	10 500	+ 300	+ 3
31.	Kuluttaja-asiamiehen toimisto (820)	7 371	7 000	7 000	—	—
32.	Patentti- ja rekisterihallitus (820)	9 138	6 200	6 314	+ 114	+ 2
33.	Kuluttajatutkimuskeskus (820)	9 381	9 400	9 400	—	—
38.	Mittatekniikan keskus (820)	19 392	19 400	10 217	— 9 183	—47
40.	Geologian tutkimuskeskus (830)	226 280	202 200	202 544	+ 344	+ 0
41.	Turvatekniikan keskus (820)	51 977	62 300	36 483	— 25 817	—41
42.	Valtion teknillinen tutkimuskeskus (830)	322 200	323 000	329 000	+ 6 000	+ 2
44.	Teknologian kehittämiskeskus (830)	1 409 410	1 657 900	1 722 000	+ 64 100	+ 4
49.	Kera Oy (840)	428 943	336 000	355 000	+ 19 000	+ 6
50.	Teollisuuden edistäminen (850)	1 217 511	735 190	372 430	—362 760	—49
51.	Yritystoiminnan investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen (850)	504 494	464 000	376 300	— 87 700	—19
52.	Pienen ja keskisuuren yritystoiminnan kehittäminen (850)	19 000	19 000	10 000	— 9 000	—47
55.	Energiatalous (860)	147 830	183 600	119 700	— 63 900	—35
56.	Sähkömarkkinakeskus (820)	—1 346	200	300	+ 100	+50
61.	Kotimaankaupan edistäminen (870)	523	100	50	— 50	—50
80.	Matkailun edistämiskeskus (870)	78 730	78 730	95 000	+ 16 270	+21
85.	Ulkomaankaupan edistäminen (880)	458 331	391 700	350 000	— 41 700	—11
	Yhteensä	5 350 482	4 930 445	4 437 709	—492 736	—10

Pääluokka 33

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Hallinnonalan kokonaishenkilöstömäärän vuonna 1998 arvioidaan olevan 3 080 henkilötyövuotta.

Kansantalouden vaikeudet 1990-luvun alussa, työttömyyden kasvu ja sosiaaliturvan käyttäjien nopea nousu nostivat sosiaalimenojen kansantaloudellisen rasituksen Suomessa muihin EU-maihin verrattuna korkeaksi. Sosiaaliturvan merkitys yhteiskunnallisen vakauden ja kansalaisten kohtuullisen toimeentulon turvaajana korostui laman aikana. Sosiaaliturvan rakenteellisen uudistustyön, hallitusohjelman yhteydessä päätettyjen säästöjen sekä työeläkejärjestelmää koskeneiden uudistusten ansiosta sosiaalimenojen BKT-osuus on kääntynyt selvään laskuun. Pitkän aikavälin menokehitys on nyt kestävämmällä pohjalla kuin ennen näitä ratkaisuja. Mikäli talouskehitys jatkuu hyvänä ja työllisyys kohenee, sosiaalimenojen BKT-osuus on palautumassa lähivuosina EU-maiden keskitasolle.

Sosiaaliturvan kannalta lähivuosien keskeiset haasteet ovat työttömyys, talouskasvun taso ja kesto sekä väestön ikääntyminen. Pitkäaikaistyöttömyys on yksi lähivuosien avainkysymyksiä. Pitkittyessään se vahvistaa syrjäytymistä ja yhteiskunnallista polarisoitumista.

Hallitusohjelman sosiaali- ja terveyspolitiikkaa koskevat linjaukset korostavat rakenteellisia uudistuksia, työn tekemisen ensisijaisuutta, järjestelmien selkeyttämistä sekä peruspalveluiden turvaamista maan eri osissa.

Sosiaali- ja terveysministeriö on toteuttanut hallitusohjelman yhteydessä sovitut säästöt. Lisäksi jatketaan aikaisempia yksivuotisiin budjettilakeihin pohjaavia säästöjä ja rahoitusjärjestelyjä. Työllisyystilanteen paraneminen helpottaa osaltaan sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan menopaineita.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteuttaa toimintapoliittiset linjauksensa kuudella päästrategialla. Ne ovat ehkäisevän politiikan strategia, etuuksien ja palvelujen turvaamisstrategia, sosiaaliturvan rahoitusstrategia, tuottamisstrategia, tulevaisuutta jäsentävä strategia sekä työsuojelun strategia. Ministeriössä on valmisteltu eri sektoreita koskevia osastrategioita. Tällaisia ovat terveydenhuoltoa, vakuutusvalvontaa, kansainvälistä toimintaa sekä ehkäisevää sosiaali- ja terveyspolitiikkaa koskevat linjaukset.

Vuonna 1998 sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan merkittäviä painoalueita ovat hallitusohjelman sisältämien rakenteellisten uudistusten toteuttaminen, koko hallinnonalan konserniyhteistyön tiivistäminen, toimeentuloturvan selkeyttäminen, pitkään työelämässä olleiden koulutusajan toimeentuloturvan kehittäminen, syrjäytymiskehityksen katkaisu hallinnonalojen yhteistyönä, työikäisen väestön työ- ja toimintakyvyn ylläpitäminen, sosiaaliturvan eri rahoitusmallien arviointi ja kehittäminen työllistymistä tukevalla tavalla sekä EU:n sosiaalisen ulottuvuuden vahvistaminen ja puheenjohtajuuskauteen valmistautuminen.

01. Sosiaali- ja terveysministeriö

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriön keskeisimmät tavoitteet ja kehittämishankkeet vuodelle 1998 ovat:

— Sosiaaliturvan eri alueita koskevien osastrategioiden toimeenpano.

— Sosiaaliturvan rahoituksen vaihtoehtoihin liittyvä selvitystyö.

— Euroopan unionin sosiaalinen ulottuvuus ja Suomen puheenjohtajuuskauden valmistelut.

— Suomen EU-puheenjohtajuutta tukevan tutkimus- ja kehittämistoiminnan hankkeet korkeatasoisten konferenssien onnistumiseksi.

— Sosiaali- ja terveydenhuollon tietoteknologiastrategian toteuttaminen siten, että korostetaan hyvinvointiklusteriyhteistyötä.

— Osallistuminen Euroopan unionin työsuojelulainsäädännön ja normien valmisteluun ja toimeenpanoon tavoitteena korkean turvallisuustason noudattaminen, kansallisten työsuojelusäädösten valmisteleminen kolmikantaisessa yhteistyössä sekä työsuojeluvaatimusten tunnettavuuden parantaminen työpaikoilla.

Sosiaali- ja terveysministeriön talousarvio perustuu maksullisen toiminnan osalta nettobudjetointiin. Toimintamenomomentille tuloutettavat tulot ovat vakuutustarkastuksen kustantamisesta annetun lain (479/1944) mukaisia tuloja, valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla annetun sosiaali- ja terveysministeriön päätöksen mukaisia lääkekorvauslautakunnan maksullisista suoritteista aiheutuvia tuloja, valtion maksuperustelain ja vakuutusyhtiön toimilupamaksusta annetun lain (1421/1993) nojalla annetun sosiaali- ja terveysministeriön päätöksen mukaisia vakuutustarkastuksen maksullisista suoritteista aiheutuvia tuloja, vakuutuksenvälittäjistä annetun lain (251/1993) nojalla annetun sosiaali- ja terveysministeriön päätöksen mukaisia vakuutuksenvälitystoiminnan valvontamaksuja sekä raha-automaattiasetuksen (676/1967) 34 a §:n mukaisia korvauksia ja valtion maksuperustelain nojalla annetun sosiaali- ja terveysministeriön päätöksen (253/1997) mukaisia maksuja työsuojelun piirihallinnon maksullisten suoritteiden osalta.

Maksullisen toiminnan kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko vakuutustarkastuksen ja -valvonnan sekä lääkekorvauslautakunnan ja työsuojeluhallinnon (julkisoikeudelliset suoritteet ja markkinasuoritteet) sekä työttömyyskassojen tarkastuksen osalta

	1996 TP	1997 ennakoitu	1998 TAE
Maksullisen toiminnan tulot tmk	21 278	20 439	23 666
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset tmk	16 074	19 828	23 281
Käyttöjäämä tmk	5 204	611	385
Osuus yhteiskustannuksista tmk	848	611	385
Kustannukset yhteensä tmk	16 922	20 439	23 666
Alijäämä/Ylijäämä tmk	+4 356	±0	±0

21. *Toimintamenot (osa EU)* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 194 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös kansallisen veteraanipäivän pääjuhlan järjestämiseen sekä lääkinnällisen pelastustoimen ja poikkeusolojen valmiudesta sekä näihin liittyvien laitteiden ja kalusteiden hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n aluekehitys- ja sosiaalirahastoista rahoitettavia tavoiteohjelmia toteuttavien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta sekä pilottihankkeita ja yhteisöaloitteita toteuttavien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta. Määrärahasta on varattu 15 900 000 mk EU:n rakennerahastoista osarahoitettavien hankkeiden kansallista rahoitusosuutta varten, josta aluekehitysrahastosta rahoitettavien hankkeiden osuus on 3 100 000 mk ja sosiaalirahastosta rahoitettavien hankkeiden osuus on 12 800 000 mk. Yhteisöaloitteiden rahoittamiseen on varattu 4 550 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen.

Määrärahasta saa käyttää enintään 1 200 000 mk työterveydenhuollon koulutuksesta ja työterveyshenkilöstön kehittämiseen liittyvien hankkeiden toteuttamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahasta osa on alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/1993) 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen vakuutustarkastuksen kustantamisesta annetun lain (479/1944) muuttamiseksi siten, että työttömyyskassojen valvonnasta aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi voidaan periä sosiaali- ja terveysministeriön määräämä maksu.

Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 1 500 000 mk hallituksen

tasa-arvo-ohjelmaan sisältyvän naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyhankkeen sekä prostituution ehkäisyprojektin rahoittamiseen.

Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 1.4.1997 toteutetun työsuojeluhallinnon siirron kolmen kuukauden osuus 9 060 000 mk siirtona momentilta 34.01.21.

Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 2 700 000 mk valtioneuvoston hyväksymän Kansallisen Ikäohjelman (1997—2001) toimeenpanosta aiheutuviin kustannuksiin sosiaali- ja terveysministeriölle kuuluva osuus ja 10 000 000 mk tutkimus- ja kehittämistoiminnan lisärahoituksena.

Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 272 000 mk yhden viran siirtona momentilta 31.24.21.

Määrärahan mitoituksessa on tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi otettu huomioon lisäyksenä 406 000 mk kolmen henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02.

Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 1.3.1997 toteutetun pakolaisasioiden siirron kahden kuukauden osuus 1 509 000 mk siirtona momentille 34.01.21 ja 2 347 000 mk työsuojelupiirien palvelukeskuksen menoina siirtona momentille 33.13.21.

Määrärahasta on varattu 7 000 000 mk vuonna 1997 käynnistettyjen tietoteknologian hyödyntämisstrategiaan liittyvien tietoyhteiskuntahankkeiden jatkamiseen.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	221 536 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	23 452 000
Muut toimintamenot	198 084 000
Bruttotulot	24 036 000
Maksullisen toiminnan tulot	24 036 000
-julkisoikeudelliset suoritteet	23 536 000
-muut suoritteet	500 000
Nettomenot	197 500 000
Edelliseltä vuodelta siirtyvä määräraha	—3 000 000
Määrärahatarve	194 500 000

1998 määräraha	194 500 000
1997 määräraha	175 438 000
1996 tilinpäätös	142 187 000

02. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus seuraa ja arvioi sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaa ja kehitystä; tuottaa ja hankkii alan kotimaista ja kansainvälistä tietoa ja osaamista ja välittää sitä käyttäjille; ylläpitää alan virallisia ja muita tilastoja, tiedostoja ja rekistereitä; harjoittaa alan tutkimus- ja kehittämistoimintaa; edistää ja toteuttaa alan koulutusta; sekä tekee aloitteita ja esityksiä. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen ulkomaanavun kehittämisyksikkö HEDEC antaa sosiaali-, terveys- ja väestöalan kehitysyhteistyöhön ja muuhun ulkomaanapuun liittyviä asiantuntijapalveluja sekä toteuttaa alan hankkeita. Hallinnollisesti itsenäinen Alkoholitutkimussäätiö edistää alkoholi- ja muuta päihdetutkimusta jakamalla apurahoja ja tekemällä tai teettämällä tutkimusta sekä harjoittamalla tutkimukseen liittyvää julkaisutoimintaa.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1998:

— Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus arvioi hyvinvointipolitiikan muutoksia kiinnittäen erityistä huomiota eriarvoisuuden, syrjäytymisen ja köyhyyden kehitykseen.

— Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus tekee yhteiskuntatieteellistä alkoholitutkimusta ja tilastoi alkoholihaittoja sekä kehittää huumetutkimusta ja huumausaineseurantaa.

— Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus kehittää kunnallista terveyden edistämistä eri toimijoiden laaja-alaisena yhteistyönä, edistää mielenterveyttä ja mielenterveyden häiriöiden ehkäisyä, kehittää perhesuunnittelua, kehittää terveydellisten ja sosiaalisten vaikutusten arviointia sekä edistää lasten ja nuorten terveyttä.

— Palvelurakenteen muutosta edistetään asiakaslähtöisesti painottaen sekä asumisratkaisujen ja niitä tukevien monimuotoisten avopalvelujen ja apuvälineiden kehittämistä.

— Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus tutkii ja kehittää mielenterveyttä ja mielenterveystyötä ja osallistuu valtakunnallisten mielenterveyshankkeiden toteuttamiseen.

— Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja

kehittämiskeskus toimii yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön ja opetusviranomaisten kanssa koulutuksen kehittämiseksi työelämän tulevaisuuden tarpeita vastaavaksi.

— Tilastoihin ja rekistereihin perustuvaa tiedonvälitystä ja tiedon hyödyntämismahdollisuuksia sosiaali- ja terveydenhuollossa kehitetään edelleen.

Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus avustaa sosiaali- ja terveysministeriötä muun muassa suun terveydenhuoltoon, apuvälineisiin ja kansainväliseen yhteistoimintaan liittyvissä asioissa muun muassa Euroopan unionin puheenjohtajuuskauden valmistelussa. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus toimii sosiaali- ja terveysministeriön valtuuttamana sosiaali- ja terveyspalvelujen laadun kehittämisessä sekä huumausainetiedon välittämisessä.

Tutkimus- ja kehittämistyön sekä tietovarantojen pohjalta tuotetaan maksullisena palveluna koulutusta, konsultointia ja tietotuotteita.

Maksullisen toiminnan kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko. Laskelmaan sisältyy 8 000 000 mk HEDEC:n toimintaan kuuluvaa ulkopuolista rahoitusta:

	1996 TP	1997 Arvio	1998 TAE
Maksullisen toiminnan tulot tmk	25 346	27 659	29 126
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset tmk	26 095	30 253	30 310
Käyttöjäämä tmk	—749	—2 594	—1 184
Käyttöjäämä % tuloista	—3,0	—9,4	—4,1
Osuus yhteiskustannuksista tmk	1 997	1 888	1 520
Kokonaiskustannukset tmk	28 092	32 141	31 830
Alijäämä tmk	—2 746	—4 482	—2 704
Alijäämä % tuloista	—10,8	—16,2	—9,3
Tulot % kokonaiskustannuksista	90,2	86,1	91,5

Maksullisen palvelutoiminnan tulot kattavat 93 % maksullisen palvelutoiminnan erilliskustannuksista.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 103 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös sosiaali- ja terveydenhuollon tilastotietokannan käytöstä aiheutuvien menojen maksamiseen sekä Alkoholitutkimussäätiölle suoritettavan valtionavustuksen maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää maksullisen palvelutoiminnan hintatukeen enintään 1 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi otettu huomioon lisäyksenä 915 000 mk kuuden henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02.

Määrärahasta on varattu 3 225 000 mk Alkoholitutkimussäätiölle suoritettavan valtionavustuksen maksamiseen. Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 2 300 000 mk alkoholitiedotuksen ja -valistuksen siirtona momentille 33.53.50.

Menojen ja tulojen erittely:

	mk
Bruttomenot	136 126 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	22 126 000
Muut toimintamenot	114 000 000
Bruttotulot	30 126 000
Maksullisen toiminnan tulot	21 126 000
Muut tulot	9 000 000
Nettomenot	106 000 000
Edelliseltä vuodelta siirtyvä määräraha	—3 000 000
Määrärahatarve	103 000 000

1998 määräraha	103 000 000
1997 määräraha	112 910 000
1996 tilinpäätös	106 392 000

03. Työttömyysturvalautakunta

Selvitysosa: Työttömyysturvalautakunnan vuoden 1998 talousarvio perustuu tulosbudjetointiin.

Työttömyysturvalautakunta toimii ensimmäisenä muutoksenhakuasteena työttömyysturvaa, työmarkkinatukea, työttömyyskassan jäsenyyttä, työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen opintososiaalisia etuuksia ja vuorottelukorvausta koskevissa asioissa sekä eräissä palkkaturva-asioissa. Lisäksi se on ainoa muutoksenhakuaste koulutus- ja erorahalain mukaisissa asioissa. Vuonna 1996 vireille tuli 10 773 asiaa. Vireille tulevien asioiden määrän arvioidaan lähivuosina olevan noin 11 000 asiaa vuodessa.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut työttömyysturvalautakunnalle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1998:

Lautakunnan tavoitteena on päästä mahdollisimman nopeasti takaisin valittajien oikeusturvan kannalta kohtuulliseen käsittelyaikaan eli noin puoleen vuoteen. Käytettävissä olevilla resursseilla pystytään kuitenkin ratkaisemaan noin 11 500 asiaa vuodessa eli noin 500 asiaa enemmän kuin uusia asioita arvioidaan tulevan vireille.

Päätöstä kohden laskettu kustannus on alentunut muun muassa viime vuosina tehtyjen sisäisten työjärjestelyjen ansiosta (päätöstä kohden laskettu kustannus vuonna 1996 oli 775 mk, kun se vuonna 1992 oli 1 110 mk). Tuottavuus (ratkaistut asiat/htv) oli vuonna 1996 353 kpl. Vuonna 1998 tuottavuuden arvioidaan olevan 348 kpl.

Tavoitteena on säilyttää ratkaisujen laatu vähintään entisellä tasolla siten, että työttömyysturvalautakunnan tekemien valitusratkaisujen muutosaste vakuutusoikeudessa on noin 10 %.

Työttömyysturvalautakunnan suoritteet, valituksen johdosta annettavat päätökset, ovat maksuttomia.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään 8 700 000 mk.

1998	määräraha	8 700 000
1997	määräraha	8 699 000
1996	tilinpäätös	8 635 000

04. Tarkastuslautakunta

Selvitysosa: Tarkastuslautakunnan vuoden 1998 talousarvio perustuu tulosbudjetointiin.

Tarkastuslautakunta on sosiaalivakuutuksen erikoistuomioistuimeen rinnastettava muutoksenhakuelin, joka toimii ensimmäisenä muutoksenhakuasteena kansaneläkeasioissa ja Kansaneläkelaitoksen käsittelemissä kuntoutusasioissa ja yleistä asumistukea koskevissa asioissa sekä ylimpänä muutoksenhakuasteena sairausvakuutusasioissa ja eläkkeensaajien asumistukea, lapsilisää, lasten kotihoidon tukea, äitiysavustusta ja sotilasavustusta koskevissa asioissa.

Vuonna 1996 tarkastuslautakuntaan saapui 13 319 valitusta. Vuonna 1997 arvioidaan valitusmäärän laskevan noin 12 000:een. Vuoden 1998 valitusmäärän arvioidaan olevan samaa tasoa.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut tarkastuslautakunnalle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1998:

Valitusten keskimääräinen käsittelyaika on vuonna 1996 ollut 6 kk 23 pv ja tavoitteena on, että valitusaika saataisiin alenemaan noin 6 kuukauteen. Erityistä huomiota kiinnitetään keskiarvoa pitempien käsittelyaikojen lyhentämiseen. Pitemmällä tähtäimellä on pyrittävä lyhentämään valitusaikaa tästäkin. Kohtuullisena voitaisiin pitää 4—5 kuukauden käsittelyaikaa.

Tavoitteena on myös säilyttää ratkaisujen tekninen laatu entisellä tasolla siten, että lautakunnan ratkaisujen muutosaste vakuutusoikeudessa säilyy ennallaan eli noin 20 prosentissa, kun otetaan huomioon vakuutusoikeudessa asiaan vaikuttaneet lisäselvitykset. Erityisenä tavoitteena on kehittää lautakunnan toimintatapoja siten, että myös niiden päätösten, joiden ratkaisemisessa joudutaan ottamaan huomioon myös lääketieteellisiä seikkoja, ratkaisut perusteltaisiin yksilöllisesti.

Tänä vuonna palveluksessa olevalla henkilökunnalla pystytään ratkaisemaan noin 12 000 valitusta.

Päätöstä kohti laskettu kustannus oli vuonna 1996 521 mk ja sen on laskettu olevan vuonna 1998 699 mk. Vuoden 1996 kustannus jää pieneksi, koska saatiin ratkaistua 14 090 asiaa. Tuottavuus (ratkaistut asiat/htv) oli vuonna 1996 521 (27 htv) ja vuonna 1998 (27 htv) se on arvion mukaan 481. Tuottavuuden lasku johtuu myös vuoden 1996 suuresta ratkaisumäärästä.

Tarkastuslautakunnan kaikki suoritteet ovat maksuttomia.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään 8 270 000 mk.

1998	määräraha	8 270 000
1997	määräraha	8 271 000
1996	tilinpäätös	8 311 000

06. Terveydenhuollon oikeusturvakeskus

Selvitysosa: Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen tehtävänä on valvomalla terveydenhuollon ammattihenkilöitä osaltaan huolehtia kansalaisille annettavien terveyspalvelujen asianmukaisuudesta. Lisäksi terveydenhuollon oikeusturvakeskus huolehtii kuolemansyynselvittämistä sekä oikeuspsykiatriaa, raskaudenkeskeyttämistä ja steriloimista koskevassa tai muussa lainsäädännössä sille säädetyistä tai määrätyistä tehtävistä.

Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen käsiteltäväksi saapui vuonna 1996 yhteensä 18 134 asiaa, mikä on noin 11 % vähemmän kuin edellisenä vuonna. Vähennys johtui terveydenhuollon ammattihenkilöitä koskevan lain (559/1994) voimaantulon aiheuttamasta poikkeuksellisen suuresta käsiteltävien asioiden määrästä vuonna 1995. Vuonna 1996 terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen suoritteiden kysynnän määrä palautui tältä osin lähes normaalille tasolle. Vuonna 1998 suoritteiden kysynnän voidaan arvioida vakiintuvan normaalille tasolle.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut terveydenhuollon oikeusturvakeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1998:

Terveydenhuollon oikeusturvakeskus laatii yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa terveydenhuollon ammatinharjoittamislainsäädännön toimivuuden ja uudistamistarpeen arvioinnin.

Terveydenhuollon oikeusturvakeskus pyrkii yhdessä lääninhallitusten kanssa niiden tehtäviä järjestettäessä kehittämään terveydenhuoltohenkilöstön valvonnassa alueellisia valmiuksia ja turvaamaan riittävän asiantuntemuksen.

Terveydenhuollon oikeusturvakeskus järjestää yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön sekä opetusviranomaisten kanssa seminaareja lääketieteellisille tiedekunnille, terveysalan ammattikorkeakouluille ja oppilaitoksille terveysviranomaisten näkökulman esille tuomiseksi koulutuksen kehittämisessä.

Terveydenhuollon oikeusturvakeskus selvittää sosiaali- ja terveysministeriön vuonna 1997 asettaman selvitysmiehen mahdollisesti tekemien ehdotusten pohjalta oikeuslääkäritoimintaa koskevien määräysten asiamukaisuuden ja uudistamisen tarpeen osana toiminnan laadunvalvontaa ja laatunormien kehittämistä.

Terveydenhuollon oikeusturvakeskus osallistuu potilasasiakirjojen laatimista ja säilyttämistä koskevien sosiaali- ja terveysministeriön määräysten täsmentämistarpeen selvittelyyn ja sen jälkeen niiden toimivuuden seurantaan.

Terveydenhuollon oikeusturvakeskus osallistuu terveydenhuollon tietosuojaa ja salassapitoa koskevien säädösten tarkistamiseen, asiakkaan toimintamahdollisuuksien parantamiseen ja henkilöstön osaamisen hyödyntämiseen.

Terveydenhuollon oikeusturvakeskukselle saapuvien lupa- ja valvonta-asioiden käsittelyajat pidetään keskimäärin seuraavalla tasolla:

Luvat

— Suomessa tutkinnon suorittaneiden terveydenhuollon ammattihenkilöiden laillistaminen 1—3 pv.

— Raskauden keskeyttämistä koskevat hakemukset 1—5 pv.

— Muut lupa-asiat 1—90 pv.

— Mielentilaa koskevat lausuntoasiat 3—4 kuukautta

Valvonta

— Kanteluasiat 6—12 kuukautta.

— Muut valvonta-asiat ja kuolemansyyn selvittämisasiat 6—30 kuukautta.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään 10 100 000 mk.
Selvitysosa: Maksullisen toiminnan tulot on budjetoitu momentille 12.33.06.

1998 määräraha	10 100 000
1997 määräraha	10 100 000
1996 tilinpäätös	10 101 000

07. Työterveyslaitos

Selvitysosa: Työterveyslaitos on itsenäinen, sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla toimiva julkisoikeudellinen yhteisö. Työterveyslaitos osallistuu maamme työikäisen väestön työterveyden, työturvallisuuden ja työolojen kehittämiseen ja pyrkii edistämään työkykyä ja työelämän laatua sekä ehkäisemään työkyvyttömyyttä. Tässä tarkoituksessa laitos tuottaa, kokoaa ja välittää tieteelliseen tutkimukseen perustuvaa tietoa työn ja terveyden välisestä vuorovaikutuksesta sekä edistää tiedon hyväksikäyttöä koulutuksen ja monipuolisen palvelutoiminnan avulla.

Työelämän rakennemuutos jatkuu lähivuosina nopeana sekä kansainvälistymisen että uuden tekniikan käyttöönoton vaikutuksesta. Nämä muutokset asettavat työikäiselle väestölle yhä suurempia vaatimuksia, joista selviytyminen edellyttää monipuolista ja hyvää työ- ja toimintakykyä. Väestön ikääntymisen myötä työkyvyttömyysongelmat yleistyvät. Huoltosuhteen kasvu edellyttää työssä olevilta entistä parempaa työkykyä ja tuottavuutta. Myös nuorten työttömien työkyvyn säilyttäminen on tärkeää sekä nuorten työelämästä syrjäytymisen ehkäisemiseksi että tulevaisuuden työvoimatarpeiden täyttämiseksi. Uudet teknologiat ja kansainvälistyminen edellyttävät organisaatioilta ja niiden henkilökunnalta uusia valmiuksia ja kykyä kehittää jatkuvasti osaamistaan ja työkykyään. Työterveyslaitos tukee työntekijöitä ja organisaatioita välittämällä tietoa ja palveluita työkyvyn edistämiseksi, työympäristön turvallisuuden varmistamiseksi ja työyhteisöjen toimivuuden kehittämiseksi. Työterveyslaitos tukee suomalaista työelämää myös osallistumalla eurooppalaiseen tutkimus-, asiantuntija- ja standardisoimisyhteistyöhön sekä kehittämällä mittaus- ja palvelutuotantoaan EU-säädösten edellyttämällä tavalla.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Työterveyslaitokselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1998:

Työntekijän terveys: Työntekijän terveyden tulosalueella haasteina ovat työssäkäyvän väestön, osin myös koko työikäisen väestön työ- ja toimintakyvystä huolehtiminen sekä työterveyshuollon vaikuttavuuden parantaminen. Keskeisiä tavoitteita ovat ammattitautien ja työhön liittyvien sairauksien ehkäisy ja varhainen toteaminen sekä työkykyä heikentävien sairauksien työperäisten syiden selvittäminen. Työikäisen väestön työ- ja toimintakyvyn turvaamisessa erityinen huomio suunnataan ikääntyviin työntekijöihin, mutta toimintaa kohdistetaan kaikkiin ikäluokkiin, myös nuoriin. Pyrkimys on pidentää aktiivista työelämänkaarta. Erityisesti pientyöpaikkojen työterveysongelmiin etsitään ratkaisuja. Työterveysriskejä ehkäisemällä vähennetään myös työoloista aiheutuvaa eriarvoisuutta työelämässä.

Työympäristö: Työympäristön tulosalueella kehitetään menetelmiä työympäristön kemiallisten, fysikaalisten ja biologisten vaarojen sekä työtapaturmanvaarojen tunnistamiseksi, arvioimiseksi ja torjumiseksi. Tällä hetkellä paljon asiakaskysyntää aiheuttavat rakennusten homeongelmat, joiden selvittäminen on tärkeää sekä terveyden että kansantalouden kannalta. Fyysisesti raskaiden töiden, toistotöiden ja staattisesti kuormittavien töiden kuormittavuutta pyritään vähentämään. Turvallisten ja terveellisten työolojen suunnittelukriteereitä ja malliratkaisuja kehitetään. Palvelualoilla esiintyviä fyysisiä väkivaltatilanteita pyritään ehkäisemään sekä rakenteellisin menetelmin että suojautumiskeinojen avulla. EU:n työympäristödirektiivien toimeenpanon edellyttämää tutkimus- ja palvelutoimintaa kehitetään edelleen. Viranomaisia ja työpaik-

koja tuetaan työympäristön kehittämisessä direktiivien vaatimustasoa vastaavaksi.

Työyhteisöjen kehittäminen: Työyhteisöjen tulosalueella keskeisiä toiminnan haasteita ovat työyhteisöjen kehittäminen, psyykkisen kuormituksen ja kiireen hallinta sekä yksilön työssä jaksamisen tukeminen. Tulosalueella tavoitteena on kehittää jatkuvan muutoksen hallintakeinoja työpaikoille ja edistää työyhteisöjen innovatiivisuutta koulutus- ja kehittämishankkeilla. Psyykkisen ylikuormittumisen ja työssä jaksamisen tilannetta kartoitetaan ja kehitetään korjaavia ja ehkäiseviä toimenpiteitä. Lähtökohtana on tarkastella työelämään osallistuvien kansalaisten koko elinaikaista työuraa kokonaisuutena ja työuran eri vaiheissa. Erityisesti edistetään tulevaisuuden työelämässä tarvittavia kompetensseja. Toimintamalleja työttömien työkyvyn ja työllistymisen tukemiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi kehitetään. Työkulttuurin ja vuorovaikutustekijöiden vaikutusta hyvinvointiin ja työsuoritukseen tutkitaan. Tutkimustietoa tuotetaan sukupuolten välisen ja eri-ikäisten välisen tasa-arvon parantamiseksi ja edistetään monimuotoisuuden hyödyntämistä työyhteisön voimavarana. Työyhteisöjen tilaa seurataan valtakunnallisen seurantatutkimuksen avulla.

Keskuslaitos vastaa valtakunnallisen tason asiantuntijatehtävistä, tutkimuksen, tiedonvälityksen, koulutuksen ja palveluiden koordinoinnista sekä kansallisen ja kansainvälisen tason tutkimuksesta ja asiantuntijatehtävistä. Aluetyöterveyslaitosten toiminnan tavoitteena on mahdollisimman kattava toiminta-alueensa palveleminen moniammatillisella, käytännönläheisellä sekä työpaikkojen ja muiden asiakkaiden tarpeita vastaavalla tavalla. Aluelaitoksia kehitetään entistä enemmän alueellisten kehittämiskeskuksien suuntaan. Aluelaitokset suorittavat myös valtakunnallisia erikoistehtäviä työterveyslaitosverkoston työnjaon puitteissa.

Työterveyslaitoksen monitieteinen asiantuntemus kootaan painopistealueilla määräaikaisiksi toimintaohjelmiksi, joilla pyritään vastaamaan keskeisiin työterveys- ja työympäristöongelmiin. Vuonna 1998 ovat käynnissä seuraavat toimintaohjelmat: Työ kylmässä -ohjelma, Työpaikka 2000 -ohjelma, Sisäilmasto-ohjelma, Pientyöpaikkaohjelma, Osaavat työorganisaatiot -ohjelma sekä Ihmisen voimavarat -ohjelma.

Vuodeksi 1998 Työterveyslaitos on asettanut tulosalueille seuraavia suoritetavoitteita:

Tulosalue	Tieteelliset julkaisut	Yleistajuiset julkaisut	Koulutettavapäivät	Asiantuntijakonsultaatiotunnit	Työympäristön mittaukset ja analyysit	Ammattitautipotilaiden tutkimus- ja hoitokäynnit
Työntekijän terveys	370	150	10 000	5 000	5 000	6 500
Työympäristö	185	100	6 000	15 000	35 000	—
Työyhteisöt	75	50	2 000	5 000	—	—
Yhteensä	630	300	18 000	25 000	40 000	6 500

Laitoksen kokonaismenoihin, joiden arvioidaan olevan 265 170 000 mk, myönnetään valtionapua 177 500 000 mk. Valtionavun kasvu johtuu lähinnä, eläkerahastoinnin lisätarpeesta. Laitoksen toiminnan laajuus tulosalueittain arvioidaan vuonna 1998 seuraavaksi:

Tulosalue	Menot Mmk	Tulot Mmk	Valtionapu Mmk	Henkilötyövuodet
Työntekijän terveys	119	40	79	320
Työympäristö	94	31	63	249
Työyhteisöt	52	18	35	142
Yhteensä	265	89	177	711
Rahoitusosuus	100 %	32 %	67 %	

Enintään 587 henkilötyövuoden palkkauksiin käytetään 4/5 valtionosuutta, mikä merkitsee 470 henkilötyövuoden rahoitusta kokonaan valtionavulla ja 240 henkilötyövuoden rahoitusta kokonaan oman toiminnan tuotoilla.

50. *Valtionapu Työterveyslaitoksen menoihin* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 177 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain (159/1978) 3 §:n nojalla Työterveyslaitoksen toiminnasta aiheutuviin menoihin suoritettavan valtionavun maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden rahoittamiseen.

Selvitysosa: Työterveyslaitokselle suoritetaan sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamiin menoihin valtionapua 80 % kustannuksista kuitenkin siten, että valtion kiinteistölaitokselle maksettavan toimitalon vuokraa vastaava osuus myönnetään edellä mainitun lain 3 §:n 2 momentin nojalla lisättynä valtionapuna.

Valtionavusta arvioidaan kohdistuvan palkkausmenoihin 117 500 000 mk ja muihin menoihin 60 000 000 mk.

Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon eläkevastuun kattamiseen tarvittavan osuuden tarkistaminen.

1998 määräraha	177 500 000
1997 määräraha	176 500 000
1996 tilinpäätös	165 795 000

08. Kansanterveyslaitos

Selvitysosa: Kansanterveyslaitos tutkii, edistää ja valvoo kansan terveyttä. Kansanterveyslaitos seuraa tautien yleisyyttä ja väestön terveyteen vaikuttavia seikkoja ja kehittää tutkimuksen avulla keinoja tautien ehkäisyyn. Laitos huolehtii myös väestön rokotehuollon edellyttämien rokotteiden hankinnasta, laadunvalvonnasta ja jakelusta sekä ministeriön määräämistä seulontatehtävistä ja oikeuslääketieteellisistä laboratoriomäärityksistä.

Kansanterveyslaitos suorittaa tehtäväänsä

1) tekemällä budjettirahoituksella tutkimustyötä ja toteuttamalla asiantuntijatehtäviä,

2) tekemällä kohdassa 1) tarkoitettua työtä yhteisrahoitteisina sopimustutkimuksina,

3) huolehtimalla yleisen rokotusohjelman toimeenpanosta ja nk. harvinaisten rokotteiden myynnistä ja välitystoiminnasta,

4) tekemällä maksulliset asiakkaiden tilaamat laboratoriomääritykset ja osallistumalla tartuntatautilaissa (583/1986) säädettyyn viranomaisvalvontaan,

5) toteuttamalla asiakkaiden erilliseen sopimukseen perustuvat tilaustutkimukset.

Kansanterveyslaitoksen talousarvio perustuu osittaiseen nettobudjetointiin, jossa on nettoutettu edellä kohdissa 2), 4) ja 5) oleva toiminta.

Kansanterveyslaitoksen tärkeimpänä tavoitteena on tuottaa tautien ehkäisyssä tarvittavaa tietoa ja edesauttaa sen soveltamista.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti hyväksynyt Kansanterveyslaitokselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1998:

Infektiotaudit: Rokotehuollolla ja tartuntatautien seurannalla ja tutkimuksella vaikutetaan väestön terveyteen siten, että vähennetään kyseisten tautien ilmaantuvuutta ja estetään vaarallisten tartuntatautiepidemioiden synty. Tartuntatautien seurantajärjestelmän tehostaminen, rokotusohjelman ja uusien rokotteiden kehittäminen, mikrobien merkityksen selvittäminen kroonisten sairauksien syytekijänä sekä sairaalainfektioiden ja mikrobien lääkeresistenssin lisääntymisen ehkäisy ovat laitoksen keskeisiä tutkimuspoliittisia tavoitteita infektiotautien alueella.

Terveys ja kansantaudit: Kansanterveyslaitos tutkii ja seuraa kroonisten kansantautien ja niiden syiden yleisyyttä sekä ehkäisymahdollisuuksia pyrkien samalla edistämään riskitekijöitä vähentäviä ja terveyttä edistäviä väestön elintapamuutoksia. Tiedon hankkiminen suurten kansantautien syntytekijöistä, väestöryhmien välisten terveyserojen syiden selvittäminen, työ- ja toimintakyvyn ylläpitomahdollisuuksien tutkiminen sekä elämäntapojen ja ravitsemuksen muutosten ja niiden terveydellisten vaikutusten seuranta ovat laitoksen keskeisiä tavoitteita tällä tulosalueella.

Ympäristöterveys: Ympäristössä esiintyviä haitallisia tekijöitä tunnistamalla ja tutkimalla arvioidaan näiden kansanterveydellistä merkitystä ja siten tietoa tuottamalla ehkäistään niiden aiheuttamia terveyshaittoja. Sisäilman

terveysvaikutusten selvittäminen sekä dioksiinien terveysriskien arviointi ovat keskeisiä ympäristöterveydellisiä tutkimuskohteita.

Kansanterveyslaitoksen tuottavuutta parannetaan henkilöstöä ja tutkimusmenetelmiä kehittämällä sekä tutkimustyön johtamista ja suunnittelua tehostamalla. Koska merkittävimmät laitoksen suoritteet ovat ainutkertaisia, ei niiden mittaaminen tunnusluvuilla ole mielekästä. Laitoksen kustannuksista kohdistuu 43 % infektiotautien tulosalueelle, 41 % terveyden ja kansantautien tulosalueelle ja 16 % ympäristöterveyden tulosalueelle.

Maksullisen palvelutoiminnan kannattavuustavoitteena on, että tulot kattavat kustannukset. Ulkopuolisen rahoituksen osalta tavoitteena on saada hankittua vähintään budjetoitu määrä yleishyödyllistä tutkimusrahoitusta laitoksen keskeisille tutkimusalueille.

Nettobudjetoitua maksullisen palvelutoiminnan kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko:

	1996 TP	1997 TA	1998 TAE
Maksullisen toiminnan tulot tmk	15 436	11 380	12 000
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset tmk	11 186	8 970	8 960
Käyttöjäämä tmk	4 250	2 410	3 040
-% tuloista	27,5	21,2	25,3
Osuus yhteiskustannuksista tmk	3 046	2 410	2 440
Alijäämä/Ylijäämä tmk	1 203	0	600
-% tuloista	7,8	0	5,0
Tulot % kustannuksista	108,5	100,0	105,3
Hintojen muutos	3	0	0
Volyymin muutos	—11	—5	0

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 141 850 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden rahoittamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi otettu huomioon lisäyksenä 149 000 mk yhden henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoituina tuloina yhteisrahoitteisten sopimustutkimusten, maksullisten laboratoriomääritysten, julkisoikeudellisten valvontatehtävien ja erillisiin sopimuksiin perustuvien tilaustutkimusten tulot.

Määrärahaa arvioidaan käytettävän harvinaisten rokotteiden myynnin ja välitystoiminnan menoihin 330 000 mk. Tulot harvinaisten rokotteiden myynnistä ja välitystoiminnasta on merkitty momentille 12.33.08.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	196 850 000
Nettobudjetoitavan maksullisen palvelutoiminnan erillismenot	7 930 000
Nettobudjetoitavan yhteisrahoitteisen tutkimustoiminnan erillismenot	40 000 000
Muut toimintamenot	148 920 000
Bruttotulot	52 000 000
Nettobudjetoitavan yhteisrahoitteisen tutkimustoiminnan tulot	40 000 000
Nettobudjetoitavan maksullisen palvelutoiminnan tulot	12 000 000
Nettomenot	144 850 000
Edelliseltä vuodelta siirtyvä määräraha	—3 000 000
Määrärahatarve	141 850 000

1998 määräraha	141 850 000
1997 määräraha	144 700 000
1996 tilinpäätös	154 132 000

26. *Rokotteiden hankinta* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 27 078 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää tartuntatautilain (583/1986) 25 §:n perusteella maksutta toimitettavien rokotustilaisuuksissa tarvittavien rokotteiden hankkimisesta ja edelleen toimittamisesta sekä muiden yleisen rokotusohjelman toteuttamisesta aiheutuvien menojen ja korvausten maksamiseen sekä Suomen lääkevahinkokorvausosuuskunnan jäsenmaksun suorittamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös rokotteiden hankkimisesta ja edelleen toimittamisesta välitystoimintaan aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Rokotusohjelman toteuttamisesta arvioidaan aiheutuvan menoja yhteensä 25 085 000 mk ja rokotteiden välitystoiminnasta 1 993 000 mk. Rokotteiden välitystoiminnan aiheuttamat muut menot on merkitty

momentille 33.08.21. Tulot rokotteiden myynnistä ja välitystoiminnasta on merkitty momentille 12.33.08.

1998 määräraha 27 078 000
1997 määräraha 27 078 000
1996 tilinpäätös 25 732 668

09. Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen tehtävänä on elinkeinotoimintaa valvomalla hallinnonalan ehkäisevän politiikan strategiaa tukien ehkäistä alkoholipitoisista aineista, tupakasta ja kemikaaleista aiheutuvia yhteiskunnallisia, sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja sekä varmistaa tuotteita koskevien määräysten noudattaminen.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1998:

Alkoholin ja tupakan aiheuttamien haittojen ehkäisy:

Vaikuttavuustavoitteet:

— Alkoholi- ja yhteiskuntapoliittisia tavoitteita tukeva alkoholijuomien tarjonta ja saatavuus.

— Alkoholijuomien vähittäismyynnin ja anniskelun suorittaminen vastuuntuntoisesti sekä alkoholilainsäädännön ja yhteiskunnan alkoholipoliittisen strategian mukaisesti.

— Valmisteilla olevan alkoholin, verottamattomien alkoholijuomien sekä teollisiin ja teknisiin tarkoituksiin toimitetun alkoholin asianmukainen käyttö ja varastointi.

— Alkoholijuomien ja tupakan mainonnan ja myynninedistämistoiminnan vastuullinen itsesäätely.

Taloudellisuus- ja tuottavuustavoite:

— Viranomaisten tehokas keskinäinen yhteistyö ja valvontaresurssien optimaalinen hyväksikäyttö.

Palvelutavoitteet:

— Lupahakemusten tasapuolinen ja läpinäkyvä käsittely kohtuullisin käsittelyajoin.

— Yhdenmukainen ja läpinäkyvä sanktiojärjestelmä.

— Alkoholiyhtiön toiminnan tasapuolisuus ja läpinäkyvyys.

Kemikaalien aiheuttamien haittojen ehkäisy:

Vaikuttavuustavoite:

— Mahdollisimman vähäiset kemiallisten aineiden ja valmisteiden suoraan tai välillisesti aiheuttamat terveyshaitat.

Hallintopalvelujen ja tukitoimintojen kehittäminen:

Vaikuttavuustavoite:

— Valvontaa ja alkoholipoliittista päätöksentekoa tukeva sekä elinkeinotoimintaa palveleva tietojärjestelmä.

Maksullisen toiminnan tunnuslukutaulukko:

	1996 TP	1997 ennakoitu	1998 TAE
Maksullisen toiminnan tulot tmk	15 377	12 263	12 263
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset tmk	11 700	11 700	10 700
Käyttöjäämä tmk	3 677	563	1 563
-% tuloista	24	5	13
Osuus yhteiskustannuksista tmk	2 200	2 000	1 900
Ylijäämä/alijäämä tmk	1 477	—1 437	—337
-% tuloista	10	—12	—3
Tulot % kustannuksista	111	90	97
Hintojen muutos %	0	—20	0
Volyymin muutos %	0	0	0

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 18 741 000 mk.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi otettu huomioon lisäyksenä 141 000 mk yhden henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02.

Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä

otettu huomioon edelliseltä vuodelta käyttämättä jäänyt 1 000 000 markan siirtyvä määräraha.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen tulot on budjetoitu momentille 12.33.09. Torjunta-ainelain (327/1969) edellyttämien lausuntojen antamisesta saatavat tulot on budjetoitu momentille 12.30.83.

1998 määräraha	18 741 000
1997 määräraha	22 330 000
1996 tilinpäätös	22 330 000

10. Säteilyturvakeskus

Selvitysosa: Säteilyturvakeskuksen toiminta-ajatus on säteilyn vahingollisten vaikutusten estäminen ja rajoittaminen tehokkaasti ja määrätietoisesti, yhteiskunnan toimintoja tarpeettomasti vaikeuttamatta. Ydinvoimalaitosten modernisointi ja käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoitussuunnittelu lisäävät tehtäviä ydinturvallisuusvalvonta-tulosalueella. Kansainvälisen toiminnan merkittävä painopistealue on kahdenvälinen ja monikansallinen yhteistyö turvallisuuden parantamiseksi itäisen Euroopan maissa, erityisesti Suomen lähialueilla.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Säteilyturvakeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1998:

Suomen ydinvoimalaitoksilla ei satu onnettomuuksia tai turvallisuutta vaarantavia tapahtumia. Säteilylähteiden käytössä ei satu vakavia säteilyonnettomuuksia ja henkilökohtaiset säteilyaltistukset pysyvät alhaisina. Säteilytilannetta Suomen alueella koskevat tiedot ovat jatkuvasti ajan tasalla, ja valmiustoiminta voidaan käynnistää 15 minuutin kuluessa ensitiedon saamisesta. Tutkimustoiminta tuottaa uutta tietoa turvallisuusvalvonnan ja valmiustoiminnan tueksi.

Säteilyturvakeskuksen talousarvio perustuu osittaiseen nettobudjetointiin.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuustavoitteena on, että tulot kattavat toiminnasta aiheutuneet kustannukset. Nettobudjetoidusta maksullisesta toiminnasta ei synny ylijäämää.

Maksullisen toiminnan tunnuslukutaulukot:

Julkisoikeudelliset suoritteet:	TP toteutuma	Kuluva vuosi ennakoitu	TAE
Maksullisen toiminnan tulot tmk	37 036	34 083	37 200
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset tmk	28 879	25 478	28 340
Käyttöjäämä tmk	8 157	8 605	8 860
-% tuloista	22,0	25,2	23,8
Osuus yhteiskustannuksista tmk	8 615	8 605	8 860
Ylijäämä/alijäämä tmk	—458	0	0
-% tuloista	—1,2	0	0
Tulot % kustannuksista	98,8	100	100
Investoinnit tmk	559	450	450
-% tuloista	1,5	1,3	1,2
Hintojen muutos %	—1,0	2,0	0
Volyymin muutos %	8,4	—0,2	3,3

Muut kuin julkisoikeudelliset suoritteet:	TP toteutuma	Kuluva vuosi ennakoitu	TAE
Maksullisen toiminnan tulot tmk	15 948	19 813	20 026
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset tmk	12 755	16 156	16 224
Käyttöjäämä tmk	3 193	3 657	3 802
-% tuloista	20,0	18,5	19,0
Osuus yhteiskustannuksista tmk	3 455	3 657	3 803
Ylijäämä/alijäämä tmk	—262	0	0
-% tuloista	—1,6	0	0
Tulot % kustannuksista	98,4	100	100
Investoinnit tmk	639	650	650
-% tuloista	4,0	3,3	3,3
Hintojen muutos %	—0,9	1,8	0
Volyymin muutos %	—15,4	4,1	4,4

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 81 739 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymistä tutkimus- ja kehittämishankkeista aiheutuviin menoihin.

Säteilyturvakeskus voi tehdä ydinturvallisuusvalvontaa tukevien turvallisuusanalyysien hankintasopimuksia, joista aiheutuu valtiolle menoja enintään 1 000 000 mk.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina maksullisen toiminnan tuloina liiketaloudellisin perustein tuotettujen mittaus- ja asiantuntijapalvelujen tulot sekä osittain ulkopuolisella rahoituksella toteutettavien tutkimus- ja kehittämishankkeiden tulot.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän muun maksullisen toiminnan menoihin 28 113 000 mk. Vastaavat tulot 37 200 000 mk on merkitty momentille 12.33.10.

Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 3 000 000 mk maksullisen ydinturvallisuusvalvonnan tehtävistä aiheutuvina menoina. Vastaava määrä on otettu huomioon momentin 12.33.10 tulokertymän lisäyksenä.

Määrärahan mitoituksessa on tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi otettu huomioon lisäyksenä 389 000 mk kolmen henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02.

Menojen ja tulojen erittely:

	mk
Bruttomenot	109 460 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	15 932 000
Yhteisrahoitteisen toiminnan erillismenot	7 332 000
Muut toimintamenot	86 196 000
Bruttotulot	24 721 000
Maksullisen toiminnan tulot	20 026 000
Yhteisrahoitteisen toiminnan tulot	4 665 000
Muut tulot	30 000
Nettomenot	84 739 000
Edelliseltä vuodelta siirtyvä määräraha	—3 000 000
Määrärahatarve	81 739 000

Mainitun valtuuden käytöstä arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja 500 000 mk vuonna 1999 ja 500 000 mk vuonna 2000. Vastaavien aiemmin myönnettyjen valtuuksien käytön johdosta arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja 500 000 mk vuonna 1998. Ydinturvallisuusvalvonnan tilaustutkimussopimusten kustannukset laskutetaan voimayhtiöiltä.

1998 määräraha	81 739 000
1997 määräraha	80 850 000
1996 tilinpäätös	81 904 000

11. Lääkelaitos

Selvitysosa: Lääkelaitos vastaa lääkkeiden, terveydenhuollon laitteiden ja tarvikkeiden sekä lääkehuollon ja veripalvelutoiminnan valvonnasta.

Lääkelaitoksen suoritteiden kokonaiskysyntä riippuu olennaisesti EU:n lääkevalvontajärjestelmän kehittymisestä. EU:n myyntilupien tunnustamismenettelyn täysimittainen ja pakollinen käyttö vuoden 1998 alusta saattaa jäsenvaltioiden yhteistyön entistä vaativammalle tasolle. Lääkinnällisiä laitteita koskevan direktiivin siirtymäkausi päättyy 13.6.1998. *In vitro* diagnostiikkaan tarkoitettuja laitteita koskeva direktiivi tulee voimaan vuonna 1998 ja aiheuttaa uusia valvontatehtäviä Lääkelaitokselle.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Lääkelaitokselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1998:

Lääkevalvonta: Lääkevalmisteiden ennakkovalvonta eli myyntilupajärjestelmä varmistaa väestön käyttöön tulevien lääkkeiden tehon, turvallisuuden ja laadun. Lääkelaitos on aktiivinen osa EU:n lääkevalvontajärjestelmää ja noudattaa sen edellyttämiä laatuvaatimuksia ja määräaikoja hakemusten käsittelyssä ja lääketurvatoiminnassa. Suomen kannalta tärkeitä raportointitehtäviä priorisoidaan, pyritään valikoiduissa lääkkeissä viitemaana toimimiseen sekä osallistutaan EU:n ohjeistojen laatimiseen. Biologista alkuperää olevien lääkevalmisteiden valvonnassa tiivistetään yhteistyötä Kansanterveyslaitoksen kanssa. Lääkelaitos ryhtyy vastaamaan myös immunologisten eläinlääkkeiden hallinnollisesta lupamenettelystä. Aktiivisella lääkeinformaatiolla edistetään lääkehoitokäytäntöjen tarkoituksenmukaisuutta ja turvallisuutta. Informaation perusteeksi tuotetaan haittavaikutuksiin ja lääkkeiden käyttöön perustuvaa tutkimustietoa. Lääkelaitos osallistuu myös Euroopan farmakopeaa koskevan yleissopimuksen

(SopS 34/1982) ja muun kansainvälisen yhteistyön edellyttämällä tavalla lääkkeiden ja niiden käyttöön liittyvien välineiden ja tarvikkeiden laatuvaatimusten ja tarkastusmenetelmien yhdenmukaistamiseen.

Terveydenhuollon laitteet ja tarvikkeet: Terveydenhuollon laitteiden ja tarvikkeiden, erityisesti yksilölliseen käyttöön tarkoitettujen laitteiden kotimaisen valmistuksen valvontaa tehostetaan. Terveydenhuollon yksiköiden tekniseen huoltoon ja välinehuoltoon suunnatulla tiedotuksella ja ohjauksella parannetaan laiteturvallisuuden tasoa. Vaaratilanteiden ilmoittamisjärjestelmän käyttöä edistetään tiedotuksella ja koulutuksella. Terveydenhuollon laitteiden ja tarvikkeiden kotimaista valmistusta koskevien tietovarantojen liittämiseen osaksi EU:n tietojärjestelmää valmistaudutaan. Lääkelaitos hyödyntää ylläpitämänsä implanttirekisterin tuloksia tekonivelien käyttöön ja seurantaan liittyvässä ohjauksessa. Tietoteknologian hyödyntämistä tekonivelleikkauksia koskevien tietojen keruussa, seurannassa ja analysoinnissa selvitetään. Lääkelaitos osallistuu eurooppalaiseen ja muuhun kansainväliseen standardointityöhön sopimusten edellyttämällä tavalla.

Hallinto ja sisäiset palvelut: Lääkelaitos osallistuu lääkehuoltoa koskevien lainmuutosten vaikutusten seurantaan ja toimeenpanoon. Lääkelaitoksen tietojärjestelmiä parannetaan tietohallintostrategian mukaisesti tietoturvanäkökohdat huomioon ottaen. Lääkelaitos liittyy EU:n lääkevalvontaviranomaisten tietoverkossa (EudraNet) oleviin seurantajärjestelmiin. Lääkelaitoksen lisärakennus valmistuu Ruskeasuon toimipisteen yhteyteen ja toimintojen sijoittelu suoritetaan loppuun yhteistyönäkökohdat huomioon ottaen tarkoituksenmukaisella tavalla.

Lääkelaitoksen talousarvio perustuu nettobudjetointiin.

Lääkelaitoksen menot katetaan pääosin valvonta- ja palvelutoiminnasta saatavilla maksuilla. Terveydenhuollon laitteiden ja tarvikkeiden valvonta on kuitenkin pääasiassa eimaksullista toimintaa. Lääkelaitoksen suoritteista perittävät maksut määräytyvät Lääkelaitoksesta annetun lain (35/1993) 4 §:ssä tarkoitettua maksua lukuunottamatta valtion maksuperustelain mukaisesti. Tuloarvio perustuu 1.7.1997 voimaan tulleeseen maksupäätökseen, jossa on otettu huomioon EU:n myyntilupaprosessien vaikutukset kansalliseen lääkevalvontaan.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma:

	1997 mk	1998 mk
TULOT		
-julkisoikeudelliset suoritteet	29 518 000	36 657 000
-muut suoritteet	90 000	300 000
-muut tulot	60 000	0
Tulot yhteensä	29 668 000	36 957 000
KUSTANNUKSET		
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset		
-palkkaukset	13 247 000	15 491 000
-muut henkilöstökustannukset	3 537 000	3 476 300
-aineet ja tarvikkeet	1 335 000	1 805 700
-ostetut palvelut	5 228 000	5 464 000
-pääomakustannukset	2 100 000	1 644 000
-muut erilliskustannukset	2 419 290	4 350 100
Erilliskustannukset yhteensä	27 866 290	32 231 100
Käyttöjäämä	1 801 710	4 725 900
Osuus yhteiskustannuksista		
-tukitoimintojen kustannukset	3 758 600	4 925 800
-muut yhteiskustannukset	0	0
Yhteiskustannukset yhteensä	3 758 600	4 925 800
Kustannukset yhteensä	31 624 890	37 156 900
Ylijäämä (+)/alijäämä (—)	—1 956 890	—199 900

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 7 721 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 196 000 mk yhden henkilön palkkausmenojen siirtona momentilta 30.01.21 ja 125 000 mk yhden henkilön palkkausmenojen siirtona momentilta 30.01.25 immunologisten eläinlääkkeiden hallinnollisen lupamenettelyn 1.3.1998 lukien siirtyessä maa- ja metsätalousministeriöstä Lääkelaitokselle. Tämä edellyttää lääkelain ja Lääkelaitoksesta annetun lain muutosta.

Menojen ja tulojen erittely:

	mk
Bruttomenot	44 678 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	32 962 000
Muut toimintamenot	11 716 000
Bruttotulot	36 957 000
Maksullisen toiminnan tulot	36 957 000
-julkisoikeudelliset suoritteet	36 657 000
-muut suoritteet	300 000
Nettomenot	7 721 000

1998 määräraha	7 721 000
1997 määräraha	8 217 000
1996 tilinpäätös	5 198 000

12. Valtion koulukodit

Selvitysosa: Valtion koulukotien tehtävänä on lastensuojelulain mukainen avo-, sijais- ja jälkihuolto, johon kuuluu myös peruskouluopetus ja ammatillinen koulutus tai sen tukeminen. Koulukodit voivat lisäksi järjestää mielenterveyslaissa tarkoitettuja mielenterveyspalveluja lukuun ottamatta tahdosta riippumatonta hoitoa. Toiminnan tarkoituksena on sosiaalisin, terapeuttisin ja kasvatuksellisin keinoin edistää nuoren ja hänen perheensä omiin voimavaroihin perustuvaa selviytymiskykyä.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut valtion koulukodeille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1998:

Koulukodit monipuolistavat edelleen palveluitaan ja toimivat osana sekä valtakunnallista että alueellista verkostoa. Lasten ja nuorten psykiatristen toimipisteiden kanssa yhteistyössä kehitetään psykososiaalista hoitoa. Huume-, lääke- ja alkoholiongelmista sekä mielenterveyshäiriöistä kärsivien lasten ja nuorten auttamiseen tulee koulukotitoiminnan kehittämisessä kiinnittää yhä enemmän huomiota. Voimavaroja tulee suunnata erityisesti koulukotityön sisältöä, laatua, asiakaslähtöisyyttä ja tuloksellisuutta koskevaan tutkimus- ja kehittämistyöhön.

Koulukotien (7 laitosta vuonna 1998) arvioidaan tuottavan maksullisina palveluina muun muassa seuraavat palvelut asiakkailleen:

	1996	1997	1998
Hoitovuorokausi	42 450	38 135	39 682
Asumis- ja hoitopalvelut (vrk)	5 376	4 898	3 398
Kriisihoito (vrk)	835	1 188	1 065
Jälkihoito (pv)	543	523	491

Maksullisen toiminnan ennakoitu tunnuslukutaulukko:

	1996	1997	1998
TULOT			
— varsinaiset myyntitulot tmk	43 387	39 357	42 138
— muut tulot tmk	997	1 397	—
Tulot yhteensä tmk	44 384	40 754	42 138

KUSTANNUKSET			
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset tmk	38 595	37 892	38 463
Käyttöjäämä tmk	5 788	2 862	3 675
— % tuloista	13	7	9
Yhteiskustannukset tmk	15 907	11 919	12 162
Kustannukset yhteensä tmk	54 502	49 811	50 625
Ylijäämä (+)/alijäämä (—) tmk	—10 118	—9 057	—8 487
— % tuloista	—23	—22	—20
Tulot % kustannuksista	81	82	83

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 3 573 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös koulukotien sisällölliseen kehittämiseen ja toiminnan tutkimiseen sekä koulukotitoimintaan erikoistuvan nuorisopsykiatrian aloittamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää perhetoiminnasta aiheutuvien palkkioiden ja muiden menojen maksamiseen sekä koulukotien harjoittamasta maatila- ja metsätaloudesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina tuloina valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla annetun sosiaali- ja terveysministeriön päätöksen mukaiset kuntien maksamat korvaukset.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	47 711 000
Bruttotulot	42 138 000
Maksullisen toiminnan tulot	42 138 000
Nettomenot	5 573 000
Edelliseltä vuodelta siirtyvä määräraha	—2 000 000
Määrärahatarve	3 573 000
1998 määräraha	3 573 000
1997 määräraha	8 373 000
1996 tilinpäätös	9 667 000

13. Työsuojelun piirihallinto

Selvitysosa: Työsuojelun piirihallinto koostuu 11 työsuojelupiiristä, joiden tehtävänä on huolehtia työsuojelun alueellisesta ohjauksesta ja valvonnasta. Työsuojelupiirien tulee kehittää työn turvallisuutta ja terveellisyyttä ja valvoa tarkastuksia ja tutkimuksia tekemällä, että työsuojelua koskevia säännöksiä ja määräyksiä noudatetaan. Lisäksi työsuojelun piirihallinnon tulee huolehtia työsuojelun neuvonta-, tiedotus-, tutkimus- ja koulutustoiminnasta, antaa ohjeita työsuojelusta annettujen säännösten ja määräysten soveltamisesta sekä huolehtia myös omaa työtään tekevien työsuojelusta ja kehittää heille tarpeellista työsuojelua. Tehtäväänsä suorittaessaan työsuojelupiirin tulee harjoittaa kiinteää yhteistyötä työnantajien ja työntekijöiden järjestöjen kanssa.

Työntekijöille sattuneiden työtapaturmien ja työperäisten sairauksien aiheuttamat yhteiskunnalliset kustannukset ovat vuositasolla arviolta lähes 20 mrd mk. Kustannuksista noin 40 % aiheutuu tuki- ja liikuntaelinsairauksista, noin 15 % verenkiertoelinsairauksista ja noin 15 % työtapaturmista. Työvoiman ikääntyminen aiheuttaa myös huomattavia kansan- ja yritystaloudellisia kustannuksia. Ikääntyvien mahdollisimman täysipainoisen työpanoksen säilyttämiseksi ja työelämästä syrjäytymisen ehkäisemiseksi ovat työelämään suunnatut toimenpiteet keskeisiä. Työaikaa ja työsuhteen ehtoja koskevaa valvontaa ja neuvontaa tarvitaan epätyypillisten työsuhteiden lisääntyessä.

Työsuojeluhallinnon toimenpiteissä korostuvat lainsäädännön valvonnan ohella terveyshaittojen vähentäminen, työkykyä ylläpitävän toiminnan edistäminen myös ikääntyvät työntekijät huomioon ottaen sekä yritysten turvallisuuden hallintaa lisäävät toimenpiteet. Asiakaspalvelun kysyntä on viime vuosien aikana lievästi kasvanut.

Työsuojelun piirihallinnolle on aikaisemmin asetettu sekä monivuotisia että yksivuotisia tulostavoitteita. Ottaen huomioon aikaisempina vuosina sovitut tavoitteet on sosiaali- ja terveysministeriö alustavasti asettanut työsuojelun piirihallinnolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1998:

Työsuojeluvalvonnassa pyritään siihen, että

työpaikat yhä enenevässä määrin itse arvioivat olosuhteitaan ja ryhtyvät tarvittaviin toimenpiteisiin työolosuhteiden parantamiseksi. Vaarojen tunnistamismenetelmiä työpaikoilla ja riskin arviointia kehitetään. Tätä toimintaa tuetaan vahvistamalla työpaikkojen ja viranomaisten välistä vuorovaikutteista toimintatapaa sekä valvomalla ja opastamalla työpaikkoja työsuojelun toimintaohjelmien laadinnassa. Työpaikkoihin suuntautuvassa toiminnassa tuodaan esille työsuojelun merkitys myös tuottavuuden kohottajana sekä kustannuksia alentavana toimintana. Tavoitteena on varmistaa, että kaikilla yli 20 työntekijän työpaikoilla on työsuojelun toimintaohjelma tai työsuojelun toimintaohjelman vaatimukset sisältävä muu turvallisuuden hallintajärjestelmä vuoden 1998 loppuun mennessä.

Työssäolevan väestönosan työkykyä ylläpitävän toiminnan edistämistä jatketaan ottaen erityisesti huomioon ikääntyvät työntekijät. Tapaturma- ja ammattitautitaajuuksien alentamiseen pyritään erityisesti toimialoilla, joilla tapaturma- ja ammattitautitaajuudet ja niiden määrät ovat suurimmat. Tavoitteena on varmistaa, että tapaturmataajuuden myönteinen laskeva suunta jatkuu. Valvonnalla tuetaan työpaikkojen omaehtoista toimintaa tuki- ja liikuntaelinsairauksien torjunnassa sekä henkisen hyvinvoinnin edistämisessä. Työterveyshuollon kattavuutta ja toimivuutta parannetaan sekä kehitetään työpaikkojen, työsuojeluviranomaisten ja työterveyshuollon yhteistyötä erityisesti tuki- ja liikuntaelinsairauksien ehkäisyssä ja henkisen hyvinvoinnin sekä työkykyä ylläpitävän toiminnan edistämisessä. Valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti kehitetään työsuojelupiirien tarkastajille ikääntymiseen liittyvää asiantuntemusta työkykyä ylläpitävän toiminnan edistämiseksi työpaikoilla. Tavoitteena on lisäksi selkiinnyttää vuoden 1998 aikana työsuojeluviranomaisen tehtäviä erityisesti tuki- ja liikuntaelinsairauksien ehkäisyssä.

Kemiallisten aineiden käytöstä johtuvia haittoja ja vaaroja torjutaan. Tavoitteena on työpaikkojen omaehtoisen toiminnan lisääminen kemiallisten vaarojen ja riskien arvioinnissa siten, että vuoden 1998 loppuun mennessä kemiallisen altistuksen kannalta merkittävien toimialojen työpaikoilla on käytössä luotettavat kemiallisten haittojen ja vaarojen arviointimenetelmät.

Työssä käytettävien koneiden ja laitteiden sekä suojainten ja kemikaalien markkinavalvontaa kehitetään ja suunnattuja markkinavalvontahankkeita kohdistetaan valikoituihin tuoteryhmiin yhteistyössä muiden valvontaviranomaisten kanssa. Tavoitteena on, että työpaikoille toimitetaan vain määräysten mukaisia koneita, laitteita ja suojaimia ja että kemikaalien mukana toimitetaan asianmukaiset käyttöturvallisuustiedotteet.

Työolosuhde- ja työsuhdesäännösten edellyttämän minimitason noudattamisen valvonnalla turvataan terveellisyyden ja turvallisuuden vähimmäistaso sekä työpaikkojen tasavertaiset kilpailuedellytykset. Lainsäädännön muutoksista tiedotetaan ja valvonnassa otetaan erityisesti huomioon muuttunut lainsäädäntö.

Kehitetään pienyrityksille sopivia valvonta- ja tiedottamismenetelmiä sekä edistetään pienten työpaikkojen työsuojelutietouden kehittymistä.

Työsuojelupiirien asiakasaloitteisena palvelutoimintana hoidetaan työsuojelusäännöksiin ja työsuhdeasioihin liittyvä neuvonta ja koulutus, lupahallinto, työtapaturmien tutkiminen sekä pyynnöstä suoritetut tarkastukset sekä työpaikkojen muutostöihin kohdistuva ennakkovalvonta. Asiakasaloitteisen palvelutoiminnan tavoitteena on, että palvelukysyntään vastataan. Vuoden 1998 aikana yhtenäistetään työsuojelupiirien palvelutoimintaan liittyvät käsittely- ja toimitusajat. Lisäksi selvitetään palvelutoiminnan kokonaiskustannuksia sekä palvelutoiminnan laatua eri työsuojelupiireissä.

Työsuojelupiirien erikoistumista ja erityisasiantuntemusta ja piirien välistä yhteistyötä sekä työsuojeluvalvontaan liittyviä tietojärjestelmiä kehitetään edelleen siten, että työsuojeluvalvontaa pystytään hoitamaan riittävän tehokkaasti.

Työsuojelun piirihallinnon toiminnan laajuus arvioidaan vuonna 1998 seuraavaksi:

Tulosalue	Nettomenot milj. mk	Henkilöstö htv
Suunnittelu ja kehittäminen.	13	54
Valvontatoiminta.....	62	247
Asiakasaloitteinen palvelutoiminta.....	30	125
Yhteensä	105	426

Tukipalveluiden kustannukset 25 000 000 mk sisältyvät päätoimintoihin.

21. (33.13.21 ja 34.03.21) *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 105 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös ulkomailla olevien suomalaisten alusten tarkastustoiminnan ja työsuojelun valvonnasta annetun lain (131/1973) 15 §:n mukaisista toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon, 800 000 mk uuden tietoliikenneverkon käytöstä aiheutuviin menoihin.

Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 2 347 000 mk siirtona momentilta 33.01.21. Kysymyksessä on kuuden piirien maksupalvelukeskuksen ministeriöstä siirtyneen henkilön palkkaus- ja muut menot.

Määrärahan mitoituksessa on tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi otetty huomioon lisäyksenä 440 000 mk neljän henkilön palkkauksina siirtona momentilta 34.06.02.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	107 954 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	454 000
Muut toimintamenot	107 500 000
Bruttotulot	454 000
Maksullisen toiminnan tulot, muut suoritteet	80 000
Muut tulot	374 000
Nettomenot	107 500 000
Edelliseltä vuodelta siirtyvä määräraha	—2 000 000
Määrärahatarve	105 500 000

1998 määräraha	105 500 000
1997 määräraha	104 879 000
1996 tilinpäätös	103 981 000

14. Valtion mielisairaalat

Selvitysosa: Valtion mielisairaaloiden tehtävänä on tuottaa oikeuspsykiatrian erikoisalan hoito- ja tutkimuspalveluja koko maata varten. Valtion mielisairaaloissa suoritetaan mielentilatutkimuksia, hoidetaan mielisairaita ja muita mielenterveyshäiriöitä potevia henkilöitä, joiden hoitaminen on erityisen vaarallista tai vaikeaa sekä muita mielenterveyden häiriöitä potevia henkilöitä, mikäli se hoidon järjestämisen kannalta on tarkoituksenmukaista. Niuvanniemen sairaala toimii Kuopion yliopiston oikeuspsykiatrian klinikkana ja huolehtii oikeuspsykiatrian suppean erikoisalan koulutuksesta.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut valtion mielisairaaloille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1998:

Valtion mielisairaaloiden toimintaa kehitetään kokonaisvaltaisen hoidon, kuntoutuksen ja kasvatuksen suuntaan. Hoidon laatuun ja hoidon tulosten seurantaan kiinnitetään huomiota psykoterapeuttisia valmiuksia lisäämällä ja saattamalla laadunvarmennusohjelmat osaksi sairaaloiden normaalitoimintaa. Toiminnan tuottavuutta parannetaan kehittämällä mm. erityistason psykiatrisen sairaanhoidon vaatimuksiin entistä paremmin sopivaa hoitotyötä ja työnohjausjärjestelmää. Toiminnan taloudellisuutta toteutetaan siten, että vaativan erityistason sairaanhoidon kustannukset säilyvät kilpailukykyisellä tasolla.

Eräitä valtion mielisairaaloiden toiminnan laajuutta kuvaavia suoritteita:

	1997 (arvio)	1998 (arvio)
Hoitopäiviä	130 667	131 455
Mielentilatutkimuksia	125	135
Mielentilatutkimuspäiviä	4 815	5 420

Maksullisen palvelutoiminnan tunnuslukutaulukko:

	1996 1 000 mk	1997 1 000 mk	1998 1 000 mk
TULOT			
— hoitomaksutulot	114 422	119 353	121 050
— muut tulot	4 335	3 600	3 710
Tulot yhteensä	118 757	122 953	124 760
KUSTANNUKSET			
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset	93 556	82 282	83 822
Käyttöjäämä	25 201	40 671	40 938

— % tuloista	21	33	33
Osuus yhteiskustannuksista	25 997	40 419	40 686
Kustannukset yhteensä	119 553	122 701	124 508
Ylijäämä (+)/alijäämä (—)	—796	+252	+252
— % tuloista	—0,7	0,2	0,2
Tulot % kustannuksista	99	100,2	100,2

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään nettomäärärahaa 7 020 000 mk.

Selvitysosa: Valtion mielisairaaloiden menot katetaan pääasiassa kuntien maksamilla korvauksilla. Mielentilatutkimustoiminnan ja vailla kotipaikkaoikeutta olevien Suomen kansalaisten hoidosta aiheutuvat menot katetaan budjettirahoituksella, kuten myös osa Niuvanniemen sairaalan oikeuspsykiatrian yliopisto-opetuksesta ja alan tieteellisestä tutkimustoiminnasta.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina tuloina valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla annetun sosiaali- ja terveysministeriön päätöksen mukaiset kuntien maksamat korvaukset ja muut maksullisen toiminnan tulot.

Menojen ja tulojen erittely:

	mk
Bruttomenot	133 780 000
Maksullisen toiminnan menot	124 980 000
Muut toimintamenot	8 800 000
Bruttotulot	124 760 000
Maksullisen toiminnan tulot	121 050 000
Muut tulot	3 710 000
Nettomenot	9 020 000
Edelliseltä vuodelta siirtyvä määräraha	—2 000 000
Määrärahatarve	7 020 000
1998 määräraha	7 020 000
1997 määräraha	9 020 000
1996 tilinpäätös	9 080 000

15. Perhekustannusten tasaus

51. *Äitiysavustus* (arviomääräraha)
Momentille myönnetään 56 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää äitiysavustuslain (477/1993) mukaisten äitiysavustusten maksamiseen. Määrärahasta maksetaan myös äitiyspakkauksista menevä arvonlisävero ja yleiskulut.

Selvitysosa: Äitiysavustuksen määrä on 760 mk vuonna 1998. Avustuksen saajia arvioidaan vuonna 1998 olevan 60 400. Äitiysavustuksen nostaa rahana noin 25 % siihen oikeutetuista synnyttäjistä muiden ottaessa avustuksen äitiyspakkauksena.

1998 määräraha	56 000 000
1997 määräraha	58 000 000
1996 tilinpäätös	52 390 100

52. *Lapsilisät* (arviomääräraha)
Momentille myönnetään 8 305 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää lapsilisälain (796/1992) mukaisten lapsilisien maksamiseen.

Selvitysosa: Lapsilisiä maksetaan alle 17-vuotiaista lapsista. Momentilta arvioidaan maksettavan lapsilisiä vuonna 1998 keskimäärin 1 083 300 lapsesta. Yksinhuoltajien lapsia näistä on noin 146 000. Yksinhuoltajalle lapsilisä maksetaan korotettuna 200 markalla jokaisesta lapsesta. Lapsilisää saavia perheitä arvioidaan vuonna 1998 olevan noin 606 000. Lapsilisien määrät vuonna 1998 ovat seuraavat:

	lasten arvioitu lkm	lapsilisä mk/kk
1. lapsi	605 670	535
2. lapsi	331 240	657
3. lapsi	103 870	779
4. lapsi	24 720	901
5. lapsi	15 200	1 023

1998 määräraha	8 305 000 000
1997 määräraha	8 337 000 000
1996 tilinpäätös	8 352 627 458

16. Yleinen perhe-eläke

50. *Yleinen perhe-eläke* (arviomääräraha)
Momentille myönnetään 247 000 000 mk.
Määrärahaa saa käyttää perhe-eläkelain (38/1969) mukaisten eläkkeiden maksamiseen.

Selvitysosa: Perhe-eläkkeitä arvioidaan vuoden 1998 lopussa olevan 39 000, joista leskeneläkkeitä on 12 000 ja lapseneläkkeitä 27 000.

1998 määräraha	247 000 000
1997 määräraha	248 000 000
1996 tilinpäätös	246 165 455

17. Työttömyysturva

Selvitysosa: Työttömyysasteen arvioidaan olevan 13,5 % vuonna 1998. Työttömyysturvan peruspäivärahaa arvioidaan maksettavan vuonna 1998 keskimäärin 123 mk päivältä yhteensä 7,7 miljoonalta päivältä ja ansioturvan mukaista päivärahaa keskimäärin 215 mk päivältä yhteensä 50,2 miljoonalta päivältä.

Osana pitkään työelämässä olleiden koulutusajan toimeentuloturvan kehittämistä hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi työttömän omaehtoisen koulutuksen tuesta. Valtion osuudeksi kustannuksista on arvioitu 300 000 000 mk.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut työttömyysturvalle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1998:

Työttömyysturvan tavoitteena on kohtuullisen taloudellisen toimeentulon takaaminen kaikille työttömille. Suomi on ratifioinut ILO:n sopimuksen nro 168, jossa asetetaan vaatimuksia työttömyysturvan tasolle ja on täten sitoutunut ILO:n sopimuksen mukaisen turvan tasoon. Kohtuullinen toimeentulo määritellään vähimmäistoimeentulona ja suhteessa aikaisempiin tuloihin.

Tavoitteena on kehittää edelleen eri etuuksien keskinäistä yhteensopivuutta siten, että etuuksien tasot ja rahoitus eivät tarkoituksen vastaisesti ohjaa ihmisiä järjestelmästä toiseen. Erityisesti on tavoitteena edistää nuorten ja pitkään työttömänä olleiden hakeutumista koulutukseen, kuntoutukseen, työkokeiluun ja työhön harjaantumiseen. Työttömyysturvaan tehtyjen muutosten vaikutuksia seurataan.

Tavoitteena on hallinnon toimivuuden parantaminen muun muassa suurentamalla työttömyyskassojen kokoa ja kehittämällä niistä yhä ammattitaitoisemmin toimivia sekä selkeyttämällä sääntöjä kassan jäsenten tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi.

Tavoitteena on tehostaa työttömyysturvan valvontaa muun muassa lisäämällä työttömyyskassojen tarkastustoimintaa.

50. *Valtionosuus työttömyyskassoille* (arviomääräraha)
Momentille myönnetään 3 962 000 000 mk.
Määrärahaa saa käyttää työttömyyskassalain (603/1984) mukaisen valtionosuuden maksamiseen työttömyyskassoille. Määrärahaa saa käyttää myös vuorotteluvapaakokeilusta annetun lain (1663/1995) mukaisen valtionosuuden maksamiseen työttömyyskassoille.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioon liittyvän esityksen laiksi työttömyyskassalain (603/1984) väliaikaisesta muuttamisesta siten, että ansioon suhteutetun päivärahan rahoitusosuuksia muutetaan. Esityksen mukaan työnantajien rahoitusosuus on 42,0 %, vakuutettujen 5,5 % ja valtion osuus 52,5 %. Lomautuspäivärahat rahoitetaan kuitenkin siten, että työnantajan rahoitusosuus on 67,5 %, vakuutettujen 5,5 % ja valtion osuus 27,0 %.

Tähän liittyen hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laeiksi vuodelta 1998 perittävistä työttömyysvakuutusmaksuista. Esityksen mukaan palkansaajilta peritään työttömyysvakuutusmaksua 1,4 % palkasta. Maksun tuotolla rahoitetaan osittain työeläkelisää ja osittain valtionosuutta ansioon suhteutetun työttömyyspäivärahan menoista. Lisäksi maksun tuotosta käytetään 80 000 000 mk työttömyyskassojen jäsenmaksujen tasaukseen. Rahoitusjärjestelyyn liittyen on määrärahan mitoituksessa otettu vähennyksenä huomioon 1 780 000 000 mk. Esityksen mukaan työnantajan työttömyysvakuutusmaksu porrastetaan edelleen maksettavan palkkasumman mukaan. Työttömyysvakuutusmak-

su olisi 0,9 % palkkasumman ensimmäisen viiden miljoonan markan osalta. Muilta osin maksu olisi 3,9 %.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi työntekijäin eläkemaksun ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottamisesta päivärahoissa ja eräissä muissa etuuksissa 1.1.1998 lukien siten, että eläkemaksun ja työttömyysvakuutusmaksun vaikutus otetaan huomioon työttömyyspäivärahaan vaikuttavien ansiotulojen määrittelyssä. Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 215 000 000 mk.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta siten, että nykyisen palkkatason olennaiseen muutokseen perustuvan tarkistuksen sijasta markkamääriä tarkistetaan elinkustannusten muutosta vastaavasti ja että työstä tai koulutuksesta kieltäytymisestä tai eroamisesta tai muista työmarkkinarikkeistä asetettavia korvauksettomia määräaikoja ja työssäolovelvoitteita pidennetään. Määrärahan lisäyksenä on otettu huomioon 62 000 000 mk.

1998 määräraha 3 962 000 000
1997 määräraha 4 710 000 000
1996 tilinpäätös 6 638 489 331

51. *Työttömyysturvalain mukainen perusturva* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 947 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää työttömyysturvalain (602/1984) mukaisen perusturvan maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös vuorotteluvapaakokeilusta annetun lain (1663/1995) mukaisen valtionosuuden maksamiseen kansaneläkelaitokselle.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta siten, että nykyisen palkkatason olennaiseen muutokseen perustuvan tarkistuksen sijasta markkamääriä tarkistetaan elinkustannusten muutosta vastaavasti ja että työstä tai koulutuksesta kieltäytymisestä tai eroamisesta tai muista työmarkkinarikkeistä asetettavia korvauksettomia määräaikoja ja työssäolovelvoitteita pidennetään. Vuonna 1998 peruspäivärahan markkamäärää korotetaan kahdella markalla. Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 17 000 000 mk.

Momentin määrärahan tarpeeseen vaikuttaa vähentävästi työmarkkinatuki momentilla 34.06.52.

1998 määräraha 947 000 000
1997 määräraha 1 050 000 000
1996 tilinpäätös 980 000 000

(52.) *Koulutusajan toimeentulon turvaaminen* (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti on poistettu talousarviosta.

1997 määräraha 300 000 000

53. *Valtionosuus työttömän omaehtoisen koulutuksen toimeentuloturvasta* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 300 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää työttömän omaehtoisen koulutuksen tuesta annettavan lain mukaisen valtionosuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Osana pitkään työelämässä olleiden koulutusajan toimeentuloturvan kehittämistä hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi työttömän omaehtoisen koulutuksen tuesta. Valtion osuudeksi kustannuksista on arvioitu 300 000 000 mk.

1998 määräraha 300 000 000

18. Sairausvakuutus

60. *Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 300 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää sairausvakuutuslain (364/1963), Kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain (610/1991) ja kuntoutusrahalain (611/1991) mukaisten valtion osuuksien maksamiseen. Kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain mukaisen harkinnanvaraisen kuntoutuksen kustannuksiin saa käyttää sairausvakuutusrahaston varoista enintään 461 000 000 mk.

Selvitysosa: Valtio suorittaa 13 % päivärahoista sekä äitiys-, isyys- ja vanhempainra-

hoista. Lisäksi valtio suorittaa ETA- ja EU-sopimusten nojalla ulkomaille maksettavat sairaanhoitokustannukset sekä sopimuksista aiheutuvien kustannusten korvaukset julkiselle terveydenhoitojärjestelmälle. Valtion on myös suoritettava ns. takuusuorituksena sairausvakuutusrahastoon sellainen määrä, että rahaston pääoma kalenterivuoden päättyessä on 1/10 sairausvakuutuksen vuotuisista kokonaiskustannuksista. Vuodesta 1992 alkaen sairausvakuutuslain 59 §:n 1 momentti on ollut väliaikaisesti muutettuna siten, että sairausvakuutusrahaston edellä määriteltyjen varojen on kalenterivuoden päätyttyä oltava vähintään 8 % sairausvakuutuksen vuotuisista kokonaiskustannuksista.

Hallitus antaa talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sairausvakuutuslain ja kansaneläkelain väliaikaisesta muuttamisesta siten, että sairausvakuutusrahaston varat ovat kalenterivuoden päättyessä vähintään 8 % sairausvakuutuksen kustannuksista. Esityksen mukaan vähimmäismäärän ylittävältä osalta sallitaan tarvittaessa Kansaneläkelaitoksen sairausvakuutusrahaston ja kansaneläkerahaston varojen siirtäminen rahastosta toiseen väliaikaisesti vuonna 1998. Esityksessä määritellään myös vuodelta 1998 suoritettavat sairausvakuutusmaksut. Esityksen mukaan yksityisen sektorin työnantajan, kunnan ja kuntayhtymän sekä kunnallisten liikelaitosten työnantajien sairausvakuutusmaksu on 1,60 %, valtion ja sen laitosten sekä Ahvenanmaan maakunnan 2,85 %, ja muiden julkisen sektorin työnantajien 6,85 % palkoista. Vakuutetun sairausvakuutusmaksu on vuonna 1998 1,90 penniä äyriltä kuitenkin siten, että se on 2,35 penniä äyriltä 80 000 äyriä ylittävältä tulon osalta. Tämän lisäksi eläketuloa saavalta peritään ylimääräistä sairausvakuutusmaksua 3,00 penniä äyriltä.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta siten, että 13 % valtionosuudesta vuoden 1998 osalta sairaus- ja vanhempainpäivärahaan luovutaan. Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 750 000 000 mk lainmuutoksen johdosta.

Työntekijäin eläkemaksu ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksu otetaan huomioon päivärahoissa ja eräissä muissa etuuksissa 1.1.1998 lukien siten, että maksujen vaikutus otetaan huomioon sairaus- ja vanhempainpäivärahaan vaikuttavien ansiotulojen määrittelyssä. Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 255 000 000 mk lainmuutoksen johdosta.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi kuntoutusrahalain poikkeuksellisesta soveltamisesta siten, että kuntoutusrahan vähimmäismääriä ei tarkisteta indeksin muutosta vastaavasti. Sairaus- ja vanhempainpäivärahan vähimmäismääriä ei myöskään tarkisteta indeksin muutosta vastaavasti. Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 5 000 000 mk.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta siten, että kalliita ja hoitokäytännöltään vakiintumattomia lääkkeitä ei korvata sairausvakuutuksesta vuonna 1998, mikä merkitsee vuonna 1997 noudatetun menettelyn jatkamista.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi rintamaveteraanien hammashuollon järjestämisestä ja korvaamisesta annetun lain muuttamisesta siten, että veteraaneille korvataan hammasteknisen työn kustannuksista 50 %. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 10 000 000 mk.

Eduskunta on hyväksynyt lain lääkkeiden velvoitevarastointilain muuttamisesta. Määrärahan mitoituksessa on tämän johdosta otettu huomioon vähennyksenä 65 000 000 mk.

Ikääntyneiden pitkäaikaistyöttömien palvelutarveselvitys laajenee koko maahan vuonna 1998. Tämän johdosta harkinnanvaraisen kuntoutuksen osuuden mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 26 000 000 mk. Lisäksi kuntoutusrahan menojen lisäyksenä on otettu huomioon 4 000 000 mk.

Lääkkeiden arvonlisäveron alennusesityksen johdosta määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 90 000 000 mk.

Kun hallituksen esitykset on otettu huomioon sairausvakuutuksen menot ja valtionosuudet vuonna 1998 ovat seuraavat:

	Milj. mk
Etuusmenot	
Sairauspäivärahat	2 505
Vanhempainrahat yhteensä	2 950
Sairaanhoitokorvaukset	5 014
Kuntoutusmenot	1 163
Muut etuusmenot	675
Yhteensä	12 307

Valtion osuus	
Sopimusten nojalla maksettavat sairaanhoitokustannusten korvaukset	10
Päivä- ja vanhempainrahat	0
Valtion osuus kokonaismenoista	287
Maatalousyrittäjien työterveyshuolto	3
Yhteensä	300

1998 määräraha 300 000 000
1997 määräraha 10 000 000
1996 tilinpäätös 6 512 404

19. Eläkevakuutus

Selvitysosa: Eläketurva muodostuu työeläkkeestä sekä sitä täydentävästä kansaneläkkeestä. Työeläkkeet rahoitetaan työnantajien ja vakuutettujen vakuutusmaksuilla. Työeläkkeet ovat pääosin talousarvion ulkopuolella lukuunottamatta valtion eläkkeitä. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla valtio osallistuu merimieseläkkeiden, yrittäjäeläkkeiden ja maatalousyrittäjäeläkkeiden rahoitukseen.

Kansaneläkkeet, joiden osuus on noin neljännes kokonaiseläkemenosta rahoitetaan pääasiassa työnantajan vakuutusmaksuilla sekä valtion varoista.

Maatalousyrittäjien eläkelaista johtuville määrärahoille asetettua säästövelvoitetta katettaessa on otettu huomioon säästöinä 39 000 000 mk, jotka muodostuvat kansaneläkkeen pohjaosan poistamisen yhteydessä syntyvästä vaikutuksesta maatalousyrittäjien kokonaiseläkkeisiin, sairausvakuutuksen vähimmäispäivärahan poistamisesta maatalousyrittäjille aiheutuvasta etuudenmenetyksestä, hallituksen eduskunnalle annettavista esityksistä yrittäjien ja myös maatalousyrittäjien eläkkeiden alentamisesta maksujen laiminlyönnin yhteydessä sekä maatalousyrittäjien tapaturmavakuutusjärjestelmän rahoitusvastuun tarkistamisesta.

50. *Valtion osuus merimieseläkekassan menoista* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 145 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää merimieseläkelain (72/1956) 4 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion osuus merimieseläkemenoista on 1/3.

Eläkkeiden saajia arvioidaan vuoden 1998 lopussa olevan noin 8 620.

1998 määräraha 145 500 000
1997 määräraha 140 000 000
1996 tilinpäätös 133 800 000

51. *Valtion osuus maatalousyrittäjien eläkelaista johtuvista menoista* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 041 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää maatalousyrittäjien eläkelain (467/1969) 13 §:n ja sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain (1317/1990) 41 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtio korvaa maatalousyrittäjien eläkkeiden aiheuttamat kustannukset siltä osin kuin vakuutusmaksut ja sijoitusten tuotto eivät niihin riitä, ryhmähenkivakuutuksen korvausmenoista valtion osuus on kuitenkin 1/3. Valtion osuuden etuusmenoista arvioidaan vuonna 1998 olevan 75 %.

Luvun selvitysosan perusteluihin viitaten hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi maatalousyrittäjien eläkelain muuttamisesta, jolla maatalousyrittäjien eläketurvaa alennetaan siltä osin kuin maatalousyrittäjä on laiminlyönyt vakuutusmaksunsa. Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 5 000 000 mk.

Maksettavia eläkkeitä arvioidaan vuoden 1998 lopussa olevan noin 233 400 ja vakuutettuja noin 113 700.

1998 määräraha 2 041 000 000
1997 määräraha 2 050 000 000
1996 tilinpäätös 1 982 887 099

52. *Valtion osuus yrittäjien eläkelaista johtuvista menoista* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 440 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää yrittäjien eläkelain (468/1969) 10 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtio korvaa yrittäjäeläkkeiden aiheuttamat kustannukset siltä osin kuin vakuutusmaksurahasto ei niihin riitä.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi yrittäjäeläkejärjestelmän muuttamisesta, jolla yrittäjien eläketurvaa alennetaan siltä osin kuin yrittäjä

on laiminlyönyt vakuutusmaksunsa. Muutoksella ei ole välittömiä vaikutuksia valtion talouteen.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi yrittäjäeläkelain muuttamisesta siten, että maksujen perintää tehostetaan ja määrättäessä avoimia maksuja valtion osuutta varten, otetaan huomioon vain ne maksut, joiden osalta yrittäjä on todettu maksukyvyttömäksi. Esityksellä ei ole merkittäviä valtiontaloudellisia vaikutuksia vuonna 1998.

Yrittäjien eläkelain mukaisia eläkkeitä arvioidaan vuoden 1998 lopussa olevan noin 123 600.

1998 määräraha	440 000 000
1997 määräraha	490 000 000
1996 tilinpäätös	439 200 000

60. *Valtion osuus kansaneläkelaista johtuvista menoista* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 378 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kansaneläkelain (347/1956) 59 §:n ja 62 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen ja lapsen hoitotuesta annetun lain (444/1969), vammaistuesta annetun lain (124/1988) sekä eläkkeensaajien asumistuesta annetun lain (591/1978) mukaisten etuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Vuoden 1996 alusta toteutettiin kansaneläkkeen pohjaosan eläkevähenteisyys. Kansaneläkelaista poistettiin vuonna 1997 kansaneläkkeen pohjaosan ja lisäosan käsite. Tähän liittyen määriteltiin vuoden 1997 alusta Kansaneläkelaitoksen ja valtion rahoitusosuudet kansaneläkkeiden kokonaiskustannusten perusteella siten, että Kansaneläkelaitoksen osuus kansaneläkkeiden kustannuksista on 71 %. Valtio vastaa kustannuksista muilta osin.

Valtion on myös suoritettava ns. takuusuorituksena kansaneläkerahastoon sellainen määrä, että kansaneläkerahaston varat joulukuun vakuutusmaksutuotoilla vähennettynä kalenterivuoden päättyessä ovat vähintään 1/10 kansaneläkevakuutuksen vuotuisista kustannuksista. Kansaneläkelain 59 §:n 2 momentti on kuitenkin muutettu väliaikaisesti vuodesta 1995 alkaen siten, että kansaneläkerahaston edellä määriteltyjen varojen on kalenterivuoden päättyessä oltava vähintään 8 % kansaneläkevakuutuksen vuotuisista kustannuksista.

Hallitus antaa talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sairausvakuutuslain ja kansaneläkelain väliaikaisesta muuttamisesta siten, että kansaneläkerahaston varat ovat kalenterivuoden päättyessä vähintään 8 % kansaneläkevakuutuksen kustannuksista. Edelleen esityksen mukaan sallitaan tarvittaessa Kansaneläkelaitoksen sairausvakuutusrahaston ja kansaneläkerahaston varojen siirtäminen vähimmäismäärän ylittävältä osalta rahastosta toiseen väliaikaisesti vuonna 1998. Esityksessä määritellään myös vuodelta 1998 perittävä työnantajan kansaneläkemaksu. Esityksen mukaan yksityisen työnantajan kansaneläkemaksu on 2,40, 4,00 tai 4,90 % palkoista riippuen poistojen määrästä ja suhteesta maksettaviin palkkoihin. Kunnan, kuntayhtymän sekä kunnallisten liikelaitosten työnantajan kansaneläkemaksu on 3,15 % palkoista. Muiden julkisen sektorin työnantajien kansaneläkevakuutusmaksu on 3,95 % palkoista.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen Kansaneläkelaitoksen rahoituksen väliaikaisesta muuttamisesta vuonna 1998, jonka mukaan Kansaneläkelaitos saa vuonna 1998 arvonlisäveron tuotosta 2 400 000 000 mk, joka on vähennyksenä otettu huomioon määrärahan mitoituksessa.

Täyskustannusvastuun huomioonottaminen liikenne- ja tapaturmavakuutuksessa toteutetaan vuoden 1998 osalta perimällä maksu, joka keskimäärin vastaa vahingoittuneille julkisessa terveydenhuollossa aiheutuneita kustannuksia. Maksun tuotoksi arvioidaan 307 000 000 mk, mikä on vähennyksenä otettu huomioon määrärahan mitoituksessa.

Kun hallituksen esitykset on otettu huomioon, kansaneläkevakuutuksen menot ja valtionosuudet vuonna 1998 ovat seuraavat:

	Milj. mk
Etuusmenot	
Kansaneläkemenot	16 157
Muut etuusmenot	603
Yhteensä	16 760
Valtion osuudet	
Valtion osuus kansaneläkkeestä	4 028
Valtion osuus lapsen hoitotuista, vammaistuista ja eläkkeensaajien asumistuista	1 765
Valtion osuus kokonaismenoista (KEL 59 §)	585
Yhteensä	6 378

Kansaneläkkeensaajia arvioidaan vuoden 1998 lopussa olevan 1 029 000, joista 772 000

on vanhuuseläkkeensaajia, 233 000 työkyvyttömyyseläkkeensaajia ja 24 000 työttömyyseläkkeensaajia.

1998 määräraha 6 378 000 000
1997 määräraha 6 599 000 000
1996 tilinpäätös 5 351 091 841

20. Tapaturmavakuutus

53. *Valtion osuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 72 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain (1026/1981) 15 §:n ja sairausvakuutuslain mukaisen omavastuuajan korvaamisesta maatalousyrittäjille annetun lain (118/1991) 10 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannukset jakaantuvat perusturva- ja lisäturvaosuuteen. Lain mukaan valtion välitön osuus kokonaiskustannuksista on 33,8 %. Perusturvaosuus rahoitetaan Kansaneläkelaitoksen ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen kautta. Sairausvakuutuslain mukaisen omavastuuajan korvaamisesta maatalousyrittäjille aiheutuvat kustannukset maksetaan kokonaan valtion varoista.

Luvun 33.19 selvitysosan perusteluihin viitaten hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyen esityksen laiksi maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain muuttamisesta siten, että maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen rahoitusvastuuta tarkistetaan. Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 3 000 000 mk.

Täyskustannusvastuusta johtuva kokonaiskustannus on maatalousyrittäjän tapaturmavakuutuksessa arviolta 26 000 000 mk, josta aiheutuva valtion osuus on otettu määrärahan mitoituksessa huomioon.

Vakuutustapahtumien lukumääräksi vuonna 1998 arvioidaan noin 9 350.

1998 määräraha 72 000 000
1997 määräraha 87 000 000
1996 tilinpäätös 101 084 166

21. Rintamaveteraanieläkkeet

Selvitysosa: Rintamaveteraanien ja heidän omaistensa toimeentuloturvaa ja terveydenhuoltoa käsitellään luvuissa 33.21 ja 22. Luvun 33.21 momenteilta maksetaan toimeentuloturvaetuudet ja luvun 33.22 momenteilta maksetaan muun muassa sotainvalideille ja heidän omaisilleen korvauksia sekä korvataan ja maksetaan rintamaveteraanien ja heidän puolisoidensa kuntoutuksesta aiheutuvia menoja ja rahoitetaan sotainvalidien sairaskotien ja kuntoutus- ja hoitolaitosten ylläpitoa.

1998 määräraha 840 000 000
1997 määräraha 900 000 000
1996 tilinpäätös 947 122 314

52. *Rintamasotilaseläkkeet ja asumistuki* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 840 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää rintamasotilaseläkelain (119/1977) nojalla suoritettavien eläkkeiden, eläkkeensaajien asumistukilain (591/1978) nojalla rintamasotilaseläkkeisiin suoritettavien asumistukien sekä ulkomaille maksettavasta rintamalisästä annetun lain (988/1988) mukaisen rintamalisän maksamiseen.

Selvitysosa: Rintamalisän saajia arvioidaan olevan vuoden 1998 lopussa 174 000 ja ylimääräisen rintamalisän saajia 98 000.

53. *Rintamaveteraanien varhaiseläke* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 100 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää rintamaveteraanien varhaiseläkelain (13/1982) nojalla suoritettavien varhaiseläkkeiden maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon eläkekannan pieneneminen.

1998 määräraha..... 100 000
1997 määräraha..... 200 000
1996 tilinpäätös..... 505 113

22. Sotilasvammakorvaukset ja eräät kuntoutustoiminnan menot

50. *Sotilasvammakorvaukset* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 720 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää sotilasvammalain (404/1948) ja muiden siihen liittyvien lakien nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Pääosa sotilasvammakorvauksista muodostuu elinkoroista, täydennyskoroista, sairaanhoito- ja kuntoutuskustannuksista ja sotainvalidien leskille ja lapsille maksettavista huoltoeläkkeistä.

Elinkoron ja huoltoeläkkeiden saajia arvioidaan vuonna 1998 olevan 47 622, joista elinkoron saajia on 28 803.

1998 määräraha..... 1 720 000 000
1997 määräraha..... 1 755 000 000
1996 tilinpäätös..... 1 703 242 241

55. *Valtion korvaus sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 100 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää sotainvalidien kuntoutus- ja hoitolaitosten käyttökustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Sotainvalidien laitosten perustamiskustannukset sekä niistä vuonna 1998 aiheutuvat lainojen lyhennykset ja korot rahoitetaan ylläpitäjäyhteisöjen pääsääntöisesti 10 prosentin omavastuuta lukuunottamatta Raha-automaattiyhdistyksen tuotosta myönnettävillä avustuksilla.

Sotainvalidien laitosten hoitopaikkoja arvioidaan olevan yhteensä 1 535 ja sotainvalidien ja heidän aviopuolisoiden kesken jaettuja hoitopäiviä yhteensä 454 000. Tarjouskilpailulla pyritään hillitsemään laitosten hoitopäivä- ja hoitokäyntikertahintojen nousua sekä huolehtimaan kuntoutus- ja laitoshuoltopalvelujen laatuun liittyvistä tavoitteista. Korvaus käyttökustannuksiin suoritetaan hoitopäivä- ja hoitokäyntikertahinnoista tehtävän sopimuksen perusteella.

Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 240 000 000 mk, mikä otetaan huomioon myönnettäessä raha-automaattiavustuksia.

1998 määräraha..... 100 000 000
1997 määräraha..... 170 000 000
1996 tilinpäätös..... 184 678 132

56. *Valtionapu sotainvalidien puolisoiden kuntoutustoimintaan* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 13 100 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää sotainvalidien puolisoiden ja vaikeavammaista sotainvalidia hoitaneiden leskien sekä sotaleskien kuntoutustoimintamenojen maksamiseen sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien perusteiden mukaan.

Selvitysosa: Kuntoutettavien määrän arvioidaan vuonna 1998 olevan 1 500, josta sotaleskien osuus on noin 300. Kuntoutusjakson pituus on 2—3 viikkoa kuntoutettavaa kohti.

Tarjouskilpailulla pyritään hillitsemään kuntoutus- ja hoitolaitosten hoitopäivähintojen kustannusten nousua sekä huolehtimaan kuntoutuspalvelujen laatuun liittyvistä tavoitteista.

1998 määräraha..... 13 100 000
1997 määräraha..... 12 100 000
1996 tilinpäätös..... 12 100 000

57. *Rintama-avustus eräille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 600 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää sosiaali- ja terveysministeriön määräämin perustein rintama-avustuksen maksamiseen eräille vaikeissa olosuhteissa Virossa ja muualla entisen Neuvostoliiton alueella eläville, Suomen puolustusvoimissa vuosien 1939—1945 sotiin osallistuneille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille. Määrärahaa saa käyttää myös avustusten maksamisesta aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Avustuksen piirissä olevia arvioidaan vuonna 1998 olevan 640 henkilöä.

1998 määräraha..... 1 600 000
1997 määräraha..... 1 500 000
1996 tilinpäätös..... 2 200 000

59. *Valtionapu rintamaveteraanien kuntoutustoimintaan* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain (1184/1988) nojalla rintamaveteraanien kuntoutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös rintamaveteraanikuntoutuksen tutkimusmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 185 000 000 mk, joka rahoitetaan Raha-automaattiyhdistyksen tuottovaroista momentilta 33.92.59.

Tarjouskilpailulla pyritään hillitsemään kuntoutus- ja hoitolaitosten hoitopäivähintojen kustannusten nousua sekä huolehtimaan kuntoutuspalvelujen laatuun liittyvistä kysymyksistä.

Kuntoutettavien määrän arvioidaan vuonna 1998 olevan 30 550.

1998 määräraha..... 5 000 000
1997 määräraha..... 5 000 000
1996 tilinpäätös..... 5 000 000

23. Muu sodista kärsineiden turva

30. *Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 22 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää sotasiirtolaisten yhteiskunnallisesta huollosta annetun lain (423/1940) 6 §:n nojalla kunnille suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää Maikkulan vanhainkodista eri laitoksiin hoidettavaksi siirrettyjen huollettavien huolto- ja hoitokustannusten korvaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveydenhuollon laitoksiin sijoitettujen sotasiirtolaisten määrä vähenee ja sen arvioidaan vuonna 1998 olevan 145.

Määräraha jakautuu sekä korvausennakoiden että loppuerien maksamiseen.

1998 määräraha 22 000 000
1997 määräraha 23 000 000
1996 tilinpäätös 22 593 070

28. Muu toimeentuloturva

(30.) *Valtion korvaus kunnille eräiden Suomeen muuttavien henkilöiden toimeentulotuen sekä heille annetun sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannuksiin* (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti on poistettu talousarviosta ja sen määräraha on otettu huomioon momentin 34.07.30 laskelmissa.

50. *Sotilasavustus* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 60 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää sotilasavustuslain (781/1993) mukaisten sotilasavustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Sotilasavustuksen piirissä arvioidaan vuonna 1998 olevan noin 12 000 henkilöä.

1998 määräraha 60 000 000
1997 määräraha 52 000 000
1996 tilinpäätös 47 400 000

(29.) Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto

Selvitysosa: Luku on poistettu talousarviosta.

(61.) *Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto* (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti on poistettu talousarviosta ja sen määräraha on otettu huomioon momentin 34.07.61 laskelmissa.

32. Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto

Selvitysosa: Luvun momentit 30 ja 31 kuuluvat sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/1992, STVOL) piiriin. Näiden momenttien osalta on oheisessa taulukossa esitetty eräitä toiminnan laajuutta koskevia tietoja.

Ehkäisevä toiminta: Tavoitteena on terveyttä, elämänhallintaa ja itsenäistä selviytymistä tukevien olosuhteiden ja ympäristöjen luominen, ihmisten työ- ja toimintakyvyn edistäminen ja elämänlaadun ja elämänhallinnan parantaminen.

Erityistä toimintaa vaativia alueita ovat muun muassa lasten ja nuorten terveyden edistäminen ja syrjäytymisen ehkäisy, terveyserojen vähentäminen, asumisen ja elinympäristön kehittäminen, päihdepolitiikka ja työttömyydestä aiheutuvan syrjäytymisen ehkäisy.

Ihmisten työ- ja toimintakyvyn sekä elämänlaadun ylläpitämiseen ja parantamiseen vaikuttavat keskeisesti mielenterveyden edistäminen, tuki- ja liikuntaelinsairauksien ehkäisy, tapaturmien torjunta sekä terveellisten elämäntapojen tukeminen.

Kunnan eri hallintokuntien ja muiden tahojen, kuten järjestöjen, suunnitelmallisen ja tavoitteisen ehkäisevän toiminnan koordinoimiseksi laaditaan kunnan hyvinvointipoliittinen ohjelma.

Ympäristöterveydenhuollon toimintaedellytykset terveysvalvonnan toimeenpanemiseksi turvataan.

Sosiaali- ja terveyspalvelut: Tavoitteena on palvelujen kattavuuden sekä perustoimeentulon ja peruspalvelujen turvaaminen.

Sosiaali- ja terveydenhuollon toimivuutta ja taloudellisuutta parannetaan muuttamalla palvelurakennetta avohuoltopainotteiseksi, yhteensovittamalla toimintoja, tehostamalla voimavarojen käyttöä sekä lisäämällä tarkoituksenmukaista hoidon porrastusta.

Erityistä huomiota kiinnitetään mielenterveystyöhön, lasten ja nuorten terveen kehityksen edistämiseen ja syrjäytymisen ehkäisyyn sekä sosiaalityöhön.

Lähipalveluja kehittämällä toteutetaan sosiaali- ja terveydenhuollon yhteinen alueellinen väestövastuu peruspalveluista ja samalla lisätään asukkaiden osallistumismahdollisuuksia.

Lastensuojelun suurten kustannusten tasausjärjestelmä pyritään toteuttamaan kuntien yhteistoiminnan pohjalta.

Kuntien järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon eräitä laajuustietoja

	Arvio 1997	Arvio 1998
Kunnallinen toimeentuloturva		
Toimeentulotuki, kotitalouksien määrä	360 000	325 000
Toimeentulotuki, saajien määrä	615 000	555 000
Ehkäisevä toimeentulotuki, saajien määrä	22 000	22 000
Elatustuki, saajien määrä.	105 000	105 000
Sosiaalipalvelut		
Lasten päivähoito, paikkojen määrä	214 000	214 000
Lasten kotihoidon tuki, saajia keskimäärin	77 000	77 000
Kodinhoitoapu, kotitalouksien määrä	135 000	135 000
Tukipalvelut, saajien määrä	119 000	120 000
Vanhainkodit, paikkojen määrä	23 000	23 000
Omaishoidontuki, saajien määrä	19 000	20 000
Vanhusten palveluasuminen, asuntojen määrä	15 000	15 500
Kehitysvammaisten palveluasuminen, asuntojen määrä	5 200	5 800
Kehitysvammaisten laitoshuolto, paikkojen määrä	3 100	3 000
Kansanterveystyö		
Sairaansijojen määrä	22 500	22 500
Avohoitokäynnit lääkärillä (milj.)	9,8	10,4
Terveyden- ja sairaanhoitaja, käyntien määrä (milj.)	10,8	10,9
Hammashuolto, käyntien määrä (milj.)	5,0	5,2
Valvottu kotisairaanhoito, käyntien määrä (milj.)	3,5	3,6
Erikoissairaanhoito		
Sairaansijojen määrä	22 000	22 000
Hoitopäivien määrä (milj.)	6,4	6,2
Hoitojaksojen määrä (milj.)	1,0	1,1
Keskimääräinen hoitojakso (päiviä)	6,4	5,6
Avohoitokäyntien määrä (milj.)	5,9	6,0

30. *Valtionosuus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 12 864 700 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää eräiden sosiaali- ja terveydenhuollon lakien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/1992) ja sen nojalla annetussa valtakunnallisessa suunnitelmassa hyväksyttyjen käyttökustannusten valtionosuuksien maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös kuntien valtionosuuslain mukaisten tasausten maksamiseen.

Selvitysosa: Luvun 26.97 perusteluihin viitaten määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 741 000 000 mk valtionosuuden alentamisen johdosta.

Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 4 900 000 mk laitoshoitoa koskevan lainsäädännön 1.4.1995 tapahtuneen muuttamisen johdosta.

Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 3 000 000 mk siirtona momentille 29.40.30 johtuen vaikeimmin kehitysvammaisten opetuksen siirtämisestä opetusviranomaisten tehtäväksi 1.8.1997.

Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 75 000 000 mk terveydenhuollon rakenteiden ja organisaatioiden uudistamisen johdosta.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sosiaalihuoltolain (710/1982) muuttamisesta siten, että omaishoitajana toimivalle henkilölle järjestetään 1.1.1998 lukien vapaata vähintään vuorokausi sellaista kuukautta kohti, jonka aikana hän on sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 19 700 000 mk lainmuutoksen johdosta.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi toimeentulotuesta, joka tulee voimaan 1.3.1998 lukien. Samassa yhteydessä toimeentulotuen perusosalla katettaviin menoihin sisällytetään 7 prosenttia kohtuullisista asumismenoista. Uudistuksen yhteydessä alennetaan myös lasten perusosien määriä. Toimeentulotuen perusosan markkamääräisestä tasosta ja indeksikorotuksista säädetään erikseen. Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 64 000 000 mk.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/1992) muuttamisesta siten, että siltä osin kuin asumistuen ja toimeentulotuen yhteensovittaminen sekä toimeentulotuen tarkistukset vähentävät kuntien toimeentulotukimenoja, vähennys otetaan huomioon kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuudessa korottomalla sosiaali- ja terveydenhuollon laskennallisiin kustannuksiin perustuvaa kunnan omarahoitusosuutta 46 markalla kutakin kunnan asukasta kohti. Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 236 000 000 mk lainmuutoksen johdosta.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvät esitykset laeiksi sairausvakuutuslain (364/1963) muuttamisesta sekä lääkelain (395/1987), sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) ja erikoissairaanhoitolain (1062/1989) väliaikaisesta muuttamisesta 1.1.1998 lukien siten, että kalliit ja käyttötarkoitukseltaan vielä vakiintumattomat lääkkeet voidaan luovuttaa sairaala-apteekista ja lääkekeskuksesta. Muutos on voimassa 31.12.1998 saakka. Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 40 000 000 mk lainmuutosten johdosta siten, että sosiaali- ja terveydenhuollon laskennallisiin kustannuksiin perustuvaa kunnan omarahoitusosuutta vähennetään kahdeksalla markalla kutakin kunnan asukasta kohden.

Luvun 26.97 perusteluihin viitaten määrärahan mitoituksessa on sosiaali- ja terveysministeriön osuutena otettu huomioon 1 516 200 000 mk verotuloihin perustuvana valtionosuuksien tasauslisänä ja 189 100 000 mk kuntien valtionosuuslainsäädännön muuttamiseen liittyvänä siirtymätasauslisänä sekä 1 884 500 000 mk verotuloihin perustuvana valtionosuuksien tasausvähennyksenä ja 130 700 000 mk kuntien valtionosuuslainsäädännön muuttamiseen liittyvänä siirtymätasausvähennyksenä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuus lasketaan sosiaalihuollon ja terveydenhuollon laskennallisten kustannusten ja kunnan omarahoitusosuuden perusteella. Valtionosuus suoritetaan yhtenä kokonaisuutena. Kunnalle maksettavassa valtionosuudessa otetaan huomioon sosiaali- ja terveysministeriön osuus kuntien valtionosuuslain mukaisista tasauksista.

Sosiaalihuollon laskennalliset kustannukset määritellään kunnan asukasluvun, ikärakenteen, palvelu- ja jalostusaloilla työskentelevien osuuden, työttömyysasteen ja työttömien lukumäärän mukaan. Kunnan valtionosuutta laskettaessa ovat sosiaalihuollon ikäryhmittäiset laskennalliset kustannukset kunnan asukasta kohti vuonna 1998 seuraavat:

0—6-vuotiaat	23 564
7—64-vuotiaat	1 512
65—74-vuotiaat	2 887
75—84-vuotiaat	16 040
85 vuotta täyttäneet	44 828

Työttömien lukumäärän mukaan määräytyvät laskennalliset kustannukset kunnan työtöntä kohden ovat 2 002 mk ja työttömyysasteen mukaan määräytyvät laskennalliset kustannukset kunnan asukasta kohden 182 mk vuonna 1998.

Terveydenhuollon laskennalliset kustannukset määritellään kunnan asukasluvun, ikärakenteen ja asukkaiden sairastavuuden mukaan. Kunnan valtionosuutta laskettaessa ovat terveydenhuollon ikäryhmittäiset laskennalliset kustannukset kunnan asukasta kohti vuonna 1998 seuraavat:

0—6-vuotiaat	2 780
7—64-vuotiaat	3 100
65—74-vuotiaat	7 446
75—84-vuotiaat	14 024
85 vuotta täyttäneet	23 639

Sairastavuuden mukaan määräytyvät laskennalliset kustannukset kunnan asukasta kohden ovat 1 355 mk vuonna 1998.

Lisäksi kunnan laskennallisiin kustannuksiin voi vaikuttaa syrjäisyyskerroin.

Kunnan omarahoitusosuus on 8 233 mk kunnan asukasta kohden vuonna 1998.

1998 määräraha	12 864 700 000
1997 määräraha	13 548 000 000
1996 tilinpäätös	15 945 341 205

31. *Valtionosuus kunnille sosiaali- ja terveyspalvelujen perustamiskustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 385 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää eräiden sosiaali- ja terveydenhuollon lakien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain ja sen nojalla annetun valtakunnallisen suunnitelman mukaisiin sosiaali- ja terveyspalvelujen perustamishankkeisiin suoritettavan valtionosuuden maksamiseen.

Vuonna 1998 saadaan vahvistaa kokonaiskustannuksiltaan vähintään 2 000 000 markan määräisiä perustamishankkeita sekä STVOL:n 21 §:n 2 momentissa tarkoitettuja hankkeita siten, että niiden valtionosuuteen oikeuttavat enimmäiskustannukset ovat yhteensä enintään 710 000 000 mk.

Selvitysosa: Kunnille ja kuntayhtymille suoritetaan vuosina 1993—1995 vahvistettujen perustamishankkeiden kustannuksiin valtionosuutta 25—70 % ja myöhempinä vuosina vahvistettujen perustamishankkeiden kustannuksiin 25—50 % kustannuksista. Keskimääräinen valtionosuus on vuosina 1993—1995 vahvistettujen perustamishankkeiden osalta 50 % ja myöhempinä vuosina vahvistettujen perustamishankkeiden osalta 42 % kustannuksista.

Vuonna 1998 vahvistettavien perustamishankkeiden valtionosuuteen oikeuttavista enimmäiskustannuksista on kokonaiskustannuksiltaan 2 000 000—25 000 000 markan hankkeiden osuus 684 900 000 mk ja yli 25 000 000 markan määräisten hankkeiden osuus 25 100 000 mk.

Vuonna 1998 vahvistettavista perustamishankkeista arvioidaan aiheutuvan menoja valtiolle 190 000 000 mk vuonna 1998, 91 000 000 mk vuonna 1999 ja 19 000 000 mk vuonna 2000. Vuosina 1993—1997 vahvistetuista perustamishankkeista arvioidaan aiheutuvan menoja valtiolle 195 000 000 mk vuonna 1998, 16 000 000 mk vuonna 1999 ja 3 000 000 mk vuonna 2000.

1998 määräraha	385 000 000
1997 määräraha	421 000 000
1996 tilinpäätös	499 780 511

32. *Valtion korvaus erikoissairaanhoitolain mukaiseen tutkimustoimintaan* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 360 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää erikoissairaanhoitolain (1062/1989) 47 §:n mukaisen tutkimustoiminnan valtion korvauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu.

Sairaanhoitopiirin kuntayhtymälle, jossa on yliopistollinen sairaala, suoritetaan valtion varoista laskennallisin perustein korvausta terveystieteellisestä tutkimustoiminnasta aiheutuviin kustannuksiin. Korvaus on tarkoitettu myös yliopistosairaalan erityisvastuualueen muiden terveydenhuollon yksiköiden tutkimustoiminnan tukemiseen.

1998 määräraha	360 000 000
1997 määräraha	360 000 000
1996 tilinpäätös	663 881 002

33. *Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille lääkäreiden koulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 390 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää erikoissairaanhoitolain (1062/1989) 47 ja 47 a §:n mukaisen valtion korvauksen maksamiseen lääkärikoulutukseen.

Selvitysosa: Terveydenhuollon toimintayksikölle, joka antaa lääkärin peruskoulutusta, perusterveydenhuollon lisäkoulutusta tai erikoislääkärikoulutusta, suoritetaan valtion varoista laskennallinen korvaus koulutuksen aiheuttamiin kustannuksiin.

1998 määräraha 390 000 000
1997 määräraha 389 800 000
1996 tilinpäätös 30 490 752

34. *Valtion korvaus kunnille mielentilatutkimuspotilaista sekä potilassiirroista aiheutuviin kustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 16 600 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää mielenterveyslain (1116/1990) 32 §:n mukaisten valtion korvausten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös Suomen ja Ruotsin välillä solmitun sopimuksen mukaisista potilassiirroista kunnille ja kuntayhtymille sekä Ruotsin valtiolle aiheutuviin kustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen.

1998 määräraha 16 600 000
1997 määräraha 17 000 000
1996 tilinpäätös 12 827 548

36. *Valtionavustus eräiden sosiaali- ja terveyspalveluhankkeiden kustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 11 700 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää eräiden sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeiden rahoittamisesta annetun lain (1113/1985) nojalla pääkaupunkiseudun kunnille hankkeiden kustannuksiin suoritettavan valtionavustuksen ja koron maksamiseen.

Selvitysosa: Kunnille suoritetaan vuonna 1989 hyväksyttyjen hankkeiden kustannuksiin valtionavustusta 29—66 % kustannuksista ja aikaisempina vuosina hyväksyttyjen hankkeiden kustannuksiin 31—64 % kustannuksista. Keskimääräinen valtionavustus on 36 % kustannuksista.

Maksamattoman valtionavustuksen määrästä maksettava korko on Suomen Pankin peruskorko vähennettynä kahdella prosenttiyksiköllä.

Hyväksytyistä ennen vuotta 1990 aloitetuista hankkeista arvioidaan aiheutuvan menoja valtiolle vuosina 1999—2001 yhteensä 11 900 000 mk.

1998 määräraha 11 700 000
1997 määräraha 20 700 000
1996 tilinpäätös 35 374 158

38. *Valtionosuuden loppuerät kunnille sosiaali- ja terveyspalvelujen eräisiin käyttökustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 9 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää eräiden sosiaali- ja terveydenhuollon lakien, kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta annetun lain (64/1986) sekä sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (677/1982, SVOL) ja sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/1992) nojalla kunnille ennen vuotta 1993 aiheutuneisiin toimeentuloturvan kustannuksiin, lasten kotona tapahtuvan hoidon tukemiseen sekä osittaisen lasten kotihoidon tuen maksamiseen ja sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä ympäristönsuojelun hallinnon käyttökustannuksiin suoritettavan valtionosuuden maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös ympäristönsuojelun hallinnon käyttökustannuksiin vuotta 1990 aikaisemmilta vuosilta suoritettavien valtionosuuksien loppuerien maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/1992) muuttamisesta siten, että ennen vuotta 1993 aiheutuneiden sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten vuosille 1993—1997 jaksotettujen loppuerien vuodelle 1998 siirretty erä siirretään maksettavaksi vuonna 1999. Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 66 000 000 mk lainmuutoksen johdosta.

Käyttökustannushankkeiden aloittamisvaltuuden nojalla ennen vuotta 1993 aloitetuista SVOL:n mukaisista käyttökustannushankkeista arvioidaan aiheutuvan menoja valtiolle 1 200 000 mk vuonna 1998 ja 500 000 mk vuonna 1999.

1998 määräraha 9 000 000
1997 määräraha 75 000 000
1996 tilinpäätös 71 968 952

39. *Valtionosuuden loppuerät kunnille sosiaali- ja terveyspalvelujen eräisiin perustamiskustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää eräiden sosiaali- ja terveydenhuollon lakien, kuntien ympäristön-

suojelun hallinnosta annetun lain (64/1986) sekä sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (677/1982) nojalla kunnille ennen vuotta 1993 aloitetuista sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä ympäristönsuojelun hallinnon perustamiskustannushankkeista aiheutuviin kustannuksiin suoritettavan valtionosuuden maksamiseen.

Vuonna 1998 saadaan hyväksyä ennen vuotta 1990 hyväksyttyjen perustamiskustannushankkeiden toteuttamisohjelmien muutoksia siten, että niiden kokonaiskustannusarviot ovat yhteensä enintään 10 000 000 mk.

Selvitysosa: Perustamiskustannushankkeiden aloittamisvaltuuden nojalla ennen vuotta 1990 hyväksyttyjen perustamiskustannushankkeiden toteuttamisohjelmien muutoksista arvioidaan aiheutuvan menoja valtiolle 5 000 000 mk vuonna 1998. Vastaavien valtuuksien nojalla ennen vuotta 1993 aloitetuista SVOL:n mukaisista perustamiskustannushankkeista arvioidaan aiheutuvan menoja valtiolle 1 000 000 mk vuonna 1998.

1998	määräraha	6 000 000
1997	määräraha	23 100 000
1996	tilinpäätös	38 110 651

53. Terveyskasvatus ja -valvonta

23. *Terveysvalvonta* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää terveydensuojelulain (763/1994), elintarvikelain (361/1995), geenitekniikkalain (377/1995) ja kemikaalilain (744/1989) edellyttämästä terveysvalvonnasta, terveysvalvontatutkimuksesta ja henkilöstön jatko- ja täydennyskoulutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää lyhytaikaisiin tehtäviin tarvittavan henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa: Osa menoista voidaan kattaa tuloilla, jotka on otettu huomioon momentilla 12.33.99.

1998	määräraha	5 000 000
1997	määräraha	5 000 000
1996	tilinpäätös	3 500 000

24. *Tartuntatautien valvonta* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää tartuntatautien ehkäisyn ja valistustoiminnan, yllättävien epidemioiden selvittämisen ja seurannan sekä näiden edellyttämän kansainvälisen yhteistyön aiheuttamien menojen maksamiseen.

1998	määräraha	5 000 000
1997	määräraha	5 000 000
1996	tilinpäätös	4 881 913

50. *Terveyskasvatus sekä päihteiden käytön ja tupakoinnin vähentäminen* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 30 825 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää terveyskasvatuksesta sekä toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain (693/1976) 27 §:ssä tarkoitetusta toiminnasta ja raittiustyölain (828/1982) 10 §:n 1 kohdan nojalla päihteiden käytöstä aiheutuvien haittojen ehkäisemistä tarkoittavasta toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää alkoholitiedotuksesta ja -valistuksesta aiheutuviin menoihin. Määrärahaa saa käyttää lyhytaikaisiin tehtäviin tarvittavan henkilökunnan palkkaamiseen.

Selvitysosa: Momentin numerotunnus on muutettu.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut terveyden edistämiselle, tupakoinnin ja päihteiden käytön vähentämiselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1998:

Terveydenedistämisen rakenteiden vahvistaminen: Tavoitteena on voimavarojen käytön tehostaminen ja toimintojen kehittäminen kokoamalla valtionhallinnon ja järjestöjen toimintoja ja edistämällä osaamiskeskusten syntyä.

Tupakoimattomuus: Tavoitteena on nuorten tupakoinnin aloittamisen ehkäisy, pakkotupakoinnin väheneminen työpaikoilla, kodeissa ja ravintoloissa, ja tupakoinnin lopettamisen tukeminen yleisesti tupakoivissa väestöryhmissä, muun muassa ammatillisissa oppilaitoksissa. Toimenpiteiden seurauksena tupakkatuotteiden kokonaiskulutus supistuu 2 %.

Päihdehaittojen vähentäminen: Tavoitteena on nuorten alkoholin humalakäytön yleistymisen ja alkoholin kokonaiskulutuksen kasvun pysäyttäminen.

Terveellisen ravitsemuksen edistäminen: Tavoitteena on väestön ravitsemuksen kohentuminen siten, että liikapainoisten osuus väestössä vähenee, suolan käyttö edelleen vähenee, ravintokuitujen käyttö lisääntyy ja rasvan laatu kehittyy terveyttä edistävään suuntaan. Lasten ja nuorten ravitsemuksen laatua parannetaan päiväkoti- ja kouluruokailua kehittämällä.

Tapaturmien ja tuki- ja liikuntaelinsairauksien ehkäisy: Tavoitteena on luoda tietojärjestelmä ja kehittää toimivat organisatoriset rakenteet koti- ja vapaa-ajan tapaturmien sekä tuki- ja liikuntaelinsairauksien torjuntaan.

Mielenterveyden edistäminen: Tavoitteena on lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin vaikuttavien tekijöiden tunnistaminen ja toimintaohjelman luominen, väestön ihmissuhteiden ja seksuaalisen terveyden edistäminen, syrjäytymisvaarassa olevien omatoiminen terveyden edistäminen sekä masennuksen ja itsemurhien vähentyminen.

Toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain 27 §:n 1 momentin mukaan valtion tulo- ja menoarvioon on otettava määräraha, joka vastaa vähintään 0,45 % tupakkaveron arvioidusta vuotuisesta tuotosta.

Vuoden 1998 talousarvion määräraha vastaa 0,75 % tupakkaveron arvioidusta tuotosta. Raittiustyölain mukainen määräraha vastaa 50 penniä asukasta kohti laskettuna.

Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 2 300 000 mk alkoholitiedotuksen ja -valistuksen siirtona momentilta 33.02.21.

1998 määräraha 30 825 000
1997 määräraha 32 850 000
1996 tilinpäätös 27 500 000

57. Lomatoiminta

40. *Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 676 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää maatalousyrittäjien lomituspalvelulain (1231/1996) 35 §:ssä tarkoitettuihin lomituspalvelujen käyttökustannuksiin lain 37 §:n nojalla kunnille suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Maatalousyrittäjän vuosiloma on 22 päivää.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän vuosilomatoimintaan 431 700 000 mk, sijaisaputoimintaan 233 700 000 mk ja maksulliseen lomittaja-apuun 10 600 000 mk.

Määrärahasta arvioidaan tarvittavan 646 000 000 mk valtion korvausten ennakoiden ja 30 000 000 mk valtion korvausten loppuerien maksamiseen.

Maatalousyrittäjien lomituspalvelutoimintojen laajuustietoja

	Arvio 1997	Arvio 1998
Vuosilomaan oikeutettuja	57 300	56 000
Vuosilomapäivien lukumäärä ..	1 023 600	1 176 000
Sijaisavun saajia	17 300	16 600
Sijaisapupäivien lukumäärä ...	605 000	581 000
Maksullisen lomittaja-avun käyttäjiä	4 500	4 500
Maksullisten lomittaja-aputuntien lukumäärä	218 400	218 400

1998 määräraha 676 000 000
1997 määräraha 676 000 000
1996 tilinpäätös 900 381 981

42. *Valtion korvaus pienyrittäjien vuosilomajärjestelmän kustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 100 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää pienyrittäjän vuosilomarahasta annetun lain (408/1977) 12 §:n nojalla pienyrittäjien vuosilomatoiminnasta aiheutuneisiin kustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi pienyrittäjän vuosilomarahasta annetun lain soveltamatta jättämisestä annetun lain (1364/1995) 1 ja 2 §:n muuttamisesta. Sen mukaan pienyrittäjän vuosilomarahalakia ei sovelleta vuosina 1998—1999. Määrärahaa käytetään vuosilomatoiminnasta ennen 1.4.1994 aiheutuneiden kustannusten loppuerien maksamiseen.

1998 määräraha	100 000
1997 määräraha	100 000
1996 tilinpäätös	16 950

50. *Valtion korvaus Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle ja kunnille maatalousyrittäjien lomituspalvelujen hallintomenoihin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 90 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää maatalousyrittäjien lomituspalvelulain 31 ja 32 §:n nojalla Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle ja kunnille lomituspalvelujen hallinnon järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 3 000 000 mk paikallisyksiköiden yhteistoiminta-alueiden lisääntymisen ja hallinnon tehostumisen aiheuttamana kustannussäästönä.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän 7 800 000 mk Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen ja 82 200 000 mk kuntien lomituspalvelujen hallinnon kustannuksiin.

Maatalousyrittäjien lomituspalvelujen hallinnon ja henkilöstön laajuustietoja

	Arvio 1997	Arvio 1998
Koko- ja osapäiväisiä toimihenkilöitä Maatalousyrittäjien eläkelaitoksessa	7	7
Paikallisyksiköitä lomituspalvelujen toteutuksessa	376	360
Kokopäiväisiä virkoja kunnissa	160	120
Osapäiväisiä virkoja kunnissa	240	240
Johtavia lomittajia	320	320
Vakinaisia lomittajia kunnissa	6 500	6 000

1998 määräraha	90 000 000
1997 määräraha	93 000 000
1996 tilinpäätös	2 700 000

92. Raha-automaattiyhdistyksen tuoton käyttö

Selvitysosa: Raha-automaattiasetuksen (676/1967) 29 §:n 1 momentin mukaisesti valtion talousarvioon otetaan vuosittain määräraha, jonka arvioidaan vastaavan Raha-automaattiyhdistyksen puhtaasta tuotosta asianomaisena varainhoitovuonna avustuksina jaettavaa määrää. Raha-automaattiyhdistyksen tehtyä sille toimitettujen hakemusten pohjalta jakoehdotuksensa valtioneuvosto sosiaali- ja terveysministeriön esittelystä jakaa määrärahan avustuksina asetuksessa tarkemmin mainituille oikeuskelpoisille yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille.

Raha-automaattiyhdistyksen tuotosta jaettiin vuonna 1997 avustuksia noin 1 454 milj. mk 955 yhteisölle ja säätiölle terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen. Kun lisäksi osoitettiin 165 milj. mk Valtiokonttorin käytettäväksi rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menoihin, oli Raha-automaattiyhdistyksen tuoton käyttö yhteensä noin 1 619 milj. mk. Vuoden 1996 tuottoa jäi myöhemmin käytettäväksi noin 216 milj. mk.

Vuoden 1997 avustuksista oli yleisavustuksia 708 milj. mk (1996 609), investointiavustuksia 469 (512) milj. mk ja kokeilu- ja projektiavustuksia 277 (288) milj. mk. Avustuksista kohdistui järjestötoimintaan 427 (409) milj. mk, tuki- ja palveluasumiseen 369 (367) milj. mk, sosiaali- ja terveyspalveluihin 554 (530) milj. mk ja loma-, kurssi- ja leiritoimintaan 104 (103) milj. mk.

Raha-automaattiyhdistyksen tuotosta arvioidaan vuonna 1998 jaettavan avustuksina 1 545 milj. mk. Valtiokonttorin käyttöön osoitetaan lisäksi 185 milj. mk käytettäväksi rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menoihin ja 5 milj. mk eräiden sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutukseen. Yhteensä tuoton käyttö olisi vuonna 1998 1 735 milj. mk. Vuoden 1997 tuottoa jäisi myöhemmin käytettäväksi noin 250 milj. mk.

Myönnettävistä avustuksista 1 545 milj. markasta kohdistuu 240 milj. mk sotainvalidien sairaskotien käyttökustannusten rahoittamiseen, noin 100 milj. mk hallituksen työllisyysohjelmaan ja julkisten rakennusten peruskorjausohjelman toteuttamiseen, noin 65 milj. mk erilaisiin Raha-automaattiyhdistyksen rahoitettavaksi siirtyneisiin valtionavustuksiin, 10 milj. mk kolmivuotiseen (1997—1999) veteraanikuntoutuksen kehittämisprojektiin ja noin 1 090 milj. mk perinteiseen kansalaisjärjestötoimintaan ja palvelutuotantoon.

Avustuksia myönnetään lisäksi 40 milj. mk eräisiin investointijärjestelyihin.

Hallitus antaa talousarvioesitykseen liittyvän esityksen rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain (1184/1988) muuttamiseksi

siten, että kuntoutukseen voidaan vuosina 1998 ja 1999 käyttää Raha-automaattiyhdistyksen tuottoa.

50. *Avustukset yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 545 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää raha-automaattiasetuksen (676/1967) 29 §:n 1 momentissa mainittuihin tarkoituksiin.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut avustustoiminnalle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 1998:

Kansalaisjärjestötoiminta: Toiminta-avustuksilla turvataan järjestöjen keskeisten tiedotus-, neuvonta-, koulutus- ja kehittämistoimintojen jatkumisen edellytykset. Toiminnassa korostetaan vapaaehtoisuutta ja omatoimisuutta sekä tavoite- ja päämäärätietoisuutta.

Ehkäisevällä toiminnalla pyritään vähentämään sosiaalista hyvinvointia uhkaavia tekijöitä ja huono-osaisuutta sekä elämäntapoihin tai ravintotottumuksiin liittyvää sairastavuutta ja vammautumista. Toiminnassa panostetaan muun muassa syrjäytymiskehityksen ja mielenterveysongelmien ehkäisyyn sekä sydän- ja verisuonisairauksien, tuki- ja liikuntaelinsairauksien, tapaturmien ja syövän ehkäisyyn.

Sosiaali- ja terveyspalvelut: Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen muuttamista avohuoltopainotteiseksi tuetaan samoin tuetaan erilaisia välimuotoisia palveluja.

Kokeilu- ja kehittämisavustuksia kohdistetaan erityisesti mielenterveys- ja päihdeongelmaisten, vaikeavammaisten, nuorten työttömien ja vaikeuksissa olevien perheiden sekä veteraanien itsenäistä selviytymistä tukeviin projekteihin.

Palvelu- ja tukiasuminen: Avustettavaksi otetaan 1 800 palveluasuntoa ja 350 tukiasuntoa rahoittamalla rakentamista, peruskorjaamista tai ostamista.

Kotipalvelu-, tukihenkilö- ja kriisipalvelutoimintojen sekä päivätoiminnan avustuksia lisätään. Asumisen tukiratkaisuja ja omaistoimintaa tuetaan.

1998 määräraha 1 545 000 000
1997 määräraha 1 465 000 000
1996 tilinpäätös 1 408 581 000

58. *Eräät kuntoutustoiminnan menot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutuksesta. Kuntoutusta järjestetään laitos- ja avokuntoutuksena pääsääntöisesti samoissa kuntoutus- ja hoitolaitoksissa kuin veteraanikuntoutustakin. Kuntoutuksen laatu ja kustannukset ovat samaa tasoa veteraanikuntoutuksen kanssa. Kuntoutettavien määrän arvioidan olevan vuonna 1998 750 henkilöä.

1998 määräraha 5 000 000

59. *Rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 185 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain (1184/1988) nojalla rintamaveteraanien kuntoutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on muutettu kaksivuotiseksi siirtomäärärahaksi. Määräraha vähentää vastaavasti määrärahan tarvetta momentilla 33.22.59. Tämän lisäksi kuntoutustoimintaa kehitetään ja uusia toimintamalleja kokeillaan momentilta 33.92.50 myönnettävillä avustuksilla.

1998 määräraha 185 000 000
1997 määräraha 165 000 000
1996 tilinpäätös 165 000 000

99. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut menot

67. *Kansainväliset jäsenmaksut ja maksuosuudet* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 22 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen, maksuosuuksien ja erityisohjelmien tukemisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

1998 määräraha 22 500 000
1997 määräraha 22 000 000
1996 tilinpäätös 20 090 483

Pääluokan 33 menot luvuittain vuosina 1996—1998

		v. 1996 tilinpäätös 1000 mk	v. 1997 talousarvio 1000 mk	v. 1998 esitys 1000 mk	Muutos 1997—1998 ± 1000 mk	± %
01.	Sosiaali- ja terveysministeriö (400)	142 187	175 438	194 500	+ 19 062	+ 11
02.	Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus (400)	106 392	112 910	103 000	— 9 910	— 9
03.	Työttömyysturvalautakunta (400)	8 635	8 699	8 700	+ 1	+ 0
04.	Tarkastuslautakunta (090)	8 311	8 271	8 270	— 1	— 0
(05.)	Tapaturmavirasto (400)	27 010	—	—	—	—
06.	Terveydenhuollon oikeusturvakeskus (400)	10 101	10 100	10 100	—	—
07.	Työterveyslaitos (450)	165 795	176 500	177 500	+ 1 000	+ 1
08.	Kansanterveyslaitos (450)	197 765	171 778	168 928	— 2 850	— 2
09.	Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus (450)	22 330	22 330	18 741	— 3 589	— 16
10.	Säteilyturvakeskus (450)	81 904	80 850	81 739	+ 889	+ 1
11.	Lääkelaitos (450)	15 198	8 217	7 721	— 496	— 6
12.	Valtion koulukodit (420)	13 667	8 373	3 573	— 4 800	— 57
13.	Työsuojelun piirihallinto (400)	103 981	104 879	105 500	+ 621	+ 1
14.	Valtion mielisairaalat (480)	9 080	9 020	7 020	— 2 000	— 22
15.	Perhekustannusten tasaus (410)	8 405 018	8 395 000	8 361 000	— 34 000	— 0
16.	Yleinen perhe-eläke (410)	246 165	248 000	247 000	— 1 000	— 0
17.	Työttömyysturva (410)	7 618 489	6 060 000	5 209 000	— 851 000	— 14
18.	Sairausvakuutus (410)	6 512	10 000	300 000	+ 290 000	+2 900
19.	Eläkevakuutus (410)	7 906 979	9 279 000	9 004 500	— 274 500	— 3
20.	Tapaturmavakuutus (410)	101 084	87 000	72 000	— 15 000	— 17
21.	Rintamaveteraanieläkkeet (410)	947 627	900 200	840 100	— 60 100	— 7
22.	Sotilasvammakorvaukset ja eräät kuntoutustoiminnan menot (410)	1 915 509	1 943 600	1 839 700	— 103 900	— 5
23.	Muu sodista kärsineiden turva (410)	22 593	23 000	22 000	— 1 000	— 4
28.	Muu toimeentuloturva (410)	53 400	52 000	60 000	+ 8 000	+ 15
32.	Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto (420)	17 297 775	14 854 600	14 043 000	— 811 600	— 5
53.	Terveyskasvatus ja -valvonta (470)	52 032	42 850	40 825	— 2 025	— 5
57.	Lomatoiminta (420)	903 099	769 100	766 100	— 3 000	— 0
92.	Raha-automaattiyhdistyksen tuoton käyttö (420)	1 573 581	1 630 000	1 735 000	+ 105 000	+ 6
99.	Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut menot (400)	20 810	22 000	22 500	+ 500	+ 2
	Yhteensä	47 983 030	45 213 715	43 458 017	—1 755 698	— 4

Pääluokka 34
TYÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Hallinnonalan kokonaishenkilöstömäärän arvioidaan vuonna 1998 olevan 3 850 henkilötyövuotta.

Työhallinnon tehtävänä on edistää työn ja työntekijöiden määrällistä, laadullista ja alueellista yhteensovittamista, työvoimavarojen kehittämistä työmarkkinoiden ja työelämän muutostarpeita vastaavasti sekä vaikuttaa työvoiman kysyntään valikoivin toimenpitein. Tehtävän toteuttamiseksi työhallinto harjoittaa työnvälitystä ja ammatinvalinnanohjausta sekä järjestää työvoimapoliittista aikuiskoulutusta ja tuettuja työpaikkoja. Maahanmuuttajien osalta työhallinnon tehtävänä on edistää sosiaalista, taloudellista ja kulttuurista tasaarvoa, osallistumista ja kotoutumista yhteiskuntaan sekä ehkäistä syrjäytymistä.

Työhallinnon strategiset linjaukset ovat:

1) talouskasvua tukevalla ja työmarkkinoiden toimivuutta edistävällä työpolitiikalla varmistetaan työvoiman saatavuus ja parannetaan työllistymistä yleisille työmarkkinoille,

2) vahvistetaan työpolitiikan vaikuttavuutta aluetasolla,

3) parannetaan heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistymisedellytyksiä ja osallistumismahdollisuuksia työelämään ja yhteiskuntaan ja

4) suunnataan kehittämistyö ensisijaisesti toiminnan vaikuttavuuden ja laadun parantamiseen.

Työhallinnossa toteutetaan työvoimapoliittisen järjestelmän uudistus. Sen toimeenpano alkaa vuoden 1998 alusta. Palveluprosessi uudistuu jäsentyneemmäksi, työnhakua tukevammaksi ja osaamista painottavammaksi kokonaisuudeksi. Samalla työllistämistukia ja työvoimakoulutusta uudistetaan. Työmarkkinatuen käyttöä aktivoidaan, millä ehkäistään tehokkaasti syrjäytymistä. Lisäksi työttömien työnhakijoiden oikeudet ja velvollisuudet määritellään kattavasti.

Työttömien kokonaislukumäärä ja erikseen pitkäaikaistyöttömien lukumäärä sekä käytössä olevat resurssit suhteessa työttömien lukumäärään ovat kehittyneet seuraavasti:

	1995 toteuma	1996 toteuma	1997 arvio	1998 arvio/TAE
Työttömät työnhakijat (keskimäärin kk:ssa)	466 013	447 987	410 000	376 000
Pitkäaikaistyöttömät (keskimäärin kk:ssa)	140 224	134 898	125 700	118 150
Työvoimapolitiikan resurssit (ml. ESR), milj. mk	12 279	13 881	13 151[1)]	11 877
Työvoimapol. resurssit (ml. ESR) suhteessa työttömien lkm, mk	26 349	30 985	31 001[1)]	31 588

[1)] Vuoden 1997 TA

Taloudellinen kasvu ja erityisesti pitkäaikaistyöttömiin kohdistuneet tehostuneet työvoimapoliittiset toimenpiteet ovat aikaansaaneet työttömyyden asteittaisen alenemisen. Samalla käytössä olevia työvoimapoliittisia resursseja suhteessa työttömien lukumäärään on lisätty.

Työvoiman kysynnän nopea kasvu joillakin aloilla ja jo jonkin aikaa jatkunut työmarkkinoiden eriytyminen nopeasti kasvaviin ja toisaalta taantuviin aloihin ja yrityksiin sekä samanaikaisesti korkea, pitkittynyt työttömyys asettavat työvoimapolitiikan erittäin vaativien tehtävien eteen. Työmarkkinatilanne edellyttää työvoimapalveluissa tuntuvaa panostusta työvoiman saatavuuteen, yritysten tarpeiden

mukaiseen työvoiman koulutukseen ja tehokkaisiin työnvälityspalveluihin. Samanaikaisesti on työvoimapalveluja ja työvoimapoliittisia toimenpiteitä kohdennettava niihin työttömiin työnhakijoihin, joilla on vaikeuksia sijoittua työelämään ja joiden työttömyys uhkaa pitkittyä.

Pitkäaikaistyöttömyyden alentaminen, syrjäytymisen ehkäisy ja ikääntyvien työhönsijoittumisedellytysten parantaminen ovat keskeisiä tehtäväalueita. Työvoimapalvelujen avulla voimistetaan muutosta passiivisesta työvoimapolitiikasta aktiiviseen. Palvelut kohdennetaan etenkin niihin ryhmiin, joiden työllistymisedellytyksiä voidaan parantaa työhallinnon toimenpiteillä. Erityisesti tavoitteena on puutteellisen ammattitaidon omaavien ja työkokemusta vailla olevien työllistyvyyden edistäminen.

Työhallinnon keskeiset lähtökohdat työministeriön ja sen aluehallinnon välillä käytävissä tulostavoiteneuvotteluissa ovat alustavasti:

	1996 toteuma	1997 tavoite	1998 alustava tavoite
Uusia avoimia työpaikkoja kuukaudessa keskimäärin	15 041	15 980	23 000
Työnvälityksen markkinaosuus (%)	71	70	72
Työpaikan täyttyminen sovittuun alkamispäivään mennessä (%)	92	85	90
Yhdenjaksoisia pitkäaikaistyöttömiä keskimäärin kuukaudessa enintään	134 898	125 700	118 150
Työvoimapoliittiset toimenpiteet yhteensä, henkilöä keskimäärin	121 711	122 500	118 500
Työttömänä 3 kk ammatillisen työvoimakoulutuksen jälkeen enintään (%)	50	50	45
Työttömänä 3 kk tukityön jälkeen enintään (%)	58	57	55

Työvoimapolitiikkaan kehitetään vuonna 1998 myös laadullisia tulostavoitteita.

Työhallinnon uusittu henkilöstöstrategia antaa suuntaviivat henkilöstöpolitiikan kehittämiselle. Henkilöstöpolitiikan ja -johtamisen kehittämiseksi henkilöstö- ja esimiesbarometrin käyttö vakiinnutetaan. Henkilöstökoulutuksella ja kehittämishankkeilla tuetaan ammatillisen pätevyyden kasvattamista työn vaatimusten noustessa. Budjettivuoden aikana otetaan käyttöön uusi palkkausjärjestelmä, joka perustuu työn vaativuuteen, henkilökohtaiseen työsuoritukseen ja työyhteisön tulokseen.

Työministeriön pääluokan valtuusyhteenveto:

	1999 milj. mk	2000 milj. mk	2001 milj. mk	2002 milj. mk
1. Aikaisemmin myönnetyistä valtuuksista aiheutuvat menot	32	0	0	0
2. Uusista valtuuksista aiheutuvat menot:	378,7	30	1	0
Yhteensä	410,7	30	1	0

01. (34.01, osa ja 34.99, osa) Työhallinto

Selvitysosa: Ministeriön tulosjohtamista täydennetään kehitteillä olevalla laatujärjestelmällä, jonka tavoitteena on toimintatapojen ja henkilöstön kehittäminen. Ministeriön organisaatiota tehostetaan ja uudistetaan käynnistetyllä laajalla organisaation ja henkilöstön kehittämishankkeella.

Työlainsäädäntöä pyritään edelleen kolmikantaisesti kehittämään siten, että se mahdollistaa entistä joustavammin paikallistason ratkaisuja samalla, kun pyritään tarvittaessa keskitetysti turvaamaan kehitystä, joka ylläpitää työelämän perusturvaa, osallistumismahdollisuuksia ja yhdenvertaisuutta. Tähän tähdätään mm. työsopimuslain kokonaisuudistuksella sekä työelämän tietosuojaa koskevalla

lainsäädännöllä. Työhallinto pyrkii samalla yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa osaltaan edistämään entistä monipuolisempien ja yksilöllisempien työaikaratkaisujen käyttöä mm. työaikasääntelyyn sisältyviä joustomahdollisuuksia koskevalla tiedotus- ja kokeilutoiminnalla. Vuorotteluvapaakokeilua jatketaan vuodella työmarkkinajärjestöjen sopimalla tavalla. Työsuhdevalvonnan ohjausta tehostetaan yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa.

Kansallisen työelämän kehittämisohjelman tavoitteena on parantaa tuottavuutta ja työelämän laatua suomalaisilla työpaikoilla edistämällä henkilöstön osaamista ja innovatiivisuutta. Ohjelman puitteissa käynnistettiin vuoden 1996 aikana 44 kehittämisprojektia, joissa osassa on mukana useampia yrityksiä. Vuonna 1997 tavoitteena on käynnistää vähintään 80 kokonaan uutta projektia ja perusanalyysiä sekä tukea jo käynnistettyjen projektien toteuttamista. Vuoden 1998 talousarvioesitykseen ehdotetulla määrärahalla on tarkoitus käynnistää 90 uutta kehittämisprojektia sekä tukea ja seurata aikaisempia projekteja.

Kansallinen tuottavuusohjelma on tutkimusavusteinen ohjelma, jonka tavoitteena on parantaa suomalaisten yritysten ja julkisyhteisöjen tuottavuutta ja toiminnan laatua vahvistamalla tutkimuksen hyväksikäyttöä työelämän kehittämisessä. Tuottavuudella tulevaisuuteen ohjelman toisessa vaiheessa on mukana 10 projektia, jotka sisältävät kaikkiaan 15 hanketta.

Sisäisen tarkastuksen tavoitteena on informaation luotettavuuden lisääminen ja mahdollisten väärinkäytösten ehkäiseminen sekä toimenpiteiden välitön käynnistäminen akuuttien ongelmien selvittämiseksi. Tarkastustoiminnassa painottuvat erityisesti Euroopan sosiaalirahaston ohjelmat.

Työneuvosto toimii työministeriön alaisena erityisviranomaisena hoitaen tehtäviä, joista on säädetty työneuvostosta ja työsuojelun poikkeusluvista annetuissa laeissa (608/1946, 855/1996) ja asetuksessa työneuvostosta (163/1997). Poikkeuslupia koskevat valitus- ja alistusasiat käsitellään kiireellisinä ja ne pyritään ratkaisemaan vähintään kahdessa kuukaudessa. Periaatteellisluonteisten lausuntojen keskimääräinen käsittelyaika on alle kuusi kuukautta.

Työvoimaopiston tulosalueiksi on määritelty toiminta hallinnonalan keskitetyn koulutuksen kurssipaikkana sekä osallistuminen työvoimapiirien ja työvoimatoimistojen kehittämiseen. Työvoimaopisto tuottaa vuonna 1998 arviolta 8 000 opiskelijatyöpäivää.

Tieto-taito -vientiä jatketaan edelleen vuonna 1998. Vienti on vastikkeellista ja perustuu työhallinnon asiantuntemuksen myyntiin. Vuoden 1996 aikana päättyi yksi hanke ja kaksi käynnistyi. Vuonna 1997 on yksi projekti käynnissä. Tarkoitus on laajentaa toimintaa ja kehittää yhteistyömuotoja muiden hallinnonalojen kanssa.

21. (34.01.21 ja 34.99.22) *Työministeriön toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 122 200 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös työneuvostosta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 1.4.1997 toteutetun työsuojeluasioiden siirron kolmen kuukauden osuus 9 060 000 mk sekä lisäyksenä 1.3.1997 toteutetun pakolaisasioiden siirron kahden kuukauden osuus 1 509 000 mk. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 1 524 000 mk siirtona momentilta 34.06.25 työvoimapalvelujen kokeilu- ja kehittämishankkeiden sekä 1 500 000 mk siirtona momentilta 34.06.64 paluumuuttoa koskevasta tiedotuksesta, Tukholman Finnjobb-tietopalvelusta ja Pietarissa, Tallinnassa ja Petroskoissa järjestettävästä vastaavanlaisesta toiminnasta aiheutuvien kulujen osalta ja 419 000 mk kahden henkilötyövuoden palkkausmenojen siirtona momentilta 26.05.21 sekä 2 400 000 mk kansallisen ikäohjelman toteuttamisesta aiheutuvina menoina. Määrärahasta on varattu 450 000 mk työneuvoston toimintamenoja varten.

Menojen ja tulojen erittely:

	mk
Bruttomenot	123 575 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	901 000
Muut toimintamenot	122 674 000
Bruttotulot	1 375 000
Maksullisen toiminnan tulot, muut suoritteet	1 175 000
Muut tulot	200 000
Nettomenot	122 200 000

1998 määräraha 122 200 000
1997 määräraha 121 545 000
1996 tilinpäätös 140 984 000

22. (34.99.21) *Työvoimaopiston toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 3 680 000 mk.

Selvitysosa: Momentin numerotunnus on muutettu. Määrärahan mitoitusperusteena on käytetty 8 000 oppilastyöpäivää. Oppilastyöpäivistä tuotetaan kurssimuotoisella koulutuksella 6 800 päivää, maksullisella palvelutoiminnalla 650 päivää ja alue- ja paikallishallinnon tukipalveluna 550 päivää. Oppilaspäivän yksikköhinta on bruttona 504 mk ja nettona 460 mk.

Menojen ja tulojen erittely:

	mk
Bruttomenot	4 010 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	304 000
Muut toimintamenot	3 706 000
Bruttotulot	330 000
Maksullisen toiminnan tulot, muut suoritteet	330 000
Nettomenot	3 680 000

1998 määräraha 3 680 000
1997 määräraha 3 680 000
1996 tilinpäätös 4 000 000

23. *Kansallisen työelämän kehittämisohjelma ja tuottavuuden kehittäminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 30 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Kansallisen työelämän kehittämisohjelman ja Kansallisen tuottavuusohjelman eri kokeilu-, kehittämis- ja tutkimushankkeiden käynnistämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää molempien kehittämisohjelmien julkaisuista, erillisselvityksistä, asiantuntijapalkkioista, seminaarien järjestämisestä, koti- ja ulkomaisten yhteistyöverkostojen luomisesta sekä enintään kahdeksaa henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkauksesta ja ohjelmien hallinnointiin osallistuvan väliaikaisen henkilöstön palkkauksesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Momentin numerotunnus on muutettu. Talousneuvosto on käynnistänyt molemmat vuoden 1999 loppuun jatkuvat ohjelmat, jotka sisältyvät myös hallitusohjelmaan ja työministeriön toimenpideohjelmaan tietoyhteiskunnan kehittämiseksi. Kansallinen työelämän kehittämisohjelma on lisäksi yksi Suomen työllisyysohjelmaan 1996—1999 sisältyvistä toimenpiteistä työelämän uudistamiseksi. Kansallisen työelämän kehittämisohjelman tavoitteena on parantaa tuottavuutta ja työelämän laatua edistämällä henkilöstön osaamista ja innovatiivisuutta suomalaisilla työpaikoilla sekä tällä tavoin tukea kestävää talous- ja työllisyyskehitystä. Ohjelma tukee työpaikkalähtöisiä toimintatavan muutokseen tähtääviä projekteja, edistää yhteistyöverkostojen luomista, vauhdittaa työpaikkalähtöistä kehittämisaloitteellisuutta ja vahvistaa tutkimuksen hyväksikäyttöä työelämän kehittämisessä. Kansallisen tuottavuusohjelman tarkoituksena on parantaa suomalaisten yritysten ja julkisyhteisöjen tuottavuutta ja toiminnan laatua kehittämällä, kokeilemalla, arvioimalla ja levittämällä tätä palvelevia kehittämis-, mittaus- ja analyysimenetelmiä sekä tilastoja. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 10 000 000 mk tutkimus- ja kehittämistoiminnan lisärahoituksena.

Määrärahan käytön arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	mk
Työelämän kehittämisohjelma	25 000 000
Tuottavuuden kehittämisohjelma	5 000 000
Yhteensä	30 000 000

1998 määräraha 30 000 000
1997 määräraha 20 000 000
1996 tilinpäätös 20 000 000

(61.) *EU:n osallistuminen työvoima- ja sosiaalipolitiikkaan (EU)* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti on siirretty momentiksi 34.05.61.

67. (34.99.67) *Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksuosuudet* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 340 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen, maksuosuuksien ja -velvoitteiden suorittamisesta sekä erityisohjelmien tukemisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta arvioidaan käytettävän ILO:n jäsenmaksuun noin 7 700 000 mk ja IOM:n jäsenmaksuun noin 1 300 000 mk.

1998 määräraha 10 340 000
1997 määräraha 9 300 000
1996 tilinpäätös 9 254 845

(03.) Työsuojelun piirihallinto

Selvitysosa: Vuoden 1997 talousarvioon viitaten luku on poistettu työministeriön pääluokasta ja siirretty sosiaali- ja terveysministeriön pääluokkaan 33.

(21.) *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Selvitysosa: Momentti on poistettu talousarviosta ja sen määräraha on otettu huomioon momentin 33.13.21 laskelmissa.

05. (34.01, osa ja 34.06, osa) Euroopan sosiaalirahaston ohjelmien toteutus

Selvitysosa: Euroopan sosiaalirahasto on EU:n rakennerahastoista koulutuksen ja työllisyyden edistämisen rahasto, jonka vastuuviranomainen Suomessa on työministeriö. Toimenpiteet kohdistuvat erityisesti pitkäaikaisja nuorisotyöttömiin sekä yritysten työssäolevaan ja rakennemuutoksen vuoksi työttömyysuhan alla olevaan henkilöstöön. Välillisesti kaikki toimenpiteet tukevat myös elinkeinoelämää. Ohjelmia rahoittavat työministeriön lisäksi opetusministeriö, kauppa- ja teollisuusministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, sisäasiainministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriö.

Euroopan sosiaalirahaston tavoite 3-ohjelmalla parannetaan työllistymisedellytyksiä ja ehkäistään pitkäaikais- ja nuorisotyöttömyyttä järjestämällä työttömille yksilöllisiä työelämään valmentavia kokonaisuuksia. Ne voivat sisältää mm. neuvontaa, ohjausta, koulutusta, kuntoutusta, tukityötä tai työpaikalla tapahtuvaa harjoittelua. Erityisesti nuorille työttömille tarjotaan mahdollisuutta oppisopimuskoulutukseen ja työpajatoimintaan. Ohjelman puitteissa kehitetään uusia innovatiivisia ja myös kansalliseen työvoimapolitiikkaan yleistettävissä olevia toimintatapoja.

Euroopan sosiaalirahaston tavoite 4-ohjelman tavoitteena on torjua työttömyyttä ennakolta. Toimenpiteet kohdistuvat työttömyysuhan alla olevaan työvoimaan. Ohjelma keskittyy pk-yritysten henkilöstön kouluttamiseen, jolla parannetaan työttömyysuhan alla olevien mahdollisuuksia pysyä työelämässä ja sopeutua elinkeinoelämän rakenteellisiin ja tuotantoteknologioissa tapahtuviin muutoksiin kiristyvässä kansainvälisessä kilpailutilanteessa. Ohjelmalla rahoitetaan myös tutkimus- ja kehittämishankkeita.

Tavoite 6, 2 ja 5b-alueilla toteutettavissa ohjelmissa sosiaalirahasto rahoittaa edellisten lisäksi alueiden kehittämisstrategioita tukevia, inhimillisten työvoimavarojen ja osaamisen kehittämiseen liittyviä toimenpiteitä. Harvaanasuttujen tavoite 6-alueiden ohjelmassa voidaan toteuttaa myös tavoite 3 ja 4-ohjelman tyyppisiä toimenpiteitä.

Euroopan sosiaalirahaston Adapt ja Employment -yhteisöaloitteet sisältävät rakennemuutoksen ja työllisyyden edistämiseen tarkoitettuja monikansallisia kehittämis- ja kokeiluhankkeita. Euroopan sosiaalirahasto osallistuu Suomessa lisäksi seitsemän raja-alueyhteistyötä edistävän Interreg II ohjelman, kahden maaseudun pienimuotoista paikallista aloitteellisuutta edistävän Leader II-ohjelman, ongelmallisten kaupunkialueiden kehittämiseen tähtäävän Urban-ohjelman, kalataloussektorin rakennemuutosta edistävän Pesca-ohjelman sekä PK-yritysten kehittämiseen tarkoitetun SME-yhteisöaloitteen rahoitukseen. Sosiaalirahasto rahoittaa myös EU-tasoisia pilottiprojekteja erikseen määriteltyjen teemojen puitteissa.

ESR-ohjelmien kokonaisresurssit ohjelmakaudella 1995—99 sekä toteumatiedot ja arviot ohjelmissa aloittavista henkilöistä ovat seuraavat:

Ohjelma	Resurssit vv. 1995—99, milj. mk ESR	Kansall.	Yksit.	Yhteensä	Ohjelmissa aloittavia henkilöitä Tavoite 1995—99	Aloittanut 1995—96	Arvio 1997	Arvio 1998
Tavoite 2	222,4	285,3	218,3	726,0	16 780	4 097	3 800	3 800
Tavoite 3	1 498,7	2 811,0	1 060,9	5 370,6	97 100	34 667	19 300	19 420
Tavoite 4	490,7	524,7	733,5	1 748,9	34 350	32 259	6 800	7 900
Tavoite 5b	188,7	319,0	83,9	591,6	15 900	4 143	3 200	3 640
Tavoite 6	613,6	613,6	134,6	1 361,8	22 200	24 301	4 480	4 500
Yhteisöaloitteet	486,3	479,5	148,8	1 114,6	31 090	6 104	9 400	9 400
Yhteensä	3 500,4	5 033,1	2 380,0	10 913,5	217 420	105 571	46 980	48 660

61. (34.01.61) *EU:n osallistuminen työvoima- ja sosiaalipolitiikkaan (EU)* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 882 300 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää EU:n komission kanssa vuosille 1995—1999 hyväksyttyjen tavoiteohjelmia 6, 2 (vuosille 1997—99), 3, 4 ja 5b sekä yhteisöaloitteita ja pilottiprojekteja toteuttavien valtion omien ja muiden hankkeiden rahoitukseen Euroopan sosiaalirahastosta maksettavana vuoden 1998 rahoitusosuutena. Määrärahaa saa käyttää myös teknisen avun ja Euroopan sosiaalirahaston ohjelmien toteuttamiseen tarvittavan, enintään 100 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaus-, matkustus- yms. menojen maksamiseen yhdessä momentin 34.05.62 ja momentin selvitysosassa mainittujen muiden kansallisen osarahoituksen momenttien kanssa.

Määräraha on alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/1993) 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 114 800 000 mk ns. indeksointivaroina. Indeksointivarojen käyttöönotosta päätetään vuosittain talousarviossa, joten tällä päätöksellä ei ennakoida seuraavia vuosia koskevia ratkaisuja. Euroopan sosiaalirahaston ohjelmien vuotuiset rahoitustaulukot vuosille 1995—1999 on laadittu vuoden 1995 hintatasossa. Rahaston noudattaman käytännön mukaan vuosien 1996—1999 rahoituskehystä suurennetaan rahan arvon alenemista vastaavalla summalla, minkä tarkoituksena on turvata ohjelmien toteutus suunnitellussa laajuudessa. Vuosien 1996, 1997 ja 1998 ns. indeksointivarat ovat yhteensä 147 957 000 mk, josta aikaisempien vuosien talousarvioissa on jo otettu huomioon 33 157 000 mk. Vastaavaa kansallista määrärahaa ei esitetä lisättäväksi, koska kansallinen rahoitusosuus katetaan Euroopan sosiaalirahaston tavoitteiden kansallisen osarahoituksen momentille 34.05.62 vuosien 1995—1997 talousarvioissa budjetoiduilla varoilla, joita on valuuttakurssimuutosten ja muun julkisen rahoituksen ennakoitua suuremman rahoitusosuuden takia säästynyt aiempina vuosina.

Arvio eri hallinnonalojen osallistumisesta ohjelmien toteuttamiseen (milj. mk):

	Tav. 3	Tav. 4	Tav. 6	Tav. 2	Tav. 5b	Yht.-aloitt.	Pilotti-projektit	Yhteensä	Vastaava valtion kansall. rahoitus-osuus
Työministeriö	222,1	69,0	81,8	32,3	31,4	119,1	4,5	560,2	665,9
Sisäasiainministeriö	0,0	2,3	4,9	2,2	2,3	0,0	0,0	11,7	11,6
Opetusministeriö	34,6	18,7	23,4	12,5	6,1	23,8	0,0	119,1	150,4
Maa- ja metsätalousministeriö	0,0	0,0	3,4	0,0	2,8	7,6	0,0	13,8	13,8
Kauppa- ja teollisuusministeriö	2,4	10,3	4,2	0,0	0,0	9,1	0,0	26,0	45,8
Sosiaali- ja terveysministeriö	1,3	8,0	2,4	0,3	0,0	6,1	0,0	18,1	17,1
Ahvenanmaa	0,9	0,2	0,0	0,0	0,4	0,0	0,0	1,5	
Tekninen tuki	3,8	5,1	2,3	1,2	0,6	4,1	0,0	17,1	
Indeksointivarat	36,4	15,6	19,1	6,5	6,7	30,5	0,0	114,8	
Yhteensä	301,5	129,2	141,5	55,0	50,3	200,3	4,5	882,3	904,6

Tulot on merkitty momentille 12.34.40 sekä toimenpideohjelmien vaatimat kansalliset rahoitusosuudet valtion osalta menomomenteille 34.05.62, 26.98.43, 29.01.22, 29.10.22,

29.40.31, 29.98.51, 30.33.44, 30.36.46, 32.03.21, 32.44.23, 32.44.40, 32.52.40, 32.85.40 ja 33.01.21.

Yhteisöaloitteiden kansalliseen osarahoitukseen eri ministeriöt osallistuvat seuraavasti:

— Adapt, Employment ja Interreg: työministeriö, opetusministeriö, kauppa- ja teollisuusministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö.

— SME: opetusministeriö ja kauppa- ja teollisuusministeriö

— Leader ja Pesca: maa- ja metsätalousministeriö

— Urban: työministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö

Ohjelmien arvioidut vaikutukset on esitetty luvun selvitysosassa.

1998 määräraha..... 882 300 000
1997 määräraha..... 676 600 000
1996 tilinpäätös..... 748 884 000

62. (34.06.61) *Euroopan sosiaalirahaston tavoitteiden kansallinen osarahoitus työministeriön osalta (EU)* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 665 900 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan unionin sosiaalirahastosta rahoitettaviin ohjelmiin sisältyvien hankkeiden sekä yhteisöaloitteiden ja pilottiprojektien kansallisen rahoitusosuuden maksamiseen valtion osalta. Määrärahaa saa käyttää myös teknisen avun ja Euroopan sosiaalirahaston ohjelmien toteuttamiseen tarvittavan, enintään 90 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaus-, matkustus-, yms. menojen maksamiseen yhdessä momentin 34.05.61 kanssa.

Määräraha on alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/1993) 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Momentin numerotunnus ja nimike on muutettu.

Arvio eri hallinnonalojen osallistumisesta ohjelmien toteuttamiseen (milj. mk):

Rahoittaja	Tav. 3	Tav. 4	Tav. 6	Tav. 2	Tav. 5b	Yhteisöaloitteet	Pilpr.	Ahvenanmaa	Rahoitt. yhteensä
EU:n rahoitusosuus	301,5	129,2	141,5	55,0	50,3	200,3	4,5	(1,5)	882,3
Kansallisen rahoituksen valtion osuus									
Työministeriö	339,7	77,3	65,4	30,8	42,8	105,4	4,5		665,9
Sisäasiainministeriö	0,0	2,4	3,9	2,2	3,1	0,0	0,0		11,6
Opetusministeriö	73,0	22,0	18,7	13,4	8,2	15,1	0,0		150,4
Maa- ja metsätalousministeriö	0,0	0,0	3,0	0,0	4,2	6,6	0,0		13,8
Kauppa- ja teollisuusministeriö	7,1	16,5	8,2	4,0	4,0	6,0	0,0		45,8
Sosiaali- ja terveysministeriö	2,0	8,5	2,0	0,3	0,0	4,3	0,0		17,1
Yhteensä	421,8	126,7	101,2	50,7	62,3	137,4	4,5		904,6
Muut rahoittajat	258,8	166,8	46,5	57,3	26,0	21,0	0,0		576,4
Kansallinen rahoitusosuus yhteensä	680,6	293,5	147,7	108,0	88,3	158,4	4,5		1 481,0
Ohjelmien kokonaiskustannukset	982,1	422,7	289,2	163,0	138,6	358,7	9,0		2 363,3

1998 määräraha..... 665 900 000
1997 määräraha..... 655 800 000
1996 tilinpäätös..... 704 923 000

06. (34.06, osa) Työvoimapolitiikan toimeenpano

Työllisyyslain (275/1987) 19 §:n mukaisesti alueellisia työttömyyseroja tasataan siten, ettei minkään työssäkäyntialueen työttömyys ylitä vuositasolla 80 prosentilla maan keskimääräistä tasoa. Määrärahojen käyttö voidaan aloittaa tämän työttömyyden tason ylittymisen estämiseksi työssäkäyntialueen työttömyyden ylittäessä vuositasolla vähintään 60 prosentilla maan keskimääräisen tason.

Valtion omiin ja tukemiin investointihankkeisiin sijoitetaan pitkäaikaistyöttömiä 10 % hankkeen työvoimasta.

Selvitysosa: Työvoimapolitiikan toimeenpanossa toteutetaan järjestelmän uudistus vuo-

den 1998 alusta. Uudistuksen keskeiset tekijät ovat työnhaun vahvistaminen palveluprosessia uudistamalla ja koulutuksellista ja ryhmäpalvelujen tukea tarjoamalla. Otetaan käyttöön säännönmukaiset määräaikaishaastattelut, työnhakua tukeva työnhakukirja, osaamiskartoitukset ja työnhakusuunnitelma. Entinen työllistymissuunnitelma lopetetaan. Työmarkkinatuen käyttöä aktivoidaan ottamalla käyttöön uusi yhdistelmätuki, jossa työmarkkinatuki ja työllistämistukea voidaan maksaa työnantajalle, joka työllistää yli kaksi vuotta työttömänä olleen henkilön. Aktiivisten työvoimapoliittisten toimenpiteiden kokonaisvolyymia lasketaan. Palveluprosessin toimivuus ja suurten työssäkäyntialueiden työmarkkinoiden parempi haltuunotto toteutetaan tekemällä asiakaspalveluhenkilöstöön rakenteellinen virkojen lisäys. Osana palveluprosessin selkiyttämistä työttömien työnhakijoiden oikeudet ja velvollisuudet on määritelty ja ne tehdään kaikille työnhakija-asiakkaille tunnetuksi.

Uudistuksen toteutus parantaa työvoimapalveluprosessia sekä työnhakija- ja työnantaja-asiakkaiden palvelua. Aktiivisiin toimenpiteisiin liitetään työnhakukoulutusta, jota järjestetään myös erikseen sekä koulutuksena että ryhmäpalveluna. Aktiivinen työvoimapalvelupolitiikka lisää työmarkkinoiden toimivuutta ja parantaa työttömien työllistyvyyttä lyhentämällä työttömyysjaksoja.

Työnvälityksellä on strateginen merkitys työmarkkinoiden toimivuudelle työvoiman kysynnän lisääntyessä. Työnvälitykseen ilmoittavien uusien avoimien työpaikkojen määrän lisääminen on työnvälityksen keskeinen tavoite.

Työvoimapalvelujen painoalueena on asiakaspalvelun palvelukyvyn parantaminen ja laadullinen kehittäminen. Asiakaspalvelun toimivuudella ja oikealla kohdentamisella edistetään toiminnan tuloksellisuutta. Standardipalveluista pyritään siirtymään yhä enemmän yksilöllisiin räätälöityihin palveluihin.

Työnantajapalveluja kehitetään laadullisesti ja sisällöllisesti työnantajapalvelujen kehittämishankkeessa saatujen tulosten pohjalta. Työvoimatoimistojen ja yritysten välistä yhteistyötä lisätään ja toimeksiantojen osuvuutta parannetaan ottamalla käyttöön toimeksiantokohtainen laatupalaute työnvälityksessä. Maksullisten yrityspalvelujen osuutta lisätään osana työnantajille tarjottavaa palvelukokonaisuutta. Erityisesti kehitetään rekrytoinnin ja henkilöstöhaun menetelmiä.

Henkilökohtaisten ohjaus- ja neuvontapalvelujen lähtökohtana on asiakkaan aktiivisuuden tukeminen.

Vuoden aikana saatetaan loppuun työnvälitys-, työvoimakoulutus- ja työllistämistoimien tietojärjestelmän uusimistyö. Samoin saatetaan valmiiksi tietojärjestelmän uudeksi osaksi tuleva ammatinvalinnanohjauksen järjestelmä.

Yleinen atk-tekninen kehitys, tietoverkkopalvelujen kehittyminen ja tietoyhteiskunnan kehittämistavoitteet luovat perustan laaja-alaiselle atk-itsepalvelujen kehittämiselle. Tavoitteena on tarjota asiakkaille omatoimisten asiointipalvelujen kokonaisuus. Itsepalvelut lisäävät palvelujen saatavuutta ja omatoimisen työllistymisen mahdollisuuksia samalla, kun työvoimatoimistojen henkilöresursseja voidaan kohdentaa henkilökohtaista palvelua vaativiin tilanteisiin. Koulutus- ja ammattitietopalvelun itsepalvelua laajennetaan yhteistyössä opetushallinnon kanssa.

Pitkään työttömänä olleiden ja ikääntyvien työnhakijoiden neuvonta ja ohjaus on keskeinen tehtäväalue asiakaspalvelussa. Työvoimapalvelujen voimavaroista huomattava osa kohdennetaan pitkäaikaistyöttömyyden torjuntaan. Ikääntyneiden työttömyyden ennaltaehkäisemiseksi ja lieventämiseksi toteutetaan Kansallisen ikäohjelman toimenpide-ehdotukset.

Pitkäaikaistyöttömien työllistymisedellytyksiä parannetaan kehittämällä pitkäaikaistyöttömille tarkoitettuja palveluja ja toimenpidekokonaisuuksia. Tavoitteena on monipuolistaa palveluja hyödyntämällä aktivointikokeilusta saatuja tuloksia. Myös sosiaaliviranomaisten kanssa paikallistasolla tehtävää yhteistyötä laajennetaan.

Ikääntyneitä pitkäaikaistyöttömiä koskevat palvelutarveselvitykset laajennetaan koko maahan. Selvitysten perusteella arvioidaan yksilökohtaisesti kohderyhmään kuuluvien työllistymisedellytykset, kuntoutustarpeet ja eläkemahdollisuudet.

Työmarkkinatukeen tehty muutos lisää ilman ammattitaitoa olevien nuorten tarvetta ammatinvalinnanohjaukseen. Ammatillinen tai korkean asteen koulutus parantaa merkittävästi nuorten työllistymistä sekä edistää kasvualojen työvoiman saantia.

Ammatillisista oppilaitoksista ja korkeakouluista valmistuvien työhönsijoittumisen parantamiseksi ja riittävän palvelutarjonnan varmistamiseksi sekä työnantajien työvoiman saannin turvaamiseksi kehitetään yhteistyöverkos-

toja ja alueellisia palvelumalleja opetushallinnon, oppilaitosten, elinkeinoelämän ja työhallinnon yhteistyönä.

Työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen yhtenä tehtävänä on varmistaa työvoiman kysyntää vastaavan erikoisosaamisen nopea saatavuus. Erityisesti ennakoidaan ja seurataan eri alojen ammattitaitokapeikkotilanteita yhdessä työmarkkinaosapuolten kanssa tavoitteena torjua kapeikkojen syntymistä oikea-aikaisella koulutustoimenpiteellä. Koulutuksen suunnittelussa ja toteutuksessa vakiinnutetaan ja lisätään alueellista ennakointiyhteistyötä elinkeinoelämän, työnhakijoiden ja eri viranomaisten kesken osana työvoima- ja elinkeinokeskusten toimintaa. Työvoima- ja elinkeinokeskuksiin rakennetaan hyvin toimiva alue- ja yritystason työvoima- ja koulutustarpeiden ennakointijärjestelmä. Rekrytointitarpeisiin vastaava koulutus toteutetaan yhteistyössä yritysten kanssa, jotta varmistetaan, että koulutus vastaa työelämän ammattitaitovaatimuksiin ja että työttömien työhönsijoittumista edistetään.

Osana työvoima- ja elinkeinokeskusten toimintaa kehitetään ja vakiinnutetaan yhteisiä toimintatapoja erityisesti pk-yritysten kasvua, uusien työpaikkojen syntyä ja rakennemuutoksiin sopeutumista tukevassa henkilöstön koulutuksessa. Yritysten kehittämiseen liittyvä osaaminen yhdistetään nykyistä asiakaslähtöisemmän palvelumallin aikaansaamiseksi pk-yrityksille. Ikääntyvän työvoiman työssä pysymistä edistetään ammattitaitoa ja työkykyä lisäävillä toimenpiteillä. Lisäksi työvoimakoulutuksessa kehitetään toimintamalleja osana työvoima- ja elinkeinokeskusten toimintaa, joilla tuetaan yrittäjyyttä sekä uusien yritysten ja työpaikkojen syntymistä. Pääosa koulutuksesta kohdennetaan valikoivasti työttömiin ja työttömyysuhan alaisiin henkilöihin.

Työvoimakoulutuksella parannetaan pitkäaikaistyöttömien mahdollisuuksia ammattitaitoaan kehittämällä ja uudistamalla sijoittua takaisin työelämään. Pitkään työttömänä olleille ja ikääntyneille suunnattua työvoimakoulutusta ja kuntoutusta lisätään. Tavoitteena on nostaa yli 50-vuotiaiden työttömien ja työttömyysuhanalaisten osuus työvoimakoulutuksen aloittaneista 10 000 henkilöön vuonna 1998.

Työvoimakoulutuksen hankintatoiminnassa kiinnitetään erityistä huomiota tuloksellisuuteen ja kokonaistaloudellisuuteen.

Työllisyyden hoidon volyymitietoja voidaan kuvata seuraavilla tunnusluvuilla:

	1995 toteuma	1996 toteuma	1997 arvio	1998 arvio
Työnvälityksen työnhakija-asiakkaat	1 022 964	1 008 236	980 000	950 000
Julkiseen hakuun ilmoitetut avoimet työpaikat	169 558	193 000	240 000	276 000
Ammatinvalinnanohjauksen asiakkaat	46 500	48 000	48 000	48 000
Koulutus- ja ammattitietopalvelun neuvontatapahtumiin osallistujat	630 481	650 530	660 000	660 000
Työnvälityksen vajaakuntoiset työnhakijat	60 748	65 530	66 000	66 000
Kansallisella rahoituksella järjestettyyn työvoimapoliittiseen aikuiskoulutukseen hakeneet		190 000	190 000	180 000
Kansallisella rahoituksella järjestetyn työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen aloittaneet	88 000	95 000	95 000	90 000
Kansallisella palkkaperusteisella työllistämistuella aloittaneet		118 000	110 000	90 000
Yhdistelmätuella aloittaneet				10 000
Työmarkkinatuella työharjoittelun aloittaneet	17 600	34 000	40 000	40 000
Alkaneet palvelukokonaisuudet	23 700	31 800	35 000	40 000
Annetut työvoimapoliittiset lausunnot	1 564 600	1 637 000	1 750 000	1 900 000

Koulutus- ja muiden työllistämistä edistävien toimenpiteiden hyödyntämisen lisäksi on tavoitteena palkkaperusteisilla määrärahoilla työllistää keskimäärin 45 000 henkilöä siten, että keskimääräinen työllistämisjakso on 6 kuukautta ja työllistämisen hinta on 52 000 mk vuositasolla.

Työmarkkinatuella järjestetään nuorille 35 000—40 000 harjoittelupaikkaa. Työllistämistukea suunnataan myös oppisopimuskoulutuksen perus- ja lisäkoulutuksen tukemiseen.

Uutena toimenpiteenä otetaan käyttöön yhdistelmätuki, jossa työnantajalle voidaan myöntää työllistämistukea yhdessä työmarkkinatuen kanssa vähintään 500 päivää työmarkkinatukea saavan työttömänä olevan pit-

käaikaistyöttömän henkilön palkkauskustannuksiin. Yhdistelmätukea voidaan maksaa henkilöiden työllistämiseen vapaaehtois- yms. järjestöihin, kotitalouksiin, kuntiin ja kuntayhtymiin sekä yrityksiin. Tällä arvioidaan voitavan työllistää 10 000 erittäin vaikeasti muuten työmarkkinoille sijoittuvaa pitkäaikaistyötöntä.

Työmarkkinatuella työharjoittelussa oleville vähintään 500 päivää työttömänä olleille pitkäaikaistyöttömille ryhdytään maksamaan ylläpitokorvausta, joka vastaa työvoimakoulutuksen ajalta maksettavaa 30 markan korvausta päivää kohti. Tarkoituksena on korvata näiden työmarkkinatuen saajien ylimääräisiä kustannuksia aktiivisten toimenpiteiden ajalta.

Valtion työllistämispalvelu lakkautetaan vuoden 1998 alusta lukien.

Samoin työllisyyspoliittinen rakennetuki lakkautetaan vuoden 1998 alusta lukien. Samalla otetaan käyttöön uusi toimenpide, jonka nimi on paikallisten hankkeiden työllisyyspoliittinen projektituki.

Työttömien aloitteellisuuden tukemiseen tarkoitettuja määrärahoja lisätään ja samalla toimenpiteen käyttömahdollisuutta laajennetaan siten, että työttömien yhdistysten vetäjiä voitaisiin palkata yhdistykseen maksamalla vetäjien palkkauskustannukset kokonaan.

Valtion sijoitusmenoilla työllisyyden turvaamiseksi rahoitettavilla hankkeilla ja valtion tukemilla kuntien, kuntayhtymien ja muiden yhteisöjen sekä yksityisten työllisyyspoliittisilla investoinneilla voidaan toteuttaa alueellisia kehittämisohjelmia ja olla mukana kansallisena osarahoittajana EU:n alueellisten kehittämisohjelmien mukaisesti toteutettavissa hankkeissa.

Hallituksen talouspoliittisen ministerivaliokunnan periaatepäätöksen mukaisesti valtionhallinnossa vakinaistetaan henkilöstövoimavaroja niistä pysyvistä tehtävistä, joita tukityöllistetty henkilöstö hoitaa. Kokonaismäärästä vuonna 1998 vakinaistetaan puolet eli noin 1 500 henkilöä. Vakinaistamisen toteuttamiseksi siirretään yhteensä 174 milj. mk momentin 34.06.02 määrärahoista eri hallinnonalojen toimintamenomomenteille.

Työvoimapoliittisten toimenpiteiden piirissä arvioidaan olevan keskimäärin noin 118 500 lähinnä työtöntä henkilöä. Toimenpiteiden työttömyysastetta alentava vaikutus on noin 4 1/2 prosenttiyksikköä. Mikäli työvoimapoliittisten toimenpiteiden lisäksi myös työllisyyspoliittiset investoinnit ja työllisyyspoliittisella projektirahoituksella rahoitettavat hankkeet sekä työssäoleviin kohdistuvat ESR-hankkeet voidaan täysimääräisesti hyödyntää, on työvoimapoliittisten toimenpiteiden piirissä vuoden 1998 aikana keskimäärin noin 125 500 henkilöä ilman kerrannaisvaikutuksia. Pääosaa toimenpiteiden vaikutuksista voidaan seurata tilastotietoihin perustuen, mutta osa seurannasta on arviovaraista.

Työvoimapoliittisten toimenpiteiden piirissä on vuoden aikana keskimäärin (arvio):

Toimenpiteet Momentti	Valtio 34.06.02	Kunnat 34.06.30	Yksit. sektori 34.06.62	Yhteensä
Palkkaperusteiset yhteensä	6 000	21 000	18 000	45 000
— josta aluevelvoite	500	500		1 000
Yhdistelmätuki (34.06.30 ja 62)				10 000
Työvoimapoliittinen aikuiskoulutus (34.06.29)				30 500
Työharjoittelu työmarkkinatuella (34.06.52)				12 500
Tavoitteen 3 mukaiset ESR-hankkeet (34.05.61 ja 62)				9 700
Tavoitteen 3 mukaiset ESR-hankkeet (v:lta 1995—96 siirtyvät)				3 600
Vuorotteluvapaakokeilu				4 500
Työllisyysperusteiset investoinnit (arvio) (34.06.63 ja 34.06.77)				2 400
EAKR:n työllisyysperusteiset invest. (arvio)				300
Yhteensä				118 500
Työllisyyspoliittinen projektirahoitus (arvio) (34.06.62)				500
Tavoitteen 4 mukaiset ESR-hankkeet (arvio)				2 500
Tavoitteiden 2, 5b ja 6 mukaiset ESR-hankkeet (arvio)				4 000
Kaikki yhteensä				125 500

Työvoimahallinnon ja kuntien välillä on tehty työllisyyden hoidon aiesopimuksia. Aiesopimusmenettelyä pyritään laajentamaan siten, että työvoimatoimistojen ja kuntien lisäksi mukaan tulevat esim. oppilaitokset, yritykset ja vapaaehtoisjärjestöt. Aiesopimuksessa sovitaan ja mitoitetaan sopijaosapuolien toimenpiteet työllisyyden hoidossa. Työttömien omaaloitteellisuutta vahvistetaan tukemalla erityisesti työttömien yhdistysten aktivointihankkeita yhteiskunnan toimesta. Lisäksi paikalliseen kumppanuuteen perustuvaa toimintaa vahvistetaan tavoitteena löytää uusia toimintamuotoja, joilla paikallisiin ja kohderyhmäkohtaisiin syrjäytymisongelmiin voidaan vaikuttaa.

Työvoima- ja elinkeinokeskusten työvoimaosastot ja niiden alaiset työvoimatoimistot osallistuvat aluekehitysohjelmien valmisteluun. Hallinnonalan aluekehitysrahoja ovat työllisyysperusteinen valtionapu investointeihin, sijoitusmenot työllisyyden turvaamiseksi ja työllisyyspoliittinen projektirahoitus sekä ESR-määrärahat. Myös palkkaperusteisia ja työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen määrärahoja voidaan käyttää alueellisia kehittämisohjelmia tukevalla tavalla.

Työvoimapoliittisten määrärahojen tarkoituksenmukaisen ja joustavan käytön mahdollistamiseksi on tarkoitus menetellä siten, että valtiolle, kuntiin ja yksityiseen sektoriin kohdistuvien palkkaperusteisten työllisyystoimenpiteiden momenttien 34.06.02, 30 ja 62 sekä työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen momenttien 34.06.29 ja 50 ja työvoimapalvelujen erityismenojen momentin 34.06.25 määrärahoja voidaan ylittää edellyttäen, ettei mainittujen momenttien kokonaismarkkamäärä ylity.

Rakenteellisia työttömyysongelmia lievennetään muiden hallinnonalojen investoinneilla ja muilla työllisyyteen vaikuttavilla toimenpiteillä ajoittamalla ja kohdentamalla niitä työllisyyttä edistävällä tavalla. Valtiovallan toimenpiteiden taloudellisia vaikutuksia arvioitaessa tulee esittää myös toimenpiteiden työllisyysvaikutukset. Rakenteellisten työttömyysongelmien lieventämisessä ja alueellisten työttömyyserojen tasaamisessa käytettävien elinkeino- ja koulutuspoliittisten toimenpiteiden yksikkökustannusten valtion osuuden työministeriö arvioi vuonna 1998 muodostuvan seuraavaksi:

	Välitön yksikkökustann. mk	Työllisyyden kerrann. vaikutus	Yksikkökust. kerroin huomioon otettuna mk
Palkkaperust. työll.määrärahat	52 000	1.4	37 500
valtio	101 000	1.3	77 500
kunnat	50 000	1.3	38 500
yksityiset	38 500	1.6	24 000
Yhdistelmätuki	60 500	1.3	46 500
— josta työllistämistuki	30 500	1.3	23 500
Valtionapuinvestoinnit	125 000	2.3	54 500
Työllisyystyöohjelma	500 000	2.1	238 000
Ammattikoulutus	35 000	[1]	
Oppisopimuskoulutus	23 000	[1]	
Omaehtoinen aikuiskoulutus	35 000	[1]	
Työvoimapoliittinen aikuiskoulutus	63 000	[1]	
— josta opintososiaaliset edut	32 000		
Aluepoliittinen tuki (avustus enimmäismäärä)	260 000	2.3	113 000
Asuntotuotanto (siirto asuntorahastoon)	100 000	2.3	43 500
Metsänparannusavustus ja -laina	230 000	1.5	153 000
Maaseudun pienyritystoiminnan edistäminen	110 000	2.0	55 000
Energiainvestoinnit			
— polttoaineen hankinta	275 000	2.0	137 500
Työttömyysturva			
— ansioturva	56 500		
— josta valtionosuus	29 700		
— perusturva	31 800		
Työmarkkinatuki	30 000		

[1] Tietoa ei ole

Työvoima- ja elinkeinokeskusten ja niiden työvoimaosastojen alaisten työvoimatoimistojen organisaation kehittämistä jatketaan. Keskuksista ja niiden työvoimaosastojen alaisista työvoimatoimistoista kehitetään toimiva organisaatio työvoima- ja elinkeinopolitiikan toimeenpanon edistämiseksi. Organisaatio on uudentyyppinen usean ministeriön ohjauksessa oleva järjestelmä, jonka tehokas toiminta edellyttää työprosessien uudistamista kaikissa mukana olevissa ministeriöissä ja perustetuissa keskuksissa. Uudistustyö vaatii useamman vuoden jatkuvan työskentelyn. Yhteisen hallintokulttuurin kehittämistä ja omaksumista tuetaan voimakkailla henkilöstön kehittämispanostuksilla, kuten koulutuksella.

02. *Palkkaperusteinen työllistämistuki valtionhallinnolle* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 605 850 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää työllisyyslain (275/1987) mukaisten palkkausmenojen ja työllistämisestä aiheutuvien muiden menojen maksamiseen valtion virastoissa ja laitoksissa. Määrärahaa saa käyttää myös ennen työllisyyslain voimaantuloa palkattujen ja edelleen samassa työsuhteessa olevien vajaakuntoisten henkilöiden palkkaamisesta aiheutuviin menoihin. Määrärahaa saa käyttää myös vakuutusten maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää enintään 10 000 000 mk työllisyyslain aluevelvoitteiden ja muun työllistämisen toteuttamisesta aiheutuvien muiden kuin palkkausmenojen maksamiseen. Määrärahasta maksettavat palkat saavat olla enintään A 17 palkkausluokan mukaisia.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon yhteensä 300 000 000 mk siirtona momenteille 34.06.30 ja 34.06.62 käytettäväksi vähintään 500 päivää työttömänä olleiden työmarkkinatukea saavien pitkäaikaistyöttömien työllistämiseen (yhdistelmätuki) ja 174 172 000 mk palkkausmenojen siirtona eri hallinnonalojen toimintamenomomenteille tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamisen johdosta. Samalla työllisyysasetuksen mukainen valtion työllistämispalvelu lakkautetaan.

Työllistettävien lukumäärä ja työllistämisen keskihinta on esitetty luvun perustelujen selvitysosassa.

1998 määräraha 605 850 000
1997 määräraha 1 080 000 000
1996 tilinpäätös 1 192 712 398

21. *Työvoima-asiain alue- ja paikallishallinnon toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomääräraha 680 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös työvoima- ja elinkeinokeskuksista aiheutuvien menojen maksamiseen. Lisäksi määrärahasta saa käyttää 400 000 mk Pientyönantajien palvelukeskuksen maksullisesta toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu. Määrärahasta arvioidaan käytettävän työvoima- ja elinkeinokeskusten työvoimaosastoista aiheutuvien menojen maksamiseen 87 210 000 mk ja työvoimatoimistoista aiheutuvien menojen maksamiseen 592 790 000 mk.

Määrärahan mitoituksessa on tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi otettu huomioon lisäyksenä 27 500 000 mk enintään 240 henkilötyövuoden palkkauksien siirtona momentilta 34.06.02 ja 5 000 000 mk siirtona momentilta 34.06.25 asiakasryhmiin liittyvien asiantuntijapalvelujen sekä 5 000 000 mk momentilta 34.06.62 starttiselvityksistä aiheutuvien menojen osalta. Lisäksi määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 1 500 000 mk siirtona momentilta 34.07.61 viiden lääninhallituksista työvoima- ja elinkeinokeskuksiin siirtyvän henkilön palkkausmenoihin sekä 1 127 000 mk kuuden henkilötyövuoden palkkausmenojen siirtona momentilta 26.05.21.

Määrärahan mitoituksessa on otettu osana työvoimapoliittisen järjestelmän uudistamista lisäyksenä huomioon 35 000 000 mk asiantuntijavirkailijoiden palkkaamiseen sekä 19 000 000 mk asiakasryhmiin liittyvistä palveluista aiheutuviin menoihin.

Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 4 000 000 mk julkisen toiminnan tehostamisen johdosta.

Työvoima-asiain alue- ja paikallishallinnon henkilöstöä lisätään yhteensä noin 401 henkilötyövuodella. Tällöin huomioon on otettu työvoimapoliittisen järjestelmän uudistamisen ja ikääntyneiden palvelujen kehittämisen edellyttämät virat. Virkojen vakinaistamiseen käytettävissä oleva määräraha käytetään kokonaisuudessaan lisähenkilötyövuosien kattamiseen.

Asiakasryhmiin liittyvien asiantuntijapalvelujen hankkimiseen varatulla määrärahalla voidaan hankkia ostopalveluita työvoimatoi-

miston työnhakijoille ja muille asiakasryhmille. Työvoimatoimiston järjestämiin työnhakuryhmiin arvioidaan osallistuvan 130 000 työnhakijaa.

Maksullinen toiminta perustuu työministeriön maksuperustepäätökseen (9.5.1995) sisältäen pääosin työnantajille tarjottavia yrityspalveluja ja henkilöstön vuokrausta.

Menojen ja tulojen erittely:

	mk
Bruttomenot	691 017 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	6 445 070
Muut toimintamenot	684 571 930
Bruttotulot	11 017 000
Maksullisen toiminnan tulot, muut suoritteet	7 717 000
Muut tulot	3 300 000
Nettomenot	680 000 000

1998 määräraha 680 000 000
1997 määräraha 589 677 000
1996 tilinpäätös 581 696 000

25. *Työvoimapalvelujen erityismenot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 68 806 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää ammatinvalinnanohjaukseen liittyvien tukitoimenpiteiden korvaamiseen sekä vajaakuntoisten työhönsijoituksen tukemiseen ja muiden vaikeasti työllistettävien palveluun työvoimapalvelulain (1005/1993) ja -asetuksen (1251/1993), työmarkkinatuesta annetun lain (1542/1993) sekä työvoimapalveluihin liittyvistä etuuksista annetun asetuksen (1253/1993) mukaisesti. Määrärahaa saa käyttää myös työvoimapalveluihin liittyvistä etuuksista annetussa asetuksessa tarkoitettujen ryhmätapaturma- ja vastuuvakuutusten maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 20 000 000 mk ikääntyneiden pitkäaikaistyöttömien työllistämisedellytysten sekä koulutus- ja kuntoutustarpeiden selvittämisen johdosta. Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 5 000 000 mk asiakasryhmiin liittyvien asiantuntijapalvelujen siirtona momentille 34.06.21 sekä 1 524 000 mk työvoimapalveluiden kokeilu- ja kehittämishankkeiden siirtona momentille 34.01.21.

Määrärahalla arvioidaan järjestettävän 16 000 työhönsijoittamisen ja ammatinvalinnanohjauksen tukitoimenpidettä, joista noin 5 000 järjestetään ikääntyneiden pitkäaikaistyöttömien työkyky- ja kuntoutustarveselvityksinä sekä kuntoutustutkimuksina. Toimenpiteiden yksikkökustannuksiksi on arvioitu 4 300 mk.

1998 määräraha 68 806 000
1997 määräraha 55 330 000
1996 tilinpäätös 40 310 502

29. *Työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen ostopalvelut* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 958 210 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää työvoimapoliittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (763/1990) mukaisen koulutuksen hankkimiseen. Määrärahaa saa käyttää myös koulutuksen ja majoituksen hankkimiseen Pohjoiskalotin koulutussäätiöltä. Määrärahaa saa käyttää koulutuksesta tiedottamiseen, tarjouspyyntö- ja hankintailmoitteluun sekä työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen suunnittelua ja hankintatoimintaa tukevasta kehittämis-, kokeilu- ja selvitystyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen, koulutus- ja konsulttipalvelujen hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen sekä enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen. Vuonna 1998 saa tehdä työvoimapoliittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 14 §:n mukaisia koulutuksen hankintasopimuksia siten, että niistä saa aiheutua valtiolle menoja vuoden 1998 jälkeen enintään 274 000 000 mk.

Momentin määrärahaa saa käyttää enintään 2 600 000 mk työministeriön tarkemmin määräämällä tavalla Venäjän lähialueiden ja Baltian maiden työvoiman kouluttamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Vuonna 1998 saa tehdä koulutuksen hankintasopimuksia siten, että niistä saa aiheutua valtiolle menoja vuoden 1998 jälkeen enintään 700 000 mk.

Selvitysosa: Määrärahalla arvioidaan hankittavan työvoimapoliittista aikuiskoulutusta vuonna 1998 noin 7 060 000 opiskelijatyöpäivää, johon sisältyy myös ruotsinkielinen koulutus. Opiskelijatyöpäivän keskihinnan arvioidaan nousevan 130 markasta 133,50 markkaan koulutuksen riittävän laatutason ja työvoimapoliittisesti tarpeellisten koulutushankintojen turvaamiseksi. Aikuispakolaisten maahanmuuttajakoulutukseen arvioidaan käytettävän noin 250 000 opiskelijatyöpäivää, yhteishankintaan työnantajien kanssa arvioidaan käytettävän noin 600 000 opiskelijatyöpäivää ja muun työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen hankintaan noin 6 210 000 opiskelijatyöpäivää. Vuoden 1998 myöntämisvaltuuden johdosta arvioidaan aiheutuvan valtiolle vuon-

na 1999 menoja 268 000 000 mk, 5 000 000 mk vuonna 2000 ja 1 000 000 mk vuonna 2001. Vastaavien aiemmin myönnettyjen valtuuksien käytön johdosta arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja 2 000 000 mk vuonna 1999. Pohjoiskalotin koulutussäätiöstä arvioidaan hankittavan lisäksi noin 50 vuotuista koulutuspaikkaa. Venäjän lähialueiden ja Baltian maiden työvoiman koulutusta koskevan vuoden 1998 myöntämisvaltuuden käytöstä arvioidaan aiheutuvan valtiolle vuonna 1999 menoja 700 000 mk.

Määrärahan käytön arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	mk
Työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen hankinta	942 510 000
Tiedotus- ja ilmoitustoiminta sekä työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen kehittämistoiminta	7 500 000
Pohjoiskalotin koulutussäätiöstä hankittava koulutus	5 600 000
Venäjän lähialueiden ja Baltian maiden työvoiman koulutus (enintään)	2 600 000
Yhteensä	958 210 000

1998 määräraha 958 210 000
1997 määräraha 1 107 700 000
1996 tilinpäätös 1 077 756 987

30. *Palkkaperusteinen työllistämistuki kunnille ja kuntayhtymille* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 150 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää työllisyyslain (275/1987) mukaisten valtionapujen, mukaan lukien työllisyyslain edellyttämät lisätuet, maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös ennen työllisyyslain voimaantuloa palkattujen ja edelleen samassa työsuhteessa olevien vajaakuntoisten henkilöiden palkkaamisesta aiheutuviin menoihin. Lisäksi määrärahaa saa käyttää vähintään 500 päivää työttömänä olleiden työmarkkinatukea saavien pitkäaikaistyöttömien työllistämiseen työllisyysasetukseen tehtävän muutoksen mukaan yhdessä työmarkkinatuen kanssa.

Selvitysosa: Työllistettävien lukumäärä ja työllistämisen keskihinta on esitetty luvun perustelujen selvitysosassa. Työllistämistukea maksetaan päivää ja henkilöä kohti vähintään normaali työllistämistuki, jonka suuruus on 118 mk ja enintään normaali työllistämistuki 80 prosentilla korotettuna. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen työllisyyslain muuttamiseksi siten, että työllistämistuen päiväkorvauksen kytkentä työttömyysturvalain 22 §:n 1 mom. mukaiseen peruspäivärahaan poistetaan. Työajan tulee olla vähintään 85 prosenttia alan säännöllisestä työajasta.

Yhdistelmätukena on tarkoitus maksaa kunnille ja kuntayhtymille päivää ja henkilöä kohti työmarkkinatuki, mikä vastaa työttömyysturvalain 22 §:n 1 momentin mukaista peruspäivärahaa sekä normaali työllistämistuki.

Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 300 000 000 mk työvoimapoliittisen järjestelmän uudistamisen johdosta ja lisäyksenä 100 000 000 mk siirtona momentilta 34.06.02 vähintään 500 päivää työttömänä olleiden työmarkkinatukea saavien pitkäaikaistyöttömien työllistämiseen.

1998 määräraha 1 150 000 000
1997 määräraha 1 350 000 000
1996 tilinpäätös 1 591 627 780

50. *Työvoimapoliittiseen aikuiskoulutukseen osallistuvien opintososiaaliset edut* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 974 450 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää työvoimapoliittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisten opintososiaalisten etuuksien maksamiseen sekä työttömyyskassojen hallintokulujen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää opiskelijavalinnasta aiheutuvien menojen maksamiseen, ei kuitenkaan ilmoitus- ja tiedotustoiminnan menoihin.

Selvitysosa: Momentin määräraha on mitoitettu siten, että sillä arvioidaan maksettavan 4 140 000 opiskelijatyöpäivää vastaavat opintososiaaliset etuudet. Keskimääräisen koulutustuen suuruudeksi lapsikorotuksineen arvioidaan 136 mk/pv. Ylläpitokorvausta, jonka suuruus on 30 mk/pv, arvioidaan maksettavan n. 6 900 000 opiskelijatyöpäivältä. Työmarkkinatukena arvioidaan maksettavan 2 760 000 opiskelijatyöpäivää vastaavat etuudet.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta siten, että nykyisen palkkatason olennaiseen muutokseen perustuvan tarkistuksen sijasta markkamääriä tarkistetaan elinkustannusten muutosta vastaavasti ja että työstä tai koulutuksesta kieltäytymisestä tai eroamisesta tai muista työmarkkinarikkeistä asetettavia korvauksettomia määräaikoja ja työssäolovelvoitteita pidennetään. Määrärahan mitoituksessa on tästä johtuvana lisäyksenä otettu huomioon 8 000 000 mk.

Määrärahan käytön arvioidaan jakaantuvan seuraavasti:

	mk
Koulutustuki	563 000 000
Ansio-osien valtionosuus	182 000 000
Ylläpitokorvaus	207 000 000
Majoituskorvaus	15 450 000
Opiskelijavalintaan liittyvät menot ja matkakustannukset	3 000 000
Työttömyyskassojen hallintokulut	4 000 000
Yhteensä	974 450 000

1998 määräraha	974 450 000
1997 määräraha	1 267 100 000
1996 tilinpäätös	1 219 704 678

52. *Työmarkkinatuki* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 859 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää työmarkkinatuesta annetun lain mukaisen työmarkkinatuen maksamiseen. Tukea käytetään tuen saajan toimeentulon turvaamisen ohella työmarkkinatuesta annetun lain mukaisiin aktiivisiin työvoimapoliittisiin toimenpiteisiin, joiden avulla edistetään tuen saajan työmarkkinoille sijoittumista. Määrärahaa saa käyttää myös työharjoittelusta aiheutuneiden tapaturmakorvausten ja työharjoittelijoina olevien ryhmävakuutusten maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen työmarkkinatuesta annetun lain muuttamiseksi siten, että momentilta voidaan maksaa työmarkkinatuen suuruista tukea työnantajalle vähintään 500 päivää työttömänä olleiden työmarkkinatukea saavien pitkäaikaistyöttömien työllistämiseen työsuhteessa tehtävään työhön. Vuonna 1998 tähän tarkoitukseen arvioidaan käytettävän 300 000 000 mk.

Täysimääräinen työmarkkinatuki on työttömyysturvalain 22 §:n 1 momentissa tarkoitetun päivärahan suuruinen.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen työmarkkinatuesta annetun lain muuttamiseksi siten, että työharjoitteluun osallistuvalle vähintään 500 päivää työttömänä olleelle pitkäaikaistyöttömälle voidaan maksaa ylläpitokorvausta, joka vastaa työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen ajalta maksettavaa 30 markan suuruista korvausta päivää kohti. Tähän arvioidaan käytettävän 23 000 000 mk.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta siten, että nykyisen palkkatason olennaiseen muutokseen perustuvan tarkistuksen sijasta markkamääriä tarkistetaan elinkustannusten muutosta vastaavasti. Vuonna 1998 peruspäivärahan markkamääriä korotetaan kahdella markalla. Lisäksi hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen työmarkkinatuesta annetun lain muuttamisesta siten, että työstä tai koulutuksesta kieltäytymisestä tai eroamisesta tai muista työmarkkinarikkeistä asetettavia korvauksettomia määräaikoja ja työssäolovelvoitteita pidennetään. Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 66 000 000 mk.

Työmarkkinatuen saajien määrän arvioidaan olevan vuonna 1998 keskimäärin 161 000 henkilöä. Näistä yli puolet on vähintään 500 päivää työttömyysturvaa tai työmarkkinatukea saaneita henkilöitä.

1998 määräraha	4 859 000 000
1997 määräraha	5 050 000 000
1996 tilinpäätös	5 329 239 640

(61.) *Euroopan sosiaalirahaston tavoitteiden kansallinen osarahoitus valtion osalta (EU)* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti on siirretty momentiksi 34.05.62.

62. *Valtionapu työttömyyden lieventämiseen (osa EU)* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 975 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää työllistämistukien maksamiseen työllisyysasetuksen (130/1993) nojalla työllisyyslaissa tarkoitettujen työllistämiseen. Määrärahasta saa käyttää 20 000 000 mk työttömien aloitteellisuuden tukemiseen ja tässä toiminnassa tarvittavan henkilöstön palkkaamiseen lyhytaikaisiin tehtäviin. Määrärahaa saa käyttää paikallisten hankkeiden työllisyyspoliittiseen projektitukeen. Määrärahaa saa käyttää myös ennen työllisyyslain voimaantuloa palkattujen ja edelleen samassa työsuhteessa olevien vajaakuntoisten henkilöiden palkkaamisesta aiheutuviin menoihin. Määrärahaa saa käyttää työllisyysasetuksessa tarkoitettujen vakuutusten maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää vähintään 500 päivää työttöminä olleiden työmarkkinatukea saavien pitkäaikaistyöttömien työllistämiseen työllisyysasetukseen tehtävän muutoksen mukaisesti. Tässä tarkoitettua työllistämistukea voidaan maksaa yhdessä työmarkkinatuen kanssa.

Määrärahaa saa käyttää työllisyyspoliittisen projektituen osalta myös EU:n aluekehitysra-

hastosta rahoitettavia tavoiteohjelmia, pilottihankkeita ja yhteisöaloitteita toteuttavien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta. Määrärahasta on varattu 6 000 000 mk kansallista rahoitusosuutta varten.

Määrärahasta osa on alueiden kehittämisestä annetun lain 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 5 000 000 mk starttiselvitysten siirtona momentille 34.06.21. Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 200 000 000 mk siirtona momentilta 34.06.02 vähintään 500 päivää työttömänä olleiden työmarkkinatukea saavien pitkäaikaistyöttömien työllistämiseen.

Työllistettävien lukumäärä ja työllistämisen keskihinta on esitetty luvun perustelujen selvitysosassa. Työllistämistukea maksetaan päivää ja henkilöä kohti vähintään normaali työllistämistuki, jonka suuruus on 118 mk ja enintään normaali työllistämistuki 80 prosentilla korotettuna. Työajan tulee olla vähintään 85 prosenttia alan säännöllisestä työajasta.

Yhdistelmätukena on tarkoitus maksaa työnantajalle päivää ja henkilöä kohti työmarkkinatuki, mikä vastaa työttömyysturvalain 22 §:n 1 momentin mukaista peruspäivärahaa, sekä normaali työllistämistuki.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen työllisyyslain muuttamiseksi siten, että työllistämistuen päiväkorvauksen kytkentä työttömyysturvalain 22 §:n 1 mom. mukaiseen peruspäivärahaan poistetaan.

Työllisyyspoliittinen rakennetuki lakkautetaan ja samalla perustetaan uutena toimenpiteenä paikallisten hankkeiden työllisyyspoliittinen projektituki. Määrärahaa käytetään paikallisten hankkeiden työllisyyspoliittisena projektitukena arviolta 60 000 000 mk rakennemuutoshäiriöiden lieventämiseen ja alueellisiin kehittämisohjelmiin sisältyvien hankkeiden osarahoitukseen.

Määrärahan käytön arvioidaan jakaantuvan seuraavasti:

	mk
Työllistämistuki yrittäjäksi ryhtyvälle....	150 000 000
Työttömien aloitteellisuuden tukeminen..	20 000 000
Työllisyyspoliittinen projektituki	60 000 000
Yhdistelmätuki (työllistämistuen osuus)..	200 000 000
Muu työllistämistuki	545 000 000
Yhteensä	975 000 000

1998 määräraha..... 975 000 000
1997 määräraha..... 750 000 000
1996 tilinpäätös..... 586 315 578

63. *Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin (osa EU)* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 245 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää osarahoituksena kuntien, kuntayhtymien ja muiden julkisten sekä kuntien määräysvallassa olevien yhteisöjen työllisyysperusteisiin investointeihin, joilla edistetään uusien työpaikkojen syntymistä tai lievitetään työttömyysasteeltaan keskimääräistä vaikeampien alueiden työttömyyttä. Määrärahaa saa käyttää aikaisempina vuosina myönnettyjen avustusten maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää 60 000 000 mk työllisyysperusteisista kunnallisista peruskorjauksista annetun asetuksen (111/1997) mukaisesti kuntien toimitilojen peruskorjausinvestointien rahoitukseen, jolloin avustusosuus voi olla enintään 15 prosenttia investointihankkeen kokonaiskustannuksista. Määrärahaa saa käyttää myös EU:n aluekehitysrahastosta rahoitettavia tavoiteohjelmia, pilottihankkeita ja yhteisöaloitteita toteuttavien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta. Määrärahasta on varattu 25 000 000 mk näiden hankkeiden kansallista rahoitusosuutta varten.

Määräraha on alueiden kehittämisestä annetun lain 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu.

Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 20 000 000 mk siirtona momentilta 34.06.77 ao. momentin perusteluihin viitaten.

Työllistettävien lukumäärä ja työllistämisen keskihinta on esitetty luvun perustelujen selvitysosassa.

Hankkeiden valinnassa kiinnitetään huomiota työnaikaisiin työllisyysvaikutuksiin, kohteen toimintavaiheen työpaikkoihin sekä kohteen ympäristössä syntyviin sysäysvaikutuksiin. Hankkeiden valinnassa painotetaan niitä hankkeita, jotka edistävät pysyvien työpaikkojen syntymistä ja luovat edellytyksiä elinkeinoelämän kehitykselle sekä otetaan huomioon alueelliset kehittämisohjelmat. Tässä tarkoituksessa osa määrärahasta kohdennetaan hankkeisiin työllisyysvaikutuksen perusteella tapahtuvan kilpailuttamisen pohjalta.

1998 määräraha..... 245 000 000
1997 määräraha..... 250 000 000
1996 tilinpäätös..... 270 000 000

64. *Muuttoturva* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää työttömien työnhakijoiden matkakustannusten korvaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen työvoimapalvelulain ja työvoimapalveluihin liittyvistä etuuksista annetun asetuksen mukaisesti.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 1 500 000 mk siirtona momentille 34.01.21.

Määrärahalla on tarkoitus taloudellisesti tukea työttömiä tai työttömäksi jääviä henkilöitä heidän hakiessaan tai siirtyessään työhön asuinpaikkakuntansa ulkopuolelle. Työvoiman alueellisen liikkuvuuden arvioidaan lisääntyvän jonkin verran vuonna 1998 työvoiman kysynnän kasvaessa. Vuonna 1998 arvioidaan maksettavan yhteensä 12 500 liikkuvuusavustusta. Vuonna 1996 maksettiin yhteensä n. 10 000 liikkuvuusavustusta. Keskimääräisen avustuksen suuruuden arvioidaan vuonna 1998 olevan 600 mk.

1998 määräraha..... 7 500 000
1997 määräraha..... 8 500 000
1996 tilinpäätös..... 7 549 399

65. (32.03.61) *Kotitaloustyön väliaikainen tuki* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 200 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kotitaloustyön väliaikaisesta tukijärjestelmästä annetun lain mukaisen tuen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää kokeilujärjestelmän hallintokustannuksiin ja kokeilun seurannasta aiheutuviin menoihin. Lisäksi määrärahaa saa käyttää enintään 20 henkilötyövuoden palkkausmenoihin.

Selvitysosa: Momentin nimike ja numerotunnus on muutettu. Kotitalouksissa tehtävää työtä edistetään valtion varoista kotitaloustyön suorittaneelle yritykselle tai tavanomaisella kotitalous-, hoiva- tai hoitoalalla toimivalle yhteisölle maksettavalla tuella. Tuki on 40 prosenttia työstä maksetun palkkion määrästä enintään kuitenkin 33 mk tunnilta. Tukea voidaan maksaa enintään 150 tunnilta kotitaloutta kohti kalenterivuodessa. Tukijärjestelmää kokeillaan Itä- ja Länsi-Suomen läänien alueella, jossa on noin miljoona kotitaloutta. Määrärahan mitoitus perustuu arvioon, että noin 5 prosenttia kotitalouksista käyttää kalenterivuodessa tuettuja palveluja keskimäärin 10 tuntia kuukaudessa.

Kokeilu toteutuu yhdeksän työvoima- ja elinkeinokeskuksen alueella. Kokeilun hallintokustannukset ovat noin 5 000 000 mk. Määrärahan käyttöön luodaan ajantasainen kustannusten seurantajärjestelmä. Mikäli kokeiluun varatun määrärahan arvioidaan ylittyvän, ryhdytään välittömästi tarvittaviin toimenpiteisiin.

Kotitalouksien väliaikaista verotukijärjestelmää kokeillaan Etelä-Suomen, Oulun ja Lapin läänin alueella.

1998 määräraha..... 200 000 000
1997 määräraha..... 25 000 000

77. *Sijoitusmenot työllisyyden turvaamiseksi (osa EU)* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 271 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää työttömyyden torjumisesta aiheutuvien menojen maksamiseen hankkeissa, joilla edistetään uusien työpaikkojen syntymistä tai lievitetään työttömyysasteeltaan keskimääräistä vaikeampien alueiden työttömyyttä.

Määrärahaa saa käyttää työllisyyslain 13 §:n mukaisiin valtion investointikohteisiin ja niiden suunnitteluun sekä investoinneiksi katsottavien valtion hankinnoista aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saadaan käyttää myös siirtymäkauden 1998—2000 aikana aloitettavien, sellaisten uusien hankkeiden rahoitukseen, joita ei ole tarkoitus merkitä valtion taseeseen sekä siirtymäkauden aikana ja aikaisemmin aloitettujen tällaisten hankkeiden loppuunsaattamiseen. Vuonna 1998 saa tehdä käynnissä oleviin töihin liittyviä valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) 10 §:ssä tarkoitettuja sitoumuksia siten, että niistä aiheutuu menoja myöhempinä vuosina enintään 135 000 000 mk. Määrärahaa saa käyttää myös EU:n aluekehitysrahastosta rahoitettavia tavoiteohjelmia, pilottihankkeita ja yhteisöaloitteita toteuttavien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta. Määrärahasta on varattu 20 000 000 mk EU:n aluekehitysrahaston osarahoittamien hankkeiden kansallisen rahoitusosuuden maksatuksia varten.

Määräraha on alueiden kehittämisestä annetun lain 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Valtion kirjanpito on tarkoitus uudistaa 1.1.1998 lähtien, jolloin valtion sijoitusmenoilla hankittu omaisuus merkitään asianomaisten virastojen taseisiin. Momentin

määrärahalla on rahoitettu sellaisia töitä, joita ei ole tarkoitus merkitä taseeseen. Tästä syystä on tarkoitus siirtää osa momentin määrärahasta vaiheittain momentille 34.06.63 myönnettäväksi valtionavustuksina. Määrärahan mitoituksessa on tämän perusteella otettu huomioon vähennyksenä 20 000 000 markan siirto momentille 34.06.63. Lisäksi määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 4 000 000 markan siirto momentille 35.26.21 pitkäaikaisesti työllisyyshankkeiden suunnittelutehtävissä olleiden henkilöiden palkkaukseen.

Työllistettävien lukumäärä ja työllistämisen keskihinta on esitetty luvun perustelujen selvitysosassa.

Määrärahaa on tarkoitus osoittaa työllisyysasetuksen 6 §:n tarkoittamille valtion työvirastoille työllisyyslain 13 §:n ja työllisyysasetuksen 5 §:n mukaisiin keskeneräisiin ja uusiin maa-, vesi- ja talonrakennusinvestointeihin sekä korjaus- ja kunnossapitotöihin. Määrärahaa pyritään käyttämään virastojen ja laitosten investointihankkeiden osarahoitukseen ja sillä pyritään aientamaan työllisyyden hoidon kannalta merkittäviä hankkeita.

Hankkeiden valinnassa kiinnitetään huomiota työnaikaisiin työllisyysvaikutuksiin, kohteen toimintavaiheen työpaikkoihin sekä kohteen ympäristössä syntyviin sysäysvaikutuksiin. Hankkeiden valinnassa painotetaan niitä hankkeita, jotka edistävät pysyvien työpaikkojen syntymistä ja luovat edellytyksiä elinkeinoelämän kehitykselle ottaen huomioon alueelliset kehittämisohjelmat. Hankkeiden kilpailuttaminen työllisyysvaikutusten perusteella tapahtuu työohjelmamenettelyssä.

Vuoden 1998 sitoumuksien käytön johdosta arvioidaan valtiolle aiheutuvan vuonna 1999 menoja yhteensä 110 000 000 mk ja vuonna 2000 yhteensä 25 000 000 mk. Vastaavien aiemmin myönnettyjen valtuuksien käytön johdosta arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja vuonna 1999 yhteensä 30 000 000 mk.

Valtuuksien käytöstä aiheutuva määrärahan tarve:

	1999	2000
1. Valtuudet v. 1997 ja aikaisemmin	30,0	0,0
— talonrakennusvaltuudet	20,0	0,0
— muut rakentamisvaltuudet	10,0	0,0
2. Uudet valtuudet	110,0	25,0
— talonrakennusvaltuudet	70,0	15,0
— muut rakentamisvaltuudet	40,0	10,0
3. Yhteensä	140,0	25,0
— talonrakennusvaltuudet	90,0	15,0
— muut rakentamisvaltuudet	50,0	10,0

1998 määräraha	271 000 000
1997 määräraha	310 000 000
1996 tilinpäätös	350 000 000

07. Pakolais- ja siirtolaisuusasiat

Selvitysosa: Vastaanottotoiminnan ensisijaisena tehtävänä on huolehtia pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta, pakolaisten maahantulon koordinoinnista, maahanmuuttajien kotiutumisesta suomalaiseen yhteiskuntaan sekä edellä mainittuun tehtäväalueeseen liittyvästä tiedotus- ja julkaisutoiminnasta. Tavoitteena on edistää maahanmuuttajien sosiaalista, taloudellista ja kulttuurista tasa-arvoa, osallistumista ja kotiutumista yhteiskuntaan sekä ehkäistä syrjäytymistä.

Valtio korvaa kunnalle entisen Neuvostoliiton alueelta Suomeen paluumuuttajina tulleille henkilöille annetusta toimeentulotuesta ja palveluista aiheutuneita menoja. Pakolaisten vastaanotosta kunnalle maksetaan korvausta valtion varoista toimeentulotuen, palvelujen järjestämisen ja vastaanoton yleishallinnon kustannuksiin. Turvapaikanhakijoiden vastaanoton järjestää ja rahoittaa valtio.

Maahan saapuneet	1995 toteuma	1996 toteuma	1997 arvio	1998 arvio
Ent. Neuvostoliiton alueelta olevat paluumuuttajat	2 000	2 000	2 000	2 000
Pakolaiset	1 415	1 400	1 000	1 500
Turvapaikanhakijat	854	711	1 000	1 000

Turvapaikanhakijoista noin 1/3 arvioidaan saavan turvapaikan tai oleskeluluvan suojelun tarpeen vuoksi tai humanitaarisista syistä.

30. (33.28.30 ja 34.07.30) *Valtion korvaus kunnille eräiden Suomeen muuttavien henkilöiden toimeentulotuen sekä heille annetun sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 65 300 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää valtioneuvoston määräämin perustein eräiden Suomeen muuttavien henkilöiden toimeentulotuen kustannusten sekä heille annetun sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannusten korvaamiseen kunnille.

Selvitysosa: Suomeen muuttaneiden valtioneuvoston päätöksen (1054/1990) tarkoittamien henkilöiden toimeentulotuesta puolen vuoden ajalta maahan saapumisesta aiheutuneita kustannuksia korvataan 20 800 000 mk, toimeentulotukimenoja sen vuoksi, että henkilö ei maahanmuuttoon liittyvän asemansa vuoksi voi saada eläkettä tai muuta sosiaaliturvaetuutta korvataan noin 34 500 000 mk noin 1 500 henkilön osalta. Lisäksi maksetaan kunnille noin 10 000 000 mk noin 190 henkilön pitkäaikaisesta hoidosta ja huollosta aiheutuneita kustannuksia. Korvaukset maksetaan kunnille jälkikäteen.

1998 määräraha	65 300 000
1997 määräraha	56 800 000
1996 tilinpäätös	53 421 569

61. (33.29.61 ja 34.07.61) *Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 238 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta aiheutuvien menojen maksamiseen valtioneuvoston määräämin perustein. Lisäksi määrärahaa saa asianomaisen ministeriön päätöksellä käyttää pakolaisten maahantulomatkojen järjestämisestä, lähtömaassa suoritettavista terveystarkastuksista sekä koulutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen, pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanottotoiminnassa työskentelevien henkilöiden palkkausmenojen ja muiden toimintamenojen maksamiseen sekä vastaanottotoimintaa edistävän koulutuksen ja tiedotustoiminnan järjestämiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää vastaanoton toteuttamiseksi erityistilanteissa tarpeellisten palvelujen hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää enintään 1 000 000 mk turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten oikeusapupalvelujen hankkimiseen.

Määrärahaa saa käyttää enintään 124 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen. Vuoden 1998 pakolaiskiintiö on noin 500 henkilöä.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 1 500 000 mk viiden henkilötyövuoden siirtona momentille 34.06.21.

Vuonna 1998 varaudutaan noin 500 uuden kiintiöpakolaisen ja 500 perheenyhdistämisohjelman puitteissa tulevan omaisen vastaanottoon. Korvausten piirissä on noin 5 600 aikaisempina vuosina saapunutta pakolaista. Uusia turvapaikanhakijoita arvioidaan tulevan 1 000, joista yhden kolmasosan arvioidaan saavan myönteisen päätöksen. Turvapaikanhakijoiden arvioidaan olevan keskimäärin kaksitoista kuukautta vastaanottojärjestelmän piirissä. Määrärahasta on varattu pakolaisten vastaanottoon 173 000 000 mk ja turvapaikanhakijoiden vastaanottoon 65 000 000 mk.

1998 määräraha	238 000 000
1997 määräraha	235 650 000
1996 tilinpäätös	288 530 806

99. (34.99, osa) Työministeriön hallinnonalan muut menot

Selvitysosa: Konkurssien määrän väheneminen ja yritysten parantunut taloudellinen tilanne sekä hyvin toiminut yrityssaneerauslaki ovat tärkeimmät syyt palkkaturvamäärien huomattavalle pienenemiselle viime vuosina. Vuonna 1996 palkkaturvaa maksettiin lähes tarkalleen sama määrä kuin vuonna 1995. Tämänhetkisten talousnäkymien valossa ei ole odotettavissa, että palkkaturvamäärät tulisivat merkittävästi nousemaan tai laskemaan.

	1994 toteuma	1995 toteuma	1996 toteuma	1997 arvio/TA	1998 arvio/TAE
Palkkaturvaa maksettu (milj. mk)	348	169	165	226	186
Palkkaturvaa peritty takaisin (milj. mk)	226	88	47	60	35
Palkkaturvaa saaneiden työntekijöiden lukumäärä	13 216	11 174	11 083	11 000	11 000
Palkkaturvapäätöksen saaneiden työnantajien lukumäärä.	5 059	3 626	3 266	3 200	3 200
Hakemusten keskimääräinen käsittelyaika (pv)	68	54	36	35	35

Merimiespalvelutoiminnan rahoituksen perustana on merimiesten palvelu- ja opintotoiminnasta annettu laki. Merenkulkija maksaa yhden tuhannesosan ansioistaan ja saman määrän suorittaa varustaja. Valtion osuus on yhtä suuri kuin edellä mainittujen yhteensä. Maksu on neljä tuhannesosaa merialan kokonaispalkkasummasta.

Merimiespalvelutoiminnan rahoitus:	mk
Valtion osuus merimiespalvelutoimiston menoista	3 000 000
Työnantajien osuus	1 500 000
Työntekijöiden osuus	1 500 000
Lästimaksut (31.32.50)	3 000 000
Merimiespalvelutoimiston menot kaikkiaan	9 000 000

Koska ILO:n periaatteiden mukaan palveluja on tarjottava myös ulkomaalaisille merenkulkijoille, on varoja saatava myös ulkomaisilta aluksilta. Suomen satamissa käyvät niin koti- kuin ulkomaiset alukset maksavat ns. lästimaksua, joka on nykyisin 60 penniä nettotonnilta. Merimiespalvelutoimisto on perustamisestaan lähtien saanut suurimman osan lästimaksuista. Lästimaksuvarat ovat edelleen olennainen osa merimiespalvelutoimiston rahoitusta. Ilman niitä ei nykyisen laajuinen toiminta ole mahdollista.

(21.) *Työvoimaopiston toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti on siirretty momentiksi 34.01.22.

(22.) *Työneuvoston toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti on poistettu talousarviosta ja sen määräraha on otettu huomioon momentin 34.01.21 laskelmissa.

23. *Siviilipalvelus* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 16 200 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää siviilipalveluksen ja täydennyspalveluksen toimeenpanosta siviilipalveluslain (1723/1991) nojalla aiheutuviin kustannuksiin sekä työhallinnossa palvelevien siviilipalvelusmiesten ylläpito- ja päivärahakustannuksiin.

Selvitysosa: Siviilipalvelukseen hakeutuvien henkilöiden lukumäärä on jatkuvassa kasvussa. Määrärahan mitoitusperusteena on käytetty 1 800 siviilipalvelusmiehen kouluttamista vuosittain. Vuonna 1996 koulutettiin 1 521 siviilipalvelusmiestä. Hakijoiden lukumäärän jatkuva kasvu ja palveluksen aloittamista jo odottavien henkilöiden suuri määrä edellyttävät siviilipalveluskeskuksessa koulutettavien henkilöiden lukumäärän tuntuvaa lisäämistä.

1998 määräraha	16 200 000
1997 määräraha	13 520 000
1996 tilinpäätös	14 219 427

50. *Palkkaturva* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 190 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää palkkaturvalain (649/1973) ja merimiesten palkkaturvalain (927/1979) mukaisten menojen maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää enintään 4 000 000 mk palkkaturvamenettelyyn liittyviin viranomaismaksuihin ja oikeudenkäyntikuluihin sekä konkurssikustannusten maksamiseen valtioneuvoston talousrikollisuuden ja harmaan talouden vähentämistä koskevan ohjelman mukaisen yhteistyön puitteissa (VNp 2.1.1996).

Selvitysosa: Palkkaturvajärjestelmä turvaa työntekijän työsuhteesta johtuvien saatavien maksamisen työnantajan konkurssin ja muiden maksukyvyttömyystilanteiden varalta. Palkkaturvana voidaan maksaa kaikki sellaiset saatavat, jotka perustuvat työsopimuslain mukaiseen työsuhteeseen ja jotka työnantaja olisi ollut velvollinen työntekijälle maksamaan. Palkkaturvahakemus on tehtävä kolmen kuukauden kuluessa saatavan erääntymisestä. Palkkaturvan enimmäismäärä yhtä työntekijää kohden samalle työnantajalle tehdyn työn perusteella on 75 000 mk. Palkkaturvasta huolehtivat työministeriö ja työvoima- ja elinkeinokeskusten työvoimaosastot.

Palkkaturvamenoja vastaavat tulot 186 000 000 mk on merkitty momentille

12.34.70. Työttömyyskassojen keskuskassa korvaa valtiolle vuosittain jälkikäteen palkkaturvana maksettujen ja työnantajilta tai näiden konkurssipesiltä takaisinperittyjen pääomamäärien erotuksen. Palkkaturvamaksut eivät näin ollen jää rasittamaan valtion budjettia. Palkkaturvapalautusten arvioidut 18 000 000 markan korot, jotka on budjetoitu momentille 12.34.99, jäävät valtiolle palkkaturvajärjestelmästä aiheutuvien hallintomenojen kattamiseen.

1998 määräraha 190 000 000
1997 määräraha 230 000 000
1996 tilinpäätös 165 527 627

51. *Eräät merimiespalvelut* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 553 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää merimiesten palvelu- ja opintotoiminnasta annetun lain (452/1972) nojalla merimiesten huoltotoimintaan suoritettavan valtion osuuden maksamiseen sekä merimieslaissa tarkoitetun työsopimuksen tekemisestä annetun asetuksen (783/1995) mukaisiin palveluihin, merimieslain (423/1978) ja merimiesten vuosilomalain (433/1984) nojalla merimiesten vuosi- ja vanhempainlomamatkakustannuksiin sekä työsuhteen alkamiseen ja päättymiseen liittyviin matkakustannuksiin suoritettavan valtionosuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan käytön arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	mk
Valtion osuus merimiespalvelutoimiston menoista	3 000 000
Valtion osuus työnantajille eräisiin merimiesten matkakustannuksiin	1 500 000
Merimiesten työsuhdesuojelun lomakehuolto	53 000
Yhteensä	4 553 000

1998 määräraha 4 553 000
1997 määräraha 4 553 000
1996 tilinpäätös 3 732 882

(67.) *Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksuosuudet* (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti on siirretty momentiksi 34.01.67.

Pääluokan 34 menot luvuittain vuosina 1996—1998

		v. 1996 tilinpäätös 1000 mk	v. 1997 talousarvio 1000 mk	v. 1998 esitys 1000 mk	Muutos 1997—1998 ± 1000 mk	± %
01.	Työhallinto (610)	174 239	154 525	166 220	+ 11 695	+ 8
05.	Euroopan sosiaalirahaston ohjelmien toteutus (620)	1 453 807	1 332 400	1 548 200	+215 800	+16
06.	Työvoimapolitiikan toimeenpano (620)	12 246 913	11 843 307	10 994 816	—848 491	— 7
07.	Pakolais- ja siirtolaisuusasiat (410)	341 952	292 450	303 300	+ 10 850	+ 4
99.	Työministeriön hallinnonalan muut menot (610)	183 480	248 073	210 753	— 37 320	—15
	Yhteensä	14 400 391	13 870 755	13 223 289	—647 466	— 5

Pääluokka 35
YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Hallinnonalan kokonaishenkilöstömäärän arvioidaan vuonna 1998 olevan 2 360 henkilötyövuotta. Tästä luvusta arvioidaan noin 2 030 henkilötyövuoden olevan toimintamenomomenteilta palkattuja.

Ympäristöministeriön hallinnonalan tehtävät käsittävät ympäristö-, asunto- ja rakentamispolitiikan. Hallinnonala edistää toimillaan luonnon, yhteiskunnan, ihmisten elinolojen sekä talouden ja kulttuurin kestävää kehitystä. Vaikuttavuudeltaan tärkeässä kansainvälisessä yhteistyössä toimitaan aloitteellisesti huolehtien laajapohjaisella kotimaisella yhteistyöllä siitä, että Suomen kokonaisetu tulee varmistetuksi.

Merkittävimmin hallinnonalan toimintaympäristöön vaikuttavat Euroopan unionin jäsenyys ja ympäristöasioiden kansainvälistyminen, ympäristötietoisuuden nopea kansainvälinen nousu, niukka julkinen talous hallinnonalan tehtävien lisääntyessä sekä väestö- ja yhdyskuntarakenteen muuttuminen.

Suomi toimii kestävän kehityksen ja ympäristönsuojelun eturintamassa Euroopan unionissa, koska yhteisesti päätetty politiikka on tehokas väline Suomen ja lähialueiden ympäristöongelmien ratkaisussa. Ympäristötavoitteiden sisällyttämisestä EU:n suuriin uudistushankkeisiin huolehditaan. Keskeistä ovat laajentumisneuvottelut, aloitteiden teko vuoteen 2005 ulottuvaa kuudetta ympäristöohjelmaa varten ja puheenjohtajuuskauden valmistelu. Hallituksen kestävän kehityksen toimintaohjelman edellyttämää tietopohjaa vahvistetaan ja ohjelman toteutumista arvioidaan.

Ihmisen elinympäristön parantaminen. Laaditaan ehdotus rakennuslain kokonaisuudistukseksi. Tavoitteena on luoda kestävää yhdyskuntakehitystä tukeva maankäytön ohjausjärjestelmä, jonka päätöksentekomenettely perustuu osallistuvaan suunnitteluun. Kuntien kaavoitusta ohjataan yhdyskuntarakenteen eheyttämiseksi ja ympäristöarvojen säilyttämiseksi. Alueidenkäytön valtakunnalliset tavoitteet valmistellaan.

Kaupunkialueilla painopisteitä ovat kaupunkiseutujen suunnitteluyhteistyön sekä kaupunkikeskustojen ja lähiöiden parantaminen. Korjausrakentamisella tuetaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen muutosta. Edistetään rakentamisen laadun parantamista ja sisäilman terveellisyyttä. Rakentamisen vastuita selkiytetään. Edistetään suunnitelmallista kiinteistönpitoa.

Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen. Uudistetun luonnonsuojelulain tavoitteiden mukaisesti huolehditaan lajien ja luontotyyppien suotuisasta suojelutasosta. Toteutetaan vanhoja suojeluohjelmia ja EU:n Natura 2000 -verkostoon ehdotettuja alueita vuonna 1996 hyväksytyn rahoitusohjelman mukaisesti ja hyödyntäen tehokkaasti EU:n rahoitusta. Suomi pyrkii ympäristörahastolle osoittamissaan hakemuksissa siihen, että yhteisörahoituksessa erityisesti painottuisi kansallisesti jo päätettyjen, Natura 2000 -verkostoon ehdotettavien luonnonsuojelualueiden rahoitus. Tämä on tarpeen erityisesti siksi, että luonnonsuojeluohjelmien toteutus muodostaa Suomen kansantaloudelle huomattavan suuren panostuksen. Suojeluohjelmien toimeenpanossa painotetaan kaavoitusta, maanomistajien kanssa tehtäviä sopimuksia ja vapaaehtoisia maanhankintoja. Keskeisten luonnonsuojelualueiden hoidossa säilytetään nykyinen taso lisääntyvistä alueista huolimatta. Toteutetaan eri hallinnonalojen yhteistä toimintaohjelmaa luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi ja ollaan aloitteellisia EU:n biologisen monimuotoisuuden strategiassa.

Ympäristön pilaantumisen torjunta. Edistetään toimintalinjoja ja keinoja, joilla kasvihuonekaasujen päästöt saadaan vähenemään. Tavoitellaan EU:n yhteisiä toimia, jotka ovat kustannustehokkaita ja joissa otetaan huo-

mioon erot jäsenmaiden kesken. Ilmastosopimuksen Kioton kokouksen päätösten jatkotoimista huolehditaan.

Rikin ja typen yhdisteiden päästöjä vähennetään kansallisin toimin sekä vaikutetaan aktiivisesti ECE:n piirissä sovittaviin tavoitteisiin, EU:n normien tiukentamiseen ja päästöjen vähentämiseen Suomen lähialueilla. Vähennetään jätteiden määrää ja lisätään jätteen hyödyntämistä.

Kootaan ympäristönsuojelulainsäädäntö sekä uudistetaan ja yhtenäistetään ympäristölupia koskeva päätöksentekojärjestelmä. Lupamenettelyjä ja muuta hallinnollista ohjausta täydennetään taloudellisin ohjauskeinoin ja vapaaehtoisin menettelyin.

Sisävesien ja merialueiden ravinnekuormitusta vähennetään niin maatalouden, kalankasvatuksen, yhdyskuntien, teollisuuden kuin liikenteenkin osalta vesiensuojelun tavoiteohjelman mukaisesti. Tähän suunnataan voimavaroja mm. maatalouden ympäristötuessa, ympäristönsuojelun edistämisessä ja ympäristötöissä. Vesistöihin kohdistuvaa ravinnekuormaa vähennetään myös nitraattidirektiivin toimeenpanon kautta.

Pohjavesien laatu pidetään vähintään nykyisellään. Pohjavesien suojelemiseksi laaditaan pohjavesialueiden suojelusuunnitelmia ja kunnostetaan pahiten pohjavesialueita uhkaavia saastuneita maa-alueita hyödyntäen myös öljysuojarahaston varoja.

Lähialue- ja Itämeri-yhteistyössä toteutetaan hankkeita, joiden tavoitteena on päästöjen vähentäminen Suomen lähialueilla, kotimaisen ympäristöteknologian viennin edistäminen sekä ympäristötiedon ja -osaamisen lisääminen lähialueilla. Laaditaan yhteistyössä Itämeren alueen Agenda 21.

Asuinolojen kehittäminen. Tavoitteena on edistää asunto- ja rakennusmarkkinoiden tasapainoa. Rakennustuotannon kasvaessa ripeästi varmistetaan, että asumisen tuki ei ohjaudu rakennuskustannusten nousuun. Vuokrakehityksen seurantaa uudistetaan vastaamaan vuokramarkkinoiden monipuolistumista. Asumisen tuen kohdentumista ja vaikutuksia seurataan. Tietopohjaa asumisviihtyvyyden osatekijöistä parannetaan. Asumisen tutkimustarpeet selvitetään.

Ympäristöhallinnon toimivuutta ja palvelukykyä parannetaan. Seurataan hallinnonalan ympäristölupien, kaavojen, hakemusten ja valitusten käsittelyaikoja sekä asetetaan käsittelyaikoja koskevat tavoitteet. Henkilöstön asiantuntemuksen ja työkyvyn ylläpidosta huolehditaan. Koko hallinnonalan kattavaa yhtenäistä ja kannustavaa palkkausjärjestelmää valmistellaan.

01. Ympäristöministeriö

21. (35.01.21 ja 01.26, osa) *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 95 845 000 mk.

Lakkautetaan ympäristönsuojeluneuvoksen virka (A 29).

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi 270 000 mk kahden henkilötyövuoden palkkauksien siirtona momentilta 34.06.02 sekä lisäyksenä 220 000 mk yhtä henkilötyövuotta vastaavien palkkaus- ja muiden toimintamenojen siirtona momentilta 35.01.24.

1998 määräraha	95 845 000
1997 määräraha	95 355 000
1996 tilinpäätös	93 830 000

22. *Kehittäminen ja suunnittelu* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 52 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kehittämis-, kokeilu-, suunnittelu-, tutkimus-, valvonta- ja seurantatoiminnasta sekä kansainvälisestä asiantuntijayhteistyöstä ja eri hallinnonalojen yhteishankkeista aiheutuvien muita kulutusmenoja vastaavien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan työsopimussuhteessa olevan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin projekteihin.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoitukseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 10 000 000 mk ympäristöklusterin tutkimusohjelman rahoituksena, EU-hankkeista ja direktiivien laadinnasta ja raportoinnista aiheutuneet rahoitustarpeet, ympäristö- ja asuntotoimen keskeisten hankkeiden edellyttämän tietopohjan vahvis-

taminen sekä Suomen ympäristökeskuksen evaluonnin lisärahoitus.

1998 määräraha 52 000 000
1997 määräraha 41 500 000
1996 tilinpäätös 42 999 835

24. *Kansainvälinen yhteistyö* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 26 380 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin ja maksuosuuksiin sekä menoihin, jotka aiheutuvat osallistumisesta kansainvälisten järjestöjen kokouksiin ja muista ulkomaanmatkoista, Suomessa järjestettävistä kansainvälisistä kokouksista, vieraskielisen aineiston julkaisemisesta sekä muusta kansainvälisestä kahden- ja monenkeskisestä yhteistyöstä. Määrärahaa saa lisäksi käyttää menoihin, joita aiheutuu lähialueyhteistyöhön kuuluvasta asiantuntijavaihdosta, Euroopan unionin jäsenyyttä hakeneiden maiden lähentymistoimien edistämisestä sekä kestävän metsätalouden suunnittelusta Luoteis-Venäjällä ja laadittaessa Itämeren alueen kestävän kehityksen ohjelmaa (Baltic Agenda 21).

Määrärahaa saa käyttää enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan työsopimussuhteessa olevan henkilöstön palkkaamiseen kansainvälisten tehtävien hoitamiseksi ympäristöministeriössä.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 5 000 000 mk siirtona momentilta 35.11.67 ja vähennyksenä 220 000 mk siirtona momentille 35.01.21.

1998 määräraha 26 380 000
1997 määräraha 21 565 000
1996 tilinpäätös 19 500 000

(26.) *Koulutus, tiedotus ja valistus* (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti on poistettu talousarviosta ja sen määräraha on otettu huomioon momenttien 35.01.21 ja 35.01.61 laskelmissa.

61. (35.01.61 ja 01.26, osa) *Eräät avustukset* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 7 300 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen valtakunnallisille luonnonsuojelu- ja ympäristöjärjestöille, valtakunnallisille asuntoalan järjestöille valistus- ja neuvontatoimintaan, saariston kehityksen edistämisestä annetun lain (494/1981) 12 §:n mukaisten avustusten maksamiseen saariston ympäristönhoitoa edistäviin hankkeisiin sekä avustusten maksamiseen Pidä Saaristo Siistinä ry:lle ja tunturialueiden jätehuoltoa edistävään toimintaan. Määrärahaa saa käyttää myös kestävää kehitystä sekä ympäristökasvatusta ja -valistusta edistävien projektiluonteisten hankkeiden tukemiseen.

Määrärahasta on osa alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/1993) 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

1998 määräraha..... 7 300 000
1997 määräraha..... 7 300 000
1996 tilinpäätös..... 8 300 000

62. *EU:n ympäristörahaston osallistuminen ympäristö- ja luonnonsuojeluhankkeisiin (EU)* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 24 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää EU:n komission hyväksymien EU:n ympäristörahastosta (LIFE) osarahoitettavista hankkeista ja pilottihankkeista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu. EU-osarahoitus LIFE-hankkeisiin on tuloutettu momentille 12.35.99. Määrärahasta noin 20 milj. mk ohjautuu luonnonsuojeluhankkeiden toimeenpanoon. EU:lle tehtävät hakemukset pyritään painottamaan siten, että Natura 2000 -verkoston toteutuskustannuksiin ohjautuu vuositasolla noin 20 milj. mk.

1998 määräraha 24 000 000
1997 määräraha 18 000 000
1996 tilinpäätös 7 868 885

11. Ympäristön suojelu

Selvitysosa: Valmistellaan ehdotus ympäristönsuojelulaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi. Tavoitteena on päästöjen yhdennetty käsittely ja ympäristövaikutusten arvioinnin parantaminen sekä lupajärjestelmän yhtenäistäminen. Aloitetaan yhtenäisen ympäristöluvan vaatimat hallinnolliset järjestelyt.

Vaikutetaan kansainvälisen ilmastosopimuksen teollisuusmaita koskevien velvoitteiden kehittämiseen. Tarkennetaan ja toteutetaan kansallista ilmastostrategiaa. Laaditaan ehdotus ohjelmaksi typen yhdisteiden päästöjen rajoittamiseksi ja tarkistetaan aiemmat rikkipäästöjen vähentämissuunnitelmat.

Maaseudun ympäristönsuojelua tehostetaan yhteistyössä maa- ja metsätalousministeriön kanssa laatimalla maatalouteen liittyviä ympäristönsuojeluohjeita ja suosituksia sekä seuraamalla maatalouden erityistuen kohdentumista.

Toteutetaan pääministerien Itämerikonferenssin edellyttämiä Itämeren suojelutoimia ja vesiensuojelulle vuoteen 2005 asetettuja tavoitteita. Tehostetaan pohjavesien suojelusuunnitelmien laatimista ja parannetaan hajaasutuksen jätevesihuoltoa.

Jätteiden määrää ja haitallisuutta vähennetään, jätteitä hyödynnetään ja niiden käsittelyä parannetaan jätelain ja valtakunnallisen jätesuunnitelman mukaisesti.

Jatketaan vanhojen saastuneiden maa-alueiden ja käytöstä poistettujen kaatopaikkojen kunnostamista. Selvitetään alueellisesti maaperän suojelun tilaa ja kehittämistarpeita.

Annetaan määräykset eräiden ympäristölle vaarallisten kemikaalien käytön rajoittamisesta. Kehitetään geneettisesti muutettujen organismien ympäristövaikutusten arviointia ja hallintaa.

Edistetään työllisyyttä ympäristönsuojeluja hoitotöillä sekä ympäristönsuojeluteknologian kehittämishankkeilla.

Valmistellaan ja toimeenpannaan lähialueiden ympäristöhankkeita Virossa, Luoteis-Venäjällä, Puolassa, Latviassa ja Liettuassa sekä edistetään näissä maissa ympäristöhallinnon kehittämistä, ympäristötutkimusta ja säteilyturvaa. Vahvistetaan pohjoismaiden ympäristörahoitusyhtiön (NEFCO) toimintaa. Investointimäärärahat on budjetoitu lukuun 24.50.

60. *Siirto öljysuojarahastoon* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää öljyjätemaksusta annetun lain (894/1986) muuttamisesta annetun lain (846/1996) 7 §:n nojalla öljysuojarahastoon tehtävän siirron maksamiseen.

Selvitysosa: Momentin määräraha on siirtoa momentilta 35.11.64.

Osa öljyjätemaksuina kertyvistä varoista voidaan valtion talousarviossa siirtää öljysuojarahastoon käytettäväksi öljyn saastuttamien maa-alueiden puhdistuskustannusten korvaamista varten.

Määräraha yhdessä momentin 35.11.64 määrärahan kanssa on yhtä suuri kuin öljyjätemaksujen kertymä momentille 11.19.08.

1998 määräraha..... 5 000 000

62. *Ympäristönsuojelun edistäminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 32 750 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää valtioneuvoston päätöksen (894/1996) mukaisten avustusten maksamiseen ympäristönsuojelun edistämiseen sekä yhdyskuntien vesihuoltotoimenpiteiden avustamisesta annetun lain (56/1980) mukaisten avustusten maksamiseen yhdyskuntien vesiensuojelua edistäviin investointeihin.

Määrärahasta osa on alueiden kehittämisestä annetun lain 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Ympäristönsuojelua edistäviin kehittämis- ja kokeiluhankkeisiin voidaan myöntää avustusta yleensä enintään 50 % ja investointihankkeisiin enintään 30 % niiden hyväksyttävistä kustannuksista. Saastuneiden maa-alueiden ja vanhojen kaatopaikkojen kunnostushankkeissa avustus voi kuitenkin olla enintään 50 % hankkeen hyväksyttävistä kustannuksista, kun hakijana on muu kuin yritys.

Yhdyskuntien vesiensuojelua edistävillä investoinneilla toteutetaan vesiensuojelulle vuoteen 2005 määriteltyjä tavoitteita.

1998 määräraha 32 750 000
1997 määräraha 32 750 000
1996 tilinpäätös 41 000 000

63. *Ilmansuojelun ja jätehuollon investointien korkotuki* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 12 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää luottolaitosten varoista myönnettävistä eräistä korkotukilainoista annetun lain (1015/1977) mukaisiin teollisuuden ja energiahuollon ilmansuojeluinvestointeihin, jätteiden yleisten käsittelypaikkojen perustamis- ja kunnostamisinvestointeihin sekä jätteiden hyödyntämistä edistäviin investointeihin ennen vuotta 1992 myönnettyjen lainojen korkotuen maksamiseen.

Korkohyvityksen määrä on neljän ensimmäisen lainavuoden aikana neljä prosenttiyksikköä ja lainavuosina 5—8 kaksi prosenttiyksikköä. Korkohyvitys on kuitenkin enintään luottolaitoksen perimän koron suuruinen. Kahdeksannen lainavuoden jälkeen korkotukea ei makseta.

Selvitysosa: Aikaisempien vuosien korkotukilainoista arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja 6 000 000 mk vuonna 1999, 2 500 000 mk vuonna 2000 ja sen jälkeen yhteensä 1 500 000 mk.

1998 määräraha 12 000 000
1997 määräraha 16 000 000
1996 tilinpäätös 17 987 393

64. *Öljyjätemaksulla rahoitettava öljyjätehuolto* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 15 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää öljyjätemaksusta annetun lain (894/1986, muut. 846/1996) 7 §:n nojalla öljyjätteistä ja niiden keräilystä, kuljetuksesta, varastoinnista ja käsittelystä aiheutuvien menojen maksamiseen sekä avustuksien maksamiseen ongelmajätteiden alueellisten vastaanottopaikkojen perustamiskustannuksiin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 5 000 000 markan siirto momentille 35.11.60.

Määräraha yhdessä momentin 35.11.60 määrärahan kanssa on yhtä suuri kuin öljyjätemaksujen kertymä momentille 11.19.08.

1998 määräraha 15 000 000
1997 määräraha 20 000 000
1996 tilinpäätös 20 000 000

67. *Ympäristöyhteistyön edistäminen Suomen lähialueen maissa* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 16 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää ympäristöinvestointien edistämiseen ja niihin liittyvään valmisteluun ja yhteistyöhön Suomen lähialueilla.

Määrärahaa saa lisäksi käyttää avustusten maksamiseen yrityksille ja yhteisöille suunnittelu- ja toimeenpanokustannuksiin Suomen lähialueiden pienehköissä ympäristöhankkeissa, jotka perustuvat kahdenvälisiin sopimuksiin ja ovat tärkeitä myös Suomen oman ympäristön suojelun kannalta ja joissa sovelletaan pääasiassa suomalaista ympäristönsuojeluteknologiaa. Määrärahaa saa käyttää lisäksi Suomen avustusosuuden maksamiseen sellaisissa yhteistyöhankkeissa, joita rahoittavat myös muut valtiot sekä kansainväliset järjestöt ja rahoituslaitokset. Avustukset myönnetään valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaisesti.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 5 000 000 markan siirto momentille 35.01.24.

Määrärahalla rahoitetaan Suomen lähialueen maiden ympäristöasiantuntijoiden kouluttamista ympäristöhallinnon ja lainsäädännön kehittämisessä.

Suomen ympäristöhallinnon tutkimusyhteistyötä lähialueen organisaatioiden kanssa tuetaan. Määrärahaa käytetään myös lähialueen maiden luonnon monimuotoisuutta ylläpitäviin hankkeisiin. Lisäksi tuetaan ympäristötietojärjestelmien kehittämistä.

Yhteistyön tavoitteena on parantaa varsinkin Itämeren suojelua sekä Itämeren alueen valtioiden ilmansuojelua ja ongelmajätehuoltoa.

1998 määräraha 16 000 000
1997 määräraha 21 000 000
1996 tilinpäätös 20 550 000

26. Alueelliset ympäristökeskukset

Selvitysosa: Ympäristökeskuksille kuuluvat ympäristöministeriön hallinnonalan tehtävinä ympäristönsuojelua, alueiden käyttöä, rakentamisen ohjausta, luonnonsuojelua, kulttuuriympäristön hoitoa, ympäristötutkimusta ja seurantaa sekä ympäristötietoisuutta koskevat asiat.

Ympäristökeskukset hoitavat myös maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvat vesivarojen käytön ja hoidon tehtävät, joiden erillismenot rahoitetaan luvusta 30.85. Näiden tehtävien hoitoa ohjaa maa- ja metsätalousministeriö. Välittömästi maa- ja metsätalousministeriön tehtäväalueelle arvioidaan alueellisissa ympäristökeskuksissa käytettävän vuositasolla 200 henkilötyövuotta.

Alueellisten ympäristökeskusten toiminnassa painottuvat lähivuosina:

— Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen erityisesti päätettyjä luonnonsuojeluohjelmia toteuttamalla

— Ympäristölupien laadukas ja joutuisa käsittely ja uudistettavan ympäristönsuojelulain toimeenpanoon valmistautuminen

— Maatalouden ympäristönsuojelun edistäminen

— Jätteiden määrän vähentäminen ja hyötykäytön lisääminen

— Alueidenkäytön suunnittelun tehostaminen ympäristöpolitiikan välineenä

— Työllisyyden edistäminen ympäristön hoidossa

Ympäristöministeriö on talousarvioesityksen valmisteluun liittyen asettanut alueellisille ympäristökeskuksille seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 1998:

Ympäristökeskukset edistävät *luonnon monimuotoisuuden suojelua* sekä valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden ja perinnemaisemien säilyttämistä uudistetun luonnonsuojelulainsäädännön nojalla. Luonnonsuojeluohjelmia toteutetaan vuonna 1996 hyväksytyn rahoitusohjelman ja alueellisten toteuttamisstrategioiden mukaisesti kiireellisyysjärjestyksessä asettamalla yksityismaiden hankinnat etusijalle. EU:n Natura 2000 -verkoston toteuttaminen aloitetaan siten, että se on toteutettu vuoteen 2004 mennessä.

Jäte- ja muut *ympäristöluvat* käsitellään laadukkaasti ja joutuisasti. Jätelain voimaantuloon liittyvät jätelupahakemukset on käsitelty pääosin vuoden 1998 loppuun mennessä. Valmistaudutaan ympäristönsuojelulainsäädännön uudistuksen ja ympäristöasioiden laaja-alaisen yhdennetyn hoitamisen edellyttämiin tehtävämuutoksiin.

Jätteiden määrää vähennetään ja hyötykäyttöä lisätään jätelain ja alueellisten jätesuunnitelmien tavoitteiden mukaisesti. Asetetaan tarvittavat velvoitteet kiireellistä kunnostamista vaativien saastuneiden alueiden kunnostusvelvollisille.

Vesiensuojelussa ympäristökeskukset painottavat pohjavesien suojelua edistämällä pohjavesien suojelusuunnitelmien laadintaa. Välittömiä pohjavesiriskejä poistetaan ympäristönsuojelu- ja hoitotöinä. Yhdyskuntajätevesien käsittelyssä kiinnitetään erityistä huomiota typenpoistoon.

Vähennetään erityisesti peltoviljelyn ja karjatalouden aiheuttamia ympäristöhaittoja. Yhteistyössä maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan kanssa kohdennetaan maatalouden ympäristötuen erityistukea ympäristönsuojelun kannalta mahdollisimman tehokkaasti.

Ympäristökeskukset edistävät maakuntien *alueidenkäytön suunnittelua* ja sen kytkemistä aluekehitystyöhön. Ympäristökeskukset toimivat aktiivisesti maakunnan aluekehitystyössä edistäen ympäristönäkökohtien huomioonottamista sekä ympäristö- ja lähiöhankkeiden toteuttamista. Painotetaan kuntien kaavoituksen ohjauksessa kaavoituksen vaikutusten arviointia, taantuvien alueiden kehityksen hallintaa ja suurkaupan yksiköiden sijainnin ohjausta. Ympäristökeskukset edistävät rantojen käytön suunnitelmallisuutta.

Ympäristökeskukset kehittävät ja järkeistävät tutkimus- ja laboratorioyhteistyötä keskenään sekä toimialueensa kuntien ja eri tutkimusorganisaatioiden kanssa. Laboratoriotoiminnan taloudellisuutta parannetaan kehittämällä tilaaja-tuottajajärjestelmää.

Ympäristökeskukset tiedottavat rakennusvalvontaviranomaisille lupa- ja valvontamenettelyn kehittämisestä ja uudistuvista rakentamismääräyksistä. Ne myös huolehtivat rakennusten kosteus- ja homeohjelman mukaisesta tiedonvälityksestä.

Ympäristökeskukset rahoittavat ja toteuttavat *työllisyyttä edistäviä* ympäristöhankkeita. Hankkeiden suunnittelussa otetaan käyttöön laatujärjestelmä. Parannetaan ympäristönhoitotöiden toteutusmenetelmiä ja laatua sekä ympäristötöiden taloudellisuutta vähintään 2,0 % vuodessa.

Alueelliset ympäristökeskukset kehittävät toimintaansa ja palvelukykyään tavoitteena ympäristöasioiden hoidon tason parantaminen, toiminnan tuottavuuden ja taloudellisuuden lisääminen sekä tiedonvälityksen, neuvonnan ja yhteistyön lisääminen. Lupa- ja viranomaispäätösten laadukkaasta käsittelystä huolehditaan viivytyksettä.

Ympäristötietojärjestelmien käytettävyyttä ja tietosisällön ajantasaisuutta parannetaan. Paikkatietojen hyödyntämistä lisätään.

Maksullisen toiminnan tunnuslukutaulukko:

	Julkisoikeudelliset		Liiketaloudelliset	
	1997 Ennakoitu	1998 TAE	1997 Ennakoitu	1998 TAE
Maksullisen toiminnan tulot tmk	9 000	9 000	7 500	7 500
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset tmk	10 150	10 150	5 800	5 800
Käyttöjäämä tmk	—1 150	—1 150	1 700	1 700
— % tuloista	—13	—13	23	23
Osuus yhteiskustannuksista tmk	5 800	5 800	1 700	1 700
Alijäämä tmk	—6 950	—6 950	0	0
— % tuloista	—77	—77	0	0
Tulot % kustannuksista	56	56	100	100

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään nettomäärärahaa 290 482 000 mk.
Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoitusta varten.
Selvitysosa:

Menojen ja tulojen erittely:

	mk
Bruttomenot	311 482 000
Maksullisen palvelutoiminnan erillismenot	15 950 000
Muut toimintamenot	295 532 000
Bruttotulot	21 000 000
Maksullisen toiminnan tulot	16 500 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	9 000 000
— muut suoritteet	7 500 000
Muut tulot	4 500 000
Nettomenot	290 482 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon tukityöllistettyjen hoitamien tehtävien vakinaistamiseksi 2 230 000 mk 16 henkilötyövuoden palkkausten siirtona momentilta 34.06.02, rakentamisen pitkäaikaisten suunnittelutehtävien vakinaistamiseksi 4 000 000 mk 20 henkilötyövuoden palkkausten siirtona momentilta 34.06.77, tielaitoksesta siirtyneen yhden henkilötyövuoden palkkaus- ja muiden toimintamenojen siirtona 135 000 mk momentilta 31.24.21 sekä lääninhallituksesta siirtyneen yhden henkilötyövuoden toimintamenojen siirtona 127 000 mk momentilta 26.05.21. Lisäksi määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 1 565 000 mk ennakoitua suurempien vesiensuojelumaksujen johdosta. Vesiensuojelumaksut on tuloutettu momentille 12.35.26.

1998 määräraha 290 482 000
1997 määräraha 282 425 000
1996 tilinpäätös 276 788 000

61. *Euroopan aluekehitysrahaston tavoitteiden kansallinen osarahoitus (EU)* (siirtomääräraha 3 v)
Momentille myönnetään 25 500 000 mk.
Määrärahaa saa käyttää EU:n aluekehitysrahastosta rahoitettavia tavoiteohjelmia ja yhteisöaloitteita toteuttavien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta.
Määräraha on alueiden kehittämisestä annetun lain 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.
Selvitysosa: Momentille on koottu Euroopan unionin aluekehitysrahastosta rahoitettavien ohjelmien kansallinen rahoitusosuus. Määrärahaa on tarkoitus käyttää kansallisena rahoitusosuutena luonnonsuojeluohjelmien toimeenpanon edistämiseen ja kuntien maankäytön ohjauksen tukemiseen samoin kuin ympäristönsuojelun ja -hoidon, ympäristöteknologian ja -osaamisen sekä kulttuuriperinnön ja maiseman hoitoa edistäviin hankkeisiin ja toimenpiteisiin.

1998 määräraha 25 500 000
1997 määräraha 20 500 000

77. *Ympäristötyöt* (siirtomääräraha 3 v)
Momentille myönnetään 66 000 000 mk.
Määrärahaa saa käyttää ympäristötöiden suunnittelusta ja rakentamisesta, peruskorjauksista ja rakentamisvelvoitteista aiheutuvien menojen maksamiseen sekä valtion vesihuoltotöistä annetun valtioneuvoston päätöksen (976/1985, muut. 889/1995) mukaisten töiden toteuttamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Valmistunut työ saadaan sopia luovutettavaksi kunnan tai muun yhteistyökumppanin omistukseen. Samalla on sovittava niistä ehdoista, joita työn vastaanottajan on luovutuksen jälkeen noudatettava.
Määräraha on alueiden kehittämisestä annetun lain 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.
Selvitysosa: Määrärahan tarve jakautuu seuraavasti:

	Työkohde	Työn kokonaiskustannusarvio 1000 mk	Valtion osuus edellisestä 1000 mk	Myönnetty 1000 mk	Myönnetään mk
1.	Uudet hankkeet				
	Nousiaisten - Maskun - Raision siirtoviemäri, Raisio	5 400	2 000	—	2 000 000
	Kotvion saha-alueen kunnostus, vaihe III, Ruovesi	4 000	2 000	—	800 000
	Paakkilan ja Maljalahden asbestialueen kunnostus, Tuusniemi	4 000	2 800	—	750 000
	Suvilahden kaatopaikan kunnostus, Vaasa	8 000	3 200	—	1 200 000

	Muuramen - Jyväskylän siirtoviemäri, Muurame	8 000	3 000	—	1 200 000
	Hietakankaan ja Heitinkankaan pohjavesialueiden kunnostus, Evijärvi	4 400	2 200	—	600 000
	Varjakan siirtoviemäri ja syöttövesijohto, Oulunsalo	5 000	2 500	—	600 000
	Uudet hankkeet yhteensä	38 800	17 700	—	7 150 000
2.	Keskeneräiset hankkeet	133 830	59 950	23 000	24 850 000
3.	Saastuneiden alueiden kunnostus				20 000 000
4.	Muut ympäristötyöt				14 000 000
	Kaikki yhteensä	172 630	77 650	23 000	66 000 000

1998 määräraha 66 000 000
1997 määräraha 61 000 000
1996 tilinpäätös 75 300 000

88. *Osakkeiden hankkiminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 100 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää Kaakkois-Suomen ympäristökeskuksen laboratoriotoiminnan yhtiöittämisen edellyttämistä rekisteröinti- ja käynnistämistoimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Kouvolan seudun laboratoriot ovat suunnitelleet toimintojensa yhteenliittämistä perustamalla laboratoriopalveluja tuottava yhtiö vuoden 1999 alussa. Kaakkois-Suomen ympäristökeskuksen laboratorion toiminta lakkaa samalla. Yhtiöittämisen perustamis- ja rekisteröintitoimenpiteet on toiminnan tarkoituksenmukaisen käynnistämisen johdosta suoritettava pääosin vuoden 1998 aikana.

1998 määräraha 100 000

27. Suomen ympäristökeskus

Selvitysosa: Suomen ympäristökeskus on ympäristöalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, joka tuottaa tietoa ympäristöstä, sen tilan kehityksestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä sekä arvioi vaihtoehtoisia kehityssuuntia ja keinoja, joilla kehitykseen pystytään vaikuttamaan. Suomen ympäristökeskus toimii valtakunnallisena tietokeskuksena ja se kokoaa, muokkaa ja välittää ympäristötietoa ympäristöhallinnon ja yhteiskunnan tarpeisiin. Se huolehtii Euroopan Yhteisöjen lainsäädännön ja kansainvälisten sopimusten edellyttämien raporttien laadinnasta ympäristönsuojelualalla. Sille on osoitettu erityislainsäädännöllä myös valtakunnallisia viranomaistehtäviä kemikaalien, torjunta-aineiden ja geenitekniikan valvonnassa, jätehuollossa, ilmansuojelussa, luonnonsuojelussa ja ympäristövahinkojen torjunnassa. Suomen ympäristökeskus hoitaa myös maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvia vesivarojen käytön ja hoidon tehtäviä. Tämän luvun toimintamäärärahoja arvioidaan käytettävän maa- ja metsätalousministeriön tehtäväalueella 35 henkilötyövuotta vastaavasti.

Suomen ympäristökeskuksen toiminnassa painottuvat:

— ilmaston muutosten vaikutusten arviointi

— luonnon monimuotoisuuden tutkimus ja arviointi

— jätehuollon kehittäminen

— maatalouden ympäristönsuojelun kehittäminen ja arviointi

— ympäristön hoidon ja kunnostuksen tutkimus ja kehittäminen

Suomen ympäristökeskuksen tuloksellisuuden ja toimivuuden kehittämiseksi sekä tutkimuksellisen työnjaon tehostamiseksi tehdään laitoksen kansainvälinen arviointi.

Ympäristöministeriö on talousarvioesityksen valmisteluun liittyen asettanut Suomen ympäristökeskukselle seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 1998:

Selvitetään ilmapäästöjen määrää ja *ilman epäpuhtauksien ja ilmastomuutosten* pitkän aikavälin ympäristövaikutuksia ja määritetään kasvihuonekaasujen taseita. Arvioidaan happamoittavien yhdisteiden ja raskasmetallien

päästöjen vähentämisen tarvetta ja mahdollisuuksia sekä kustannuksia Suomessa ja lähialueilla.

Tuotetaan tietoa eri *luontotyyppien* alueellisesta jakautumisesta sekä arvioidaan lajien uhanalaisuuden kehitystä ja luonnonsuojelualueverkon kokonaisedustavuutta. Kehitetään luonnon monimuotoisuuden ja EU:n luonnonsuojeludirektiivien edellyttämää seurantaa. Selvitetään talousmetsien monimuotoisuuden ylläpidon mahdollisuuksia erityisesti metsätalouden alue-ekologisen suunnittelun keinoin. Saatetaan päätökseen perinnemaisemaprojekti, osallistutaan maisema-alueiden suunnitteluperiaatteiden valmisteluun ja virkistysalueiden inventointiin.

Osallistutaan *lähialueiden* luonnonsuojelualueverkoston suunnitteluun.

Tutkitaan ja kehitetään *jätteiden* synnyn ehkäisemistä, jätteiden hyödyntämistä ja niiden käsittelyn parantamista. Otetaan käyttöön EU:n edellyttämä jätealan hallinnollinen seurantajärjestelmä ja luodaan pakkaussäädösten toimeenpanoa palveleva seurantajärjestelmä.

Arvioidaan *maaseutuelinkeinojen ympäristökuormitusta* sekä maatalouden ympäristötukien ja muiden toimien vaikuttavuutta. Valmistellaan nitraattidirektiivin täytäntöönpanoon liittyvä seurantaohjelma.

Osallistutaan ympäristönsuojelun kansainväliseen yhteistyöhön erityisesti Itämeren osalta ja huolehditaan merensuojeluun liittyvistä valmistelu- ja raportointitehtävistä.

Tuotetaan *ympäristön hoito- ja kunnostustoimintaan* liittyvää menetelmä- ja vaikutustietoa sekä kehitetään vesistöjen, saastuneiden maa-alueiden sekä pohjavesialueiden kunnostusmenetelmiä. Selvitetään saastuneiden sedimenttien aiheuttamia ympäristö- ja terveysriskejä ja niiden vähentämistä.

Osallistutaan rantojen suunnittelua koskeviin ympäristöselvityksiin sekä viherympäristöjen, lähivirkistysalueiden sekä luonnon virkistyskäytön arviointiin erityisesti alueidenkäytön suunnittelun näkökulmasta. Kehitetään aluekehitystyötä palvelevaa ympäristövaikutusten strategista arviointia.

Ympäristön *seurannassa, arvioinnissa, tutkimuksessa ja kehitystyössä* keskitytään hallinnon suunnittelua ja päätöksentekoa palvelevaan toimintaan. Huolehditaan tuotettavan tiedon luotettavuudesta ja ajantasaisuudesta sekä tietojärjestelmien toimivuudesta.

Valmistaudutaan uuden yhtenäisen ympäristönsuojelulain toimeenpanoon kehittämällä sitä palvelevia tiedonhankinnan ja -arvioinnin menetelmiä.

Ympäristötietojärjestelmien palvelevuutta ja laatua parannetaan. Osallistutaan suunniteltujen järjestelmien toteuttamiseen.

Toiminnan tuloksellisuutta arvioidaan järjestelmällisesti myös laitoksen omin voimin. Toiminnan tuloksellisuutta parannetaan kehittämällä työnjakoa ja yhteistyötä muiden alan tutkimus- ja asiantuntijalaitosten kanssa.

Maksullisen toiminnan tunnuslukutaulukko:

	Julkisoikeudelliset		Liiketaloudelliset	
	1997 Ennakoitu	1998 TAE	1997 Ennakoitu	1998 TAE
Maksullisen toiminnan tulot tmk	1 200	1 200	3 300	4 300
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset tmk	825	820	2 395	2 220
Käyttöjäämä tmk	375	380	905	2 080
— % tuloista	31	32	27	48
Osuus yhteiskustannuksista tmk	490	480	1 030	980
Yli/alijäämä tmk	—115	—100	—125	1 100
— % tuloista	—10	—8	—4	26
Tulot % kustannuksista	91	92	96	134

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 119 827 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoitusta varten.

Selvitysosa:

Menojen ja tulojen erittely:

	mk
Bruttomenot	135 827 000
Maksullisen palvelutoiminnan erillismenot	3 040 000
Muut toimintamenot	132 787 000
Bruttotulot	16 000 000

Maksullisen toiminnan tulot	5 500 000
— julkisoikeudelliset tulot	1 200 000
— muut tulot	4 300 000
EU-rahoitus	3 000 000
Muu ulkopuolinen rahoitus	7 500 000
Nettomenot	119 827 000

1998 määräraha	119 827 000
1997 määräraha	119 827 000
1996 tilinpäätös	118 357 000

27. *Ympäristövahinkojen torjunta* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää öljy- ja muiden ympäristövahinkojen torjunnan järjestämisestä, torjuntakaluston hankinnoista ja torjuntatoimenpiteistä sekä ympäristövahingon torjuntaan välittömästi liittyvistä tutkimuksista ja oikeudenkäynneistä aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös kansainvälisestä yhteistyöstä ja koulutus- ja kehittämistoiminnasta aiheutuvien menojen ja sivutoimisten varastonhoitajien ja torjuntatöihin osallistuvien palkkioiden maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta noin 5 000 000 mk suunnitellaan käytettävän kaluston hankintaan.

Momentin menoihin saadut korvaukset öljysuojarahastosta ja vahinkojen aiheuttajilta ovat olleet vuosina 1990—96 keskimäärin 82 % budjetoiduista menoista. Korvaukset tuloutetaan momentille 12.35.60.

1998 määräraha	10 000 000
1997 määräraha	12 000 000
1996 tilinpäätös	21 108 883

44. *Koskiensuojelulain mukaiset korvaukset* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 45 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää koskiensuojelulain (35/1987) sekä Ounasjoen ja Kyrönjoen erityissuojelusta annettujen lakien (703/1983 ja 1139/1991) mukaisten korvausten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös korvaustoimitusten kustannuksiin ja valtion edun valvonnan kannalta välttämättömistä selvityksistä aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Koskiensuojelulain mukaisista korvaustoimituksista valtaosa saatiin päätökseen vuoden 1995 loppuun mennessä. Vuonna 1996 toimituksia saatettiin päätökseen vähemmän kuin oli ennakoitu ja 45 milj. markan määrärahasta jäi käyttämättä lähes 27 milj. mk. Arvioitu määrärahatarve vuosille 1998—99 on yhteensä 55 milj. mk. Vuosina 1988—96 määrärahaa on käytetty yhteensä 316 milj. mk.

1998 määräraha	45 000 000
1997 määräraha	25 000 000
1996 tilinpäätös	18 050 952

63. *Vesiensuojeluinvestointien korkotuki* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 8 700 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää luottolaitosten varoista myönnettävistä eräistä korkotukilainoista annetun lain (1015/1977) mukaisten yhdyskuntien ennen vuotta 1995 ja teollisuuden vesiensuojeluinvestointien ennen vuotta 1992 myönnettyjen lainojen korkohyvityksen maksamiseen.

Yhdyskuntien lainoille maksettavan korkohyvityksen määrä on kahdeksan ensimmäisen lainavuoden aikana neljä prosenttiyksikköä ja lainavuosina 9—16 kaksi prosenttiyksikköä. Kuudennentoista lainavuoden jälkeen korkohyvitystä ei makseta.

Teollisuuden lainoille maksettavan korkohyvityksen määrä on neljän ensimmäisen lainavuoden aikana neljä prosenttiyksikköä ja lainavuosina 5—8 kaksi prosenttiyksikköä. Kahdeksannen lainavuoden jälkeen korkohyvitystä ei makseta.

Korkohyvitys on kuitenkin kaikissa lainoissa aina enintään luottolaitosten perimän koron suuruinen.

Selvitysosa: Aikaisempien vuosien korkotukilainoista arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja 7 800 000 mk vuonna 1999, 6 600 000 mk vuonna 2000, 5 700 000 mk vuonna 2001 ja sen jälkeen yhteensä 13 000 000 mk.

1998 määräraha	8 700 000
1997 määräraha	9 800 000
1996 tilinpäätös	10 955 955

30. Yhdyskunnat, alueidenkäyttö ja luonnonsuojelu

Metsähallituksen luonnonsuojelutehtävien palvelu- ja muut toimintatavoitteet vuonna 1998 ovat:

Metsähallitus edesauttaa Natura 2000 -verkoston toteuttamista. Suojelualueista, erityisesti kansallispuistoista luodaan edustavuutensa ja palveluidensa puolesta alueita, joihin kestävä ja ympäristöä säästävä retkeily- ja virkistyskäyttö sekä matkailutoiminta voivat suojeluarvoja vaarantamatta pitkäjänteisesti tukeutua. Suojelualueiden määrän kasvusta huolimatta keskeisten alueiden hoito säilytetään nykyisellä tasolla. Metsähallitus osallistuu Suomen luonnonsuojelualueverkon edustavuuden arviointiin. Opastustoiminnassa lisätään yhteistyötä kuntien ja maakuntien liittojen kanssa. Opastusrakentamisessa suositaan ratkaisuja, jotka edistävät maiseman ja rakennusperinnön hoitoa. Soiden, perinneympäristöjen ja metsien ennallistamista luonnonsuojelualueilla lisätään. Metsähallitus osallistuu lähialueiden luonnonsuojelualueverkoston suunnitteluun.

Metsähallituksen luonnonsuojelutehtävistä vastaava yksikkö osallistuu alue-ekologiseen suunnitteluun ja luonnonvarasuunnitteluun ja tukee uuden metsälain soveltamista talousmetsien hoidossa.

Selvitysosa: Laaditaan ehdotus rakennuslain kokonaisuudistukseksi. Tavoitteena on luoda selkeä maankäytön ohjausjärjestelmä, joka tukee kestävää yhdyskuntakehitystä. Päätöksentekomenettely perustuu osallistuvaan suunnitteluun. Tavoitteena on selkeä vastuunjako julkisen hallinnon eri osapuolten kesken maankäytön ohjauksessa. Valmistellaan aluerakenteen ja alueidenkäytön valtakunnallisia tavoitteita. Luodaan menettelyt alueiden käytön ja aluerakenteen valtakunnallisten tavoitteiden hyväksymiseksi ja huomioon ottamiseksi kuntien kaavoituksessa. Luovutaan pääsääntöisesti kunnan kaavojen alistamisesta valtion viranomaisen vahvistettavaksi. Kehitetään viranomaisten neuvottelumenettelyjä kaavojen laatimisvaiheessa. Luodaan menettely kaavojen vanhentuneisuuden arvioimiseksi. Ohjataan kuntien kaavoitusta erityisesti yhdyskuntarakenteen eheyttämiseksi ja ympäristöarvojen säilyttämiseksi.

Valmistellaan Suomea koskevat osat EU:n aluerakenteen ja alueidenkäytön kehityskuvaan (European Spatial Development Perspective). Osallistutaan EU:n Interreg IIC -yhteisöaloitteen hankkeiden toteuttamiseen alueidenkäytön osalta. Jatketaan aluesuunnittelun lähialueyhteistyötä.

Seudullisessa suunnittelussa edistetään aluesuunnittelun ja aluekehityksen yhteensovittamista erityisesti yhdyskuntarakenteen eheyttämiseksi. Valmistellaan seutukaavoitusta koskevia ohjeita rakennuslainsäädännön uudistamisen yhteydessä.

Parannetaan elinympäristöjen laatua ja yhdyskuntien toimivuutta yhdentämällä ympäristönsuojelun, maankäytön, palvelujen ja liikenteen suunnittelua. Työn painopisteinä ovat keskustojen elinvoimaisuus ja lähiöiden kehittäminen asuinyhdyskuntina. Jatketaan elinympäristön laadun seurantaindikaattoreiden kehittämistä.

Valmistellaan selvitykset kulttuuriperinnön hoidon tehtävien järjestämisestä eri hallinnonaloilla. Kehitetään rakennusperinnön taloudellisia ohjauskeinoja ja tukijärjestelmiä. Tuetaan edelleen alueellisten ja kuntakohtaisten kulttuuriympäristöohjelmien valmistelua. Jatketaan kulttuuriympäristökampanjan toteuttamista.

Huolehditaan uuden luonnonsuojelulain täytäntöönpanosta, vaikutusten seurannasta, tiedottamisesta ja kouluttamisesta. Natura 2000 -verkostoon ehdotettujen vanhojen suojeluohjelmien toteuttamista jatketaan vuonna 1996 hyväksytyn rahoitusohjelman mukaisesti sekä hyödyntäen tehokkaasti EU:n ympäristörahaston rahoitusta. Valtion maaomaisuutta käytetään mahdollisimman laajasti maanvaihdoissa.

Maa-ainesten käytössä otetaan erityisesti huomioon pohjavesien suojelu ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen sekä hyvälaatuisen kiviaineksen saatavuus.

22. *Luonnonsuojelualueiden hoito ja kunnossapito* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 67 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kansallispuistojen, muiden luonnonsuojelualueiden sekä erämaa-alueiden hoitomenojen, opastustoiminnan menojen sekä rakennusten ja rakennelmien, teiden ja tieosuuksien korjaus- ja kunnossapitomenojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös sellaisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankkimiseen, joiden hankintahinta on yli 50 000 mk ja taloudellinen käyttöaika yli kolme vuotta.

Määrärahaa saa käyttää lisäksi yksityismaiden luonnonsuojelualueiden merkintään ja hoitomenoihin, uhanalaisten eliölajien ja mai-

sema-alueiden hoitoon sekä luonnonsuojelusuunnittelun ja maa-aineslain soveltamiseen liittyvän suunnittelun menoihin. Määrärahaa saa käyttää myös ennen maa-aineslain voimaantuloa syntyneiden ainestenottopaikkojen kunnostamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös saimaannorpan suojeluun ja norppakannan hoitoon sekä norppien aiheuttamien vahinkojen korvaamiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään noin 400 luonnonsuojelualueen sekä luonnonsuojelutarkoituksiin varattujen alueiden ja erämaa-alueiden hoitoon ja kunnossapitoon. Suojelualueiden yhteinen pinta-ala on noin 13 800 km^2.

Suomessa on yksityismaiden luonnonsuojelualueita lähes 1 300. Niiden merkintä vaatii jatkuvaa ylläpitoa. Uhanalaisten lajien hoitosuunnitelmia toimeenpannaan. Perinnemaisemainventointeja sekä maa-ainesten kestävään käyttöön ja pohjavesien suojeluun liittyviä hankkeita jatketaan. Valtakunnallisesti arvokkaille maisema-alueille laaditaan hoitosuunnitelmia ja aloitetaan maatalouden ympäristötukijärjestelmää tukevia hoitotoimenpiteitä.

1998 määräraha 67 000 000
1997 määräraha 67 000 000
1996 tilinpäätös 65 643 000

37. *Avustukset kuntien kaavoitukseen ja maankäytön ohjaukseen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 7 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää kuntien rantaosayleiskaavoituksen tukemiseen sekä avustusten maksamiseen luonnonsuojelun, maiseman ja rakennetun kulttuuriympäristön hoidon ja virkistyskäytön kannalta valtakunnallisesti merkittävien alueiden sekä yhdyskuntakehityksen kannalta merkittävien kohteiden yleiskaavojen laatimista varten. Lisäksi määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen kunnille ja kuntien virkistysalueiden hankintaa varten perustamille yhteisöille usean kunnan yhteisten virkistysalueiden hankintaan sekä aluearkkitehtitoiminnan palkka- ja matkamenoihin.

Määrärahasta osa on alueiden kehittämisestä annetun lain 6 §:n mukaista aluekehitysrahaa.

Selvitysosa: Määrärahalla on tarkoitus edistää erityisesti valtioneuvoston 20.12.1990 hyväksymän rantojensuojeluohjelman toteutumista sekä myös valtioneuvoston 5.1.1995 tekemän periaatepäätöksen ja uuden luonnonsuojelulain tarkoittamien maisema-alueiden maankäytön ohjausta.

1998 määräraha..... 7 500 000
1997 määräraha..... 7 500 000
1996 tilinpäätös..... 6 000 000

61. *Eräät luonnonsuojeluun liittyvät korvaukset* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 46 500 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää luonnonsuojelulain mukaisesti korvausten maksamiseen luonnonsuojelualueiden perustamisesta maanomistajille aiheutuvista taloudellisista menetyksistä. Määrärahaa saa käyttää myös maa-aineslain (555/1981) siirtymäsäännösten mukaisesti harjujensuojelusta aiheutuvien korvausten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös alueellisten ympäristökeskusten suorittamien korvausten maksamiseen rauhoitettujen harvinaisten eläinten aiheuttamista vahingoista. Lisäksi määrärahaa saa käyttää koron maksamiseen jaksotetuille, maksamatta oleville korvauksille. Koron suuruus vastaa lunastuslain 95 §:n 1 momentissa määriteltyä korkoa.

Valtioneuvoston vahvistamien luonnonsuojeluohjelmien toteuttamiseksi myönnetään valtuudet tehdä vuonna 1998 sopimuksia ja antaa sitoumuksia enintään 80 000 000 mk. Valtuudesta saa aiheutua menoja vuoden 1999 loppuun mennessä enintään 20 000 000 mk, vuoden 2000 loppuun mennessä enintään 40 000 000 mk ja vuoden 2006 loppuun mennessä yhteensä enintään 80 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää myös vahingoittuneiden luonnonvaraisten eläinten sekä EU:n CITES-asetuksen edellyttämän eläinten hoidon järjestämiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 1 000 000 mk siirtona momentilta 30.36.42 kotkien aiheuttamien vahinkojen korvaamiseen.

Korvausmenettelyllä perustetaan suojelualueita pääasiassa valtioneuvoston vahvistamiin luonnonsuojeluohjelmiin kuuluville yksityismaille.

Valtuuksista arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti:

	1999 mmk	2000 mmk	2001 mmk	2002 mmk	2003- mmk
Vuoden 1998 valtuuksista	20	20	15	15	10
Aikaisempien vuosien valtuuksista	14	6	5	—	—
Yhteensä	34	26	20	15	10

1998 määräraha 46 500 000
1997 määräraha 43 000 000
1996 tilinpäätös 18 999 843

62. *Avustukset rakennusperinnön hoitoon* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää rakennussuojelulain (60/1985) 11 §:n ja 13 §:n nojalla suoritettavien korvausten ja suojelun toteuttamisesta valtiolle aiheutuvien menojen maksamiseen sekä rakennuslain (370/1958) 135 §:n 3 momentin mukaisten avustusten maksamiseen kunnille.

Määrärahaa saa lisäksi käyttää avustusten maksamiseen yksityiselle omistajalle, rakennusperinnön hoitoa edistäville yhteisöille, kunnille ja kuntayhtymille kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden ja niiden välittömän ympäristön kunnossapitoon, suojeluun ja parantamiseen sekä säilyttämisen edellyttämiin selvityksiin. Määrärahaa saa käyttää myös avustuksen maksamiseen merkittäviin maisema-alueisiin kuuluvan rakennetun ympäristön hoitoon ja kunnostukseen.

Kunnille ja kuntayhtymille voidaan myöntää avustusta myös kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kohteen hankkimiseksi, jolloin avustus myönnetään ensisijassa niissä tapauksissa, jolloin siitä aiheutuvat kustannukset muodostuvat kunnan tai kuntayhtymän taloudelliseen asemaan nähden kohtuuttomaksi. Lisäksi määrärahasta saa käyttää enintään 200 000 mk avustusten maksamiseen rakennusperinnön hoitoon liittyviin valtakunnallisiin tiedotus- tai muihin projekteihin.

Avustusta rakennusperinnön hoitoon saa myöntää enintään 50 % toimenpiteiden kustannuksista. Erittäin arvokkaaseen, rakennustavaltaan tyypilliseen tai ainutlaatuiseen kohteeseen, johon uusi käyttötapa on vaikeasti sovitettavissa tai jolla on valtakunnallista merkitystä, voidaan avustusta myöntää tätä enemmän, kuitenkin enintään 80 % kustannuksista.

1998 määräraha 5 000 000
1997 määräraha 5 000 000
1996 tilinpäätös 17 000 000

74. *Luonnonsuojelualueiden talonrakennustyöt* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää luonnonsuojelualueiden talonrakennustöiden lisäksi luonnonsuojelualueilla sijaitsevien tai niitä varten tarvittavien rakennusten ostamiseen sekä luonnonsuojelualueiden teiden ja tieosuuksien rakentamis- ja perusparannusmenojen maksamiseen.

1998 määräraha..... 3 000 000
1997 määräraha..... 3 000 000
1996 tilinpäätös..... 1 000 000

87. *Luonnonsuojelualueiden hankkiminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 117 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää maa- ja vesialueiden sekä rakennusten ostamiseen ja lunastamiseen luonnonsuojelutarkoituksia varten sekä erämaa-alueisiin liitettävien alueiden ostamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin hankittavien alueiden arvioinnista, maanmittaustoimituksista ja hankintatehtävistä aiheutuvien menojen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää koron maksamiseen jaksotetuille, maksamatta oleville kauppahinnoille. Koron suuruus vastaa lunastuslain 95 §:n 1 momentissa määriteltyä korkoa.

Valtion omistukseen hankitaan luonnonsuojelualueita myös vaihtamalla niitä valtion maa-alueisiin.

Valtioneuvoston vahvistamien luonnonsuojeluohjelmien toimeenpanoa varten myönnetään valtuudet tehdä vuonna 1998 sopimuksia ja antaa sitoumuksia enintään 120 000 000 mk. Valtuudesta saa aiheutua menoja vuoden 1999 loppuun mennessä enintään 30 000 000 mk, vuoden 2000 loppuun mennessä enintään 60 000 000 mk sekä vuoden 2006 loppuun mennessä yhteensä enintään 120 000 000 mk.

Selvitysosa: Hankkimalla maata valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin pannaan täytän-

töön valtioneuvoston vahvistamia luonnonsuojeluohjelmia, uhanalaisten eliölajien suojelusuunnitelmia ja vahvistettujen kaavojen suojelualuevarauksia. Vuoden 1996 loppuun mennessä valtiolle oli hankittu alueita yhteensä noin 140 000 ha.

Valtuuksista arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti:

	1999 mmk	2000 mmk	2001 mmk	2002 mmk	2003- mmk
Vuoden 1998 valtuuksista	30	30	20	15	25
Aikaisempien vuosien valtuuksista	25	10	10	10	—
Yhteensä	55	40	30	25	25

1998 määräraha 117 000 000
1997 määräraha 111 000 000
1996 tilinpäätös 87 000 000

41. Valtion asuntorahasto

Selvitysosa: Valtion asuntorahasto hoitaa aravalainoitukseen ja asuntojen korkotukilainoitukseen liittyviä tehtäviä sekä valvoo valtion tukeman tuotannon laatua sekä rakennus- ja ylläpitokustannusten kohtuullisuutta. Lisäksi rahasto valvoo omistusasuntolainoihin liittyvää valtiontakausten käyttöä.

Ympäristöministeriö on asettanut asuntorahastolle seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 1998:

Asuntojen laatu ja kustannukset. Asuntorahasto vaikuttaa siihen, että valtion tukema asuntotuotanto ja perusparantaminen on hyvin ja kustannustietoisesti suunniteltua ja toteutettua mm. edistämällä laatujärjestelmien käyttöönottoa rakennuttamisessa ja rakentamisessa sekä kehittämällä omaa laadunseurantajärjestelmäänsä. Tavoitteena on, että valtion tukeman tuotannon kustannuskehitys on hillitympää kuin muussa talonrakentamisessa. Tavoitteeseen pyritään lisäämällä kilpailuun perustuvien toteuttamismuotojen osuutta ja edistämällä suunnitelmien kustannustehokkuutta sekä säätelemällä tuotannon ajoitusta ja tarvittaessa myös kokonaismäärää. Laatu- ja kustannusohjausjärjestelmien kehittämisessä otetaan huomioon elinkaariajattelu. Hyvän rakennuttamis- ja urakointitavan noudattamista valvotaan. Hyväksyttäviä tonttikustannuksia ei koroteta vuodesta 1997.

Lainoituksen alueellinen kohdentaminen. Uustuotanto suunnataan asuntomarkkinoita tasapainottavasti erityisesti kasvukeskuksiin ja niiden työssäkäyntialueille. Perusparannuksen tuki suunnataan kohteille, joiden voidaan arvioida säilyvän asuinkäytössä pitkällä aikavälillä.

Asuntorahaston maksuvalmius. Tavoitteena on valtion talousarvion ulkopuolisen rahaston varainhallinnan kehittäminen, maksuvalmiuden ennakoitavuuden parantaminen sekä lainoitus- ja takausriskien minimointi. Asuntorahasto valvoo korkotukilainojen korko- ja lyhennysehtojen kohtuullisuutta valtion kannalta ja myötävaikuttaa ehtojen muodostumiseen kilpailun kautta.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään 16 930 000 mk.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon edelliseltä vuodelta käyttämättä jäänyt 7 000 000 markan siirtyvä määräraha.

1998 määräraha 16 930 000
1997 määräraha 24 430 000
1996 tilinpäätös 24 691 000

45. Asunto- ja rakennustoimi

Selvitysosa: Tilanne asuntomarkkinoilla on muuttunut. Vanhojen asuntojen hinnat ovat voimakkaasti nousseet. Korkotaso on alentunut ja kotitalouksien luottamus taloutensa kehittymiseen oleellisesti parantunut. Asuntomarkkinoiden käytössä olevia tyhjiä asuntoja ei etenkään suurilla paikkakunnilla juuri enää ole. Nämä tekijät ovat luoneet edellytykset vapaarahoitteisen asuntotuotannon lisääntymiselle, jolloin valtion tukeman asuntotuotannon määrää voidaan vähentää vuoden 1997 voimakkaasti korotetusta tasosta. Varovaisuuteen antaa aihetta myös sosiaalisen asuntotuotannon vuonna 1997 kiristynyt kustannuspaine. Asuntotuotantoon liittyvää sosiaalista tukea painotetaan vähentämällä vuokra-asuntojen lyhytaikaista korkotukilainoitusta, johon ei liity asukasvalintaehtoja, sekä painottamalla aravavuokra-asuntojen tuotantoa.

Yhteiskunnan tukema asuntojen uustuotanto kohdennetaan vain sellaisille alueille, joilla on kohtuuhintaisten asuntojen tarvetta ottaen huomioon alueen tuleva väestökehitys sekä vapaarahoitteisten asuntojen hinta- ja vuokrataso.

Valtio tukee edelleen perusparannustoimintaa, jonka merkitys kasvaa asuntokannan ikääntyessä. Erityisesti tuetaan terveyshaittojen poistamista ja palvelurakenteen muutosta edistäviä korjauksia. Korjausavustukset ja avustukset vuokrataloille sekä asunnottomille ja pakolaisille osoitettaviin asuntoihin siirretään 1.1.1998 alkaen maksettaviksi valtion asuntorahaston varoista.

Vuoden 1996 lopussa yleistä asumistukea maksettiin 191 500 kotitaloudelle, joista yksinasuvia oli 39 % ja yksinhuoltajia 26 %. Vuoden 1997 lopussa asumistukea maksetaan arviolta 176 500 taloudelle.

Asumistuen määräytymisperusteita tarkistetaan osana tuloloukkujen purkamista siten, että asumistuen ja toimeentulotuen yhteensovitus paranee ja työhön menon kannustavuus lisääntyy. Työllisyyden koheneminen vähentää osaltaan tuen tarvetta vuonna 1998.

Valtion tukema asuntojen uustuotanto, perusparantaminen ja asuntojen hankinta sekä muu asuntotuotanto vuosina 1995 ja 1996 ja alustava arvio vuosista 1997—1998:

	1995 asunt.	1996 asunt.	1997 arvio as.	1998 arvio as.
Aloitetut uudet asunnot yhteensä	(n. 18 300)	(n. 24 000)	(n. 30 000)	(n. 30 000)
— aravalainoitetut asunnot	5 559	9 501	11 200[1)]	8 800[1)]
— vuokra-asunnot	3 335	6 640		
— asumisoikeusasunnot	1 460	2 057		
— as. oy asunnot	233	192		
— omakotitalot	531	612		
— asuntolainojen korkotuki	9 454	9 686	10 800[1)]	7 000[1)]
— vuokra-asunnot	7 204	6 924		
— asumisoikeusasunnot	664	1 020		
— as. oy asunnot	52	250		
— omakotitalot	1 534	1 492		
— maatilatalouden korkotuki	—	110	150	120
— muut asunnot	n. 3 300	n. 4 700	n. 8 000	n. 14 200
Korjaustoiminta				
— aravalainoitus	10 971	14 744	13 000[1)]	13 000[1)]
— asuntolainojen korkotuki	3 673	8 418	10 000[1)]	7 000[1)]
— korjausavustukset	170 000	270 000	230 000	120 000
— maatilatalouden korkotuki	—	120	200	160
Asuntojen hankinta				
— asuntosäästöpalkkiojärjestelmä	5 400	4 770	8 000	8 000
— aravalainoitus	230	322	300	300
— korkotukilainoitus	420	702	300	300

[1)] Siirtyvien valtuuserien arvioitu vaikutus on otettu huomioon. Asuntojen kappalemääriin vaikuttaa myös oleellisesti se, minkälaisena asuntojen tyyppijakauma toteutuu sekä se, kuinka hyvin hintatason hillinnässä onnistutaan.

Asumisen tuen sekä lainojen myöntämis- ja hyväksymisvaltuuksien kehitys vuosina 1995—1998:

Asumisen tuki	1995 TP mmk	1996 TP mmk	1997 TA mmk	1998 TAE mmk
Yleinen asumistuki	2 590	2 250	2 070	2 300
Eläkeläisten asumistuki	1 055	1 112	1 150	1 185
Opiskelijoiden asumislisä	609	604	657	674
Ylivelkaantuneiden asunnonhankkijoiden korkotuki	88	71	40	1
Asuntosäästöpalkkiojärjestelmän korkotuki ja asuntosäästöpalkkio	255	154	237	170
Avustukset korjaustoimintaan	330	530	450	250
Avustukset vuokrataloille	20	21	23	23
Avustukset asunnottomille ja pakolaisille	9	7	8	8
Lämmityslaitoshankkeiden korkotuki	14	11	10	5
Aravalainojen myöntämisvaltuus	3 643	4 185	4 725[1)]	4 000[1)]
Asuntolainojen korkotukivaltuus	3 444	4 144	4 875	3 500
— Korkotuen maksatus	453	548	625	725
Asuntolainojen korkojen verovähennysoikeudesta saatava tuki	3 200	2 300	2 100	2 200

[1)] Ei sisällä edellisiltä vuosilta siirtyneitä valtuuseriä.

54. *Asumistuki* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 300 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää asumistukilain (408/1975) mukaisten tukien maksamiseen.

Selvitysosa: Asumistuen perusteita kehitetään siten, että työhön menon kannattavuus paranee ja tarve hakea toimeentulotukea vähenee ratkaisevasti. Tukiperusteiden uudistaminen lisää määrärahan tarvetta vuonna 1998 noin 300 milj. markalla ja vuositasolla noin 600 milj. markalla. Asumistuen saajien määrän arvioidaan uudistuksen johdosta nousevan enintään noin 15 000 tuensaajalla ja myös keskimääräinen tuki kasvaa. Samalla asumistuen perusteena olevaa varallisuuskriteeriä muutetaan siten, että tietyn markkamäärän ylittävä varallisuus pienentää asteittain asumistuen määrää eikä enää estä tuen myöntämistä kokonaan.

1998 määräraha 2 300 000 000
1997 määräraha 2 070 000 000
1996 tilinpäätös 2 250 000 000

(56.) *Avustukset korjaustoimintaan* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha on poistettu talousarviosta. Korjausavustukset maksetaan 1.1.1998 alkaen talousarvion ulkopuolisen valtion asuntorahaston varoista.

1997 määräraha 450 000 000
1996 tilinpäätös 530 000 000

60. *Siirto valtion asuntorahastoon* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 55 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää valtion asuntorahastosta annetussa laissa (1144/1989) tarkoitetun koron maksamiseen Valtion asuntorahastolle valtion keskuskirjanpidossa olevan rahastoyhdystilin varoille. Koron suuruus vastaa yhdystilin varojen väliaikaisesta sijoittamisesta valtiolle saatavaa tuottoa.

Valtion asuntorahaston varoista maksetaan vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain (867/1980), omistusasuntolainojen korkotuesta annetun lain (1204/1993), asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain (1205/1993), asunto-osakeyhtiötalolainojen korkotuesta annetun lain (205/1996), oman asunnon hankintaan myönnettävien lainojen korkotuesta annetun lain (639/1982), maksuvaikeuksissa oleville asuntovelallisille myönnettävästä korkotuesta annetun lain (621/1993) ja eräisiin lämmityslaitoshankkeisiin myönnettävistä lainoista ja korkotuesta annetun lain (83/1982) mukaiset korkotuet, korkohyvitykset ja luottovarauskorvaukset sekä katetaan vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain 9 ja 9 a §:ssä, asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain 10 §:ssä sekä omis-

tusasuntolainojen valtiontakauksista annetussa laissa (204/1996) tarkoitetut valtionvastuut. Asuntorahaston varoista maksetaan lisäksi asuntosäästöpalkkiolain (862/1980) mukaiset asuntosäästöpalkkiot sekä 1.1.1998 alkaen maksettavat avustukset asuntojen korjaustoimintaan, vuokrataloille sekä asunnottomille ja pakolaisille osoitettaviin asuntoihin.

Vuonna 1998 saadaan Valtion asuntorahaston varoista myöntää aravalain (1189/1993) mukaisia lainoja yhteensä enintään 4 000 000 000 mk sekä sen lisäksi vuodelta 1997 peruuntuneita hankkeita tai muuten käyttämättä jäänyttä myöntämisvaltuutta vastaava määrä. Vuonna 1998 ei myönnetä rakennusaikaisia lainoja, lyhytaikaisia perusparannuslainoja eikä omistusaravalainoja omaksilunastamislainoja lukuunottamatta.

Vuonna 1998 saadaan vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain, omistusasuntolainojen korkotuesta annetun lain, asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain ja asunto-osakeyhtiötalolainojen korkotuesta annetun lain mukaisia lainoja hyväksyä korkotukilainoiksi yhteensä enintään 3 500 000 000 mk sekä sen lisäksi vuodelta 1997 peruuntuneita hankkeita tai muuten käyttämättä jäänyttä hyväksymisvaltuutta vastaava määrä.

Lähiöiden projektiluonteisen suunnitelmallisen perusparannuksen rahoituksen turvaamiseksi voidaan tehdä ehdollisia ennakkopäätöksiä vuokratalojen perusparannusta varten vuosina 1999—2001 myönnettävistä aravalainoista. Ehdollisten ennakkopäätösten mukaan myönnettävien lainojen määrä saa kutakin vuotta kohden olla enintään 100 000 000 mk.

Vuonna 1998 saadaan valtioneuvoston hyväksymin perustein myöntää uusia asuntorahaston varoista maksettavia avustuksia asuntojen korjaustoimintaan enintään 250 000 000 mk, vuokrataloille enintään 23 000 000 mk sekä asunnottomille ja pakolaisille osoitettaviin asuntoihin enintään 8 000 000 mk. Vuokrataloavustuksista saa valtiokonttori käyttää enintään 300 000 mk taloudellisissa vaikeuksissa olevien asuntoyhteisöjen talouden tervehdyttämistä ja kunnossapidon suunnittelua edistävistä selvityksistä ja toimenpiteistä aiheutuvien kustannusten maksamiseen.

Omistusasuntolainojen valtiontakauksista annetun lain mukaisten valtionvastuiden kokonaismäärä saa vapaarahoitteisissa ja asplainoissa olla yhteensä enintään 3 500 000 000 mk vuoden 1998 lopussa. Lisäksi vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain, asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain ja omistusasuntolainojen korkotuesta annetun lain mukaisiin lainoihin tulee lain mukainen valtionvastuu.

Vuonna 1998 Valtion asuntorahasto saa arvopaperistaa asunto- ja aravalainoja yhteensä enintään 3 400 000 000 markan nettomäärään asti. Maksuvalmiudessa vuoden aikana esiintyvien vaihtelujen tasaamiseen tarvittavaa lyhytaikaista lainaa rahastolla saa kerralla olla enintään 500 000 000 mk. Asuntorahastolla on arvopaperistettujen lainojen maksamisen vakuudeksi enintään 170 000 000 markan suuruinen valtuus vuonna 1998 ostaa arvopapereita tai sitoutua lisävakuusjärjestelyyn.

Henkilökohtaisen aravalainan saajasta itsestään riippumattomista syistä aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseksi voidaan vuonna 1998 aravalain 46 §:n ja arava-asetuksen (1587/1993) 28 §:n nojalla myöntää enintään 25 000 000 mk lykkäystä lainan korkojen, lyhennysten tai molempien maksamisesta.

Vuonna 1993 uustuotantoa varten hyväksyttyjen korkotukilainojen korkohyvitys on vuokra-asuntojen korkotuesta annetun lain 2 §:n 1 momentin 1—5 kohdassa tarkoitetuille lainansaajille 8 % lainavuosina 1—5 ja 6 % lainavuosina 6—10. Muille lainansaajille vuonna 1993 uustuotantoa varten hyväksyttyjen lainojen korkohyvitys on 7 % lainavuosina 1—4 ja 5 % lainavuosina 5—8. Muiden vuosina 1993 ja 1992 hyväksyttyjen korkotukilainojen korkohyvitys on 6 % lainavuosina 1—4 ja 4½ % lainavuosina 5—8. Vuonna 1991 hyväksytyissä lainoissa lainan saajalta perittävä korko on neljänä ensimmäisenä vuonna lainanantajan perimän koron ja 7 prosentin korkohyvityksen erotus sekä 5—8 vuosina lainanantajan perimän koron ja 5 prosentin korkohyvityksen erotus. Ennen 1.1.1991 hyväksyttyjen lainojen lainan saajilta perittävä korko on 5 % ja korkohyvitys tämän ja lainanantajan perimän koron erotus. Korkohyvitys on kuitenkin kaikissa lainoissa aina enintään luottolaitoksen perimän koron suuruinen.

Korkohyvitystä maksetaan vuokra-asuntojen korkotuesta annetun lain 2 §:n 1 momentin 1—5 kohdassa tarkoitetuille lainansaajille uustuotantoa varten enintään kymmeneltä ja muissa tapauksissa enintään kahdeksalta vuodelta ennen vuotta 1994 korkotukilainoiksi hyväksyttyjen lainojen osalta.

Maksuvaikeuksissa oleville asuntovelallisille myönnettävästä korkotuesta annetun lain

mukaisen korkohyvityksen määrä on 5 % vuodessa korkotukilainan jäljellä olevasta pääomasta.

Selvitysosa: Asuntorahaston valtion keskuskirjanpidossa olevan yhdystilin varoille maksettava korko tuloutetaan rahastoon vuosittain jälkikäteen helmikuun loppuun mennessä. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon yhdystilin arvioitu keskisaldo vuoden 1997 loppuun mennessä.

Jotta voidaan varmistaa edellytykset hillitä suhdanne- ja hintakehitystä, varataan arava- ja korkotukilainojen myöntämis- ja hyväksymisvaltuuksista yhteensä 1 500 milj. markan suuruinen erä, jonka käyttämisestä tai käyttämättä jättämisestä hallitus päättää elokuussa 1998 ottaen huomioon toteutuvan suhdanne- ja hintakehityksen.

Valtioneuvosto on tarkistanut vuokra- ja asumisoikeusasuntoja varten myönnettävien korkotukien ehtoja alentuneen korkotason perusteella vuoden 1998 alusta lukien. Asuntopolitiikan pitkäjänteisyyden ja ennakoitavuuden lisäämiseksi korkotukiehdot pidetään tehdyn päätöksen mukaan vuoden 1998 mukaisina myös vuonna 1999. Omistusasuntolainojen korkotukiehdot säilytetään vuoden 1997 ehtojen mukaisina myös vuosina 1998 ja 1999.

Korjausavustuksista varataan 17 milj. mk veteraanien asuntoihin. Vuokrataloavustuksista on tarkoitus käyttää enintään 13 milj. mk huomattavissa taloudellisissa vaikeuksissa olevien vuokratalojen talouden tervehdyttämiseen ja enintään 10 milj. mk opiskelija-asuntojen omapääoma-avustuksiin. Avustuksia asunnottomille ja pakolaisille osoitettaviin asuntoihin voidaan myöntää kunnille ja kuntien tosiasiallisesti omistamille yhteisöille sekä yleishyödyllisille yhteisöille uusien vuokratalojen oman pääoman kattamiseen silloin, kun ne sitoutuvat osoittamaan omistamiaan vuokra-asuntoja asunnottomille tai pakolaisille.

Asuntorahaston rahoitusrakenteen arvioidaan muodostuvan vuonna 1998 seuraavaksi:

	Milj. mk
Arvioitu saldo 1.1.1998	1 200
Tulot:	
— Tulot asuntolainoista	4 600
— Tulot takausmaksuista	25
— Yhdystilin korkotuotto	55
— Rahaston varainhankinta	3 400
Menot:	
— Luotonanto	5 030
— Korkotuki- ja avustusmenot	1 410
— Rahaston muut menot	1 840
Arvioitu saldo 31.12.1998	1 000

Korkotukilainoista ja avustuksista arvioidaan tulevina vuosina aiheutuvan menoja seuraavasti:

	1999 mmk	2000 mmk	2001 mmk	2002 mmk	2003- mmk
Vuoden 1998 korkotukilainoista ja avustuksista	180	85	80	80	520
Aikaisempien vuosien korkotukilainoista ja avustuksista.	940	674	620	572	2 980
Yhteensä	1 120	759	700	652	3 500

1998 määräraha 55 000 000
1997 määräraha 55 000 000

(61.) *Avustukset vuokrataloille* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha on poistettu talousarviosta. Avustukset vuokrataloille maksetaan 1.1.1998 alkaen talousarvion ulkopuolisen valtion asuntorahaston varoista.

1997 määräraha 23 000 000
1996 tilinpäätös 21 000 000

(64.) *Avustukset asunnottomille ja pakolaisille osoitettaviin asuntoihin* (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha on poistettu talousarviosta. Avustukset asunnottomille ja pakolaisille osoitettaviin asuntoihin maksetaan 1.1.1998 alkaen talousarvion ulkopuolisen valtion asuntorahaston varoista.

1997 määräraha 8 000 000
1996 tilinpäätös 7 131 475

Pääluokan 35 menot luvuittain vuosina 1996—1998

		v. 1996 tilinpäätös 1000 mk	v. 1997 talousarvio 1000 mk	v. 1998 esitys 1000 mk	Muutos 1997—1998 ± 1000 mk	± %
01.	Ympäristöministeriö (510)	172 499	183 720	205 525	+ 21 805	+12
11.	Ympäristön suojelu (520)	99 537	89 750	80 750	— 9 000	—10
(13.)	Ympäristöyhteistyö Suomen lähialueen maiden kanssa (520)	36 000	—	—	—	—
26.	Alueelliset ympäristökeskukset (560)	352 088	363 925	382 082	+ 18 157	+ 5
27.	Suomen ympäristökeskus (560)	168 473	166 627	183 527	+ 16 900	+10
30.	Yhdyskunnat, alueidenkäyttö ja luonnonsuojelu (530)	195 643	236 500	246 000	+ 9 500	+ 4
41.	Valtion asuntorahasto (540)	24 691	24 430	16 930	— 7 500	—31
45.	Asunto- ja rakennustoimi (540)	2 931 324	2 606 000	2 355 000	—251 000	—10
	Yhteensä	3 980 255	3 670 952	3 469 814	—201 138	— 5

Pääluokka 36
VALTIONVELKA

Selvitysosa: Budjettitalouden velan kanta oli vuoden 1996 lopussa 378 mrd mk. Velka lisääntyi 10,7 %, kun se edellisenä vuonna oli lisääntynyt 18,4 %.

Vuoden 1997 aikana velan määrä kasvaa edelleen. Velkakannan arvioidaan olevan vuoden 1997 lopussa 408 mrd mk. Tähän talousarvioon sisältyvällä nettolainanotolla velan kanta kasvaa 15,4 mrd markalla eli 4,2 prosentilla ja sen arvioidaan olevan vuoden 1998 päättyessä 424 mrd mk.

Budjettitalouden velan bruttokansantuoteosuus oli vuoden 1996 lopussa 65,7 % ja vuoden 1997 lopussa sen arvioidaan olevan 67 1/2 %. Vuoden 1998 lopussa sen arvioidaan alenevan 66 %:iin. Koko valtionvelka olisi 69 % bruttokansantuotteesta.

Budjettitalouden velan hoitomenojen määrä oli vuonna 1996 11,6 % valtion menoista. Vuoden 1997 talousarviossa vastaava osuus on 14,1 % ja tämän talousarvioesityksen loppusummasta valtionvelan hoitomenot ovat 13,7 %.

01. Markkamääräisen velan korko

90. *Markkamääräisen velan korko* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 13 837 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää markkamääräisen velan korkojen, markkamääräisen velan vanhentuneiden korkojen ja myös lyhytaikaisesta tilapäisrahoituksesta aiheutuvien korkojen sekä emissioalennusten ja pääomatappioiden maksamiseen.

Selvitysosa: Vuoden 1996 lopussa oli markkamääräisen velkakannan keskimääräinen efektiivinen korko 7,49 %. Määrärahan mitoituksessa on lisäksi otettu huomioon vuosien 1997 ja 1998 lainanotosta aiheutuvat korkokustannukset samoin kuin emissio- ja pääomavoitot sekä korkotulot.

Menojen ja tulojen erittely:	mk
Bruttomenot	19 572 000 000
Yleisöobligaatiolainat	1 769 198 000
Sarjaobligaatiolainat	15 440 000 000
Velkasitoumuslainat	1 415 000 000
Vakuutuslaitoslainat	15 266 000
Työeläkekassalainat	2 301 000
Työeläkelaitoslainat	16 551 000
Eläkesäätiölainat	885 000
Lainat valtion eläkerahastolta	676 500 000
Velkakirjalainat eläkesäätiöiltä	132 245 000
Lainat muilta	84 300 000
Emissioalennukset	10 000 000
Pääomatappiot	9 754 000
Bruttotulot	5 735 000 000
Emissiovoitot	4 225 000 000
Pääomavoitot	10 000 000
Korkotulot	1 500 000 000
Nettomenot	13 837 000 000

1998 määräraha	13 837 000 000
1997 määräraha	14 208 324 000
1996 tilinpäätös	16 072 127 162

03. Valuuttamääräisen velan korko

90. *Valuuttamääräisen velan korko* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 11 260 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää valuuttamääräisen velan korkojen ja valuuttamääräisen velan vanhentuneiden korkojen sekä emissioalennusten ja pääomatappioiden maksamiseen.

Selvitysosa: Vuoden 1996 lopussa oli valuuttamääräisen velan keskimääräinen efektiivinen korko 6,79 %. Määrärahan mitoituksessa on lisäksi otettu huomioon vuosien 1997 ja 1998 lainanotosta aiheutuvat korkokustannukset samoin kuin emissio- ja pääomavoitot sekä korkotulot.

Menojen ja tulojen erittely:

	mk
Bruttomenot	11 287 000 000
Dollarilainat	1 273 416 000
Puntalainat	2 056 819 000
Ruotsinkruunulainat	32 819 000
Tanskankruunulainat	12 128 000
Saksanmarkkalainat	2 570 000 000
Floriinilainat	562 072 000
Belgianfrangilainat	131 745 000
Luxemburginfrangilainat	173 854 000
Sveitsinfrangilainat	545 844 000
Ranskanfrangilainat	1 933 869 000
Itävallanshillinkilainat	34 914 000
Jenilainat	897 993 000
ECU-lainat	911 040 000
PSC-lainat	140 000
Muiden valuuttojen määräiset lainat	100 347 000
Emissioalennukset	45 000 000
Pääomatappiot	5 000 000
Bruttotulot	27 000 000
Emissiovoitot	25 000 000
Pääomavoitot	1 000 000
Korkotulot	1 000 000
Nettomenot	11 260 000 000

1998 määräraha	11 260 000 000
1997 määräraha	11 916 900 000
1996 tilinpäätös	11 941 997 225

09. Muut menot valtionvelasta

21. *Palkkiot ja muut menot valtionvelasta* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 494 000 000 mk.

Määrärahaa saa käyttää valtion markka- ja valuuttamääräisen lainanoton valmistelusta, lainojen ottamisesta, liikkeeseenlaskusta, lainojen takaisinmaksusta, koron ja valuutan vaihtamisesta aiheutuvien menojen ja asiantuntija- ym. palkkioiden sekä muiden menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös lyhytaikaisen tilapäisrahoituksen hankkimisesta aiheutuvien varauspalkkioiden sekä Valtion asuntorahaston arvopaperistamalla suoritetusta varainhankinnasta valtiolle aiheutuvien kustannusten maksamiseen.

Selvitysosa: Vuonna 1996 olivat liikkeeseenlaskukustannukset ilman pääoma-alennuksia 0,16 % nostetusta lainapääomasta. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon olemassa olevasta velkakannasta sekä vuosien 1997—1998 lainanotosta aiheutuvat kustannukset.

Määrärahan arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	mk
Menot valuuttamääräisistä lainoista:	
liikkeeseenlaskukustannukset	183 000 000
arvopaperistamisesta aiheutuvat kustannukset	48 000 000
asiamiespalkkiot	10 000 000
muut menot	15 000 000
Menot markkamääräisistä lainoista:	
liikkeeseenlaskupalkkiot	165 000 000
lunastuspalkkiot	66 000 000
varauspalkkiot	2 000 000
muut menot	5 000 000
Yhteensä	494 000 000

1998 määräraha	494 000 000
1997 määräraha	652 200 000
1996 tilinpäätös	1 018 976 805

Pääluokan 36 menot luvuittain vuosina 1996—1998

		v. 1996 tilinpäätös 1000 mk	v. 1997 talousarvio 1000 mk	v. 1998 esitys 1000 mk	Muutos 1997—1998 ± 1000 mk	± %
01.	Markkamääräisen velan korko (910)	16 072 127	14 208 324	13 837 000	— 371 324	— 3
03.	Valuuttamääräisen velan korko (910)	11 941 997	11 916 900	11 260 000	— 656 900	— 6
09.	Muut menot valtionvelasta (910)	1 018 977	652 200	494 000	— 158 200	—24
	Yhteensä	29 033 101	26 777 424	25 591 000	—1 186 424	— 4

Liite n:o 1 Hallituksen esitykseen Eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 1998[1)]

TALOUDELLINEN KATSAUS

1) Hallitus ei ole käsitellyt liitettä. Se on tarkoitettu talousarvioesityksen tausta-aineistoksi.

Sisällys

	Sivu
1 Yleiskatsaus	1
2 Kansainvälinen talous	11
Tuotanto ja kysyntä	11
Talouspolitiikka	14
Työllisyys	17
Hinnat ja palkat	19
Maailmankauppa	21
3 Ulkomaankauppa	22
Vienti	22
Tuonti	25
Vaihtotase	27
4 Tuotanto	30
Maa- ja metsätalous	30
Teollisuus	32
Rakentaminen	34
Yksityiset palvelut	37
Kokonaistuotanto	38
5 Työvoima	41
6 Kustannukset ja hinnat	45
7 Tulot	48
8 Kulutus	50
9 Investoinnit	53
Kiinteät investoinnit	53
Varastoinvestoinnit	56
10 Julkinen talous	57
Valtio	57
Kunnat ja kuntayhtymät	59
Sosiaaliturvarahastot	62
Julkisyhteisöt	66
Valtiontalous ja talousarvio-esitys vuodelle 1998	70
11 Rahoitustasapaino ja rahoitusmarkkinat	75
Taloudellisia tapahtumia 1.1.1996-2.9.1997	79
Liitetaulut	90

Taulukoissa käytetyt symbolit

-	Ei mitään ilmoitettavana
0	Suure pienempi kuin puolet käytetystä yksiköstä
..	Tietoa ei ole saatu
.	Loogisesti mahdoton esitettäväksi
*	Ennakkotieto
**	Ennuste

Kukin taulukoiden luvuista on pyöristetty erikseen, mistä aiheutuu, etteivät summat aina täsmää.

1 Yleiskatsaus

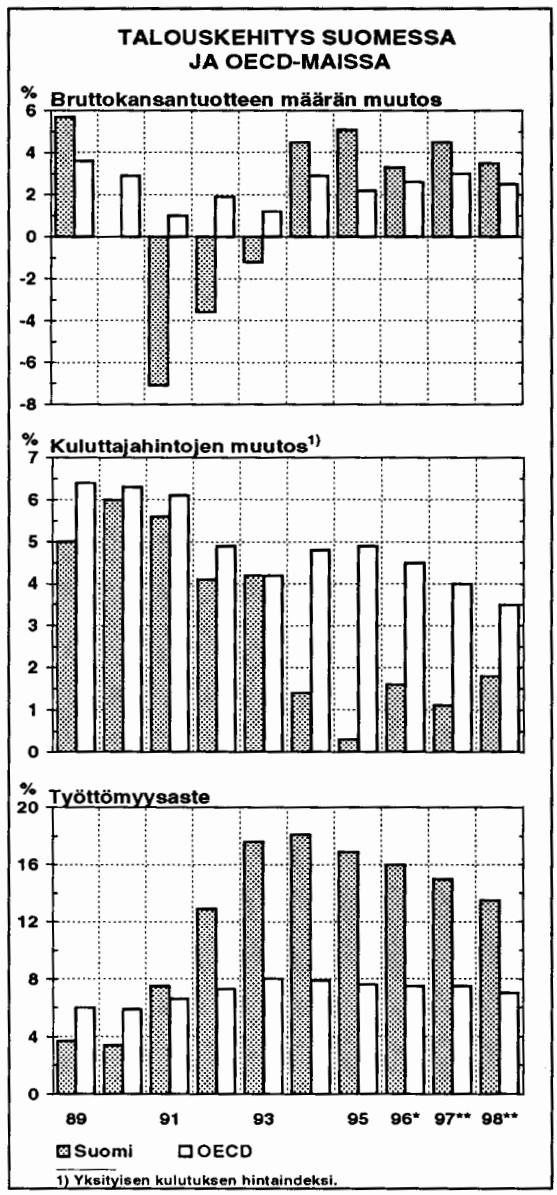
Suhdannekuva

Luottamus talousnäkymiin on pysynyt varsin hyvänä ja korot sekä inflaatio alhaisina. Kaikki kysyntäerät ovat selvässä kasvussa; viennin kasvua voimistaa metsäteollisuuden markkinatilanteen koheneminen, investointeja vauhdittaa asuinrakentaminen ja yksityinen kulutus lisääntyy työllisyyden parantuessa ja tulojen noustessa. Kokonaistuotanto kasvaakin ripeästi, ja sen odotetaan nousevan tänä vuonna 4½ % suuremmaksi kuin viime vuonna; nopeimmin kasvava tuotannonala on teollisuus.

Talouskasvun myötä työpaikkojen määrä on lisääntynyt tuntuvasti, mutta työttömyysaste on edelleen korkea - tänä vuonna keskimäärin 15 %. Myös valtiontalouden alijäämäisyys on ongelma, mutta suotuisa talouskehitys kohentaa valtionkin taloutta. Koko julkisen talouden ns. EMU-vaje painuu 1½ prosenttiin suhteessa kokonaistuotantoon, ja muutkin lähentymiskriteerit täyttyvät ongelmitta.

Vuonna 1998 kokonaistuotannon kasvu jää hieman tämänvuotista hitaammaksi, 3½ prosenttiin; tämäkin on kuitenkin prosenttiyksikön verran enemmän kuin EU-maissa keskimäärin. Viennin kasvun odotetaan hieman hidastuvan, vaikka maailmankaupan kasvu sinänsä pysyy vahvana ja oma kilpailukykymme hyvänä. Kotimainen kysyntä lisääntyy edelleen tuntuvasti, sillä investointien kasvu jatkuu voimakkaana paljolti asuinrakentamisen turvin, ja yksityisen kulutuk-

Kuvio 1.

sen kasvukin heikkenee vain hieman. Työttömyysasteen odotetaan laskevan 13½ prosenttiin, ja valtiontalouden alijäämän pienenevän edelleen. Inflaatio nopeutuu hieman tämänvuotisesta.

Kansainväliset talousnäkymät suotuisat

Maailmantalouden kehitysnäkymät ovat suotuisat. Nopeinta kasvu on edelleen Aasiassa, jonka osuus maailmankaupasta ja kansainvälisistä sijoituksista on noussut 1990-luvulla merkittävästi. Läntisissä teollisuusmaissa kokonaistuotannon arvioidaan kasvavan tänä vuonna keskimäärin 3 % ja vain hieman vähemmän ensi vuonna. Yhdysvalloissa tuotantokapasiteetin käyttöaste on noussut korkeaksi, ja tuotannon kasvuvauhdin odotetaan hidastuvan; tällöin myös vältyttäisiin inflaation kiihtymiseltä ja korkojen nousulta. EU-maissa taloudelliset suhdanteet kääntyivät nousuun viime vuoden jälkipuoliskolla, ja kokonaistuotannon odotetaan lisääntyvän tänä ja ensi vuonna keskimäärin 2½ %. Työttömyysongelma ei EU-alueella kuitenkaan juuri lievene, vaan työttömyysaste pysyy 11 prosentin tienoilla kumpanakin vuotena.

Vienti jälleen vahvassa kasvussa

Vienti lisääntyi vuoden alkupuoliskolla varsin tuntuvasti vuoden takaiselta tasoltaan, joka metsäteollisuuden vaikeuksien vuoksi oli tosin matala. Kun metsäteollisuuden markkinatilanne on nyt selkeästi kohenemassa, ja metalliteollisuustuotteiden vienti jatkuu likimain entisellä kasvu-urallaan, viennin määrä kasvaa tuntuvasti sekä tänä että ensi vuonna. Suotuisille kasvunäkymille antavat pohjaa sekä Länsi-Euroopan talouskasvu että teollisuuden hintakilpailukyvyn ennakoitu paraneminen. Metsäteollisuuden

	1996*	1997**	1998**
	muutos, prosenttia		
Bruttokansantuotteen määrä			
EU	1,6	2 1/2	2 1/2
OECD	2,6	3	2 1/2
OECD, Suomen vienti-osuuksilla painotettuna	2,0	2 1/2	2 1/2
Ulkomaankaupan määrä			
OECD, tavaravienti	6,4	8 1/2	8
OECD, tavaratuonti	6,3	8	7 1/2
Raaka-aineiden maailmanmarkkinahinnat			
HWWA-indeksi (1)			
ilman energiaa	-8,6	3 1/2	4 1/2
energiaraaka-aineet	15,4	-5	2
Kuluttajahinnat (2)			
EU	2,6	2	2
OECD	4,5	4	3 1/2

Lähde: OECD ja kansantalousosasto.
(1) Yhdysvaltain dollareina.
(2) Yksityisen kulutuksen hintaindeksi.

ja perusmetallien vientiä vaivanneet hintaongelmat ovat alkaneet lievetä, ja vientihintojen nousun odotetaan jatkuvan ensi vuonnakin.

Kotimainen kysyntä lisää tuontia

Teollisuustuotannon vahva kasvu lisää raaka-aineiden ja välituotteiden tuontia, ja yksityisen kulutuksen kasvu suuntautuu edelleen paljolti tuontihyödykkeisiin sekä ulkomaanmatkailuun. Tavaroiden ja palvelusten tuonnin arvioidaan lisääntyvän tänä vuonna 7½ % ja ensi vuonnakin 6½ %.Tuontihintojen nousu on maltillista, tänä vuonna prosentin verran ja ensi vuonna pari prosenttia.

Ulkomaankaupassa suuri ylijäämä

Tavarakaupan ylijäämä säilyy tänä vuonna likimain viimevuotisella tasolla, vaikka vaihtosuhde on vuosikeskiarvona huonompi kuin viime vuonna; ensi vuonna kauppataseen ylijäämän odotetaan jälleen kasvavan.

Palvelutase on kumpanakin vuonna ylijäämäinen. Vaihtotaseen ylijäämä pysyy sangen suurena, kokonaistuotantoon suhteutettuna se on tänä vuonna 3½ % ja ensi vuonna lähemmäs 4 %. Vaihtotaseylijäämät supistavat kansantalouden ulkomaista nettovelkaa, mutta ulkomaisessa omistuksessa olevien pörssiosakkeiden arvon nousu toisaalta lisää sitä: laskennallinen nettovelka nousseekin tänä vuonna hieman viimevuotista suuremmaksi, mutta ensi vuonna suhdeluvun odotetaan jälleen laskevan.

Yksityisen kulutuksen vahva kasvu jatkuu

Yksityinen kulutus on kasvanut tuntuvasti parin viime vuoden ajan, ja suunta säilyy samana myös tänä ja ensi vuonna. Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot kasvavat, työllisyysnäkymät ovat parantuneet, kuluttajien luottamus on korkealla ja korot ovat alhaalla. Säästämisasteen odotetaan ensi vuonna laskevan hieman, sillä velkaantuneisuus on pienentynyt, eikä laajamittaiseen varovaisuussäästämiseen tunneta tarvetta. Yksityisen kulutuksen arvioidaan lisääntyvän tänä vuonna lähes 4 % ja ensi vuonna hieman vähemmän, 3½ %.

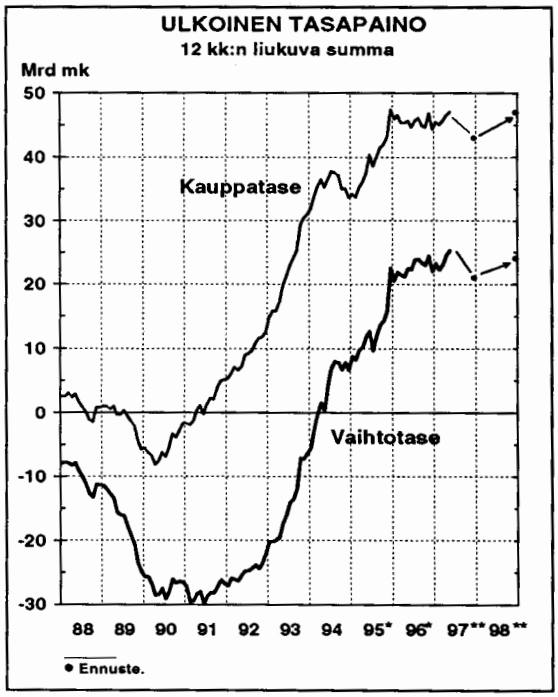
Asuntoinvestoinnit nopeassa kasvussa

Investointiedellytykset ovat varsin hyvät, sillä rahoitusrakenteet ovat tervehtyneet, korot ovat alhaalla ja tulevaisuudenodotukset ovat myönteisiä. Yksityisten investointien odotetaankin lisääntyvän sekä tänä että ensi vuonna runsaan kymmeneksen. Kasvu perustuu paljolti asuntoinvestointeihin, jotka ovat lähteneet varsin vahvaan nousuun tulokehityksen paranemisen ja korkojen alhaisuuden tukemina. Lähtötaso on tosin sangen matala, joten vahvakin kasvu nostaa raken-

	1996*	1997**	1998**
	muutos, prosenttia		
Tavaraviennin määrä	5,6	7	5 1/2
metalliteollisuus	7,8	5 1/2	7 1/2
metsäteollisuus	-1,8	10	4
muu vienti	10,8	4	3 1/2
Tavaraviennin hinta (1)	0,2	- 1/2	3
Tavaratuonnin määrä	8,0	8 1/2	6 1/2
raaka- ja polttoaineet	3,7	6	6
valmiit tavarat	15,1	10 1/2	7 1/2
Tavaratuonnin hinta (1)	2,2	1/2	2
Vaihtosuhde (1)	-1,9	-1	1
	mrd. mk		
Kauppatase (2)	44,0	43	47
Vaihtotase	22,0	21	24

(1) Tullihallituksen yksikköarvoindeksien mukaan.
(2) Ml. korjauserät.

Kuvio 2.

nusinvestointien kokonaismäärän vasta tasolle, joka edelsi taannoista korkeasuhdannetta. Teollisuuden investoinneissa nopean kasvun vaihe sitä vastoin on ohi, sillä metsäteollisuuden suuret kohteet ovat valmistuneet tai valmistumassa, eikä muilla toimialoilla ole meneillään vastaavan kokoluokan hankkeita. Yksityisten investointien määrä jää v. 1998 kaikkiaan vielä neljänneksen pienemmäksi kuin huippuvuonna 1989.

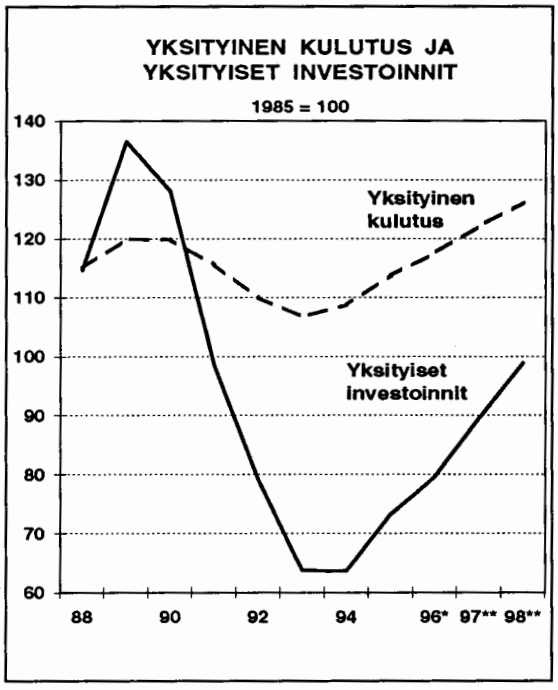
Tuotannon kasvu jatkuu ripeänä

Kaikki kysyntäerät ovat selvässä kasvussa, kuten myös kaikki tuotannonalat. Teollisuuden tuotanto kasvaa viimevuotista nopeammin viennin ja kotimaisen kysynnän vetämänä, ja kasvu on ripeää myös palvelualoilla. Merkittävin muutos on tapahtunut rakennustoiminnassa, jossa korjaustoiminnan ohella nyt myös uudisrakentaminen on vahvassa kasvussa. Kokonaistuotannon odotetaan kasvavan tänä vuonna 4½ % ja ensi vuonna 3½ %; kokonaistuotanto nousi viime vuonna huippusuhdannevuosien 1989-1990 tasolle.

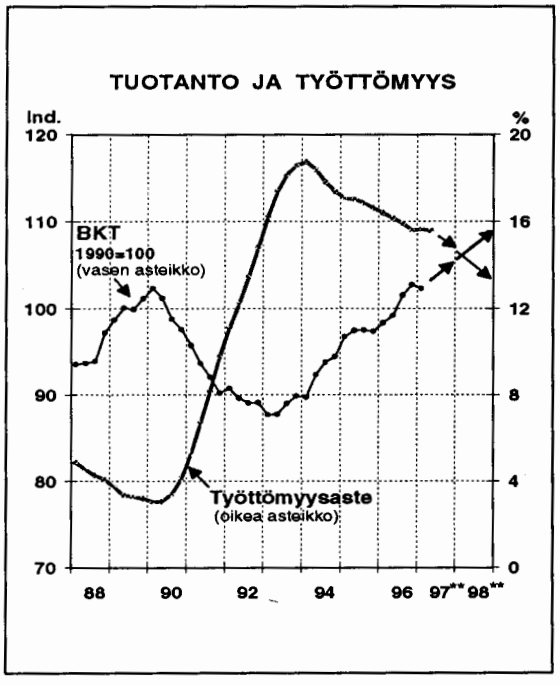
Työpaikkoja syntyy runsaasti

Tuotannon ripeä kasvu ja sen ulottuminen nyt myös työvoimavaltaisille palvelualoille johtavat työvoiman kysynnän selvään lisääntymiseen. Työllisten määrä nousee tänä vuonna 40 000 hengellä viimevuotisesta ja ensi vuonna 45 000 hengellä tämänvuotisesta. Työpaikkoja syntyy etenkin talonrakennustoimintaan ja palvelualoille. Toisaalta työvoiman tarjontakin lisääntyy työikäisen väestön kasvun ja työmahdollisuuksien paranemisen vuoksi, ja työttömyysaste laskee tänä vuonna vain prosenttiyksiköllä viime vuodesta, 15 prosenttiin. Ensi vuonna lasku

Kuvio 3.

Kuvio 4.

on tuntuvampi, sillä kasvun työllistävyys on tämänvuotista parempi, ja keskimääräiseksi työttömyysasteeksi ennakoidaan 13½ %.

Inflaatio nopeutuu hieman

Kuluttajahinnat nousevat tänä vuonna keskimäärin prosentin viime vuodesta. Se on hieman enemmän kuin v. 1996, sillä korot ja työttömyysvakuutusmaksu eivät viime vuoden tapaan ole enää vaimentamassa hintatason kohoamista. Lisäksi asuntojen hinnat ovat nousseet tuntuvasti. Vuonna 1998 kuluttajahinnat kohoavat parin prosentin verran olettaen, että työvoimakustannusten kehitys osaltaan tukee asetetun inflaatiotavoitteen saavuttamista. Vaikka kysyntä on vahvassa kasvussa, kilpailu on vielä kireää, eikä katteita ole mahdollista korottaa olennaisesti.

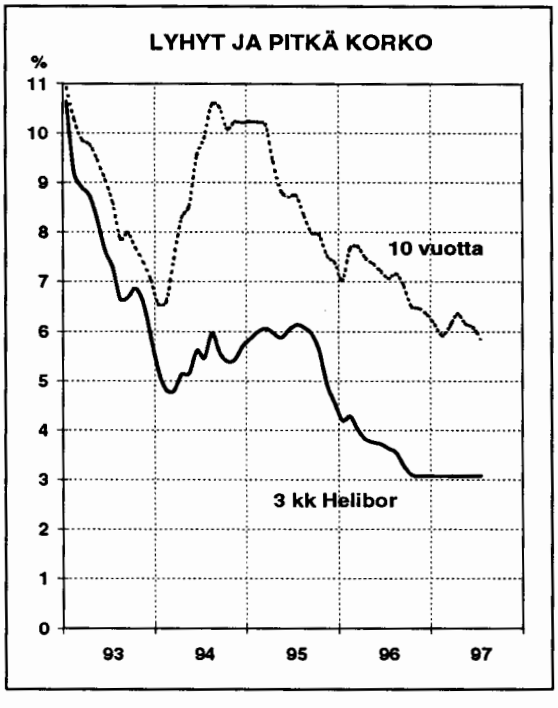
	1996*	1997**	1998**
	muutos, prosenttia		
Työllinen työvoima	1 1/2	2	2
alkutuotanto	-6 1/2	-4 1/2	-4
teollisuus ja rakennustoiminta	1	2 1/2	2
palveluelinkeinot	2 1/2	2 1/2	3
Työn tuottavuus	2 1/2	2 1/2	2
	prosenttia		
Työvoimaosuus	66	66	66
Työttömyysaste	16	15	13 1/2
	1 000 henkeä vuoden aikana		
Maahanmuutto (netto)	2 1/2	3	3

	1996*	1997**	1998**
	muutos, prosenttia		
Ansiotasoindeksi	3,9	2 1/2	3
Ansiotasoindeksi, reaalinen	3,3	1 1/2	1
Kuluttajahintaindeksi	0,6	1	2
Työkustannukset tehdasteollisuudessa (tuoteyksikköä kohti)	-0,2	-1 1/2	- 1/2
Kotitalouksien käytettävissä oleva reaalitulo	0,4	3 1/2	2 1/2

Rahoitusmarkkinat vakaat

Rahoitusmarkkinoiden kehitys heijastelee talouden perustekijöitä; vaihtotaseen vahva ylijäämä, valtiontalouden tilan kohentuminen ja inflaation mataluus ovat supistaneet korkoeron Saksaan nähden pieneksi, ja lyhyet markkinakorot ovat olleet syksystä 1996 lähtien alle Saksan vastaavien. Asetelman ei odoteta muuttuvan olennaisesti. Korkojen laskusta huolimatta luottojen kysyntä ei ole juuri kasvanut, asuntoluottoja lukuun ottamatta, sillä yritysten omarahoitusmahdollisuudet ovat hyvät; rahoitusmarkkinoiden rakennemuutokset ovat lisäksi johtamassa pankkikeskeisyyden vähenemiseen. Valtiolla on edelleen keskeinen asema luottomarkkinoilla, sillä lainanottotarve säilyy bruttomääräisesti suurena, vaikka nettomäärältään se jää merkittävästi alle viime vuosien tason.

Kuvio 5.

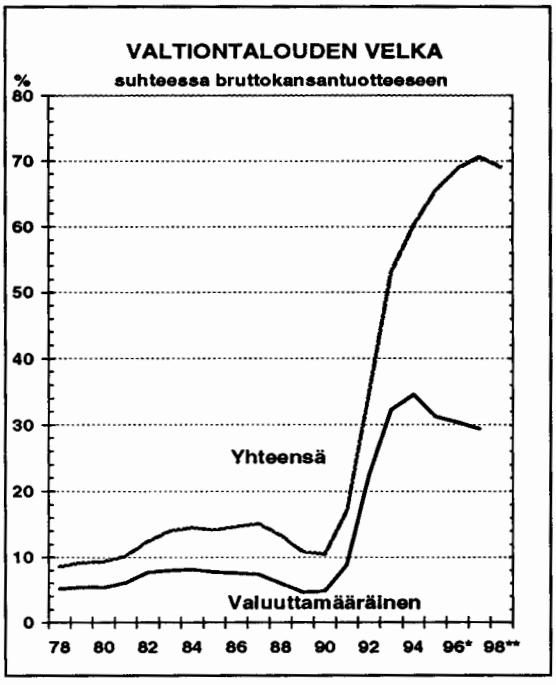

Valtio velkaantuu vielä

Valtiontalouden alijäämä supistuu ripeän talouskasvun, työllisyyden kohenemisen ja tehtyjen säästöpäätösten ansiosta. Kun alijäämä oli viime vuonna 7½ % suhteessa kokonaistuotantoon, suhdeluku on tänä vuonna 4½ % ja ensi vuonna 3½ %. Valtiontalouden palautuminen kohti tasapainoa näkyy myös velkaantuneisuudessa, joka kokonaistuotantoon suhteutettuna saavuttaa tänä vuonna lakipisteensä ja laskee ensi vuonna jo hieman. Velkaantuneisuus ehti kuitenkin nousta varsin suureksi ennen taittumistaan laskuun, yli 70 prosenttiin suhteessa kokonaistuotantoon. Velan kasvun myötä myös korkomenot ovat nousseet suuriksi, minkä vuoksi valtiontalous tasapainottuu vasta muutaman vuoden kuluttua.

Koko julkisen sektorin tila on parempi, sillä työeläkerahastot ovat ylijäämäisiä. Koko julkisen sektorin alijäämä on kuluvana vuonna vain 1½ % suhteessa kokonaistuotantoon, selvästi alle EMU-kriteerin salliman 3 prosentin enimmäistason. Myös julkisen sektorin EMU-velka alittaa lähentymiskriteerin (60 %/BKT). Molemmat suhdeluvut paranevat ensi vuonna; alijäämän arvioidaan lähes poistuvan, ja velkasuhteen odotetaan laskevan 57½ prosenttiin.

Kuvio 6.

	1996	1997**	1998**
	mrd. mk		
Valtiontalous			
tulot	173,9	174,9	182,4
menot	210,7	197,8	197,1
nettorahoitus-tarve (-)	-36,8	-22,9	-14,6
velka	395,5	426,8	442,3
	% BKT:sta		
Julkisyhteisöt			
veroaste	48,2	48,3	47,6
menot	58,9	56,9	54,8
rahoitusjäämä	-3,2	-1,3	-0,1
velka	58,0	59,1	57,5

1. Kysynnän ja tarjonnan tase

	1996*	1994	1995	1996*	1997**	1998**
	mrd. mk	määrän muutos, prosenttia				
Bruttokansantuote markkinahintaan	575	4,5	5,1	3,3	4,5	3,5
Tavaroiden ja palvelusten tuonti	171	12,8	6,9	4,5	7,6	6,3
Kokonaistarjonta	746	6,2	5,5	3,5	5,2	4,2
Tavaroiden ja palvelusten vienti	217	13,3	8,2	3,9	6,5	5,1
Kulutus	439	1,2	3,8	3,1	2,9	2,7
yksityinen	313	1,9	4,6	3,4	3,8	3,3
julkinen	126	-0,3	1,9	2,5	0,7	1,3
Kiinteän pääoman bruttomuodostus	92	0,2	11,3	8,3	11,4	8,1
yksityinen	77	-0,2	15,2	8,6	12,4	10,6
julkinen	15	1,6	-5,5	6,9	5,8	-6,3
Varastojen muutos(1) (ml. tilastollinen ero)	-2	2,1	-0,3	-0,4	0,2	0,1
Kokonaiskysyntä	746	6,2	5,5	3,5	5,2	4,2
kotimainen kysyntä (ml. tilastollinen ero)	529	3,8	4,5	3,4	4,7	3,8

(1) Mrd. mk ja vaikutus kokonaiskysynnän muutokseen, prosenttiyksikköä.

	1996*	1994	1995	1996*	1997**	1998**
	osuus, %	hinnan muutos, prosenttia				
Bruttokansantuote markkinahintaan	77,0	1,3	2,4	1,2	0,7	2,5
Tavaroiden ja palvelusten tuonti	23,0	-0,3	0,4	1,8	1,2	2,1
Kokonaistarjonta	100,0	1,1	2,0	1,4	0,8	2,4
Tavaroiden ja palvelusten vienti	29,1	1,1	5,0	1,0	0,1	2,9
Kulutus	58,8	1,6	1,1	1,8	1,0	2,0
yksityinen	42,0	1,4	0,3	1,6	1,1	1,8
julkinen	16,8	1,9	3,2	2,3	1,0	2,6
Kiinteän pääoman bruttomuodostus	12,4	4,0	3,1	0,3	1,8	2,7
yksityinen	10,4	3,3	2,1	0,6	1,6	2,8
julkinen	2,0	7,6	8,0	-1,0	3,4	3,0
Varastojen muutos(1) (ml. tilastollinen ero)	-0,3	..	..	..	..	..
Kokonaiskysyntä	100,0	1,1	2,0	1,4	0,8	2,4
kotimainen kysyntä (ml. tilastollinen ero)	70,9	1,0	0,8	1,5	1,1	2,2

(1) Mrd. mk ja vaikutus kokonaiskysynnän muutokseen, prosenttiyksikköä.

Keskipitkän aikavälin näkymät

Talouden kasvun jatkumisen edellytykset myös pitemmällä aikavälillä ovat hyvät. Taloudessa on edelleen paljon käyttämättömiä voimavaroja. Kansantalouden kilpailukyky on hyvä sekä hinta- ja kustannuskehitys vakaa. Kun työmarkkinoiden osapuolet ovat laajasti sitoutuneet matalaan inflaatioon, voidaan luottaa sen säilymiseen pitemmälläkin aikavälillä.

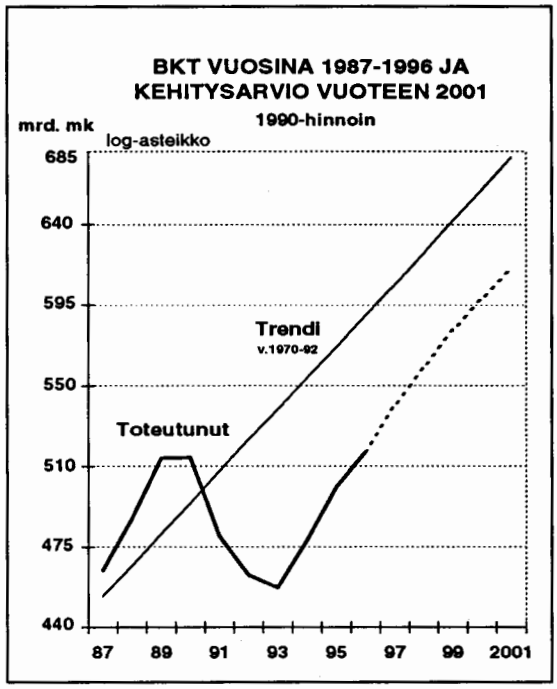
Vaihtotaseen ylijäämä säilynee lähivuosinakin huolimatta kotimaisen kysynnän elpymisestä. Vaihtotasetta tukee sekä yritysten, kotitalouksien että valtion pyrkimys vähentää velkaantumista. Etenkin vientiyritysten hyvä kannattavuus on korjannut niiden rahoitusrakennetta. Myös kotitalouksien velkaantuminen on alentunut. Samalla yritysten ja kotitalouksien luottamus talouteen on vahvistunut. Tämän vuoksi kotimaisen kysynnän kasvunäkymät ovat parantuneet.

Kansantalouden ulkomainen velka on kuitenkin yhä suuri. Vaihtotaseen ylijäämä on tarpeen ulkomaanvelan pienentämiseksi.

Valtiontalouden alijäämä on tehtyjen päätösten ansiosta vähentynyt olennaisesti. Se on kuitenkin edelleen kohtuuttoman suuri etenkin suhdannetilanne huomioon ottaen. Muun julkisen talouden tila on valtiontaloutta selvästi parempi, joskin kunnallistalouteen on kohdistumassa paineita.

Kansantaloudessa arvioidaan edelleen olevan mahdollisuuksia kohtalaisen suotuisaan talouskehitykseen tulevien viiden vuoden aikana. On olemassa hyvät edellytykset sille, että Suomi olisi lähivuosina yksi Euroopan nopeimman talouskasvun maista. Talouden

Kuvio 7.

kasvu alentaa työttömyyttä tasaisesti, mutta tavoitteisiin nähden hitaasti.

Kansainväliset arviot talousnäkymistä lähivuosina ovat suhteellisen valoisia. Näkymät ovat hyvät myös EU-maissa vaikka monissa EU-maissa talouspolitiikan linja onkin EMU-kriteereiden täyttämistavoitteiden vuoksi varsin tiukka. Korkotason aleneminen inflaation lievenemisen ja julkisen talouden tasapainottumisen myötä toisaalta tukee kasvua. EU-maiden keskipitkän aikavälin keskimääräiseksi talouskasvuksi arvioidaan 2,7 % vuodessa vuosina 1997-2001.

Suomen keskipitkän aikavälin talouskasvuksi vuosina 1997-2001 arvioidaan 3,5 % vuodessa, mikä ylittää EU-maiden vastaa-

van arvon. Talouskasvun arvioidaan jakaantuvan aiempaa tasaisemmin talouden eri sektoreille, koska myös kotimainen kysyntä kasvaa lähivuosina ripeästi. Erityisesti yksityiset investoinnit lisääntyvät selvästi, mutta myös kotitalouksien kulutus ylläpitää tuotannon voimakasta kasvua.

Työvoiman kysynnän arvioidaan lisääntyvän keskimäärin noin 1½ % vuodessa. Tästä huolimatta työttömyyden arvioidaan ylittävän 10 % vielä v. 2001. Tähän vaikuttaa se, että työvoiman tarjonta lisääntyy hiukan nopeammin kuin työikäisen väestön määrä, koska osan laman aikana työmarkkinoilta opiskelun tai muun syyn takia poistuneista henkilöistä odotetaan palaavan takaisin työmarkkinoille työllisyystilanteen parantuessa.

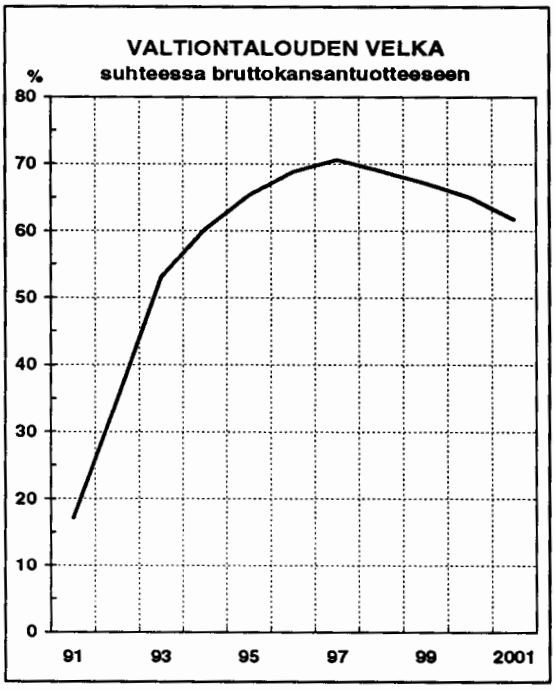
Uusia työpaikkoja syntyy aloille, joilla tuottavuuden taso on matalampi kuin kansantaloudessa keskimäärin. Tämän vuoksi tuottavuuden kasvu jää viime vuosia hitaammaksi. Työllistä kohden lasketun työn tuottavuuden arvioidaan kasvavan keskimäärin vajaat 2 % vuosina 1997-2001.

Työvoiman kysynnän ja tarjonnan heikko yhteensopivuus heikentää markkinoiden toimivuutta ja hidastaa työttömyyden laskua. Lamavuosien aikana laaja työttömyys on vähentänyt monen toimialan työvoiman todellisia ammattivalmiuksia, kun ammattitaitovaatimukset ovat toisaalta jatkuvasti kiristyneet.

Julkisen talouden näkymät

Valtiontalous kehittyy lähivuosina suotuisaan suuntaan, jos noudatettu tiukka menolinja jatkuu. Nykyinen alijäämä on kuitenkin niin suuri, että valtiontalous ei tasa-

Kuvio 8.

painotu vielä lähivuosina. Markkamääräinen velka siten lisääntyy koko tarkastelujakson ajan. Valtion velka suhteessa bruttokansantuotteeseen kuitenkin alenee lähivuosina selvästi jo ensi vuodesta lähtien. Arviossa on lähtökohtana, että valtion nykyiset tuloperusteet säilyvät pääosin ennallaan. Kuitenkin vuosittain on oletettu toteutettavan inflaatiotarkistus kotitalouksien tuloverotuksessa.

Velan kehitys on herkkä erilaisille kasvun häiriöille. Lisäksi kansainvälinen yhdentymiskehitys saattaa aiheuttaa eräissä veromuodoissa paineita verotuksen alentamiseen. Siksi on jatkuvasti pyrittävä alentamaan valtion menojen tasoa.

Koko julkisen sektorin alijäämä (EMU-käsite) on jo v. 1997 vajaa 1½ % BKT:sta. Sektori muuttuu arvion toteutuessa rahoi-

tusylijäämäiseksi jo v. 1999. EMU-velan BKT-suhde saavuttaa korkeimman arvonsa v. 1997, mutta jää tällöinkin alle 60 prosentin. Tämän jälkeen se alenee selvästi. Skenaarion toteutuminen merkitsisi siten EU:n vakaus- ja kasvusopimuksen ehtojen täyttymistä. Koska Suomessa koko julkisen talouden tila on huomattavasti parempi kuin valtiontalouden tila, ei osallistuminen talous- ja rahaliittoon tuo erityisiä lisävaatimuksia finanssipolitiikalle, vaan valtiontalouden tila määrittelee finanssipolitiikan liikkumatilan.

2 Kansainvälinen talous

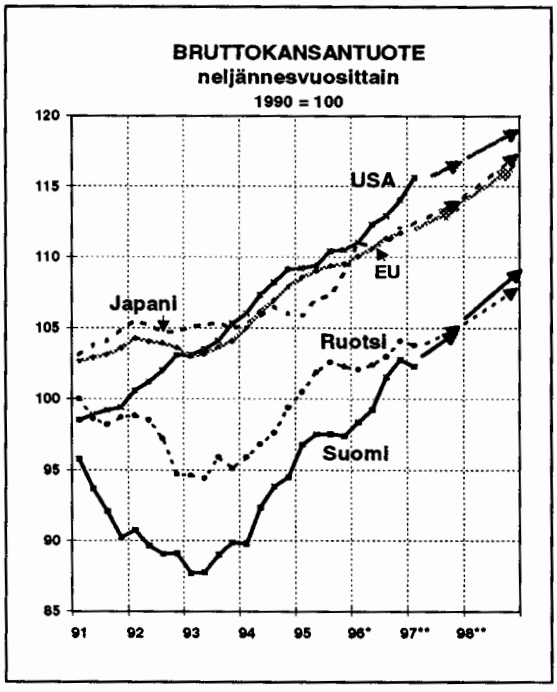
Tuotanto ja kysyntä

Maailmantalouden kehitysnäkymät ovat suotuisat. Teollisuusmaiden ulkoiset ja julkisen talouden tasapainottomuudet ovat lieventyneet, mutta työttömyys on edelleen ongelmana Euroopassa. Kehitysmaiden velkaongelma on helpottunut. Siirtymätaloudet ovat jo päässeet tai juuri pääsemässä kestävän talouskasvun uralle. Inflaatio on kaikkialla hidastunut, mikä on mahdollistanut rahapolitiikan keventämisen. Maailmankaupan kasvu jatkuu nopeana. Maailman kokonaistuotannon vuosittaisen kasvuvauhdin arvioidaan nopeutuvan viime vuosien 3½-4 prosentista 4½ prosenttiin vuosina 1997 ja 1998.

Teollisuusmaiden kokonaistuotanto on elpynyt vuosien 1991-1993 suhdannetaantumasta varsin hitaasti. Useimmilla mailla on vielä tuotantokapasiteettia vajaakäytössä, joten inflaation kiihtymiseltä on toistaiseksi voitu välttyä. Kysynnän kasvua on osaltaan rajoittanut useimpien maiden pyrkimys parantaa laman jäljiltä heikentynyttä julkisen talouden tasapainoa. Toisaalta julkisen talouden taseiden parantumisen ja inflaation hidastumisen ansiosta markkinakorot ovat tuntuvasti alentuneet, mikä on omiaan tukemaan talouskasvua. OECD-maiden kokonaistuotanto kasvaa noin 3 % v. 1997 ja hieman hitaammin v. 1998, kun nopein kasvuvaihe Yhdysvalloissa on ohi. EU-maissa kokonaistuotannon kasvu nopeutuu keskimäärin 2½ prosenttiin vuosina 1997 ja 1998.

Yhdysvalloissa korkeasuhdanne on jatkunut pitkään, joten tuotantokapasiteetin käyttöaste on korkea. Bruttokansantuote kasvoi 2½ % v. 1996. Kasvu kiihtyi yksityisen kysynnän vetämänä vuoden viimeisellä neljänneksellä lähes 4 prosenttiin ja vuoden 1997 ensimmäisellä neljänneksellä lähes 6

Kuvio 9.

2. Bruttokansantuote

	1994	1995	1996*	1997**	1998**
	määrän muutos, prosenttia				
Maailma	4,1	3,7	4	4 1/2	4 1/2
OECD	2,9	2,2	2,6	3	2 1/2
Kehitysmaat	6,8	6,0	6 1/2	6 1/2	6 1/2
Aasia	9,6	8,9	8	8	8
Afrikka	2,9	2,9	5	4 1/2	5
Latinalainen Amerikka	5,0	1,3	3 1/2	4 1/2	5
Lähi-itä	0,3	3,8	4 1/2	4	4
Siirtymätaloudet	-6,7	-0,8	0	3	5
Venäjä	-12,6	-4,0	-6	2	5

Lähde: IMF ja OECD.

prosenttiin. Toisella neljänneksellä kasvu hidastui. Yksityisen kulutuksen lisäksi yritysten investoinnit laajenevat edelleen. Vaikka työttömyysaste on laskenut historiallisesti matalaan 5 prosenttiin, inflaatio on pysynyt hitaana ja vakaana 2½ prosentin tuntumassa, osin dollarin vahvistumisen ansiosta. Vahvan alkuvuoden ansiosta bruttokansantuotteen keskimääräinen kasvuvauhti nousee 3½ prosenttiin v. 1997. Yleisesti odotetaan, että kasvu hidastuu vuoden 1997 jälkipuoliskolla ja v. 1998 noin 2 prosentin vuosivauhtiin ja inflaation kiihtymiseltä vältytään. Jos kasvu sitä vastoin jatkuu olennaisesti vahvempana, inflaatio-odotukset ja korot todennäköisesti nousevat, millä olisi vaikutuksensa myös kansainvälisiin rahoitusmarkkinoihin.

Japanin talous lähti pitkällisen laman jälkeen kasvuun v. 1996 vahvan talouspoliittisen elvytyksen ansiosta. Vuonna 1997 finanssipolitiikkaa on tuntuvasti kiristetty. Myös keskuspankin odotetaan nostavan korkojaan ennätysmatalalta tasoltaan (diskonttokorko ½ %). Heikennyttyään tuntuvasti dollariin nähden kahden vuoden ajan jeni on alkuvuonna 1997 vahvistunut kymmeneksen. Kotimaisen kysynnän kasvua v. 1997 heikentävät erityisesti julkisten investointien supistuminen ja yksityiseen kulutukseen kohdistuva liikevaihtoveron korotus. Yritysinvestointien elpyminen ja hyvä vientikehitys toisaalta tukevat kasvua. Arviot siitä kuinka vahvalla pohjalla Japanin elpyminen on ja kuinka se kestää talouspolitiikan kiristämisen, vaihtelevat. OECD arvioi kokonaistuotannon kasvun hidastuvan viime vuoden 3½ prosentista 2½ prosenttiin v. 1997 ja vahvistuvan 3 prosenttiin v. 1998.

EU-maissa taloudelliset suhdanteet kääntyivät nousuun vuoden 1996 jälkipuoliskolla. Nousua edelsi monissa jäsenmaissa noin vuoden mittainen tuotannon kasvun pysähtyminen. Tämän vuoksi mm. **Saksassa** ja **Ranskassa** työllisyystilanne huononi viime vuoden aikana tuntuvasti, mikä puolestaan heikensi julkisen talouden tasapainoa ja vaikeutti hallitusten pyrkimyksiä supistaa alijäämiä. Sekä D-markka että frangi ovat muiden ERM-valuuttojen tavoin tuntuvasti devalvoituneet dollariin nähden, mikä tukee vientivetoista elpymistä. Inflaatio on pysynyt hitaana, ja rahapolitiikka on keven-

tynyt. Kotitalouksien ja yritysten luottamus on vähitellen palautunut. EMU-kriteerien toteuttamiseen tähtäävä finanssipolitiikka vaimentaa kuitenkin kotimaisen kysynnän kasvua tänä ja ensi vuonna. Yritysten arvioidaan lisäävän investointejaan hyvin hitaasti, koska niillä on vielä runsaasti vapaata kapasiteettia. Kokonaistuotannon kasvu nopeutuu Saksassa ja Ranskassa viime vuoden 1½ prosentista 2-2½ prosenttiin v. 1997 ja edelleen 2½-3 prosenttiin v. 1998.

Isossa-Britanniassa korkeasuhdanne on Yhdysvaltain tapaan jatkunut pitkään. Työttömyyden alentuminen on lujittanut kotitalouksien luottamusta. Yksityisen kulutuksen kasvu nopeutuu 4 prosenttiin tänä vuonna ja myös asuntoinvestoinnit ovat elpymässä. Yritysten investoinnit jatkavat kasvuaan. Punta on dollarin tavoin vahvistunut ERM-valuuttoihin nähden, mikä heikentää ulkomaankaupan tasetta. Vahvistuminen on osaltaan hillinnyt myös inflaatiota, joka on pysynyt melko vakaana alle kolmen prosentin. Kulutuksen vahvan kasvun vuoksi talouspolitiikkaa on kiristetty. Keskuspankki on korottanut korkojaan useamman kerran, ja hallituksen budjettiesitys on kysyntää hillitsevä. Bruttokansantuote kasvaa tänä vuonna noin 3 %, ja kasvu hidastunee runsaaseen 2½ prosenttin v. 1998.

Ruotsi on tasapainottanut julkista talouttaan menestyksellisesti. Tiukka finanssipolitiikka on myötävaikuttanut myös inflaation hidastumiseen ja korkojen jyrkkään laskuun

3. Bruttokansantuote OECD-maissa

	1994	1995	1996*	1997**	1998**
	määrän muutos, prosenttia				
Yhdysvallat	3,5	2,0	2,4	3 1/2	2
Japani	0,6	1,4	3,6	2 1/2	3
EU	2,9	2,4	1,6	2 1/2	2 1/2
Saksa	2,9	1,9	1,4	2	2 1/2
Ranska	2,8	2,1	1,5	2 1/2	3
Italia	2,2	2,9	0,7	1	2
Iso-Britannia	3,8	2,5	2,1	3	2 1/2
Espanja	2,1	2,8	2,2	3	3
Ruotsi	3,3	3,6	1,1	2	2 1/2
Tanska	4,2	2,7	2,5	2 1/2	3
Suomi	**4,5**	**5,1**	**3,3**	**4,5**	**3,5**
Norja	5,0	3,3	4,8	4	3 1/2
Puola	5,2	7,0	6,0	5	5
OECD	2,9	2,2	2,6	3	2 1/2
OECD Suomen vuoden 1996 vientiosuuksilla painotettuna	3,2	2,5	2,0	2 1/2	2 1/2

Lähde: OECD ja kansantalousosasto.

kahden viime vuoden aikana. Talous alkoi elpyä vuoden 1996 loppua kohden viennin ja yksityisen kulutuksen vetämänä. Varastojen sopeutuksen vuoksi kokonaistuotanto kasvoi viime vuonna vain prosentin. Heikosta työllisyyskehityksestä huolimatta yksityisen kulutuksen kasvun arvioidaan edelleen vahvistuvan, ja korkojen alentumisen ansiosta myös asuntomarkkinat elpyvät vähitellen.

Kehitysmaissa tuotannon keskimääräinen kasvuvauhti pysynee ennallaan 6 prosentin tuntumassa. Nopeinta kasvu on edelleen Aasian maissa, joiden osuus maailmankaupasta ja kansainvälisistä suorista sijoituksista on tuntuvasti kasvanut 1990-luvulla. Kiinassa vaihtotase on pysynyt hallinnassa, inflaatio on saatu hidastumaan noin 5 prosenttiin vuodessa ja tuotanto kasvaa edelleen noin 10 prosentin vuosivauhtia. Eräissä Aasian maissa nopea kasvu on johtanut vaihtotaseongelmiin, ja talouspolitiikkaa ollaan siksi kiristämässä. Afrikan ja Latinalaisen Amerikan maiden kasvunäkymät ovat hyvät.

Siirtymätalouksista edistyneimmät ovat päässeet kestävän kasvun vaiheeseen ja ovat nopeasti integroitumassa länteen. Ongelmana niissä on, että kotimainen tuotanto ei pysty heti vastaamaan kysynnän nopeaan kasvuun ja muutokseen. Maiden mahdollisuudet hallita vaihtotaseongelmansa riippuvat paljolti niiden kyvystä vetää puoleensa ulkomaisia tuotannollisia investointeja. Virossa kokonaistuotanto on vuodesta 1995 alkaen kasvanut noin 3 % vuodessa, ja kasvun arvioidaan jatkuvan ennallaan vuosina 1997 ja 1998. Viime vuonna Venäjän bruttokansantuote supistui vielä 6 %. Tuotanto näyttäisi jo saavuttaneen pohjalukemansa ja olevan kääntymässä kasvuun. Kasvun arvioidaan vahvistuvan v. 1998.

Talouspolitiikka

OECD-maissa on viime vuosien talouspolitiikan päätavoitteena ollut vuosikymmenen alun laman seurauksena suureksi paisuneiden julkisen talouden vajeiden pienentäminen ja velkaantumisen pysäyttäminen. Varautuminen menopaineisiin, joita teollisuusmaiden väestöjen ikääntyminen tulevaisuudessa aiheuttaa, edellyttää finanssipolitiikalta tiukkuutta myös pitemmällä aikavälillä.

Yhdysvaltain julkisen talouden rahoitusalijäämä supistui 1½ prosenttiin bruttokansantuotteesta v. 1996 ja pysynee suunnilleen ennallaan vuosina 1997 ja 1998. Tavoitteena on poistaa alijäämä vuoteen 2002 mennessä. Japanissa, jossa lama kesti pitempään, finanssipolitiikan kiristämiseen on ryhdytty vasta nyt. Julkisen talouden vaje suhteessa bruttokansantuotteeseen supistunee 3 prosentista v. 1996 noin 2 prosenttiin v. 1997 ja edelleen 1 prosenttiin v. 1998.

Jotta Euroopan talous- ja rahaliitosta tulisi vakaa ja yhteisen valuutan käyttöönoton siirtyminen sujuisi hyvin, siihen osallistuvien maiden edellytetään täyttävän v. 1997 ns. lähentymiskriteerit sekä hintavakauden että julkisen talouden tasapainon osalta. Julkisen talouden kriteerien, korkeintaan 3 prosentin alijäämä ja korkeintaan 60 prosentin velka suhteessa bruttokansantuotteeseen, saavuttaminen on osoit-

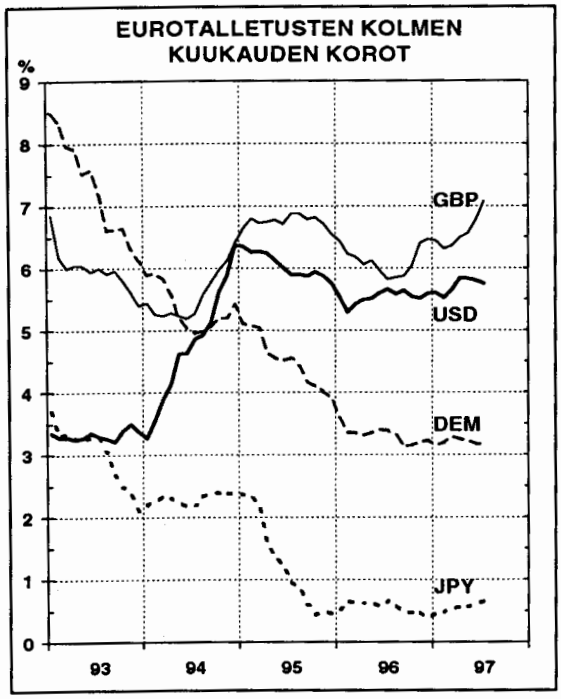
tautunut vaikeaksi viime vuosien suhdannetilanteen ja rakenteellisten ongelmien vuoksi. Yllättäen Saksalla ja Ranskalla, joiden on kaavailtu muodostavan talous- ja rahaliiton ytimen, on vaikeuksia yltää kriteereihin, kun taas monet alun perin rahoitusasemaltaan heikommat maat ovat kohentaneet taseitaan tuntuvasti.

Euroopan komissio arvioi EU-maiden keskimääräisen julkisen talouden vajeen suhteessa bruttokansantuotteeseen supistuvan viime vuoden 4,3 prosentista 2,9 prosenttiin v. 1997 ja edelleen 2,5 prosenttiin v. 1998. Suuri enemmistö jäsenmaista täyttäisi alijäämäkriteerin. Velkaantuneisuus ylittää vielä useimmilla mailla viitearvon, mutta on monilla mailla laskussa. Julkisen velan suhde bruttokansantuotteeseen pysyisi silti keskimäärin suunnilleen ennallaan vuoden 1996 tasolla (73 %). EU:n huippukokouksessa kesällä hyväksytty vakaus- ja kasvusopimus edellyttää, että julkisen talouden taseita edelleen vahvistetaan yhteisen rahan oloissa.

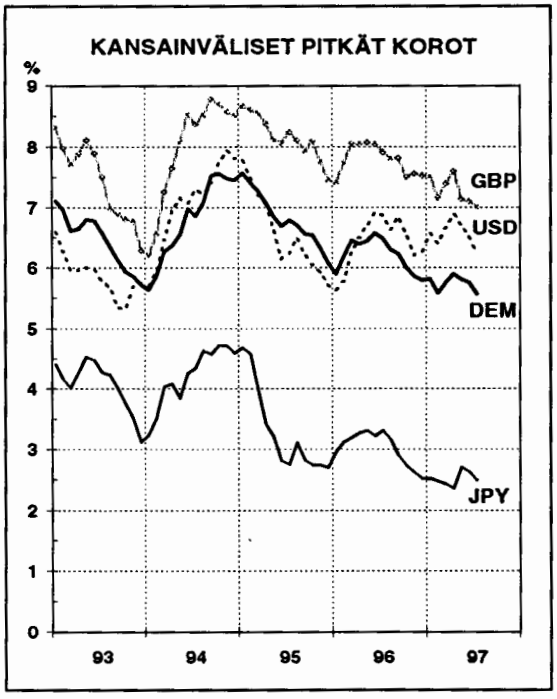
Samanaikainen finanssipolitiikan tiukentaminen OECD-maissa ja näin saavutettu julkisen talouden parempi rahoitustasapaino ovat mahdollistaneet rahapolitiikan keventämisen, kun inflaatio on hidastunut ja markkinakorot ovat alentuneet.

Dollarin ja punnan vahvistuminen ERM-valuuttoihin nähden tasaa taloudellisen aktiviteetin eroja. Se parantaa mahdollisuutta Yhdysvalloissa ja Isossa-Britanniassa hidastaa tuotannon kasvuvauhti kestävälle uralle ilman, että inflaatio kiihtyy ja keskuspankkikorkoja tarvitsee jyrkästi nostaa. ERM-valuuttojen devalvoituminen tukee Manner-Euroopan elpymistä, jonka hidas eteneminen on paljolti johtunut heikosta kilpailukyvystä.

Kuvio 10.

Kuvio 11.

4. Talous- ja rahaliiton (EMU) lähentymiskriteerien toteutuminen EU-maissa

	Inflaatio %	Korkotaso %	Julkinen sektori			
			vaje		bruttovelka	
			% BKT:sta			
	1997**	1997**	1997**	1998**	1997**	1998**
EMU-kriteeri (1)	2,7	8,1	3,0	3,0	60,0	60,0
Saksa	1,8	5,6	3,0	2,7	61,8	61,9
Ranska	1,6	5,6	3,0	3,0	57,9	58,9
Italia	2,3	7,0	3,2	3,9	122,4	120,7
Iso-Britannia	2,2	7,5	2,9	1,4	54,7	53,8
Espanja	2,3	6,6	3,0	2,7	68,1	67,2
Alankomaat	2,4	5,6	2,3	1,8	76,2	74,2
Belgia	1,9	5,6	2,7	2,3	126,7	123,2
Itävalta	2,0	5,6	3,0	2,9	68,8	68,8
Ruotsi	0,7	6,7	2,6	1,7	76,5	74,7
Tanska	2,4	6,2	-0,3	-0,3	67,2	64,3
Suomi	**1,2**	**6,0**	**1,3**	**0,1**	**59,1**	**57,5**
Portugali	2,5	6,5	3,0	2,8	64,1	62,9
Kreikka	6,0	10,8	4,9	3,4	108,3	104,9
Irlanti	2,0	6,4	1,0	1,2	68,3	64,3
Luxemburg	1,7	..	-1,1	-1,0	6,5	6,8

Lähde: Euroopan komissio; Suomen osalta ennusteet ovat kansantalousosaston.

(1) Inflaatio: Kuluttajahintojen nousu saa olla enintään 1,5 prosenttiyksikköä nopeampi kuin hintojen nousu yhteisön kolmessa alhaisimman inflaation maassa. Lähentymiskriteerien arviointiin käytetään harmonisoituja kuluttajahintaindeksejä, joiden kehitys voi jossain määrin poiketa tässä esitetyistä inflaatioluvuista.

Korkotaso: Pitkäaikainen korko (valtion obligaatiot) saa ylittää enintään kahdella prosenttiyksiköllä kolmen hitaimman inflaation maan korkotason.

Jotta Manner-Euroopan vientijohteinen elpyminen voisi enenevästi laajeta investointeihin ja muuhun kotimaiseen kysyntään, korkojen tulisi pysyä matalina ja rahapolitiikan jatkua keveänä. Kun inflaatio on pysynyt hitaana ja finanssipolitiikka edelleen on kysyntää rajoittavaa, edellytykset tälle ovatkin olemassa.

EU-maiden väliset korkoerot ovat merkittävästi kaventuneet, mikä heijastaa markkinoiden odotuksia talous- ja rahaliiton toteutumisesta laajana.

Työllisyys

Teollisuusmaiden työttömyysongelma keskittyy Euroopan maihin. EU-maissa keskimäärin on työttömänä noin 11 % työvoimasta, kun Yhdysvalloissa työttömyysaste on laskenut 5 prosenttiin ja Japanissa työttömyysaste on runsas 3 %. Kun työttömyys muualla on pääosin lyhytaikaista kitkatyöttömyyttä, Euroopassa sille on tyypillistä pitkäaikaisuus ja sosiaalinen syrjäytyminen.

Vuonna 1996 työllisyys kasvoi EU-maissa keskimäärin vain 0,1 %, kun työpaikkojen nettolisäys Yhdysvalloissa oli 1,4 % ja Japanissa 0,5 %.

Työllisyyden kasvu kiihtyy tänä ja ensi vuonna Euroopassa taloudellisten suhdanteiden parantuessa, mutta korkeammasta työttömyydestä huolimatta työpaikkoja arvioidaan vastaavalla talouskasvulla syntyvän edelleen hitaammin kuin Yhdysvalloissa ja Japanissa. OECD arvioi työllisyyden kasvuksi EU-maissa keskimäärin 0,4 % v. 1997 ja 0,8 % v. 1998. Vastaavat luvut Yhdysvalloille ovat 2,4 ja 1,0 % sekä Japanille 1,2 ja 1,0 %.

Kuten luvut osoittavat, taloudellisilla suhdanteilla on merkitystä työllisyydelle. Euroopan korkea työttömyys johtuu osin heikosta kokonaistuotannon kasvusta 1990-luvulla, mutta työllisyyteen vaikuttavat työvoiman kysynnän ohella myös tarjontapuolen tekijät, kuten työnhakijoiden koulutustausta, ammattitaito sekä työllistämiskustannukset. Suuret työttömyysasteiden erot Euroopan maiden ja muiden teollisuusmaiden välillä johtuvatkin pääosin institutionaalisista ja rakenteellisista tekijöistä, kuten verotuksesta, työttömyyskorvausten suuruudesta ja kestosta, muista sosiaalisista tulonsiirroista, palkkahajonnasta, yritystoiminnan sääntelystä jne. Eurooppa hyötyy globalisaatiosta ja EU:n sisäisestä integraatiosta, mutta ne edellyttävät tuotantorakenteelta sopeutumiskykyä ja työvoimalta joustavuutta sekä ammatillista liikkuvuutta, joita vanhat institutionaaliset rakenteet saattavat estää.

Euroopassakin on maita, joissa työttömyysaste on saatu laskemaan kaksinumeroisista luvuista siedettävämmiksi toteuttamalla rakenteellisia uudistuksia. Esimerkiksi Tanska ja Alankomaat, jotka ovat noudattaneet samanlaista kireää finanssipolitiikkaa kuin muutkin EU-maat ja pitäneet valuuttansa ERM:ssä, ovat onnistuneet vähentämään työttömyyttä tuntuvasti toteuttamalla markkinoiden toimintaa parantavia uudistuksia ilman, että hyvinvointivaltion peruspiirteistä ja yhteiskunnallisesta tasa-arvosta olisi samalla olennaisesti tingitty. Anglosaksisissa maissa ml. Isossa-Britanniassa on päästy hyvään työllisyystilanteeseen vapaamman markkinatalouden pohjalta. Työllisyyspolitiikka pysyy EU:ssa keskeisesti esillä, sillä työllisyystilanne ei jäsenmaissa keskimäärin kohennu ensi vuonnakaan merkittävästi.

5. Työttömyysaste eräissä OECD-maissa

	1994	1995	1996*	1997**	1998**
	prosenttia				
Yhdysvallat	6,1	5,6	5,4	5	5
Japani	2,9	3,1	3,3	3	3
Iso-Britannia	9,2	8,1	7,4	6	5 1/2
Italia	11,3	12,0	12,1	12	12
Ranska	12,2	11,5	12,4	12 1/2	12
Saksa	9,6	9,4	10,3	11	11
Norja	5,9	5,4	4,9	4 1/2	4
Ruotsi	8,0	7,7	8,0	8	7 1/2
Suomi	**18,1**	**16,9**	**16,0**	**15,0**	**13,5**
Tanska	12,2	10,3	8,8	8	7 1/2
EU	11,6	11,2	11,3	11	11
OECD	7,9	7,6	7,5	7 1/2	7

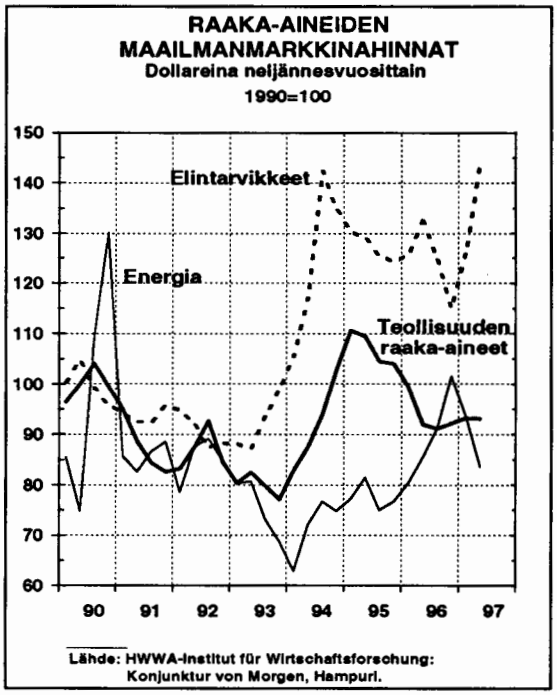
Lähde: OECD ja kansantalousosasto.

Hinnat ja palkat

Hinta- ja kustannuskehitys on pysynyt OECD-maissa hyvin hallinnassa. Voimakkaan talouskasvun maissakaan inflaatio ei ole kiihtynyt. Kesäkuussa 1997 kuluttajahinnat olivat nousseet Yhdysvalloissa edellisvuotisesta keskimäärin 2,3 %, ja vastaava nousu Isossa-Britanniassa oli 2,9 %. EU-maissa hinnat olivat nousseet keskimäärin 1,8 %. Japanin nollainflaatio hypähti keväällä 2 prosenttiin liikevaihtoveron korotuksen vuoksi.

Näköpiirissä ei ole erityisiä hintojen tai kustannusten nousupaineita. Vuonna 1996 nousseet energiaraaka-aineiden hinnat ovat laskeneet v. 1997. Muiden raaka-aineiden hinnat ovat kahden vuoden laskusuuntauksen jälkeen elpymässä matalalta tasolta. Useimmissa OECD-maissa tuotantokapasiteetti on edelleen vajaakäytössä ja työvoimaa on runsaasti työttömänä. Palkkojen nousu on Yhdysvalloissa ollut suhdannevaiheeseen nähden vakaata, eikä sen oleteta sanottavasti kiihtyvän myöskään v. 1998. Eräissä Euroopan maissa palkkakehitys on varsin hitaasti sopeutunut hidastuneeseen kuluttajahintojen nousuun, mutta EU-maiden keskimääräinen yksikkötyökustannusten nousuvauhti hidastuu 1,3 prosenttiin vuosina 1997 ja 1998.

Kuvio 12.

6. Yksikkötyökustannukset yritystoiminnassa

	1994	1995	1996*	1997**	1998**
	muutos, prosenttia				
Yhdysvallat	2,0	3,1	2,9	3	3 1/2
Japani	1,4	0,1	-2,4	1/2	- 1/2
Saksa	-0,4	0,9	-0,3	-1	0
Ranska	-1,5	1,3	0,8	0	1/2
Iso-Britannia	1,0	1,9	1,8	2 1/2	3
Italia	-1,3	2,0	4,3	3 1/2	1 1/2
Kanada	-0,5	0,6	3,6	1	1
Keskimäärin	0,9	1,9	1,5	2	2
Ruotsi	0,0	0,9	5,0	2,0	2,5
Suomi (1)	**-4,7**	**3,6**	**-0,2**	**-1,3**	**-0,5**

Lähde: OECD ja kansantalousosasto.
(1) Tehdasteollisuus.

7. Kuluttajahinnat[1] OECD-maissa

	1994	1995	1996*	1997**	1998**
	muutos, prosenttia				
Yhdysvallat	2,4	2,4	2,1	2	2 1/2
Japani	0,7	-0,5	0,2	1 1/2	1
EU	3,3	2,9	2,6	2	2
Saksa	2,9	1,9	1,9	1 1/2	2
Ranska	2,1	1,6	1,8	1 1/2	1 1/2
Italia	4,7	5,6	4,1	2	2
Iso-Britannia	2,5	2,5	2,8	2 1/2	2 1/2
Espanja	4,8	4,7	3,6	2 1/2	2
Ruotsi	3,0	2,4	1,2	2	2
Tanska	1,8	2,1	2,1	2	2 1/2
Suomi	**1,4**	**0,3**	**1,6**	**1,1**	**1,8**
Norja	1,5	2,5	1,3	2 1/2	2 1/2
OECD	4,8	4,9	4,5	4	3 1/2
OECD Suomen vuoden 1996 vientiosuuksilla painotettuna	2,6	2,1	1,9	2	2

Lähde: OECD ja kansantalousosasto.
(1) Yksityisen kulutuksen hintaindeksi.

Maailmankauppa

Maailmankaupan määrän kasvu kiihtyy tänä vuonna 8 prosenttiin viime vuoden 6,2 prosentista, kun OECD-maiden kauppa elpyy. Kasvun arvioidaan jatkuvan 8 prosentin tuntumassa v. 1998. Aasian maiden osuudet maailmanmarkkinoista sekä tuontiettä vientimaina kasvavat edelleen.

Yhdysvaltain vientihinnat laskivat 1,7 % ja EU-maiden vientihinnat pysyivät keskimäärin ennallaan v. 1996. OECD-maiden vienti- ja tuontihintojen arvioidaan nousevan keskimäärin prosentin v. 1997 ja 1½ % v. 1998.

Vaihtotaseiden tasapainottomuus lisääntyy hieman vuosina 1997 ja 1998. Yhdysvaltain vaje kasvaa hitaasti 2,2 prosentista suhteessa bruttokansantuotteeseen 2,4 prosenttiin v. 1998. Japanin viime vuosina pienentynyt ylijäämä vastaavasti kasvaa 1,4 prosentista 2,3 prosenttiin, samoin kuin EU-maiden keskimääräinen ylijäämä 1,0 prosentista 1,6 prosenttiin. Eräiden siirtymätalouksien ja Kaakkois-Aasian maiden suuret vajeet saattavat johtaa rahoitusvaikeuksiin ja valuuttakurssiepävarmuuteen.

8. Tavaravienti ja -tuonti OECD-maissa

	1995	1996*	1997**	1998**	1995	1996*	1997**	1998**
	määrän muutos, prosenttia				hinnan muutos, prosenttia			
Vienti								
Yhdysvallat	10,6	7,6	11	7	3,3	-1,7	-2 1/2	0
Japani	3,3	0,5	12	11 1/2	-0,7	7,1	4 1/2	1
Saksa	3,6	7,9	9 1/2	8	1,7	0,2	1	1
Iso-Britannia	7,8	6,7	6	5 1/2	5,6	1,5	-3 1/2	1 1/2
OECD	8,6	6,4	8 1/2	8	4,4	1,0	1	1 1/2
Tuonti								
Yhdysvallat	8,9	7,0	12	7 1/2	2,7	-0,9	-3	-1
Japani	12,5	3,4	4 1/2	9	-0,2	16,4	9	1 1/2
Saksa	2,0	7,0	6 1/2	7	0,5	0,5	1	1 1/2
Iso-Britannia	4,0	9,1	6	8	7,9	0,2	-6 1/2	0
OECD	7,7	6,3	8	7 1/2	4,8	1,7	1	1 1/2

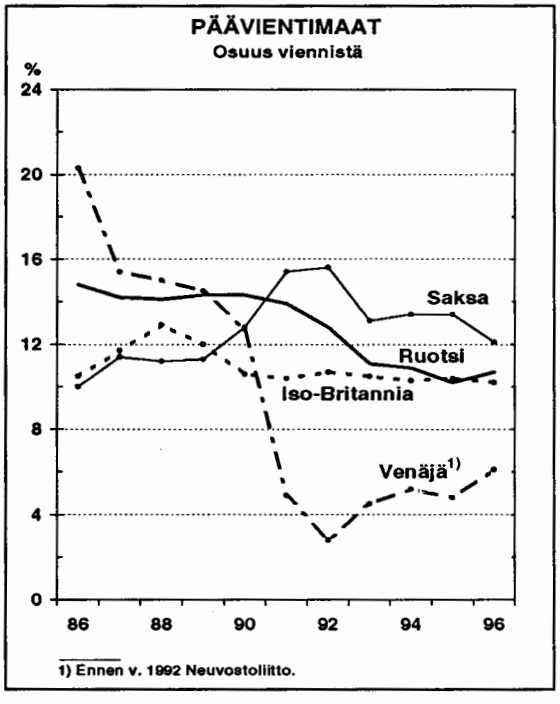
Lähde: OECD.

3 Ulkomaankauppa

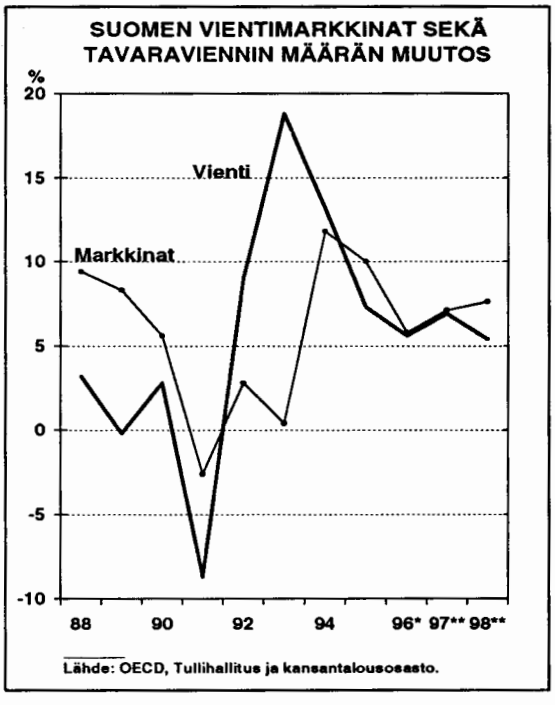
Vienti

Tavaroiden ja palvelujen vienti on vuodesta 1992 lähtien kasvanut ripeästi. Vientiä on osaltaan edesauttanut hyvänä pysynyt hintakilpailukyky. Viime vuonna viennin osuus BKT:sta nousi 38 prosenttiin, kun vastaava osuus v. 1990 oli 23 %. Samalla viennin rakenne on monipuolistunut, mitä ilmentää mm. se, että viennistä jo lähes neljännes on uutta teknologiaa edustavaa sähkö- ja elektroniikkateollisuutta ja kaikkiaan puolet viennistä on metalliteollisuuden tuotteita. Myös viennin Eurooppa-keskeisyys on lieventynyt, kun erityisesti metalliteollisuus on pystynyt löytämään vientikohteita kauempaakin. EU- ja Efta-maiden osuus tavaraviennistä on supistunut vuosikymmenen alun 67 prosentista 59 prosenttiin. Vienti Venäjälle ja Baltian maihin on löytänyt uusia kanavia, ja vienti on noussut jo kymmenekseen tavaraviennistä, kun vastaava osuus alimmillaan v. 1992 oli 4 %. Vienti Kaakkois-Aasian kehittyville markkinoille on vielä määrältään pientä, mutta on vilkastunut nopeasti.

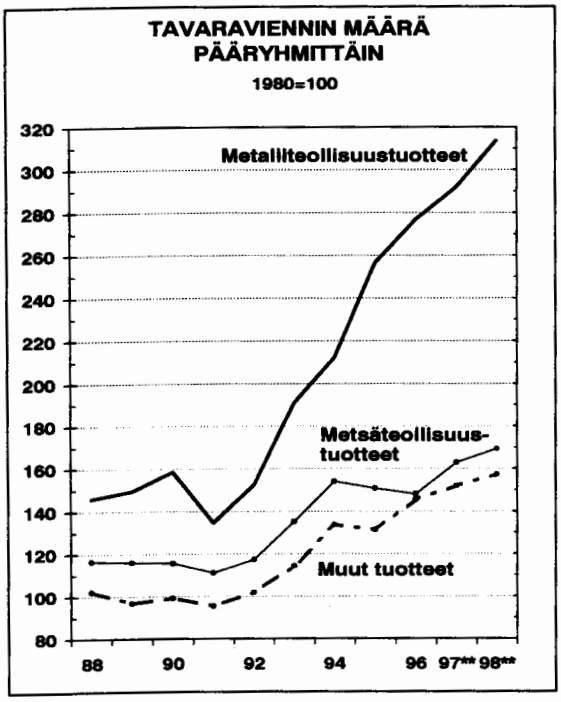
Kuvio 13.

Kuvio 14.

Kuvio 15.

Viime vuoden alkupuolella viennin nopea kasvu pysähtyi. Paperiteollisuustuotteiden erityisongelmien ohella vientiä vaikeutti talouskasvun hitaus EU-maissa. Vuoden lopulla vienti piristyi, mikä nosti koko vuoden kasvun määrältään 4 prosenttiin. Vientihinnat nousivat viime vuonna edellisvuoteen verrattuna keskimäärin prosentin verran, vaikka vientihintakehitystä vuoden mittaan leimasi paperiteollisuuden ja perusmetallien hintojen lasku.

Kuluvan vuoden alkupuolella viennin määrä kasvoi tuntuvasti, kun vertailutasona oli vuoden 1996 heikko alkuvuosi. Vientihinnat olivat alkuvuonna yhä merkittävästi viime vuoden keskitason alapuolella, mutta ovat vähitellen kohoamassa. Lisäksi mm. dollarin ja punnan arvon nousu kohottaa markkamääräisiä vientihintoja. EU-maiden talouksien koheneminen kääntänee myös Länsi-Eurooppaan suuntautuvan viennin tänä vuonna kasvuun. Viennin määrä lisääntyy tänä vuonna 6½ %. Ensi vuonna vienti kasvanee 5 %. Suomen vientimarkkinoiden arvioidaan kumpanakin vuonna kasvavan yli 7 prosentin vuosivauhdilla, eli vientimme kehittyisi hieman vientimarkkinoita hitaammin. Vuosikymmenen alkupuolella viennin kasvuvauhti ylitti jatkuvasti vientimarkkinoiden kasvun. Vuosikeskiarvona vientihinnat pysynevät tänä vuonna viimevuotisella tasollaan, mutta nousevat ensi vuonna 3 %.

Metalliteollisuuden tuotteiden vienti kasvoi viime vuonna 8 %. Alkuvuonna viennin kasvu oli vaimeaa, osittain Länsi-Euroopan investointien vähäisyyden, osittain elektroniikkateollisuuden väliaikaisten ongelmien takia. Vuoden loppua kohden vienti vilkastui. Kuluvana vuonna metalliteollisuuden vientitilaukset ovat kasvaneet. Viennin kasvuennuste tälle vuodelle on 5½ %, ensi vuodelle 7½ %. Vientihinnat pysynevät tänä vuonna viime vuoden tasolla ja noussevat ensi vuonna 1½ %.

Teollisuuden suhdannebarometrin mukaan viennin kasvu on nopeinta elektroniikka- ja sähköteollisuudessa; vientitilauksia oli kesällä saatu jopa odotettua enemmän. Elektroniikka- ja sähköteollisuuden tuotannosta kolme neljäsosaa meni viime vuonna vientiin.

Perusmetallien vientihinnat alenivat viime vuonna jyrkästi, mutta ovat alkuvuoden ajan olleet nousussa. Tästä huolimatta perusmetallien vientihinnat jäävät tänä vuonna tuntuvasti viime vuoden keskimääräistä tasoa matalammiksi, mutta nousevat ensi vuonna myös vuosikeskiarvona. Viennin määrä kas-

9. Tavaroiden ja palvelusten vienti

	1996	1994	1995	1996*	1997**	1998**	1994	1995	1996*	1997**	1998**
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					hinnan muutos, prosenttia				
Metsäteollisuus	30,7	14	-2	-2	10	4	1/2	14 1/2	-6	-2	5 1/2
Puutavarateollisuus	6,8	22	-2	0	3	2	6	-3	-6	10	3
Paperi- ja graafinen teollisuus	23,9	11	-2	-2	12	4	-1	21	-6	-5	6
Metalliteollisuus	50,1	11	21	8	5 1/2	7 1/2	3	1/2	4	0	1 1/2
Metallien perusteollisuus	7,7	9	-5	15	8	4	-1	15	-12	-5	6
Metallituote- ja kone-teollisuus	42,4	12	29	6	5	8	4	-4	8	1	1
Muut	19,2	17	-2	11	4	3 1/2	- 1/2	3	6	2 1/2	2
Maa- ja metsätalous	1,5	7	-21	-6	-5	1	58	-8	41	5	3
Elintarvike-, juoma- ja tupakkateollisuus	2,6	17	-12	20	3	4	-1	5	5	2	3
Tekstiili-, vaate- ja nahkateollisuus	2,1	12	-7	10	4	3	1	8	1	2	2
Kemiallinen teollisuus	9,9	18	-5	13	4	4	-6	6	3	3	2
Tavaravienti(1)	100,0	13,2	7,3	5,6	6,9	5,4	1,5	6,4	0,2	-0,3	2,9
Tavaroiden ja palvelusten vienti(1)		13,3	8,2	3,9	6,5	5,1	1,1	5,0	1,0	0,1	2,9

(1) Tavaroiden vientihinnat Tullihallituksen ja tavaroiden ja palvelusten vientihinnat Tilastokeskuksen mukaan.

voi viime vuonna 15 %; tänä ja ensi vuonna kasvu hidastuu. Metallituotteiden, koneiden ja kulkuneuvojen valmistuksessa viennin kasvunäkymät ovat teollisuuden suhdannebarometrin mukaan muuta metalliteollisuutta heikommat. Esimerkiksi viime vuoden poikkeuksellisen runsas laivavienti vähenee tänä vuonna. Valtion tuki sekä dollarin arvon nousu suhteessa Suomen markkaan ovat helpottaneet uusien laivatilauksien hankintaa, joten ensi vuonna laivavienti jälleen kasvaa.

Metsäteollisuuden tuotteiden vienti väheni viime vuonna 2 %, ja hinnat alenivat 6 %. Syksyllä kysyntä alkoi kuitenkin jo kasvaa, mutta hintataso pysyi matalana. Kuluvan vuoden alussa metsäteollisuuden viennin määrä on lisääntynyt tuntuvasti. Kokonaisuudessaan metsäteollisuuden vienti kasvaa tänä vuonna 10 %, ensi vuonna kasvu hidastuu 4 prosenttiin. Vuosikeskiarvona vientihinnat alenevat tänä vuonna vielä 2 %, mutta nousevat ensi vuonna 5½ %.

Paperiteollisuudessa hintataso oli vielä vuoden alussa varsin matala. Kevään mittaan pohjoismaisten ja pohjoisamerikkalaisten paperintuottajien selluvarastot alkoivat pienentyä, mikä on nostanut sellun kysyntää. Myös aikakauslehtipapereiden kysyntä on kasvussa. Hienopaperien kysyntä on samoin lisääntynyt, silti niiden vientihinnat laskivat kevään mittaan, kun myös tarjonta lisääntyi tuotantokapasiteetin kasvaessa. Paperiteollisuuden viennin määrä kasvanee tänä vuonna peräti 12 %. Nopea kasvu on mahdollista, koska paperiteollisuudessa vuosi sitten oli

runsaasti kapasiteettia käyttämättömänä laajojen tuotantoseisokkien takia. Hintataso puolestaan jää tänä vuonna vielä 5 % viime vuoden keskiarvon alapuolelle. Ensi vuonna viennin määrällinen kasvu hidastuu, sen sijaan vientihinnat paranevat.

Puutavarateollisuuden kysyntä alkoi viime vuonna elpyä. Vientihinnat nousevat tänä vuonna 10 %. Vientikysyntä oli vielä keväällä erityisen voimakasta Japanissa, mutta myös päävientialueella Keski-Euroopassa se oli kasvussa. Kesän myötä puutavarateollisuudessa epävarmuus on kuitenkin teollisuuden suhdannebarometrin mukaan alkanut lisääntyä ja tilauskannat pienentyä. Rakentaminen Saksassa vähenee edelleen, mikä osaltaan hillitsee kysyntää. Saksan markan heikkous tuottaa hintojen laskupaineita suomalaisille myyjille. Puutavaraviennin määrän kasvu pysynee vaatimattomana, ja ensi vuonna myös hintojen nousu hidastuu.

Elintarvikkeiden ja tekstiili- ja vaatetusalan tuotteiden vienti kasvoi tuntuvasti viime vuonna ennen muuta lisääntyneen Viron ja Venäjän-viennin takia. Vientinäkymät ovat edelleen kohtuulliset, mutta viennin kasvu hidastuu viime vuodesta.

Palvelujen vienti väheni viime vuonna 1½ % ennen muuta matkustustulojen supistumisen takia. Kuluvan vuoden alussa palvelujen vientimenestys oli edelleen heikkoa, mutta loppukeväästä matkustustulot ja muut palvelutulot alkoivat kasvaa. Palvelujen viennin kasvu jää tavaraviennin kasvua hitaammaksi sekä tänä että ensi vuonna.

Tuonti

Tuonnin kasvu on viime vuosina pysynyt varsin maltillisena. Viime vuonna, jolloin viennin kasvu notkahti, tuonti kasvoi vientiä nopeammin ensi kerran koko 1990-luvulla. Vientivoittoisen kehityksen seurauksena viennin ja tuonnin keskinäiset suhteet ovat muuttuneet. Kun vielä v. 1990 tuonti oli 6 % suurempi kuin vienti, viennin määrä ylitti viime vuonna tuonnin määrän jo 27 prosentilla. Tuonnin BKT-osuus on samoin kasvanut viennin BKT-osuutta verkkaisemmin. Vuonna 1996 tuonti suhteessa bruttokansantuotteeseen oli 30 %.

Viime vuonna tavaroiden ja palvelujen tuonnin määrä kasvoi 4½ %. Tavaratuonti lisääntyi 8 %, mutta tuonnin kokonaiskasvua alensi palvelujen tuonnin väheneminen kymmeneksellä. Tuontihinnat nousivat vajaa 2 %.

Kuluvan vuoden alkupuoliskolla tavaratuonnin arvo nousi ennakkotietojen mukaan 9 % edellisvuodesta. Kesäkuussa tuontihinnat olivat keskimäärin vuodentakaisella tasolla. Tuonnin määrän ennakoidaan kasvavan tänä vuonna 7½ %, kun myös palvelujen tuonti kääntyy kasvuun. Tuontihinnat nousevat prosentin verran. Ensi vuonna tuonnin määrä kasvanee 6½ % ja hinnat kohonnevat 2 %.

Raaka-aineiden ja tuotantotarvikkeiden tuonnin kasvu jäi viime vuonna pieneksi, 3 prosenttiin. Tänä ja ensi vuonna teollisuustuotannon kasvun nopeutuminen lisää raaka-aineiden tuontitarvetta. Raaka-aineiden tuontihinnat nousivat viime vuonna 2 %. Öljyn hinta nousi huomattavasti enemmän, mutta monien muiden raaka-aineiden hinnat alenivat. Kuluvan vuoden alkupuolella dol-

10. Tavaroiden ja palvelusten tuonti

	1996	1994	1995	1996*	1997**	1998**	1994	1995	1996*	1997**	1998**
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					hinnan muutos, prosenttia				
Raaka-aineet ja tuotanto-tarvikkeet	56,5	22	6	3	6	6	-2	-1	2	1	2
Polttoaineet	4,0	19	-10	16	8	6	-8	-4	12	-2	0
Investointitavarat	15,6	16	16	13	8	8	-4	-2	0	1	1
Kulutustavarat	21,8	22	4	16	12	7	-4	0	4	2	2
Tavaratuonti(1)	100,0	20,3	7,6	8,0	8,5	6,6	-2,8	-0,9	2,2	0,6	1,8
Tavaroiden ja palvelusten tuonti(1)		12,8	6,9	4,5	7,6	6,3	-0,3	0,4	1,8	1,2	2,1

(1) Tavaroiden tuontihinnat Tullihallituksen ja tavaroiden ja palvelusten tuontihinnat Tilastokeskuksen mukaan.

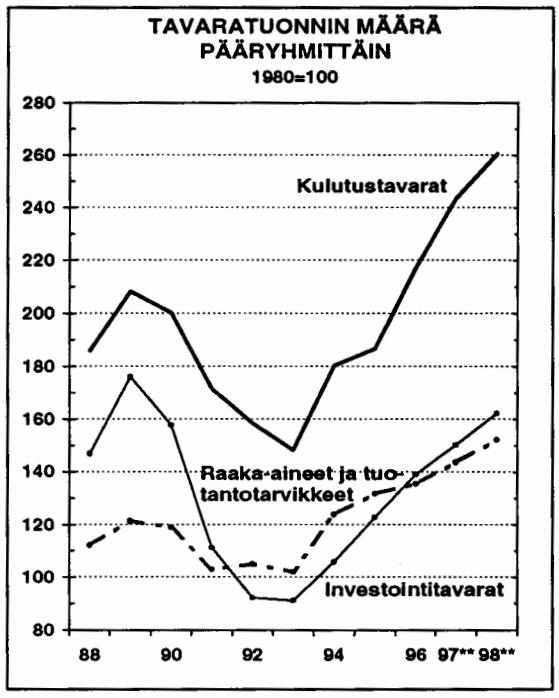
larimääräinen öljyn hinta jälleen aleni, mutta muiden raaka-aineiden hinnat alkoivat vuorostaan nousta.

Investointitavaroiden tuonti lisääntyi viime vuonna 13 %. Tänä ja ensi vuonna kone- ja laiteinvestointien kasvu Suomessa hidastuu, mikä vähentää myös investointitavaroiden tuontitarvetta.

Kulutustavaroiden tuonti lisääntyi viime vuonna 16 %. Henkilöautojen tuonti kasvoi peräti neljänneksen, kun laman aikana lykättyjä autohankintoja pystyttiin jälleen tekemään. Tänä vuonna autokaupassa ei enää ole vastaavaa kasvua. Sen sijaan kodinkoneiden ja viihde-elektroniikan hankinta on ollut vilkasta. Kulutustavaroiden tuonnin kasvu hidastuu sekä tänä että ensi vuonna.

Palvelujen tuonti väheni viime vuonna 10 %. Sekä kuljetuspalveluiden, matkailun että muiden palvelujen määrä supistui. Tänä ja ensi vuonna matkailu on lisääntymässä. Ulkomaankaupan vilkastumisen myötä myös kuljetus- ja muiden palvelujen kysyntä kasvaa jälleen.

Kuvio 16.

Vaihtotase

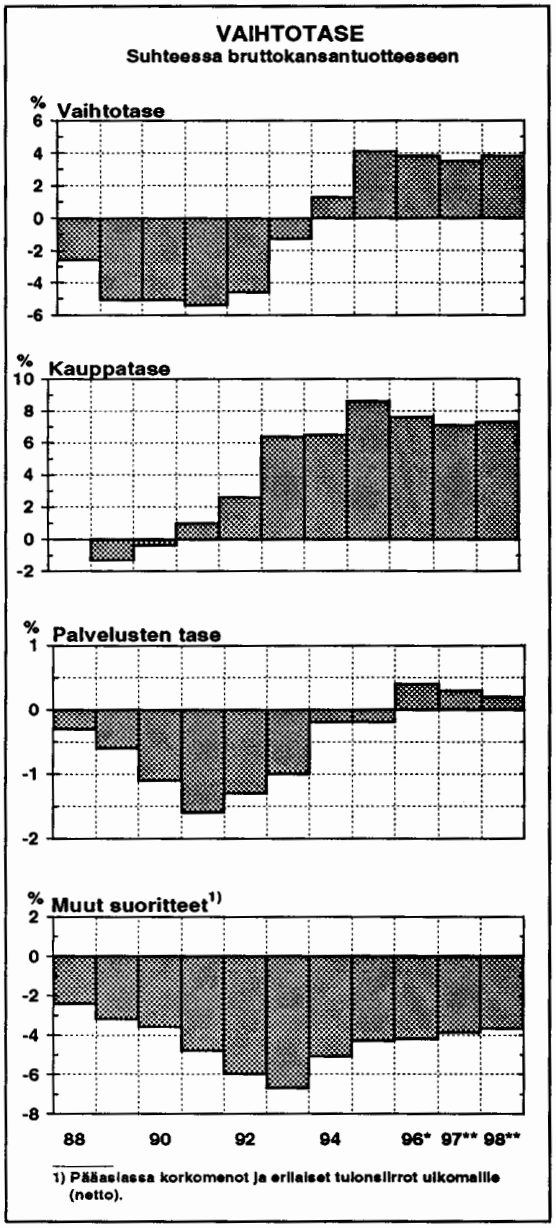
Kauppataseen ylijäämä oli viime vuonna 44 mrd. mk, lähes edellisen vuoden tasolla. Tämän vuoden alkupuoliskolla kauppataseen ylijäämää kertyi matalista vientihinnoista huolimatta viimevuotiseen tahtiin, 22,5 mrd. mk. Kauppataseen ylijäämä pysyykin edelleen vahvana, ennusteen mukaan ylijäämää kertyy tänä vuonna 43,1 mrd. mk ja ensi vuonna 46,8 mrd. mk. Vaihtosuhde heikkenee tänä vuonna runsaan prosentin, mutta paranee ensi vuonna.

Palvelujen tase nousi viime vuonna 2 mrd. mk ylijäämäiseksi. Sekä palvelujen vienti että tuonti vähenivät. Tänä vuonna palvelutaseen ylijäämä pysyy lähes viime vuoden tasolla. Ensi vuonna ylijäämä supistunee miljardiin markkaan.

Tuotannontekijätulojen alijäämästä suurin osa muodostuu valtion korkomenoista, jotka ovat valuuttamääräisen velan myötä kääntymässä laskuun. Ulkomaisten velkojen väheneminen pienentää ulkomaille maksettavia korkoja ja supistaa tuotannontekijätulojen alijäämää sekä tänä että ensi vuonna.

Muiden tulonsiirtojen taseeseen lasketaan Suomen kehitysapumenojen ohella mm. pääosa EU:lta saatavista tuista, EU:lle maksettavat jäsenmaksut sekä EU:lle tilitettävät tullimaksut. Muiden tulonsiirtojen alijäämä oli viime vuonna 5 mrd. mk. Alijäämä syvenee yhä, kun toisaalta EU:n siirtymäkauden tuet pienenevät ja toisaalta kehitysapumenoja ensi vuonna lisätään.

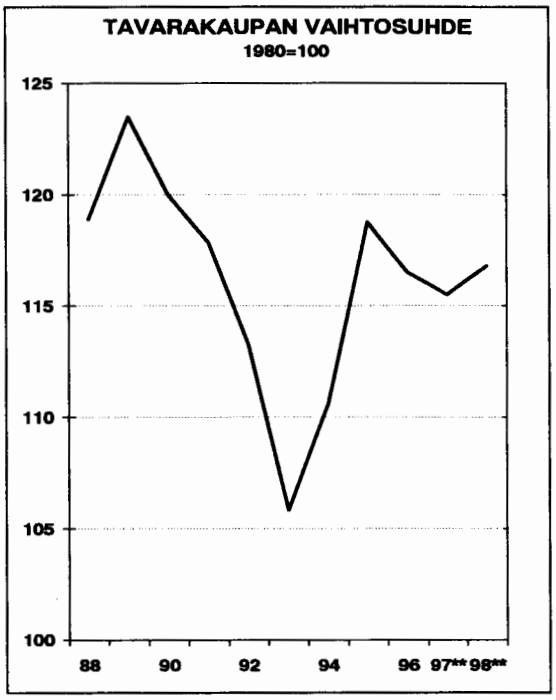
Kuvio 17.

Vaihtotase oli viime vuonna 22 mrd. mk ylijäämäinen. Tämän vuoden ylijäämän arvioidaan olevan 21,2 mrd. mk eli 3,5 % bruttokansantuotteesta. Ensi vuonna vaihtotaseen ylijäämä kasvaa ennusteen mukaan 24,1 mrd. markkaan eli markkamääräisesti ylijäämä kohoaa jälleen uudelle ennätystasolle. Suhteessa bruttokansantuotteeseen vaihtotaseen ylijäämä nousee vuoden 1996 tasolle, 3,8 prosenttiin, jääden vuoden 1995 huipputasoa vaatimattomammaksi.

Vahvasta vaihtotaseesta huolimatta Suomen ulkomainen nettovelka kasvoi viime vuonna, ja oli vuoden lopussa 246,2 mrd. mk. Nettovelkaan lasketaan mukaan ulkomaalaisten omistuksessa oleva pörssivarallisuus. Pörssin ulkomaalaisomistuksen kasvu ja pörssikurssien nousu lisäsivät viime vuoden aikana nettovelkaa. Kuluneen vuoden alkupuolella toteutunut pörssikurssien nousu sekä ulkomaisten valuuttojen vahvistuminen ovat edelleen kasvattaneet ulkomaisen nettovelan määrää.

Kuvio 18.

11. Vaihtotase

	1994	1995	1996*	1997**	1998**
	miljoonaa markkaa				
Tavaravienti (1) (+)	152 022	172 820	182 302	194 600	211 600
Tavaratuonti (1) (-)	118 684	125 451	138 338	151 500	164 800
Kauppatase	33 338	47 369	43 964	43 100	46 800
Palvelusten vienti (+)	30 508	34 422	35 058	36 900	38 800
Palvelusten tuonti (-)	31 359	35 629	33 011	35 000	37 800
Palvelusten tase	- 851	-1 207	2 047	1 900	1 000
Tavaroiden ja palvelusten tase	32 487	46 162	46 011	45 000	47 800
Tuotannontekijätulot, netto	-23 426	-21 013	-18 937	-18 000	-17 500
Muut tulonsiirrot, netto	-2 434	-2 618	-5 039	-5 800	-6 200
Vaihtotase	6 627	22 531	22 035	21 200	24 100
Vaihtotase, % bruttokansan-tuotteesta	1,3	4,1	3,8	3,5	3,8

(1) Sisältää tavarakaupan korjauserät.

12. Ulkomainen nettovelka

	1994	1995	1996*	1997**	1998**
Ulkomainen nettovelka					
mrd. mk	264,3	231,4	245,0	275	250
% bruttokansantuotteesta	51,7	42,1	42,6	45 1/2	39
Tuotannontekijätulot, netto (1)					
mrd. mk	-23,4	-21,0	-18,9	-18	-17 1/2
% tavaroiden ja palvelusten viennistä	12,8	10,1	8,7	8	7

(1) Pääasiassa ulkomaisen nettovelan korot.

4 Tuotanto

Maa- ja metsätalous

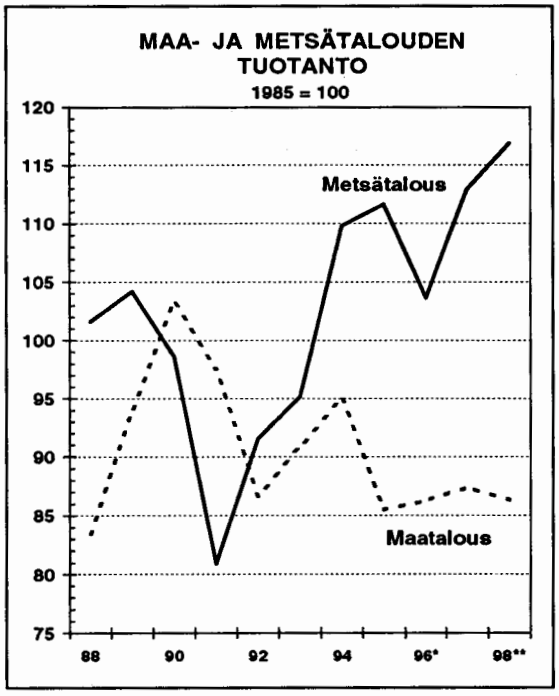
Maatalous

Maatalouden arvonlisäys lisääntyi prosentin v. 1996. Viljasato oli kymmeneksen edellisvuotista isompi viljelyalan kasvun vuoksi. Maitoa tuotettiin hieman vähemmän kuin v. 1995, lihan tuotanto sitä vastoin kasvoi.

Tänä vuonna viljelty peltoala kasvaa edelleen kesannointivelvoitteen alenemisen myötä. Maidon ja lihan tuotantomäärät kasvavat hieman. Maataloustuotannon arvioidaan kasvavan tänä vuonna prosentin verran, mutta vähenevän ensi vuonna, jos sääolosuhteet ovat keskimääräiset.

Maatalouden sopeutuminen EU-oloihin jatkuu, tilojen lukumäärä vähenee ja keskikoko kasvaa. Maataloustuotteiden tuottajahinnat laskivat viime vuonna kaikista EU-maista eniten Suomessa.

Kuvio 19.

13. Maataloustuotanto

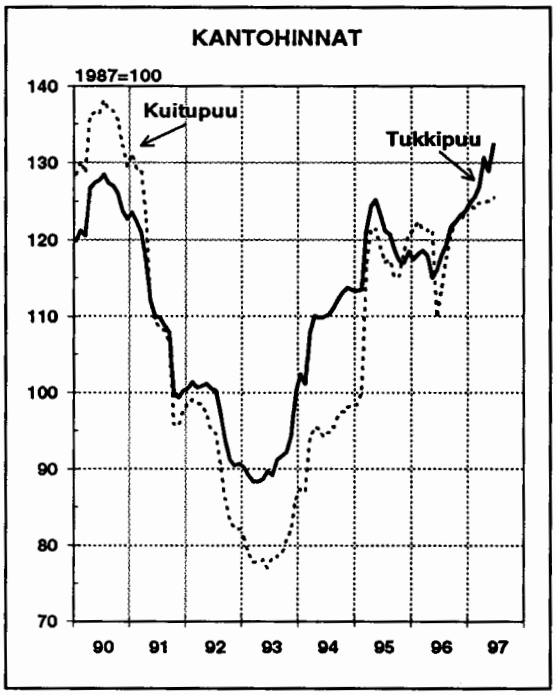
	1994	1995	1996*	1997**	1998**	Keskimäärin 1996/86
	määrän muutos, prosenttia					
Maatalouden tuotanto	5,2	-10,6	-8,9	1	-1	-0,2
Kokonaissato	2,1	4,2	3,3	..	..	1,9
Kokonaissato/ha	1,2	-2,9	1,4	..	..	3,8
Leipäviljasato	-14,6	21,4	24,9	..	..	-1,6
Maidon tuotanto	2,0	-1,6	-1,7	-1	1	-2,2
Meijerivoin tuotanto	-3,6	-1,9	3,8	1	0	-2,8
Lihan tuotanto	0,6	-2,5	4,6	3	1	-0,7

Metsätalous

Metsätalouden tuotanto supistui viime vuonna 7 %. Puun hinnasta päästiin sopimuksiin vasta loppukesästä, minkä jälkeen puukauppa vilkastui. Markkinahakkuiden määrä supistui 8 % edellisvuoden ennätystasolta, mutta oli kuitenkin edelleen varsin suuri, 47 milj. kuutiometriä. Ainoastaan vuosina 1994 ja 1995 hakkuut ovat olleet viimevuotista runsaammat. Raakapuun tuonti supistui viime vuonna runsaan neljänneksen, silti tuonnin määrä, 8 milj. kuutiometriä, ylitti viidenneksellä viimeisen kymmenen vuoden keskimääräisen tuonnin tason.

Tänä vuonna puukauppaneuvottelut käytiin ensimmäistä kertaa yrityskohtaisina. Maaliskuussa syntyneet sopimukset nostivat lähinnä tukkipuun hintaa. Suuri kysyntä nosti tukin hinnan jo keväällä yli sopimushintojen. Markkinahakkuut lisääntyivät tammikesäkuussa 12 % edellisestä vuodesta. Metsätalouden tuotanto kasvaa tänä vuonna 9 % ja ensi vuonna 3½ %.

Kuvio 20.

14. Metsätalouden tuotanto ja työvoima

	1994	1995	1996*	1997**	1998**	Keskimäärin 1996/86
	määrän muutos, prosenttia					
Markkinahakkuut	16,9	3,7	-8,0	10	4	1,4
tukkipuu	25,7	-0,8	-7,3	..	..	2,4
kuitupuu	9,5	8,4	-8,8	..	..	0,6
Metsätalouden tuotanto yhteensä(1)	15,4	1,7	-7,2	9	3 1/2	1,2
Työllisyys(2)	-9,3	4,0	-5,8	-3 1/2	-2	-5,9

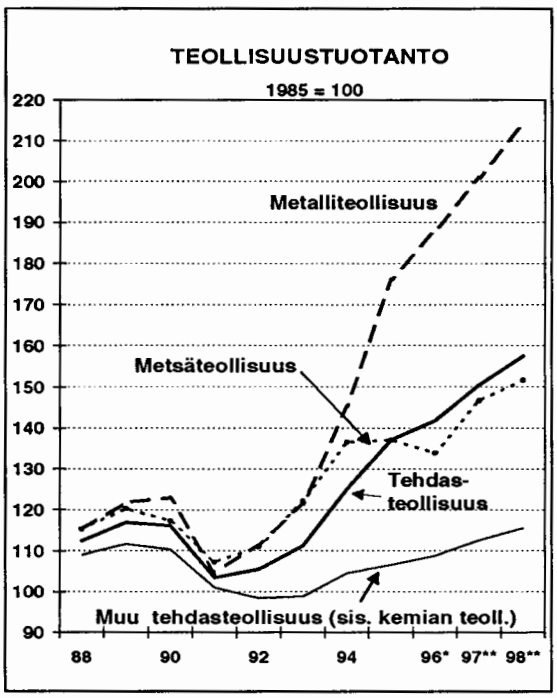
(1) Kansantalouden tilinpidon mukaan.
(2) Työtunteina.

Teollisuus

Tehdasteollisuuden tuotanto lisääntyi viime vuonna 3½ %. Tämän vuoden alkupuolella tuotanto lisääntyi 8 %. Viime vuosina teollisuuden kasvu on ollut ennen muuta metalliteollisuuden varassa; tänä vuonna tuotannon kasvu on nopeinta metsäteollisuudessa. Tehdasteollisuuden kasvuarvio tälle vuodelle on 6 %. Ensi vuonna kasvu hidastuu 4½ prosenttiin, kun metsäteollisuuden suhdannenousun nopein vaihe on sivuutettu.

Teollisuusyritysten kannattavuus heikkeni viime vuonna vuoden 1995 huipputasosta, mutta oli silti varsin hyvä. Tänä vuonna kannattavuus pysyy viimevuotisella tasolla kun toiminta laajenee, mutta toisaalta hintataso sekä paperi- että perusmetallien tuotannossa vuosikeskiarvona vielä heikkenee. Ensi vuonna hintatason oletetaan kohoavan, joten teollisuusyritysten tulorahoitus paranee tuntuvasti ja nousee suhteessa liikevaihtoon lähes vuoden 1995 tasolle. Koska yritysten investointikäyttäytyminen on muuttunut aikaisempaa varovaisemmaksi, yritysten velkaantuneisuus alenee nopeasti.

Kuvio 21.

Metalliteollisuus

Metalliteollisuuden tuotanto kasvoi viime vuonna 7 %. Kasvu hidastui edellisvuodesta alkuvuoden lyhyen taantuman takia, mutta oli yhä nopeampaa kuin muilla päätoimialoilla. Kuluvan vuoden alkupuolella metalliteollisuuden tuotanto lisääntyi 8½ %. Teollisuuden suhdannebarometrin mukaan metalliteollisuuden tilauskanta on noussut normaalia korkeammaksi. Kasvuarvio metalliteollisuuden tuotannolle on tänä vuonna 7 % ja ensi vuonna 6½ %.

Perusmetallien tuotanto lisääntyi viime vuonna 9 %. Kapasiteetin laajennukset mahdollistavat tuotannon kasvun jatkumisen sekä tänä että ensi vuonna. Metallien maailmanmarkkinahintojen nousu parantaa alan kannattavuutta.

Koneiden, metallituotteiden ja kulkuneuvojen valmistus lisääntyi viime vuonna laivanrakennusteollisuuden ongelmien takia vain 3½ %. Kasvu pysyy hitaana tänäkin vuonna, sillä vuoden alkupuolella laivanrakentaminen väheni viime vuodesta edelleen 17 %. Uusia laivatilauksia on kuitenkin saatu runsaasti, ja tuotanto kääntynee ensi vuonna

kasvuun. Valtion telakkatuki jatkunee vuoden 1998 loppuun. Koneteollisuudessa uusien tilauksien tulo kangerteli alkuvuodesta, mutta tilanne on vuoden mittaan kohentunut. Metallituotteiden kysyntää kasvattaa talonrakentamisen elpyminen. Tuotannon kasvu nopeutunee ensi vuonna koneiden, metallituotteiden ja kulkuneuvojen valmistuksessa.

Elektroniikka- ja sähköteollisuudessa tuotanto kasvoi 10 % v. 1996. Vaikka kasvu oli nopeaa, se hidastui aiemmista vuosista. Vuosina 1986-1996 elektroniikka- ja sähköteollisuuden tuotanto on kasvanut keskimäärin lähes 14 % vuodessa, 1990-luvulla kasvu on parina vuonna noussut jopa yli 30 prosenttiin. Metalliteollisuuden arvonlisäyksestä tuli viime vuonna kolmannes elektroniikka- ja sähköteollisuudesta. Tänä vuonna sähköteollisuuden tilauskanta on jälleen kohonnut ennätystasolle, ja tuotannon kasvu jatkuu nopeana, vaikka suurimpia kasvuprosentteja ei enää saavuteta.

Metsäteollisuus

Metsäteollisuuden tuotanto supistui viime vuonna 2½ % paperiteollisuuden pitkien tuotantoseisokkien takia. Markkinatilanteen parantuessa seisokeista on voitu luopua, ja kuluvan vuoden alkupuolella tuotanto ylitti 15½ prosentilla viime vuoden tason. Tänä vuonna metsäteollisuuden tuotanto kasvaa 9½ %, mutta hidastuu ensi vuonna 3½ prosenttiin.

15. Teollisuuden tuotanto[1] ja työllisyys

	1996*	1994	1995	1996*	1997**	1998**	Keskimäärin 1996/86
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					
Tehdasteollisuus	89,2	12,5	9,6	3,4	6	4 1/2	2,5
metsäteollisuus	18,4	11,8	0,4	-2,3	9 1/2	3 1/2	2,6
puutavara	4,1	15,0	-2,2	2,4	8	2	0,9
massa ja paperi	14,3	10,6	1,5	-4,3	10	4	3,4
metalliteollisuus	39,7	19,8	21,2	6,8	7	6 1/2	5,1
metallien valmistus	4,9	7,4	6,5	8,9	5	3	4,8
koneet, metallituotteet, kulkuneuvot	21,6	15,5	16,6	3,5	2 1/2	4	0,6
elektroniikka- ja sähkötuotteet	13,2	30,3	31,4	9,8	12	10	13,7
kemianteollisuus	9,2	11,1	2,2	2,2	3	3	2,7
muu tehdasteollisuus	21,9	3,7	1,8	2,0	3 1/2	2 1/2	-1,1
elintarvikkeet	8,7	-0,1	1,2	3,4	1	2	1,3
tekstiilit, vaatteet yms.	2,5	7,9	-4,0	-2,1	1	1	-7,2
graafiset tuotteet	5,9	4,4	4,5	-1,2	2	1	-1,1
rakennusaineet	2,7	7,5	0,6	5,2	13	8	-2,2
muut	2,1	9,4	5,6	4,4	8	2	-0,8
Kaivostoiminta ja louhinta	1,3	11,5	4,8	-2,2	4	2	1,9
Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	9,4	5,8	-1,5	9,4	-4	2	2,6
Koko teollisuustuotanto	100,0	11,9	8,6	3,8	5 1/2	4 1/2	1,1
Teollisuuden työllisyys(2)		2,0	4,6	1,1	1	1/2	-3,9

(1) Kansantalouden tilinpidon mukaan.
(2) Työtunteina.

Paperiteollisuudessa tuotanto supistui viime vuonna 4½ %, ja hinnat alenivat tuntuvasti. Loppuvuodesta hienopapereiden kysyntä alkoi nousta, mutta aikakauslehtipapereiden ja sanomalehtipaperin hinnat laskivat edelleen. Kapasiteetin käyttöaste kohosi paperiteollisuudessa kuitenkin jo viime syksynä yli 90 prosentin ja on kuluvan vuoden alussa yhä kohonnut. Seisokit ovat tänä vuonna olleet vähäisiä ja keskittyneet lähinnä kesäkuukausiin. Uutta kapasiteettia on tullut käyttöön suurten investointien valmistumisen myötä. Paperiteollisuuden tuotannon nopein kasvuvaihe ajoittuukin kuluvalle vuodelle. Ensi vuonna kasvu hidastuu.

Puutavarateollisuudessa tuotanto lisääntyi jo viime vuonna 2½ %. Tämän vuoden alussa kysyntä on ollut erittäin vilkasta mm. rakentamisen vauhdittumisen takia, ja hintataso on noussut. Kesällä kysyntä on kuitenkin heikentynyt. Kuten paperiteollisuudessa myös puutavarateollisuudessa tämän vuoden nopea kasvu hidastuu ensi vuonna.

Muut teollisuudenalat

Kemianteollisuuden tuotanto kasvoi viime vuonna 2 %. Kuluvan vuoden alkupuolella tuotanto kasvoi 4 %. Paperiteollisuuden ja rakennustoiminnan vilkastuminen lisäävät kemiantuotteiden kysyntää. Kasvuarvio sekä tälle että ensi vuodelle on 3 %.

Muun tehdasteollisuuden tuotanto kasvoi viime vuonna 2 %, mutta kuluvan vuoden alkupuolella lisäystä edellisestä vuodesta oli 4 %. Tuotanto kasvaa nopeimmin rakennusaineteollisuudessa ja huonekalujen valmistuksessa, joita vauhdittaa rakentamisen vilkastuminen. Elintarviketeollisuudessa tuotannon kasvu on kuluvana vuonna hidastunut. Muun tehdasteollisuuden tuotannon kasvuennuste vuodelle 1997 on 3½ %. Ensi vuonna kasvu hidastunee 2½ prosenttiin, kun rakennustoiminnan ja sen myötä rakennusaineteollisuuden nopein kasvuvaihe on ohitettu.

Rakentaminen

Talonrakentaminen

Talonrakentaminen lisääntyi viime vuonna 5½ %, kun korjausrakentamisen kasvu jatkui ja teollisuus-, maatalous- ja julkinen palvelurakentaminen oli vilkasta. Lisäksi vapaarahoitteisten asuntojen uustuotanto alkoi elpyä erittäin matalalta ja koko 1990-luvun alkupuolen alentuneelta tasoltaan. Asuntokysyntä vilkastui paljolti asuntoluottokorkojen alenemisen, kotitalouksien parantuneen tulokehityksen sekä keskeisiin taajamiin suuntautuneen muuttoliikkeen nopeutumisen seurauksena. Silti asuntojen aloituksista noin 75 % oli vielä valtion tukemia. Kaikkiaan talonrakentamisen määrä jäi lähes viidenneksen pienemmäksi kuin 1980-luvun puolivälissä ennen rakentamisen ns. "hulluja vuosia" 1988-1990.

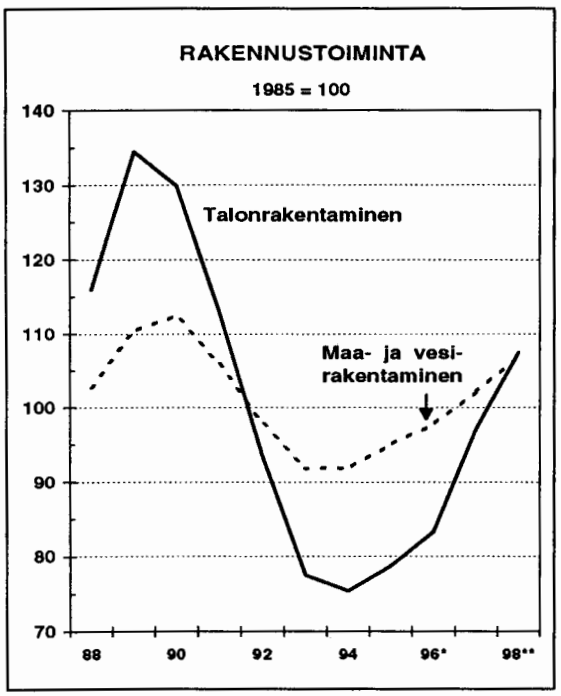
Tänä ja ensi vuonna talonrakentaminen vilkastuu etenkin asuntojen uustuotannossa, toimitilarakentamisessa sekä maatalousrakentamisessa. Myös julkinen palvelurakentaminen kasvaa. Sen sijaan teollisuusrakentamisen määrä kääntyy laskuun. Korjausrakentaminen jatkuu laajana esim. julkisten rakennusten peruskorjausohjelman, asunto-osakeyhtiöiden korjausavustusten sekä lähiöiden korjaamiseen tarkoitetun

lähiöohjelman ansiosta. Erityisesti rakennuskannan home- ja kosteusvaurioiden korjaustarve on osoittautunut suureksi ja pitkäaikaiseksi tehtäväksi.

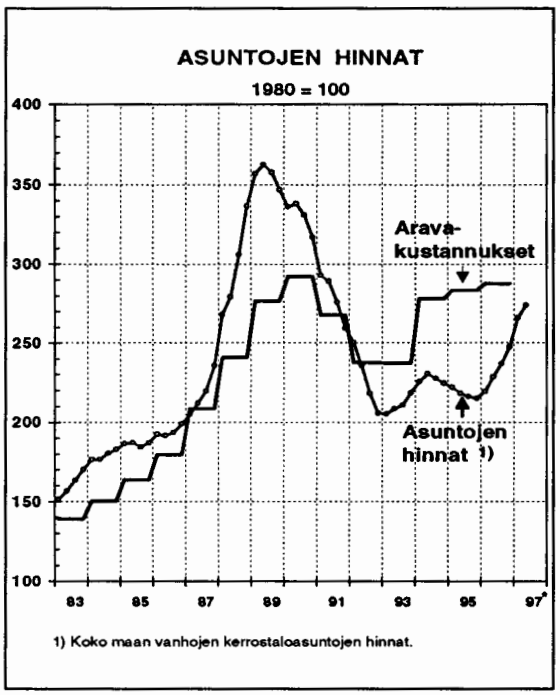
Asuntoja aloitetaan tänä vuonna runsas 30 000, joista valtion tukemina jopa 22 000. Vapaarahoitteinen tuotanto vahvistuu etenkin omakotirakentamisessa. Suuret rakennusyritykset ovat pitkän ja syvän laman jälkeen olleet varovaisia vapaarahoitteisen asuntotuotannon aloituksissaan, mutta aloitusaktiivisuus on vähitellen piristymässä, kun myyntiin tulevien vanhojen asuntojen varanto on käymässä vähiin sekä vanhojen ja uusien asuntojen hintaerot ovat palanneet liki normaaleiksi. Ensi vuonna vapaarahoitteinen asuntotuotanto lisääntyy selvästi, jolloin valtion tukeman asuntotuotannon määrää vähennetään kuluvan vuoden korkealta tasolta. Kaikkiaan asuntoja aloitetaan v. 1998 vajaa 35 000.

Talonrakentamisen arvioidaan tänä vuonna lisääntyvän yhteensä 16½ % ja ensi vuonna 10½ %. Uustuotanto kasvaa selvästi korjausrakentamista enemmän. Ensi vuonna ylitetään vasta edellistä nousukautta edeltänyt vuoden 1986 talonrakentamisen määrä. Tästä huolimatta työvoimasta ja joistakin rakennustuotteista voi ilmetä hintapaineita aiheuttavaa niukkuutta, sillä tuotantoresursseja purkautui lamavuosina runsaasti ja osin pysyvästikin. Alueelliset erot ovat rakentamisessa suuria.

Kuvio 22.

Kuvio 23.

16. Talonrakentaminen

	1994	1995	1996*	1997**	1998**	Keskimäärin 1996/86
	muutos, prosenttia					
Talonrakentamisen määrä	-2,7	4,4	5,7	16 1/2	10 1/2	-4,3
Työllisyys (1)	-5,6	7,9	-0,4	13 1/2	7 1/2	-5,6
Aloitetut rakennukset (2)	6,4	-2,4	12,0	14 1/2	10	-8,1
asuinrakennukset	1,5	-29,8	23,5	34	12	-9,2
teollisuusrakennukset	52,2	41,1	-13,4	-13	-2	-6,3
liike- ja toimistorakennukset(3)	-17,6	35,4	-9,6	40	32	-14,3
julkiset palvelurakennukset(4)	-20,1	-9,7	72,1	-8	32	-8,7
Valmistuneet rakennukset (2)	-9,1	-9,6	6,8	9	15	-6,7

(1) Työtunteina.
(2) Kuutiometriä.
(3) Liikerakennukset, toimistorakennukset, liikenteen rakennukset.
(4) Hoitoalan, opetus- ja kokoontumisrakennukset.

Maa- ja vesirakentaminen

Maa- ja vesirakentaminen kasvoi viime vuonna vajaa 3 %, kun tienpidon ja radanpidon määrärahoja lisättiin. Kasvu nopeutuu tänä ja ensi vuonna 4-5 prosenttiin, etenkin kun talonrakentamiseen sidoksissa olevat maa- ja vesirakennustyöt elpyvät. Yksityisten maarakennusalan yrittäjien suhdannenäkymät ovat vuoden alkupuolella parantuneet merkittävästi.

Valtion rahoitus liikenneväylien rakentamiseen pysyy niukkana. Esimerkiksi Järvenpää-Lahti-moottoritien rakentaminen toteutetaan yksityisrahoitusmenettelyllä, jossa valtion sitoumukset alkavat erääntyä maksettaviksi vasta kun tie on avattu liikenteelle. Kunnissa mm. viemärien ja vesijohtoverkostojen korjaus- ja uudistarve on mittava.

17. Maa- ja vesirakentaminen

	1994	1995	1996*	1997**	1998**	Keskimäärin 1996/86
	muutos, prosenttia					
Maa- ja vesirakentamisen määrä	0,1	3,5	2,8	4 1/2	4 1/2	-1,3
Työllisyys(1)	-11,0	-1,6	4,2	1/2	3	-5,0

(1) Työtunteina.

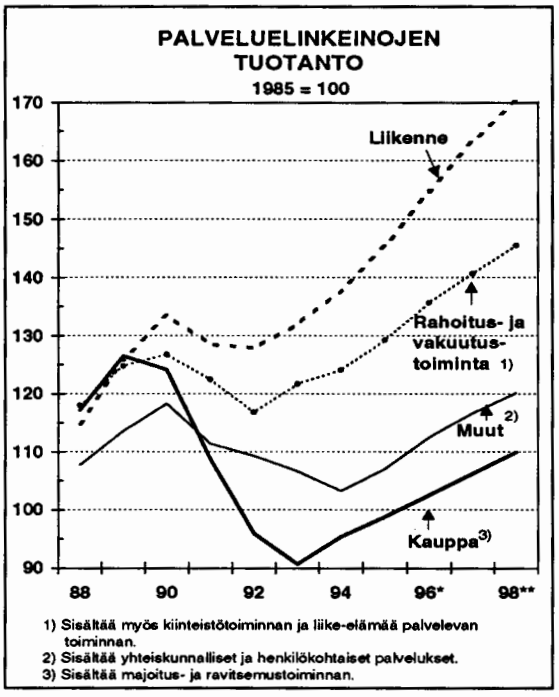
Yksityiset palvelut

Yksityisten palvelujen tuotanto lisääntyi v. 1996 5 %, ja se ylitti vuoden 1990 tason. Yksityisten palvelujen kysynnän arvioidaan olevan melko vilkasta myös tänä ja ensi vuonna.

Kaupan tuotanto kasvoi viime vuonna 4 %. Kasvu on jatkunut tämän vuoden puolella suunnilleen samaa vauhtia. Kaupan myynnin arvioidaan lisääntyvän voimakkaimmin autokaupassa, kodintekniikan kaupassa sekä rauta- ja rakennustarvikkeiden kaupassa. Kotimaankaupan myynti jää yhä pienemmäksi kuin kymmenen vuotta sitten. Hotelli- ja ravintolapalvelujen suhdannenäkymät ovat melko myönteiset, ulkomaisten matkailijoiden käynnit ovat kasvussa ja lämmin kesä lisäsi ravintolamyyntiä.

Liikenteen tuotanto lisääntyi v. 1996 jopa 6½ %. Tavarakuljetukset rautateillä, maanteillä ja vesiliikenteessä vähenivät viime vuoden alkupuolella, mutta kääntyivät vuoden loppupuolella edelleen jatkuvaan nousuun. Henkilöliikenteen matkustajamäärät eri liikennemuodoissa lisääntyivät viime vuonna ja vähäisen kasvun arvioidaan jatkuvan ennustejaksolla. Myös matkatoimistoalan näkymät ovat kohtalaiset. Tietoliikenteessä teleliikenne kasvoi kymmeneksen. Matkapuhelintoiminnan arvo ylittää jo perinteisten paikallispuhelujen arvon. Internetliityntäpalvelut lisäävät niinikään tietoliikenteen volyymia, joka on jo kolmannes liikenteen arvonlisäyksestä.

Kuvio 24.

Muissa yksityisissä palveluissa kasvualoja ovat rahoitus- ja vakuutustoiminta sekä liike-elämän palvelut. Yrityspalvelujen tilannetta parantaa teollisuuden ohella nyt rakentamisen elpyminen; mm. suunnittelutoimistojen, konsulttiyritysten ja atk-palveluyritysten suhdannenäkymät ovat suotuisat.

18. Yrittäjätoiminnan palveluelinkeinojen tuotanto ja työllisyys

	1996*	1994	1995	1996*	1997**	1998**	Keskimäärin 1996/86
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					
Kauppa	22,1	5,4	3,7	3,9	3 1/2	3 1/2	-2,2
vähittäiskauppa ja huoltamot	11,0	4,6	4,2	5,4	4	3 1/2	-1,4
tukkukauppa	11,1	6,3	3,1	2,1	3	3	-3,0
Majoitus- ja ravitsemistoiminta	4,0	4,4	2,9	3,5	4	4	-0,3
Liikenne	20,9	4,4	5,6	6,4	5 1/2	4 1/2	3,6
kuljetus ja varastointi	15,1	5,0	4,6	4,3	3 1/2	3	3,0
posti- ja teleliikenne	5,8	2,9	7,9	11,4	10	7	5,2
Rahoitus- ja vakuutustoiminta	8,5	-5,3	2,7	8,9	4	4	-1,2
Asuntojen hallinta ja vuokraus	21,6	2,2	1,4	1,8	2	2	3,3
Muu kiinteistötoiminta	3,8	1,0	9,0	4,3	4	3 1/2	4,4
Liike-elämää palveleva toiminta	12,5	9,6	7,4	7,1	6	5	0,5
Yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelukset	6,6	-3,2	3,7	5,1	3 1/2	3	0,1
Yhteensä	100,0	3,0	4,3	5,0	4	3 1/2	0,9
Työllisyys(1)		0,5	2,3	3,1	2 1/2	2	-1,8

(1) Työtunteina.

Kokonaistuotanto

Vuonna 1996 bruttokansantuote kasvoi 3,3 % edellisestä vuodesta, kaksinkertaisesti EU-alueen keskimäärään verrattuna. Vuoden verran kestäneen "kasvutauon" jälkeen tuotanto lisääntyi erittäin nopeasti vuoden jälkipuoliskolla; viimeisen neljänneksen kasvu oli jo 5½ %, kun teollisuuden ohella myös rakentaminen, kotimaankauppa ja liikenne vilkastuivat.

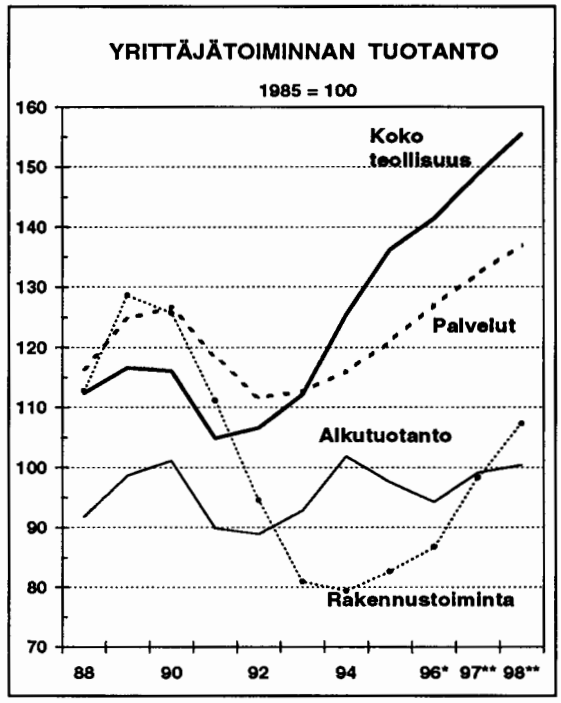
Tuotannon kasvu hidastui vuoden 1997 ensimmäisellä neljänneksellä viimevuotista vähemmistä työpäivistä johtuen 4 prosenttiin, mutta vauhti nopeutui jälleen toisella neljänneksellä. Vuoden jälkipuoliskolla vauhti jälleen hieman hidastuu, kun teollisuuden kasvulukuja pienentää alkuvuotta korkeammat vertailuluvut. Vuonna 1997 kokonaistuotanto lisääntyy yhteensä 4½ %.

Tuotannon kasvu on poikkeuksellisen tasapainoisella pohjalla. Niin vienti, kulutus kuin investoinnitkin lisäävät kokonaistuotannon kasvua parin prosenttiyksikön verran, kun taas tuonnin lisäys vähentää sitä tällä määrällä. Vuonna 1998 tuotannon kysyntäpohja säilyy suunnilleen tämän vuoden kaltaisena.

Vaikka kokonaistuotanto kasvaa ensi vuonnakin trendikasvuaan nopeammin, 3½ %, ns. tuotantokuilun - potentiaalisen ja todellisen tuotannon tason erotuksen - arvioidaan katoavan vasta v. 1999, kun taloudellisesti tehokas pääomakanta alkaa lähestyä täyskäyttöä.

Työn tuottavuuden kasvu v. 1996 jäi 2,3 prosenttiin, lähinnä teollisuuden alhaisesta käyttöasteesta johtuen. Viime vuoden alkupuoliskolla tuottavuus ei kohonnut juuri lainkaan, mutta tuotannon kasvun nopeutuessa myös tuottavuuden kasvu nopeutui tuntuvasti vuoden jälkipuoliskolla. Tuottavuuden ripeä kohoaminen jatkui myös vuoden 1997 alkukuukausina; BKT-kasvun työllistävä vaikutus alkoi näkyä vasta vuoden puolivälin paikkeilla. Koko vuonna 1997 tuottavuus työtuntia kohti lisääntyy 2½ %.

Kuvio 25.

19. Tuotanto toimialoittain

	1996*	1994	1995	1996*	1997**	1998**	Keskimäärin 1996/86
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					
Yrittäjätoiminta	78,8	6,5	5,4	4,0	5	4	1,0
maatalous, metsästys ja kalastus	1,7	4,6	-10,1	0,9	1 1/2	-1	-0,2
metsätalous	2,4	15,4	1,7	-7,2	9	3 1/2	1,2
kaivostoiminta ja louhinta	0,4	11,5	4,8	-2,2	4	2	1,9
tehdasteollisuus	25,9	12,5	9,6	3,4	6	4 1/2	2,5
sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	2,7	5,8	-1,5	9,4	-4	2	2,6
talonrakennustoiminta	4,1	-2,7	4,4	5,7	16 1/2	10 1/2	-4,3
maa- ja vesirakennustoiminta	1,8	0,1	3,5	2,8	4 1/2	4 1/2	-1,3
kauppa, ravitsemis- ja majoitustoiminta	11,1	5,2	3,6	3,8	3 1/2	3 1/2	-1,9
liikenne	8,9	4,4	5,6	6,4	5 1/2	4 1/2	3,6
rahoitus-, vakuutus- ja kiinteistötoiminta sekä liike-elämää palveleva toiminta	19,7	2,0	4,1	4,9	3 1/2	3 1/2	1,6
yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelukset	2,8	-3,2	3,7	5,1	3 1/2	3	0,1
miinus laskennalliset pankkipalvelumaksut	-2,7	-0,3	-2,0	2,6	10 1/2	9	1,3
Julkinen toiminta	19,1	-0,2	1,5	1,1	2	1	0,2
Muu toiminta	2,1	-1,7	2,5	0,8	1	1	0,4
Bruttokansantuote tuottajahintaan	100,0	5,0	4,7	3,4	4,5	3,5	0,8
Bruttokansantuote markkinahintaan		4,5	5,1	3,3	4,5	3,5	0,6
Kansantalouden työllisyys(1)		-0,4	2,0	1,0	1,7	1,4	-2,6

(1) Työtunteina.

20. Työn tuottavuus[1)]

	1994	1995	1996*	1997**	1998**	Keskimäärin 1996/86
	muutos, prosenttia					
Maatalous	6,8	-2,0	6,2	6 1/2	3	5,1
Metsätalous	27,2	-2,2	-0,6	13	6	7,5
Teollisuus	9,6	3,8	2,6	4	4	6,7
Rakennustoiminta	5,4	-1,3	4,2	2 1/2	2 1/2	2,0
Muu yrittäjätoiminta	2,5	1,9	1,8	1 1/2	1 1/2	2,7
Yrittäjätoiminta	7,0	3,6	2,8	3	2 1/2	4,4
Koko kansantalous	5,4	2,6	2,3	2 1/2	2	3,5

(1) Kansantalouden tilinpidon tuotanto- ja työtuntitietojen mukaan.

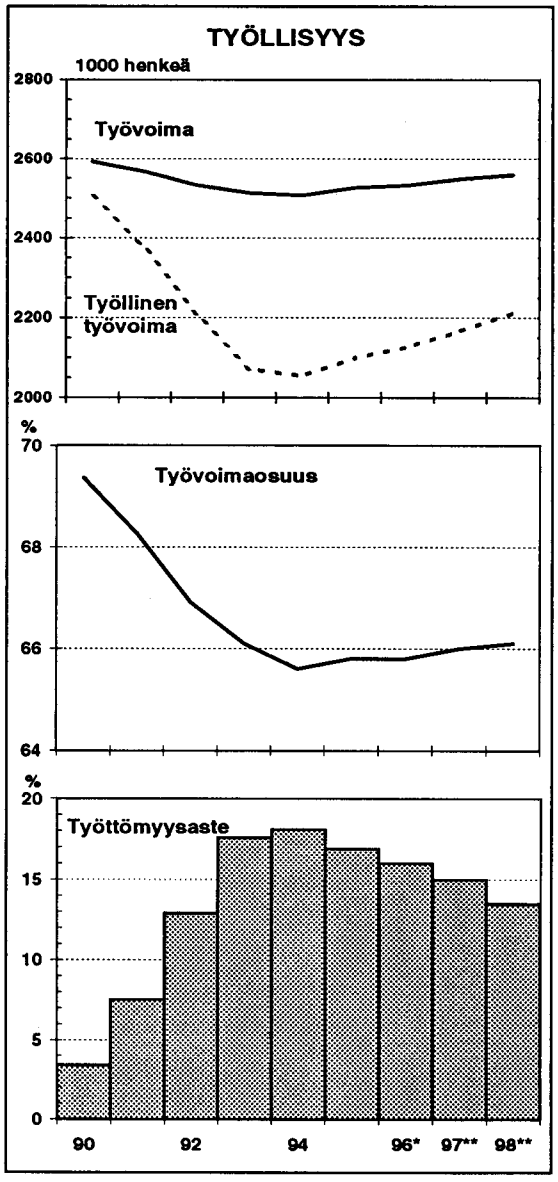
5 Työvoima

Työmarkkinoiden hidas elpyminen jatkui v. 1996. Työvoiman kysyntä lisääntyi 28 000 henkeä; työpaikkoja syntyi lähinnä yksityisissä palveluelinkeinoissa ja metalliteollisuudessa. Työvoiman tarjonnan kasvu hidastui paljolti siksi, että aikuiskoulutusta laajennettiin ja lisäksi alle 20-vuotiaiden nuorten työttömyysturvan saannin edellytykseksi otettiin käyttöön kouluttautumisvelvoite. Työttömyysaste aleni koko vuonna keskimäärin 16,0 prosenttiin edellisvuoden 16,9 prosentista. Alueelliset työttömyysasteerot alkoivat lisääntyä.

Kuluvana vuonna työvoiman kysyntä lisääntyy suhdanteiden elvyttyä etenkin talonrakennustoiminnassa, kaupassa, yrityspalveluyrityksissä sekä terveys- ja sosiaalipalveluissa. Tämän ansiosta myös nuorten kesätyöpaikkojen saanti on ollut helpompaa kuin pitkään aikaan. Teollisuudessa työpaikkojen ennakoidaan lisääntyvän vain lievästi; metsäteollisuudessa työpaikat vähenevät, mutta lisääntyvät metalli- ja muussa teollisuudessa. Uusista työsuhteista liki 2/3 on epätyypillisiä, lähinnä osa-aika-, määräaikais- ja tilapäistöitä. Kaikista työpaikoista epätyypillisten työsuhteiden osuus on viime vuosina noussut jatkuvasti ja on nyt noin viidennes.

Työvoiman tarjonta kasvaa tänä vuonna keskimäärin 16 000 henkeä paljolti työikäisen väestön lisääntymisen sekä työvaltaisten alojen elpymisen ansiosta. Toisaalta työvoi-

Kuvio 26.

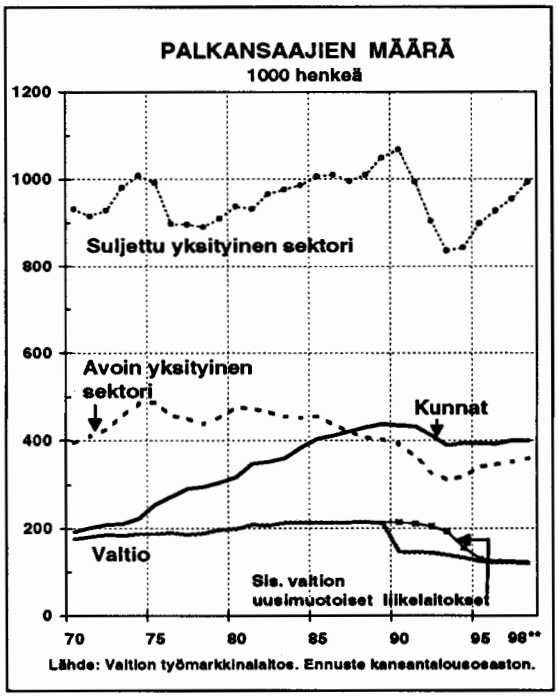

man tarjonnan kasvua rajoittavat mm. aikuiskoulutuksen laajeneminen sekä ensimmäistä kertaa työmarkkinoille tulevien työttömyysturvan saantiehtojen kiristäminen koskemaan myös 20-24-vuotiaita. Työttömien määrä vähenee keskimäärin noin 380 000 henkeen eli 15 prosenttiin työvoimasta. Aleneminen on nopeinta rakennustoiminnassa, mutta siitä huolimatta alan työttömyysaste on vielä liki 20 %. Teollisuudessa ja useilla palvelualoilla työttömyysaste painuu alle 10 prosentin. Julkisissa palveluissa työttömyysaste pysyy noin 15 prosentissa mm. siitä syystä, että tukityöpaikkoja kierrätetään niissä yleisemmin kuin muualla.

Nuorten ja pitkäaikaistyöttömien määrä vähenee tänä vuonna - ensimmäistä kertaa pitkään aikaan - myös avointen työmarkkinoiden lisääntyneen työvoimakysynnän ansiosta. Valtion tukitoimenpiteiden piirissä olevien määrä pysyy keskimäärin 5 prosentissa työvoimasta. Työministeriön tilastoimaan työvoimakoulutukseen osallistuvien määrä nousee keskimäärin yli 45 000 henkeen, kun taas työvoimahallinnon palkkaperusteisin toimenpitein työllistyvien määrä alenee keskimäärin noin 60 000 henkeen. Lisäksi työmarkkinatuen työharjoittelussa ja vuorottelupaikkaan työllistettyjä sekä työllisyysperäisillä investoinneilla, työllisyyspoliittisella rakennetuella ja eräillä Euroopan sosiaalirahaston hankkeilla työllistettyjä on liki 20 000 henkeä.

Vuonna 1998 työvoiman kysynnän kasvu nopeutuu hieman ja suuntautuu edelleen lähinnä rakennustoimintaan ja palveluelinkeinoihin. Työvoiman tarjonta lisääntyy koulutustoimenpiteiden tehostamisesta huolimatta suunnilleen yhtä paljon kuin työikäinen väestö. Työttömyysaste alenee keskimäärin 13,5 prosenttiin, ja vuoden lopussa kausivaihtelusta puhdistettu työttömyysaste on noin 13 %. Työvoimapoliittisten erityistoimenpiteiden

Kuvio 27.

määrä alenee jossain määrin. Toisaalta työvoimapoliittisessa järjestelmässä toteutetaan laaja uudistus, jossa lisätään työvoimapalvelujen asiakasresursseja tuntuvasti. Erityisesti vahvistetaan omatoimista työnhakua ottamalla käyttöön mm. säännönmukaiset määräaikaishaastattelut ja osaamiskartoitukset sekä tukemalla työnhakua työnhakukoulutuksen avulla. Pitkäaikaistyöttömyyden väheneminen jatkuukin. Nuorten työttömyysaste alenee yhä keskimääräistä nopeammin, mutta on silti yli 1½-kertainen koko työttömyysasteeseen verrattuna.

Koko kansantalouden työtuntien määrä lisääntyy tänä ja ensi vuonna selvästi vähemmän kuin henkilömäärä. Syynä tähän ovat ennen kaikkea epätyypillisten työsuhteiden lisääntyminen, tuotantotarpeeseen suhteutettujen työaikajoustojen yleistyminen sekä ylitöiden kasvun pysähtyminen ja kääntyminen jopa laskuun.

21. Työvoimatase[1)]

	1994	1995	1996	1997**	1998**
	1 000 henkeä keskimäärin vuodessa				
Työikäinen väestö(2)	3 824	3 839	3 850	3 860	3 870
Työvoima	2 507	2 526	2 532	2 548	2 558
Työtön työvoima	453	427	405	381	346
Työllinen työvoima	2 054	2 099	2 127	2 167	2 212
maa- ja metsätalous	180	171	160	153	147
teollisuus	427	456	459	462	465
rakennustoiminta	108	115	118	130	139
palveluelinkeinot	1 334	1 351	1 382	1 416	1 455
kauppa, ravitsemis- ja majoitustoiminta	297	301	316	325	336
liikenne	162	164	159	164	170
rahoitus-, vakuutus- ja kiinteistötoiminta sekä liike-elämää palveleva toiminta	231	229	241	252	264
yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelukset	646	658	666	675	685
toimiala tuntematon	7	6	6	6	6
	prosenttia				
Työvoimaosuus	65,6	65,8	65,8	66,0	66,1
Työttömyysaste	18,1	16,9	16,0	15,0	13,5
	1 000 henkeä vuoden aikana				
Maahanmuutto, netto	2,9	3,3	2,7	3	3

(1) Tilastokeskuksen uudistetun työvoimatutkimuksen mukaan.
(2) 15-74-vuotiaat.

22. Työtön työvoima ja työttömyysaste[1)]

Vuosineljännes	1994	1995	1996	1997**	1998**	1994	1995	1996	1997**	1998**
	työttömiä, 1 000 henkeä					työttömyysaste, %				
I	480	431	421	401	355	19,5	17,6	17,0	16,1	14,2
II	472	454	429	423	383	18,5	17,5	16,6	16,1	14,5
III	441	418	392	348	316	17,3	16,2	15,3	13,6	12,3
IV	419	405	378	353	329	17,0	16,3	15,2	14,1	13,1
Koko vuosi	453	427	405	381	346	18,1	16,9	16,0	15,0	13,5

(1) Lukuja ei ole puhdistettu kausivaihteluista.

23. Valtion menot työllisyyden hoitoon[1)]

	1994	1995	1996	1997 TA	1998 TAE
	miljoonaa markkaa				
Palkkaperusteinen työllistämistuki valtionhallinnolle	950	1 091	1 126	1 080	606
Palkkaperusteinen työllistämistuki kunnille	1 348	1 495	1 290	1 350	1 150
Valtionapu työttömyyden lieventämiseen	1 569	719	820	750	975
Sijoitusmenot työllisyyden turvaamiseksi	556	346	320	310	271
Työllisyyskoulutus	2 114	1 827	2 547	2 375	1 933
Työmarkkinatuki	1 427	3 997	4 009	5 050	4 859
Muut menot (2)	557	1 856	1 700	1 647	2 085
Yhteensä	8 521	11 331	11 812	12 562	11 878

(1) Ilman hallintomenoja.
(2) Sisältää mm. EU:n osallistumisen työvoima- ja sosiaalipolitiikkaan, Euroopan sosiaalirahaston kansallisen osarahoituksen, työllisyysperusteiset investointiavustukset sekä kotitaloustyön tuen.

24. Työllisyys[1)]

	1996*	1994	1995	1996*	1997**	1998**	Keskimäärin 1996/86
	osuus, %	työtuntien muutos, prosenttia					
Yrittäjätoiminta	74,8	-0,5	1,8	1,1	2	1 1/2	-3,3
palkansaajat	57,1	-0,5	3,4	2,2	3	2 1/2	-3,3
yrittäjät	17,7	-0,6	-2,8	-2,2	-1	-1	-3,5
Julkinen toiminta	22,3	0,3	2,5	0,7	1	1	0,0
Muu toiminta	2,8	-2,4	3,6	1,3	1	1	-0,1
Yhteensä	100,0	-0,4	2,0	1,0	1 1/2	1 1/2	-2,6
palkansaajat	82,3	-0,3	3,2	1,8	2 1/2	2	-2,4

(1) Työtunteina.

6 Kustannukset ja hinnat

Inflaatio pysyi v. 1996 edelleen hyvin hitaana. Maltillisen tuloratkaisun vuoksi ansiotason nousu puolittui, ja työvoimakustannusten nousua hillitsi lisäksi työnantajan työttömyysvakuutusmaksun alentaminen. Myös korot alenivat tuntuvasti. Kuluttajahintatasoa nosti merkittävästi vuoden alusta toteutettu polttoaineveron korotus. Myös tuontihinnat ja asuntojen hinnat kääntyivät vuoden aikana nousuun. Kuluttajahintaindeksi kohosi vuoden 1996 aikana 0,8 %, kun nousu EU-maissa keskimäärin oli 2,2 %.

Vuoden 1998 tammikuun loppuun voimassa oleva tulosopimus ei lokakuun 1996 jälkeen sisällä uusia sopimuskorotuksia. Palkansaajien ansiotasoindeksin arvioidaan kohoavan kuluvan vuoden aikana enintään noin prosentin, mikä johtuu siten kokonaisuudessaan liukumista ja rakenteellisista tekijöistä. Vuonna 1997 keskimäärin ansiotasoindeksi kohoaa nimellisesti 2½ % ja reaalisesti 1½ % edellisestä vuodesta.

Vuotta 1998 koskevat laskelmat perustuvat oletukseen, että työvoimakustannusten kehitys osaltaan tukee 2 prosentin suuruisen inflaatiotavoitteen saavuttamista. Kun otetaan huomioon työnantajan sosiaalivakuutusmaksuissa tapahtuvat muutokset ja arvioitu tuottavuuden nousu, palkansaajien ansiotasoindeksi voisi kohota v. 1998 nimellisesti keskimäärin noin 3 % ja reaalisesti prosentin tämänvuotista korkeammalle.

25. Palkansaajien ansiotasoindeksi ja työkustannukset tuoteyksikköä kohti

	1994	1995	1996*	1997**	1998**	Keskimäärin 1996/86
	muutos, prosenttia					
Sopimuspalkkaindeksi	0,7	3,6	3,2	1 1/2	2	1,8
Palkkojen liukuminen yms. tekijät	1,3	1,1	0,7	1	1	3,3
Ansiotasoindeksi	2,0	4,7	3,9	2 1/2	3	5,1
Reaalinen ansiotaso(1)	0,9	3,7	3,3	1 1/2	1	1,6
Keskiansiot(2)	1,1	4,1	3,9	2 1/2	3 1/2	5,1
Työkustannukset tuoteyksikköä kohti(3)						
koko kansantaloudessa	-2,5	1,8	1,6	0	2	2,3
tehdasteollisuudessa	-4,7	3,6	-0,2	-1 1/2	- 1/2	0,2

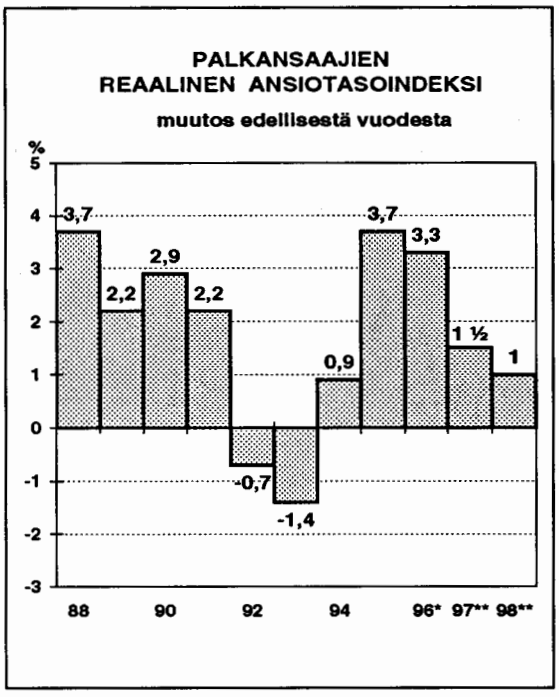
(1) Ansiotasoindeksi jaettuna kuluttajahintaindeksillä.
(2) Laskettu jakamalla koko kansantalouden palkkasumma palkansaajien tehdyillä työtunneilla. Lukuihin vaikuttavat kansantalouden rakennemuutokset.
(3) Palkkojen ja työnantajan sosiaalivakuutusmaksujen indeksi jaettuna tuotannon volyymi-indeksillä.

Inflaatio kiihtyy vuoden 1997 aikana lievästi pääasiassa siksi, että korot ja työttömyysvakuutusmaksu eivät viime vuoden tapaan ole enää vaimentamassa hintatason kohoamista. Lisäksi asuntojen hinnat ovat nousseet tuntuvasti. Myös kahvin ja polttoaineiden hinnat ovat kohonneet jyrkästi, mutta muilta osin tuontihintojen hintatasoa kohottava vaikutus jäänee suhteellisen vähäiseksi. Työkustannuksista ei kuluvan vuoden aikana aiheudu uusia kustannuspaineita, ja myös valtion tuloperustemuutosten hintatasoa kohottava vaikutus jää viimevuotista pienemmäksi. Kilpailu pysyy kireänä, eikä markkinatilanteesta aiheudu merkittävässä määrin hintatason kohoamista.

Kuluttajahintaindeksi kohoaa kuluvan vuoden aikana - joulukuusta 1996 joulukuuhun 1997 - vajaa 2 % ja v. 1997 keskimäärin prosentin viime vuodesta. EU:n yhdenmukaistetun kuluttajahintaindeksin[1)] nousu jää kuluvan vuoden aikana arviolta puolisen prosenttiyksikköä kuluttajahintaindeksin nousua hitaammaksi, koska mainittu indeksi ei sisällä omistusasumisen pääomakustannuksia.

Vuonna 1998 valtion tuloperustemuutokset nostavat kuluttajahintoja arviolta 0,2 % eli saman verran kuin v. 1997. Myös tuontihintojen ja asuntohintojen on arvioitu kohoavan suunnilleen tämänvuotista vauhtia. Jos palkkakehitys noudattaa oletuksen mukaisia suuntaviivoja, kuluttajahintaindeksi kohoaa

Kuvio 28.

v. 1998 sekä vuoden aikana että keskimäärin edellisestä vuodesta 2 %.

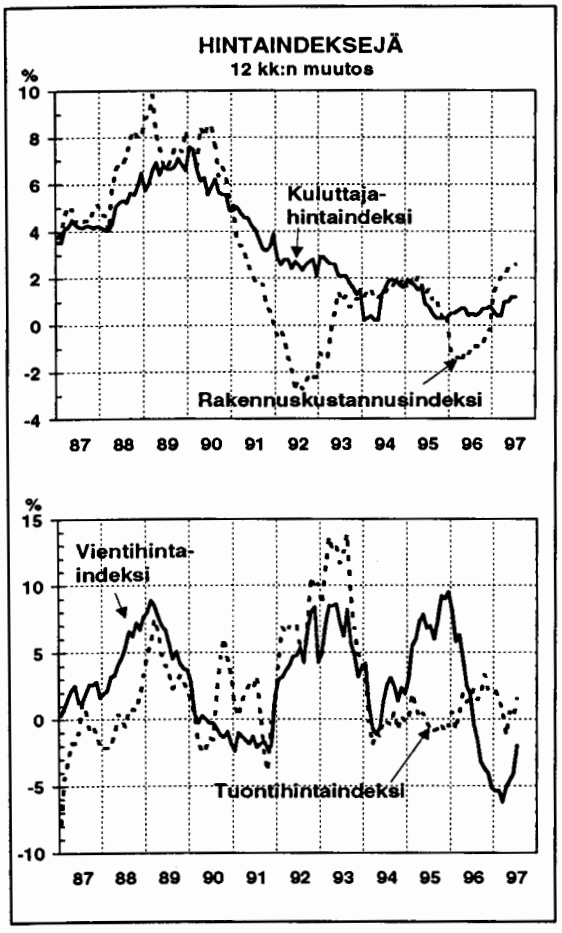
Maltillisen palkkakehityksen ja markan heikkenemisen vuoksi tehdasteollisuuden hintakilpailukyky koheni suhteellisin yksikkötyökustannuksin mitattuna 4 % v. 1996. Vuonna 1997 hintakilpailukyky paranee edelleen kolmisen prosenttia ja kohoaa tasoltaan yli neljänneksen pitkän aikavälin keskiarvon yläpuolelle. Työkustannukset tuoteyksikköä kohti alenevat hieman, kun ne muissa maissa pysyvät suunnilleen ennallaan. Markan kurssin on oletettu pysyvän kuluvan vuoden heinäkuun lopun tasolla, jolloin markan keskimääräinen kurssi muodostuisi ulkomaankauppapainoilla mitattuna viimevuotista heikommaksi. Tuloratkaisuja koskevien oletusten perusteella kilpailukyky voisi v. 1998 edelleen lievästi parantua.

[1)] Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi on kehitetty EMUn lähentymiskriteerien arviointiin. Indeksit kattavat eri maissa samat erät yksityisestä kulutuksesta, joskin indeksikorin kokoonpano ja painotukset vaihtelevat maittain. Indeksit eivät sisällä omistusasumisen pääomakustannuksia eivätkä mm. julkisia palveluja. Suomessa yhdenmukaistettu indeksi kattaa 83 % kansallisesta kuluttajahintaindeksistä.

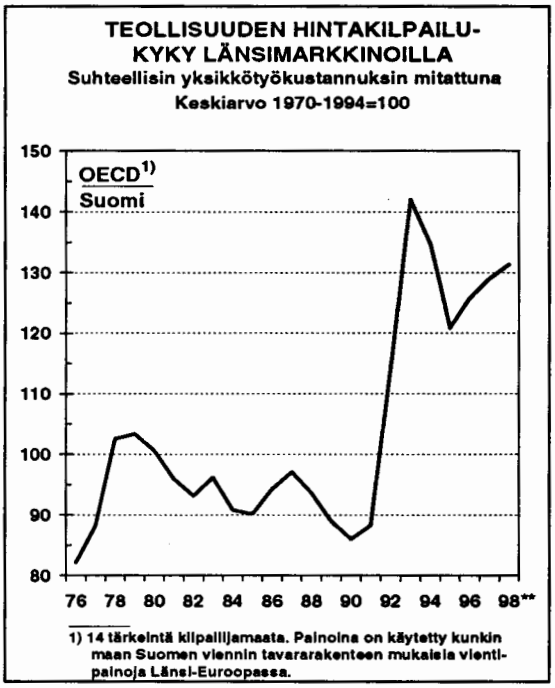
26. Hinta- ja yksikköarvoindeksejä

	1994	1995	1996	1997**	1998**	Keskimäärin 1996/86
	muutos, prosenttia					
Viennin yksikköarvoindeksi	1,5	6,4	0,2	- 1/2	3	3,4
Tuonnin yksikköarvoindeksi	-2,8	-0,9	2,2	1/2	2	3,6
Kuluttajahintaindeksi	1,1	1,0	0,6	1	2	3,5
Kotimarkkinoiden perushintaindeksi	1,4	1,0	-0,9	1 1/2	2 1/2	2,2
Maataloustuotteiden tuottajahintaindeksi	-0,4	-25,5	-14,3	-2	-2	-2,8
Rakennuskustannusindeksi	1,5	1,3	-1,1	2 1/2	3	3,0

Kuvio 29.

Kuvio 30.

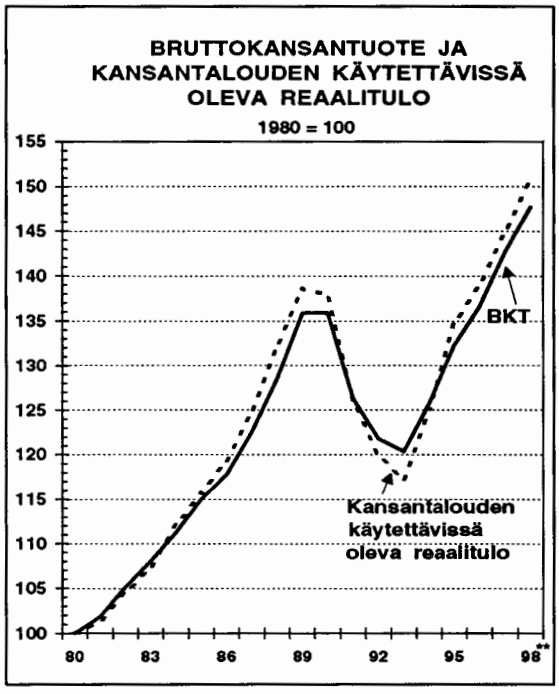
7 Tulot

Kansantulo kasvoi 6 % v. 1996. Palkansaajien ansiotasoindeksi kohosi nimellisesti 3,9 % ja reaalisesti 3,3 %. Kun työtunnit edelleen lisääntyivät, palkkasumma kasvoi 5,7 %. Työttömyysvakuutusmaksun alentamisen vuoksi työnantajan sosiaalivakuutusmaksut kasvoivat palkkasummaa vähemmän, ja yhteensä työtulojen osuus kansantulosta aleni. Kotitalouksien yrittäjätulot maataloudesta alenivat lievästi, mutta pysyivät kuitenkin lähes samalla tasolla kuin ennen EU-jäsenyyttä v. 1994. Kotitalouksien yrittäjätulot metsätaloudesta supistuivat selvästi, sillä metsäteollisuuden heikon markkinatilanteen vuoksi hakkuut vähenivät tuntuvasti ja myös kantohinnat alenivat. Metsäteollisuuden menekkivaikeudet johtivat teollisuuden kannattavuuden heikkenemiseen.

Vuonna 1997 palkkasumma kasvaa 5 %. Työtunnit lisääntyvät lähes 2½ %, ja keskiansiot kohoavat suunnilleen ansiotasoindeksin nousua vastaavasti. Lähinnä kuntien sosiaalivakuutusmaksun alenemisen vuoksi työnantajien sosiaalikulut kasvavat edelleen palkkasummaa hitaammin.

Kotitalouksien yrittäjätulot maataloudesta jatkavat siirtymäkauden tukitason pienenemisen myötä lievästi alenevalla kehitysuralla. Sen sijaan yrittäjätulot metsätaloudesta lisääntyvät hakkuiden vilkastumisen ja kantohintatason kohoamisen vuoksi tuntuvasti. Teollisuusyritysten kannattavuus kohenee kuluvan vuoden aikana, mutta pysyy vuosikeskiarvona vielä suunnilleen viimevuotisella tasolla.

Kuvio 31.

Vuonna 1998 palkkasumma kasvaa 5½ %. Edellisessä luvussa esitetyn oletuksen perusteella palkansaajien ansiotasoindeksi kohoaa 3 % ja keskiansiot ehkä lievästi tätä enemmän. Työtuntien arvioidaan lisääntyvän lähes tämänvuotista vauhtia. Työnantajien sosiaalivakuutusmaksut kasvavat perustemuutosten vähäisyyden vuoksi suunnilleen yhtä paljon kuin palkkasumma.

Maatalouden yrittäjätulojen aleneva suunta jatkuu; sen sijaan yrittäjätulot metsätaloudesta lisääntyvät edelleen. Teollisuuden kannattavuuden arvioidaan vakaan kustannustason ja hintojen vahvistumisen myötä selvästi kohenevan.

27. Käytettävissä oleva tulo

	1996*	1994	1995	1996*	1997**	1998**	Keskimäärin 1996/86
	osuus, %	muutos, prosenttia					
Palkat	49,6	0,8	7,4	5,7	5	5 1/2	2,6
Työnantajain sosiaalivakuutus-maksut	13,6	7,4	4,3	2,5	3	5 1/2	5,2
Kotitalouksien yrittäjätulot	11,8	19,4	5,6	3,9	4 1/2	2	3,1
yrittäjätulot maataloudesta	1,8	14,6	1,2	-2,3	-5	-4	1,6
yrittäjätulot metsätaloudesta	1,4	67,8	22,8	-11,8	18 1/2	5 1/2	0,5
muut yrittäjätulot	8,6	15,1	3,8	8,4	4	3	4,0
Omaisuustulot ja muut yrittäjätulot	10,9	120,3	64,2	4,3	12 1/2	17	4,5
Välilliset verot miinus tukipalkkiot	14,0	5,7	-1,5	14,2	10	9	2,8
Kansantulo	100,0	9,0	9,6	6,0	6	7	3,3
Tulonsiirrot ulkomaille		-5,1	7,6	92,5	15	7	..
Käytettävissä oleva tulo		9,1	9,9	5,4	6	7	3,3
Bruttokansantulo, mrd. mk		487,6	527,8	554,9	585,6	622,9	

28. Käytettävissä oleva tulo sektoreittain

	1993	1994	1995	1996*	1997**	1998**
	miljardia markkaa					
Yksityinen sektori	285,9	308,6	340,5	347,7	362 1/2	385 1/2
kotitaloudet	287,6	282,9	306,8	313,0	327 1/2	341
yritykset	-6,8	19,8	28,2	25,6	25	34
rahoituslaitokset	2,3	3,1	2,8	4,9	5	5
voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	2,7	2,8	2,6	4,2	5	5 1/2
Julkisyhteisöt	80,4	91,1	98,7	115,4	129	140
valtio	-11,7	-12,5	-8,2	4,4	19	27
kunnat ja kuntainliitot	75,3	80,2	82,4	88,2	87	87 1/2
sosiaaliturvarahastot	16,8	23,4	24,5	22,8	23	25 1/2
Yhteensä	366,3	399,7	439,2	463,1	491 1/2	525 1/2

8 Kulutus

Vuonna 1996 *yksityinen kulutus* lisääntyi 3,4 % edellisestä vuodesta. Alkuvuoden vaisuhkon kasvun jälkeen vauhti nopeutui vuoden jälkipuoliskolla, kun talousnäkymät alkoivat kirkastua ja kotitalouksien usko tulevaisuuteen samalla jälleen vahvistui. Kulutuksen kokonaiskasvusta runsas kolmannes tuli kestävien tavaroiden ostoista; niiden hankinnat lisääntyivät viitisentoista prosenttia. Uusia henkilöautoja hankittiin viidennes ja kodin koneita ja laitteita kymmenes edellisvuotta enemmän. Kestokulutustavaroiden ostoista valtaosa oli korvaushankintoja, kun taas elektroniikan kysyntää lisäsi niiden suhteellisen hinnan tuntuva lasku. Edellisvuoden suuren lisäyksen jälkeen kotitalouksien kulutusmenot ulkomailla supistuivat, osin ehkä EU-ulkopuolisen tuonnin uusista rajoituksista johtuen.

Vuonna 1997 kulutuksen kasvu jatkuu vahvana, vaikka vuoden alkukuukausina vauhti hieman hidastuikin. Kuluttajien luottamusindikaattori - joka kuvaa kotitalouksien odotuksia sekä kansantalouden yleisestä että oman taloutensa kehityksestä ja ostosten yleisestä edullisuudesta - on vakiintunut vahvalle tasolleen, työllisyys on kohentumassa ja korkotason alhaisuus toisaalta vähentää säästämisalttiutta ja lisää halukkuutta lainanottoon. Myös asuntohankinnat ovat vilkastuneet.

Yksityisen kulutuksen kasvuksi v. 1997 ennustetaan 3,8 %. Nopeimmin lisääntyvät edelleen kestävien tavaroiden ostot; henkilöautojen ostot lisääntyvät kymmeneksen ja kodinkoneita hankitaan edelleen runsaasti. Päivittäistavaroiden ja palvelusten käyttö lisääntyy viimevuotista enemmän ja myös ulkomaanmatkailu vilkastuu jälleen. Voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutusta lisää ns. ylläpitäjämallin käyttöönottaminen opetustoimessa; kuntien kulutus pienenee vastaavasti.

Vuonna 1998 kulutuksen kasvu jatkuu vahvana, joskin hieman hidastuen. Vaikka kotitalouksien kulutustottumukset ovat hitaasti palautumassa lamaa edeltäneisiin muotoihinsa, ns. epätyypillisten työsuhteiden suuri osuus etenkin nuorten kohdalla ja reaalitulojen kasvun hidastuminen rajoittavat velkaantumisen varassa tapahtuvaa kulutusta.

Vuonna 1996 kotitalouksien keskimääräinen rahoitusasema koheni jo verraten hyväksi, vaikkakin erot kotitalouksien välillä ovat yhä merkittäviä. Edellisvuoden kaksien veronpalautusten aiheuttaman korkean vertailutason vuoksi käytettävissä olevien reaalitulojen kasvu jäi kuitenkin vain 0,4 prosenttiin (normaalitasolta kasvua olisi ollut 2,1 %); reaalitulojen taso oli enää kolmisen prosenttia lamaa edeltäneen tasonsa alapuolella. Velkojen tulo-osuus painui jo kymmenen vuoden takaiselle tasolleen, niukasti alle 60 prosentin. Kotitalouksien säästämisaste aleni 3,7 prosenttiin.

Vuonna 1997 sopimuspalkkoja ei koroteta, mutta palkansaajien ostovoima kasvaa run-

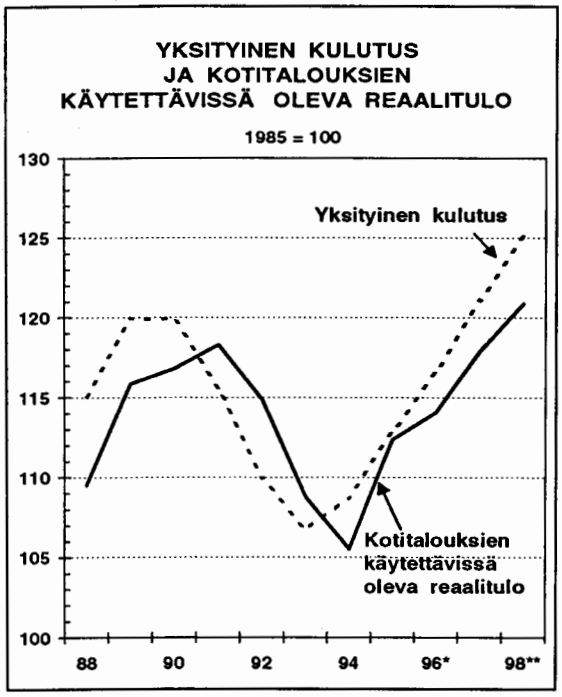
sas 3 % työllisyyden kohentuessa, verotuksen keventyessä ja inflaation pysyessä alhaisena. Työeläkeläisten tulot lisääntyvät hieman tätä nopeammin. Työttömyyskorvaukset vähenevät lähes kymmeneksen ja muut sosiaalietuudet pysyvät suunnilleen viime vuoden tasolla. Yrittäjätulojen kasvu toisaalta nopeutuu kotimarkkinoiden vilkastumisen ja metsätulojen kasvun johdosta. Yhteensä kotitalouksien käytettävissä olevat reaalitulot lisääntyvät 3½ %.

Kotitalouksien velkaantuneisuus alenee vielä tänä vuonna, joskin kotitaloudet ovat rohkaistuneet velanotossaan; velanhoitokulujen osuus käytettävissä olevista tuloista painuu jo runsaaseen viidennekseen. Säästämisasteen arvioidaan tänä vuonna pysyvän 3½ prosentissa. Korkojen alhaisuus vähentää talletussäästämisen houkuttelevuutta, mutta lisää toisaalta reaalisäästämistä. Asuntoinvestoinnit lisääntyvätkin tänä vuonna viidenneksen.

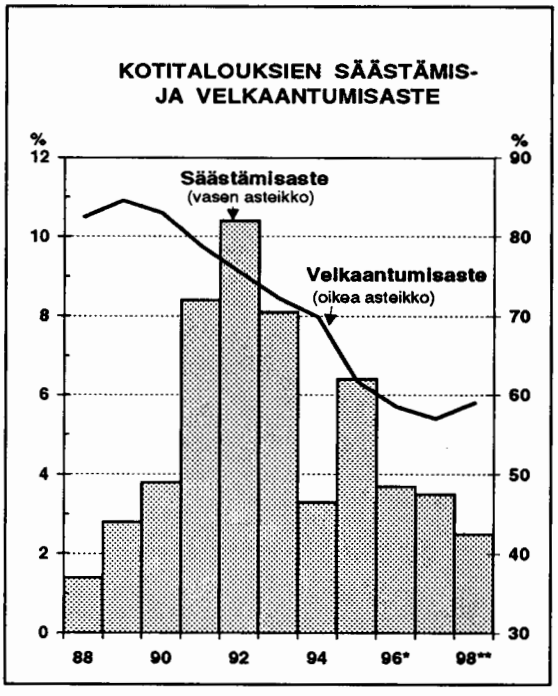
Kotitalouksien reaalitulojen kasvun arvioidaan hidastuvan ensi vuonna 2½ prosenttiin. Kulutuksen ja asuntohankintojen kasvusta lisääntyvä osa rahoitetaan säästämistä vähentämällä ja velanottoa lisäämällä.

Julkinen kulutus lisääntyi viime vuonna määrällisesti 2,5 %. Valtion kulutuksen kasvu jäi 1½ prosenttiin, mutta kunnilla kasvua oli 3 %. Julkisesta kulutuksesta runsas kaksi kolmannesta pohjautuu työvoiman käyttöön. Viime vuonna työvoimapohjainen kulutus lisääntyi vain 1 prosentin; kunnissa kasvua oli, osin työllistämistoimista johtuen, 2 %, kun taas

Kuvio 32.

Kuvio 33.

valtiolla työvoima edelleen väheni. Eniten julkista kulutusta kasvatti viime vuonna ostopalveluiden käytön tuntuva lisääntyminen.

Julkisista kulutusmenoista välittömästi kotitalouksia palvelevia menoja on noin 60 % ja ne ovat neljänneksen luokkaa suhteessa kotitalouksien välittömiin kulutusmenoihin. Viime vuonna nämä kulutusmenot lisääntyivät 2,7 %, tänä vuonna niiden kasvu hidastuu yhteen prosenttiin.

Vuonna 1997 julkisen kulutuksen kasvu hidastuu ½ prosenttiin mm. opetustoimen uudistusten vuoksi (ylläpitäjämalli), ja kasvaa ensi vuonnakin vain runsaan prosentin verran.

29. Kulutus

	1996*	1994	1995	1996*	1997**	1998**	Keskimäärin 1996/86
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					
Yksityinen kulutus	100,0	1,9	4,6	3,4	4	3 1/2	0,3
kotitaloudet	96,3	2,0	4,7	3,5	4	3 1/2	0,3
kestokulutustavarat	8,9	9,8	13,0	14,5	10	7	-4,7
puolikestävät kulutustavarat	8,4	2,1	6,9	2,2	6	4 1/2	-0,9
lyhytikäiset tavarat	33,1	0,8	0,9	0,8	3	2 1/2	0,5
palvelukset	44,8	2,3	4,5	4,0	3	3	2,0
kotitalouksien kulutusmenot ulkomailla	3,4	-3,8	26,9	-5,8	3	4	-1,0
miinus ulkomaalaisten kulutusmenot Suomessa	-2,3	2,4	0,2	-4,3	3	4	5,7
voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutus	3,7	-1,2	0,8	1,1	7	3	0,2
Julkinen kulutus	100,0	-0,3	1,9	2,5	1/2	1 1/2	0,7
valtio	31,2	2,7	-1,0	1,5	1/2	0	2,0
kunnat ja kuntainliitot	66,2	-1,7	3,5	3,1	1	2	0,1
sosiaaliturvarahastot	2,6	-2,4	-1,8	-1,1	1/2	1/2	0,5
Yhteensä		1,2	3,8	3,1	3	2 1/2	0,4
Kotitalouksia välittömästi palveleva julkinen kulutus(1)		-0,7	4,3	2,7	1	1 1/2	..
Kotitalouksien käytettävissä oleva reaalitulo		-3,0	8,2	0,4	3 1/2	2 1/2	0,5
		prosenttia					
Kulutuksen osuus bruttokansantuotteesta (käypiin hintoihin)		78,0	76,0	76,3	75 1/2	74 1/2	76,7
Kotitalouksien säästämisaste		3,3	6,4	3,7	3 1/2	2 1/2	5,3
Kotitalouksien velkaantumisaste(2)		69,9	61,7	58,5	57	59	73,5

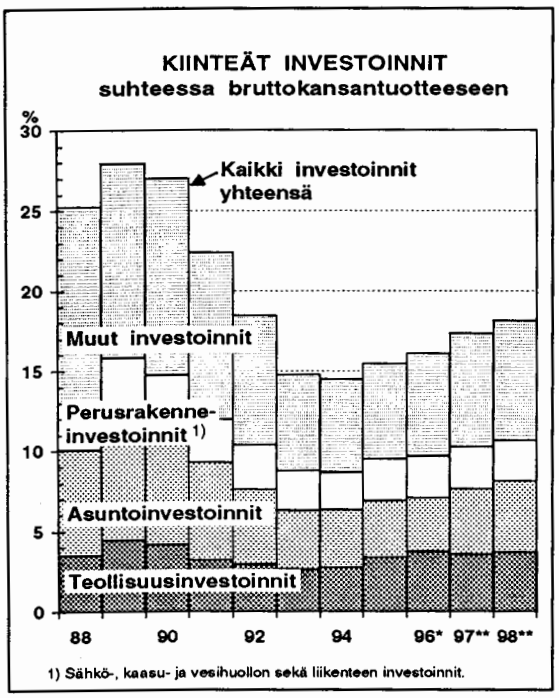
(1) Julkisen toiminnan toimialoista opetustoiminta, lääkintäpalvelu, sosiaalihuolto sekä virkistys- ja kulttuuripalvelutoiminta.
(2) Kotitalouksien velat vuoden lopussa suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin.

9 Investoinnit

Kiinteät investoinnit

Kiinteät investoinnit v. 1996 lisääntyivät 8½ %, mutta investointiaste nousi vasta 16 prosenttiin. Kone- ja laiteinvestoinnit kasvoivat jo kolmantena perättäisenä vuonna nopeasti, ja kasvu levisi teollisuudesta myös muille toimialoille. Asuinrakennusinvestointien aloitukset kääntyivät - erittäin matalalta tasoltaan - nousuun lähinnä valtion tukeman asuinrakentamisen lisääntymisen, korkojen alenemisen, uusien ja vanhojen asuntojen hintaeron pienenemisen sekä uusien asuntorahoitusmahdollisuuksien ansiosta. Asuinrakentamisen painopiste oli kuitenkin vielä korjausrakentamisessa. Muussa talonrakentamisessa lisääntyivät nopeasti teollisuusrakennusten, julkisten palvelurakennusten ja maatalousrakennusten investoinnit.

Kuvio 34.

Kuluvana vuonna kiinteät investoinnit lisääntyvät runsaan kymmeneksen ja ensi vuonna vajaan kymmeneksen; investointiaste v. 1998 nousee 18 prosenttiin. Erityisesti vapaarahoitteiset asuinrakennusinvestoinnit elpyvät matalalta tasoltaan. Markkinaehtoisen rakentamisen vauhdittamiseksi leikataan valtion tukeman asuinrakentamisen aloituksia ensi vuonna jossain määrin. Vaikka asuntojen aloitusten kokonaismäärä jää myös v. 1998 selvästi pienemmäksi kuin esim. 1980-luvun puolivälissä, asuinrakennusinvestoinnit lähenevät - laajan korjausrakentamisen ansiosta - jo tuon ajan tasoa. Teollisuusrakennusinvestointien kasvu hiipuu tänä vuonna, julkisten palvelurakennus- ja maatalousrakennusinvestointien kasvu jatkuu sekä liike- ja toimistorakennusinvestointien kasvu käynnistyy. Maa- ja vesirakennusinvestoinnit lisääntyvät lähinnä talonrakennusinvestointien, mutta osin myös liikenneinvestointien laajenemisen ansiosta. Kone- ja laiteinvestoinnit kasvavat nopeasti etenkin niissä palveluelinkeinoissa, joiden investointitarpeet patoutuivat pitkän laman aikana.

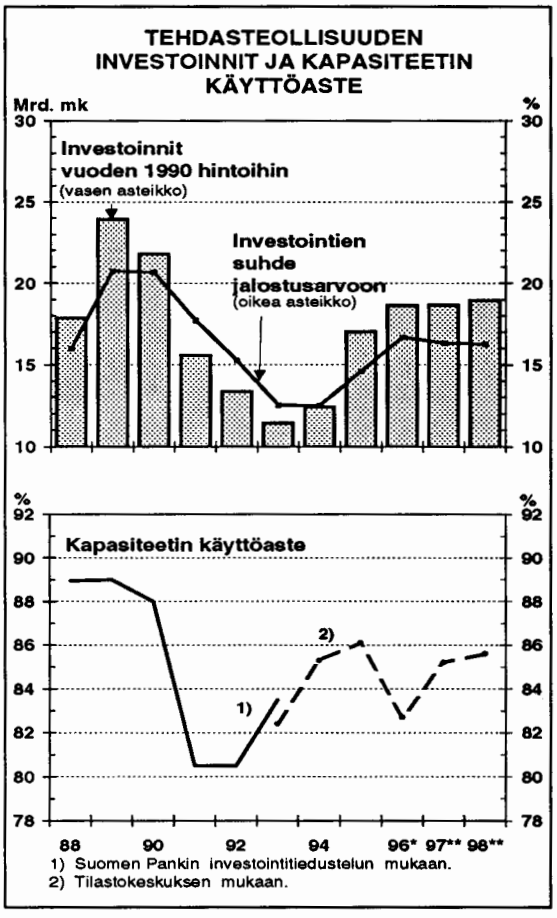
Tehdasteollisuudessa kiinteät investoinnit kasvoivat viime vuonna vajaan kymmeneksen paljolti metsäteollisuuden ansiosta; met-

säteollisuuden osuus tehdasteollisuuden investoinneista nousi lähes puoleen ja oli metalliteollisuudessa vajaa 30 %. Tänä vuonna tehdasteollisuusinvestoinnit pysyvät suunnilleen ennallaan. Toimialoittainen rakenne muuttuu merkittävästi. Metalli-, kemian-, rakennusaine- ja graafisen teollisuuden investoinnit lisääntyvät. Metsäteollisuuden investoinnit sen sijaan vähenevät tuntuvasti, sillä alan suuret ja pitkäaikaiset investoinnit saatiin viime vuonna pääosin valmiiksi, eikä uusia suurinvestointeja ole nyt suunnitteilla. On lisäksi todennäköistä, että metsäteollisuus suuntaa lähitulevaisuudessa enenevän osan toimintaylijäämästään suoriin sijoituksiin ulkomaille ja toteuttaa kotimaassa lähinnä vain uusintainvestointeja. Ensi vuonnakaan tehdasteollisuuden kiinteät investoinnit eivät juuri lisäänny. Sitä vastoin teollisuuden tutkimus- ja kehittämistoiminta pysyy niin tänä kuin ensi vuonnakin vilkkaana etenkin metalliteollisuudessa.

Kaupan investoinnit lisääntyivät viime vuonna lähinnä kone- ja laitekannan uusimisen ansiosta. Kasvu nopeutuu tänä vuonna ja jatkuu ensi vuonna, sillä alan kannattavuus on parantunut ja lisäksi kotimaisen kulutuskysynnän suhdannenäkymät ovat suotuisammat kuin pitkään aikaan. Myös alan rakennusinvestoinnit elpyvät, joskin lähinnä vain suurissa taajamissa.

Julkisten investointien määrä kasvoi 7 % viime vuonna; kuntien investoinnit lisääntyivät selvästi enemmän kuin valtion investoinnit. Tänä vuonna investointien kasvu jatkuu julkisessa sektorissa, mutta v. 1998 investointien odotetaan supistuvan.

Kuvio 35.

30. Kiinteät investoinnit toimialoittain

	1996*	1994	1995	1996*	1997**	1998**	Keskimäärin 1996/86
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					
Yrittäjätoiminta	82,4	0,4	15,4	8,8	12 1/2	10 1/2	-5,6
maa- ja metsätalous	4,8	1,7	12,4	14,0	11 1/2	6	-8,0
teollisuus(1)	23,7	9,1	38,1	9,0	1/2	1 1/2	-3,4
sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	5,2	17,4	2,9	-2,4	5	4	-2,5
kauppa, ravitsemis- ja majoitustoiminta	6,6	-0,2	6,7	12,0	20 1/2	9 1/2	-6,8
asuntojen hallinta ja vuokraus	21,7	-3,9	-3,6	-0,5	25	13	-5,5
muut	20,4	-5,4	37,8	22,3	10	19	-7,5
Julkinen toiminta	16,4	1,6	-5,5	6,9	6	-6 1/2	-1,6
Muu toiminta	1,2	-21,7	0,8	-5,0	5 1/2	4	-2,8
Yhteensä	100,0	0,2	11,3	8,3	11 1/2	8	-5,0

(1) Ml. kaivos- ja muu kaivannaistoiminta.

31. Kiinteät investoinnit pääomatavaratyypeittäin

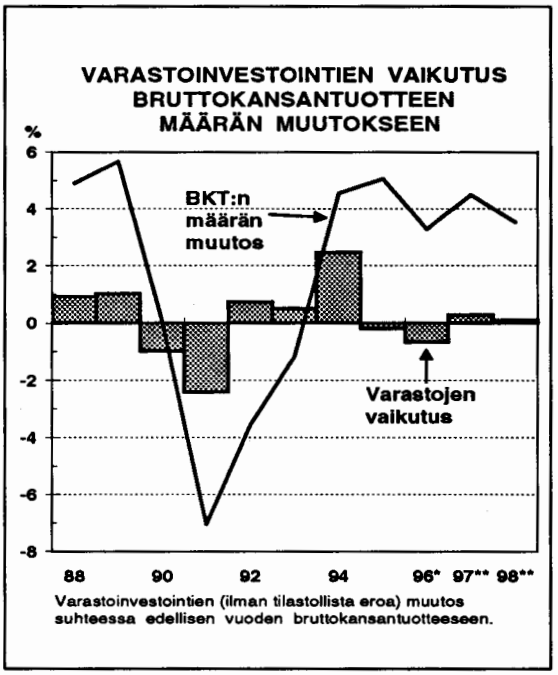
	1996*	1994	1995	1996*	1997**	1998**	Keskimäärin 1996/86
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					
Talorakennukset	40,9	-4,5	2,6	6,1	17 1/2	11	-5,8
asuinrakennukset	20,7	-4,4	-3,4	-0,1	25	13	-5,7
muut talorakennukset	20,2	-4,7	10,1	12,8	10	9	-6,0
Maa- ja vesirakennukset	14,0	-1,3	7,3	6,5	5 1/2	5 1/2	-1,7
Koneet ja laitteet	45,1	8,6	25,5	11,6	6	5	-5,0
Yhteensä	100,0	0,2	11,3	8,3	11 1/2	8	-5,0
yksityiset	83,6	-0,2	15,2	8,6	12 1/2	10 1/2	-5,6
julkiset	16,4	1,6	-5,5	6,9	6	-6 1/2	-1,6
		prosenttia					
Investointien osuus bruttokansantuotteesta (käypiin hintoihin)							
Kiinteät investoinnit		14,5	15,5	16,1	17 1/2	18	20,6
yksityiset		11,8	12,9	13,4	14 1/2	15 1/2	17,5
julkiset		2,7	2,6	2,6	2 1/2	2 1/2	3,1
Varastojen muutos(1)		1,5	1,0	0,5	1/2	1/2	0,1

(1) Varastojen arvon (ilman tilastollista eroa) muutoksen osuus markkinahintaisesta bruttokansantuotteesta.

Varastoinvestoinnit

Vuonna 1996 varastojen supistuminen vähensi kokonaistuotannon kasvua ½ prosenttiyksikköä. Kotimaisen kysynnän kasvun nopeutuminen ja metalliteollisuuden laivatoimitukset supistivat teollisuuden varastoja vuoden lopulla, ja muissa toiminnoissa varastojen vaihtelut ovat kehittyneen logistiikan ansiosta verraten vähäisiä. Vuosina 1997 ja 1998 varastojen muutosten vaikutukset kokonaistuotantoon ovat vähäisiä.

Kuvio 36.

Varastoinvestointien (ilman tilastollista eroa) muutos suhteessa edellisen vuoden bruttokansantuotteeseen.

10 Julkinen talous

Valtio

Vuonna 1996 valtion tulot kasvoivat 9 %. Välittömiä veroja lisäsi palkkasumman huomattavan kasvun ohella yritysverojen runsas kertyminen sekä kaksien veronpalautusten vuoksi matala vuoden 1995 vertailutaso. Välillisten verojen kertymää nopeuttivat eräiden arvonlisäverotuksen siirtymäkauden järjestelyjen poisjäänti. Tämän vuoksi välillisten verojen sekä pakollisten maksujen kertymä kasvoi 8½ %. Valtion eläkerahastoon kertyneet maksut vähenivät valtion liikelaitosten yhtiöittämisen vuoksi 6 %. Valtion saamat omaisuus- ja yrittäjätulot supistuivat 4½ % korkotulojen vähenemisen vuoksi.

Valtion menot kasvoivat nimellisesti 1½ %. Kasvu aiheutui suureksi osaksi korkomenoista. Myös valtion kulutusmenot ja investoinnit lisääntyivät reaalisesti hieman. Suuruusluokaltaan 10 mrd. markan menojen säästöt kohdistuivat pääosin siirtomenoihin. Tukipalkkiot ja tulonsiirrot yhteensä vähenivätkin 3 %. Tulonsiirtoja supisti jossain määrin myös työttömyyden ja tätä kautta työttömyysmenojen pieneneminen.

Valtion rahoitusalijäämä (nettoluotonotto) pieneni yli 10 mrd. mk, ja kansantuotteeseen suhteutettuna se aleni runsas 2 prosenttiyksikköä 7½ prosenttiin.

Vuonna 1997 valtion tulojen arvioidaan kasvavan vajaa 7 %. Välittömien verojen 8½ prosentin lisäykseen vaikuttaa lähinnä palkkasumman ja yhteisöverokertymän kasvu. Yksityisen kulutuksen arvon 5 prosentin nousu ja energiaverouudistus lisäävät välillisiä veroja ja pakollisia maksuja 6 %. Valtion eläkerahaston saamat maksut kasvavat 4 %. Omaisuus- ja yrittäjätulojen arvioidaan kasvavan 11 %; sekä korko- että osinkotuloja kertyy aiempaa enemmän.

Valtion menot pienenevät v. 1997 nimellisestikin arviolta pari prosenttia. Säästöohjelman jatkaminen sekä suotuisa talouskehitys pitävät menokehityksen kurissa. Valtion kulutusmenot eivät kasva juurikaan reaalisesti. Myöskään investoinnit eivät lisäänny rakennusten peruskorjaushankkeiden laajentamisesta huolimatta. Tulonsiirroista lähinnä eläkemenot ja siirrot ulkomaille kasvavat. Työttömyyden helpottuessa työttömyysturvamenot vähenevät edelleen. Myös tukipalkkioiden odotetaan vähenevän. Muutokset ammattikoulujen ja kansaneläkkeiden lisäosien rahoituksessa pienentävät selvästi kuntien valtionosuuksia, mutta siirrot Kansaneläkelaitokselle ja muut siirrot kotimaisille sektoreille vastaavasti kasvavat. Koulujen rahoitusjärjestelyjen muutos on vuoden

1997 alkupuolella johtanut suuriin bruttomääräisiin valtionapujen maksatuksiin, jotka vuoden jälkipuoliskolla jäävät pieniksi, kun kunnat maksavat osuutensa. Korkomenojen kasvu hidastuu selvästi.

Valtion rahoitusalijäämä pienenee tänä vuonna 2½ prosenttiyksikköä 4½ prosenttiin kansantuotteeseen suhteutettuna.

Vuonna 1998 valtion tulojen arvioidaan kasvavan 4½ %. Euroopan unionilta saatavat tulonsiirrot noussevat 5 mrd. markkaan. Välittömien verojen kertymän arvioidaan kasvavan 3½ % yhteisöveron täydennyssuoritusten supistuessa. Tuloverotuksessa inflaatiotarkistus on 2 %. Välillisten verojen ja pakollisten maksujen kertymän arvioidaan kasvavan 6½ %; kertymää lisää mm. polttoaineverojen korottaminen. Välillisten verojen pohjana oleva yksityisen kulutuksen arvo on 5 % edellisvuotista suurempi. Valtiosektorin työeläkemaksut lisääntyvät 12½ %; erityisesti työnantajan maksukertymä kohoaa. Omaisuus- ja yrittäjätulot jäävät pienemmiksi kuin v. 1997 korko- ja osinkotulojen supistumisen vuoksi.

Vuoden 1998 talousarvioesityksessä menojen säästölinjaa jatketaan tehostettuna siten, että eräitä valtion omia ja valtion tukemia rakennushankkeita siirretään tuonnemmaksi. Myös kuntien valtionosuuksia pienennetään aiemmin päätettyä enemmän. Kulutusmeno-

32. Valtion talous[1)]

	1994	1995	1996*	1997**	1998**
	miljoonaa markkaa				
Omaisuus- ja yrittäjätulot	6 980	9 167	8 749	9 720	7 855
Välittömät verot	33 577	39 100	47 058	51 020	52 880
Välilliset verot, pakolliset maksut ja sakot	76 865	78 495	85 051	90 145	96 200
Sosiaalivakuutusmaksut	6 328	6 274	5 884	6 125	6 880
Tulonsiirrot muilta julkisyhteisöiltä	811	720	697	470	470
Muut tulot	204	5 480	4 727	4 940	5 270
Tulot	124 765	139 236	152 166	162 420	169 555
Kulutusmenot	37 515	37 867	39 178	40 080	41 220
Tukipalkkiot	15 082	17 395	15 906	14 430	13 800
Sosiaalivakuutusetuudet	11 681	12 164	12 586	13 050	13 380
Sosiaaliavustukset ja muut tulonsiirrot	11 694	14 805	15 593	17 870	18 040
Tulonsiirrot muille julkisyhteisöille	76 289	77 012	73 354	65 850	64 150
Muut menot(2)	22 564	26 037	30 374	32 200	33 100
Menot	174 825	185 280	186 991	183 480	183 690
Säästö	-50 060	-46 044	-34 825	-21 060	-14 135
Poistot ja pääomansiirrot, netto	- 96	-1 205	66	- 400	- 650
Pääoman bruttomuodostus(3)	7 966	8 214	7 826	7 710	7 410
Rahoitusylijäämä (nettoluotonanto) (+)	-57 930	-53 043	-42 717	-28 370	-20 895

(1) Kansantalouden tilinpidon mukaan.
(2) Lähinnä korkomenot.
(3) Ml. maanostot ja varastojen muutos.

jen arvioidaan jäävän reaalisesti ennalleen, ja investoinnit supistuvat muutaman prosentin. Siirtomenot yhteensä supistuvat pari prosenttia. Tukipalkkiot ja työttömyyssidonnaiset valtionavut vähenevät, toisaalta eläkemenot ja tulonsiirrot ulkomaille kasvavat. Korkomenojen kasvu hidastuu edelleen. Kaikkiaan valtion menot jäävät nimellisesti lähes ennalleen.

Valtiontalous vahvistuu v. 1998, ja rahoitusalijäämä supistuu yli prosenttiyksiköllä 3½ prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen. Valtio velkaantuu yhä markkamääräisesti, mutta velkaantuneisuus, velka suhteessa bruttokansantuotteeseen, kääntyy laskuun. Velka on vuoden 1998 lopussa arviolta 69 % suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Kunnat ja kuntayhtymät

Kuntien rahoitustilanne on viime vuosina ollut hyvä. Vuosina 1994-1996 kuntien lainakanta supistui 8 mrd. mk, ja kunnat kasvattivat rahoitusvarauksiaan 7 mrd. mk. Samanaikaisesti kuntien eläkerahaston pääoma kasvoi 17 mrd. mk; kuntatyönantajan osuus KVTEL-maksuista on noin 80 %.

Vuonna 1996 kuntien talous oli 3,6 mrd. mk (0,6 % BKT:sta) ylijäämäinen. Kuntien verotulot lisääntyivät runsaalla kymmenyksellä. Yhteisöveron tuottoa lisäsi verokannan korotus 25 prosentista 28 prosenttiin, suuret jäännösverot sekä verotuksen perinnän tehostaminen. Kunnallisveroprosentti oli keskimäärin 17,51. Kuntien valtionosuuksia leikattiin 3,8 mrd. mk, minkä lisäksi kustannustason tarkistuksesta luopuminen pienensi valtionosuutta 1,3 mrd. mk. Edellä mainittujen lisäksi valtionosuutta vähennettiin 4,2 mrd. mk sen takia, ettei kunnilta enää peritty kansaneläkkeen lisäosaosuutta; tämä rakenteellinen muutos oli valtion ja kuntien kannalta kustannusneutraali. Kuntien kulutusmenojen arvo kasvoi 5½ % ja määrä 3 %; menot lisääntyivät erikoissairaanhoidossa, lasten päivähoidossa ja ammatillisessa koulutuksessa hyvin voimakkaasti. Kuntien investointien määrä lisääntyi kymmenyksellä.

Vuonna 1997 kuntien verotulot kasvavat yhä ripeästi, erityisen nopeasti kasvaa yhteisöveron tuotto. Yhteisöveron tuottoa lisäävät siirtymävarausten purkaminen ja suuret täydennyssuoritukset. Kunnille tilitettävän yhteisöveron arvioidaan kasvavan 3 mrd. mk runsaaseen 10 mrd. markkaan. Kuntien osuus yhteisöveron tuotosta on 44,8 %. Ansiotulojen perusteella määräytyvän kunnallisveron tuottoa pienentää 1 mrd. mk ansiotulovähennyksen laajennus. Verotulojen kasvua hidastaa hieman myös kunnallisveroprosentin alentuminen keskimäärin 17,43 prosenttiin.

Valtionosuuksia vähennetään 2,5 mrd. mk. Lisäksi valtionosuuksia vähennetään 1,1 mrd. mk sen takia, että kuntien sosiaaliturvamaksuja alennettiin yhteensä 2,05 prosenttiyksikköä; tämä rakenteellinen muutos on kuntien ja valtion kannalta kustannusneutraali. Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuudet supistuvat 0,5 mrd. mk sen vuoksi, että kuntien osuudesta kansaneläkkeensaajien asumistukeen luovuttiin. Vuoden alusta voimaan tullut valtionosuusjärjestelmän uudistus ei kokonaistasolla muuta kuntien rahoitusasemaa, vaikka se vaikuttaa kuntien tilinpitoon kirjautuviin valtionosuuksiin. Tästä ja edellä mainituista tulo-

33. Kuntien ja kuntayhtymien talous[1)]

	1994	1995	1996*	1997**	1998**
	miljoonaa markkaa				
Omaisuus- ja yrittäjätulot	3 852	3 988	3 736	3 850	3 890
Välittömät verot	54 238	55 455	62 431	66 600	68 100
Välilliset verot, pakolliset maksut ja sakot	120	136	127	135	135
Tulonsiirrot muilta julkisyhteisöiltä	39 005	39 217	33 034	26 400	25 600
Muut tulot(2)	1 262	1 354	1 515	1 580	930
Tulot	98 477	100 150	100 843	98 565	98 655
Kulutusmenot	73 335	78 746	83 219	84 350	88 100
Tukipalkkiot	774	782	708	680	660
Sosiaaliavustukset ja muut tulonsiirrot	4 683	4 877	5 399	5 300	4 800
Tulonsiirrot muille julkisyhteisöille	8 671	8 309	3 012	2 500	2 700
Muut menot(3)	4 160	3 883	3 495	3 020	2 970
Menot	91 623	96 526	95 833	95 850	99 230
Säästö	6 854	3 624	5 010	2 715	- 575
Poistot ja pääomansiirrot, netto	6 245	6 696	6 364	7 070	7 130
Pääoman bruttomuodostus(4)	6 507	7 050	7 663	8 810	8 560
Rahoitusylijäämä (nettoluotonanto)(+)	6 592	3 270	3 711	975	-2 005

(1) Kansantalouden tilinpidon mukaan.
(2) Laskennalliset sosiaalivakuutusmaksut ja vahinkovakuutuskorvaukset.
(3) Korot, vahinkovakuutusmaksut ja eläkkeet.
(4) Ml. maanostot, netto.

jen ja menojen nettoutuksista johtuen lukujen vertailtavuus edelliseen vuoteen on poikkeuksellisen huono. Eniten lukujen vertailtavuutta vaikeuttaa siirtyminen opetustoimessa ns. ylläpitäjämalliin, mikä kuntien kirjanpidossa näkyy sekä valtionosuuksien että menojen supistumisena. Näistä syistä johtuen kuntien kulutuksen kasvun on arvioitu jäävän kuluvana vuonna vähäiseksi.

Kuntien menot kasvavat 0,9 mrd. mk sen takia, että arvonlisäveron takaisinperinnässä siirryttiin täysimääräiseen takaisinperintään. Vuoden 1997 elokuussa voimaan tullut pienten lasten hoidon tukemista koskeva lainsäädäntöuudistus toteutetaan siten, ettei sillä ole vaikutusta tämän hoitojärjestelmän kokonaiskustannuksiin eikä valtion ja kuntien väliseen kustannusten jakoon. Julkisten rakennusten peruskorjausohjelma lisää merkittävästi kuntien investointeja, joiden määrä kasvanee runsaalla kymmenyksellä edellisvuodesta.

Kuntien rahoitusylijäämän arvioidaan olevan 1 mrd. mk (0,2 % BKT:sta), mikä on 2½ mrd. mk vähemmän kuin vuosi sitten.

Vuonna 1998 kuntien rahoitusasema heikkenee. Verotulojen kasvu hidastuu 2½ prosenttiin; kaikkiaan verotuloja (kunnallisvero, yhteisövero ja kiinteistövero) kertyy runsas

68 mrd. mk, mistä kunnallisveron osuus on 56 mrd. mk, yhteisöveron osuus runsas 9½ mrd. mk ja kiinteistöveron osuus 3 mrd. mk. Kuntien osuus yhteisöveron tuotosta alennettiin 40,0 prosenttiin, mikä pienentää kuntien saamaa yhteisöveroa v. 1998 0,8 mrd. mk. Ansiotulojen perusteella määräytyviä kunnallisveroja lisäävät hieman matkakuluvähennyksen omavastuuosuuden nousu sekä vakuutetun työttömyysvakuutusmaksun alennus, kun vakuutusmaksun perusteella tehtävä vähennys pienenee. Palkansaajien TEL-maksun korotus toisaalta pienentää ansiotuloihin perustuvia kunnallisveroja.

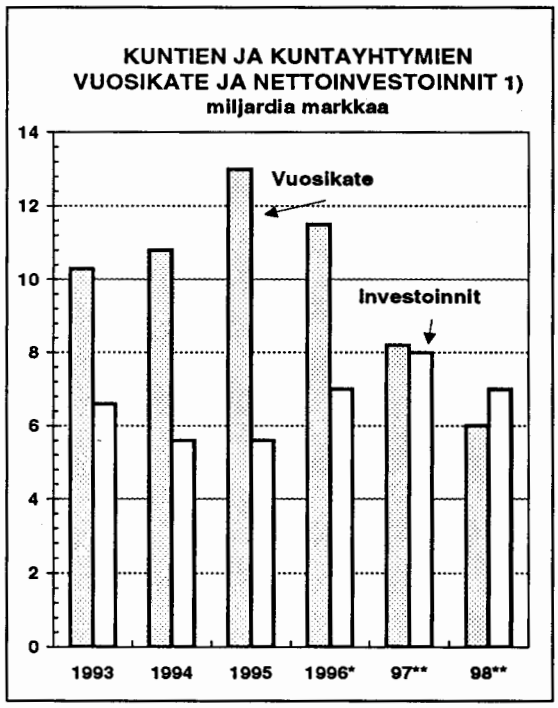
Valtionosuuksia leikataan aiempien päätösten mukaisesti 1,3 mrd. mk, vähennyksestä kohdennetaan sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksiin 57 %, opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuksiin 37 % ja ns. yleiseen valtionosuuteen 6 %. Lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksia vähennetään 0,3 mrd. mk sen takia, että asumistukea korotetaan, minkä on arvioitu pienentävän kuntien toimeentulotukimenoja vastaavasti. Vuoden 1998 valtionosuuksia tarkistetaan kustannustason arvioidulla muutoksella, eli 2,8 prosentilla.

Kuntien rahoitusrakenne on verotulojen kasvun ja valtionsosuuksien supistumisen vuoksi muuttunut olennaisesti viime vuosina. Vuonna 1998 verotulojen osuus kuntien kokonaistuloista nousee 69 prosenttiin, kun niiden osuus v. 1993 oli 50 %.

Kuntien velvollisuus suorittaa opettajien eläkemaksua toteutetaan asteittain vuodesta 1998 lähtien. Kuntien menoja tämä lisää ensi vuonna 0,6 mrd. mk; kuntien nettorahoituskulut jäävät vajaaseen puoleen tästä aiheutuvien valtionosuuksien kasvun takia. Kuntien kulutusmenot lisääntyvät reaalisesti 2 % ja investointimenot kääntyvät lievään laskuun. Investointeja vähentävät mm. kuntien tulorahoituksen pienentyminen sekä kuntien valtionapuhankkeisiin kohdistuvat valtion säästötoimet.

Kuntien talouden arvioidaan ensi vuonna kääntyvän 2 mrd. mk alijäämäiseksi (0,3 % BKT:sta). Kuntien velkasuhde - bruttovelan osuus bruttokansantuotteesta - on 3½ %.

Kuvio 37.

1) Käyttöomaisuusinvestoinnit vähennettynä käyttöomaisuuden myyntituloilla ja pääomatalouden valtionosuuksilla.

Sosiaaliturvarahastot

Kansaneläkelaitos ja työttömyysturvarahastot

Kansaneläkelaitos ja työttömyysturvarahastot maksoivat kotitalouksille v. 1996 etuuksina ja avustuksina yhteensä 68 mrd. mk, mikä oli 2½ mrd. mk vähemmän kuin vuotta aiemmin. Etuudet ja avustukset vähenivät säästötoimien sekä työllisyyden paranemisen vuoksi. Kansaneläkemenoja pienensi kansaneläkkeen pohjaosan tekeminen eläkevähenteiseksi. Kansaneläkkeiden indeksikorotus oli ennätysalhaisen inflaation takia vain 0,3 %. Työttömyysturvaetuuksiin ei v. 1996 tehty indeksikorotuksia lainkaan.

34. Keskimääräiset eläke- ja sosiaalivakuutusmaksut[1)]

	1994	1995	1996	1997**	1998**
Työnantajat					
Kansaneläkevakuutus(2)	3,41	3,39	3,45	3,27	3,25
Sairausvakuutus(2)	1,91	2,05	2,05	1,75	1,75
Työttömyysvakuutus(2), (3)	5,40	4,50	2,90	2,90	2,80
Työeläkevakuutus(4)	15,60	16,60	16,80	16,70	16,85
Kuntien eläkevakuutus	18,90	20,30	21,00	20,80	20,95
Vakuutetut					
Palkansaajat	8,32	8,32	7,70	7,90	7,95
kansaneläkevakuutus	1,55	0,55	0,00	0,00	0,00
sairausvakuutus(5)	1,90	1,90	1,90	1,90	1,90
työttömyysvakuutus	1,87	1,87	1,50	1,50	1,40
työeläkevakuutus	3,00	4,00	4,30	4,50	4,65
Eläkeläiset	**7,45**	**6,45**	**4,90**	**4,90**	**4,90**
kansaneläkevakuutus	2,55	1,55	0,00	0,00	0,00
sairausvakuutus(5)	4,90	4,90	4,90	4,90	4,90

(1) Vuosikeskiarvoina. Työnantajien maksut sekä vakuutettujen työttömyys- ja työeläkemaksut prosentteina palkoista. Vakuutettujen kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksut penniä veroäyriltä.
(2) Eri maksuluokkien palkkasummilla painotettu keskiarvo.
(3) Porrastettu maksu: Vuonna 1994 3 % palkkasumman ensimmäisen miljoonan markan osalta, muuten 6,3 %. Vuonna 1995 2 % palkkasumman ensimmäisen viiden miljoonan markan osalta, muuten 6,1 %. Vuosina 1996-1997 1 % palkkasumman ensimmäisen 5 miljoonan markan osalta, muuten 4 %. Vuonna 1998 0,9 % palkkasumman ensimmäisen 5 miljoonan markan osalta, muuten 3,9 %.
(4) TEL-maksu.
(5) Taulukon maksuprosentti on 80 000 äyriin saakka. Tämän ylittävältä tulon osalta vuosina 1994-1995 palkansaajien maksu oli 3,8 penniä ja eläkeläisten 6,8 penniä äyriltä, vastaavat korotetut maksut olivat v. 1996 palkansaajilla 3,35 penniä ja eläkeläisillä 6,35 penniä äyriltä. Vuosina 1997-1998 maksu 80 000 äyrin ylittävältä tulon osalta on palkansaajilla 2,35 penniä ja eläkeläisillä 5,35 penniä äyriltä.

Vakuutettujen ja työnantajien sosiaalivakuutusmaksut Kansaneläkelaitokselle ja työttömyysturvarahastoille pienenivät v. 1996 lähes 3 mrd. mk. Maksukertymää vähensivät työttömyysvakuutusmaksun alentaminen, kansaneläkevakuutusmaksun poistuminen kokonaan vakuutetuilta sekä sairausvakuutusmaksun porrastuksen lieventäminen.

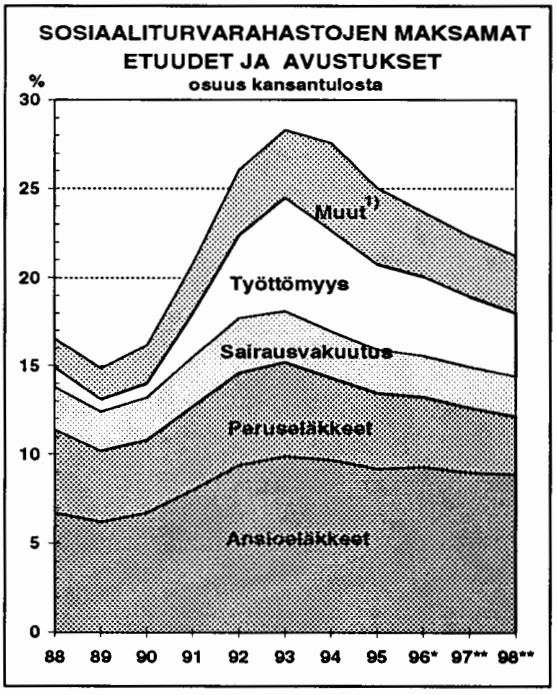
Vuonna 1997 Kansaneläkelaitoksen ja työttömyysturvarahastojen kotitalouksille maksamat etuudet ja avustukset vähenevät parilla prosentilla. Työttömyysturvan menoja pienentää työttömyysasteen alentuminen sekä vuoden alusta voimaan tullut työttömyysturvan kokonaisuudistus. Työttömyyspäivärahan saamisen edellytyksenä oleva työssäoloehto piteni 6 kuukaudesta 10 kuukauteen ja ansiosidonnaisen päivärahan perusteena oleva palkka alettiin laskea siltä ajanjaksolta, jolta työssäoloehto täyttyy. Uusi päiväraha on kuitenkin vähintään 80 % aiemmasta päivärahasta. Ikääntyvien pitkäaikaistyöttömien ns. lisäpäivärahaan oikeuttavaa ikärajaa nostettiin kahdella vuodella 55 vuoteen. Myös työmarkkinatuen saamisen ehtoja tiukennettiin.

Asumistukimenot pienenevät, koska tukiperusteet pidetään ennallaan ja tukitarve pienenee mm. työllisyyden paranemisen vuoksi. Lapsilisämenojen arvioidaan jäävän hieman edellisvuotista pienemmiksi syntyvyyden alentumisen vuoksi. Vuoden 1997 elokuun alusta tuli voimaan uusi laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta. Kotihoidon tuen saamisen ehtona on edelleen, että perheessä on alle kolmevuotias lapsi ja että lasta ei hoideta kunnallisessa päivähoidossa. Yksityisen hoidon tukea maksetaan alle kouluikäisistä lapsista hoidon tuottajalle.

Sosiaalivakuutusmaksutulot supistuvat parilla prosentilla. Kansaeläkelaitoksen maksutulokertymää pienentävät vakuutetun sairausvakuutusmaksun porrastuksen lievennys ja kuntien sosiaaliturvamaksuprosenttien alentaminen yhteensä 2,05 prosenttiyksikköä. Sosiaaliturvarahastojen (pl. työeläkelaitokset) talous on v. 1997 tasapainossa.

Vuonna 1998 Kansaneläkelaitoksen ja työttömyysturvarahastojen kotitalouksille maksamien etuuksien ja avustusten arvioidaan supistuvan ½ mrd. mk noin 66 mrd. markkaan. Kansaneläke- ja työttömyysturvamenot jatkavat supistumistaan. Kansaneläkemenoja pienentävät yhä työeläkkeiden tason nousu ja kansaneläkkeen pohjaosan asteittainen poistuminen henkilöiltä, jotka

Kuvio 38.

1) Hallinnolliset muutokset korjattu nykyiselle perustalle.

eivät ennen kansaneläkeuudistusta (1.1.1996) olleet oikeutettuja saamaan kansaneläkkeen lisäosaa. Kansaneläkkeiden indeksikorotukseksi on arvioitu 1,3 %, myös työttömyysturvan peruspäivärahaa nostetaan elinkustannusten muutosta vastaavasti. Kasvavia tulonsiirtoja ovat sairausvakuutuskorvaukset, koska niiden perusteena olevat palkat nousevat. Myös lasten kotihoidon tuen ja asumistuen arvioidaan lisääntyvän.

Sekä työnantajien että palkansaajien työttömyysvakuutusmaksuprosentteja alennetaan 0,1 prosenttiyksikköä. Muut maksuperusteet on pidetty ennallaan. Kansaneläkelaitoksen ja työttömyysturvarahastojen maksutulojen arvioidaan kasvavan 1 mrd. mk. Kun samanaikaisesti etuusmenot supistuvat, valtion rahoitus järjestelmiin pienenee.

Työeläkelaitokset

Työeläkelaitosten maksamat etuudet lisääntyivät 7 % v. 1996. Työeläkkeiden indeksikorotus kasvatti eläkemenoja 2 prosentilla. Runsas 2 prosenttiyksikköä eläkemenojen kasvusta johtui Kuntien eläkevakuutuksen maksamasta noin 1 mrd. markan kertakorvauksesta kuntien luottamushenkilöille. Loppuosa - noin 3 prosenttiyksikköä - etuuksien kasvusta aiheutui eläkeläisten määrän lisäyksestä sekä työeläkejärjestelmän asteittaisesta voimaantulosta johtuvasta etuuksien tason noususta.

Työeläkelaitosten maksutulot kasvoivat viime vuonna 9 %; maksutuloja lisäsi TEL-maksuperusteen korotus 0,5 prosenttiyksiköllä ja palkkasumman kasvu. Eläkerahastojen sijoitustulojen kasvua hidasti korkojen lasku. TEL-rahastojen minimituottovaatimusta alennettiin 0,5 prosenttiyksikköä 6,0 prosenttiin 1.4.1996 alkaen. Edellisvuosien tapaan työeläkelaitosten uudet sijoitukset suuntautuivat pääosin valtion velkakirjoihin. Työeläkerahastojen pääoma oli vuoden 1996 lopussa 219 mrd. mk, mistä noin 40 % oli sijoitettuna valtion velkakirjoihin. Työeläkelaitosten rahoitusylijäämä oli 20,3 mrd. mk (3,5 % BKT:sta).

Vuoden 1996 alussa vanhuuseläkkeiden indeksitarkistuksissa siirryttiin indeksiin, jossa ansiotasoindeksin paino pudotettiin 20 prosenttiin ja kuluttajahintaindeksin paino nostettiin 80 prosenttiin. Lisäksi työkyvyttömyyseläkkeiden ns. tulevan ajan oikeutta supistettiin ja eläkepalkan laskennassa siirryttiin asteittain käyttämään työsuhteen kymmenen viimeisen vuoden ansioita aiemman neljän vuoden asemasta.

Vuonna 1997 työeläkelaitosten maksamat etuudet lisääntyvät 2½ %, keskimääräinen indeksikorotus on 1,3 %. Työeläkemenojen "rakennekorjattu pohjakasvu" on 5 %; rakennekorjauksessa on otettu huomioon v. 1996 kuntien luottamushenkilöille maksetun 1 mrd. markan kertakorvauksen vaikutus vuoden 1997 kasvuun. Työeläkettä saavien lukumäärän arvioidaan lisääntyvän 1½ %. Vanhuus- ja työttömyyseläkeläisten lukumäärä kasvaa, kun taas yksilöllisen varhaiseläkkeen saajien määrä vähenee. Työeläkelaitosten maksamat etuudet nousevat 44½ mrd. markkaan.

Työeläkelaitosten maksutulot lisääntyvät 6 %; vakuutusmaksuja kertyy kaikkiaan 45 mrd. mk. Sijoitustuloja rahastoille arvioidaan kertyvän 14½ mrd. mk. Sijoitustulojen kasvua hidastaa TEL-rahastojen tuottovaatimuksen alentaminen 0,5 prosenttiyksikköä 5,5 prosenttiin 1.1.1997 alkaen. Työeläkelaitosten saamat tulonsiirrot valtiolta ja

työttömyysturvajärjestelmältä ovat yhteensä 6½ mrd. mk. Valtio osallistuu mm. yrittäjien, maatalousyrittäjien ja merimiesten ansioeläkkeiden rahoitukseen. Työttömyysturvajärjestelmä puolestaan rahoittaa työeläkelisän eli työttömyysaikana karttuvan eläkeoikeuden.

Vuonna 1997 työeläkelaitosten rahoitusylijäämän arvioidaan olevan 20½ mrd. mk (3,4 % BKT:sta). Työeläkeyhtiöiden toimintapääomien vahvistaminen tekee mahdolliseksi mm. riskipitoisten osakesijoitusten lisäämisen. Rahastojen varoista osakkeisiin on viime vuosina ollut sijoitettuna vain 7 %. Vaikka sijoitukset koti- ja ulkomaisiin osakkeisiin lisääntyvätkin merkittävästi, eniten varoja sijoitetaan yhä valtion velkakirjoihin; työeläkelaitosten hallussa olevan valtion velkakirjakannan arvioidaan kasvavan 12 mrd. mk. Työeläkelaitosten sijoitukset valtion ja kuntien velkakirjoihin ovat vuoden lopussa 99 mrd. mk (16,4 % BKT:sta).

35. Sosiaaliturvarahastojen talous[1)]

	1994	1995	1996*	1997**	1998**
	miljoonaa markkaa				
Omaisuus- ja yrittäjätulot	12 450	13 907	14 668	14 635	16 010
Sosiaali- ja eläkevakuutusmaksut	75 144	75 920	76 644	78 050	82 155
siitä työnantajien	48 977	51 899	53 207	54 250	57 230
vakuutettujen	26 167	24 021	23 437	23 800	24 925
Tulonsiirrot julkisyhteisöiltä(2)	49 245	49 309	46 376	44 950	43 550
Muut tulot(3)	641	531	510	690	525
Tulot	137 480	139 667	138 198	138 325	142 240
Kulutusmenot	3 151	3 182	3 266	3 350	3 470
Sosiaali- ja eläkevakuutusetuudet	82 204	82 262	84 891	85 120	86 860
Sosiaaliavustukset ja muut tulonsiirrot	27 366	28 076	25 784	25 725	26 090
Tulonsiirrot julkisyhteisöille	4 101	3 926	3 742	3 470	2 770
Muut menot	383	930	957	1 025	1 045
Menot	117 205	118 376	118 640	118 690	120 235
Säästö	20 275	21 291	19 558	19 635	22 005
Poistot ja pääomansiirrot, netto	250	279	799	450	450
Pääoman bruttomuodostus	772	144	3	290	340
Rahoitusylijäämä (nettoluotonanto)(+)	19 753	21 426	20 354	19 795	22 115

(1) Kansantalouden tilinpidon mukaan, ml. yksityisen ja kuntasektorin lakisääteinen työeläkevakuutus.
(2) Valtion rahoitus kansaneläkkeisiin, sairausvakuutukseen, työttömyysturvaan, lapsilisiin, äitiysavustuksiin, yleiseen asumistukeen, opintotukiin ja sotilasavustuksiin sekä MEL-, MYEL- ja YEL- eläkkeisiin; kuntien rahoitus kansaneläkkeiden lisäosiin, eläkeläisten asumistukeen ja lasten kotihoidon tukeen; työttömyyskassojen keskuskassan kautta välittyvä työttömien eläketurvan rahoitus.
(3) Laskennalliset sosiaalivakuutusmaksut, vapaaehtoiset sosiaalivakuutusmaksut sekä muut tulonsiirrot yksityiseltä sektorilta.

Vuonna 1998 työeläkemenot lisääntyvät 5½ %, keskimääräinen indeksikorotus on 1,8 %. Työttömyyseläkeläisten määrän kasvun arvioidaan nopeutuvan selvästi edellisvuodesta, kun aiempaa suurempi osa pitkäaikaistyöttömistä siirtyy työttömyyseläkkeelle. TEL-maksun on oletettu nousevan 0,3 prosenttiyksikköä; korotus jakautuu puoliksi työnantajien ja palkansaajien kesken. Ensi vuoden alusta myös lyhyet työsuhteet (alle 1 kuukautta) tulevat työeläkejärjestelmän piiriin.

Sijoitustuottoja koskeva arvio perustuu oletukseen, että rahastojen minimituottovaatimus pysyy 5,5 prosentissa. Työeläkelaitosten saamaa työeläkelisän muodossa tapahtuvaa tulonsiirtoa työttömyysturvajärjestelmältä pienentää 0,7 mrd. mk se, että työttömyysajalta karttuvaa eläkeoikeutta kavennettiin viidenneksellä. Työeläkelisä rahoitetaan osalla työttömyysvakuutusmaksua, jonka työttömyyskassojen keskuskassa siirtää työeläkejärjestelmälle.

Vuonna 1998 työeläkelaitosten rahoitusylijäämä on 21½ mrd. mk (3,4 % BKT:sta) ja rahastojen pääoma nousee 261 mrd. markkaan (40,7 % BKT:sta).

Julkisyhteisöt

Julkisyhteisöjen nettoluotonotto (rahoitusalijäämä) v. 1996 oli 3,2 % suhteessa kansantuotteeseen. EU:n tilinpitosuositusten mukainen ns. EMU-alijäämä oli hieman pienempi eli 3,1 %. Julkisyhteisöjen EMU-velka oli 58,0 % bruttokansantuotteeseen suhteutettuna. Alijäämä supistui 2 prosenttiyksikköä edellisestä vuodesta, velkasuhde pysyi melkein ennallaan. Veroaste nousi 2 prosenttiyksikköä edellisvuotiselta eräiden poikkeustekijöiden alentamalta tasolta.

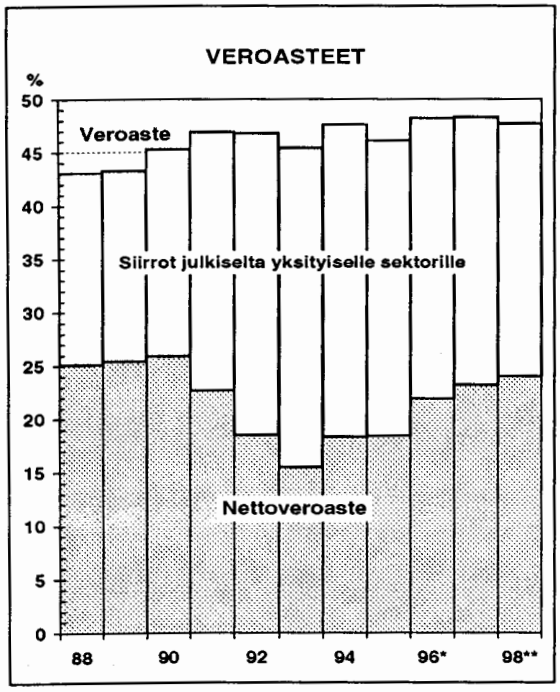
Vuonna 1997 nettoluotonoton arvioidaan alenevan 1½ prosenttiin. Julkisen EMU-velan arvioidaan kohoavan v. 1997 noin 59 prosenttiin suhteessa kansantuotteeseen. Julkisyhteisöjen verotulojen kasvu hidastuu edellisvuotisesta, jolloin kasvua nopeuttivat eräät poikkeustekijät. Kasvua hidastavat lisäksi sekä valtion että kuntien tuloverotuksen keventäminen. Yhteisöverotuksen tuoton odotetaan kuitenkin edelleen selvästi nousevan, ja välittömien verojen tuoton arvioidaan kasvavan yli 7 %. Välillisten verojen tuotto kasvaa arviolta 6 % eli suunnilleen kotimaisen kysynnän kasvun vauhtia. Veroaste, 48½ %, pysyy tänä vuonna lähes samana kuin viime vuonna. Julkisyhteisöjen tulot yhteensä kasvavat yli 5 %. Julkisyhteisöjen menojen kasvu hidastuu sekä säästötoimien että suotuisan suhdannekehityksen ansiosta. Kokonaismenojen kasvu jäänee alle 2 prosenttiin. Julkisen kulutuksen kasvu jää vähäiseksi. Kasvua pienentää jossain määrin ammattikoulutuksen rahoitusjärjestelmän uudistaminen. Uudistus näkyy erityisesti kuntien koulumenojen vähentymisenä, mutta yksityiseen sektoriin luettavien koulujen menot kasvavat lähes vastaavasti. Julkiset investoinnit kasvavat edelleen peruskorjaustöiden lisääntymisen vuoksi.

Vuonna 1998 julkisyhteisöjen tulojen kasvu hidastuu noin 4 prosenttiin. Välittömien verojen tuoton kasvu jäänee alle kolmeen pro-

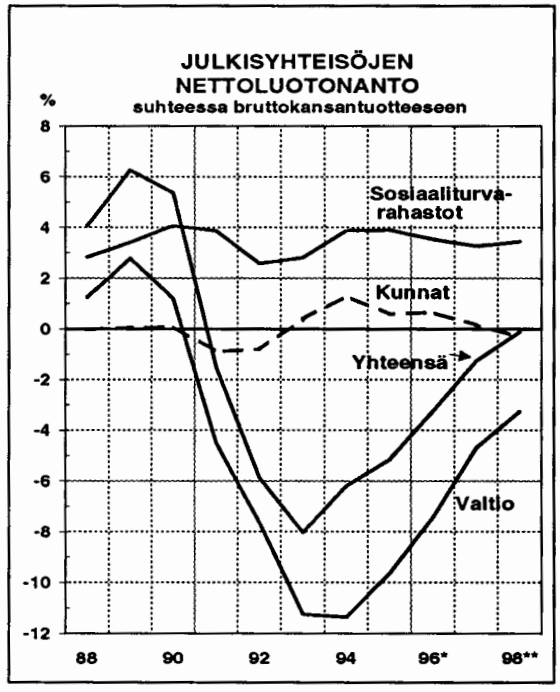
senttiin. Välillisten verojen kertymän kasvu pysyttelee suunnilleen kotimaisen kysynnän kasvun suuruisena. Veroaste laskee ½ prosenttiyksikköä lähinnä välittömien verojen kasvun hitauden vuoksi. Julkisyhteisöjen menojen arvioidaan kasvavan v. 1998 nimellisesti vajaa 2 % eli saman verran kuin v. 1997. Julkisten menojen suhde bruttokansantuotteeseen alentuu alle 55 prosenttiin, kun menojen suhde korkeimmillaan oli 61 %. Julkinen kulutus lisääntyy v. 1998 vain vähän ja investoinnit supistuvat valtion sekä kuntien rakennushankkeiden lykkäämisen vuoksi. Julkisyhteisöjen rahoitusalijäämä näyttäisi poistuvan v. 1998. Julkisyhteisöjen EMU-velka suhteessa kokonaistuotantoon alenee arviolta 57½ prosenttiin.

Julkisyhteisöjen talous muuttui v. 1995 kysyntää rajoittavaksi, kun talous oli vahvassa kasvussa ja säästötoimet alkoivat vaikuttaa merkittävästi. Vuosina 1996 ja 1997 kiristävä vaikutus edelleen lisääntyi, kun julkinen talous vahvistui. Näinä vuosina kiristävä vaikutus oli lisäksi suurimmaksi osaksi päätösperäistä, sillä työttömyyden aleneminen oli verrattain hidasta, ja menojen säästöt toisaalta suuria. Vuonna 1998 julkinen sektori hillitsee edelleen kysyntää, mutta selvästi vähemmän kuin parina edeltävänä vuonna. Tällaisiin pelkistettyihin johtopäätöksiin tullaan tarkastelemalla suhteellisen rahoitusjäämän (rahoitusjäämä/BKT) muutoksia peräkkäisinä vuosina. Julkisen talouden vajeiden määrätietoinen supistaminen on ollut keskeinen osa talouspolitiikan strategiaa, joka on lisäksi pyrkinyt mataliin korkoihin. Näissä keskeisissä tavoitteissa on myös onnistuttu, ja yksityisen sektorin kasvu on korvannut supistuvia julkisia menoja.

Kuvio 39.

Kuvio 40.

36. Julkisyhteisöjen talous

	1994	1995	1996*	1997**	1998**
	prosenttia bruttokansantuotteesta				
Omaisuus- ja yrittäjätulot	4,6	4,9	4,7	4,7	4,3
korot	3,9	4,2	4,0	3,9	3,5
Välittömät verot	17,2	17,2	19,1	19,5	18,9
Välilliset verot, pakolliset maksut ja sakot	15,1	14,3	14,8	14,9	15,0
Sosiaalivakuutusmaksut	16,0	15,0	14,4	13,9	13,9
työnantajat	10,7	10,3	10,1	9,7	9,8
vakuutetut	5,3	4,6	4,3	4,2	4,1
Muut tulot	0,4	1,3	1,2	1,2	1,0
Tulot	53,3	52,7	54,1	54,2	53,1
Kulutusmenot	22,4	21,8	21,9	21,1	20,7
Tukipalkkiot	3,1	3,3	2,9	2,5	2,3
Sosiaalivakuutusetuudet	18,5	17,3	17,1	16,3	15,7
Sosiaaliavustukset	6,6	6,2	5,6	5,3	5,0
Muut tulonsiirrot	2,0	2,6	2,6	2,9	2,7
ulkomaille	0,4	1,1	1,2	1,2	1,2
Korot	5,1	5,4	5,8	5,8	5,6
Menot	57,8	56,6	55,9	53,9	52,0
Säästö	-4,5	-3,8	-1,8	0,2	1,1
Poistot ja pääomansiirrot, netto	1,3	1,5	1,2	1,3	1,3
Pääoman bruttomuodostus (1)	3,0	2,8	2,7	2,8	2,5
Rahoitusylijäämä (netto-luotonanto) (+)	-6,2	-5,2	-3,2	-1,3	-0,1
Menot (2)	60,9	59,4	58,9	56,9	54,8

(1) Ilman yleisöä palvelevien julkisten liikelaitosten pääoman bruttomuodostusta.
Ml. maanostot ja varastojen muutos.
(2) Ml. pääoman bruttomuodostus ja pääomansiirrot, netto.

37. Julkinen kulutus, investoinnit ja tulonsiirrot yksityiselle sektorille

	Kulutus		Investoinnit		Tulonsiirrot(1)	Yhteensä
	valtio	kunnat	valtio	kunnat		
	määrän muutos, prosenttia					
1993	-6,0	-5,2	-13,8	-22,4	1,8	-2,4
1994	2,7	-1,7	3,7	-4,2	2,3	1,2
1995	-1,0	3,5	-7,5	7,5	3,8	2,6
1996*	1,5	3,1	3,7	9,4	0,0	1,3
1997**	0,5	1,0	0,0	11,0	0,0	0,5
1998**	0,0	2,0	-6,0	-6,5	0,0	0,0

(1) Deflatoitu kuluttajahintaindeksillä.

EMU-velka ja alijäämä

Julkinen velka tilastoidaan alasektoreittain bruttomääräisesti. Julkisyhteisöihin kuuluvat valtio, kunnat, työeläkelaitokset ja muut sosiaaliturvarahastot. Valtiosektoriin luetaan budjettitalouden ohella budjetin ulkopuoliset rahastot, näiden sisäiset velkasuhteet sulautetaan (esimerkiksi budjettitalouden 12 mrd. markan velka valtion eläkerahastolle ei sisälly valtiosektorin bruttovelkaan). Valtio- ja kuntasektoreihin ei lueta valtion ja kuntien liikelaitoksia. Sosiaaliturvarahastoihin luetaan julkisen vallan säätämää sosiaaliturvaa hoitavat yksiköt. Näitä yksikköjä ovat Kansaneläkelaitos ja työttömyyskassat, työeläkevakuutusta hoitavat yhtiöt, eläkesäätiöt, eläkekassat ja julkiset laitokset. Valuuttavelan markka-arvo tilastoidaan Suomessa ns. valuutanvaihtosopimusten jälkeen.

Julkisyhteisöjen sulautettu bruttovelka eli EMU-velka on Euroopan unionin tilinpitosuositusten mukainen. EMU-velassa sulautetaan kaikki julkisen sektorin sisäiset velkasuhteet. EMU-velkaan sisällytetään myös muun muassa valtion metallirahavastuu ja kansainvälisille järjestöille annetut jäsenosuutta vastaavat velkakirjat. Valuuttavelat tilastoidaan ennen valuutanvaihtosopimuksia.

Julkinen bruttovelka vuoden 1996 lopussa:		**419 mrd. mk**
valtiontalouden velka	395,5 mrd. mk	
kuntien talousarviolainat	23,1 mrd. mk	
* miinus työeläkelaitosten sijoitukset valtion ja kuntien velkapapereihin:		86 mrd. mk
* muut korjauserät, netto:		2 mrd. mk
= EMU-velka:		**335 mrd. mk**

Julkinen velka ja alijäämä liittyvät loogisesti toisiinsa:

Alijäämä = tulot - tulonsiirrot - kulutus - investoinnit

Bruttovelan kasvu = alijäämä + finanssisijoitusten kasvu

38. Finanssipolitiikan kysyntäsysäys

	1994	1995	1996*	1997**	1998**
	prosenttia kansantuotteesta				
Julkisyhteisöt	-1,8	-1,0	-1,9	-2,0	-1,1
valtio	0,1	-1,7	-2,2	-2,7	-1,4
kunnat	-0,9	0,7	0,0	0,5	0,5
työeläkelaitokset	0,3	-0,4	-0,2	0,1	0,0
muut sosiaaliturvarahastot	-1,4	0,3	0,5	0,2	-0,2
Veronpalautusoikaistu					
Julkisyhteisöt	0,2	-2,2	-0,7	-2,0	-1,1
valtio	1,7	-2,4	-1,6	-2,7	-1,4
kunnat	-0,5	0,4	0,4	0,5	0,5
työeläkelaitokset	0,3	-0,4	0,1	-0,2	0,0
muut sosiaaliturvarahastot	-1,3	0,2	0,4	0,2	-0,2

Kysyntäsysäykset on laskettu nettoluotonannon muutoksista. Negatiivinen luku merkitsee rahoitusylijäämän suhteellista kasvua tai -alijäämän supistumista; kysyntävaikutus on tällöin kiristävä edelliseen vuoteen verrattuna.

Valtiontalous ja talousarvioesitys vuodelle 1998

Vuonna 1997 valtiontalouden verotulojen arvioidaan kasvavan 6½ % eli prosenttiyksikön kansantuotteen arvon kasvua nopeammin. Kun muut tulot supistuvat, valtiontalouden kassatulojen kasvu ilman lainanottoa jää ½ prosenttiin. Valtiontalouden kassamenot supistuvat nimellisesti 6 % ja ovat 197,8 mrd. mk. Supistumisesta lähes puolet aiheutuu kuitenkin eräiden korkotulojen ja emissiovoittojen nettouttamisesta, mikä alentaa sekä tulojen että korkokulujen tasoa. Vuoteen 1997 kohdistuvien menosäästöjen arvioidaan vähentävän menoja noin neljällä prosentilla edelliseen vuoteen verrattuna. Säästöt kohdistuvat pääasiassa siirtomenoihin, jotka vähenevät selvästi. Niitä vähentää lisäksi työttömyyden ja työllisyysmenojen supistuminen. Kulutusmenot eivät juuri kasva ja investointien kasvu jää pieneksi. Valtiontalouden nettorahoitustarve supistuu selvästi edellisestä vuodesta ja on 23 mrd. mk eli 4 % suhteessa kansantuotteeseen. Valtiontalouden velka kohoaa yli 70 prosenttiin kokonaistuotannosta (liitetaulu 26). Velkaantumisen noususta 1½ prosenttiyksikköä aiheutuu valuuttakurssimuutoksista, jotka nostavat valuuttavelan markka-arvoa.

Vuoden 1998 talousarvioesityksessä jatketaan hallitusohjelmassa omaksuttua finanssipoliittista linjaa, joka tähtää valtiontalouden alijäämän kestävään supistamiseen ja velkasuhteen kääntämiseen laskuun.

Vuonna 1998 budjettitalouden tulot ilman lainanottoa lisääntyvät kuluvan vuoden varsinaisesta talousarviosta ensi vuoden talousarvioesityksen mukaan vajaa 6 % ja ovat

171,4 mrd. mk. Kuluvan vuoden budjettitalouden arvioituihin kassatuloihin verrattuna kasvua on 2½ %. Lopullinen verotus valmistuu ja veronpalautukset maksetaan ajallaan vuoden 1998 lopulla. Tuloverokertymää vähentää 2 prosentin suuruinen inflaatiotarkistus. Matkakuluvähennyksen omavastuuosuus korotetaan 2 500 markasta 3 000 markkaan ja kehitysalueiden verohuojennuksia jatketaan, mutta soveltamisala rajataan pk-sektoriin. Tuloverokertymää vähentävät kotitaloustyön väliaikaisesta verotuesta annetun lain vaikutukset (ns. "piikavähennys"). Vuonna 1998 veronsaajien välisiä jakosuhteita muutetaan siten, että valtion verokertymä kasvaa 0,8 mrd. mk. Nämä perustemuutokset eivät nettomääräisesti vaikuta juuri lainkaan tuloverokertymään.

Arvonlisäverotuksessa elintarvikkeiden verokanta on 17 % myös v. 1998. Kaksi alinta verokantaa yhdistetään uudeksi 8 prosentin verokannaksi. Tämä vähentää verokertymää 100 milj. mk. Vuonna 1998 ohjataan arvonlisäverokertymästä 2,4 mrd. mk suoraan Kansaneläkelaitokselle kuten kuluvanakin vuonna. Viinien ja välituotteiden alkoholijuomaverotasoa alennetaan 17 %, mikä vähentää verokertymää 80 milj. mk. Energiaverotuksen perusrakenne säilytetään. Maakaasun 50 prosentin veronalennus tulee pysyväksi ja puulla sekä puupohjaisilla polttoaineilla tuotetulle sähkölle myönnetään sähköveron palautus. Nämä kompensoidaan nostamalla yleistä energiaverotasoa ja teollisuuden puupohjaisista polttoaineista saama sähköveron palautus kompensoidaan nostamalla teollisuuden sähköveroa. Liikennepolttonesteiden veroa korotetaan ensi vuonna 20 pennillä moottoribensiinilitralta ja 15 pennillä dieselöljylitralta. Muutosten arvioidaan lisäävän polttoaineveron tuottoa 670 milj. mk. Vuodeksi 1998 esitetyt veroperuste- ja jako-osuusmuutokset lisäävät, välilliset arvonlisäverovaikutukset mukaan lukien, budjettitalouden kassatuloja nettomääräisesti 0,6 mrd. mk. Tuloihin sisältyy 6,5 mrd. mk siirtoa valtion eläkerahastosta.

Valtiontalouden tasapainottumisen varmistamiseksi talousarvioesitykseen on otettu uusia säästöjä ja menolykkäyksiä yhteensä 2 mrd. mk. Yhdessä aiempien päätösten ja niiden heijastusvaikutusten kanssa säästöt kohoavat 23 mrd. markkaan, mikä vastaa suuruusluokaltaan 3½ prosenttia suhteutettuna kansantuotteeseen. Vuoden 1998 talousarvioesityksen uudet säästöt kohdistuvat mm. valtion rakennushankkeisiin, rakennusavustuksiin sekä toimintamenoihin ja muihin harkinnanvaraisiin määrärahoihin. Yksittäiset säästöt ovat verrattain pieniä, ja ne koskevat lähes kaikkia hallinnonaloja.

Talousarvioesityksen loppusumma, 186,9 mrd. mk alittaa vuoden 1997 helmikuussa annetun menokehyksen yli 4 mrd. markalla. Neljännes tästä aiheutuu korkokulujen alentumisesta emissiovoittojen takia, ja loput uusista säästöistä ja menojen lykkäyksistä. Talousarvioesityksen menot ovat nimellisesti ½ % pienemmät kuin vuoden 1997 arvioidut kassamenot, reaalisesti menot supistuvat 2½ %. Valtion kulutusmenot kasvavat nimellisesti hieman. Valtion henkilöstön määrä kääntyy kasvuun, mikä johtuu siitä, että tukityöllistettyjen hoitamia tehtäviä vakinaistetaan. Vuonna 1998 vakinaistettava määrä vastaa 1 500 työvuotta. Palkkausmenot kokonaisuudessaan eivät tästä syystä kasva, sillä palkkaperusteinen työllistämistuki vastaavasti vähenee. Valtion reaali-investoinnit vähenevät, kun mm. talonrakennustöitä siirretään myöhemmäksi. Siirtomenot yhteensä vähenevät pari prosenttia.

39. Budjettitalouden ja valtiontalouden tasapaino

	1994	1995	1996	1997**	1998 TAE
	miljoonaa markkaa				
BUDJETTITALOUS					
Tulot ilman rahoitustaloustoimia	128 163	143 076	161 975	165 650	170 871
Menot ilman rahoitustaloustoimia	183 117	194 965	196 261	186 360	186 124
Tuloylijäämä (+)	**-54 954**	**-51 889**	**-34 286**	**-20 710**	**-15 253**
Finanssisijoitukset, netto (-)	-8 557	-9 041	-5 460	- 405	- 185
Nettorahoitustarve (-)	**-63 510**	**-60 931**	**-39 747**	**-21 115**	**-15 438**
RAHASTOTALOUS					
Tulot ilman rahoitustaloustoimia	12 525	13 739	14 827	12 765	13 505
Menot ilman rahoitustaloustoimia	11 847	11 935	13 507	12 370	12 983
Tuloylijäämä (+)	**678**	**1 805**	**1 320**	**395**	**522**
Finanssisijoitukset, netto (-)	-2 024	200	1 598	-2 225	270
Nettorahoitustarve (-)	**-1 347**	**2 005**	**2 918**	**-1 830**	**792**
VALTIONTALOUS(1)					
Tulot ilman rahoitustaloustoimia	128 596	144 550	164 024	166 960	172 005
Menot ilman rahoitustaloustoimia	182 873	194 635	196 990	187 275	186 736
Tuloylijäämä (+)	**-54 277**	**-50 085**	**-32 966**	**-20 315**	**-14 731**
Finanssisijoitukset, netto (-)	-10 580	-8 842	-3 862	-2 630	85
Nettorahoitustarve (-)	**-64 857**	**-58 926**	**-36 829**	**-22 945**	**-14 646**

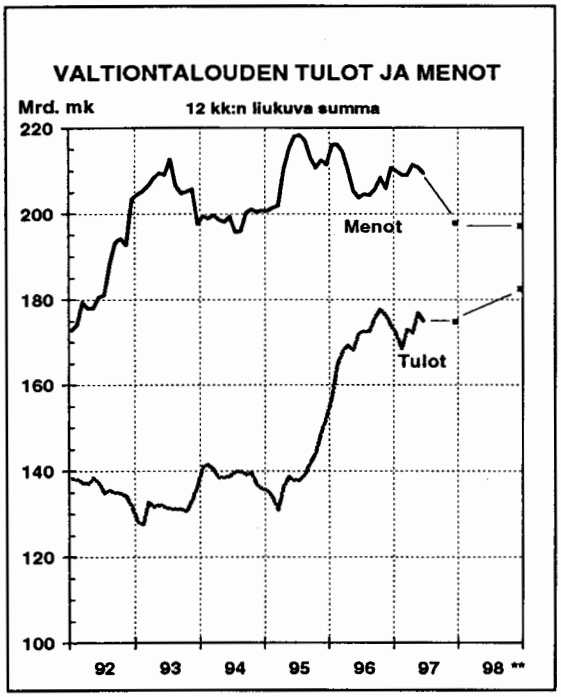
(1) Budjettitalouden ja rahastojen tuloja (ja vastaavasti menoja) ei voida sellaisinaan laskea yhteen keskinäisten siirtojen vuoksi.

Kuntien valtionosuuksia vähentää aiemmin päätetty 1,3 mrd. markan leikkaus sekä asumistuen ja toimeentulotuen uudistuksiin liittynyt rahoitusjärjestely, vähennys 0,3 mrd. mk. Lisäksi eräitä kuntien valtionosuuksien loppueriä lykätään maksettavaksi myöhemmin. Elinkeinotuet supistuvat hieman. Tulonsiirrot kotitalouksille ja voittoa tavoittelemattomille yhteisöille vähenevät 2½ %. Välittömät työttömyysturvamenot, ansioturvan valtionosuudet, peruspäiväraha ja työmarkkinatuki yhteensä, pienenevät noin miljardilla markalla työttömyyden alentumisen ja säästöjen vuoksi. Valtion rahoittamaa asumistukea korotetaan siten, että valtion menot lisääntyvät 300 milj. markalla v. 1998. Sairausvakuutuslakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että valtion osuudesta sairaus- ja vanhempainpäivärahaan luovutaan vuodelta 1998, valtion menovähennys on tästä syystä 750 milj. mk. Valtion osuudet sairausvakuutus- ja kansaneläkemenoihin yhteensä kasvavat lievästi. Valtion nettokorkomenot kasvavat 8 %, kun korkokuluja vähentävien emissiovoittojen arvioidaan supistuvan.

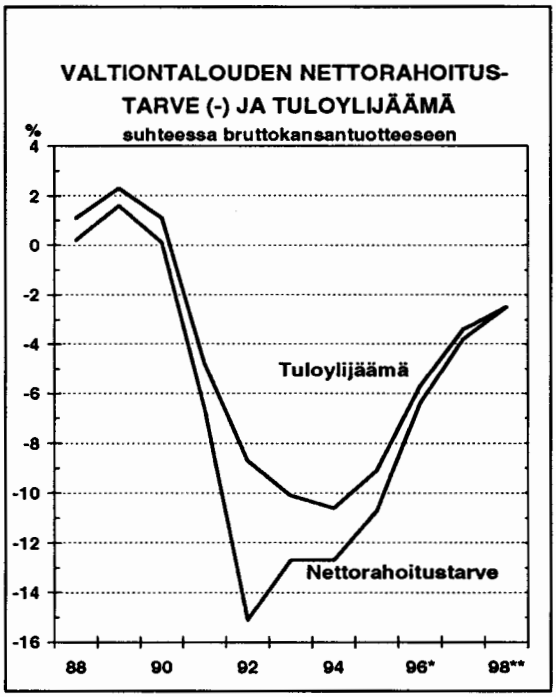
Talousarvioesityksen lainanottotarve v. 1998 on 15,4 mrd. mk. Tämän mukaan valtiontalouden velka kasvaisi vuoden 1998 loppuun mennessä yli 440 mrd. markkaan eli 69 prosenttiin suhteessa kokonaistuo-

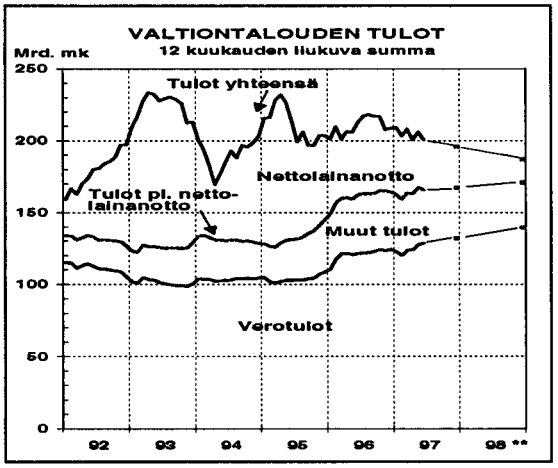
tantoon. Velkasuhde alenisi siten 1½ prosenttiyksikköä vuodesta 1997. Budjetin ulkopuolisten valtion rahastojen arvioidaan olevan v. 1998 vajaan miljardin markan verran ylijäämäisiä. Koko valtiontalouden nettorahoitustarve olisi siten 14½ mrd. mk.

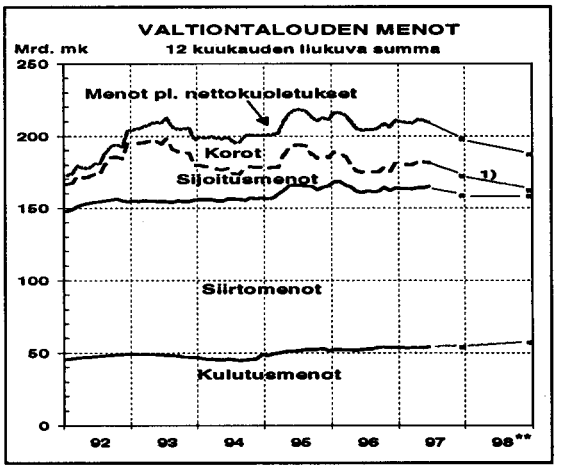
Kuvio 41.

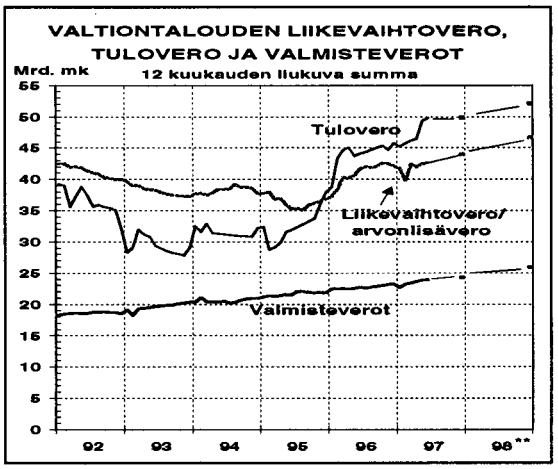

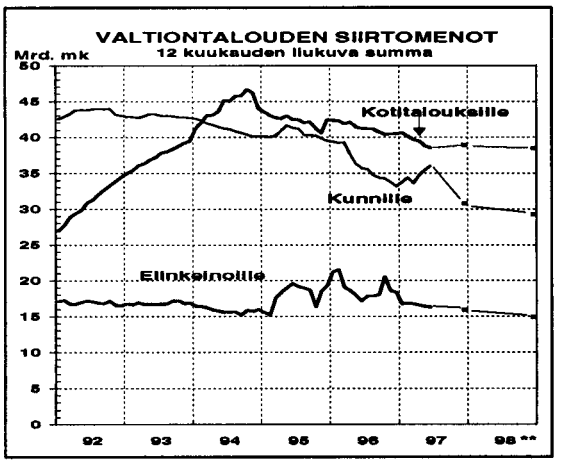
Kuvio 42.

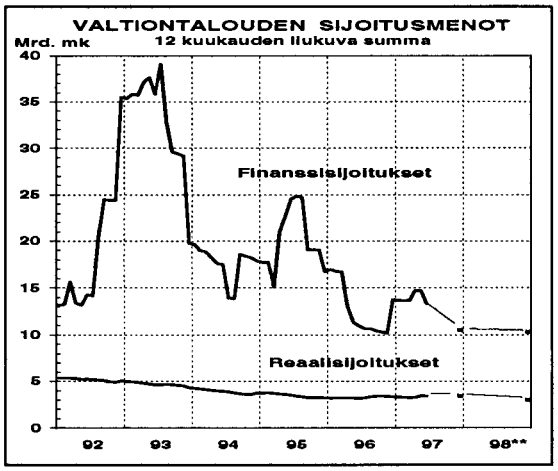

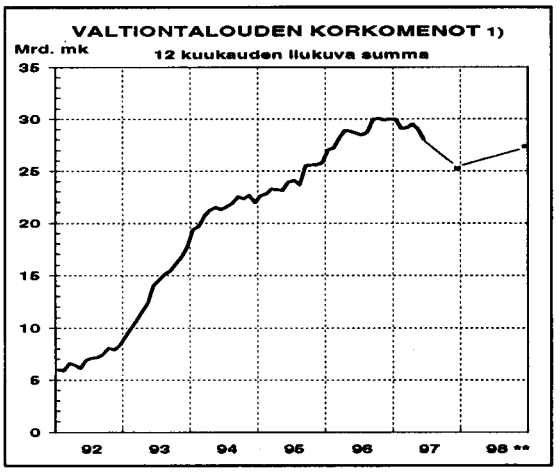

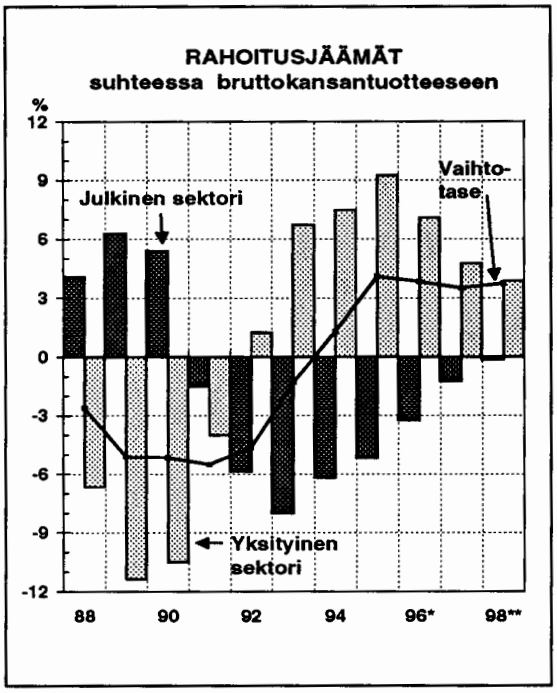

1) Vuodesta 1997 alkaen nettokorkomenot.

11 Rahoitustasapaino ja rahoitusmarkkinat

Vaihtotase muuttui ylijäämäiseksi jo v. 1994 ja huolimatta investointien vähittäisestä elpymisestä kansantalouden säästäminen on sen jälkeen pysynyt selvästi investointeja suurempana. Säästämisylijäämä pysyy suurena myös vuosina 1997-1998. Vaikka yksityisen sektorin rahoitusylijäämä hieman supistuu, niin tämän korvaa julkisen sektorin alijäämäisyyden pienentyminen. Vaihtotaseen ylijäämäisyydestä huolimatta Suomen ulkomaisen nettovelan markka-arvoa ovat kasvattaneet ulkomaiset sijoitukset Suomeen ja pörssikurssien vahva nousu, heinäkuussa HEX-indeksi oli 71 % korkeampi kuin vuotta aiemmin. Suomalaiset yritykset ovat silti supistaneet olennaisesti valuuttavelkaansa ja myös valtion ulkomaan rahan määräisen velan kasvu on pysähtynyt, tässä suhteessa Suomen ulkomainen velkaantuneisuus on saatu hallintaan.

Kuvio 43.

Kansainvälisiä rahoitusmarkkinoita ovat leimanneet matalat korot Euroopassa ja Japanissa, tätä selvästi korkeammat korot Yhdysvalloissa sekä eurooppalaisten valuuttojen heikentyminen suhteessa dollariin. Dollarin markkakurssi kohosi elokuun alussa tasolle 5,60 eli 20 % yli vuoden 1996 lopun tason. Yhdysvaltojen talouden vahva kasvu on hidastumassa kapasiteettirajoitusten takia, jotka edellyttävät suhteellisen korkeita korkoja ylikuumenemisen ja inflaation välttämiseksi. Isossa-Britanniassa on samankaltaisia korkopaineita, vaikka vahvistunut punta jo sinällään uhkaa vientiä ja investointeja. Muualla Euroopassa kapasiteettirajoituksia ei samassa määrin ole, korkean työttömyyden takia päinvastoin korkoja halutaan pitää matalina. Myös Saksassa saattaa silti ilmetä korkojen lievää kohoamista Saksan markan kurssin puolustamiseksi. Korkoero USA:n ja Euroopan välillä heijastelee osaltaan EMUn kolmanteen vaiheeseen liittyviä epävarmuuksia. Korkoero on heikentänyt eurooppalaisia valuuttoja, mutta parantanut näiden ulkomaista kilpailukykyä ja tätä kautta myös talouskasvua ja työllisyyttä.

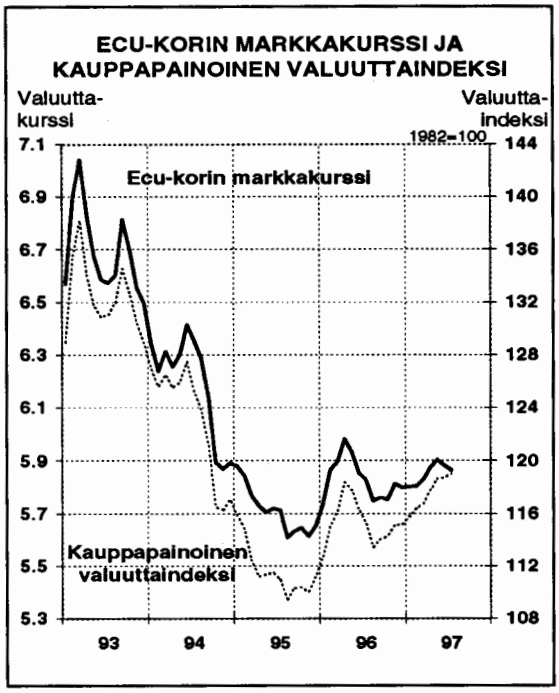
Suomen rahoitusmarkkinat ovat paljolti seurailleet eurooppalaista kehitystä. Talouden perustekijät ovat parantuneet kasvun

jatkumisen ja julkisen talouden tasapainottamisen kautta. Suomen lyhyet korot ovat painuneet jopa Saksan vastaavien korkojen alapuolelle ja pitkissä koroissa korkoero on supistunut vähäiseksi. Tästä huolimatta Suomen markan ECU-kurssi on pysynyt vakaana ja suhteessa Saksan markkaan Suomen markka jopa vahvistui syksyn 1996 ERM-kytkennän jälkeen. Ulkomaankauppapainoilla mitattu markan valuuttaindeksi heikentyi alkuvuonna 1997 dollarin ja myös punnan vahvistumisen takia.

Suomen markkinakorot ovat pysyneet vakaina; pitkät korot edelleen alenivat alkuvuodesta ja kesällä 1997, mutta lyhyet korot ovat pysyneet lähes samoina syksystä 1996 lähtien. Pankkien markkaluottojen korot ovat myös hieman alentuneet, pankkien uusien asuntoluottojen keskikorko oli toukokuussa 5,57 %. Suurimpien pankkien viitekorot ovat pysyneet muuttumattomina syksystä 1996 lähtien alentuneista markkinakoroista huolimatta, minkä voi tulkita heijastelevan lievästi nousevia markkinakorko-odotuksia.

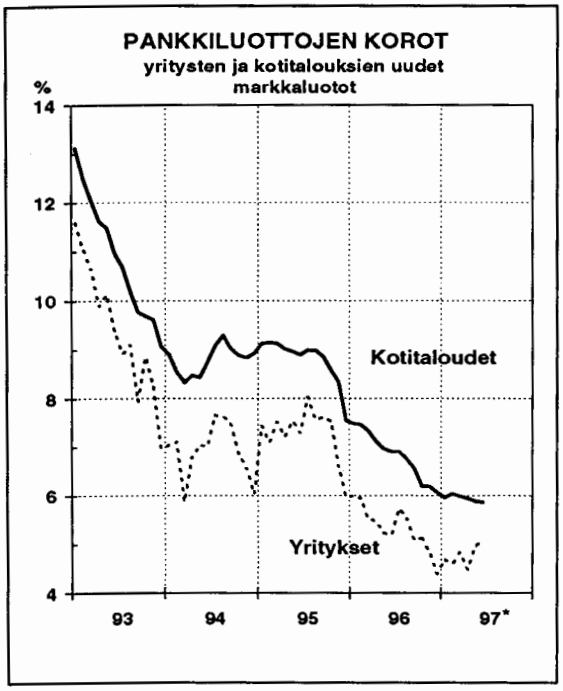
Matalat korot ovat myötävaikuttaneet yleisön vähäiseen kiinnostukseen perinteisiin finanssisäästämiskohteisiin. Pankkitalletukset ovat pysyneet liki ennallaan talouskasvusta huolimatta ja kotitalouksille suunnattujen valtion tuotto-obligaatioiden myynti on jäänyt heikoksi. Pankkien markka-antolainaus on kasvanut laimeasti, mutta valuuttamääräinen luottokanta supistui vielä hieman alkuvuodesta. Kehityksen odotetaan tältä osin jatkuvan rauhallisena. Pankkien kannattavuus on parantunut, mutta rahoitusrakenteiden rakenteelliset muutokset ja edelleen käynnissä oleva sopeutumisprosessi jarruttavat luoton tarjontaa. Myöskään luoton kysynnässä ei ole näköpiirissä suuria muutoksia, vaikka asuntomarkkinoiden elpyminen on jo lisännyt asuntoluottojen nostoja.

Kuvio 44.

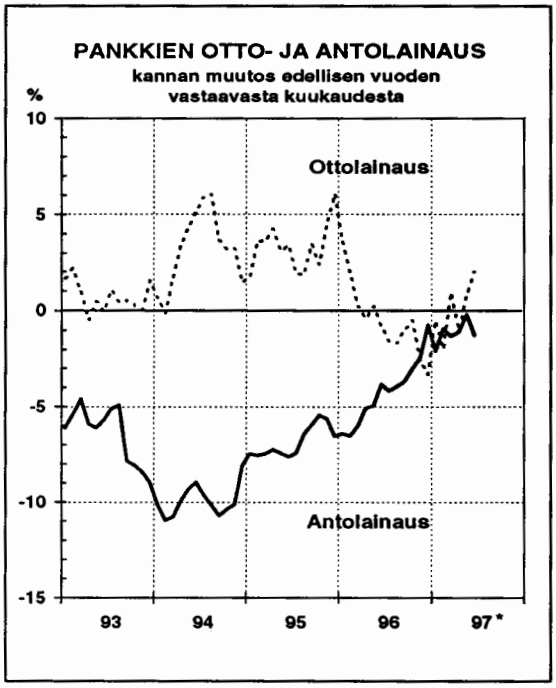

Sekä yritykset että kotitaloudet ovat viime vuosina huomattavasti vahvistaneet taserakenteitaan ja riippuvuus pankkien lainoituksesta on vähentynyt. Rahoitus- ja osakemarkkinoiden rooli on vastaavasti vahvistunut sekä sijoituskohteiden että ulkoisen rahoituksen tarjoajana. Valtion rooli kotimaisilla rahoitusmarkkinoilla pysyy keskeisenä. Vaikka valtion nettolainanotto on supistunut tuntuvasti, niin supistuminen on koskenut lähinnä valuuttaluottoja. Valtion lainanoton painopisteen selvä siirtyminen pitkäaikaisille markkamarkkinoille saattaa syrjäyttääkin muita luotonkysyjiä, mutta ennen kaikkea tätä kautta tulee tarjolle hyviä sijoitusvaihtoehtoja sekä kotitalouksille, yrityksille että institutionaalisille sijoittajille.

Kuvio 45.

Kuvio 46.

40. Säästäminen sektoreittain

	1994	1995	1996*	1997**	1998**
	prosenttia bruttokansantuotteesta				
Nettosäästäminen	0,2	3,9	4,2	6	7
kotitaloudet	1,8	3,6	2,0	2	2
yritykset	3,9	5,1	4,5	4	5 1/2
rahoituslaitokset	0,6	0,5	0,8	1	1
voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	-1,6	-1,5	-1,3	-1 1/2	-1 1/2
julkisyhteisöt	-4,5	-3,8	-1,8	0	1
Kiinteän pääoman kuluminen	16,7	15,8	15,3	15	14 1/2
Bruttosäästäminen	17,0	19,7	19,5	20,6	21,7

41. Kansantalouden rahoitustasapaino

	1994	1995	1996*	1997**	1998**
	prosenttia bruttokansantuotteesta				
Bruttoinvestoinnit(1)	15,7	15,6	15,6	17,1	18,0
kotitaloudet	2,9	2,8	3,0	3 1/2	4
yritykset	8,1	9,2	9,5	10	11
rahoituslaitokset	0,3	-0,1	-0,1	0	0
voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	1,8	1,8	1,5	1 1/2	1 1/2
julkisyhteisöt	3,0	2,8	2,7	3	2 1/2
Bruttosäästäminen(2)	17,0	19,7	19,5	20,6	21,7
kotitaloudet	5,3	6,9	5,1	5	4 1/2
yritykset	13,7	14,0	12,9	12 1/2	13 1/2
rahoituslaitokset	0,8	0,7	1,4	1	1
voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	0,4	0,4	0,6	1/2	1/2
julkisyhteisöt	-3,2	-2,4	-0,5	1 1/2	2 1/2
Rahoitusylijäämä = vaihtotaseen ylijäämä	1,3	4,1	3,8	3,5	3,8
kotitaloudet	2,4	4,1	2,1	1 1/2	1/2
yritykset	5,6	4,8	3,4	2	2 1/2
rahoituslaitokset	0,5	0,9	1,5	1	1
voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	-1,4	-1,3	-0,9	-1	-1
julkisyhteisöt	-6,2	-5,2	-3,2	-1 1/2	0
Tilastollinen ero(3)	-0,4	-0,9	-1,0	-1	-1

(1) Kiinteän pääoman bruttomuodostus ja varastojen lisäys sekä maanostot, netto.
(2) Ml. pääomansiirrot, netto.
(3) Kysynnän ja tarjonnan taseeseen sisältyvä tilastollinen ero, sisältyy bruttoinvestointeihin.

Taloudellisia tapahtumia 1.1.1996-2.9.1997

1996

1.1.

Valtion talousarvio vuodelle 1996. Menot ovat 193,5 mrd. mk ja tulot ilman lainanottoa 158,2 mrd. mk. Menot pienenevät 1,2 %, mutta tulot kasvavat 16,5 % vuoden 1995 talousarvioon verrattuna. Nettolainanottotarve on 35,3 mrd. mk. Menoja leikataan runsas 10 mrd. mk. Samalla jatkettiin v. 1995 voimassa olleita yksivuotisia säästölakeja ja -päätöksiä, joiden yhteisvaikutus on noin 12 mrd. mk.

Työeläkejärjestelmää koskeva toimenpidekokonaisuus tulee asteittain voimaan 1.1.1996 lukien. Eläkepalkan laskusääntö muuttuu, samoin tulevalta ajalta kertyvä eläkeoikeus. Lisäksi indeksiturva säädetään erikseen aktiiviajalle ja erikseen eläkkeille 65 vuoden iän täyttämisen jälkeen. Vuonna 1994 toteutettua ylimääräistä 1,3 prosentin leikkausta ei palauteta indeksiin.

Työnantajan keskimääräinen **TEL-maksu** v. 1996 on 16,8 ja **LEL-maksu** on 17,9 % sekä **YEL-** ja **MYEL-maksu** 20,4 %. **Kuntatyönantajan** keskimääräinen **eläkemaksu** on 21,0 % palkoista ja **valtion eläkemaksu** 19,2 %. **Palkansaajien eläkemaksu** on 4,3 % palkasta.

Työnantajan työttömyysvakuutusmaksu v. 1996 on 1 % palkkasumman ensimmäiseltä viideltä miljoonalta markalta ja 4 % ylitteeltä. **Palvelussuhteessa** olevien **työttömyysvakuutusmaksu** on 1,5 % palkasta. Ansioon suhteutetun päivärahan rahoitusosuuksia muutettiin väliaikaisesti siten, että valtion osuus on 62,5 %, työnantajien 32,0 % ja vakuutettujen 5,5 %.

Työnantajan kansaneläkemaksu on yksityisellä sektorilla yrityksen pääomavaltaisuudesta riippuen 2,40; 4,00 tai 4,90 % ja julkisella sektorilla 3,95 % sekä **sairausvakuutusmaksu** yksityisellä sektorilla 1,60 % ja julkisella sektorilla 2,85 % palkoista. **Vakuutetun kansaneläkevakuutusmaksua** ei peritä v. 1996. **Vakuutetun sairausvakuutusmaksu** on 1,90 penniä äyriltä 80 000 äyrin tuloon asti ja sen ylittävältä osalta 3,35 penniä äyriltä. Eläketuloa saavalta peritään ylimääräistä sairausvakuutusmaksua 3,00 penniä äyriltä. Tuloveron ylipidätyksistä luovuttiin.

Kansaneläkkeestä tulee **eläkevähenteinen.** Vuoden 1996 alusta kansaneläkettä ei enää myönnetä, jos henkilön työeläke ylittää säädetyn määrän. Vuoden 1996 aikana kansaneläkkeeseen kuuluu vielä lisäosa ja pohjaosa, mutta v. 1996 alkavissa eläkkeissä pohjaosa on eläkevähenteinen ja sen määrä voi olla nolla työeläkkeen määrän ollessa suurempi kuin säädetty markkamäärä. Vuoden 1997 alusta kaikki kansaneläkkeet muutetaan kokonaisuudessaan työeläkevähenteisiksi.

Tuloveroasteikkoon tehtiin kahden prosentin hintatason nousua vastaava inflaatiotarkistus. Varallisuusveroasteikkko säilyi ennallaan.

Pääomatulojen ja yhteisöjen tuloveroprosentti korotettiin 25 prosentista 28 prosenttiin. Ylimääräistä **korkovähennystä** pienennettiin. Työkyvyttömyyden ja sairauden perusteella saadut **kertakorvaukset** tulivat verovapaiksi. Kotitalouksien työllistämistuen verovapautta jatkettiin kolmella vuodella. **Sivuperinnön** kunnallisverotuksesta luovuttiin.

Yhtiön tuloveron vähimmäismäärä ja **yhtiöveron hyvityksen** suuruus muutettiin vastaamaan 28 prosentin yhtiöverokantaa. Lisäksi tarkistettiin **veroylijäämien** käyttämismahdollisuutta omistajanvaihdosten jälkeen.

Verotettavan **perintöosuuden ja lahjan** alaraja korotettiin 20 000 markkaan. Veroprosentteja korotettiin, verotuksen kansainvälistä ulottuvuutta koskevia säännöksiä tarkistettiin sekä veropohjaa laajennettiin.

Yhteisöjä koskevat **sulautumiset, jakautumiset ja liiketoiminnan siirrot** voidaan toteuttaa ilman välittömiä veroseuraamuksia yhteisöjen ja niiden osakkaiden verotuksessa. Verotus lykkääntyy siihen ajankohtaan, jolloin siirtyneet varat tai vastikkeena saadut osakkeet luovutetaan edelleen. Sulautumisessa ei enää katsota syntyvän veronalaista voittoa eikä vähennyskelpoista tappiota. Osakevaihtoja, joissa osakeyhtiö hankkii äänivallan enemmistön toisessa osakeyhtiössä antaen vastikkeeksi liikkeeseen laskemiaan osakkeita, ei pidetä verotuksessa luovutuksina.

Arvonlisäverolakiin tehtiin jäsenvaltioiden välisen kaupan arvonlisäverokohtelun yksinkertaistamista edellyttämät muutokset. Nämä koskevat mm. varastointimenettelyä, matkailijamyynnin verottomuutta, toisiin jäsenvaltioihin myytäviä palveluja sekä veron perustetta maahantuonnissa.

Ns. kuuden kuukauden sääntöä, joka koskee Suomesta saadun ansiotulon verottamista, muutettiin. Ulkomailta tulevat erityistä asiantuntemusta omaavat **avainhenkilöt** voivat tietyin edellytyksin vaatia normaalin tuloverotuksen asemesta palkkatulon 35 prosentin suuruisen lähdeveron enintään 24 kuukauden ajaksi. **Ulkomaiselle vakuutuslaitokselle** maksettavien vapaaehtoisten eläkevakuutusmaksujen vähennyskelpoisuus poistettiin, jos kysymyksessä ei ole ulkomaisen vakuutuslaitoksen Suomessa sijaitsevan sivukonttorin myöntämästä vakuutuksesta.

Moottoribensiinin valmistevero nousi 40 p/l.

Kokoaikatyöntekijä voi työnantajansa kanssa tekemänsä sopimuksen perusteella jäädä **vuorotteluvapaalle**. Työnantajan tulee palkata vastaavaksi ajaksi työtön työnhakija. Vuorottelukorvauksena maksetaan 60 % siitä työttömyyspäivärahasta, johon vuorotteluvapaalle lähtevällä olisi oikeus, enintään kuitenkin 4 500 mk/kk. Omaehtoiseen ammatilliseen koulutukseen osallistuvalle maksetaan lisäksi osittaista ammatikoulutusrahaa.

Työmarkkinatukeen ei ole oikeutta ammatillista koulutusta vailla olevalla 17-vuotiaalla henkilöllä, ellei hän osallistu työvoimapoliittiseen toimenpiteeseen. Oikeuden tukeen menettää 18- ja 19-vuotias ammatillista koulutusta vailla oleva henkilö, joka ilman hyväksyttävää syytä kieltäytyy tarjotusta työstä, koulutuksesta, työharjoittelusta, työkokeilusta tai kuntoutuksesta tai on jättänyt hakeutumatta hänelle soveltuvaan ammatilliseen koulutukseen.

Veroäyrin hinta nousi 5 kunnassa ja laski 34 kunnassa; keskimääräinen veroäyri v.

1996 on ennakkotietojen mukaan 17,51 p/äyri eli 0,02 p/äyri alempi kuin v. 1995.

Kuntien kalleusluokituksen voimassaoloa jatkettiin vuosille 1996-1999.

Kuntien **kantokykyluokitus kumottiin** ja verotulojen täydennyksestä luovuttiin. **Kuntien** välisiä taloudellisia eroja tasataan laskennallisiin verotuloihin perustuvalla **valtionosuuksien tasauksella**. Myös perustamishankkeiden valtionosuusjärjestelmä muuttuu laskennallisiin verotuloihin perustuvaksi ja samalla valtion osuutta alennettiin. Kuntien valtionosuuksia vähennetään 3,8 mrd. mk ja kustannustason tarkistuksista luovutaan v. 1996. Hallitusohjelman edellyttämä luopuminen kunnilta perittävistä osuuksista kansaneläkkeen lisäosien kustannuksiin toteutetaan vähentämällä vastaavasti kuntien yleisiä valtionosuuksia.

Lasten **päivähoito-oikeus** laajeni koskemaan kaikkia alle kouluikäisiä lapsia.

24.1.

Hallituksen iltakoulun kannanotto asuntorahoituksen kehittämisestä (ks. 1.4.1996).

26.1.

Hallituksen talouspoliittinen ministerivaliokunta päätti puoltaa tilapäisesti suoria **telakkatukia**, koska EU sallii edelleen 9 prosentin tuotantotuen maksamisen.

1.2.

Peruskorko laski 4,75 prosentista 4,50 prosenttiin.

9.2.

Hallitus sopi vuosien 1997-1999 menokehyksistä. Menokehykset sisältävät hallituksen aiempien säästöpäätösten lisäksi **uusia säästötoimia**, jotka alentavat menoja vuositasolla 1,6-1,7 mrd. mk. Samalla valtion tuloja kasvatetaan luopumalla suunnitellusta elintarvikkeiden arvonlisäveron alentamisesta v. 1998. Lisäksi arvioidaan, että valtion osakeomistusten myynti aiempien valtuuksien puitteissa tuottaa valtiolle vuosittain tuloja noin miljardi markkaa. Säästötoimista miljardi markkaa on kuntien valtionosuuksien vähennyksiä.

13.2.

Valtioneuvoston periaatepäätös **työllisyyttä tukevien toimenpiteiden ja määrärahaehdotusten sisällyttämisestä lisätalousarvioesitykseen**. Esitys sisältää lähinnä aiempiin päätöksiin ja kannanottoihin perustuvia toimenpiteitä: julkisten rakennusten peruskorjaustoimintaa, asuntorahoituksen uudistamista, asuntojen ja lähiöiden peruskorjausta sekä alushankintoja ja telakoiden tukemista. Ehdotukseeen sisällytettävät määrärahalisäykset pyritään rahoittamaan nettolainanottoa lisäämättä.

Valtioneuvoston päätös vuosien 1997-1999 menokehyksiksi. Valtion menojen kokonaiskehys vuoden 1997 hintatasossa vuodelle 1997 on 196½ mrd. mk ja 194 mrd. mk vuosille 1998 ja 1999.

13.3.

Suomen Pankki laski **huutokauppakoron** 4,25 prosentista 3,75 prosenttiin.

1.4.

TEL:n laskuperustekorko alenee yleisessä korkotasossa tapahtuneen laskun vuoksi 0,5 prosenttiyksikköä 6,0 prosenttiin.

Asuntorahoitusta uudistettiin asuntokysynnän ja -rakentamisen elvyttämiseksi. Mm. yksityisen henkilön ottamalle asuntolainalle tulee rajoitettu valtiontakaus. ASP-järjestelmässä edellytettyä ennakkosäästöosuutta alennetaan 20 prosentista 15 prosenttiin. Uutena tukimuotona otetaan käyttöön asunto-osakeyhtiöille myönnettävät talokohtaiset korkotukilainat. Korkotukilainan määrä on enintään 40 % kustannuksista. Tukijärjestelmän selkeyttämiseksi omistusasuntojen aravalainoitus korvataan korkotukilainoituksella vuoden 1997 alusta lukien. Valtion asuntorahasto vastaa kaikkien korkotukien maksamisesta jo vuoden 1996 puolella.

Eduskunta hyväksyi **vuoden ensimmäisen lisätalousarvion**. Menot ovat 874 milj. mk. Määrärahalisäys voidaan rahoittaa lisäämättä nettolainanottoa.

26.4.

Hallitus sopi **työttömyysturvan uudistamisesta**. Työttömyyspäivärahan saamisen edellytyksenä olevaa työssäoloehtoa ja paluuehtoa pidennetään. Ansiopäivärahan perusteena oleva palkka määritellään aina samalta ajanjaksolta, jolta työssäoloehto täyttyy. Sovitellun päivärahan määräytymistä muutetaan siten, että lisäansioista käteen jäävä osuus kasvaa tuntuvasti. Ikääntyvien pitkäaikaistyöttömien ns. lisäpäiväoikeutta rajoitetaan siten, että ikäraja nousee v. 1997 kahdella vuodella, käytännössä 55 vuoteen. Työmarkkinatuen tarveharkinnassa lievennetään puolison tulojen vaikutusta. Työmarkkinatuesta ammatillista koulutusta vailla olevia koskevat tuen saamisen rajoitukset laajennetaan myös 20-24 -vuotiaisiin (ks. 1.1.1996).

2.5.

Hallitus päätti iltakoulussa **kannustinloukkutyöryhmän** ehdotuksista. Tavoitteena on yhteensovittaa verotus-, sosiaaliturva- ja palvelumaksujärjestelmiä siten, että niiden kokonaisvaikutus on myönteisesti työntekoon ja opiskeluun kannustavaa.

14.5.

Valtioneuvoston tiedonanto suunnitelmasta **rahoitusjärjestelmän tervehdyttämiseksi**, tervehdyttämiseen käytettävistä keinoista ja julkisen tuen palauttamisesta valtiolle.

23.5.

Sponda-konserniin kuuluva kiinteä ja osakeomaisuus sekä näiden rahoittamiseen myönnetyt lainat siirtyivät Suomen Pankilta valtiolle. Pankkikriisin alkaessa Suomen Pankkiin siirtyi SKOP:n haltuunoton yhteydessä omaisuutta, jonka hallinnoimiseksi perustettiin Sponda-konserni. Järjestelyjen kokonaisarvo on lähes 10 mrd. mk. Valtion lopulliset menot ja siten vaikutus valtion velkaan jäävät riippumaan tavasta, jolla Sponda-konsernin omaisuuserät realisoidaan.

7.6.

Rahalain muutoksella luodaan lainsäädännölliset valmiudet Suomen liittymiselle Euroopan valuuttajärjestelmään (EMS) kuuluvaan valuuttakurssimekanismiin (ERM) tai mahdolliseen muuhun valuuttakurssijärjestelmään. Nykyistä kurssijärjestelmää voidaan kuitenkin jatkaa toistaiseksi. Markan ulkoista arvoa koskevat päätökset tekee valtioneuvosto Suomen Pankin esityksestä. Valtioneuvosto voi valtuuttaa valtiovarainministeriön Suomen Pankin esityksestä päät-

tämään EMS:ään kuuluvan valuuttakurssijärjestelmän puitteissa tehtävistä muutoksista markan ulkoiseen arvoon.

14.6.

Suomen Pankki laski **huutokauppakoron** 3,75 prosentista 3,60 prosenttiin.

1.7.

Oikeudesta soveltaa Euroopan yhteisön yhteistä **tullitariffia** korkeampia tulleja vuoden 1997 loppuun saakka luovuttiin tekstiili- ja vaatetustavaroiden ja päähineiden osalta sekä muidenkin tavaroiden osalta silloin, kun tavarat tuodaan tullattuina toisesta jäsenvaltiosta.

Kunnalle tai kuntayhtymälle myönnetään **työllistämistukea**, kun se sopii viranhaltioiden ja työntekijöiden kanssa työaikakokeilusta, jossa lyhennetään työaikaa ja samalla palkataan työaikaansa lyhentävien henkilöiden lisäksi työttömiä. Kunnalle tai kuntayhtymälle myönnetään työllistämistukea enintään 50 % työllistämisestä aiheutuvista palkkauskustannuksista.

Hallituksen talouspoliittinen ministerivaliokunta päätti, että hallitus tekee syksyllä esityksen **kiinteistökauppojen leimaveron** alentamisesta kuudesta neljään prosenttiin ensi vuoden alusta. Veron alennus liittyy laajempaan leimaverouudistukseen. Kiinteistökauppojen leimaveron alennus tulisi taannehtivasti voimaan jo heinäkuun alusta, siten että liikaa maksetun veron saa hakemuksesta takaisin.

5.7.

Suomen Pankki laski **huutokauppakoron** 3,60 prosentista 3,50 prosenttiin.

1.8.

Leimaverosta vapaata on arvopaperipörssissä tapahtuvan kaupan lisäksi myös arvopaperipörssin järjestämässä muussa kaupankäynnissä tapahtuva pörssiarvopapereiden ja markkina-arvopapereiden myynti ja vaihto. Lainasopimus, jonka vakuutena on Valtiontakuukeskuksen myöntämä takuu tai takaus, vapautetaan leimaverosta siltä pääoman osalta, joka vastaa takauksen vakuutena olevan, kiinnitetyn pankkivelkakirjan pääomaa.

Arvopaperinvälitysliikkeistä annettu laki kumottiin. Arvopaperinvälityksen lisäksi muidenkin **sijoituspalvelujen** ammattimainen tarjonta tuli luvanvaraiseksi.

Osuuspankkilakiin tehdyillä muutoksilla mahdollistettiin konsolidoidusti valvottavan yhteenliittymän muodostaminen. Keskusyhteisö ja jäsenluottolaitokset vastaavat toistensa veloista ja sitoumuksista. Vastuu toteutuu käytännössä keskusyhteisön tai jäsenluottolaitoksen selvitystilassa. Keskusyhteisöllä on velvollisuus antaa ohjeita jäsenluottolaitoksille sekä valvoa niiden toimintaa.

7.8.

Yritystukea voidaan myöntää myös yritysten toimintaympäristöä parantaviin hankkeisiin eli hankkeisiin, joilla on tarkoitus edesauttaa yritysten tarvitsemien palvelujen luomista ja kehittämistä. Tukea myönnetään erityisesti EU:n rakennerahastoista osarahoitettaviin hankkeisiin.

23.8.

Suomen Pankki laski **huutokauppakoron** 3,5 prosentista 3,25 prosenttiin.

2.9.

Hallitus hyväksyi **Suomen lähentymisohjelman tarkistuksen**. Suomella on hyvät mahdollisuudet täyttää hinta- ja korkokehitystä koskevien kriteerien ohella myös julkisen sektorin alijäämä- ja velkakriteerit v. 1997.

3.9.

Vuoden 1997 valtion talousarvioesitys annettiin. Menot yhteensä ovat 190,8 mrd. mk ja tulot ilman lainanottoa 162,0 mrd. mk. Budjetin rahoitustarve, 28,8 mrd. mk katetaan vastaavansuuruisella nettolainanotolla (ks. 1.1.1997).

12.9.

Valtioneuvoston periaatepäätös **kehitysyhteistyöstä**. Tavoitteeksi asetetaan kehitysyhteistyömäärärahojen lisääminen niin, että 0,4 prosentin osuus bruttokansantulosta saavutetaan v. 2000.

16.9.

Peruskorkoa alennettiin 4½ prosentista 4 prosenttiin.

18.9.

Suomen Pankki alensi **huutokauppakoron** 3,25 prosentista 3,10 prosenttiin.

9.10.

Suomen Pankki alensi **huutokauppakoron** 3,10 prosentista 3,0 prosenttiin.

10.10.

Valtioneuvosto oikeutti kauppa- ja teollisuusministeriön myymään **Kemira Oy:n** osakeannin yhteydessä kansainvälisille ja suomalaisille sijoittajille enintään 18 000 000 kappaletta Kemira Oy:n osakkeita.

14.10.

Suomen markka liitettiin Euroopan valuuttajärjestelmään (EMS) kuuluvaan valuuttakurssijärjestelmään (ERM). Markan ecu-keskikurssiksi vahvistettiin 1 ecu = 5,80661 markkaa.

13.11.

Eduskunta hyväksyi vuoden **toisen lisäbudjetin**. Menot kasvavat 6,9 mrd. mk ja tulot lisääntyvät 3,6 mrd. mk. Lisäbudjetti sisältää työllisyyttä edistäviä määrärahoja, rata- ja tiehankkeita, puolustusmateriaalihankintoja sekä telakkatukea.

23.11.

Uudella **työaikalailla** yksinkertaistetaan ja selkeytetään työaikalainsäädäntöä. Työehtosopimuksissa sovittuja joustoja voivat soveltaa järjestäytymättömätkin työnantajat työehtosopimuksen rajoissa. Ylityötä saadaan teettää enintään 250 tuntia kalenterivuodessa (aikaisemmin 320 tuntia); lisäylityön enimmäismäärä on 80 tuntia kalenterivuodessa (aikaisemmin 160 tuntia).

17.12.

Eduskunta hyväksyi vuoden **kolmannen lisäbudjetin**. Budjettiin sisältyy valtion omistamien TT Tieto Oy:n ja Kemira Oy:n osakkeiden myynnistä kertyvät tulot. Budjetti lisää valtion tuloja 1,46 mrd. mk. Kun nettolainanottoa pienennettiin vastaavalla määrällä, jäi vuoden 1996 budjetoidun

nettolainanoton kokonaismääräksi 37 455 milj. mk.

1997

1.1.

Valtion talousarvio vuodelle 1997. Menot ovat 190,3 mrd. mk ja tulot ilman lainanottoa 162,0 mrd. mk. Menot pienenevät 1,7 %, mutta tulot kasvavat 2,4 % vuoden 1996 talousarvioon verrattuna. Nettolainanotto on 28,3 mrd. mk. Budjettiin sisältyy uusia menojen leikkauksia noin 6 mrd. mk. Samalla jatkettiin v. 1995 voimassa olleita yksivuotisia säästölakeja ja -päätöksiä, joiden yhteisvaikutus v. 1996 tehtyjen säästöjen kanssa on noin 23½ mrd. mk.

Työnantajan keskimääräinen **TEL-maksu** v. 1997 on 16,7 % ja **LEL-maksu** on 17,7 % ja **YEL-** ja **MYEL-maksu** 20,7 %. **Kuntatyönantajan** keskimääräinen eläkemaksu on 20,8 % palkoista ja **valtion** eläkemaksu 19 %. **Palkansaajien eläkemaksu** on 4,5 % palkasta.

Työnantajan **työttömyysvakuutusmaksu** v. 1997 on 1 % palkkasumman ensimmäiseltä viideltä miljoonalta markalta ja 4 % ylitteeltä. **Palvelussuhteessa olevien työttömyysvakuutusmaksu** on 1,5 % palkasta. Ansioon suhteutetun työttömyyspäivärahan rahoitusosuuksia muutettiin väliaikaisesti niin, että v. 1997 valtionosuus on 54,5 %, työnantajien 40 % ja vakuutettujen 5,5 %.

Työnantajan kansaneläkemaksu on yksityisellä sektorilla yrityksen poistojen määrästä riippuen 2,40; 4,00 tai 4,90 % palkoista ja julkisella sektorilla 3,95 % paitsi kunnan ja kuntayhtymän sekä kunnallisten liikelaitosten työnantajilta 3,15 %. Yksityisen sektorin **työnantajan**, kunnan ja kuntayhtymän sekä kunnallisten liikelaitosten **sairausvakuutusmaksu** on 1,60 %, valtion ja sen laitosten 2,85 % ja muiden julkisen sektorin työnantajien 6,85 % palkoista. **Vakuutetun kansaneläkemaksu** poistetaan. **Vakuutetun sairausvakuutusmaksu** on 1,90 p/äyri ja 2,35 p/äyri 80 000 äyriä ylittävän tulon osalta. Eläketuloa saavalta peritään ylimääräistä sairausvakuutusmaksua 3,00 p/äyri.

Tuloverolakiin tehtiin useita henkilöverotusta ja yritysverotusta koskevia muutoksia. Tulonhankkimisvähennystä ja kunnallisverotuksen ansiotulovähennystä korotettiin. Pienyritysten tulorahoitusmahdollisuuksia parannettiin muuttamalla pääomatulo-osuuden laskentaperusteita.

Uusi **varainsiirtoverolaki** korvaa leimaverolain lainhuudatusleimaveroa, vuokraoikeuden siirtoleimaveroa sekä osakkaiden siirtoleimaveroa koskevat säännökset. Kiinteistön, vuokra-oikeuden tai rakennuksen luovutuksen varainsiirtovero aleni 6 prosentista 4 prosenttiin kauppahinnasta tai muun vastikkeen arvosta. Lisäksi muutettiin leimaverolain kiinnitysleimaveroa koskevia säädöksiä sekä rikoslain verorikkomusta koskevaa säännöstä.

Tuloveroasteikkoon tehtiin 4 prosentin inflaatiotarkistus. Kaikkia **marginaaliveroprosentteja** alennettiin yhdellä prosenttiyksiköllä. Varallisuusveroasteikko ja yhteisön varallisuusveroprosentti säilyivät ennallaan.

Omistajayrittäjien varallisuusverohuojennukseen oikeuttava omistusosuus osakeyhtiön osakkeista alennettiin 20 prosentista 10 prosenttiin.

Energiaverojärjestelmää muutettiin siten, että sähkön energialähteiden verottamisesta luovuttiin ja siirryttiin sähkön verottami-

seen. Sähkön vero porrastettiin siten, että teollisuus ja ammattimaiset kasvihuoneviljelijät suorittavat alempaa veroa. Pienvoimaloille myönnetään tukea valtion varoista.

Indeksiehdon käytön rajoittamisesta annetun lain voimassaoloa jatketaan kahdella vuodella, vuoden 1998 loppuun. Lain sisältöön on tehty vähäisiä tarkistuksia siten, että indeksiehto sallitaan sopimuksissa hieman nykyistä laajemmin.

Työttömyysturvan saamisen edellytyksenä oleva palkansaajan työssäoloehto piteni 26 viikosta 43 viikkoon ja ansioon suhteutetun päivärahan saamisen edellytyksenä oleva vakuutusehto pidennettiin kuudesta kuukaudesta 10 kuukauteen. Työssäoloehtoon voidaan lukea enintään 16 viikon ajalta myös sellainen ajanjakso, jolta henkilö on saanut työvoimapoliittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaista koulutustukea. Ansiopäivärahan perusteena oleva palkka määritellään aina samalta ajanjaksolta, jolta työssäoloehto täyttyy. Jos päivärahan enimmäiskeston laskeminen aloitetaan alusta, on uusi päiväraha kuitenkin aina vähintään 80 % edellisestä. Yhteensovitusosa alennetaan nykyisestä 80 prosentista 50 prosenttiin. Työttömyyspäivärahaa ei makseta työsuhteen päättyessä maksetulta lomakorvausajalta. Ns. lisäpäivärahaoikeutta koskevia säännöksiä muutetaan siten, että ikäraja, jonka jälkeen henkilölle, jonka päivärahan enimmäismaksuaika ei ole täyttynyt, voidaan maksaa työttömyyspäivärahaa 60 ikävuoteen saakka, nousee nykyisestä 55 vuodesta 57 ikävuoteen.

Työmarkkinatukeen ei ole oikeutta ammatillista koulutusta vailla olevalla 20-24-vuotiaalla henkilöllä, joka ilman hyväksyttävää syytä kieltäytyy tarjotusta työstä, koulutuksesta tai työharjoittelusta.

Työttömyysturvan, peruspäivärahan ja lapsikorotusten markkamääriin ei tehty palkkatason muutoksesta johtuvaa tarkistusta v. 1997.

Kansaneläkelaitoksen rahoituksen turvaamiseksi sille tilitetään v. 1997 arvonlisäveron tuotosta 2,4 mrd. mk.

Kansaneläkkeen lisäosa ja pohjaosa poistuivat. Tämän vuoksi eläkkeensaajien asumistuen, hoitotuen ja rintamalisän säännöksiä tarkistettiin. Kansaneläkeuudistuksen vaiheittaiseen voimaantuloon liittyen vanhan eläkkeen alentamissäännöksiä tarkistettiin siten, ettei eläkkeen määrä tarpeettomasti vaihtele.

Öljyjätemaksusta annettu laki muutettiin eräin muutoksin pysyväksi. Maksun käyttötarkoitusta laajennetaan siten, että kertyviä varoja voidaan käyttää myös öljyn saastuttamien maa-alueiden puhdistuskustannuksiin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten **valtionosuuden** laskentatapa muutetaan. Lisäksi valtionosuuden laskentaperusteiden määrittelyä tarkistetaan uusimpien tutkimusten perusteella. Vuonna 1997 kuntien valtionosuuksia vähennetään 2,5 mrd. mk talousarvioesityksen mukaisesti sekä toteutetaan 1,3 mrd. markan vähennys v. 1998.

Veroäyrin hinta nousi 10 kunnassa ja laski 45 kunnassa; keskimääräinen veroäyri v. 1997 on ennakkotiedon mukaan 17,43 p/äyri eli 8 p/äyri alempi kuin v. 1996.

28.1.

Jos talouspoliittinen tilanne niin vaatii, on valtiovarainministeriöllä valmius ostaa **velanhoitoon tarvittavia valuuttoja** suo-

raan markkinoilta sen sijaan että valuutat hankitaan Suomen Pankista.

1.2.

Velkajärjestelyä ei voida myöntää velalliselle, joka väliaikaisena pidettävän syyn vuoksi ei kykene maksamaan velkojaan lainkaan tai maksaa niitä vain vähän. Velkajärjestelyn estesäännöksiä tiukennettiin. Maksuohjelman laiminlyönti voi johtaa suoritusten perimiseen ulosotossa.

27.2.

Hallitus sopi vuosien 1998-2001 menokehyksistä. **Valtion menojen kokonaiskehys** vuoden 1998 hintatasossa vuodelle 1998 on 191 mrd. mk, vuodelle 1999 192 mrd. mk, vuodelle 2000 190 mrd. mk ja vuodelle 2001 191 mrd. mk.

Valtioneuvoston periaatepäätös Itä-Suomen kehittämiseksi. Päätöksellä suunnataan ministeriöiden toimintaa ja toimenpiteiden valmistelua Itä-Suomen elinkeinoelämän edistämiseksi. Suosituksista pääosa on toteutettavissa talousarvion määrärahoja uudelleen kohdentamalla.

1.3.

Ahvenanmaan ja muun Suomen välille säädetään yhteisölainsäädännön edellyttämä arvonlisä- ja valmisteverotusta koskeva **veroraja.** Ahvenanmaan ja muun Suomen välisiin tavaroiden ja palvelujen myynteihin ja siirtoihin sovelletaan tällöin samoja sääntöjä kuin Suomen ja Euroopan yhteisön ulkopuolisten maiden väliseen kauppaan.

29.4.

Talouspoliittisen ministerivaliokunnan periaatepäätös **tukityöllistämistöiden vakinaistamisesta** valtionhallinnossa. Henkilöstövoimavaroja vakinaistetaan niistä pysyvistä tehtävistä, joita tukityöllistetty henkilöstö hoitaa. Valtion virastoissa työskentelevän tukityöllistetyn henkilöstön työpanos on noin 8 000 henkilötyövuotta. Siitä noin 4 500 henkilötyövuotta on kohdennettu pysyviin tehtäviin. Tarkoituksena on vakinaistaa yhteensä noin 3 000 henkilötyövuotta vastaava osuus vuosina 1998 ja 1999, puolet kumpanakin vuonna.

30.4.

Valtioneuvosto oikeutti kauppa- ja teollisuusministeriön **myymään Rautaruukki Oy:n** osakeannissa enintään 26 260 000 kappaletta Rautaruukki Oy:n K-osakkeita käypään hintaan. Valtiolle kertyy tuloja myynnin seurauksena 700-1 100 milj. mk myytävien osakkeiden kokonaismäärästä riippuen. Valtion omistusosuus yhtiössä laskee valtion osakemyynnin, bonusosakkeiden luovutuksen ja Rautaruukki Oy:n osakeannin johdosta alimmillaan noin 41 prosenttiin.

15.5.

Valtioneuvoston päätös antaa eduskunnalle valtioneuvoston **selonteko "Talous- ja rahaliitto - Suomen vaihtoehdot ja kansallinen päätöksenteko".**

22.5.

Valtioneuvoston päätös antaa eduskunnalle valtioneuvoston **energiapoliittinen selonteko.** Selonteko sisältää Suomen energiastrategian, jonka tarkastelujakso ulottuu kahden-kolmen vuosikymmenen päähän.

1.6.

Työsopimuslakia muutetaan siten, että **sairausajan palkanmaksuvelvollisuus** ulotetaan rajoitettuna myös alle yhden kuukauden kestäneisiin työsuhteisiin. Vuosilomalakia muutetaan (1.4.1997 lukien) siten, että

työntekijällä on nykyistä huomattavasti laajemmin oikeus **vuosilomakorvaukseen myös lyhytkestoisessa työssä.**

11.7.

Yritystukien antamisen yleiset perusteet hyväksyttiin. Perusteita sovelletaan riippumatta siitä, millä hallinnonalalla tukea hallinnoidaan. Laki tulee voimaan 1.1.1998.

24.7.

Laki **Suomen Pankista** korvaa voimassa olevan lain. Se sisältää Euroopan talous- ja rahaliiton toisen vaiheen edellyttämät tarkistukset Suomen Pankkia koskeviin säädöksiin. Laki tulee voimaan 1.1.1998

Kotitaloustyön väliaikaisen (1997-1999) **verotuen** (kotitalousvähennys) perusteena on verovelvollisen kotona tai vapaa-ajan asunnossa tehty kotitalous-, hoiva- tai hoitotyö. Vähennyksen voi myös saada asunnon kunnossapito- tai perusparannustyön perusteella, mutta ei sellaiseen työsuoritukseen, johon saa muuta tukea. Valtion tuloverosta voi vähentää maksamansa pakolliset työnantajan sosiaaliturvamaksut tai ennakkoperintärekisteriin merkitylle veronalaista toimintaa harjoittavalle maksetusta työkorvauksesta 40 %. Vähennyksen enimmäismäärä on 5 000 mk vuodessa. Kokeilualueita ovat Etelä-Suomen, Oulun ja Lapin lääniin kuuluvat kunnat. Päätös tulee voimaan 1.10.1997.

1.8.

Pienten lasten hoidon tukijärjestelmää muutetaan kunnan järjestämästä lasten päivähoidosta perittävien maksujen, yksityisen hoidon tuottajalle maksettavan tuen sekä lasten vanhemmille maksettavan kotihoidon tuen osalta.

Työttömällä on mahdollisuus lyhyeen, satunnaiseen **ulkomaanmatkaan** päivärahaoikeuttaan menettämättä. Ehtona on, että matkasta on ilmoitettu etukäteen ja että henkilö on viivytyksettä tavoitettavissa matkan aikana ja kykenee tavanomaisessa ajassa ottamaan vastaan tarjotun työn. Lisäksi työttömyyden, päätoimisen opiskelun sekä talkoo- ja vapaaehtoistyön välistä rajanvetoa laissa selkeytetään.

Tuloverolakiin lisättiin säännös, jolla lievennetään sitä progressiovaikutusta, joka eräillä ulkomailta saaduilla **eläkkeillä** on Suomesta saadun ansiotulon verotukseen. Lakia sovelletaan ensimmäisen kerran vuodelta 1997 toimitettavassa verotuksessa.

Pitkäaikaistyöttömällä, joka on toiminut työmarkkinoilla palkkatyössä tai yrittäjänä vähintään 12 vuotta, on oikeus työttömyyspäivärahan tai työmarkkinatuen tasoiseen etuuteen omaehtoisen, ammatillisia valmiuksia edistävän **koulutuksen** ajalta, kuitenkin enintään kahdelta vuodelta. Tuen saamisen edellytyksenä on myös, että on pitkäaikaistyötön, joka on viimeisten 24 kuukauden aikana ollut 12 kuukautta työttömänä työnhakijana työvoimatoimistossa.

1.9.

Osakeyhtiölain merkittävimmät muutokset koskevat yhtiöiden jakoa yksityisiin ja julkisiin osakeyhtiöihin, konsernimääritelmän laajentamista, yhtiöiden käytössä olevien rahoitusvälineiden lisäämistä, osakepääoman maksua ja oman pääoman määrää koskevien säännösten kiristämistä sekä yhtiörakenteen muuttamisen helpottamista. Muutoksen keskeisenä tavoitteena on lisätä yhtiöiden vapautta päättää toimintansa järjestämisestä sekä parantaa osakkeenomistajien yhdenvertaisuutta ja velkojien asemaa.

Eräin tarkistuksin ennen vuotta 1980 lainoitettujen **aravavuokra-asuntojen** ja **aravavuokratalojen** käyttöä, asukasvalintaa ja luovutuksensaajaa koskevien rajoitusten voimassaoloa pidennetään 10 vuodella siitä, mitä se lain mukaan nyt on.

Hallitus hyväksyi Suomen **lähentymisohjelman** (5.9.1995) **tarkistuksen**. Ohjelman mukaisesti julkisen sektorin alijäämä alittaa vaaditun viitearvon v. 1997 ja julkinen velkaantuneisuus taittuu vuoden 1997 jälkeen.

2.9.

Vuoden 1998 valtion talousarvioesitys annettiin. Menot yhteensä ovat 186,9 mrd. mk ja tulot ilman lainanottoa 171,4 mrd. mk. Budjetin rahoitustarve 15,4 mrd. mk katetaan vastaavan suuruisella nettolainanotolla. Budjettitalouden menot supistuvat reaalisesti vajaa 3 % vuoden 1997 arvioituihin kassamenoihin verrattuna. Jo aiemmin päätettyjen menojen leikkausten heijastusvaikutukset vähentävät valtion menoja v. 1998 noin 3 mrd. mk ja budjettiriihessä päätetyt säästöt ja menojen lykkäykset yhteensä 2 mrd. mk. Kuntien valtionosuuksien indeksitarkistukset tehdään täysimääräisinä kaikkiin valtionosuuksiin. Yhteisöveron jako-osuuksien muutoksella siirretään yhteisöverotuloja kunnilta ja seurakunnilta valtion hyväksi v. 1998 noin 830 milj. mk. Kuntien valtionosuuksia vähennetään aiemman säästöohjelman mukaisesti 1 300 milj. mk. Kansalaisten omatoimisuuden kannustamiseksi korotetaan asumistukea ja toimeentulotukeen sisällytetään asumismenojen omavastuuosuus sekä tiukennetaan muutoinkin toimeentulotuen perusteita. Ratkaisu vähentää merkittävästi kuntien toimeentulotukimenoja, minkä säästövaikutus siirretään valtiolle lisääntyvien asumistukimenojen kattamiseksi. Työttömyysturvan peruspäivärahaan tulee 2 markan korotus, mikä korottaa myös ansiopäivärahaa. Samalla esitetään, että nykyisen palkkatason olennaiseen muutokseen perustuvan tarkistuksen sijasta peruspäivärahaa tarkistetaan elinkustannusten muutosta vastaavasti. Työttömyyspäivärahaa ja sairauspäivärahaa mitoitettaessa ansioperusteesta tehtävää vähennystä korotetaan 4,5 prosentista 6 prosenttiin, mikä puolestaan osaltaan alentaa päivärahan tasoa. Karenssiaikoja, jotka liittyvät oikeuteen saada työttömyyspäivärahaa, esitetään pidennettäviksi. Kotitalouksien työllistämistukikokeilun menoihin esitetään 200 milj. mk. Aravalainojen myöntämiseen ja korkotukilainojen hyväksymiseen osoitetaan valtuutta yhteensä 7 500 milj. mk, josta 1 500 milj. markan käyttämisestä tai käyttämättä jättämisestä hallitus päättää elokuussa 1998 ottaen huomioon toteutuvan suhdanne- ja hintakehityksen. Tuloverotuksen asteikkoon tehdään 2 prosentin inflaatiotarkistus. Arvonlisäverotusta muutetaan EU-säädösten mukaisesti siten, että Suomella on vain kaksi pääverokantaa alempaa verokantaa. Pääverokanta pysyy 22 prosentissa ja elintarvikkeiden 17 prosentissa. Nykyiset 12 ja 6 prosentin verokannat yhdistetään 8 prosentiksi. Moottoribensiinin veroa esitetään korotettavaksi 20 penniä ja dieselöljyn 15 penniä litralta. Energiaverotuksessa maakaasun väliaikainen 50 prosentin veronhuojennus säädetään pysyväksi. Puun käyttöä edistetään siten, että puulla ja puupohjaisilla polttoaineilla tuotetun sähkön sähkövero palautetaan. Maakaasun ja puun veronhuojennukset rahoitetaan energiaverojen yleisiä tasoja nostamalla. Viinien ja välituotteiden alkoholijuomaverotusta esitetään alennettavaksi keskimäärin 17 %.

Liitetaulut:

1. Kysynnän ja tarjonnan tase
2. Tavaravienti SITC:in pääluokkien ja pääryhmien mukaan maa-alueittain (määrämaat) vuonna 1996
3. Tavaratuonti SITC:in pääluokkien ja pääryhmien mukaan maa-alueittain (alkuperämaat) vuonna 1996
4. Talonrakentaminen
5. Valtion asuntolainat, korkotuki ja aloitetut asunnot
6. Arvonlisäys tuottajahintaan toimialoittain
7. Työllisyys toimialan ja ammattiaseman mukaan
8. Työttömät työnhakijat ja avoimet työpaikat työnvälityksessä ammateittain
9. Palkansaajien ansiotasoindeksi
10. Kotimarkkinoiden perushintaindeksi
11. Kuluttajahintaindeksi
12. Käytettävissä oleva tulo
13. Yksityiset kulutusmenot
14. Julkiset kulutusmenot tehtävittäin
15. Kiinteän pääoman bruttomuodostus toimialoittain
16. Kiinteän pääoman bruttomuodostus pääomatavaratyypeittäin
17. Julkisen toiminnan kiinteän pääoman bruttomuodostus pääomatavaratyypeittäin
18. Julkisen toiminnan kiinteän pääoman bruttomuodostus tehtävittäin
19. Julkisyhteisöjen talous
20. Valtion budjettitalouden tulot tilinpäätöksen sekä talousarvion mukaan
21. Valtion budjettitalouden menot tilinpäätöksen sekä talousarvion mukaan
22. Valtion budjettitalouden menot tehtäväalueittain tilinpäätöksen sekä talousarvion mukaan
23. Valtiontalouden kassatulot
24. Valtiontalouden kassamenot
25. Valtiontalouden rahoitus
26. Valtiontalouden velka
27. Julkinen bruttovelka (EMU)
28. Kansaneläkelain, perhe-eläkelain ja rintamasotilaseläkelain mukaiset tuotot ja kulut
29. Sairausvakuutuslain mukaiset tuotot ja kulut
30. Yksityisen sektorin työeläkelaitosten vakuutusmaksutulot, eläkemenot ja vastuuvelka (rahastot)
31. Veroasteet
32. Maksutase
33. Rahalaitosten otto- ja antolainaus vuoden lopussa
34. Yleisön kokonaisvelka vuoden lopussa luotonantajan mukaan
35. Arvopaperimarkkinat

1. Kysynnän ja tarjonnan tase, miljoonaa markkaa

	Käypiin hintoihin				
	1994	1995	1996*	1997**	1998**
Bruttokansantuote tuottajahintaan	447 172	481 967	499 511	524 378	555 646
Hyödykeverot miinus hyödyketuki- palkkiot	63 820	67 896	75 269	80 290	85 830
Bruttokansantuote markkinahintaan	510 992	549 863	574 780	604 668	641 476
Tavaroiden ja palvelusten tuonti	150 043	161 080	171 349	186 562	202 623
Kokonaistarjonta	661 035	710 943	746 129	791 230	844 099
Tavaroiden ja palvelusten vienti	182 530	207 242	217 360	231 519	250 410
Kulutus	398 426	417 996	438 831	456 401	478 298
yksityinen	284 425	298 201	313 168	328 619	345 511
julkinen	114 001	119 795	125 663	127 782	132 787
Kiinteän pääoman bruttomuodostus	74 186	85 089	92 421	104 813	116 319
yksityinen	60 192	70 793	77 292	88 261	100 339
julkinen	13 994	14 296	15 129	16 552	15 980
Varastojen muutos	7 892	5 396	3 125	4 105	4 680
Tilastollinen ero	-1 999	-4 780	-5 608	-5 608	-5 608
Kokonaiskysyntä	661 035	710 943	746 129	791 230	844 099

	Vuoden 1990 hintoihin				
	1994	1995	1996*	1997**	1998**
Bruttokansantuote tuottajahintaan	422 650	442 323	457 295	477 737	494 305
Hyödykeverot miinus hyödyketuki- palkkiot	54 690	59 167	60 647	63 500	66 050
Bruttokansantuote markkinahintaan	477 340	501 490	517 942	541 237	560 355
Tavaroiden ja palvelusten tuonti	128 411	137 327	143 497	154 456	164 253
Kokonaistarjonta	605 751	638 817	661 439	695 693	724 608
Tavaroiden ja palvelusten vienti	161 376	174 580	181 334	193 033	202 884
Kulutus	347 489	360 613	371 853	382 742	393 143
yksityinen	244 761	255 968	264 595	274 736	283 756
julkinen	102 728	104 645	107 258	108 006	109 387
Kiinteän pääoman bruttomuodostus	74 650	83 056	89 944	100 161	108 263
yksityinen	60 543	69 718	75 685	85 079	94 128
julkinen	14 107	13 338	14 259	15 082	14 135
Varastojen muutos	7 491	6 542	3 181	4 630	5 191
Tilastollinen ero	14 745	14 026	15 127	15 127	15 127
Kokonaiskysyntä	605 751	638 817	661 439	695 693	724 608

2. Tavaravienti SITC:in[1)] pääluokkien ja pääryhmien mukaan maa-alueittain (määrämaat) vuonna 1996, miljoonaa markkaa

SITC-nimike	EU	Muut	Yhteensä
0 Elintarvikkeet ja elävät eläimet	1 584	2 886	4 470
02 Maitotaloustuotteet ja kananmunat	505	635	1 140
2 Raaka-aineet, ei kuitenkaan syötävät eikä polttoaineet	9 678	4 563	14 241
21 Vuodat, nahat ja turkisnahat	555	1 512	2 067
24 Puutavara ja korkki	5 273	1 926	7 199
25 Paperimassa	3 074	424	3 498
26 Tekstiilikuidut ja niiden jätteet	240	128	368
28 Malmit ja metalliromu	225	379	604
3 Poltto- ja voiteluaineet sekä sähkövirta	3 233	2 478	5 711
5 Kemian teollisuuden ja siihen liittyvän teollisuuden tuotteet	6 063	5 446	11 509
6 Valmistetut tavarat ryhmiteltyinä valmistusaineen mukaan	43 388	22 211	65 599
63 Puu- ja korkkituotteet, pl. huonekalut	3 082	1 023	4 105
64 Paperi ja pahvi sekä niistä valmistetut tuotteet	26 062	13 128	39 190
65 Tekstiilitavarat, pl. vaatteet	1 026	699	1 725
67 Rauta ja teräs	6 666	2 779	9 445
68 Muut metallit	3 312	1 417	4 729
69 Tuotteet epäjalosta metallista	1 520	1 657	3 177
7 Koneet, laitteet ja kuljetusvälineet	30 667	40 879	71 546
78, 79 Kuljetusvälineet	5 217	8 253	13 470
8 Erinäiset valmiit tavarat	5 330	5 761	11 091
82 Huonekalut	584	740	1 324
84 Vaatteet	647	554	1 201
85 Jalkineet	168	316	484
1, 4, 9 Muut tavarat	1 548	618	2 166
Koko vienti	101 490	84 844	186 334
Koko vienti, prosenttijakauma (2)			
1996	54	46	100
1995	58	42	100
1994	58	42	100
1993	59	41	100
1992	67	33	100
1990	62	38	100
1985	51	49	100
1980	58	42	100

(1) Yleiseen kansainväliseen käyttöön tarkoitettu kauppatilastonimikkeistö.
(2) Nykyiset EU-maat.

3. Tavaratuonti SITC:in[1] pääluokkien ja pääryhmien mukaan maa-alueittain (alkuperämaat) vuonna 1996, miljoonaa markkaa

SITC-nimike	EU	Muut	Yhteensä
0 Elintarvikkeet ja elävät eläimet	4 794	3 123	7 917
04 Vilja ja viljatuotteet	743	129	872
05 Hedelmät ja kasvikset	1 253	1 271	2 524
1 Juomat ja tupakka	703	246	949
2 Raaka-aineet, ei kuitenkaan syötävät eikä polttoaineet	3 146	6 482	9 628
26 Tekstiilikuidut ja niiden jätteet	187	63	250
27 Valmistamattomat kivennäis-aineet	719	469	1 188
28 Malmit ja metalliromu	961	3 512	4 473
3 Poltto- ja voiteluaineet sekä sähkövirta	5 280	9 656	14 936
4 Eläin- ja kasviöljyt ja -rasvat	209	61	270
5 Kemian teollisuuden ja siihen liittyvän teollisuuden tuotteet	12 494	3 608	16 102
6 Valmistetut tavarat ryhmiteltyinä valmistusaineen mukaan	13 632	5 233	18 865
65 Tekstiilitavarat, pl. vaatteet	2 078	712	2 790
67 Rauta ja teräs	3 512	1 631	5 143
68 Muut metallit	1 188	933	2 121
69 Tuotteet epäjalosta metallista	2 411	782	3 193
7 Koneet, laitteet ja kuljetus-välineet	34 313	21 323	55 636
78, 79 Kuljetusvälineet	8 966	4 514	13 480
8 Erinäiset valmiit tavarat	8 605	6 690	15 295
9 Muut tavarat	2 335	20	2 355
Koko tuonti	85 511	56 441	141 952
Koko tuonti, prosenttijakauma (2)			
1996	60	40	100
1995	60	40	100
1994	55	45	100
1993	58	42	100
1992	60	40	100
1990	60	40	100
1985	52	48	100
1980	48	52	100

(1) Yleiseen kansainväliseen käyttöön tarkoitettu kauppatilastonimikkeistö.
(2) Nykyiset EU-maat.

4. Talonrakentaminen, miljoonaa kuutiometriä

	1991	1992	1993	1994	1995	1996*
Myönnetyt rakennusluvat	46,60	32,20	25,88	27,40	25,92	31,16
asuinrakennukset	16,10	11,75	10,23	8,94	7,16	8,93
teollisuusrakennukset	6,20	3,25	3,14	6,14	5,52	5,99
muut rakennukset	24,30	17,20	12,51	12,32	13,24	16,24
Aloitettu uudisrakentaminen	38,61	29,11	23,20	24,68	24,08	27,60
asuinrakennukset	13,30	10,69	9,25	9,39	6,59	8,28
teollisuusrakennukset	5,26	3,15	2,91	4,43	6,25	5,61
muut rakennukset	20,05	15,27	11,04	10,86	11,24	13,71
Keskeneräinen uudisrakentaminen	57,99	48,95	42,13	40,04	40,26	38,60
asuinrakennukset	17,22	15,07	13,62	13,49	11,14	10,77
teollisuusrakennukset	10,81	7,37	6,06	6,29	8,72	8,37
muut rakennukset	29,96	26,51	22,45	20,26	20,40	19,46
Valmistuneet rakennukset	46,94	37,14	28,64	26,04	23,53	24,31
asuinrakennukset	17,29	12,60	10,39	9,34	8,70	7,32
teollisuusrakennukset	7,69	6,11	3,98	4,02	3,76	4,94
muut rakennukset	21,96	18,43	14,27	12,68	11,07	12,05

5. Valtion asuntolainat, korkotuki ja aloitetut asunnot

	Valtion aravalainojen maksatus, milj. mk			Valtion korkotuki, maksatus, milj. mk		Aloitetut asunnot, kpl		
	Uudis-raken-nukset	Perus-paran-taminen	Han-kinta	Uudisrakennukset, peruskorjaus ja hankinta(1)	ASP-korko-tuki(2)	Valtion osalai-noittamat	Korko-tukiasun-not	Kaikki asuntojen aloitukset
1991	7 404	592	141	116	607	22 559	882	39 366
1992	7 097	757	537	144	693	22 573	331	31 606
1993	5 382	1 022	324	172	642	13 680	5 735	27 434
1994	3 284	1 064	173	234	301	9 328	5 500	26 820
1995	2 684	1 031	71	453	255	5 559	9 454	18 310
1996	2 377	1 177	60	548	260	9 501	9 686	23 564
1997**	4 180	1 250	70	625	237	11 200	10 800	31 500
1998(a)	3 635	1 260	135	725	170	8 800	7 000	33 000

(1) Pl. ASP.
(2) Ml. säästöpalkkiot ja luottovarauskorvaukset.
(a) Vuoden 1998 talousarvioesityksen mukaan.

6. Arvonlisäys tuottajahintaan toimialoittain, miljoonaa markkaa

	Käypiin hintoihin			1990 hintoihin		
	1994	1995	1996*	1994	1995	1996*
Yrittäjätoiminta						
maatalous, metsästys ja kalatalous	13 694	8 972	8 353	14 707	13 227	13 346
metsätalous	11 570	12 948	12 160	14 544	14 786	13 721
kaivostoiminta ja louhinta	1 936	1 958	1 952	1 696	1 778	1 739
teollisuus	112 737	128 831	129 211	113 551	124 453	128 675
sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	12 281	12 984	13 641	10 751	10 588	11 581
talonrakennustoiminta	15 347	19 558	20 606	19 799	20 678	21 865
maa- ja vesirakennustoiminta	7 956	8 771	8 821	7 649	7 919	8 140
kauppa	43 178	44 871	46 951	36 761	38 120	39 594
majoitus- ja ravitsemistoiminta	7 649	8 098	8 523	7 769	7 998	8 279
liikenne	39 114	41 624	44 278	37 577	39 677	42 209
rahoitus- ja vakuutustoiminta	16 665	17 566	17 988	16 222	16 653	18 133
asuntojen hallinta ja vuokraus	42 443	43 496	45 726	31 808	32 266	32 842
kiinteistötoiminta ja liike-elämää palveleva toiminta	27 766	31 489	34 581	28 533	30 813	32 694
yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelukset	12 664	13 223	14 052	10 541	10 931	11 486
laskennalliset pankkipalvelumaksut	-14 396	-14 142	-13 347	-15 545	-15 230	-15 630
Yhteensä	350 604	380 247	393 496	336 363	354 657	368 674
Julkinen toiminta	87 033	91 637	95 454	77 491	78 648	79 531
Muu toiminta	9 535	10 083	10 561	8 796	9 018	9 090
Bruttokansantuote tuottajahintaan	447 172	481 967	499 511	422 650	442 323	457 295

7. Työllisyys toimialan ja ammattiaseman mukaan[1], miljoonaa työtuntia

	1991	1992	1993	1994	1995	1996*
Yrittäjätoiminta	2 955	2 720	2 550	2 538	2 583	2 612
palkansaajat	2 259	2 053	1 895	1 886	1 950	1 993
yrittäjät	696	667	655	652	633	619
Julkinen toiminta	813	793	752	755	774	779
Muu toiminta	100	98	97	94	98	99
Työllisyys yhteensä	3 869	3 611	3 399	3 387	3 455	3 490
maatalous, kalatalous ja metsästys(2)	391	382	363	356	327	311
metsätalous(2)	56	55	53	48	50	47
koko teollisuus(2)	757	686	643	656	686	694
talonrakennus(2)	285	228	203	192	207	206
maa- ja vesirakennus(2)	86	80	71	63	62	65
kauppa, majoitus- ja ravitseminen (2)	637	578	539	544	547	569
rahoitus, vakuutus ja kiinteistöt (2)	331	315	303	305	318	332
liikenne(2)	294	281	268	266	271	273
yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelukset(2)	120	116	108	108	115	116

(1) Kansantalouden tilinpidon mukaan.
(2) Yrittäjätoiminnassa.

8. Työttömät työnhakijat ja avoimet työpaikat työnvälityksessä ammateittain[1], 1 000 henkeä

	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Työttömät työnhakijat						
teknillinen, yhteiskuntatieteellinen sekä terveydenhoitotyö	19,8	42,1	66,6	75,5	71,5	69,5
hallinto- ja toimistotyö	16,1	31,8	47,2	51,0	49,6	49,2
kaupallinen työ	12,2	23,1	32,8	36,6	35,5	34,3
maa- ja metsätaloustyö	7,9	12,9	16,1	16,8	16,6	16,8
rakennustyö	22,1	38,9	49,5	51,9	49,9	45,6
kuljetus- ja liikennetyö	7,1	12,6	17,6	18,7	18,0	17,6
teollinen työ	45,6	76,7	100,4	104,8	98,7	97,0
palvelutyö	17,3	31,0	44,4	51,0	50,9	50,6
muu työ	32,8	50,4	61,7	61,2	60,3	53,5
Yhteensä (2)	213,2	363,1	482,2	494,2	466,0	448,0
Avoimet työpaikat						
teknillinen, yhteiskuntatieteellinen sekä terveydenhoitotyö	4,5	1,5	0,9	1,2	1,7	2,1
hallinto- ja toimistotyö	0,6	0,4	0,3	0,4	0,6	0,7
kaupallinen työ	1,3	1,2	1,0	1,1	1,2	1,6
maa- ja metsätaloustyö	2,8	1,8	1,8	1,5	1,3	1,8
rakennustyö	0,4	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3
kuljetus- ja liikennetyö	0,3	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2
teollinen työ	1,3	0,8	0,8	1,7	1,7	1,6
palvelutyö	1,9	1,0	0,7	0,9	1,2	1,5
muu työ	0,2	0,1	0,1	0,2	0,3	0,4
Yhteensä	13,4	7,1	5,9	7,4	8,3	10,1

(1) Pohjoismaisen ammattiluokittelun (NYK) mukaan.
(2) Lukuihin eivät sisälly ryhmäilmoituksilla ilmoitetut lomautetut ja lyhennetyllä työviikolla olevat.

9. Palkansaajien ansiotasoindeksi (1990=100)

	1991	1992	1993	1994	1995	1996*
Maatalous	105,9	108,5	106,9	109,3	113,7	116,5
Metsätalous	107,0	109,7	113,3	117,0	124,3	128,7
Teollisuus	106,1	108,3	110,0	115,0	123,1	127,5
Energia- ja vesihuolto	106,4	108,4	111,0	114,3	120,7	124,4
Talonrakentaminen	104,7	103,5	101,2	101,5	104,6	108,3
Maa- ja vesirakentaminen	104,9	106,5	107,5	109,0	111,8	115,1
Tukku- ja vähittäiskauppa	107,5	110,3	109,9	112,5	118,7	123,7
Majoitus ja ravitseminen	105,0	107,9	108,2	109,2	115,0	118,6
Kuljetus	106,7	108,9	109,8	112,4	118,3	123,1
Tietoliikenne	105,8	107,9	107,6	109,7	114,8	121,0
Rahoitus	110,2	112,7	113,7	117,2	122,6	128,8
Vakuutus	103,9	105,9	107,1	109,5	114,3	117,5
Julkinen hallinto	105,9	107,8	108,2	109,2	112,7	117,4
Koulutus ja tutkimus	105,3	108,2	109,9	111,0	114,0	118,4
Terveyspalvelu	108,6	111,7	113,0	113,6	118,0	123,3
Sosiaalipalvelu	107,6	111,0	112,8	114,2	118,8	124,1
Yhteensä	**106,4**	**108,4**	**109,2**	**111,4**	**116,6**	**121,1**
valtio	105,4	107,1	107,1	108,4	111,0	114,9
kunnat	107,0	110,0	111,7	112,5	116,7	121,5
yksityiset	106,4	108,1	108,8	111,6	117,4	121,9

10. Kotimarkkinoiden perushintaindeksi (1990=100)

	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Kokonaisindeksi	100,0	101,4	104,8	106,2	106,9	105,9
Toimialan mukaan						
maataloustuotteet	96,4	97,5	99,8	100,7	87,8	68,0
metsätaloustuotteet	89,6	76,5	68,8	80,8	91,3	91,9
kaivannaistuotteet	94,5	97,6	103,7	98,4	96,9	106,3
teollisuustuotteet	100,1	103,2	108,3	109,4	110,2	109,8
sähkö, kaasu, lämpö ja vesi	102,0	105,0	110,6	112,5	118,6	122,3
rakennukset, maa- ja vesirakenteet	102,4	100,6	100,0	101,7	103,4	102,9
Käyttötarkoituksen mukaan						
raaka-aineet ja tuotantohyödykkeet	97,9	99,1	103,5	105,3	107,5	105,3
kulutustavarat	101,9	105,2	109,2	110,0	107,5	107,9
investointitavarat	102,0	102,5	103,6	104,8	105,5	105,4
Alkuperän mukaan						
kotimaiset tavarat	99,8	99,5	100,8	102,8	103,8	102,1
tuontitavarat	100,8	108,5	119,3	118,7	118,5	120,1

11. Kuluttajahintaindeksi (1990=100)

	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Kokonaisindeksi	104,3	107,4	109,7	110,9	112,0	112,6
ravinto	102,9	102,8	102,1	102,3	94,8	92,9
juomat ja tupakka	109,0	113,7	118,0	118,6	120,5	123,6
vaatetus ja jalkineet	104,0	107,6	111,5	113,7	115,8	116,4
asunto, lämpö ja valo	101,9	102,5	100,1	98,8	100,6	100,8
kotitalouskalusto	103,9	107,2	109,7	111,6	113,9	114,7
terveyden- ja sairaudenhoito	108,6	120,5	127,4	131,2	132,6	134,8
liikenne	103,8	107,3	115,1	119,7	124,4	126,3
koulutus ja virkistys	104,0	110,1	114,1	115,7	117,6	119,2
muut	107,1	111,0	112,2	112,2	115,3	115,3

12. Käytettävissä oleva tulo, miljoonaa markkaa

	1991	1992	1993	1994	1995	1996*
Palkat	229 721	216 736	202 714	204 302	219 428	231 944
Työnantajain sosiaalivakuutus-maksut	60 194	57 000	55 397	59 515	62 048	63 580
Kotitalouksien yrittäjätulot	37 755	36 153	42 010	50 155	52 968	55 051
yrittäjätulot maataloudesta	8 823	7 174	7 401	8 481	8 580	8 383
yrittäjätulot metsätaloudesta	3 936	3 646	3 511	5 892	7 234	6 384
muut kotitalouksien yrittäjätulot	24 996	25 333	31 098	35 782	37 154	40 284
Omaisuustulot ja muut yrittäjätulot	3 903	5 571	13 514	29 770	48 878	50 977
Välilliset verot miinus tukipalkkiot	57 556	54 615	55 180	58 344	57 472	65 613
Kansantulo	389 129	370 075	368 815	402 086	440 794	467 165
Muut saadut tulonsiirrot, netto	-3 995	-3 618	-2 565	-2 434	-1 589	-4 055
Käytettävissä oleva tulo	**385 134**	**366 457**	**366 250**	**399 652**	**439 205**	**463 110**
Yksityinen sektori	261 016	265 488	285 900	308 582	340 539	347 704
kotitaloudet	288 182	291 432	287 638	282 879	306 833	313 005
yhteisöt	-27 166	-25 944	-1 738	25 703	33 706	34 699
yritykset	-30 465	-26 063	-6 772	19 837	28 234	25 628
rahoituslaitokset	2 161	-1 280	2 301	3 062	2 823	4 877
voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	1 138	1 399	2 733	2 804	2 649	4 194
Julkisyhteisöt	124 118	100 969	80 350	91 070	98 666	115 406
valtio	23 958	10 830	-11 747	-12 545	-8 177	4 353
kunnat ja kuntayhtymät	78 038	74 725	75 285	80 189	82 370	88 229
sosiaaliturvarahastot	22 122	15 414	16 812	23 426	24 473	22 824

13. Yksityiset kulutusmenot, miljoonaa markkaa

	Käypiin hintoihin			1990 hintoihin		
	1994	1995	1996*	1994	1995	1996*
Elintarvikkeet, juomat ja tupakka	60 616	58 586	58 168	56 677	57 963	58 081
Vaatetus ja jalkineet	12 430	13 494	13 728	10 887	11 605	11 750
Asunto	68 033	70 339	75 026	53 887	54 592	56 005
Kotitalouskalusto, -tarvikkeet ja -palvelukset	15 627	16 836	17 886	13 783	14 546	15 312
Terveydenhoito	14 376	15 420	16 676	11 237	11 819	12 607
Liikenne	39 875	43 454	47 184	34 509	36 952	39 831
Virkistys, kulttuuri ja koulutus	25 663	27 547	28 996	22 732	24 115	25 136
Muut tavarat ja palvelukset	35 646	38 517	40 652	31 640	33 226	34 770
Kotitalouksien kulutusmenot Suomessa	272 266	284 193	298 316	235 352	244 818	253 492
Kestokulutustavarat	21 794	24 705	27 812	18 835	21 280	24 376
Puolikestävät kulutustavarat	23 977	25 743	26 396	20 959	22 396	22 891
Lyhytikäiset tavarat	102 039	101 057	103 707	91 455	92 317	93 012
Palvelukset	124 456	132 688	140 401	104 103	108 825	113 213
Kotitalouksien kulutusmenot Suomessa	272 266	284 193	298 316	235 352	244 818	253 492
Kotitalouksien kulutusmenot ulkomailla	8 697	10 450	10 559	6 232	7 909	7 454
Ulkomaalaisten kulutusmenot Suomessa	-7 314	-7 537	-7 338	-6 856	-6 870	-6 577
Kotitalouksien kulutusmenot	273 649	287 106	301 537	234 728	245 857	254 369
Voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutus	10 776	11 095	11 631	10 033	10 111	10 226
Yksityiset kulutusmenot	284 425	298 201	313 168	244 761	255 968	264 595

14. Julkiset kulutusmenot tehtävittäin, miljoonaa markkaa

	Käypiin hintoihin			1990 hintoihin		
	1994	1995	1996*	1994	1995	1996*
Yleinen hallinto	9 531	9 283	9 455	8 821	8 235	8 167
valtio	4 834	4 103	3 948	4 416	3 661	3 428
kunnat	4 697	5 180	5 507	4 405	4 574	4 739
Yleinen järjestys ja turvallisuus	6 275	6 462	6 638	5 617	5 655	5 622
valtio	5 015	5 138	5 255	4 482	4 500	4 457
kunnat	1 260	1 324	1 383	1 135	1 155	1 165
Maanpuolustus, valtio	9 448	9 063	10 023	8 399	7 999	8 780
Koulutustoiminta	29 721	32 696	33 999	27 172	29 261	29 772
valtio	7 503	8 651	8 607	6 747	7 687	7 483
kunnat	22 218	24 045	25 392	20 425	21 574	22 289
Terveydenhuolto	24 177	25 543	26 979	21 510	21 886	22 517
valtio	298	322	348	275	289	305
kunnat	23 879	25 221	26 631	21 235	21 597	22 212
Sosiaaliturva ja sosiaalipalvelut	17 432	18 724	19 715	15 452	15 961	16 380
valtio	322	323	342	289	287	291
kunnat	13 959	15 219	16 107	12 436	12 996	13 440
sosiaaliturvarahastot	3 151	3 182	3 266	2 727	2 678	2 649
Asuminen ja yhdyskunnat	2 827	2 889	3 062	2 544	2 514	2 549
valtio	920	971	1 047	827	864	903
kunnat	1 907	1 918	2 015	1 717	1 650	1 646
Virkistys-, kulttuuri- yms. palvelut	4 066	4 307	4 567	3 669	3 709	3 842
valtio	244	258	291	215	222	247
kunnat	3 822	4 049	4 276	3 454	3 487	3 595
Liikenne	6 204	6 234	5 857	5 657	5 361	5 010
valtio	4 961	4 824	4 384	4 504	4 141	3 736
kunnat	1 243	1 410	1 473	1 153	1 220	1 274
Elinkeinot	3 793	4 187	4 528	3 410	3 702	3 891
valtio	3 443	3 807	4 093	3 098	3 380	3 526
kunnat	350	380	435	312	322	365
Muut tehtävät, valtio	527	407	840	477	362	728
Julkiset kulutusmenot yhteensä	114 001	119 795	125 663	102 728	104 645	107 258
valtio	37 515	37 867	39 178	33 729	33 392	33 884
kunnat	73 335	78 746	83 219	66 272	68 575	70 725
sosiaaliturvarahastot	3 151	3 182	3 266	2 727	2 678	2 649

15. Kiinteän pääoman bruttomuodostus toimialoittain, miljoonaa markkaa

	Käypiin hintoihin			1990 hintoihin		
	1994	1995	1996*	1994	1995	1996*
Yrittäjätoiminta	59 094	69 613	76 188	59 354	68 519	74 546
maatalous, metsästys ja kalatalous	2 268	2 340	2 789	2 118	2 484	2 962
metsätalous	1 444	1 541	1 670	1 388	1 458	1 531
kaivostoiminta ja louhinta	176	410	385	162	386	333
teollisuus	14 091	18 821	21 551	12 427	16 998	18 610
sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	4 872	4 886	4 769	4 543	4 676	4 562
rakentaminen	611	927	1 160	511	834	1 001
kauppa	5 010	5 264	5 791	4 975	5 312	5 907
majoitus- ja ravitsemistoiminta	238	246	307	237	250	322
liikenne	6 659	8 965	9 833	6 165	8 444	9 269
rahoitus- ja vakuutustoiminta	1 086	-1 093	- 523	1 161	-1 166	- 608
asuntojen hallinta ja vuokraus	19 334	20 190	20 035	22 246	21 440	21 339
kiinteistötoiminta ja liike-elämää palveleva toiminta	1 368	5 080	6 182	1 430	5 275	6 922
yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelukset	1 937	2 036	2 239	1 991	2 128	2 396
Julkinen toiminta	13 994	14 296	15 129	14 107	13 338	14 259
Muu toiminta	1 098	1 180	1 104	1 189	1 199	1 139
Yhteensä	74 186	85 089	92 421	74 650	83 056	89 944

16. Kiinteän pääoman bruttomuodostus pääomatavaratyypeittäin, miljoonaa markkaa

	Käypiin hintoihin			1990 hintoihin		
	1994	1995	1996*	1994	1995	1996*
Talonrakennukset	32 681	36 049	37 786	38 068	39 057	41 428
Maa- ja vesirakennukset	11 080	12 249	12 983	10 549	11 318	12 057
Koneet ja laitteet	30 425	36 791	41 652	26 033	32 681	36 569
Yhteensä	74 186	85 089	92 421	74 650	83 056	89 944

17. Julkisen toiminnan kiinteän pääoman bruttomuodostus pääomatavaratyypeittäin, miljoonaa markkaa

	Käypiin hintoihin			1990 hintoihin		
	1994	1995	1996*	1994	1995	1996*
Asuinrakennukset	362	88	- 140	414	91	- 148
valtio	9	15	43	10	15	46
kunnat	312	- 74	- 156	357	- 78	- 165
sosiaaliturvarahastot	41	147	- 27	47	154	- 29
Muut talonrakennukset	5 653	5 208	5 776	6 555	5 490	6 125
valtio	1 624	1 375	1 710	1 888	1 450	1 813
kunnat	3 499	3 842	4 094	4 053	4 049	4 342
sosiaaliturvarahastot	530	- 9	- 28	614	- 9	- 30
Maa- ja vesirakennukset	5 855	6 094	6 056	5 358	5 208	5 192
valtio	4 169	4 095	3 916	3 809	3 494	3 354
kunnat	1 686	1 999	2 140	1 549	1 714	1 838
Koneet, laitteet ja kuljetusvälineet	2 486	2 994	3 297	2 194	2 640	2 942
valtio	1 528	1 795	1 779	1 349	1 577	1 596
kunnat	851	1 201	1 460	748	1 065	1 292
sosiaaliturvarahastot	107	- 2	58	97	- 2	54
Julkiset investoinnit yhteensä	14 356	14 384	14 989	14 521	13 429	14 111
valtio	7 330	7 280	7 448	7 056	6 536	6 809
kunnat	6 348	6 968	7 538	6 707	6 750	7 307
sosiaaliturvarahastot	678	136	3	758	143	- 5

18. Julkisen toiminnan kiinteän pääoman bruttomuodostus tehtävittäin[1], miljoonaa markkaa

	Käypiin hintoihin			1990 hintoihin		
	1994	1995	1996*	1994	1995	1996*
Yleinen hallinto	1 188	1 321	1 664	1 281	1 307	1 658
valtio	624	536	773	692	539	791
kunnat	564	785	891	589	768	867
Yleinen järjestys ja turvallisuus	512	560	631	515	522	590
valtio	326	374	431	318	340	396
kunnat	186	186	200	197	182	194
Maanpuolustus, valtio	564	598	645	598	569	634
Koulutustoiminta	2 544	2 887	2 867	2 771	2 875	2 889
valtio	918	1 114	1 001	939	1 058	974
kunnat	1 626	1 773	1 866	1 832	1 817	1 915
Terveydenhuolto	1 025	1 176	1 349	1 115	1 186	1 368
valtio	31	43	56	31	42	56
kunnat	994	1 133	1 293	1 084	1 144	1 312
Sosiaaliturva ja sosiaalipalvelut	1 161	568	701	1 304	587	721
valtio	7	10	10	7	9	9
kunnat	517	569	661	586	589	688
sosiaaliturvarahastot	637	- 11	30	711	- 11	24
Asuminen ja yhdyskunnat	537	540	633	507	472	549
valtio	291	234	271	267	205	232
kunnat	246	306	362	240	267	317
Virkistys-, kulttuuri- yms. palvelut	547	692	776	590	693	776
valtio	78	49	76	85	45	75
kunnat	469	643	700	505	648	701
Liikenne	5 632	5 675	5 550	5 147	4 866	4 778
valtio	4 198	4 028	3 829	3 830	3 453	3 300
kunnat	1 434	1 647	1 721	1 317	1 413	1 478
Elinkeinot, valtio	284	278	309	279	260	292
Muut tehtävät, valtio	0	1	4	0	1	4
Julkiset investoinnit yhteensä	13 994	14 296	15 129	14 107	13 338	14 259
valtio	7 321	7 265	7 405	7 046	6 521	6 763
kunnat	6 036	7 042	7 694	6 350	6 828	7 472
sosiaaliturvarahastot	637	- 11	30	711	- 11	24

(1) Ilman asuinrakennuksia.

19. Julkisyhteisöjen talous, miljoonaa markkaa

	1993	1994	1995	1996*	1997**	1998**
Omaisuus- ja yrittäjätulot	27 710	23 282	27 062	27 123	28 370	27 755
korkotulot	23 848	19 764	23 278	22 881	23 310	22 515
Välittömät verot	74 900	87 815	94 555	109 489	117 620	120 980
Välilliset verot, pakolliset maksut ja sakot	74 057	76 985	78 631	85 178	90 280	96 335
Sosiaalivakuutusmaksut	72 847	81 472	82 194	82 528	84 175	89 035
työnantajat	50 995	54 437	56 840	57 759	58 855	62 545
vakuutetut	21 852	27 035	25 354	24 769	25 320	26 490
Muut tulot	2 917	2 107	7 364	6 781	7 045	6 725
Tulot	252 431	271 661	289 806	311 099	327 490	340 830
Kulutusmenot	112 190	114 001	119 795	125 663	127 782	132 787
Tukipalkkiot	16 376	15 856	18 177	16 614	15 110	14 460
Sosiaalivakuutusetuudet	93 278	94 525	95 049	98 119	98 810	100 880
Sosiaaliavustukset	28 412	33 653	34 286	32 338	32 295	32 127
Muut tulonsiirrot	10 913	10 090	14 128	15 106	17 300	17 500
ulkomaille	2 242	2 089	6 154	6 737	7 300	7 500
Korkomenot	22 284	26 105	29 178	33 192	34 630	35 480
Muut menot	818	362	322	324	272	292
Menot	284 271	294 592	310 935	321 356	326 199	333 526
Säästö	-31 840	-22 931	-21 129	-10 257	1 292	7 304
Poistot ja pääomansiirrot, netto	-6 847	-6 591	-8 190	-7 097	-7 920	-8 230
Pääoman bruttomuodostus	13 713	15 245	15 408	15 492	16 810	16 310
Rahoitusylijäämä (nettoluotonanto)(+)	-38 706	-31 585	-28 347	-18 652	-7 598	- 776

20. Valtion budjettitalouden tulot tilinpäätöksen sekä talousarvion mukaan, miljoonaa markkaa

	Tilinpäätös			Talousarvio		
	1994	1995	1996	1996	1997	1998 (esitys)
Tulo- ja varallisuusvero	32 198	37 871	45 778	44 300	46 495	52 130
Liikevaihtovero/arvonlisävero	37 667	36 939	42 103	43 900	46 300	46 700
Tuonnin perusteella kannettavat verot ja maksut	1 490	265	67	75	10	-
Valmisteverot	20 969	21 835	23 210	23 460	24 685	25 860
tupakkavero	3 157	3 085	3 166	3 200	3 160	3 250
olutvero	1 391	-	-	-	-	-
alkoholijuomavero	5 122	6 807	7 008	6 990	7 100	7 100
polttoainevero	9 815	11 628	12 714	12 990	14 100	15 170
muut valmisteverot	1 483	315	322	280	325	340
Autovero ja moottoriajoneuvovero	2 054	3 353	4 540	4 660	4 670	5 400
Leimavero	2 116	2 030	2 047	2 400	1 000	1 120
Muut verot ja veronluonteiset tulot	7 760	6 182	6 262	6 528	8 489	8 224
Verot ja veronluonteiset tulot yhteensä	**104 254**	**108 476**	**124 007**	**125 323**	**131 649**	**139 434**
Sekalaiset tulot	19 465	31 126	33 097	32 377	26 639	28 366
Korkotulot ja voiton tuloutukset	4 161	6 303	5 661	5 396	3 036	3 071
Tulot ilman rahoitustaloustoimia	**127 880**	**145 905**	**162 765**	**163 096**	**161 324**	**170 871**
Valtiolle takaisin maksettavat lainat	1 542	826	1 125	727	707	574
Tulot ilman lainanottoa	**129 422**	**146 731**	**163 890**	**163 824**	**162 031**	**171 445**
Nettolainanotto	69 190	54 640	34 502	37 455	28 290	15 440
TULOT YHTEENSÄ	198 612	201 372	198 392	201 279	190 321	186 885

21. Valtion budjettitalouden menot tilinpäätöksen sekä talousarvion mukaan, miljoonaa markkaa

	Tilinpäätös			Talousarvio		
	1994	1995	1996(a)	1996	1997(a)	1998 (esitys)
Eläkkeet	11 570	12 089	12 530	12 664	12 986	13 432
Puolustusvoimien kalustohankinnat	3 614	2 682	3 654	3 421	4 189	4 720
Muut kulutusmenot	38 825	39 704	40 386	39 463	39 377	38 754
Kulutusmenot yhteensä	54 008	54 475	56 570	55 548	56 552	56 906
Valtionavut kunnille ym.	40 218	40 211	34 079	33 601	30 440	29 285
Valtionavut elinkeinoille	14 004	18 583	14 222	14 680	14 028	13 536
Valtionavut kotitalouksille yms.	43 966	41 618	39 747	37 535	38 255	37 013
Siirrot budjetin ulkopuolisille rahastoille ja Kela:lle	1 439	3 096	5 900	6 078	7 103	6 765
Muut siirtomenot	7 537	12 263	14 467	14 208	13 479	14 455
Siirtomenot yhteensä	107 164	115 771	108 415	106 101	103 305	101 053
Koneiden, laitteiden ja kaluston hankkiminen	221	218	198	186	378	390
Talonrakennukset	1 047	1 049	1 107	954	1 183	976
Maa- ja vesirakennukset	2 877	1 766	1 963	1 765	1 755	1 632
Reaalisijoitukset yhteensä	4 145	3 033	3 268	2 905	3 315	2 998
Valtionvelan korot	20 004	23 944	28 082	28 069	26 193	25 161
Erittelemättömät menot	16	98	11	6	6	5
Muut menot yhteensä	20 020	24 042	28 093	28 075	26 199	25 167
Menot ilman rahoitustalous-toimia	**185 337**	**197 321**	**196 346**	**192 629**	**189 371**	**186 124**
Lainananto	182	217	297	268	256	309
Muut finanssisijoitukset	11 236	794	2 782	630	688	450
Finanssisijoitukset yhteensä	11 418	1 011	3 079	897	943	759
MENOT YHTEENSÄ	196 755	198 332	199 426	193 526	190 314	186 883

(a) Vuoden 1996 tilinpäätös ja vuoden 1997 talousarvio on muutettu vuoden 1998 talousarvio-esityksen menolajirakenteen mukaiseksi.

22. Valtion budjettitalouden menot tehtäväalueittain tilinpäätöksen sekä talousarvion mukaan, miljoonaa markkaa

	Tilinpäätös			Talousarvio		
	1994	1995	1996(a)	1996	1997(a)	1998 (esitys)
Yleinen hallinto	9 830	15 287	12 797	16 144	13 714	13 419
Yleinen järjestys ja turvallisuus	6 053	6 127	6 286	6 121	6 327	6 669
Maanpuolustus	9 119	8 284	9 121	8 833	9 579	10 031
Opetus, tiede ja kulttuuri	26 961	27 098	26 561	26 429	25 280	25 892
Sosiaaliturva ja terveydenhuolto	53 639	49 123	48 317	47 306	45 498	43 753
Asuminen ja ympäristö	5 047	5 075	4 387	4 586	4 071	3 886
Työvoima	9 579	12 247	14 058	12 825	13 578	12 920
Maa- ja metsätalous	10 919	15 068	12 320	12 629	12 200	11 958
Liikenne	9 012	8 143	7 968	7 634	7 752	7 049
Teollisuus ja muut elinkeinot	17 198	8 271	9 486	6 162	5 920	5 692
Muut menot	39 399	43 611	48 126	44 858	46 394	45 613
MENOT YHTEENSÄ	196 755	198 332	199 426	193 526	190 314	186 883

(a) Vuoden 1996 tilinpäätös ja vuoden 1997 talousarvio on muutettu vuoden 1998 talousarvio-esityksen tehtävärakenteen mukaiseksi.

23. Valtiontalouden kassatulot[1)], miljoonaa markkaa

Tulolaji	1992	1993	1994	1995	1996	1997**
Tulo- ja varallisuusvero	32 009	29 069	32 198	37 871	45 778	49 890
Muut tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot	2 301	2 586	2 391	2 221	2 580	2 540
Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot yhteensä	34 310	31 655	34 589	40 092	48 359	52 430
Liikevaihtovero/arvonlisävero	40 010	37 295	37 667	36 939	42 103	44 000
Muut liikevaihdon perusteella kannettavat verot	2 020	1 980	2 300	2 479	1 972	2 030
Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut yhteensä	42 030	39 275	39 967	39 418	44 075	46 030
Tullit ja tuontimaksut	1 212	1 219	1 490	265	67	10
Tasausvero	465	269	-	-	-	-
Valmisteverot	18 512	20 388	20 969	21 835	23 210	24 235
tupakasta	2 969	3 173	3 157	3 085	3 166	3 200
oluesta	2 530	2 430	1 391	-	-	-
alkoholijuomavero	4 173	3 882	5 122	6 807	7 008	7 100
polttoaineista	7 003	8 404	9 815	11 628	12 714	13 600
muut valmisteverot	1 837	2 499	1 483	315	322	335
Leimavero	3 021	2 527	2 116	2 030	2 047	900
Auto- ja moottoripyörävero	1 987	1 609	2 054	2 686	3 611	4 000
Oy Alko Ab:n ylijäämä	1 501	1 133	680	-	-	-
Muut verot ja veronluonteiset tulot	2 329	2 328	2 637	2 388	2 876	4 515
Verot ja veronluonteiset tulot yhteensä	**105 367**	**100 404**	**104 502**	**108 713**	**124 246**	**132 120**
Sekalaiset tulot	14 769	20 412	17 052	26 716	31 228	26 930
Korkotulot ja voiton tuloutukset	6 277	8 413	7 042	9 121	8 550	7 910
Valtion liikeyritysten ylijäämät	204	-	-	-	-	-
Muut tulot yhteensä	21 250	28 824	24 094	35 837	39 778	34 840
Tulot ilman rahoitustaloustoimia	**126 617**	**129 229**	**128 596**	**144 550**	**164 024**	**166 960**
Valtiolle takaisin maksettavat lainat	5 052	7 366	7 306	7 923	9 894	7 900
Tulot ilman lainanottoa	**131 669**	**136 595**	**135 902**	**152 473**	**173 918**	**174 860**
Nettolainanotto	70 692	84 036	73 191	54 071	33 845	..
TULOT YHTEENSÄ	202 362	220 631	209 092	206 544	207 763	..

(1) Budjettitalouden ja budjetin ulkopuolisten valtion rahastojen tulot.

24. Valtiontalouden kassamenot[1)], miljoonaa markkaa

Menolaji	1992(a)	1993(a)	1994(a)	1995(a)	1996(a)	1997*(a)
Eläkkeet	10 760	11 201	11 543	12 088	12 519	12 985
Puolustusvoimien kalustohankinnat	3 433	2 941	3 732	3 022	3 697	4 200
Muut kulutusmenot	35 098	32 738	33 477	36 337	37 479	36 535
Kulutusmenot yhteensä	49 291	46 880	48 751	51 446	53 695	53 720
Valtionavut kunnille ym.	42 989	42 720	40 389	39 481	33 199	30 740
Valtionavut elinkeinoille	16 507	16 891	15 975	19 312	18 348	15 910
Valtionavut kotitalouksille yms.	34 437	39 422	43 981	42 488	40 450	38 910
Valtionosuudet kansaneläke- ja sairausvakuutusmenoista	3 521	2 508	763	1 168	5 358	6 540
Muut siirrot kotimaahan	4 717	4 714	4 798	4 545	5 380	4 435
Siirrot ulkomaille	3 014	2 353	2 249	6 649	7 306	7 850
Siirtomenot yhteensä	105 184	108 608	108 154	113 644	110 040	104 385
Koneiden, laitteiden ja kaluston hankkiminen	629	340	312	274	213	380
Talonrakennukset	1 701	1 603	1 204	1 052	1 257	1 250
Maa- ja vesirakennukset	2 714	2 363	2 221	1 882	1 856	1 800
Reaalisijoitukset yhteensä	5 043	4 306	3 738	3 208	3 326	3 430
Valtionvelan korot	8 351	17 721	21 964	25 799	29 988	25 260
Muut menot	147	355	265	537	- 59	480
Muut menot yhteensä	8 498	18 076	22 229	26 336	29 929	25 740
Menot ilman rahoitustaloustoimia	**168 017**	**177 870**	**182 873**	**194 635**	**196 990**	**187 275**
Lainananto	13 405	9 928	7 721	7 120	7 354	9 500
Muut finanssisijoitukset	22 094	9 825	10 166	9 644	6 402	1 030
Finanssisijoitukset yhteensä	35 499	19 752	17 886	16 765	13 756	10 530
Menot ilman valtionvelan kuoletuksia	**203 516**	**197 622**	**200 759**	**211 399**	**210 746**	**197 805**
Valtionvelan nettokuoletukset	-	-	-	-	-	-
MENOT YHTEENSÄ	203 516	197 622	200 759	211 399	210 746	197 805

(1) Budjettitalouden sekä budjetin ulkopuolisten valtion rahastojen menot.
(a) Budjetointiuudistusten vuoksi menolajeittainen jakauma ei ole kaikilta osin vertailukelpoinen aiempiin vuosiin.

25. Valtiontalouden rahoitus[1], miljoonaa markkaa

	1992	1993	1994	1995	1996	1997**
Verotulot	105 367	100 404	104 502	108 713	124 246	132 120
Muut tulot	21 250	28 824	24 094	35 837	39 778	34 840
Tulot ilman rahoitustaloustoimia	126 617	129 229	128 596	144 550	164 024	166 960
Tavaroiden ja palvelusten ostot	54 482	51 541	52 754	55 192	56 962	57 630
Siirtomenot	113 535	126 329	130 118	139 443	140 028	129 645
Menot ilman rahoitustaloustoimia	168 017	177 870	182 873	194 635	196 990	187 275
Tuloylijäämä (+)	**-41 400**	**-48 641**	**-54 277**	**-50 085**	**-32 966**	**-20 315**
Finanssisijoitukset, netto	30 447	12 387	10 580	8 841	3 862	2 630
Nettorahoitustarve (-)	**-71 847**	**-61 028**	**-64 857**	**-58 926**	**-36 828**	**-22 945**
Nettolainanotto (+), nettokuole-tukset (-)	**70 692**	**84 036**	**73 191**	**54 071**	**33 845**	..
Kassajäämä	**-1 154**	**23 009**	**8 333**	**-4 855**	**-2 984**	..

(1) Budjettitalous sekä budjetin ulkopuoliset valtion rahastot.

26. Valtiontalouden velka[1], miljardia markkaa

	1992	1993	1994	1995	1996	1997**
Markkamääräinen	59,2	100,3	131,0	187,0	220,5	..
Valuuttamääräinen	106,4	155,6	176,6	172,3	175,0	..
Yhteensä	165,6	255,8	307,5	359,3	395,5	427
%/BKT	34,7	53,0	60,2	65,3	68,8	71

1) Ilman valtion eläkerahastosta budjettitalouteen otettuja sisäisiä luottoja.

27. Julkinen bruttovelka (EMU), miljardia markkaa

	1992	1993	1994	1995*	1996*	1997**
Valtio	167,9	249,9	278,0	296,5	312,2	335
Kunnat	27,9	26,3	24,4	22,4	21,2	22
Sosiaaliturvarahastot	2,3	3,7	1,9	0,4	0,0	0
Yhteensä	198,1	279,9	304,3	319,3	333,5	357
%/BKT	41,5	58,0	59,6	58,1	58,0	59

28. Kansaneläkelain, perhe-eläkelain ja rintamasotilaseläkelain mukaiset tuotot ja kulut, miljoonaa markkaa

	1992	1993	1994	1995	1996	1997(a)
Tuotot						
Vakuutusmaksut	13 437	11 321	12 058	9 327	8 092	7 869
vakuutettujen maksut	7 215	5 031	5 250	2 059	318	130
työnantajain maksut	6 222	6 290	6 808	7 268	7 774	7 739
Valtion ja kuntien osuudet	6 523	7 755	6 047	7 126	7 019	7 063
valtion osuudet	3 215	3 075	1 336	2 424	6 544	6 984
siitä:						
kansaneläkeosuus(1)	334	458	22	33	4 167	4 226
perhe-eläkkeet	262	261	254	249	246	244
rintamasotilaseläkkeet	1 119	1 121	1 060	1 014	947	886
lapsen hoitotuet	-	-	-	386	410	425
vammaistuet	-	-	-	155	154	154
eläkkeensaajien asumistuet	-	-	-	587	620	1 049
kuntien osuudet	3 308	4 680	4 711	4 702	475	79
lisäosuudet	2 955	4 293	4 284	4 248	0	0
asumistukiosuus	353	387	427	454	475	79
Erityistuotot	-	1 221	1 930	2 730	2 707	2 707
osuus lvv/alv-tuotoista	-	891	1 600	2 400	2 400	2 400
maksu vakuutuslaitoksilta	-	330	330	330	307	307
Sijoitusomaisuuden tuotot	107	21	20	46	665[b]	56
Muut tuotot	82	45	37	34	10	10
Yhteensä	20 149	20 363	20 092	19 263	18 493	17 705
Kulut						
Eläkkeet	19 087	19 353	19 112	19 264	18 886	18 571
kansaneläkkeet	17 159	17 426	17 257	17 452	17 131	16 858
pohjaosat	5 311	5 517	5 578	5 747	5 500	14590(d)
lisäosat	9 931	9 874	9 553	9 510	9 404	
asumistuet	825	907	993	1 055	1 097	1 140
apu- ja hoitolisät	988	1 023	1 028	1 033	1 034	1 050
puolisolisät	3	2	2	2	1	1
lapsikorotukset	101	103	103	105	95	77
perhe-eläkkeet	262	261	253	249	246	245
rintamasotilaseläkkeet	1 119	1 120	1 059	1 013	945	886
lapsen hoitotuet	382	383	383	393	410	427
vammaistuet	165	163	160	157	154	155
Muut etuudet	871	44	37	38	15	13
Toimintakulut	698	569	638	639	1231[c]	630
Yhteensä	20 656	19 966	19 787	19 941	20 132	19 214

(1) Vuoteen 1996 saakka lisäosaosuus.
(a) Kansaneläkelaitoksen arvio.
(b) Tuottoihin sisältyy 578 milj. mk arvonkorotuksia.
(c) Toimintakulut sisältävät 578 milj. mk toimieläkevastuun nopeutetusta kattamisesta aiheutunutta kertasuoritusta. Nopeutettu kattaminen toteutettiin sijoitusomaisuudella ja siihen tehdyillä arvonkorotuksilla.
(d) Vuodesta 1997 lähtien kansaneläkkeen pohjaosa ja lisäosa poistuivat ja tilalle tuli eläkevähenteineinen kansaneläke.

29. Sairausvakuutuslain mukaiset tuotot ja kulut, miljoonaa markkaa

	1992	1993	1994	1995	1996	1997(a)
Tuotot						
Vakuutusmaksut	10 091	10 589	12 077	12 473	13 227	11 978
vakuutettujen maksut	6 864	6 816	8 278	8 112	8 606	7 805
työnantajain maksut	3 227	3 773	3 799	4 361	4 621	4 173
Takautumissuoritukset	74	69	61	48	40	39
Erityistuotot	-	907	200	-	-	-
-osuus lvv-tuotoista	-	891	200	-	-	-
-työterveyshuoltomaksut	-	16	-	-	-	-
Sijoitusomaisuuden tuotot	2	15	7	5	5	5
Muut tuotot	114	142	137	193	137	81
Kuntien osuus hammashuollosta	33	-	-	-	-	-
Valtion rahoitusosuus	1 444	801	720	-	-	-
Yhteensä	11 758	12 523	13 202	12 719	13 409	12 103
Kulut						
Suoritukset vakuutetuille(1)	10 167	9 403	9 326	9 499	9 595	10 080
päivärahat	3 174	2 685	2 621	2 525	2 373	2 430
sairaan lapsen hoito ja kuntoutus	0	0	0	0	0	0
äitiys-, isyys- ja vanhempainrahat	3 793	3 431	3 145	3 064	2 876	2 900
lääkekorvaukset	2 177	2 236	2 459	2 707	3 002	3 308
lääkärinpalkkiokorvaukset	409	448	437	470	511	543
tutkimus- ja hoitokorvaukset	258	245	239	265	305	327
matkakorvaukset	356	358	425	468	528	572
Työterveyshuolto	700	736	641	585	553	641
Muut etuudet	70	1 032	1 009	1 036	1 054	1 093
Suoritukset terveyskeskuksille	40	4	0	0	0	0
Suoritukset Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle	57	55	34	33	34	33
Toimintakulut	961	855	957	959	979	944
Yhteensä	11 995	12 087	11 967	12 112	12 215	12 791

(1) Sisältää myös työpaikkakassojen kautta maksetut korvaukset.
(a) Kansaneläkelaitoksen arvio.

30. Yksityisen sektorin työeläkelaitosten vakuutusmaksutulot, eläkemenot ja vastuuvelka (rahastot), miljoonaa markkaa

	1991	1992	1993	1994	1995	1996*
Vakuutusmaksut						
palkoista(1)	24 428	19 163	21 487	23 171	26 750	29 680
yrittäjätuloista(2)	2 644	2 560	2 619	2 670	2 754	2 760
yhteensä	27 073	21 723	24 106	25 841	29 504	32 440
Eläkkeet						
palkansaajat(1)	19 718	21 820	23 033	24 126	25 461	26 777
yrittäjät(2)	4 151	4 549	4 769	4 963	5 197	5 432
- siitä valtion rahoitus	1 746	2 294	2 357	2 411	2 417	2 369
yhteensä	23 869	26 369	27 802	29 089	30 659	32 209
Vastuuvelka 31.12.(3) (rahastot)	127 761	135 959	147 525	158 846	169 076	183 500
Vakuutusmaksut, % BKT:sta	5,5	4,6	5,0	5,1	5, 4	5,6
Eläkkeet, % BKT:sta	4,9	5,5	5,8	5,7	5, 6	5,6
Keskimääräinen TEL-maksu,						
% palkasta	16,9	14,4	18,5	18,6	20, 6	21,1
Laskuperustekorko, %						
(keskim. vuodessa)	9,5	9,0	8,5	6,5	6, 5	6,1[a]

Lähde: Eläketurvakeskus.
(1) TEL, LEL ja TaEL; MEL vuodesta 1991 lähtien.
(2) MYEL ja YEL.
(3) Palkansaajien eläkelakien mukainen vastuuvelka.
(a) 6,0 % 1.4.1996 lähtien.

31. Veroasteet suhteessa bruttokansantuotteeseen, prosenttia

	1993	1994	1995*	1996*	1997**
Veroaste(1)	**45,4**	**47,6**	**46,1**	**48,2**	**48,3**
välittömät verot	15,7	17,4	17,4	19,3	19,7
välilliset verot ja pakolliset maksut	15,3	15,0	14,2	14,9	15,0
pakolliset työeläkemaksut	7,8	7,9	8,2	8,5	8,4
muut pakolliset sosiaaliturvamaksut	6,6	7,3	6,3	5,5	5,1
Veroaste sektoreittain	**45,4**	**47,6**	**46,1**	**48,2**	**48,3**
valtio	22,5	23,0	22,4	24,2	24,6
kunnat	9,8	10,6	10,1	10,9	11,0
työeläkelaitokset	6,5	6,7	7,1	7,5	7,4
muut sosiaaliturvarahastot	6,6	7,3	6,3	5,5	5,1
Euroopan unioni	0,0	0,0	0,2	0,2	0,2
Tulonsiirrot julkiselta sektorilta yksityiselle	**30,0**	**29,3**	**27,7**	**26,3**	**25,1**
tukipalkkiot	3,4	3,1	3,3	2,9	2,5
työeläkelaitosten sosiaalivakuutus-etuudet	7,1	7,2	6,8	6,8	6,6
muut sosiaalivakuutusetuudet	11,0	10,2	9,2	8,8	8,3
muut tulonsiirrot	8,4	8,9	8,4	7,8	7,6
Nettoveroaste(2)	**15,5**	**18,3**	**18,4**	**21,9**	**23,2**
valtio	14,1	15,8	15,4	17,7	18,3
kunnat	8,5	9,4	8,9	9,7	9,9
työeläkelaitokset	-0,6	-0,4	0,3	0,7	0,8
muut sosiaaliturvarahastot	-6,6	-6,5	-6,5	-6,3	-5,9
Euroopan unioni	0,0	0,0	0,2	0,2	0,2
Nettosiirrot valtiolta kunnille	8,4	7,5	7,0	5,7	4,3

(1) Tulonsiirrot yksityiseltä julkiselle sektorille (ei sisällä pakollisia ryhmähenki- ja tapaturmavakuutus-maksuja).
(2) Nettotulonsiirrot yksityiseltä julkiselle sektorille.

32. Maksutase, miljoonaa markkaa

	1995			1996*		
	Tulot	Menot	Netto-tulot	Tulot	Menot	Netto-tulot
Vaihtotase						
Kauppatase						
ml. tavarakaupan korjauserät	172 820	125 450	47 370	182 302	138 339	43 963
Kuljetus	11 900	6 029	5 870	12 404	5 529	6 875
Matkustus	7 536	10 450	-2 914	7 338	10 559	-3 221
Muut palvelut	14 986	19 150	-4 164	15 315	16 921	-1 606
Tavaroiden ja palvelusten tase	207 242	161 080	46 162	217 359	171 348	46 011
Pääomakorvaukset	12 929	32 529	-19 600	15 629	32 783	-17 154
Tulonsiirrot	6 662	9 280	-2 619	5 271	10 308	-5 037
Muut	1 934	3 347	-1 413	2 427	4 212	-1 785
Vaihtotase	228 767	206 237	22 531	240 686	218 651	22 035
	Saatavien muutos	Velkojen muutos	Netto-muutos	Saatavien muutos	Velkojen muutos	Netto-muutos
Pääomatase	- 206	487	281	- 340	596	256
Rahoitustase (ml. varann. muut.)	-16 852	- 307	-17 159	-43 384	19 842	-23 542
Suorat sijoitukset	-6 539	4 642	-1 897	-17 109	5 196	-11 913
Arvopaperisijoitukset	1 084	-5 125	-4 041	-18 918	6 640	-12 278
Lainat	2 712	-6 984	-4 272	-4 523	12 737	8 214
Kauppaluotot	-3 839	-1 216	-5 055	- 982	-3 383	-4 365
Muu pääoma	-11 750	8 376	-3 374	-15 927	-1 347	-17 274
SP:n valuuttavarannon muutos	1 480	0	1 480	14 075	0	14 075
Pääoma- ja rahoitustase	-17 058	180	-16 878	-43 724	20 439	-23 285
Virhetermi			-5 652			1 250
Lisätietoja						
Julkinen (valtio ja kunnat)	-1 673	921	- 751	-2 929	9 480	6 550

Lähde: Suomen Pankki.
Saatavien lisäys -, vähennys +
Velkojen lisäys +, vähennys -

33. Rahalaitosten otto- ja antolainaus vuoden lopussa, miljoonaa markkaa

	1992	1993	1994	1995	1996
Ottolainaus	273 686	277 695	282 279	300 880	292 633
Markkatilit	259 212	262 865	269 595	287 507	280 661
Verottomat tilit	141 000	156 368	161 714	172 885	188 698
Lähdeverolliset tilit	79 588	62 272	57 259	56 312	35 759
Muut verolliset tilit	38 624	44 225	50 623	58 311	56 204
Valuuttatilit	14 474	14 830	12 684	13 373	11 972
Antolainaus	366 298	331 618	301 840	278 463	271 739
Markkaluotot	271 361	264 758	256 886	247 579	249 650
Valuuttatilit	94 937	66 860	44 955	30 884	22 089

34. Yleisön kokonaisvelka vuoden lopussa luotonantajan mukaan, miljoonaa markkaa

	1992	1993	1994	1995	1996
Suomen Pankki	1 581	3 402	3 248	2 980	2 362
Kotimaiset talletuspankit	377 320	344 519	312 207	290 749	281 845
Ulkomaalaisten omistamat talletuspankit	362	147	255	2 459	3 952
Muut luotto- ja rahoituslaitokset	65 101	59 717	54 653	49 409	50 717
Vakuutuslaitokset	11 352	10 229	10 342	9 393	8 583
Julkisyhteisöt	161 402	160 633	150 818	140 976	126 094
Ulkomaat, pitkäaikainen	74 178	81 049	61 333	77 503	79 411
Yhteensä	691 296	659 696	592 856	573 469	552 964

35. Arvopaperimarkkinat, miljoonaa markkaa

	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Osakeannit	3 090	1 993	10 439	12 155	3 067	2 470
Vaihtovelkakirjat ja optiolainat (1)	1 144	1 401	850	2 456	374	424
Joukkovelkakirjat (2)	30 017	23 808	49 151	46 072	71 860	74 397
siitä yritykset	2 219	989	2 311	4 053	691	3 200
rahoituslaitokset	16 475	9 311	10 055	10 156	4 556	8 938
valtio	11 073	12 965	36 512	31 524	66 557	62 139
Markkinoilta kerätty pääoma yhteensä	34 251	27 202	60 440	60 683	75 301	77 291
Pörssin vaihto						
osakkeet ja merkintäoikeudet	6 339	10 277	46 337	68 671	83 019	101 265
kokonaisvaihto	7 655	25 654	106 314	70 818	84 094	101 806

(1) Markkamääräiset, yritysten liikkeeseen laskemat yleisölainat.
(2) Markkamääräiset yleisölainat.

Liite n:o 2 Hallituksen esitykseen Eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 1998 [1)]

VEROJÄRJESTELMÄN KAUTTA ANNETTAVA TUKI

1) Hallitus ei ole käsitellyt liitettä. Se on tarkoitettu talousarvioesityksen tausta-aineistoksi.

Verojärjestelmän kautta annettava tuki

Verojärjestelmän kautta annettava tuki aiheutuu poikkeamasta verotuksen perusrakenteesta. Verotuen tarkoituksena on tukea verovelvollista tai välillisesti muuta talouden toimijaa. Tässä esitettyjen verotukilaskelmien perusteet on kuvattu valtiovarainministeriön julkaisussa "Verotuet Suomessa" (1988). Laskelmat ilmestyvät vuosittain valtion talousarvioesityksen liitteenä. Nyt julkaistavien laskelmien viimeisin kaikki veromuodot kattava tarkasteluvuosi on 1995.

Henkilöverotuksessa, maatilatalouden ja elinkeinotulon verotuksessa ei vuonna 1995 tehty sellaisia lainsäädännöllisiä muutoksia, jotka olisivat vaikuttaneet mainittavasti verotukien kokonaismäärään. Sen sijaan välillisessä verotuksessa verotuki kasvoi 1,3 miljardia markkaa. Tähän vaikutti kaksi tekijää. Uudessa arvonlisäverojärjestelmässä alennetut verokannat korvasivat vain osittain liikevaihtoverottomuuden kautta saadun tuen. Piilevän liikevaihtoveron poistumisen takia verotuki kuitenkin kasvoi.

Valtion tehtäväalueen mukaan tarkasteltuna eniten verotukia kohdistui sosiaaliturvaan, kaikkiaan 17 miljardia markkaa. Kasvua vuodesta 1994 oli 900 miljoonaa markkaa. Suurimmat yksittäiset verotuet — kunnallinen eläketulovähennys, työntekijöiden lakisääteisen eläkemaksun vähentäminen ja lapsilisien verovapaus — kattoivat alueen verotuista 70 prosenttia.

Asuminen ja ympäristö saivat verotukea noin 10 miljardia markkaa. Se koostui pääosin asuntovelkojen korkovähennyksestä sekä oman asunnon myyntivoiton ja asuntotulon verovapaudesta.

Teollisuuden ja elinkeinojen verotuet olivat samalla tasolla kuin vuonna 1994, yhteensä runsas 5 miljardia markkaa. Suurimmat verotuet saatiin yritysten poistosäännösten perusteella, kaikkiaan 3,6 miljardia markkaa. Arvonlisäverotukseen siirtymisestä aiheutui tukea 300 miljoonaa markkaa.

Maa- ja metsätalouden verotuki oli vuonna 1995 vajaa 3 miljardia markkaa. Arvonlisäverotuksen voimaantulo pienensi tämän alueen verotukia lähes puolella aiempaan vuoteen verrattuna. Elintarvikkeiden alennetusta verokannasta aiheutui vuonna 1995 verotukea 2,3 miljardia markkaa vähemmän kuin aiemmista liikevaihtoverotukseen sisällytetyistä tuista, joista merkittävin oli alkutuotevähennys.

Liikenne sai verotukea lähes yksinomaan arvonlisäverotuksen kautta. Yhteensä tuki oli 1,6 miljardia markkaa. Vähennystä edellisvuodesta oli 800 miljoonaa markkaa.

Taulukoissa 1—4 esitetään valtion tehtäväalueille kohdistuneet verotuet sekä valtion siirtomenot. Taulukossa 5 on eritelty yksittäiset verotuet.

Lukujen merkitystä arvioitaessa on otettava huomioon, että verotuen poistaminen ei välttämättä lisää verotuloja vastaavalla määrällä, koska tuet vaikuttavat hintoihin ja verovelvollisten käyttäytymiseen.

*Taulukko 1. Taloudellisesti merkittävät verotuet veromuodoittain valtion tehtäväalueen mukaan 1994—1995, milj. markkaa**

	TVL ja siihen liittyvä verotus		EVL, MaatVL ja niihin liittyvä verotus		Välillinen verotus	
	1994	1995	1994	1995	1994	1995
Yleinen hallinto	100	100	—	—	—	—
Yleinen järjestys ja turvallisuus	—	—	—	—	—	—
Maanpuolustus	—	—	—	—	200	—
Opetus, tiede ja kulttuuri	800	800	—	—	—	—
Sosiaaliturva	16 400	17 300	—	—	30	30
Terveydenhuolto	—	—	—	—	400	400
Asuminen ja ympäristö	10 200	10 100	—	—	900	—
Työvoima	—	—	—	—	—	—
Maa- ja metsätalous	20	200	1 300	1 200	3 800	1 300
Liikenne	200	200	—	—	2 200	1 400
Teollisuus ja elinkeinot	1 800	1 600	2 900	3 500	700	200
Muut menot	1 100	1 000	—	—	—	—
Ei eriteltävissä tehtäväalueille	4 200	3 700	—	—	—5 400	800

* Taulukossa luvut on pyöristetty pääsääntöisesti täysiksi sadoiksi miljooniksi. Verosanktiot on vähennetty verotuista. Miinusmerkki taulukon markkamäärien edessä osoittaa verosanktioita olevan tehtäväalueella yhteismäärältään enemmän kuin verotukea.

*Taulukko 2. Taloudellisesti merkittävät verotuet yhteensä valtion tehtäväalueen ja veronsaajan mukaan 1994—1995, milj. markkaa **

	Valtio		Muut veronsaajat		Yhteensä	
	1994	1995	1994	1995	1994	1995
Yleinen hallinto	35	35	35	35	70	70
Yleinen järjestys ja turvallisuus	—	—	—	—	—	—
Maanpuolustus	200	—	—	—	200	—
Opetus, tiede ja kulttuuri	400	400	400	400	800	800
Sosiaaliturva	5 300	5 900	11 100	11 400	16 400	17 300
Terveydenhuolto	400	400	—	—	400	400
Asuminen ja ympäristö	3 800	2 800	7 300	7 300	11 100	10 100
Työvoima	—	—	—	—	—	—
Maa- ja metsätalous	4 400	2 000	700	700	5 100	2 700
Liikenne	2 300	1 500	100	100	2 400	1 600
Teollisuus ja elinkeinot	3 400	3 400	2 000	1 900	5 400	5 300
Muut menot	1 100	1 000	—	—	1 100	1 000
Ei eriteltävissä tehtäväalueille	—4 100	1 900	2 800	2 600	—1 200	4 400

* Taulukossa luvut on pyöristetty pääsääntöisesti täysiksi sadoiksi miljooniksi. Verosanktiot on vähennetty verotuista.

*Taulukko 3. Taloudellisesti merkittävät verotuet valtion verotuksessa ja valtion siirtomenot tilinpäätöksen mukaan eri tehtäväalueilla 1994—1995, milj. markkaa**

	Verotuet		Siirtomenot		Muutos 95/94, %	
	1994	1995	1994	1995	Verotuet	Siirtomenot
Yleinen hallinto	35	35				
Yleinen järjestys ja turvallisuus	—	—	2 700	7 300	—85	170
Maanpuolustus	200	—				
Opetus, tiede ja kulttuuri	400	400	18 800	19 000	0	1
Sosiaaliturva	5 300	5 900	52900	48300	11	—9
Terveydenhuolto	400	400			—0	
Asuminen ja ympäristö	3 800	2 800	4 000	4 000	—26	0
Työvoima	—	—	6 300	9 300	—	48
Maa- ja metsätalous	4 400	2 000	10 100	14 100	—55	40
Liikenne	2 300	1 500	3 200	1 700	—35	—47
Teollisuus ja elinkeinot	3 400	3 400	4 500	5 900	0	31
Muut menot	1 100	1 000	6 700	6 800	—9	1
Ei eriteltävissä tehtäväalueille	—4 100	1 900	—	—	—	—

* Taulukossa luvut on pyöristetty täysiksi sadoiksi miljooniksi. Verosanktiot on vähennetty verotuista.

*Taulukko 4. Taloudellisesti merkittävät verotuet valtion tehtäväalueen mukaan 1992—1995, milj. markkaa**

	1992	1993	1994	1995
Yleinen hallinto	70	70	70	70
Yleinen järjestys ja turvallisuus	—	—	—	—
Maanpuolustus	500	600	200	—
Opetus, tiede ja kulttuuri	1 100	800	800	800
Sosiaaliturva	13 200	16 400	16 400	17 300
Terveydenhuolto	800	900	400	400
Asuminen ja ympäristö	17 100	12 500	11 100	10 100
Työvoima	—	—	—	—
Maa- ja metsätalous	5 700	5 700	5 100	2 700
Liikenne	4 100	4 100	2 400	1 600
Teollisuus ja elinkeinot	1 800	3 600	5 400	5 300
Muut menot	1 200	1 100	1 100	1 000
Ei eriteltävissä tehtäväalueille	3 000	700	—1 200	4 400

* Taulukossa luvut on pyöristetty täysiksi sadoiksi miljooniksi. Verosanktiot on vähennetty verotuista.

Lyhenteet:

L	laki
A	asetus
ALVL	arvonlisäverolaki 1501/93
EVL	laki elinkeinotulon verottamisesta
MVL	maatilatalouden tuloverolaki
TTL	laki tappiontasauksesta tuloverotuksessa
LVVL	liikevaihtoverolaki 559/91
ELVVL	liikevaihtoverolaki 532/63
ETVL	tulo- ja varallisuusverolaki 1240/88
TVL	tuloverolaki 1535/92

Taulukko 5. Eritellyt tiedot taloudellisesti merkittävistä verotuista valtion talousarvion tehtäväalueen ja veromuodon mukaan 1992—1997

Selite: * = ennakkolaskelma, ** = ennuste, — = ei mitään ilmoitettavaa, .. = tietoa ei käytettävissä

Verotuet tehtäväalueittain	Arvioitu verotuki milj. markkaa						Huomautuksia
Nimike / säännös	1992	1993	1994	1995	1996*	1997**	
1. Yleinen hallinto							
TVL ja siihen liittyvä verotus							
1. Ulkomaan edustuksessa palvelevan ym. saamien eräiden korvausten verovapaus ETVL 53 § 1 k TVL 76 § 1 k	70	70	70	70	80	..	Suuruusluokka-arvio.
2. YK:n ja sen erityisjärjestöjen ulkomailla suoritetuista asiantuntijatehtävistä maksaman palkan verovapaus ETVL 53 § 2 k TVL 76 § 3 k	..	..	..	..	..	..	Ei arvioitavissa.
2. Maanpuolustus							
Välillinen verotus							
1. Puolustuslaitoksen eräiden ulkomaisten hankintojen liikevaihtoverottomuus Tulliverol. 15 § ELVVL 26 § LVVL 36 §	510	570	230	—	—	—	Liikevaihtoverottomuus johtuu tulliverolain perusteella myönnetystä tullittomuudesta. Poistettu 1994.
3. Opetus, tiede ja kulttuuri							
TVL ja siihen liittyvä verotus							
1. Yleishyödyllisen yhteisön verovapaus (pl. ev.lut. ja ortod. kirkko) ETVL 17 § 2 k ETVL 21 § TVL 21 ja 23 §	700	500	500	500	550	..	Suuruusluokka-arvio. Vuodesta 1993 lähtien verokanta on muuttunut.

Verotuet tehtäväalueittain	Arvioitu verotuki milj. markkaa						Huomautuksia
Nimike / säännös	1992	1993	1994	1995	1996*	1997**	
2. Stipendien ja vastaavien verovapaus ETVL 64 § 1 mom 1 k TVL 82 § 1 mom 1 k	360	200	160	100	90	80	Opintorahan ja korkeakoulustipendien verovapaudesta aiheutuva tuki. Korkeakouluopiskelijoiden opintoraha tuli veronalaiseksi 1.7.1992 ja keskiasteen opiskelijoiden opintoraha 1.7.1994 lähtien.
3. Opintorahavähennys kunnallisverotuksessa TVL 105 §	—	80	140	200	190	180	
4. Sosiaaliturva							
TVL ja siihen liittyvä verotus							
1. Kansaneläkkeen lisien ym. verovapaus ETVL 55 § ja 57 § 9 k TVL 92 § 1, 2 ja 6 k	660	660	680	660	630	570	
2. Sotavammojen korvauksen verovapaus ETVL 56 § 2 mom 3 k TVL 80 § 3 k	480	460	450	440	410	400	
3. Toimeentulotuen verovapaus ETVL 57 § 1 k TVL 92 § 22 k	580	700	800	850	900	950	
4. Elatustuen ja elatusavun verovapaus ETVL 57 § 2 k ja 75 § 1 mom TVL 90 § ja 92 § 7 k	480	490	590	580	580	570	
5. Lapsilisien verovapaus ETVL 57 § 8 k TVL 92 § 5 k	2 300	2 200	3 850	3 550	3 300	3 100	Lapsilisien määriä korotettiin 1994 samalla kun perhepoliittiset vähennykset poistettiin.
6. Rintamasotilaseläkkeen verovapaus ETVL 55 § 6 k TVL 92 § 2 k	—	—	—	—	—	—	
7. Erorahan verovapaus ETVL 57 § 11 k TVL 92 § 10 k	290	250	160	90	90	90	

Verotuet tehtäväalueittain	Arvioitu verotuki milj. markkaa						Huomautuksia
Nimike / säännös	1992	1993	1994	1995	1996*	1997**	
8. Lapsenhoitovähennys valtionverotuksessa ETVL 101 § TVL 99 §	820	400	—	—	—	—	Poistettu 1994.
9. Eläketulovähennys valtionverotuksessa ETVL 102 § TVL 100 §	70	110	70	70	50	20	
10. Lapsivähennys kunnallisverotuksessa ETVL 105 § TVL 102 §	3 000	2 800	—	—	—	—	Poistettu 1994.
11. Kunnallisverotuksen yksinhuoltajavähennys ETVL 106 § TVL 103 §	310	300	—	—	—	—	Poistettu 1994.
12. Invalidivähennys kunnallisverotuksessa ETVL 107 § TVL 104 §	190	180	200	180	170	160	
13. Kunnallisverotuksen eläketulovähennys ETVL 108 § TVL 101 §	3 650	4 300	4 300	4 400	4 400	4 400	Kansaneläkevakuutusmaksun määrääminen eläkeläisille nostaa verotuen määrää vuodesta 1992 lähtien.
14. Invalidivähennys valtionverosta ETVL 146 § TVL 126 §	220	250	260	270	280	270	
15. Elatusvelvollisuusvähennys valtionverosta ETVL 146 § 3 mom TVL 127 §	30	20	20	30	30	30	
16. Työntekijöiden lakisääteisen eläkemaksun vähentäminen TVL 96 § 1 mom	—	2 950	3 000	4 100	4 700	4 900	
17. Työntekijöiden työttömyysvakuutus- ja työttömyyskassamaksun vähentäminen TVL 96 § 1 mom ja 95 § 1 mom 2 k	90	300	2 000	2 050	1 750	1 750	

Verotuet tehtäväalueittain	Arvioitu verotuki milj. markkaa						Huomautuksia
Nimike / säännös	1992	1993	1994	1995	1996*	1997**	
Välillinen verotus							
1. Autoveron palautus invalideille L 482/67 17 § L 1482/94 51 §	40	30	30	30	40	..	
5. Terveydenhuolto							
TVL ja siihen liittyvä verotus							
1. Sairauskulujen vähentäminen ETVL 99 §	—	—	—	—	—	—	Poistettu 1992.
Välillinen verotus							
1. Lääkkeiden alennettu alv-kanta (12 %) ELVVL 4 § 3 mom ja 18 § 1 mom LVVL 29 § ja 50 § ALVL 85 § 1 mom 5 k	820	890	400	360	410	..	Suuruusluokka-arvio. Ennen vuotta 1995 verotuki aiheutui lääkkeiden liikevaihtoverottomuudesta.
6. Asuminen ja ympäristö							
TVL ja siihen liittyvä verotus							
1. Omasta asunnosta saadun myyntivoiton verottomuus ETVL 73 § 1 mom 1 k TVL 48 § 1 mom 1 k	5 000	2 600	2 500	2 500	3 000	3 000	Suuruusluokka-arvio. Laskelma perustuu asuntojen nimellishintaisiin kauppasummiin ja 50 %:n hankintameno-olettamaan. Vuodesta 1993 on sovellettu pääomatulojen verokantaa (25 %).
2. Asumistukien verovapaus ETVL 57 § 15 k TVL 92 § 15 k	900	950	1 200	1 300	1 150	1 100	
3. Velkojen korkojen sekä indeksi- ja kurssitappioiden vähentäminen (asuntovelat) L 953/74 ETVL 87—91 § TVL 131—134 §, 144 §	4 200	4 100	3 500	3 200	2 400	2 100	Tukeen sisältyy vuodesta 1993 lähtien ylimääräinen korkovähennys.
4. Asuntotulon verovapaus L 505/73 1 § 2 mom	4 200	2 600	3 000	3 100	4 200	4 500	Suuruusluokka-arvio. Laskelma perustuu asuntojen arvostamiseen arava-

Verotuet tehtäväalueittain	Arvioitu verotuki milj. markkaa						Huomautuksia
Nimike / säännös	1992	1993	1994	1995	1996*	1997**	
							hinnoin ja 3 % tuotto-oletukseen. Asuntotulon verotus poistui kiinteistöveron voimaan tullessa v.1993. Vuodesta 1993 lähtien asuntotulo on katsottu pääomatuloksi. Verotukea laskettaessa kiinteistöveroa ei ole vähennetty.
Välillinen verotus							
1. Vesijohtoveden liikevaihtoverottomuus ELVVL 2 § 2 mom LVVL 3 §	260	290	120	—	—	—	Poistettu 1994.
2. Asuntorakennusten liikevaihtoverottomuus ELVVL 2 § 2 mom LVVL 3 §	2 500	2 000	800	—	—	—	Suuruusluokka-arvio. Poistettu 1994.
7. Maa- ja metsätalous							
TVL ja siihen liittyvä verotus							
1. Luonnonvaraisten marjojen, sienien yms. myyntitulon verovapaus ETVL 80 § 1 mom 5 k TVL 89 §	20	10	20	20	20	..	Suuruusluokka-arvio.
2. Maatalouden sopeutumisvähennys 1995—1999 TVL 149 a §	—	—	—	150	150	150	Koskee vuosia 1995—1999.
Maatilatalouden tuloverotus							
1. Maataloustuotteiden yksityiskäytön verovapaus MVL 4 §	250	250	250	250	..	..	Suuruusluokka-arvio.
2. Koneiden, kaluston ja laitteiden poistot MVL 8 § 4 mom	100	—	—	10	..	..	
3. Rakennusten hankintamenon poisto MVL 9 § 2 mom	30	50	60	40	..	..	Suuruusluokka-arvio.
4. Hankintatyön arvon verovapaus MVL 12 § ja 12 a §	240	240	240	240	..	..	Suuruusluokka-arvio.

Verotuet tehtäväalueittain	Arvioitu verotuki milj. markkaa						Huomautuksia
Nimike / säännös	1992	1993	1994	1995	1996*	1997**	
5. Metsänhoitomaksun vähentäminen MVL 13 § 1 mom	50	50	50	50	..	..	Suuruusluokka-arvio.
6. Metsätuhoalueen verovapaus MVL 14 §	40	40	40	40	..	..	Suuruusluokka-arvio.
7. Metsätalouden puhtaan tulon arvostuskäytäntöön liittyvä verotuki MVL 11 §	1 000	600	600	500	..	..	Suuruusluokka-arvio.
8. Metsätalouden avustusten verovapaus MVL 11 §	80	80	80	80	..	..	Suuruusluokka-arvio.
9. Tasausvaraus MVL 10 a—c §	..	..	..	..	..	..	Vuodesta 1991 alkaen.
1.—9. Verotuet yhteensä	1 790	1 310	1 320	1 210	..	..	
Välillinen verotus							
1. Liikevaihtoverotuksen alkutuotevähennysjärjestelmä ELVVL 4 § 1 mom ja 18 § 1 mom LVVL 47—49 §							
— kotim. kulutus ALVL 47—49 §, 107—108 §	4 140	4 380	4 200	—	—	—	Bruttomääräinen alkutuotevähennyksen vaikutus. Poistettu 1995.
— vienti	750	710	710	—	—	—	Liikevaihtoverojärjestelmän kautta maksettua maataloustuotteiden vientitukea. Poistettu 1995.
2. Maatalouden tuotantopanoksiin sisältyvä piilevä liikevaihtovero (verosanktio)							
— investoinnit	—560	—250	—440	—	—	—	Kone-, kalusto- ja rakennusinvestointeihin sekä muihin tuotantopanoksiin sisältyvä liikevaihtovero, jota ei voida verotuksessa vähentää. Poistettu 1995.
— muut tuotantopanokset	—690	—720	—900	—	—	—	
3. Hinnanalennuskorvausten liikevaihtoverottomuus ELVVL 17 § LVVL 22 §	100	140	80	—	—	—	Alentaa budjetissa näkyviä hinnanalennuskorvauksia verotuen määrällä. Poistettu 1994.

Verotuet tehtäväalueittain	Arvioitu verotuki milj. markkaa						Huomautuksia
Nimike / säännös	1992	1993	1994	1995	1996*	1997**	
4. Elintarvikkeiden alennettu alv-kanta (17 %)	—	—	—	1 350	1 530	..	Vuodesta 1995. Suuruusluokka-arvio.
Kohdat 1—4 yhteensä	3 740	4 260	3 650	1 350	1 530	..	
5. Rehujen liikevaihtoverottomuus ELVVL 4 § 2 mom ja 18 § 1 mom LVVL 27 §, 28 § ja 47 §							
— maatalous	(590)	(570)	(600)	—	—	—	Maatalouden käyttämien rehujen verottomuudesta aiheutuva tuki sisältyy kohdassa 1 esitettyihin lukuihin. Poistettu 1995.
— lemmikkieläimet ym. ALVL 52 §	100	90	90	—	—	—	
6. Lannoitteiden liikevaihtoverottomuus ELVVL 4 § 2 mom ja 18 § 1 mom LVVL 28 § ja 47 §							
— maatalous	(360)	(400)	(370)	—	—	—	Maatalouden käyttämien lannoitteiden verottomuudesta aiheutuva tuki sisältyy kohdassa 1 esitettyihin lukuihin. Poistettu 1995.
— muu ALVL 52 §	30	30	30	—	—	—	
8. Liikenne							
TVL ja siihen liittyvä verotus							
1. Merityötulovähennys EETVL 30 § L 455/85 ETVL 92—95 § TVL 97 §	130	150	180	170	170	180	
Välillinen verotus							
1. Henkilökuljetusten alennettu alv-kanta (6 %) ELVVL 1 § LVVL 1 § ja 4 § ALVL 85 a § 1 mom 1 k	2 100	2 200	1 000	560	630	..	Suuruusluokka-arvio. Ennen vuotta 1995 verotuki aiheutui henkilökuljetusten liikevaihtoverottomuudesta.
2. TV-lupien alennettu alv-kanta (6 %) ALVL 85 a § 1 mom 3 k	—	—	—	190	210	..	Kohdistuu Oy Yleisradio Ab:n valtion radiorahastosta saamaan korvaukseen.

Verotuet tehtäväalueittain	Arvioitu verotuki milj. markkaa						Huomautuksia
Nimike / säännös	1992	1993	1994	1995	1996*	1997**	
3. Tilattujen sanoma- ja aikakauslehtien alv:n nollaverokanta ALVL 55 § ELVVL 3 § 1 mom a k LVVL 27 § 1 mom 1—2 k	620	610	650	570	650	..	Suuruusluokka-arvio. Ennen vuotta 1995 verotuki aiheutui lehtien liikevaihtoverottomuudesta.
4. Maa- ja vesirakentamisen verottomuus ELVVL 2 § 2 mom LVVL 3 §	1 100	1 000	400	—	—	—	Suuruusluokka-arvio. Sisältää jonkin verran myös muita kuin liikenteeseen kohdistuvia töitä. Poistettu 1994.
5. Taksien autoverohuojennus L 482/67 7 § ja 13 a § L 1482/94 28 §	120	120	120	130	140	..	Sisältää myös arvioidun liikevaihtoverohuojennuksen.
9. Teollisuus ja muut elinkeinot							
TVL ja siihen liittyvä verotus							
1. Kera Oy:n, Teollisen yhteistyön rahasto Oy:n, Suomen Vientiluotto Oy:n ja Ekokem Oy:n verovapaus ETVL 16 § 1 mom 1 k TVL 20 § 1 mom 1 k	50	40	40	40	40	..	
2. Rajoitetusti verovelvollisen tuloverovapaus obligaatioiden ym. tuottamasta korkotulosta ETVL 9 § 1 mom 2 k TVL 9 § 2 mom	1 200	1 400	1 500	1 300	1 200	1 400	Suuruusluokka-arvio.
3. Ulkomailla ansaitun palkkatulon verovapaus ETVL 54 § TVL 77 §	140	150	150	150	150	..	
4. Yhtiömiesvähennys TVL 148 §	—	140	150	110	80	40	
Elinkeinotulon verotus							
1. Kehitysalueiden ylimääräinen investointivähennys L 290/82	0	10	10	5	..	..	Vähennys koskee viimeistään 1989 tehtyä investointia.

Verotuet tehtäväalueittain	Arvioitu verotuki milj. markkaa						Huomautuksia
Nimike / säännös	1992	1993	1994	1995	1996*	1997**	
2. Jäämaksuluokkavähennys L 433/81 6 §	40	40	40	20	..	..	
3. Vaihto-omaisuuden aliarvostus EVL 28 §	–1 100	20	—	—	—	—	Suuruusluokka-arvio. Poistettu 1993. Siirtymäsäännökset koskevat turva- ja velvoitevarastoja 1993.
4. Toimintavaraus EVL 46 a §	—300	200	10	40	..	..	Suuruusluokka-arvio. Poistettu 1993 muilta paitsi yksityisiltä liikkeenharjoittajilta ja yhtymiltä. Yhteisöillä 1993 vielä 10 % varaus.
5. Varasto- ja toimintavarausten tuloutus	—	–1 300	—	—	—	—	Suuruusluokka-arvio. Osasta purkautuvista varauksista voitiin muodostaa siirtymävaraus, joka tuloutetaan epäsuorasti investointivarauksen tapaan.
6. Investointivaraus L 1094/78 3 § L 1253/88 3 §	—270	—210	—260	—220	..	..	Varauksen tekomahdollisuus poistettu 1992. Poistomahdollisuuksien pieneneminen vähentää aiempien vuosien verotukea. Laskettu menetetyistä teknistaloudellisista poistoista.
7. Alushankintavaraus L 433/81 7 §	10	20	—	—	—	—	Poistettu 1994.
8. Toteutumattomien indeksi- ja kurssitappioiden vähentäminen EVL 26 §	..	..	..	..	..	..	Ei arvioitavissa.
9. Koneiden ja kaluston EVL 30 § 3 mom ja 31 §	–1 000	2 000	2 400	2 800	..	..	
10. Rakennusten hankintamenojen poistaminen EVL 34 §	200	..	..	..	..	..	Suuruusluokka-arvio. Verotuki poistui 1993 muiden kuin liiketoiminnan edistämiseen käytettävien rakennusten osalta, kun poistoprosentteja alennettiin.

Verotuet tehtäväalueittain	Arvioitu verotuki milj. markkaa						Huomautuksia
Nimike / säännös	1992	1993	1994	1995	1996*	1997**	
11. Väestönsuojan ja ympäristönsuojeluun hankittujen rakennusten, laitteiden, koneiden yms. poistaminen EVL 36 §	..	..	..	..	..	..	Ei arvioitavissa.
12. Tuotannollisten investointien väliaikaisesti korotetut poistot L 462/93	—	360	350	40	—	—	
13. Kehitysalueiden vapaat poistot L 1003/75 2 § 1 mom L 290/82 2 § L 1073/89 L 1262/93	100	200	300	820	..	..	Suuruusluokka-arvio.
14. Käyttöomaisuuden myyntivoiton verovapaus EVL 6 § 1 mom 1, 1a	1 300	—	—	—	—	—	Myyntivoiton verovapaus poistettu 1993.
15. Teollisten investointien väliaikainen investointituki L 444/94	—	—	7	5	—	—	
1.—15. Verotuet yhteensä	-1 020	1 340	2 857	3 510	..	..	
Välillinen verotus							
1. Palvelujen liikevaihtoverottomuus (majoitustoiminta, kauneuden- ja terveydenhoitopalvelut, virkistys- ja kulttuuripalvelut jne.) ELVVL 1 § LVVL 4 §	3 600	3 500	1 600	—	—	—	Suuruusluokka-arvio. Poistettu 1994.
2. Työpaikkaruokailun liikevaihtoverottomuus ALVL 53—54 § ELVVL 1 § LVVL 4 § ja 16 §	220	210	200	—	—	—	Ruokala- ja ravintolatoiminta on yleisesti liikevaihtoverollista. Poistettu 1995.
3. Elokuvanäytösten alennettu alv-kanta (12 %) ALVL 85 § 1 mom 3 k	—	—	—	30	30	..	Vuodesta 1995. Suuruusluokka-arvio.
4. Liikuntapalvelujen alennettu alv-kanta (12 %) ALVL 85 § 1 mom 4 k	—	—	—	..	..	..	Ei arvioitavissa.

Verotuet tehtäväalueittain	Arvioitu verotuki milj. markkaa						Huomautuksia
Nimike / säännös	1992	1993	1994	1995	1996*	1997**	
5. Kirjojen alennettu alv-kanta (12 %) ALVL 85 § 1 mom 6 k	—	—	—	10	10	..	Vuodesta 1995. Suuruusluokka-arvio.
6. Majoituspalvelujen alennettu alv-kanta (6 %) ALVL 85 a § 1 mom 2 k	—	—	—	160	190	..	Vuodesta 1995. Suuruusluokka-arvio.
7. Kotimaisten polttoaineiden ja eräiden jäteaineiden liikevaihtoverottomuus ALVL 57 § ELVVL 3 § 1 mom b k ja 18 § 1 mom d k LVVL 27 § ja 47 §	280	300	350	—	—	—	Poistettu 1995.
8. Maakaasun maahantuonnin liikevaihtoverottomuus ALVL 94 § ELVVL 3 a § ja 18 a § LVVL 36 § ja 47 §	220	250	280	—	—	—	Poistettu 1995.
9. Vientiä rasittava piilevä liikevaihtovero (verosanktio)	—2 900	—3 700	—1 700	—	—	—	Suuruusluokka-arvio. Poistettu 1994.
10. Muut menot							
TVL ja siihen liittyvä verotus							
1. Obligaatioiden koron verovapaus L 878/85, L 412/69, L 785/81 L 952/85, L 726/88, L 1341/90	200	200	200	150	100	50	Verotuki korkotulon verovapauden osalta. Vuodesta 1991 lähtien tuki on laskettu korkotulon lähdeveroprosentin mukaan.
2. Talletusten koron verovapaus L 1000/85 1 §, L 726/88 L 1341/90	1 000	900	900	900	700	600	Verotuki korkotulon verovapauden osalta. Vuodesta 1991 lähtien tuki on laskettu korkotulon lähdeveroprosentin mukaan.
11. Ei eriteltävissä							
TVL ja siihen liittyvä verotus							
1. Satunnaisen myyntivoiton ja omaisuuden luovutus-	1600	—	—	—	—	—	Suuruusluokka-arvio. Laskelma perustuu nimel-

Verotuet tehtäväalueittain	Arvioitu verotuki milj. markkaa						Huomautuksia
Nimike / säännös	1992	1993	1994	1995	1996*	1997**	
voiton osittainen verovapaus tuloverotuksessa ETVL 67—69 §							lishintaisiin kauppasummiin ja 50 %:n hankintameno-olettamaan. Se kattaa kotitalouksien myymät maatilat (pl. sukupolvenvaihdosluovutukset), muut kiinteistöt ja osakkeet.
2. Ns. henkilökuntaetuuksien verovapaudet ETVL 49 § TVL 69 §	1 000	1 000	1 000	1 000	1 100	1 200	Suuruusluokka-arvio.
3. Työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen vähentäminen ETVL 82 § 6 k TVL 95 § 1 mom 2 k	870	1050	1050	1150	1200	1200	
4. Velkojen korkojen sekä indeksi- ja kurssitappioiden vähentäminen (muut kuin asuntovelat) L 953/74 ETVL 87—91 § TVL 144 § 6 mom	800	650	400	—	—	—	
5. Omaisuustulovähennys ETVL 97 §	320	—	—	—	—	—	Poistettu 1993.
6. Pienituloisten tilapäinen ansiotulovähennys kunnallisverotuksessa 1991—95 ETVL 167 b § TVL 145 §, 143 § 8 mom	320	360	560	500	480	1 600	Vähennyksen laskentaperusteet muuttuivat vuosina 1994 ja 1996.
7. Luontoisetujen osittainen verovapaus ETVL 47 § TVL 64 §	1 000	1 000	900	800	700	600	
8. Erityisalojen matkustamiskustannusten korvauksen verovapaus ETVL 50 § TVL 71 § 2 mom	60	60	60	60	50	50	
9. Päivärahojen osittainen verovapaus ETVL 50 § TVL 73 §	330	250	220	180	150	120	

Verotuet tehtäväalueittain	Arvioitu verotuki milj. markkaa						Huomautuksia
Nimike / säännös	1992	1993	1994	1995	1996*	1997**	
Välillinen verotus							
1. Eräiden rakennusten liikevaihtoverottomuus ELVVL 2 § 2 mom LVVL 3 §	600	400	200	—	—	—	Suuruusluokka-arvio, joka kattaa julkiset ja eiliikevaihtoverollisten toimintojen kuten pankkien ja vakuutusyhtiöiden toimitilarakennukset. Poistettu 1994.
2. Julkisen toiminnan välituotepanosten alempi keskim. alv-kanta (21 %)	—	—	—	410	310	..	Vuodesta 1995. Suuruusluokka-arvio.
3. Muun toiminnan välituotepanosten alempi keskim. alv-kanta (21.5 %)	—	—	—	100	70	..	Vuodesta 1995. Suuruusluokka-arvio.
4. Ravi- ja lemmikkieläinten myynnin ja maahantuonnin liikevaihtoverottomuus ELVVL 3 § 1 mom d k LVVL 27 §	50	30	10	—	—	—	Suuruusluokka-arvio. Poistettu 1994.
5. Kuljetusten tai palvelujen hintoihin sisältyvän liikevaihtoveron vähennyskelvottomuus (verosanktio)	–2 600	–2 800	–3 700	—	—	—	Suuruusluokka-arvio. Poistettu 1994.
6. Telepalvelujen ostohinnan vähennyskelvottomuus (verosanktio) ELVVL 1 § ja 17 § 2 mom LVVL 4 § ja 42 §	–800	–800	–900	—	—	—	Suuruusluokka-arvio. Poistettu 1994.
7. Investointien rajoitettu vähennysoikeus liikevaihtoverotuksessa pl. maatalouden investoinnit (verosanktio)	–2 800	–2 600	–1 800	—	—	—	Suuruusluokka-arvio. Vain tuotannolliset investoinnit ja energiainvestoinnit ovat rajoitetusti vähennyskelpoisia. Poistettu 1994.
8. Muut liikevaihtoverotuksen puutteelliset vähennysoikeudet (verosanktio)	–1 000	–1 900	–1 200	—	—	—	Suuruusluokka-arvio. Poistettu 1994.
Piilevä liikevaihtovero yhteensä (kohdat 5—8)	–7 200	–8 100	–7 600	—	—	—	

Verotuet tehtäväalueittain	Arvioitu verotuki milj. markkaa						Huomautuksia
Nimike / säännös	1992	1993	1994	1995	1996*	1997**	
Siitä							
— kotimaiseen kulutukseen kohdistuva osuus	–4 300	–4 400	–5 900	—	—	—	
— vientiin kohdistuva osuus	(–2 900)	(–3 700)	(–1 700)	—	—	—	Sisältyy teollisuuden ja elinkeinojen verotukiin.
7. Muuttotavarana tuotujen autojen veroton maahantuonti TulliveroL 14 § 1 mom 3 k ja 2 mom ETY 918/83 L 1482/94 25 §	310	270	250	250	350	..	Suuruusluokka-arvio. Sisältää auto- ja moottoripyöräveron ja liikevaihtoveron menetykset.